IOANNIS ANDREAE
I.C. BONONIENSIS
OMNIVM CANONICI IVRIS
INTERPRETVM FACILE PRINCIPIS,

In titulum de Regulis iuris Nouella Commentaria

AB EXEMPLARIBVS ANTIQVIS,
mendis, quibus referta erant, diligenter expurgatis,
nunc impressa.

Summis, ac rerum omnium memorabilium Indice locupletissimo.

VENETIIS,
Apud Franciscum Franciscium, Senensem,
M D LXXXI.

INDEX REGVLARVM HVIVS TITVLI.

F I N I S.

IOANNIS ANDREAE

I. C. CLARISSIMI.

In titulum de Regulis Iuris Commentarij (vulgo Mercuriales)

SVMMARIVM.

1 *Ioan. Andr. institutum & ordo in hoc tractatu.*
2 *Diaconissa, Deo dedicata, & sanctimonialis sunt fœminæ sanctissimi nominis & dignitatis.*
3 *Regula iuris, quid. Et qui subsunt regulæ.*
Et quando apparatus dicatur, vbi & de arte, nu. 5.
4 *Iuris cuius sint, quæ sunt o᾽cupantis primo.*
6 *Ius, quid. & numero 8. Et quam variè accipiatur ibid. per discursum.*
7 *Ius, idem, quod potestas.*

RVBRICA.

NOn est nouũ. Sic incipit glo. super Rubrica. Cuius glossæ principio & fini insistens, faciã plura noua. Erit primum, 1 quia per † alphabetum ad minus dupliciter põderatum regulas prosequar, & non eo ordine, quo sunt scriptæ, & sic fini glo. insistam. Me mouet, quia hæc lectura nouellę non in scholis legenda est, sed studenda. Illum autem ordinem studio magistri hic expedire putaui, per quem quod quæritur, facilius inuenitur. Ipsarum tamen regularũ ordinẽ textualem semp numerus descriptus, & duplicatus ostẽdet, propter quod illum etiam in textu signari suadeo. Talem autem modum tradendi fuisse ab olim & nouiter adinuentum videri potest in Iere. cap. hebraicorum nominum. & c. seq. Erit secundum, quia extra Rubricã ad suffragium in totius huius Rubricæ suffragio non remittam, cuius contrarium in tota nouella seruaui breuitatis causa. & propter materias catenandas, ad ordinarias tamen glo. q̃nque remittam. Tertiò, quia trepidus sum etiam & sui in opere mercurialium quæstionum, quod iam lapsis multorum annorũ curriculis inchoaui. & hoc ideo, quia illius expedientiæ non est, q̃ a principio æstimaui. Sexti enim Clementinarum, & extrauagantium superuenientia noua iura ex antiquis quæstionibus, quas per volumina scedulasq; colligam, omnes ferè notabiliter dubias terminarunt, quod etiam de infra scribendis futurum fore præsumo. nec hoc me retrahit à labore. licet enim per illud sciam operis vsum, & sic eius laudem, tamen si talis fructus terminationis extabit, ex nunc summè contentor. Nam valde delectat, q̃ per Dei opus animum, vt & puto simpliciter permissiuum, ipsius vicarius sic totius ecclesiæ monarchiam gubernat & regit, sic sibi paretur à subditis, quod pacificè suarum Constitutionum suasiones & monita, decisiones & frena suscipiunt. propter quod ad illas condẽdas vtiliter & prudenter inuigilat. Sed quia monarchia imperij iamdudum non multum viguit, nec laborauit ad sui iuris dubia decidenda, legistas exuigilo, quib. optime congrueret opus istud. hoc ideo dixi, quia meas omnes quæstiones non proditas per me alibi non locatas hic inseram, & deperditas aliquas reficere laborabo. Aliorum etiam, qui non sunt plus actu legentes, nec habiles ad legendum, hic multas sub regulis, quib. conuenient, collocabo, illas præcipue quas Clementinarum apparatus allegat. In quarum prosecutione monitus per Hiere. ad Cypri. v. c. studentis intelligentiam quęram, & non doctrinæ gloriam ex multiplicatione sermonum. Item ad Dama. vero est contra frõdentia, spumantia, & trutinata alia verba dicebat. Mihi sufficit loqui, quod intelligar difformes autem disputandi formæ in illarum diuersitate patebunt, ipsarum etiam vtilitatem ponit lex vltima. § mista. ff. de mu. & ho. dicens, quòd Modestinus notando & disputando bene & optima ratione decreuit, etiam secundum Augu. ratio vincit per disputationis pugnam. xxiij. quæstione vj. vides. Quarto, post singulas literas alphabeti iur. ciuil. regulas hic omissas, per easdem literas inchoantes hic ordinate describam, quæ allegatæ videri facile potuerunt sic locatę. Et licet sciam hic agere non subtile, non tñ ignoro longe plus vtile Canonistis membranas ex illis, quã ex glo. totidem occupari. Quintò, sciendum est, quod scripta Dyni super his regulis decidere non intendo, ea tamen tangam ex illis, quæ in scholis recitare solebã, & quæ canonistis expedire putabo. & quandoque super regula totum, quod scripsit, includam. Archi. autem super his regulis nihil scripsit. Sexto & vltimò, non omittam, quod compositores harum regularum multũ iuuari poterunt ex generalibus, quæ in fine sui repertorij posuit Guli. Iuxta igitur glossarum ordinem ad istius glo. epilogum veniamus. ¶ Glo. ista continuat rubricã. Secundo ad situationem opponit, & dupliciter soluit. Tertiò per modum summæ de regula quærit quinque, & tria de iure. In eadem glo. ibi [*vt lex*] in fine ibi sunt 2 ad † literam verba prædicta. & ibi [*generali*] nominatis vidua, diaconissa Deo dedicata, & sanctimoniali subdit omnem aliam fœminam religiosi nominis vel dignitatis. & ibi [*omnis diffinitio*] hanc, & tres sequentes vide, infra sub litera. o. & ibi [*nemo*] xiiij. ff. ibi quæ sic incipiũt, & prima sic dicit, nemo qui condemnare non potest, absoluere potest. & ibi [*nulla*] enim sequitur, crimina patitur is, qui non prohibetur, cum prohibere non possit, & ibi [*lex vltima*] actionis non in oẽs; comprehendit in rẽ vel in personã. & ibi, nõ pñt oẽs iuris articuli sigil-3 latim lege cõprehendi. & ideo de similib. & c. ¶ in † gl. i. ibi [*enarrat*] q̃nque dr̃ regula ius scriptũ. lvj. dis. Cenomanense. Io. mo dicit, q̃ regula iuris idem est, q̃ regula iuridica sicut cappa Socratis, est socratica cappa. Dicit aũt, q̃ in diffinitione rẽ iuris sunt cõiungẽda ius & regula, q̃a s̃m eũ corrigere dr̃, quia regula iuris est distortũ pra

nunque corrigens, bonũ & æquũ breuiter ꝯprehẽdens, & ibi [*Regulares*] non ſolum religioſi, ſed etiam ſeculares clerici dicuntur eſſe ſub regula. Vnde dicit can. q. ec cleſiaſticis ordinibus mancipari canonicis regulis tenẽtur adſtricti. xxiii. di. quamquam. & clare patet hic. xii. diſ. c. vlt. ibi, nec monaſteriorum cõſuetudines cum eccleſiaſticis regulis ſunt permiſtæ. Ad idem facit. ea. di. de his. poſt prin. & in fi. xi. diſt. nolite. xxv. q. j. a factis. & q. ii. priuilegia. & c. igitur. in Authen. de ſan. epi. poſt princi. §. damus. omnes etiã Chriſtiani ſunt ſub regula fidei. xxxv. q. j. prima ſalus. & ibi [*per regulam.*] i. virgam. i. q. iiii. §. item pacto. in princi. ibi, regulam auream. & Ioſue. vi. & ibi [*tollatur*] imo etiam per exceptionem dicitur regula in aliis confirmari. ff. de fun. inſtru. l. quæſitum. §. denique Neratius. de teſta. mi. l. tribunus. §. vlti. & ibi [*æquipollent*] de hoc ſatis hic per Dynum. vide. ȝ. e. l. de elect. vt circa. & ibi [*ſimul iungere*] datur exemplum, quia ſtatutũ

4 †eſt de piſcibus, auibus & beſtiis feris, lapillis in litore maris inuentis, quod conceduntur occupanti, quia in nullius bonis ſunt. ff. de re. di. l. quædam. de ac. poſ. l. j. in princi. inſtitu. de re. di. §. j. & §. feræ. hi caſus & ſimiles cõiunguntur per regulã, quod in nullius bonis eſt, id naturali ratione occupanti conceditur. ff. de acquir. re. do. l. iiii in princi. vt dixit Accur. ff. e. l. j. & hic Dynus. quod tamen fallit in libero homine, & re ſacra. & all. q̃ not. ff. de re. di. l. j. & ibi [*legantis tantum*] vt quia non poterat teſtari, etiam ſic nec legare. & quod ſequitur de legante & legatario, puta quia legat teſtator ſeruo ſuo, vel legat hęredi a ſeipſo. De tertio eſt exemplum, quando legat ſer-

5 uo hæredis. De †quarto, quando legantur columnæ ædibus infixæ. quintum patet per prædicta, & ibi [*apparatus dici poſſet*] ſed placet hic Dyno. & ibi [*mente ſedebat*] & hoc reſpectu illius dicitur ars boni &c. Nã ſi ponimus ſcientiam iuris in homine, dicemus, quod ars ſiue conceptꝰ, qui eſt in tali homine, eſt ars in mente hominis iuſti & æqui habentis notitiam diuinarum & humanarũ rerum, ſcientiſque diſcernere æquum ab iniquo, iuſtũ ab iniuſto, licitum ab illicito. Habet ergo talis homo artem, & ius in mente, ſicut quiſque artifex, qui vult opus in eſſe producere, habet in mente conceptum, & mentis ratio, vel conceptus dicitur ars etiam ante operis productionem in actum, a tali ergo iure & arte licet non deſcripta produci poſſit regula. & ibi. Ad ſecũdum, quo quæritur. Circa iſtud ſciendum, quod Io. mo. in decr. in

6 c. cupientes. in fine primæ partis prolixe tractauit †quo modo ius habet varias ſignificationes, vt ibi ſcripſi ſup. glo. ſignata ſuper verbo, iuribus, exquiſite & inexpediẽter id poſuit, cum ſatis illa decr. glo. propriis abundaret, hic ergo vbi remiſi abbreuiãdo ponamus. Eſt enim ius aqua pinguis. Inde Horati.

Offas in iure natantes.

Et dicunt medici, quod vinum, oua ſorbilia & ius bonarum carniũ cito conuertuntur in naturam. Et vide, q̃d dixi de obſeruatio. ieiu. conſilium. ſuper ver ab aliis. Secundo, ius rectum vel iuſtum. vnde iſte habet ius: i. habet pro ſe iuſtitiam a qua ius dicitur, vt hic in gl. Et hoc modo illi clerici debent comparere cum iuribus ſuis, q̃ iuſtificabant eius cauſam, vel in tantum ſic dicitur poſſeſſio & habere plus facti, quam iuris, ideſt, eius, quod cenſeatur iuſtum, cum in poſſeſſione notetur factum. habetur idem, de conceſ. præben. cum noſtris. ſic dicitẽ ferri ſententia contra ius litigatoris, ſupra cod. l. de ſen. excom. venerabilibus. §. ii. cum concordan. Tertio, idẽ

7 eſt, quod poteſtas. xxi. q. j. §. ſi ergo. verſicu. his ita. ff. de pace fir. iur. §. ſed filius. ff. de tutelis. l. j. in princi. Inſtit. de iur. natu. in prin. ſecundum literam, quæ habet his, & poteſtas, exponitur, ideſt, virtus poteſtatiua vel virtuoſa poteſtas. & reprobatur glo. quæ exponit, ideſt, violenta. Nam, vt dicit. Omne violentum, reprobum. vi. di. in fin. Et tamen, vt dicit, poteſt dici, quod violentia eſt a iure permiſſa. xl. diſt. ante omnia. C. vñ vi. l. j. de ſen. excõ. ſi vero. ff. de verb. ſig. ſi pupillus. §. territorium. Quarto

8 †dicitur ius, ars. ff. de iuſtit. & iur l. j. Quinto, ponitur pro verborum conceptione, vel forma. ff. de pact. ſi vnus. §. pactus. in princi. Et de hac cõceptione habetur. ff. de verbo. obli. l. j. §. ſi quis ita. & C. de contra. & com. l. omnes. Sexto, ponitur pro rigore iuris. ff. de leg. l. cum vna. C. eodem. l. j. Septimo, pro vinculo. inſtit. de obliga. in princi. ff. de act. & obli. l. obligationum ſubſtantia. in princip. inſti. de rebus eorum. in fine. Octauo, pro naturali proprietate. ff. de pact. ſi vnus. §. pactus. verſi. quod in ſpecie. Nono, dicitur locus, vbi ius redditur. ff. de iuſtit. & iur. l. penul. §. alia. Decimo, dicitẽ ius, ideſt, iur. impoſitio. Nã lex ponit differentiam inter conditionẽ iuris & facti. Nam facti conditio non ineſt rei, ſed ab extrinſeco imponitur. Sed conditio iuris ineſt ab intrinſeco & a iure imponitur. ff. de cõ. & demon. l. multum. cuius legis rõ habetur. ff. de condi. cauſa data. ſi pecuniam. §. item ſi quis. Vndecimo, dicitur dominiũ. ff. de cura. fur. conſilio. §. cum. Duodecimo, dicitur idẽ, quod totale vel totaliter, vt præd. § pactus. ii. reſpon. & l. ſi tibi. x. §. quædã vnde hic habetur ipſo iur. ideſt, totaliter, nullo extrinſecus apparente. ſupra, de ele. quamquam. ii. reſpon. & de vſur. c. quamquam. in fin. Item, ſi dicatur eoipſo, vel eo facto. ſupra, eod. l. de elect. quam ſit. in fin. de pœn. c. vltimo. §. j. de ſen. excommu. eos. Decimotertio, ponitur pro iuris capacitate. ff. de capi. dimi. l. legatum. in fine. & ratio redditur. C. eodem titu. l. eas. Decimoquarto. ponitur pro iur. neceſſitudine, vt ius ſanguinis, vel agnationis. ff. eodem titu. l. vna. ff. de iuſti. & iur. l. fin. Decimo quinto, pro iuris efficacia. ff. eodẽ titulo, quod attinet. prædi. l. eas. de ca. dimi. Decimoſexto, pro iuris deciſione vel determinatione. ff. ad l. Aquil. ſi ex plagis. §. in cliuo. ibi, ius eſt in cauſa poſitum, ideſt, iuris reſponſio poſita eſt in exemplificatione facti. ſic dicitur quæſtio iur. ff. de ſta. ho. l. Arethuſa. Decimoſeptimo, ius ſumitur ꝓ toto corpore iuris, vnde is habet totum corpus iuris. i. omnia volumina iuris ſcripti. ſupra cod. tit. de priuil. c. ii. Decimooctauo, dicitur, quod ius ſcriptũ, vel iure ſcripto eſt approbatum, vt laudabilis cõſuetudo. ff. de aqua plu. ar. l. ii. §. Labeo. in fin. ff. de iuſti. & iur. l. pe. j. & ii. & iii. reſpon. inſti. de iur. na. gen. & ciuili. §. conſtat. & §. ex non ſcripto. ȝ. eod. l. de elec. c. quamquam. in pri. de ſup. neg. præla. Rom. viii. diſt. in. quo iur. ix. q. 3. c. cõqueſtus. Decimonono, dicitur ius, quod iuſtum eſt habendo reſpectum ad quod fieri cõſueuit, licet de ſe ſit iniuſtum. ff. de iuſt. & iu. l. pe. §. prætor. Viceſimo, ponitur pro ſeruitute, vt ius aquæ ducendæ. ff. de ſeruitu. vr. præ. l. ii. Viceſimoprimo, ponitur pro titulo. vnde iſte debet docere de iure, ideſt, de tit. ff. ſi ſeru. ven. l. ſi quis diuturno. in princip... ȝ. de conceſ. præ. cum noſtris. Viceſimoſecundo, dicitur qualitas indiuidua. ȝ. de præ. c. dilecto. vbi procurator. cum ver. ſe. & ponebat ibi ver. Ius, aqua, ius rectum, ius dicitur eſſe poteſtas. Ius, ars, forma, rigor, vinculũ, natura, locuſque. Imponens, dominans, totum capiẽſque neceſſe. Effice, decide, corpus ſcriptum, dic inique Ius, titulus, ſeruitus, qualicꝫ notat hic ius.

S V M M A R I V M.

1 *Acceſſorium naturam ſui principalis ſequi, conſentaneum eſt. & nu. 5. Et quid de parte ad totum.*

2 *Acceſſorium quando recedat a natura principalis.*

3 *Venditio facta per minorem, & iurata non reſcinditur propter minorem ætatem.*

4 *Dos accedit matrimonio, licet matrimonium poſſit eſſe ſine dote.*

6 *Statutum diſtringens quos ex officio, an liget etiam non ductos ex neceſſitate. ſed voluntate.*

7 *Canonici vacantis eccleſię ad electionem vocantes non vocandum ſi quem eligant eo non expectato, teneat electio. Et quid de compromiſſario voluntarie ſeruante vota compromittentium.*

8 *Negotium alterius gerens voluntarie, non tenetur ad plenam geſtionem ſicut tutor, vel curator.*

9 *Hypothecaria remanet, ſublata principali.*

10 *Priuilegium*

10 *Priuilegium an tollatur unico actu.*
11 *Obligatus ad opus, an teneatur ad ei annexum. Et an principium obliget ad finem.*
12 *Voluntaria multa sunt a principio, quæ postmodum inchoata sunt necessaria.*
13 *Agere aut appellare licet quis non teneatur in causa propria, si tamen agit personali, uel appellat ante sententiam, debet causam exprimere, ut tollatur incertitudo.*
14 *Priuilegiatus in duobus, an teneatur utrique subire & adimplere.*

REGVLA XLII.

ACcessorium. [*Naturam*]. Regulæ iuris ciuil. vt videbis sup gl. & antiquæ concordantiæ † nõ
1 posuerunt hanc dictionẽ, quam tamen posuit noua dec. si super. quam alleg. gl. inter diuersos eiũ
modos, quibus dicitur, sumitur pro quadam vi reb⁹ naturaliter insita, quæ de similibus similia procreat, vel ꝓducit. Accessorium ergo ex principali productum, vel
deriuatum, illius efficaciæ, virtutis & naturæ esse debet,
cuius est producens, vel deriuans, sequi congruit, ornatus causa positum: quia sufficiebat dicere, sequitur. & importat necessitatem. sic supra de vi. & ho. cle. clerici. ii.
post prin. ff. de offi. præsi. l. congruit. sic & pars debet congruere suo toti. viii. dist. quæ contra mores. de spon. du.
c. si. Sed contra. ff. de eo quod cer. lo. l. centum Capuæ. &
l. fin. ff. de fun. instruc. l. si cui fundum. in quibus accesso-
2 rium non sequitur naturam principalis. Contraria † locum habent, quando in accessorio reperitur prouisio
vel dispositio specialis derogans. alias locus est regulæ illi, quæ virtute iuris vel significatione verborum intelligebatur inclusa. C. de pact. conuen. l. fi. ff. de vul. & pup.
sub. l. cohæredi. §. qui patrem. Dyn. & est si. de er. cog. c.
tuam. qui fi. sint le. c. lator. ꝟ. eo. lib. de senten. excom. si
iudex, dicebat & Ioan. mona. regulam locum habere,
quando principale & accessorium sunt diuersa sese nõ
extinguentia, nec accessorium certam determinationẽ
habet, tunc enim inducit naturam principalis. Prima
glo. dicit, vnde sumpta fuit, & ponit exempla. Secundo,
successiue signat & soluit. vj. cõtraria. Tertio, ponit quãdam distinctionem Accur. & subdit duas concor. ¶ In
3 glo. j. [*cum principalis*] sequitur, † causa non subsistit plerũque, & nec ea, quæ sequuntur, locum habent. & idem
§. se. & ibi. l. j. & auth. sacramenta. venditio facta per minorem etiam iurata non rescinditur propter ætatem.
& ibi [*quod tamen*] legato vsufructu fundi, qui accedit villę, licet extincta sit villa, durat vsusfructus. & ibi [*generaliter*] fideiussor debitoris hæres liberat⁹ est a fideiussione,
& est quasi reus. & ibi [*l. ij.*] legato seruo cum peculio,
extinguit legatũ peculij illo alienato, mortuo, vel manumisso. Idem in penu cum vasis legata & consumpta.
4 & hoc vult. l. seq. ¶ In glo. j. ibi [*scilicet † dotis*] vt dixit Io.
mo. quia dos nõ potest esse sine matrimonio, licet matrimonium possit esse sine dote. patet, quod dos accedit
matrimonio. ff. de iur. do. l. iii. posset etiam exemplum
poni in dote & additamento dotis. ff. de pact. do. inter
socerum. §. cum inter. in obligatione principali & accessoria. ff. de instit. cuicunque. §. si ei quem & in legatis.
ff. de legatis. iii. prædiis. §. qui domum. Item per. l. C. de
vsur. eos. j. respon. secundum eum. & ibi [*de rescrip. c. j.*] &
de præben. super eo. & ibi [*debita*] per quæ iura patet, vt
5 etiam dicit Dyn. regulam locum habere, si † non loquatur de principali inducendo, siue tollendo, siue confirmando. & ibi. [*xl. annorum*] hic, quando intentatur contra debitores, vel eius hæredes, alias interdum quadriennio, quandoque. x. vel. xx. vel xxx. annis tollit̃, quod dic,
vt no. in Spe. de pręscri. ad fi. & vide, quod no. ff. de pact.
si tibi. §. de pignore. & ibi [*pacta quæ cõtra*] alias. ff. ad l. fal.
quod de bonis. §. j. Habeo cordi, vt dixi super rubrica certas quæstiones per alios vel me solẽniter disputatas sub
hoc titulo collocare, quare conuenienter sub ista regula huius ordinis prima illa quæstio describitur, q̃ actui
disputationis conuenit, & per regulam terminatur, q̃
talis est, per me Paduæ disputata.

QVAESTIO.

6 Arctat statutũ † doctores legentes, vel disputantes,
vt quæstiones disputatas infra certam diem in scriptis
stationario tradant, doctor priuilegiatus, qui disputauit,
non tantum disputauit, sed quęstionem disputatam stationario non tradidit, quæritur, an inciderit in statutum.
¶ Pro doctore primo, & contra eum secundo quinari⁹
inducetur numerus, tamen prægnans aperietur. Tertio,
dubium quæstionis, & per id dabitur solutio, & contrariis satisfiet. ¶ Primo, q̃d non inciderit, inducuntur tria
procedentia ex decr. cupientes. supra eodem lib. de elec.
Primum colligitur ex notatis circa princip. in gloss. in
hoc casu ibi. patet post Guli. & Gar. quod electus cathedralis vel regularis ecclesiæ, qui non adstrictus sed sola
voluntate pro confirmatione vadit ad curiam, non arctatur ad tempora & formam decre. illius. ¶ Secundũ
ex decr. cum non deceat. eodem ti. & l. vt ibi etiam not.
in gloss. ii. ibi patet, quod eligentes, qui non arctari, sed
ex nuda voluntate vadunt ad curiam electionis negocium instructuri, non habent circa percipiendos beneficiorum fructus priuilegium illius decr. ¶ Tertium patet eo. tit. si postquam. ii. responso. & ex eo, quod ibi not.
in glo. ii. vbi talis clericus, qui voluntate non necessitate vadit ad curiam, si recedat illicentiatus, non incurrit
pœnam decr. ipsius cupientes. Ex his tribus concludit̃,
doctorem, qui nõ necessitate disputauit, ad illa nõ teneri, ad quæ tenetur necessario disputans, & sic nec in terminis quæstionis statuti pęnam incurrit. ¶ Secundo in-
7 ducitur decr. † cũ inter vniuersas, de ele. per quam patet
secundum veram lecturam moderno. licet ibi glo. contra, quod si canonici vacantis ecclesiæ vocant ad ele. nõ
vocandum, & illo non expectato eligant, tenet electio
cum contra constitutionem aliquam non sit facta, licet illi venienti teneri possint ad expensas & interesse,
vt ibi satis scripsi. ¶ Tertio, inducitur decr. cum dilecti.
eodem titu. vbi compromissarius, qui nõ ex forma mãdati, sed nuda voluntate scrutatus est vota compromittentium, illa non habet sequi necesse. ¶ Quarto induci-
8 tur lex, tutori. C. de nego. gest. per † quam patet, quod in
voluntarie gerente alterius negotia sufficit, quod aliq̃d
fecerit ad amici commodum, non sic in illo, qui gerit
necessario, vt tutor vel curator, in quibus requiritur plena gestio. super quo vide, quod scripsi de procura. non
iniuste. in fin. Dicet ergo doctor satis esse studentibus, ꝙ
in paucis suo labore consuluit, qui contentari debet de
gratia sibi facta. vt eccl. bene. cap. vno. potissime, quia &
sine assignatione prædicta ipsum disputare, est quid ꝑfectum & vtile, & licet quandoque gratiose facientem
pœnitere. de insti. cum venissent. ¶ Quinto inducuntur
leges. C. de excu. tu. volũtariæ tutelæ munera priuilegiis
non derogant. C. de his qui spon. mu. sub. j. ii. & iii. C. de
9 epi. & cler. authen. presbyteri. ¶ Item, sublata † personali
remanet hipotecaria, vt hic no. per quæ cõcludit̃, licet
disputauerit, remanere priuilegium non tradendi. facit
quod scripsi post Cõpo. de constit. cũ accessissent. q̃ tenet hanc esse regulam, quod vnico actu priuilegium
non tollatur. contraria sunt casualia propter considera-
10 tionem odii vel fauoris. ¶ In contrarium † inducitur, q̃a
disputare & tradere, aut dices esse connexa, aut secundum accessorium primi, vel duo separata. primis duobus casibus ex quo alterum apprehendendo, renuntiauit priuilegio, scilicet de non disputando, tenetur ad reliquũ. s. ad traditionẽ, siue illud dicas connexũ siue accessoriũ. Primũ patet. ꝟ. de cõstit. c. trãslato. iii. q. vi. licet ergo
pe. lxxxi. di. c. satis, de ꝓscrip. c. cũ ex officii. secũdũ patet
hic cum concor. & ꝟ. de no. ope. nũ. cum ex iniũcto. &
quod no. e. l. de rescriptis. titu. j. gl. ii. vnico ergo actu sit ꝑ-

dictũ priuilegiũ, vt ꝑdic. dec. c. cũ accessissent. de ꝑbẽ. c. cũ illorum. C. de iur. do. impe. l. ii. quod de facili ꝑditur. C. de iur. au. an. l. i. & ii. C. ad leg. Cor. de fal. si quis decurio. & facto meo ius meum perdo. ff. de diuor. l. fi. vnde & semel agnoscendo iudicium, quis renuntiat excusatio ni. ff. de vaca. & excu. mu. l. prætor. §. si potest. Tertio casu; cum dicis illa duo separata, ergo tenetur tradere, cum super traditione priuilegiatus non fuerit, & ipsorum causa sit diuersa, nam primum, præsentibus tantum disputantib. & audiẽtib' proficit, scd̃m etiã absentibus & posteris priuilegiatis. ergo super disputationis labore contra vtilitatem præsentium non propter id priuilegiatus est cõtra actur memoriam & vtilitatem posterorum, vt ſ. dicetur. [11] ¶ Secundo inducitur † contra doctorem, quia ex quo potuit principium, & finem ponere debuit. de con. di. i. nullus episcopus. & debet aut totũ agere aut nihil. de con. dist. iii. comperimus. sicut de pupillo dicitur, circa nomina per tutores data. ff. de admi. tuto. cumque. quare ergo non imitetur doctor creatorem suum, qui non nouit opus imperfectum. de bap. maiores. versi. sed adhuc. ¶ Tertio contra doctorem inducitur. C. de his, qui spon. mu. sub. l. i. lib. x. & quod ibi in rub. no. veterani enim qui cum possunt vti immunitate, passi sunt se in ordine decurionum eligi, ad excusatione non redeunt, & muneribus fungi cogũtur, vt ibi. & ff. de priuil. veteran. l. vlt. fortius ergo iste, qui se ipsum posuit in ordine disputantium, excusatione nõ vtitur, [12] & ad perficiendum munus arctatur. ¶ † Quarto ꝯstat, quod multa sunt a principio voluntaria, q̃ si inchoent, eorum prosecutio est necessaria. Hinc est, quod hæres qui accusauit occisorem defuncti, illo absoluto non curat appellare. ff. ad Sil. propter veneni. in fin. si tamen appellauit, cogitur ꝓsequi. C. eo. ti. l. minoribus. & sic soluitur dictarum legum contrariũ in prin. l. ꝓpter. ¶ Quin[13]to, quod quis ad incerta non tenetur, quæ † tamen si aggreditur, omnem incertitudinem tollere debet ad certa. vnde non tenetur quis agere nec in causa propria appellare, si tamen agit personali, vel appellat ante sententiã, debet exprimere causam, vt tollatur incertitudo: de ele. vt circa. ſ. eo. Cũ ergo statutum de tradendo contra incertitudinem solutionis sit factum, vt eius certitudo per posteros haberetur, tradere tenebatur. ex quibus &c. Pro solutionis veritate videnda aduertendum est, quod quæstio non proponitur de doctore non incluso statuto, puta non legente vel viatore, qui cum statuto ligat' non fuerit, dici non potest, quod disputando renuntiet priuilegio, & se submittat statuto. & in tali procedunt, q̃ pro doctore superius sunt inducta. Item, nec proponit [14] † quæstio de priuilegiato in duobus, vt non teneatur disputare, & si disputauerit, non teneatur quæstioni tradere, quia tunc nullum dubium, sed proponitur in illo, q̃ tenebatur disputare & tradere, sed per priuilegium eximebatur ab onere disputandi, & sic per consequens vel tacite & ab onere tradendi, propter impossibilitatem, q̃ impossibilitas cessat eo disputante. & id consequens vel tacitum sicut oritur sic & tollitur, per l. iii. C. si pẽd. app. mors interuenerit. & C. si reus vel. l. vlt. per quas patet, q̃ si damnatus de crimine, qui appellauerat, mortuus est app. pendente, si bona non expressent, sed tacite damnata erãt ex qualitate criminis, extincta, causa criminis ꝑ mortem extincta erit etiam causa bonorum, sed si nõ tacite, vel per consequentiam, sed expresse fuissent bona damnata, licet extincta esset causa criminis. remaneat quæstio super bonis per quas leges & ea, quæ not. de cle. coniug. quod a te. & ꝑ l. neque. §. quibus. ff. de serui. rust. præ. & per hanc regulã dico doctorem, de quo ſ. in statutum incidisse. ¶ Lex, voluntarie. vt ibi not. in prima & secunda glo. non obstat, quæ facit, quod munus. ii. tutelæ voluntarie susceptum licet nõ præiudicet quo ad aliqua munera, quo ad illud ꝑiudicat, & ad reliqua tutorum onera. & obligata erunt ipsius bona. sic etiam respondetur ad. l. ii. & iii. C. de his qui spon. & auth. presbyteri. C. de episcopis & cler. Ad id, quod dicitur, istum fecisse gratiam, respondetur, quod non proprie fecit gratiam, sed renuntiauit gratiæ sibi factæ quo ad istũ actũ proprie enim faceret gratiam, alias nõ inclusus, de quo supra dixi.

SVMMARIVM.

1 *Actus legitimi non recipiunt diem, neque conditionem.*

2 *Testatus pro parte, & pro parte intestatus non potest quis decedere, quia causa testati trahit ad se causam intestati.*

3 *Tutoris datio, & optio an vitientur per temporis uel conditionis adiectionem.*

4 *Locatio, societas, mandatum, & similes actus, an diem & conditionem admittant.*

5 *Papa an possit dispensatiue concedere, quod matrimonium contrahatur duraturum solum, quousque filius masculus ex matrimonio habeatur. & nu. 8.*

6 *Papa num decimarum immunitatem possit concedere.*

7 *Papa an possit dispensare contra præceptum, de soluendis decimis.*

8 *Papa matrimonium consumatum inter Iudæos an possit dissoluere. Et quid de spirituali matrimonio.*

9 *Papa dispensare an potest contra Euangelium ex causa.*

REGVLA L.

[1] ACtus legitimi. vt dicit Io. mona. actus † de potentia egreditur, & ideo dicitur effectus potentiæ. legitimum autem dicitur, quod obuenit vel armatur a l. ff. de verb. sig. l. lege obuenire. Ex quibus concluditur, quod actus, idest, effectus potentiã lege delati vel approbati, non recipiunt diem, vel conditionem contra substantiam, vel naturam ipsorum actuum, numero adiectiones, quæ tales sunt, quod inficiunt ipsos actus. Hic patet in matrimonio. de cõdi. appo. c. vlt. & sic oportet intelligi hanc regulam; aut eam restringi ad certos actus, vt sic regula in contrariũ maneat, vt dicam super glo. [*neque diem*] hæredis institutio non recipit diem certam. ff. de hære. insti. l. hæreditas. instit. de hære. insti. §. hæres in diem. recipit tamen conditionẽ. Item diẽ incertã. ff. de hære. insti. l. si quis instituatur. & l. si sub conditione. & l. qui filio. & C. de hæredi. insti. l. extraneũ. diuersitatis ratio, vt dicit Dynus, quia qđ [2] in se non recipit † diuisionem in partes, nec recipit diuisionem in partes temporum, & econtra. ff. de testa. mil. l. miles cum hæredem. §. quod diximus. & de vsuf. l. vsũfructum & ab initio. sed institutio hæredis non recipit diuisionẽ in se, quia non potest quis pro parte decedere testatus, imo causa testati trahit ad se causam intestati. ff. eo. l. ius nostrum. vnde limitatio temporis habetur pro non adiecta, & valet institutio pro toto tempore, vt præ. l. hæreditas. §. in diem. nisi vero sit institutio sub conditione, vel in diem incertam, quæ similatur conditioni, horum euentus trahitur in tempore retro. ff. de testa. mi. l. quod dicitur. & ideo non videtur pro parte intestatus, sed in totum testatus, cum euenit dies vel conditio. Primo glo. dicit, vnde sumpta fuit & ponit exempla. Secundo, signat successiue. vi. cõtraria, & soluit. Tertio, ostendit regulam iuris ciuil. cautius formatam. ¶ In [3] gl. i. ibi [*actus legitimi.*] † sequitur, qui non recipiunt diẽ vel conditionem, velut emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, optio, tutoris datio, in totum vitiatur ꝑ temporis vel conditionis adiectionem. & ibi [*hac venditio*] vendit dominus seruum sub conditione, si rationes ipsius arbitrio computauerit. ¶ In glo. i. ibi [*exemplificare*] ponit etiam Dy. exemplum in authoritate tutoris, q̃ [4] si interponatur † sub conditione, interpositio nulla est. de auth. tut. si conditionalis. & ibi strictius dixit. & ad illos casus est regula restringẽda. ſm Dy. vt sic generalis regula remaneat in ꝯrium, vel intelligatur de die, vel conditione contra substantiam, vt in princi. dicit. & ibi [*hac venditio*] Dy. allegat, instit. de ꝯ. emp. §. emp. ff. de in di. adi. l. ii. de pi. & ꝯm. rei vẽ. l. necessario. ꝑ ẽpto. l. ii. §. si sub ꝯditione. vñ locatio, societas, mãdatũ & similia. quę

sunt

funt legitimi actus, certum est, quod conditionem, & diem recipiunt.

QVESTIO.

Hæsitationis cuiusdã, quã paulo post doctorat⁹ mei primordia disputaui, articu.vii.ponet sup regula, qđ semel.alius aût erat, an ex causa posset Papa dispẽsatiue pcedere, quod matrimoniũ ɔheretur duraturũ solũ vsque quo filius masculus ex matrimonio haberet. Ne miranda sit quæstio, scias, ꝙ rex Antiochus habẽs vnicum filium monachum petebat a Papa, vt cum illo, quod matrimoniũ posset contrahere, dispensaret simpliciter, aut ad tempus.vt supra, quia de secundo diceba tur plus filius contentari. hic primo ad negatiuam faciam quatuor demonstrationes, quarum primam per quatuor similia roborabo, tres opiniones adducam, ter tio solutionem Papæ reseruans tria submittã. Primo allegatur, quod non, propter duo inconuenientia. Primum, quod contraheretur ad tempus.secũdum, quod dissolueretur iam consumatum per copulam. Contra vtrunque est diffinitio matrimonii. qua dicimus, quod est maris & fœminæ coniunctio, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.xxvii.q.ii.§.j.ff.de ritu nup.l.j.facit ff.de iure dot.l.j.hic aût est diuidua ẽt ꝓpositio. ergo nõ est matrimoniũ.nec mirum, quia etiam hæreditas nõ datur ad tempus, vt supra dixi, nec lex recipit filios temporales.ff.de adoptio.si tibi.alias incipit, quantum. nec libertas datur ad tempus.ff.de ma.test. l. libertas. ii. nec spirituale matrimonium contrahitur ad tempus.lv. distin.præcepta. de transla. quanto. Idem ergo in carnali, quod est expressum.xxxii.q.ii.solet, & c. aliquando. intantum, quod conditio, quæ facit matrimonium temporale, vitiat contractum, quia contra eius naturam.de condi.app.ca.fi. Secundo, Euangelium Matthe.xix. prohibet separari per hominem coniunctos a Deo.xxvi. distin.deinde. cum concordan.sed Papa contra Euangeliũ nõ dispẽsat.xxv.q.j.sunt qdẽ.qa nec Angelus audiet ɔ Euãgeliũ.ad Gal.j.& xi.q.iii.si is q ꝑest.ergo nõ Papa. ¶ Tertio constat, si quod pp solũ adulteriũ separantur coniuges, durat tñ coniugium.xxxii. q.j.dixit do. & q. vii.omnes causationes. Cum ergo in separatis coniugibus authoritate legis diuinæ & canonicæ duret tamẽ coniugium inseparabiliter, fortius eis non sic separatis. ¶ Quarto, expressum videtur. de conuer. coniu. ex publico.in fin.quod Papa dissoluere non potest matrimonium consumatum, & quod ibi not.in vltima glossa. ¶ Quinto, ad hanc partem etiam inducimur, quod not. Hu.& Io.xv.q.vi.auth.in fi.magnæ glo.quod no. Be. de transact.c. fi.in v gl.quod scripsi post Gof.de spõ.ca.vlt. ¶ In cõtrarium allegatur in Euangelio caueri, quod in ore duorum vel trium &c. Matt.xviij. sed hic immutat Papa addendo & minuendo.patet.ii.q.iiii.præsul. supra de testi. in omni. de conse.dist.iiii.paruulos. & vide qđ
6 not.eo.tim.præal. Secundo, dispensat † contra diuinũ ꝓceptũ de soluendis decimis.ɔ.de deci.ex parte.& c.a nobis.vbi de hoc. Quarto, contra diuinum præceptum
7 permitti aliquid recipi quod est vsura.xiiii. q. iii. plerique.illud patet de vsur.c.j.& c.salubriter. Quinto, dissoluit matrimoniũ, vt præ.decr.ex publico &c. ver. iii. etiã iam consumatũ inter Iudæos, ad quos tamen dicta fuerunt illa verba, quos dominus coniunxit &c. de cõsan. & affi. de infidelibus. Nec in his facit contra Euangelium vt homo.sed vice Dei.xxxii.q.ii.quos dominus.supra de transla.per totum. Sexto, ipsius authoritate spirituale matrimoniũ contrahitur ad tẽpus.vii.q.j.pastora
8 lis. Septimo, ponderatis † terminis quæstionis matrimonium poterat esse perpetuum, puta si ex illo filius masculus non haberetur, & hoc videtur sufficere, arg. ff.de leg.j.cum res.§.fina.de condict.inde.le. sufficit. Octauo facit ad prædicta, quia etiam in matrimoniis immutat generalem obseruantiam ecclesiæ. de consang.& affi, non debet.& naturas rerum.de con.dist.ii. re vera. & dispensat ɔ.ius.de conces.præ.proposuit. ¶ Solutione lingua
9 transiens † super terram, os ponat in cœlum, contra id xxi.distinct.in tantum.ipse Papa, de cuius potentia quæritur, quæstionem soluat. consulendum tamen sibi est quod abstineat, sed si dispensat, multis videtur, quod dispensatio teneat, secũdum quos.c.sunt quidem.non vetat Papam contra Euangelium ex causa dispensare, sed Euangelia destruere, vt ibi not.Laur.& de ipsius potentia vide in Spe.de leg.§.nunc ostendendum.ver. lxxxix. contra ipsam.ibi vide in §.nunc breuiter.

REGVLAE IVRIS CIVILIS literæ A, sunt hæ.

Paulus. *Lex* *L.*

Alterius circumuentio alteri non præbet actionem.

Vlpianus. *Lex* *LXXVIII.*

Actus legitimi, vt supra.

Idem, *Lex* *CXXI.*

Aliud est vendere, aliud vendenti consentire. Refertur ad vniuersos quod publice fit per maiorem partem.

Absurdum est plus iuris habere eum, cui legatus sit fundus, quam hæredem, vel ipsum testatorẽ, si viueret.

Absentia eius, qui reipublicæ causa abest, neque ei, neque alii damnosa esse debet.

Idem, *Lex* *CXCIX.*

Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris, vel sceleris, in his ignoscitur seruis, si dominis, vel his qui vicedominorum sunt, veluti tutoribus & curatoribus obtemperauerint.

Semper qui dolo fecit, quo minus haberet, pro eo habendus est, ac si haberet.

In contractibus successores ex dolo eorum, quibus successerunt non tantum in id, quod ad eos peruenit, verum etiam insolidum tenẽtur, hoc est, vt vnusquisque pro ea parte, qua hæres est, conueniatur.

SVMMARIVM.

1 *Dynus non fuit canonista. Et eius lapsus.*
Et an quid differant beneficij concessio, concessionis confirmatio, & in possessionem missio.
2 *Institutio vt sit canonica, quæ debeant interuenire. Et quando tutoris datio sit legitima.*
3 *Institutus verbo, & etiam inuestitus anulo si inducatur possessionem unius rei beneficii nomine illius et aliarum an intelligatur acquisita possessio illius tantum, vt illius, an etiam aliarum.*
4 *Donatio inter viuos non vitiatur propter superueniens donantis delictum. Secus in donatione causa mortis.*
5 *Hæres debet esse capax t.p.e collationis inuestituræ & possessionis.*
6 *Collatio illius non ualet, qui credebat se habere ius conferendi.*
7 *Reseruationes legatorum perire legatione finita.*
8 *Quæstio de executore dato per papam &c.*
9 *Mandantis voluntas sequenda est.*
10 *Mandati forma exacta diligentia est seruanda.*
11 *Rescripta secundum ius intelligenda sunt.*

REGVLA PRIMA.

BEneficium. [*Canonica*] hic respectu omne ecclesiasticum perpetuũ beneficium dicitur canonica. de quo videndũ, quod dixi supra eo. li. de of.leg.c.j.sup ver.canoniis. ¶ Glossæ primo ponunt exempla, & ius nouum super huius regulæ ratione fundatum. Secundo notãt casum imprææscriptibilem, & de similibus remittunt. Tertio, ponunt quadruplicem significationem beneficii. Quarto, quid sit instituere, & ad quem spectat & circa illud duas obiectiones soluendo. Quinto, de dictione, potest, ponunt differentiam inter negatiuam & affirmatiuam loquutionem. Sexto

 signant,

signaut,& soluunt tria contraria loquentia in proprietate ecclesiæ,vel in prouentibus rantum, vel in iure eligendi.Septimo,ad quæstionem de clerico,a quo titulus pettur, arguunt pro & contra,ponũt duas opiniones ꝯ trarias,quas distinguendo concordant.¶ In gl.j.ibi. [*Heremius.*] sola salarii perceptio non facit decurionem, eum, qui non legitime creatus est. & ibi [*seruus*] ibi dicitur, cum beneficio affici hominem, interfit hominis.In glo.ii. ibi[*quoniam*] & filiusfa. potest esse arbiter,& iudex in causa patris.In glossa.ibi[*de acquiren.pos.*] l.j.]possessio dicitur pedum quasi politio, & naturaliter tenetur ab illo, qui ei insistit.& ibi actor can.vbi.s̃.prox. Io. An. in j.glo.ibi[*tribuere.*]sciendum est, ꝙ Dynus nõ

1 fuit †canonista.vnde & hanc glo.vbi statim allegatam dicebat esse in dec.ex frequentibus.de insti.& de can.decre.quæstionem formabat,infra eod.indultum. volens hanc regulam,qa prima erat, copiose glossare, sicut de prima filia patresfa.facere consueuerunt,se contulit ad summam Hosti.de insti.[& aliquid vltra, & contra ibi, descripta subtiliter posuit ,dicens, quod institutio est alicuius beneficiũ verbalis collatio , inuestitura institutionis,vel collationis ꝯfirmatio, vel declaratio, missio ĩ possessionem præcedentium institutionis & inuestituræ executio. Et sic patet secundum eum , quod hæc tria sunt,& species distinctæ, & distincta iura tribuunt, vt per primum tribuatur ius proprietatis,per secundum confirmetur, per tertiũ ius possessionis, & quasi ius administrationis.nec per hoc infertur aliquod contradictorium,vt dicatur.quod possessio in eadem re non cõcurrat,quia considerato iure beneficii,quod est īcorporale,dicitur quasi possessio,consideratis rebus corporalibus ipsius beneficiũ,dicitur vera possessio, & dat similia de iure ciuili.Primũ in institutione hæredis, quæ institutio præcedit per dispositionem verbalem. Secũdum institutionis illius irreuocabilis confirmatio per testatoris mortem. Tertium institutionis & confirmationis executio, quæ contingit per aditionem hæreditatis, & post sequens adminiculum.l.apprehensionem possessionis necessaria est,sed non dominii.ff.de acqui. pos. cum hæredes.in prin.& de bon.pos.l.j. & ii. Item in datione tutoris,quæ fit primo a testatore, secundo confirmatur a iudice datio illa verbalis. ff.& C.de testa tut. de confir.tuto.Tertio sequitur,decretum iudicis administrationem concedẽs.C.arb.tut.l.fi.& in Auth.vt hi , q obli.§.pen.Itẽ in feudo,fit.n.primo feudi ꝯcessio.secdo inuestitura,q̃ est ꝑcedens concessionis cõfirmatio.tertio ĩ possessionẽ inductio,q̃ est ꝯcessionis, & inuestituræ realis executio,vt in titulo quid fit inuestitu.colla.decima. & licet fateatur prædicta non sibi per omnia similia,tamen similantur quo ad ordinem successiuum . Subdit

2 deinde, quod prædictorum defectus† facit īstitutionẽ nullam,quæ,vt sit canonica,debet esse munita institutẽ te & institutio,& institutionis forma. De his in vltima glo.sic,& tutoris datio est tunc legitima, quando is dedit,qui dare potuit,accepit,cui fuerat dandus,is dat,cui⁹ dandi facultas erat, & pro tribunali decretum interpositum est.ff.de confirma.tuto.l.naturalis. §. si quæratur. & vt dicit Dyn. hic in sua nota q̃stione,si de substantialibus aliquid deesset, vitiaretur institutio.ff. de transactio.c.cum hi.§.si prætor.Secus,si omittantur leuia , & non substantialia.ff.de ven.inspicien.l.j.in fi. Tractat & hic Dynus,quod scripsi,de his,quæ fi a ma.par. ca. c. ex ore.super iiii.glossa.quare aliud in traditione clauium,

3 quam anuli libri,vel baculi.Quærit† demum , si institutus verbo,& inuestitus anulo inducatur in possessionẽ vnius rei bñficũ.noĩe illius,& aliarũ,an intelligat acq̃si ta possessio illi⁹ tm̃,vt illius,& aliarũ, quod habeat possessionẽ omniũ.alle.ff.ad Trebellia.l.restituta.in princi. & ff.de acqrenda possessione.possideri. §. q̃d aũt.ꝙ licet suaderet æquitas hic,ius scriptũ vult ꝯriũ,qa licet hæres adeũdo omniũ hr̃ditariarũ rerum acquirat dominiũ , nõ tñ q̃rit singularis rei possessionẽ,nisi illã apphendat,

vt dicta.l.cũ hæredes.ff.de acquirẽda possessio.& si testa. liber esse iuss.fu.l.j.§.Scæuola.l.restituta.loquitur in translatione dominii,ad quam sufficit verbalis hæreditatis restitutio vt ibi.& lex facta.eodem titulo.Item. l. possideri non dicit,quod ꝑ possessionẽ fundi acquirat possessio aliarum rerum,sed singularum partiũ ipsius fundi.

4 Item quærit,an† satis sit ,conferentem fuisse habilem tempore,quo contulit.licet postea factus sit inhabilis. & tenet quod sic . ad hoc infra eodem . factum legitime vbi videas concord.quas ad hoc allega. super princip.primæ glossæ. In contrarium inducit. ff. de iniusti. rup.& ir.re.li.quis exhæredato.§. initium . institu. quib. mo.te.infir.in princi.& §.si tamen.vbi vitiatur testamẽ tum,si propter delictum vel factum suum superueniẽs testator perdidit ius testandi.Inde dicit, quod testamen tum erat reuocabile,sed collatio beneficii non , & facilius vitiatur primum,quam secundum. Inde est , quod donatio inter viuos non vitiatur propter superueniens delictum donantis.C.de bon.dam.si quis post.sed donatio causa mortis sic.ff.de dona.causa mor.l.si aliquis.ratio,quia prima irreuocabilis,secunda reuocabilis.¶ De

5 †instituto etiam quærit idem,& tenet , quod sicut hæres debet esse capax tempore testamenti,mortis,& aditionis.ff.de hæredi.institu.si alienum.§.in extraneis. sic & iste debeat esse capax ipe collationis,iuestituræ & possessionis.nec nocet ꝓm eum , si in mediis temporibus inter prædicta fuerit inhabilis.ff.de hære.insti.sed & si in conditione.§.solemus.cum.l.seruum meum. nulli dubium autem,quin propter inhabilitatem superuenientem ex delicto priuari possit propter aliam coadiutor dari.Circa hanc quæstionem vide,quod scripsi de cleri. ægro.c.penul.in prin. format demum quæstionem de illo,qui credebatur habere ius conferendi, sed non ha-

6 bebat ad partem.ꝙ† collatio non valet,inducit.ff. de re. eo.qui sub tu.qui neque.de admini.tuto.l. Titium. §.q rem. de eo qui pro tuto.l.si is qui.in quibus non valent facta per eum,qui credebatur tutor,sed non erat. Ad ꝯtrarium inducit.l.§Barbarius.& ff.de sup.leg.l.j.in fin.C. de testa.l.j.& de senten.& iterlo.l.arbiter.& hoc tenet dicens ꝯtraria loqui in errore singulari,qui veritati nõ noceτ.ff.de acqui.hære.cum quidam.§.quod dicit , de sup. le.l.Labeo.§.verum. licet in fructibus consumptis etiã singularis error facti.vel iuris excuset.C.de rei vẽdi. certum.dicit tamen,ꝙ ꝓm theologos forsan in principali. contrarium diceretur veritate comperta. Solutio ista Dyn.videtur contra casum dec.consultationibus.de iure pa.vbi credulitas sine possessione non iuuat, sed forsã ipse intellexit de eo qui credebatur esse ille prælatus, ad quem spectat collatio.Subiungit quæstionem de canonico,qui recepit præbendam de manu prælati non legitime instituti,an petere possit ipsum prælatum remoueri vt non legitime institutum.& hanc satis prosequitur,tenet ramen,ꝙ possit,si defectus institutionis prælati non procedit ex facto vel voluntate canonici.ff. de pa.l.q̃dam.ff.de his qui.vt indig. l. post legatum. alias si ex eo pendebat,& scienter recipit,nõ agit,secus si ignoranter,allegat ad primum.ff.de inoffi.test.si pars.§.vlt. & l.nihil.ad secundum allegat.c.ti.mater.§. cæterum. & l. eum qui. Ad solutionem.s̃.facit,de his quæ fi a ma.par. ca.ex ore.& quod ibi no.in gl.pe.& s̃.de transac.ex litteris.& quod ibi no.de vltimo,quod hic dicebat soluen-

7 do quædam contraria,& ad id quod dicitur† reseruationes legatorum perire legatione finita,vide.s̃.eo.li.de off.legati. præsenti. super verbo,vacuari.¶ In glo.vlti.ibi [*cum ecclesia*]dicebat Io.mo.quod contraria loquuntur in potestate actiua,hoc loquitur de passiua, & ista differunt.facit de cle.excom.si celebrat.s̃.eo.li.de elec. null⁹. in prin.& c.ex eo quod.in fi.& ibi.c.iij.vñ ꝓm Dy. vicarius episcopi , vel capı̃m vacante sede id non posset, ꝙ dic,vt s̃.eo.lib.de offic.vica.c.fi.de insti.c.j.ne sed.vac. ca. vni.& ibi.ca.vlt.ꝙ dic,vt ibi no.in vlt.glo. in confirmationibus enim locum habet , sed non in collationibus

vt ibi.

vt ibi. Itē da exēplū per dec. ii. eo. li. de elec. & per regulā actus, hoc eodem titu. & ibi [*ordinarij*] & ibi de hoc per Archi. & licet plura ibi recitet, omnia habentur per remissionē huius glo. Tenet autem, quod sequitur in gl. eum moderamine, quod statim subdam & ibi [*dilecto*] tenet Archi. in præd. decre. ordinarij. ꝙ si ordinarius visus est in possessorem consensisse tacite, vel expresse, ꝙ tunc non coget eum ad titulum ostendendū, de his q̄ fi. a ma. par. ca. ex ore. poterit tamen ipse licet sit collator docere collationem ꝯ ius factam per hanc decre. dilecto. in fi. cuius verba posuit Archi. in decre. ordinarij.

QVAESTIO.

¶Hic circa regulam istam satis institimus, & ideo breuis hic erit quæstio disputata quondam per. D. Ia. 8 capi. Bonon. & est talis. Datus † est executor per papam ad prouidendum mihi de beneficio in certa ecclesia, quærebat, an in prouidēdo de beneficio ꝑ Lateran. concilium ad papam deuoluta canonica esset institutio, in hac non instabimus, quia est hodie expeditum ꝙ sic, per cle. de præben. si de beneficio. ¶Et primo arguitur ꝙ sic. secundo ꝯrium, & his ꝯriis rñdetur. tertio ponitur disputantis solutio, quæ reprobatur. Arguebat er9 go ipse ꝙ † sic ex voluntate mandantis, q̄ sequenda est, & si sit. xix. dist. in memoriam, & intentio considerāda. de rescrip. mandatum. & rō, quæ delegantē mouet & c. eo. tit. super literis. in fi. & cum mora collatoris nō purgetur in hoc casu, de sup. neg. præ. licet si executor cōferre non posset, pati posset ecclesia defectum ministrorū ꝯ mentem iuris, de cle. non resi. c. pe. immo, si canonici se opponerent, non essent audiēdi. s̄. de elec. cū inter. R.
10 ¶Ad ꝯrium inducebat, ꝙ † forma mandati, quæ exacta diligentia est seruanda, id non patiebatur, quia cum papa scribendo præiudicat ordinario collatori, tunc vr̄ facere gratiam specialem, qñ vero est deuoluta ad eū collatio, non est gratia, cum habeat necesse conferre, & in necessitatibus non sit liberalitas. Sed ad hāc rōnem rñ11 de per no. de præben. relatum. in vlt. glo. addebat, ꝙ † rescripta ſm ius intelligenda sunt, & sic ſm ius facienda est prouisio, de offi. deleg. ex parte. ff. de confir. tu. l. tutores. hoc cōcedo, sed non obstat decisioni iuris noui. subdebat, ꝙ literæ videbantur surreptitiæ, quia nō faciebāt mentionem de vacatione tanti temporis, quare nō valebant, de rescrip. cum dilecta. Soluebat, ꝙ si in literis dicebatur, volens facere gratiam specialem, de illo prouidere non potuit, allegabat. de conces. præ. cum nostris, & c. literas. parum vel nihil vrget illa clausula, quam ꝑ remissionem. s̄. dedi. Nec obstat decr. in fi. alleg. quia nō sequitur, si non valet rescriptum ad beneficium de alterius colorata possessione facti nō faciens mentionem, ergo nec valet non faciens mentionem, ꝙ collatio spectat ad papam, constat enim, ꝙ magis impetrabile est beneficium, qñ solus concedens læditur, quam sit, cum læditur tertius, & largior sit impetratio primo casu quā secundo. de consue. cum dilectus. & quod dixi, de trāsla. c. vlti. super vlti. glo. & quod no. in clemen. de offi. delega. c. vni. in magna glo.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus l. fundum Cornelianum. ff. de noua.*
2 *Bonafides non patitur vt bis idem exigatur.*
3 *Condemnatus ad certum tempus in exilium, si tempus perfecerit in carcere, vlterius in exilium non mittitur.*
4 *Dolo possidere desiens ad quid teneatur.*
5 *Pœna & res an simul peti possint.*

REGVLA LXXXIII.

BOnafides. Non patitur, quasi non sustinet, non permittit. & ibi [*exactam*] hoc proprie est, quod soluitur ab inuito. ff. de verbo. sig. debitor, habet tamen hoc locum, etiam cum debens nulla coactione adhibita quod debebat, soluit. satis enim est, ꝙ exigi poterat ab initio, ex quo debebat, vt in l. præ. exiga
1 tur ab eodem. Nec † obstat. ff. de noua. l. fundum Cornelianum. nam ibi erant solutiones diuersæ, & ex diuersis causis ducentes originem, & ideo exactio vnius nō impeditur per exactionē alterius, nisi omnes causæ essent lucratiuæ. ff. de act. & obli. l. omnes. Item in illa lege vna obligatio erat super fundo, alia super æstimatione, & sic super diuersis procedit duplex exactio, & nō super vno, Dy. ponit hūc casum de eo, qui prius stipulatur fundū, postea non animo nouandi stipulatur, quanti fundus est, contestata lite super fundo si deterioretur sine culpa debitoris, consideratur præsens æstimatio, sed in altera petitione venit æstimatio, quæ fuit tempore secundæ stipulationis. ¶Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exemplum, dicens etiam in pœnis regulam procedere. secundo dicit regulam veram, vbi vnica exactio com2 petit, tertio arguit quæstionem. ¶In † glo. j. ibi [*bonafides*] sequitur, non patitur vt bis idem exigatur. & ibi. [*§. condemnatio*] si ego legatarius sub conditione egi ꝯ hæredē de tabulis exhibendis, & quia non exhibuit condemnatus est ad interesse, idest ad solutionem legati, existente postea conditione non agam ad legatum, secus si illud interesse fuissem consecutus a tertio non exhibente, vt
3 ibi, & ibi [*omnes*] condemnatus † ad certum tempus in exilium, si tempus perfecerit in carcere, vlterius in exilium non mittitur. & ibi [*§. sed si plures*] in l. aquilia pœna vnius non liberat alium. ¶In glo. j. ibi [*ab eodem*] dicebat ergo Dy. regulam intelligendam, ne ab eodem exigatur, vel ab eo, qui ab exacto causam habet, vel qui ꝯ exactum esset habiturus regressum, & sic soluitur de il4 lo † qui dolo desiit possidere, a quo licet agens cōsecutus sit æstimationem, nihilominus agit ad rem contra possessorem. ff. de peti. hær. nec vllam. §. item si quis. de solu. Stichum. §. dolo. dicit tamen per. l. ff. si fa. fur. se. dicatur, l. quoties. & de re. eo. qui sub tu. vel cu. l. illicite. & de re iudi. si quis dolo. §. si quis creditorem, ꝙ petens ab alio, qui cōtra alium habiturus esset regressum, auditur per præalleg. §. item si quis. & §. dolo & §. condemnatio. & ibi [*§. sed si plures.*] Host. in decre. ij. quod metus causa. dabat doctrinam, ꝙ vno soluente alij obligati liberantur, quando petit actor, quod sibi abest, & eis adest, vel quādo pœna pro priuato commodo est inducta. secus si petatur, qđ eis non adest, vel cum pœna pro publico commodo inducta est, vel pura pęna, ibi videas super glo. j.

QVAESTIO.

¶Hic disputāda videtur materia, de qua remisi in gl.
5 an † res & pęna simul peti possunt. Et est opi. dicens, ꝙ si pęna succedit loco rei debet petens altero esse contentus. ff. pro so. si quis a socio. & l. quod si. & ff. de acti. emp. l. prædia. facit hæc regula, si non succedit loco rei, tunc peti possit vtrunque. ff. de arbi. si quis rem. Hanc posuit Archi. in præ. can. si ecclesiæ. & vide, quod no. xii. q. ii. episcopus qui mancipium, in vlt. glo. Sed quia Iaco. de Bel. disputauit & soluit distinguendo, an promissor pęnæ conuenerit aliquid dare, tradere, vel facere ipsi stipulatori, aut alteri, quam stipulanti, aut cōuenit stipulanti aliquid facere coram iudice vel arbitro, aut conuenit non facere, & quæstionem ad literam posuit super l. si facto. C. de pac. & de materia etiam per eum super. l. fi. ff. de eo quod cer. lo. & vtrunque habetur, ideo non insisto. & vide per Ros. rub. de acti. ex stipulatu ad incertum. ver. q̄ritur si promino. cum sequentibus, & per Cy. post Pe. C. de transa. cum proponas. vide etiam, quod scripsi post Ho. de ar. dilecti. super vlti. glo. & facit, quod ipse no. in sum. de ar. §. qualiter. ver. sed nunquid religiosi. cum seq. Hoc autem scias, quod ad regulam pertinet, quòd siue pęna conuentionalis succedit loco rei, vt supra dixi, siue loco interesse totius, debet actor alterum eligere, & illo esse contentus per leges prædictas, si quis a socio, & l. prædia. ff. de pac. rescriptum. §. si pacto. nisi quatenus vnum excederet reliquum, vt ibi, ad prædicta facit. ff. qui sat. da. cog. l. ij. §. fi. & si quis ī ius vo. no. ie. l. fi. vbi de hoc & supra de fideiuss. cap. ij. & iij. Et sit ratio, quia pęna in

eo,

eo,quod concurrit succedit loco interesse, & bis idem
videtur esse deductum In vtraq; obligatione,& ideo suf
ficit alterum solui,]vt hic & ff.de verb.obli.l.qui bis idẽ,
sed si apponitur loco particularis interesse,vt quia illud
particulare stipulatus sum, si mutuum non reddas cer-
ta die,tũc ſm Pe.prædictum petitur vtrunque.ff. de ac.
& ob.itaie&itiiæ.in prin.Si autem dubitatur, an loco in-
teresse,an propter puniendam contumaciam, vel con-
temptum sit apposita,præsumẽdum videtur,ꝙ loco in-
teresse.ff.si quis cau.si duo.sed vbi apparet propter puniẽ
dam contumaciam , vel contemptum apposita,nõ est
locus regulæ, cum tunc non idem sed diuersum sit,qđ
petitur ibi,vide plenius,vbi remisi.

HVIVS LITERAE. B. VNI-
ca regula restat.

Bonafides vt supra.
Bonafides tantumdem possidenti parat, quantum veri-
tas,quoties lex impedimento non est.

SVMMARIVM.

1 *Paria sunt metu facere secundum verba legis & sententiam vel sententiam tantum.*
2 *Fraus legi fit,cum fit,quod fieri vetuit.*
3 *Monacus deferens habitum coopertum an sit apostata.*

REGVLA LXXXVIII.

1 CErtum. Et vltima dicit Dy.quod † si
cut facere ſm verba legis &
ſm sententiam. Item sententiam tantum
non seruatis verbis sunt paria.ff.de verbo. si
gnifi.nominis §. verbum.ita econtrario facere contra
verba & sententiam,facere contra sententiam tantum
paria reputantur,alle.leges.quas alle. hic glo.fi.dicit hãc
mentem huius regulæ.Prima glo.ponit exemplum &
pro materia remittit.¶In j.glo.ibi.[*si cum essem*]si mu-
lier cum vere fideiuberet,constituit principalem debi-
tricem in fraudem,competit velleyanum.& ibi [*fraus*]
2 fit † fraus legi,cum fit,quod fieri noluit , aut vetuit. ¶In
glo.j.ibi[*quanto*]Dy.hoc prosequens illos quatuor mo
dos fraudis ibi notatos dicit alios,quos ibi setipsi, satis
reducibiles ad illos.tractat & hic de eo, quod ibi scripsi,
an liceat offendere verba & non mentem.

QVAESTIO.

¶Hæc regula facit ad quæstionem disputatam hic ꝑ
3 domi.Gui.de petra lata † de monacho , qui bene defert
habitum monachalem sed coopertum habitu clerica
li,ꝙ sit apostata,quod videtur hodie approbatũ per cle.
de vi.& ho.cle.quoniam.in prin.& ver.ai religiosi.vbi de
hoc.Propter quod abbreuiatur quæstio, hic addam,qđ
allegationibus contrariis rñdebo , & noua iura coniũ-
gam . Ad quæstionem primo allegabatur, ꝙ non esset
apostata , quia de hoc iura tractantia loquuntur de his,
qui relicto habitu & ordine ad seculum redeũt, de apos.
c.j.& c.tuæ.& l.di.c.vl. sed iste non dimisit habitum, er-
go &c.Ad hoc rñdetur in fi.Item quia monitio non ꝓ-
cessit,ar.de sētē.excom.in audientia.& c.contingit.iste
non est casus,quo requiritur monitio, vt patet.s̃. eod.li.
ne cle.vel mo.c.ij. & videtur sufficere veritas habitus in
effectu,de consue. quanto . in fi. & opinio debet cedere
veritati,de re iudi.cum inter vos.Facit. C.plus valere qđ
agitur, per totum , item vestis clericalis tanq̃ superflua nõ
debet vitiare.ff.de verbo.obli.quæ extrinsecus. de re.iur.
non solent . nec vtile per inutile vitiatur.xij.q.ij. si quos.
¶Rñde ad perdicta,ꝙ veritas monachatus non tollitur
per opinionem putantium cũ clericum , nec ꝑ vestem
superfluam vel inutilẽ, sed stãte monachatu ex culpa li-
gatur.Et iste monachalis habitus religioso adheret.er-
go sit religiosus ff.de rei ven. quæ religiosis , vt sic magis
dignũ attrahat ad se minus dignum, de cõse.eccl.vel al.
ꝙ in dubiis,in ꝯmiscibilibus & his q̃ inseparabiliter ad-
herent & sine vitio procedunt prædicta hic secus ꝑ oĩa,
& facit de vi.& ho.cle.cum decorẽ.puto ꝙ ꝑcedentem,
c.s.Deus,qui. voluit allegare , sed istud de papę licentia.
Item iste nõ mutauit aĩum,ergo nec habitum dimisis-
se vr.ar.ij.q.iij.præuaricator . Item Deus carnem nr̃am
veluti quoddam velamen induit. xxij. q.ij.vtilem.& ni-
hilominus vera dietas in suo statu permansit . adde, &
vera humanitas.de hære.cum Christus.in casu,qui seq-
tur,cedit natura miraculo.de cele.mis. cum Marthæ.§.
quæsiuisti.sic & in sacro altaris est verũ corpus, licet sub
specie panis & vini,de conse.di.ij.verum.& in dubio ꝓ-
sumitur ĩ meliorem partem,de reg.iur. sed hic in facto
nil dubium. ¶Econtra,ꝙ apostata videatur,quia iste cũ
boue & asino vult arare,quod hodie nõ licet.s̃.de apos.
quidam . Item quia iste in habitu suo religionem non
ostendit,vnde fingitur habitum dimisisse.de sent.excõ.
contingit.ij. & per exteriorẽ habitum præsumimus eius
mentem mutatam,de præsum.ex studiis. Itẽ si habitus
iste est exterius clericalis præsumimus eum interius cle
ricalem.xxii.q.v.humanæ aures.Item deferẽs vestes cle-
ricales debet clericus iudicari de sen.exc.si iudex.eo.lib.
ver. iustum est.& sic non religiosus.xxvij.dist.quod in-
terrogasti.Item cũ ipse recipiet habitum,quem non po
test habere cum primo,priori habitui renunciat ipso fa
cto,argu.de præben.de multa. Item modicum fermen-
ti totam massam corrũpit.ix.dist. si ad sacras . ¶Sol.cũ
iste religiosus nullã causam trãsformationis sui habitus
non alleget,indubitanter dico ipsum esse apostatam.&
quia tali habitu nõ vteretur in claustro, vt in extrauag.
ne cle.vel mona.grauis quam hodie nõ habemus, licet
ipsius mens habeatur in parte.s̃.eo.ti.ne cleri.vel mo.c.
ij.& quia deferri debet desuper de vi.& ho.cle.clerici.&
quia publice debet ab aliis distingui.de iude.in nonnul
lis. & quia non dicitur portare non portando vt debet,
de regu.iur.qui ex timore.

SVMMARIVM.

1 *Pactum ambiguum contra venditorem interpretandum.*
2 *Falcidia inducitur contra voluntatem testatoris.*
3 *Legatarij electio quando fit.*
4 *Tributoria est locus,etiam cum dominus negat deberi.*
5 *Consensus attenditur in venditionibus.*
6 *Interpretatio quando fiat secundum promissorem.7.*
Quæstio de episcopo ad quem deuolutum erat ius eligendi.

REGVLA LVII.

COntra. Eum[*legem*]largissime ponit,
sic in eodem ꝯctu facienda.fa
cit.s̃.de consue.cum dilectus. Prima glo.di-
cit,vnde sit sumpta,ponit exemplu & ad al-
terum remittit. secundo successiue signat & soluit.vij.ꝯ
ria.iij.distinguit principaliter. v.mẽbra , sextum & septi-
1 mũ addit in fi.¶In.j.glo.ibi[*in contrahenda † venditione*].seq
tur,ambiguũ pactum contra venditorem interpretan-
dum est.ambigua autẽ intentio ita recipienda est,vt res
salua sit actori,& ibi[*si quis intentione*]vide.s̃.c.cum sunt,
in prin.vlt.glo.& ibi[*ambiguis*]sequitur, orationib.maxi
me sñia spectanda est eius,qui eas protulisset,& ibi[*qui-
dam*]loquitur de illo,qui instituit aliquẽ hæredem,si re-
2 liquias suas in mare proiiciat,& ibi[*Tuia*]falcidia † indu
citur contra voluntatem testatoris,& ibi[*si is qui nauem*]
non sufficit sñia,vbi edictum voluntatẽ requirit, & ibi,
[*non aliter*] sequitur , a significatione verborum recedi
oportet,q̃ cũ manifestũ est, aliud sensisse testatorem.&
ibi[*legato*]vt homine legato debetur non optimus, nec
pessimus . & ibi [*si domus*]si testator legauit domũ , nec
apparet,de qua senserit,hæres ex domib. quas habebat,
quam voluerit, dabit legatario , si nullam domũ habe-
bat,derisoriũ est legatum . & ibi [*qui duos*] habens duos
seruos legat vnum ex his,nec apparet,quẽ legatarius eli
3 git.& † ibi[*si generaliter*] sequitur.seruus,vel alia res lege-
tur,electio legatarii est,nisi aliud testator dixerit, & ibi,
[*duo sunt*]hanc & l.nominatim,q̃ sequitur.vide de of.de
le.qm̃ abbas.in gl.pen.circa mediũ ẽt.ibi[*cum ex plurib.*]
vide

vide de offi.ordina.si sacerdos.in glo.pen.& ibi [*voluntas defuncti*] sequitur, quæstio in æstimatione iudicis est. & ibi [*l.vl.in fin.*] gnalr petens oē ius suū in iudiciū dedu-ci.& ibi [§.j.] iudiciū redditur in innitū.& ibi [*illud.§. penul.*] 4 locus† est tributoriæ, et cum dominus negat debe-ri, alias expediret dño negare.& ibi. [§. *damus*]alias est vers.sub.§.ii.qui promisit Ephesi aut Capuę, si eius esset electio, vbi peteretur, nō iret ad eum locum, vt nec peti posset.& ibi.[§.*nihil.*] sequitur, interest.an quis taceat, an obscure respondeat, & ibi[*in ambiguo*] sequitur, sermone non vtrunque dicimus, sed illud dumtaxat, qđ volum⁹, 5 & ibi[*in venditionibus*] in† venditionibus attenditur ꝯsen-sus, vnde si in venditione dissentiāt in p̄cio, vel in re, imperfecta est emptio.& ibi[*l.u.*] in prin.error litigantium non prorogat, quia ibi deficit cōsensus.& ibi[*quoties.y.*] sequitur.in stipulationib.ambigua est oratio, cōmodissimum est id accipi, quo res, de qua agitur, in tuto sit.& ibi[*eum qui id stipulatur*] sequitur, mihi & Titio.x.dare spōdes, verisimile est, sup vna.x.cōiter mihi & Titio stipulari.& ibi[*obscuris*] vide in regula īspicimus. statim al 6 legata.& ibi [*quicquid*] ſm † promissorem interp̄tamur, quia licitū fuit stipulatori verba latè concipere.& ibi[*si quis*] alias qui ex plurib.fundis. si stipulatus sum vnum fundum ex plurib.quib.idem nomen erat, electio est p̄missoris.& ibi[*ab executore*] appellatio ab illo, qui male interp̄tatur sniā.¶ In glo.j.ibi[*veteribus*] per quā.l.& ff.de ser.vr.præ.si arborem.§ hæc lex. & de ꝯhē.emp.cū in.l. & l.Labeo. ponit Dy. in eo qui vendens & tradens domum dicit stillicidia vti nunc sunt, ita sint. vř dicere, ꝙ domui venditæ debeatur a vicinis seruitus stillicidiorū, non eꝯ, ꝙ domus vendita debeat seruitutem vicinis.& ibi[*fuisse ab emptore*] ꝯ.ff.loca.ea.l. vbi fit interp̄tatio pro locatore, qui ea verba protulit.Solu. ibi fauore locatoris tm̄ pactum appositum erat.& iō ꝯ cum non fit interp̄tatio, ne offendatur regula.ĵ.eod. qđ ob gratiam. Et ibi [*aut in sententijs*] aut in stipulatione p̄toria. & tunc p̄toris erit interp̄tatio.ff. de præto.stip.l.j.§.fin. &.l.in prætoriis. 7 Dy.& ibi[*minimum*] & hoc† si ambiguitas est in voluntate relinquente, si in adimente subdistinguit Dy.prout no.ff.de reb.dub.si fuerit.in glo.antepe.aut est incertitudo personarum & rerum, aut rerū tm̄, aut personarum tm̄.& ibi[*proferente*] sit actor, vel reus ſm Dy.qui allegat, qđ no.in.l.si quis intentione.& ibi, vt ibi no.& eo.titu. per tuas.& in pre.dec.in pnīa.liij.glo.& ibi[*cum cessante*] & plenius ibi scripsi, & in fin.s̄.de offi.ordinarij.c.si vero & ff.eod.tit.l. Neratius.& vide, quod dixi post Innocen. & Host.& Compos.de rescrip.causam.super glo. penul.

QVAESTIO.

¶Hæc regula facit ad solutionem q̄ōnis per me disputatam, quā feci in vno membro distinctionis, vt in 8 fin.patebit. Et erat quæstio, an† ep̄s, ad quē erat deuolutum ius eligendi abbatem in monasterio sancti Stephani, teneretur eligere de gremio sancti Proculi, cū monachi sancti Stephani tenerentur ad id, & est similis quęstio.de qua dixi.s̄.eod.li.de iurepa.c.j. super verbo, semestre. ¶ Et primo ad affirmatiuam allegantur.vij.secundo.iiij.ad negatiuā.tertio de quæstione excluduntur duo casus indubij, & datur sol.tria membra distinguens.

¶Quòd ergo de gremio sancti Proculi eligere teneretur inducebatur regula huius ti.is qui in ius. cum ꝯcor. per quas dilatari potest allegatio.¶ Secūdo facit de elec. ne pro defectu.vbi in casu deuolutionis pp̄ negligentiā dř, ꝙ ipsa eligendi potestas ad superiorem deuoluitur, illud relatiuum ipsa, habet denotare, ꝙ illam potestatem & non aliam recipit ep̄s, quam habebant monachi.tenebitur ergo ad id, ad qđ illi tenebantur. facit de elec.cū in veteri.ne vna via prohibitum per aliam concedatur, ꝯ id, de procu.tuæ.& ĵ.eo.cum quid vna. ¶ Tertio res de vno ad alium transit cum onere suo.xvj. q. j. si quis laicus.de deci.pastoralis.& c.cum non sit.ff.de ꝯhen.emp. alienatio.de pactis, inter debitorem. istud aūt erat onus rei, ergo &c. ¶ Quarto inspicimus loci cōsuetudinem, de quo quæritur, de test. Raynutius.ad fi.& hoc etiam si ad alium iudicem appellatio, vel alter diffinitio deuoluatur, vt ibi, ergo ꝯsuetudinem monasterij seruabit ep̄s, ad quem est deuoluta prouisio. ¶ Quinto bene facit.C. de impu.& alij.sub.l. humanitatis. vbi in exemplari substitutione, quæ fit filio, vel nepoti furioso per patrem, vel auum illos necesse est substitui, quos ille instituerat, vel qui ad eius successionem venirent. ¶ Sexto facit.ff. de sol.l.j. vbi debitore ex plurib.causis simplr soluente, creditor, in quem deuoluitur ius imputandi, ex quo soluens non expressit, in illam causam debet imputare, in quam soluens facturus esset, sic ergo hic faciat ep̄s, qđ illi facturi fuerant. ¶ Septimo pro hac parte facit, quod post Host.scripsi in decre.ne pro defectu. super vlti.glo. & clarius quod scripsi.eo.tit.publicato.in vlti. q̄ōne.vbi per.l.ff.de iure fis.non intelligitur, si posteriori creditori fiscus succedat.eo iure vtitur, quo vsurus erat cui successit, dixit post Vin.Compost.Pet.& Abb. ꝙ si publicato scrutinio negligant canonici eligere, superior, ad quem deuoluitur, tenetur illum eligere, de quo fuerat scrutinium publicatum. ¶ Ad ꝯtrium adducitur.C.communia de leg.l.vlti.§.sed & si quis. vbi qui succedit eligenti, non vtitur eadem potestate, quam habebat eligens.vnde si testator legauit seruum, quem Titius elegerit, si ille non eligit, legatarius eliget, sed non poterit meliorem eligere, vt ille poterat, sed æstimationis mediæ. ergo & hic poterit ep̄s aliud q̄ monachi. ¶ Secundo videmus, ꝙ sepores non transit cum onere suo, vnde nō tenetur emptor ad pacta per venditorem facta colono.C.loca. l.emptori. ¶ Tertio ꝯstat, ꝙ conari debemus, ꝙ electio habeat in se quod verbū sonat, sed cessat electio, cum libertas adimitur eligendi, de ele.cum terra. & c.vbi periculum.ad fi.s̄.eo.lib. ¶ Quarto, si per negligentiam ep̄i ad archiep̄m deuoluatur correctio, ipse irrequisito capitulo ipsius ep̄i procedit ad correctionem, quod ep̄s nō faceret, probatur hoc.s̄.eo.li.de cē. Romana.§ notoria, quod colligitur ex verbo, libere corrigat, quod est ibi. sic & ep̄s hic prætermittet, quod negligenter prætermittere non poterant. ¶ Sol.non loquimur de ep̄o, in quē per compromissum monachorū delatum esset ius eligendi abbatē sancti Stephani.facit de elec. cām quæ, quia tunc certum est, ꝙ eligere tenetur de gremio, vnde & compromittentes tenebantur. de elec. cū in veteri.nec enim ibi habet aliquid proprium, sed cōpromittentiū, vnde sibi sunt compromittentiū tp̄a limitata. s̄.eo.lib. de elec. si cōpromissarius.i.rñso.& tūc procedit regula. is qui in ius.& regula, cum quid vna.idem in electionibus, vel prouisionibus deuolutis, quæ tamen de iure cōi deberent fieri de certo collegio, patet exemplum de p̄ben.cum singula.§.ij.s̄.eo.lib. Et probatur hoc in cle.de sup.ne.præ.c.vni.in fine.j. responsi. & ibi etiam de hoc, loquitur autem quæstio de ep̄o, in quem propter negligētiam, vel delictum monachorū deuolutum est hoc ius de iure cōi.s̄.de elec.ne pro defectu.eo.lib. & eo.titu. q̄q̄. & tunc distingue, aut tenebantur monachi eligere ex consuetudine præscripta, aut ex priuilegio, aut ex institutione facta tempore fundationis. Primo casu cum præscriptio sit odiosa & restringibilis, solis monachis p̄iudicabit, & non ep̄o, contra quem non est præscriptū & qui negligens in suo iure non fuit, alias præscriberetur contra non negligentem.contra id.s̄. de præscri.c.j. Secundo casu ponderanda sunt verba priuilegij, quæ si respiciunt solum monachos, idem quod supra proxime, quia episcopus, de quo priuilegium non loquitur, ad id non tenebitur, alias teneretur, vt si dicat papa in priuilegio, in monasterio sancti Stephani non præficiatur abbas, nisi de monasterio sancti Proculi.de verbo. signifi.abbate, vt sic priuilegiorum verba seruentur, de priuil.porro.si dubitaretur de verbis, iudicamus pro episcopo, vt eum non lædat, & aliquid conferat, vt eo.ti.patientibus. & c. pastoralis. cum concor. Tertio casu adhuc verba seruabimus eo saluo, ꝙ si hoc vltimo casu

verba

verba essent obscura & prolata ab episcopo. illa interp̄tabuntur contra ipsum. s. de consue. cum dilectus, & p hanc regulam cum concor. & propter hoc licite aliquā tulum exquisite posita est hic hæc quæstio. Io. And.

SVMMARIVM.

1 *Contractuum species distinguuntur in quib. dolus, culpa lata, leuis leuissima & casus fortuitus veniant.*
2 *Quæstio de aduocatio qui patrocinia promisit duobus, si adinuicē litigant cui teneatur.*
3 *Prior in tempore potior in iure.*
4 *Pronunciatum extinguitur per appellationem.*
5 *Egritudo diuertisse non videtur, quæ redit.*
6 *Aduocatus cœpto negotio & inita defensione, salario carere non debet, eo quod negotium non fuerit expeditum, modo per eum non steterit. Et quid si aduocatus cuiquam locaris operas sua vsque ad annum & ille moritur.*
7 *Legem non transigendi non potest quis sibi imponere.*
8 *Vincere, quid, & nu. 11. Et an transigere, sit vincere. Et si pars trāsegerit in fraudem aduocati, an habebit totum salarium, an vero pro rata tantum. disting. nu. 9.*
10 *Aduocatus salarium promissum a clientulo, etiam si nō procedat, impeditus a clientulo, petere potest.*
12 *Aduocato locanti operas an casus fortuitus noceat.*

REGVLA LXXXV.

Contractus. Dy. hic late prosequitur idem, quod tangit glo. s. quō† in quibusdam ɔ̄ctibus venit dolus & lata culpa tm̄, vt in deposito & preca rio, in quibusdā et leuis, vt in his, qui celebrantur gratia vtriusq;, in quibusdam leuissima, vt in mandato, quod est pp suscipientis tacitam assertionem qua se inuuit in dustriosum, cum pp industriam assumatur. C. man. a procuratore. Item in cōmodato facto gratia recipientis tm̄ casus fortuitus nō venit & ex natura alicuius ɔ̄ctus, ex quo debeatur certa species, in mutuo nō tenetur de casu ex natura ɔ̄ctus, sed pp naturam debiti, quia generaliter debitum perire nō potest. C. si cer. pe. l. incendiū, ff. de actio & obli. l. j. §. his quoq;. & ad. l. fal. in rōne. §. incertæ, modo restant exempla regulæ in leui, leuissima & casu qn̄ non veniunt ex natura ɔ̄ctuum, veniunt pp pactum, & hoc vult regula prædicta, tn̄ intellige & prosequere, vt plene scripsi. s. de cōmo. c. vni. ¶ Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, dicens regulam intelligi de conuentione honesta & possibili. ¶ In gl. j. ibi, [*contractus quidam*] sequitur, dolum malū dumtaxat recipiunt, qdam & dolum & culpam, qdam dolum tm̄, vt depositum & p̄carium, dolum & culpam mandatū, cō modatum, vēditum, pignori acceptum, locatum. Item dotis datio, tutelæ, negociorum gestorum, in his quidē & diligentiam, societas & rerum communio dolū & culpam recipiunt, & hoc ita, nisi qd nominatim cōueniunt vel plus, vel minus in singulis ɔ̄ctibus, nam hoc seruabitur, qd mutuo cōuenit, legem enim ɔ̄ctus dedit, excepto eo quod Celsus putat, non valere, si cōuenit, ne dolus p̄stetur, hoc enim bonæfidei iudicio ɔ̄rium est, & ita vtimur, animalium vero mortes, casus, qui sine culpa acciderūt, fugæ seruorū, q custodiri nō solent, rapina, naufragiū, tumultus, incēdia, aquarū magnitudines, impetus prædonum a nullo p̄stantur. ¶ In glo. j. ibi [*casu fortuito*] de hoc tractat hic Dy. dicens, qd scripsi de procur. qui ad agendum. & plenius de cōmodato. c. vni. Io. An.

QVESTIO.

¶ Huic regulæ adaptabim⁹ quatuor q̄ōnes de ɔ̄ctib. aduocatorum vna interserta de ɔ̄ctib. medicorū abolī disputatas & satis tritas. Et est prima, q̄ fuit dn̄icalis. lxix. 2 de † aduocato qui pro certo feudo, vel annuo salario cōuenit patrocinari monasterio sancti Andreæ in oī sua cā, & idē fecit secūdo monasterio sancti Benedicti, hęc duo monasteria litigant inuicem, q̄ritur, si cui & cui ex illis patrocinari dēt. Scda qō ven. lv. & Dama. iij. de postulando, quærebat, an eodem salario teneretur aduocatus patrocinari appellationis cām, addebat Dama. ex quo simpliciter recipit cām defendendam. Et est huic similis qō dn̄icalis. 73. An medicus infirmum recidiuā tem pro salario cōuento curare teneatur, quam ponit Guil. in spe. de sala. in prin. vlt. §. tertia. dn̄icalis. 73. & Dama. iij. q̄rebat, si aduocatus meus, cui ɔuenera m dare cē tum, si obtineret cām, alias ɔueni de decē, cū transegerī cum aduersario, debeat hr̄e centum. Quarta, an aduocatus hr̄e debeat totum sala. cōuentum ab hærede Titij intentante actionē, quam ignorauit elidi posse ex p̄sona ipsius Titij, & fuit Dama. ij. ti. p̄dicto. in. j. q. all. Bar. ad quatuor partes. s. pro prima ecclesia, pro scda pro neutra, & pro vtraque, soluit distinguēdo, quam solutionē duæ opiniones sequuntur. ¶ Probat ergo patrocinandū 3 primo monasterio † quia prius est tempore, ergo potius est in iure, hoc eo. ti. qui prior, cum cōcor. vnde si duob. est legatus vsusfructus, primo nominatus primo ad vsūfructum admittitur. ff. de vsu fruc. l. quoties circa princi. Item prius fuit ɔ̄ illum acquisita actio primo monasterio, quam ex alieno facto perdere nō debuit, cum alteri per alterū iniqua cōditio afferri nō debeat ff. eo. ti. nō debet. facit, ff. de alie. mu. iudi. cā fac. l. j. in prin. Nec potuit mutare cōsilium in p̄iudicium primi monasterij, hoc eo. tit. mutare. cum cōcor. ergo facta intelligitur secunda promissio saluo iure prioris. xvj. q. j. siquis laicus, de offi. deleg. ex parte. primo. Et in feudorum cōsti. Fride. de prohibi. feud. alie. l. imperialem. §. illud. Item illud vniuersale in oī sua cā, vniuersaliter & sine exceptione recipi debet, vt verbum sonat. xix dist. c. j. & j. q. j. sunt nō nulli. xiiij. q. iij. putant. cum ergo primum pactum fuerit legitimum, ergo seruandum, de pac. c. j. & ij ff. de pac. iur. gen. §. ait prætor. ¶ In ɔ̄rium allegat, ꝙ cum ista cōsideratis saltem terminis sint incōpatibilia recipiendo secundum renunciat primo, de p̄ben. de multa ɔces. p̄bē. literas. C. de fur. l. j. facit. s. eod. lib. de elec. vt quis duas, cū ɔcor. Item in primo pacto subintelligitur, si res in eodē statu permanserit. xxij. q. ij. ne quis de iureiu. quēadmodum. ff. soluti. cum quidam. in prin. Item cum possit eligere seruire cui vult, eligendo scdm primū cōqueri nō potest, sicut dr̄ de seruo, qui duobus dn̄is seruire non potest, eligere pōt alterum. ff. ad sille. si quis in graui. §. sed cum omnes. facit. xiiij. q. iij. ipsa pietas. ff. de reli. & sump. fu. l. si. Alleg. etiam, ꝙ neutrum iuuare debeat. ex quo id non pōt sine læsione alterius. xiiij. q. v. denique. cum nulli sit cōsulendum cum alterius iniuria. xxij. q. ij. primū, circa medium. xiiij. q. v. forte. Item ꝙ pro vtroque allegari possit, inducit, quod dicitur de tutore duorum pupillorū. ff. de auc. tuto. l. accipientis. & quod legitur de Moyse, qui causam Dei coram populo allegabat, & populi corā Deo. xlv. di. disciplina. ff. de post. l. vl. iij. q. vij. Item si ɔ̄ patrem. Soluebat Bar. illud monasterium iuuādum, quod souet iustam cām, si hoc constat, in dubio iuuet primum & secundo det substitutum, & dixit Hu. idem dixisse in vasallo, qui habet duos dominos, & dixisse eū & Tan. ꝙ aduocatus ecclesiæ factus ep̄s alterius ecclesiæ primæ seruisset per substitutum C. de epi. & cle. ad similitudinem. Idem potest vasallus factus claudus, vł clericus, si feudum retineat, quod etiam ponit Guil. in spe. de aduo. §. j. ver. quid si is. Ber. in decre. vlt. de postu. in vlt. gl. & vt scripsi Guil. cōcor. in spe. de aduo. §. j. ver. quid si habet beneficium, tenent sic in beneficiato, ꝙ neutrum iuuabit per rationem dictam. s. parte secunda. ver. allegato, nisi esset prælatus alterius tm̄. Sed ipse Gui. eo. §. ver. quid si aduocatus, ponit ad literam, quæ. s. scripsi post Bar. Ad primum dictum de ipsa causa inducit no. de iureiur. breui. in glo. ii. & vide, qd de vasallo no. de feu. §. ij. ver. xii. & ver. se. Io. Gof. Ian. & Host. dicūt, ꝙ sine pœna iuuat primam ɔ̄ secundam, de iureiur. tua. & c. veniens & c. intellecto. & c. eam te. dicit tn̄ ibi Host. de beneficiato duarum ecclesiarum, quibus æqualiter tenetur, ꝙ sibi consulit, ne assumat partes aduocati, sed mediatoris. ¶ Ad secūdam quæstionem allegatur pro & ɔ̄. ponitur solu. & dicit, ꝙ concordant. ponitur alia opinio distinguens,

guēs, circa quam datur remissio & subditur Instructio.
4 ¶Inducit ad partem, ꝙ tenetur, quia † per appellationē
extinguitur pronunciatum. ff. ad turpi.l.j.in fi.ergo nō
est cā finita, nec vř damnatus, qui appellauit.ff.de pęnis,
l.ij.§.fi. & cā appellationis eadem cum prima.ij.q.vj. si
quis in quacunque & §.post secundam.C.de procurat.
ita demum. Item cum pendente appellatione nihil sit
innouandum.ii.q.vj appellatione.ff.nil.inno.l.j.ergo in
uitus cogitur consumare litem, quam incepit.C.de iu-
di.properandum.§.pe.cum nil dicatur actum, cum su-
perest aliquid ad agendum. C.de his qui.vt indig.l.pe.in
fi.item procurator datus ad cām principalem datus etiā
vř ad cām appellationis.C.de procur.inuitus.ff. de pro-
cur.qui proprio §.item q̄ritur. ¶In ɔ̄rium allegatur, ꝙ
alia est cā appellationis a principali.ij.q.vj. si eṗs.vij.q.4.
Osius.ergo &c. Item sepe ad aliam prouinciā vel dioce.
mittitur cā appellationis.de rescrip. nonnulli.& ij.q.vj.
§.illo.& ꝑm id aduocatus cogeretur in alia prouincia
defendere cām, ꝙ est falsum.ff de procura. sed hæ.§.nō
solum.vbi de hoc.Item licet procurator datus ad cām
appellare teneatur, tñ prosequi non tenetur de procura
tore.non iniuste,in fi.C.de procurato.inuitus. ergo nec
aduocatus. facit ad hanc partem.ff. de euic.Herennius,
& per hoc euitatur infinitas, de quo no.s̄.eo. li. de rescri.
cum in multis.iu princi.¶Sol.Bar.oēs tenere aduocatū
non teneri, per scđa iura, & dicit Pileum ita tenuisse qō
ne.xxvj.Et ꝙ dř, eandem essē cām, exponit, id est idem
negocium, tñ est aliud iudicium, cū alij sint iudices, &
sic rñdet lo.ij.q.v.§.post.ꝑm Accur.tenet idem.C.de suf
fragio.l.j.in vlt.glo.idem no.s̄.eo. li. de testi.roma.no.in
glo.i. Guil.in spe.de sala.§.sequitur.ver.sed nunquid ad-
uocatus.dicit hoc verū in diffinitiua, sed si ante sñiam
appellatur, vel in īteg rum rest.petitur, putat, ꝙ teneatur,
si in eo loco cā tractetur, vel satis prope. Et de hoc vide,
quod dixi eo.§.ver.quid si cā. Et circa hoc videas, quod
plene scripsi post Inno.& Host.de procura.non iniuste.
in vlt.gl.vbi de procuratore satis dixi, quem in hoc ęq-
paro aduocato.facit.s̄.eo.li. de testi. romana.iij.q.vij.c.j.
& v.q.iij.c.vlt.ff. de testi. l.'si.hoc scias, ꝙ omni casu, quo
aduocatus, vel alius procurator perget ad locum alium
pp cām, habebit expensas a clientulo.facit, quod dř de
legato & de teste.s̄.eo.lib.'de rescrip. statutum.§.insuper
& § pen. non enim coguntur suis militare stipēdiis.28.
q.j.iam nunc.in fin.de præscrip.cum ex officij. & aduo-
cati militant.C.de aduo.diuer.iudi.l. aduocati in fi.Ioā.
An. ¶In quæstione medici, quæ pp similitudinē huic
incidit, remittit. ¶Primo allega.ɔ̄ medicū.secundo pro
medico.tertiò ponitur triplex sol. quarum quālibet di-
uersimode distinguit.¶ Primo dicit repetenda illa argu-
menta proximæ quæstionis, quæ huic conueniunt, ꝙ
5 autem medicus teneatur, probat † quia non vř ægritu-
do diuertisse, quæ statim redit.de pęni.di.j.diuortiū.ff.de
In rem verso.si pro parte.§.versum. & ad medicum spe-
ctat centies infirmū curare, de poe.di. iij. ad hunc instāt.
Est enim totus homo sanandus.ea. di.sunt plures, & de
bap.maiores.ver.sed adhuc.nec vř sanitatem adeptus, q
illam retinere potuit.ff.eo.tit.non vř.ij.'& de acqui.poss.
non vř. Et verba cum effectu sunt intelligenda.de poen.
dist.j §.hæc autem verba.de cle.non residen.relatum.&
nil vř actum & c.de renun.c.j.C. de his qui veni.æta.im
petr.l.pe. in fi. Item ægritudo surrogata primæ eadē cū
illa vř.vij.q.j.denique.ff.de iudi.proponebatur.xvj.di.ha-
beo, de voto magnæ.ver.cum ergo.¶In ɔ̄rium, actio ex
tincta non reuiuiscit.ff.de solutio.qui res.§. aream.xxiij.
q.iiij.si illic, & rectè gestum ex euentu resuscitari nō de
bet.C.de admini.tuto.sancimus.& casus fortuiti præui-
deri non possunt.de homi. Ioannes.cum cōcordan.&
euitari debet infinitas, vt dixi in proxima qōne, nec vide
tur inter eos de futura ægritudine cogitatum. sed de illa,
quæ tunc apparebat.ff.de contrahen. emp. Rutilia.ff.de
pac.tres fratres, supra de iureiuran.cap.penul. ¶Solutio
secundum Barto. si recidiuauit infirmus ex sua culpa,
medicus non tenetur. hoc eodem titu. damnum.cum
concor. alias tenetur per prima iura. Pileus quæstione
sua.xij.distinguit, an ex primis, an ex nouis humoribus
recidiuasset, plus sibi placet distinctio an ilico, an lon-
gè post recidiuauit, vt in primo casu teneat, secūdo nō,
alleg.ff.de in integrum restitu.l.diuus. & de verborum
obligatio. si ita quis.§.femina.facit, quod no.supra eod.
lib.de elect.commissa.§.j.in j.glo.quæstio Pilei formata
6 fuit in podagrigo. ¶ In tertia † quæstione inducuntur,
vij.pro aduocato. Secundo contra ipsum alia.vij.s.v.re-
gulę successiuè, verbi significatio, & vnū insolubile. Ter
tio, primò solutionem ponit, cui septem doctores con-
cordant.secūdo ponit alias duas & tertiam Iacobi, quæ
distinguit, tertia diffinitionem improbat, & rationibus
eius respondet.quartò primam approbat, quam duab.
roborat rationibus.Primò igitur allegat Bartho.pro ad
uocato, quod habere debet centum, cum per eum non
steterit, quominus fuerit causam prosecutus.per.l. quæ
expressē de aduocato loquitur. ff.loca.qui operas. & eo-
dem titulo.l.sed addes.§.vlti.& C.de cond.ob causam.l.
vlti.nil ergo imputari potest aduocato, qui non fuit In
culpa.xlvj.dist.Ephesus.xlvij.distinct.quod ad nos.xxiij.
quæstio.v.de occidendis. facit hic eodem titul.imputa-
ri.cum concord.Sufficit ergo per aduocatum fuisse ne-
gotium cœptum, licet nō habuerit effectum.ff de neg.
gest.sed an vltro.C.de pig.acti.si necessitas. in fi.j.resp.ff.
de mino.verum.§.si locupleti. Item, si is cui assessor vel
aduocatus locauit operas suas vsq; ad annum moritur,
habebit aduocatus totius temporis salarium.ff. de offic.
asses.l.diem functo.Item, si moritur aduocatus.ff.de ad-
uo.diuer.iudicio post duos.Item, inducitur regula, cum
stat.s̄.eod.titu.cum concord. & forsan timore aduocati
inductus est aduersarius ad transigendum habebit ergo
stipendium, qui pro tempore præstitit auxilium.ij.q.xij.
caritate.Inducit etiam, quod res inter alios act.supra de
re Iud.c.pen.alie.Da.quod non obtinere est contrariam
sententiam reportare.C.de his, qui.vt ind.l.ij.de fal.l.qui
falsas, quam iste non reportauit, ergo &c. ¶ In con-
trarium inducitur, ꝙ non extitit conditio, & sic obstat
hæc regula.cū concor.facit.s̄.de condi.app.de illis.C.de
condi.inser.legatū.C. de condi.& de.l.municipib.Item,
7 †contra eum inducitur regula in generali. hoc eod.tit.
cum concor. Nō enim est verisimile. istum promisis-
se transigere, quod non potest, vel ꝙ centum daret tran
sigendo ergo in generali obligatione ista nō veniēt, nec
imponere sibi quis potest legem non transigendi.ff.de
pac.l.penul.inducitur etiam regula, locupletari.hoc eo-
dem titulo. vult.n.ipse & aduocatus locupletari cum dā
no clientuli, & sine labore lucrum consequi, contra id,
xiij.quæstione prima.§.quia ergo. Item, cum litis euen-
tus sit dubius. ff. de pecu. quod debetur, & in dubiis vel
obscuris sequimur minimum, eod.tit.in obscuris, repel-
letur iste petens maximum, cum sibi clientulus proui-
dit, qui poterat condemnari.ff.de neg.gest.diuortio.cir-
ca medium.Item, quoties sine captione, quid fieri non
potest, eligendum est, quod minimum habet iniqui-
tatis.ff.eo.titu.quot.nihil. hic autem est tale.ergo pręeli-
8 gendum.¶Dama.allegabat, quod vincere † nihil aliud
est, quam sibi aduersarium condemnari.iij q.iij.quod
fieri. hic autem aduersarius condemnatus non est, er-
go non vicit.Quare huic aduocato secundum Guli.fie
ri videtur insolubile tale, quod non potest agere ex clau
sula si obtineat, quia non obtinuit, & non obtinens suc
cubuisse videtur, argumen ff. de inofficio. testamen.
Papi.§.meminisse.nec quia succubuit, quia hic non ad
paret, casus ergo non expressus habeatur pro omisso.s̄.
ea.l.de rescri.susceptum. cum concor. ¶ Soluebat.Bar
thol. Hugolinum sibi respondisse, quòd totum potest
petere aduocatus. idem Pileus.q.lxxvij.alle.ff.de euic.si.
dictum.§.j.in authen. vt cum de appel.co.§. si tales.col-
la.viij.Dama.tenet idem & Accur.in præ.l.vnica. C.de
suf.in vlti.glo.allegat. l.fin.ff. manda. vbi etiam de hoc.

in

iu iij. gl. quasi lex ista velit, quod trausigere sit vincere. Sed quod lex illa nou faciat, ostenditur sic per moder- nos. nam ibi dicitur, quod si conueni tecum mihi com municandum, quod habes ex euentu liiis, communi- care teneris quod per transactionẽ habuisti. sed hic nõ concludit, quod transigere, sit vincere sed concludit ꝙ transigere est finis vel euentus litis, puto quod Accursi⁹ ponderauit mentem victoriæ, quæ talis ibi erat, vt hic illud etenim sibi, cõicare intendebat. quod vincere. di- cendo commune futurum quicquid ad eum ex eueu- tu litis hæreditatiæ peruenisset. Communius autem per sententias, quam per transactioues finiuntur lites, illud ergo, quod plurimum fieri consueuit, cogitasse videntͥ, hoc. eo. ii. inspicimus. & tamen quod per transactionẽ consecutus est communicat. Gul. in Spe. de sala. §. sequi tur, ver. quid ergo si litigator. & ver. se. dicit, quod prædi- ctæ solutioni coucordant. Gos. & Ia. Bal. sed dicit Vber. & alios id fateri de iure, sed de æquitate fiet solutio pro rata. ff. de leg. ii. qui solidum. §. j. Tenet finaliter, quod si pars transegit in fraudem aduocati, habebit totum, si bona fide, propter dubium litis soluetur pro rata. Sed

9 †Iac. de Ra. vt ibi pouit Cy. aliter distinguit, q̄a aut trãsa ctio fit consentiente aduocato, aut eo contradicente. aut eo sciente & tacente. primo casu non habebit, quia non vicit. secundo casu, si aduocatus potest ostendere clientulum obtinuisse propter bonam causam, nisi trã segisset, habebit palmarium, quia licet litis euentus sit dubius, tamen præsumimus, quod iudex iustitiã faciet. ff. de pecu co. tempore. si vero hoc non probat, non ha-

10 bebit. ff. de condi. & dem. quibus. §. fin. Tertio †casu, cũ tacuit, habetur pro consentiente, quia suum officium est non tacere. C. ad velle. si sine. debuit ergo resistere trã sigenti. C. de appell. quoniam. non quòd per eum non stetit, quia illud habet locum in conditionibus potesta tiuis, secus in casualibus, qualis ista propter dubium litis euentum, vt præ. l. quod debetur. sed ostensa causæ iusti- tia præsumatur pro victoria, vt dixi. Habet forte plus co- loris, quam saporis ista distinctio, quæ vult consensum, vel taciturnitatem nocere in actu, qui tamen per con- sentientem, vel tacentem prohiberi, vel impediri non poterat, & ad quam ipsius contentus non erat necessa- tius, & in casu medio non vult conditionem solam suf ficere. Et si ad primum allegas decr. ex literis. de transac. respondetur, quòd ibi de iure aduocati in re, de qua tran sactum erat, hic extra rem, scilicet ĩ palmario, quod de tertio membro dicitur, quòd officium aduocati est, nõ tacere, fateor, cum de iure partis in iudiciis tractatur, q̄a ad hoc assumptus est, sed si extra iudicium transigitur, quid ad eum. l. si sine. Non obstat, quia ex taciturnitate aduocati nulla fraus parabatur transigenti cum clientu lo, ibi parabatur contrahenti, cum marito mulieris ta- centis. Item negari posset casualis illa conditio, quam la bore & voluntate aduocati oportet impleri. nec valent differentiæ, quod dubius sit litis euentus, quia etiam in potestatiuis de facto semper inest dubium, cũ non sint in homine vix eius. Io. x. in fine & xlvii. distin. §. necesse, in fin. Quare, quod prius dictum est, videtur tenendum, quod facilius concedetur, si formetur casus in clientu- lo, qui noluit iu lite procedere. Dicebat autem Ioan. de Deo in suo ordine iudiciorum, li. iiii. post princ. cui⁹ di- ctum ponit Guil. in Spe. præ. §. versi. & non generaliter, quod aduocatus salarium promissum habebit, etiam si non procedat, ex quo non stat per eum, sed per clientu- lum. ff. loca. qui operas. sed talis est casus quæstionis, trã-

11 sigens enim plus procedere noluit. Item ille † vicisse vi- detur, cuius desiderium est impletum, ar. ff. q satisd. cog. l. i. Quarta quæstio satis per prædicta dici potest expedi- ta, arguebat enim Dama. salarium totum deberi, cum non stet per aduocatum. per præ. l. q operas. & ff. de var. extor. cog. l. i. § penulti. C. de condictio. ob tur. causam. l. pecuniam a te. In contrarium hic regula cum concor. & regula, cum quis in ius. eo. tit. cum coucor. Item, quia

12 †fortius casus semper nocet locatori. ergo aduocato lo canti operas. ff. loca. ex conducto. & l. si. Item, aduocat⁹ certa de lucro captando, hæres de damno vitando, qua re fauorabilior est. C. de codicil. l. vlt. Soluit, quod ad to- tum salarium teneaĩ hæres. ff. loca. sed addes. §. vltimo.

SVMMARIVM.

1 *Cui licet quod est maius, utique quod est minus.*
2 *Episcopus, statutum a se conditum, an possit in partem tollere, vel in aliquo contrauenire sine pœna. Et an quis ligetur proprio sta- tuto, maxime maior. nu. 3. & 5. 12. Et quid de pari. nu. 13.*
4 *Statuta communia vel singularia an ligent subditos tantum.*
6 *Absolutio fauorabilior est quam condemnatio.*
7 *Expresse quod non possum, an possim tacite, Et quod non speciali- ter, an generaliter.*
8 *Episcopus cum non sit prouinciæ ordinarius, an ligetur suo statuto.*
9 *Episcopus an ligetur facto damnato, Et quid de archiepiscopo. nu- mero. 10. Et quid de papa, an ligetur suo canone.*
11 *Sermo generalis an personam loquentem includat.*
14 *Episcopus & archiepiscopus ratione delicti perdunt priuilegium.*
15 *Episcopus an habeat iurisdictionem in diœcesi sui suffraganei, aut in quibus casibus.*
16 *Episcopus & archiepiscopus an excusentur a statuto a se condito. & nu. 25. An itidem & Papa. Et quid si ligetur papa, an etiã ligentur ipsi in participatione criminis.*
17 *Ius unius ex sociis in eadem causa an conferat consociis. Et idem iu dicium de priuilegio. & nu. 19.*
18 *Augusta an participet priuilegium principis, qui solutus est legi- bus.*
20 *Prohibitum habetur pro permisso in inseparabilibus.*
21 *Ludi identitas facit, vt limitatio unius ad fratres uterinos extẽdit.*
22 *Socij unius delictum, an noceat consociis.*
23 *Si stipulor a Titio et pupillo, vel a Titio & seruo, constituendo ip- sos quasi duos reos stipulandi, solus Titius obligatur.*
24 *Seruus partim, & partim liber quis esse non potest.*

REGVLA LII.

CVi licet lo. mo. dicit ponderandum exemplum per l. instit. man da. §. is qui exequitur, si mandaui fundum emi pro centum, mandasse videor quod ematur pro minori, haberi si potest, remittit ad regulã plus semper. Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exẽ- pla. secundo gloss. ponit brocarda. iii. successiue signat. vii. contraria, & soluit, vel remittit. iiii. signat contrariũ ad negatiuam. ¶ In glo. i. ibi [*Marcellus*] hic lex exempli- ficat, quod prædixi gl. iu filiofami. milite. idem. l. filius, in fin. quæ sequitur. & ibi [*tam is.*] filiusfami. etiam pa- tre nolente non testatur, potest tamen volente eo do- nare causa mortis. ¶ In glo. i. ibi [*tam is*] Dynus ponit exẽ

1 plũ † in patre, cui licet occidere adulterum inuẽtum cũ filia, multo magis contumeliis afficere. ff. de adulterio. nec in ea. §. ius occidendi. ¶ Item, iudex potest deferre actori iuramentum in litem, quod est plus, poterit er- go taxationem iusiuran. adiicere, quod est minus. ff. de iureiuran. videamus. §. penul. signat ipse duo contra- ria. primum de præside, quod habet ius gladii, quod est maius, & non deportat, quod est minus. primum patet. ff. de offi. præsi. l. illicitas. §. vniuersas. secundum. ff. de leg. iii. l. j. §. hi quibus, respondet illud procedere, quando p̃- ses non habet ĩsulas sibi subiectas alias secus. ff. de inter. & re. l. relegatorum. circa princip. & no. eod. tit. inter pœ nas. fatetur, quod quidam aliter dicunt, & textus & glo. quas allegat concedunt, quod relegare etiam potest, si insulam habet, sed non deportare secundum. l. fin. C. de prædi. cur. vbi curialis donare potest prædia, quòd est plus, & non vendere, quod est minus. C. de contrario iu di. l. j. Respondet, quod facilius responderet propter pre cium habendum, quod est causa prohibitionis, quæ ces sat in donatione. & ibi [*cum quæritur*] eadem respõsio ad. l. in causæ. ff. de procur. ver. licet procuratorem in totũ reuocare, non in parte, secundum Dy.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem de episcopo faciēte 2 contra statutum † suum, quod non incidat in eius pœnam, cum enim possit in totum illud tollere, fortius li cet ei contrafacere sine pœna, vel in parte tollere, & sic tenui in quæstione, quā disputaui, quā timēbrem hic integraliter inseram. & est talis. Bonon. episcopi statutū excommunicat ludētes ad azardum, ludit hic ipse episcopus, vel eius metropolitanus cum Titio, de prædictis tribus statuti consciis quæritur, an sint excōmunicati, & sciendum, quod Dama. disputauit primum mēbrū, scilicet de episcopo. & Octauānus de Florētia. ergo non miscendo prima dua dubia, allegabo. vj. ad negatiuam subdēs opinionem pro hac parte, quam soluendo tene bo. Secundo tria faciam, ponam primo opiniones con trarias, & ipsas ratione infringam. Tertio respondebo ad vj. alias rationes, Quarto, explicabo & imp robabo di ctum Octauanti. Primo autē allegat Dama. quod quę stio fatua videtur, cum certum sit, quod nullus potest si bi imperare. ff. de arbit. l. pe. & debet esse pſonalis distinctio inter iudicatum & iudicātem. iiii. q. iiii. nullus. Item par non ligat parem, ergo nec seipsum, de elec. innotuit cum concor. secūdum Da. adiuuantur hęc per illa vul garia, quod nemo in sua causa &c. C. ne quis in sua cau sa. per totum. ff. de iur. om. iu. qui iurisdictionem, & per 3 ea, quæ de correlatiuis no. de inst. c. fi. ¶ Ad † hanc partē φ statutū nō liget maiorē, inducitur. xxj. dist. inferior. ff. de minoribus. l. minor autem. facit clem. de electio. ne Romani. in principio. De seipso & de pari probatur. ff. ad Trebellia. l. ille a quo. §. tempestiuum. ff. de do nat. inter vir. & vxorem. l. quod autem §. vxori. de pari & maiori ꝓbatur. ff. de arbi. l. iii. & iiii. Inducit ergo capitulum. inferior. illud verbum Esa. x. nunquid gloriatur securis &c. quod etiam habetur. xxiii. quæst. v. §. fin. post princip. quod pro episcopo sic inducitur, statutum est instrumentum securis, vel sera episcopi, ergo &c. pro archiepiscopo sic, episcopus est instrū securis. & sera metropolitani, ab eo scilicet productum per cōfirmationem, & conseruationem, non ergo &c. Secundo 4 ad † vtrunque casum inducitur, quod statuta cōmunia vel singularia ligant subditos tantū, de pę. & re. ca. quod autem. de sen. excom. a nobis. eod. titu. c. romana. §. j. supra eod. lib. & ff. ad trebel. omnibus ciuitatibus. C. de sum. trini. l. j. in princ. de iusti. Co. compo. l. j. ad finem, de iud. rem non nouam. post princip. de incestis nup. l. fina. de colo. pale. l. vnica. libro. xj. Cum ergo præ. decre. a nobis. negatiue loquatur, quod non nisi subditi tantū & decre. romana. quod subditi tantū, & hoc sapit negatiuā. de cā pos. cum ecclesia. restat quod par vel maior non ligatur. Tertio sic constat, quod omnis delinquens habet iudicem. ad Roma. xiii. de censi. c. ij. quod si alius iudicat facit iniuriam proprio iudici, siue ille sit Deus, vt in occultis. ij. q. j. nomen, siue papa. vt in exemptis & appellationib. xvi. q. j. frater. & ap. de priore. vel patriar cha, archiepiscopus vel episcopus. vj. q. 6. iii. c. j. ij. & iii. & xj. q. j. peruenit. vel inferio. de appel. dilectis. de ver. si. ex parte. j. Sed constat, quod episcopus est subditus metropolit. & metropolitanus patriarchæ vel papę iniuriam 5 faceret, ergo † episcopus metropoli. iudicando seiptum, & patriarchæ vel papæ, iudicando metropolit. Constitu tio ergo generaliter formata sic intelligatur, quod non includat hunc casum illicitum. de verborum si. ex parte. ij. de iureiur. c. j. supra eod. li. præcipue, quia statuta sūt stricti iur. probatur. de iureiurā. in nostra. & dixi de hoc plenius super regula pro possessore. eo. ti. ita quod non includunt etiam id, quod propria verbi significatio pos set includere, ex quo non est verisimile, statuentem id intellexisse, vt ibi, sed hic non est verisimile statuentem se, vel superiorem ligare voluisse, ergo &c. hoc eo. tit. in generali cum concor. & leges communes singulares & priuatas interpretamur secundum intentionem edentium. xj. q. j. §. his, de ver. sig. ex parte. & c. dilecto. C. de le-

6 gi. l. j. & fi. Quarto † sic, fauorabilior est absolutio, quam condemnatio, siue tractetur de facienda, siue de iam facta. Ad primum. xxvj. q. vij. alligant. de prob. c. ex literis. ff. de ac. & obli. Arrianus. Ad secundum, de re ind. c. fi. ff. eo. tim. inter pares. vel saltem inter hæc duo sit patitas, de poe. distinct. j. verbum, sed constat, quod episcopus se vel superiorem non posset absoluere, vt præalle. c. quod autem. de pœnis. ergo nec ligare. vnde notauit Vincen. eo. ti. cum ex eo. & Guil. in Spe. eo. tit. n. ad fi. Archid. c. fi. eo. titu. hoc. eo. l. quod dans indulgentiam vel remissionem, illa vti non potest, & cum illa habet vim & perpetuitatem statuti, vt no. de of. l. e. vlti. fortificatur hoc, quia legatus de latere absoluit non subditos, quos ta 7 men ligare non posset. de off. leg. c. penul. Quinto † sic re gulariter. quod nō possum expresse, nec tacite. de præb. dilecto. & quod nō possum specialiter, nec generaliter, de deci. tua. sed si episcopus specialiter & expresse statue re de se ipso, vel superiore, constitutio patenter esset iniqua, per prius alle. & sic non valeret. iiii. di. eccle. autem, & dicenda esset destitutio. de re. ecc. non ali. c. fin. quia patens error faceret illam nullam. ij. q. vj. §. diffinitiua post prin. de re iudi. cum inter. C. quando prouo. non est. ne. l. ij. Vltimo specialiter pro episcopo inducitur, φ persona loquens, & c. de iureiur. petitio. cum concor. 8 ¶ Ad hanc partem sunt † opiniones. Lau. enim de archiepiscopo tenet, φ non ligetur, quia non est ordinarius prouinciæ. ix. q. iii. c. ij. & hæc ratio concludit idem, & fortius in episcopo. Ber. Prouincialis tenet hāc partē de archiepiscopo per decre. graue. de præben. de sen. excom. a nobis. in Authen. de deten. ciui. §. non habente. Host. etiam in sum. de sen. excō. §. quis valeat excōmunicari. post prin. dicit certo certius hoc tenendū, φ superiorem non ligat, sicut nec proferentem. Et soluendo dico, quod horum dictum placet iuribus & rationibus ante dictis. Sed Dama. quæstionem de episcopo nō soluit, sed disputationi reliquit. ¶ Quid dixerit Octa. dicam in fi. Quia vero huius disputationis potissimum est illa 9 † soluere, per quæ contraria fulcitur opinio, vt illam pri mo videamus, est sciendum, φ de archiepiscopo Hug. tenuit contrarium, vt no. iii. q. vii. cum. allegat, quod in cidit in factum damnatum. xxiii. q. j. c. j. ij. & iii. ad quæ iura respōdeo, quod loquitur de facto damnato per ius commune. ℏ hæresi, & sic non probāt non subditum li gari facto damnato per singulare statutum. illud tenet etiam Bartol. Brix. per l. iii. ff. de offic. præs. quæ lex dicit, quod præses prouinciam suā purgare debet malis hominibus, nec distinguit, vnde sint, sed lex illa licet exclu dat distinctionem loci, non tamen excludit distinctio nem identitatis vel præsiden. de quibus loquitur. Hu. videtur etiam idem velle de episcopo per id, quod not. de successore. lxiii. di. Adrianus enim. vbi tenet, quod licet canon episcopi non liget successorem, ligatur tamen, quia se inuoluit in factum damnatum, per iura prius 10 alleg. quibus iam est responsum. Archidiaco. † in decre. ij. de constitu. §. eo. lib. tenet idem de vtroque, scilicet de episcopo & archiepiscopo. Cum enim authoritate papæ, vel canonis episcopus facit statutum, ergo ligatur authoritate papæ, dicēs, φ efficaciter facit. xj. q. iii. nemo condemnat, φ c. si sic simpliciter recipiatur, vt inducitur, triplex insurget absurdum. Primum, quod cum authoritate papæ vel canonis episcopus ferat sniam, nō p illam ligatur. quod ipse & omnes negant. Secundū φ il la ratio concludit, papā ligari suo canone, quasi ligetur a Christo cuiꝰ authoritate facit canonē, vt in præd. c. ne mo. & hoc est falsum, vt no. xciij. di. si inimicus. de senten. exc. nulli. Tertium, quia etiam sequeretur, omnem prælatum etiam nō subditos ligare posse, cum omnes sint subditi Christo & Papæ, cuius authoritate ligat. pōderetur ergo textus illius c. qui sic iacet: nemo cōdemnat vincula ecclesiastica, præsupponit ergo, quē vinculatum, quod non pt quis nisi subditū, vt probatū est, sequitur, non eum homo est, qui ligat, sed Christus, qui hanc

hanc potestatẽ dedit. Fateor ergo, quod subditus vinculatus a prælato, vinculatus dicitur a Christo, qui clauiũ potestatẽ illi dedit. Mat. xvj. lo. vltimo. virtute ergo vinculi exprimit & fortificat ille canon, sed potestatem

14 † vinculandi non ampliat, & sic patet, quod non sic efficaciter facit, vt dicebatur. immo nil facit ad casus. Petrus de Bell. et sequitur horũ opinionẽ tenens de episcopo, q ligetur. hunc not. C. de sacrosan. ecclesiis authen. quibuscunq;. & ibi Cy. ponit eius rõnẽ, q, sta tuendo gerit psonã publicã. delinquẽdo priuatã. & hæc rõ cõcludit idẽ in archiepiscopo, alle. ff. de adminis. tu. cũ hæreditas ff. de pac. cũ in eo esset, illa iur. pbat, q in generali sermone persona loquens includitur. vnde si tutori vel pupillo non expediret adire cum creditoribus hæreditatis pactũ fecit de certa quota, tũc & creditor illa quota debet esse contentus. Ad leges. j. respondeo in primo cõtrario. ad idem dico, q tollitur per alleg. §. tẽpestiuũ. alle. in prin. constat. n. q consul. vel prætor. institutus hæres, ut restituat, in adeundo gerit personã priuatam, & tamen a seipso, vel alio consule, vel prætore non cogitur, qui tñ in cogendo gerunt personam publicam. eodem mõ tollũtur per præd. leges. iii. & iiii. de arbitris. Item tollitur hæc ratio, quia concludũt & principem ligari lege sua. quam statuit vt princeps, & delinquit vt priuatus, argumenta ergo dẽ ranquam, impropriè ratẽ habent quæ excutianda est, non sequenda. & dicamus cum l. si plures. ff. de pac. q difficilius est, quẽ gerere vices duorum. & hoc maxime in casu nostro, quo impossibile est statutũ fieri per dignitatẽ repositam a persona. Itẽ ipse idem Pet. l. cum ipse, de 9he. emp. non audet asserere, q possit se absoluere. & tamen illa ratio viget in absoluendo, sicut in ligando ¶ Fateamur ergo, q cum statutum episcopi totũ pendeat a potestate episcopi, ita q illud tollere potest. xii. q. j. certe, & hoc nullus negat, licet alias dicatur ius facere, cũ est ius episcopi, vt ex denuntiatione patet. ergo nec ipsum, nec superiorem ipsius ligare poterit coram quo etiam sine ipsius iussu non posset benedicere. xxj. di. denique. Solutis rationibus & iuribus inductis per eos, qui tenebant opi. contrariam. Inducam alias rationes, & iura, quibus illa opin. fulciri videtur, illis singulariter rñdendo. & inducebat Dama. illud, quod quisq; iur. &c. ff. quod quisque iur. l. j. de min. pe. c. j. & ij. de cõst. cum omnes. quod locum habet in statuto, vt ibi. & in prin. di. ctæ l. & in sententia. vt in fi. dictæ l. sed non recte diceretur vtĩ eodem iur. si non incideret in sniam, sicut subditi, ergo & c. ẽm Dama. Ad hoc rñd. iur. ista non ,p

13 bant, q ipso † facto vel iure episcopus ligetur sua lege, vel iure, qd alius dixit, sed loquuntur de pœna per iudice inferenda. iuste ergo arbitratur archiepiscopus episcopũ puniendum illa pœna pro ludo, qua sua l. punit subditos. & sic ad tẽpus priuabit illũ cõione hominũ & sacramentorũ, quod facit excõicatio. Et facit quod dicetur. j. eo. in pœ. Per eundem modũ rñdeo ad l. s. alle. per Pe. non. n. ipso facto pactum tutoris cum creditoribus factũ dimittit creditũ tutoris, sed prouidebitur ministerio iudicis, vt ea parte sit contentus. nos aũt in qõne loquimur de vinculo iur. siue de ministerio iudicis. Secundo sic, constat episcopũ posse facere statutũ. iii. q. iiii. nullus. de con. iii. di. c. j. de ma. & obe. si quis venerit. de loca. c. ii. de sent. excõ. a nobis. eo. tit. c. ij. s. e. li. sicut aũt ius generale ligat totũ, sic istud particulare ligat partem, quia quod iur. in toto quo ad totum & c. ix. q. iii. cum scimus. de off. dele. pastoralis. §. j. ff. de rei ven. l. quæ de tota. Cum ergo in suo territorio istud factũ sit damnatũ, ergo &c. xxiiii. q. j. c. j. ad cõclusionem rõsum est. s. prius dicta fateor, quo ad subditos & ligabiles. Tertio sic, qui que ligat quis maiorẽ. ad Gala. † xxiiii. q. j. §. sed qui. xj. q. iii. si is, solue, vt ibi. & xl. di. si papa. & ibi soluitur. Item †

13 patem. xii. q. ij. non licet papæ. ibi soluitur seipsum. xxj. di. nunc. aũt ibi soluitur. de pœ. di. j. multiplex. ibi proprio iudicio cõdenatres te. C. de sum. tri. inter claras. ver. huic confessioni. C. de fideic. l. j. in fi. impropriè loquũtur, vt in eis no.

Itẽ arctat quis seipsum. s. de elec. cũ in veteri. in fin. ff. si quis cau. l. ij. §. si quis. cum concor. & iudex. de off. dele. consuluit. in fi. Solutio. ibi arctatio, quam possent tollere principes, non vbi, vel leg. datæ, vt no. præal. l. penul. ff. de arbi. Quarto sic, constitutio ista est de re illicita & a iure prohibita xxxv. di. ca. j. de vi. & ho. cleri. c. clerici. de exce. præ. inter dilectos. C. de epi. & cleri. interdicimus & de reli. & sump. fu. soct. alearũ. est ergo iur. cõis executiua per pœnã, q põt eps, vt scripsi de offi. archipresb. c. fi. licut ergo, cũ papa inchoat gratiã & successor exequitur, ecclesia per pdecessorẽ grauata censetur. de rescrip. literis,

14 Ita hic † eps, vel archiepiscopus a iur. cõi cũ executiõe statuti ligati dicant, vt sic iur. accessorij liget, q principaliter id nõ posset. de off. dele. si super. s. e. li. Solutio. vt dixi in qõne portor ad finem. nec valet, si dicas, q talis rõne delicti perdat priuilegiũ. in Aut. de man. prin. §. q si. C. vbi sena. vel cla. l. j. iura nouissima collegi in clem. de sepul. dudũ. post prin. quia illud fateor, quoad ius, quo alias ligari poterant. nec valeat, si dicas, q in se debent ostendere, quo alij debeant in ecclesia cõuersari. fateor, sed hoc nõ concludit eos per hoc ligari ad pœnã, de qua qritur, licet ligentur ad culpã, & pœnã iur. cõis. Itẽ fateor, q quilibet se põt iur. modo ligare ad periuriũ. & sic soluitur, de iureiur. c. j. s. e. li. vbi plati seculares & ecclesiastici se lignat per iurm ad statuta seruanda. Quinto 9 epm specialiter inducit, quia aut dicis Principẽ lege sua ligari. ff. de leg. 3. ex imperfecto. & hẽo ,ppositũ aut dicis nõ ligari, & tunc oportet fateri id speciale. C. de leg. digna. ff. eod. tit. princeps. ergo eius 9rium in aliis regulare, vt ligetur lege quã dant aliis. facit de pben. pro illorũ. C. si man. ita fu. al. ne prosti. l. j. & facit, quod dicitur, personã loquẽtẽ includi in sermone generali. ff. de pigno. Paulus. In fi. cũ simi. Solutio. Fateor, principem non ligari cõi lege, & hoc speciale in ipso, quia sibi ipsi non subest, sed rõ cois est omnibus, qui non ligãtur lege sua vel minorum. & sic pñceps ligatur lege maioris. f. canone. de ele. fundamenta. §. vt ergo. de re iudi. ad apostolicæ. versic. perpetrauit. s. e. li. facit. de re iu. pastoralis. ad fin. sic. & alii ligantur legibus maiorum. papa vero loquens non includitur, quia ex hoc sequeretur absurditas, de qua di-

15 ctũ est in princ. Vltimo specialiter † 9 archiepiscopũ inducitur, q non habet iurisdictionẽ in diœcesi suffraganei, nisi in certis casibus no. de off. or. pastoralis. de quibus ibi nõ est. ergo ligabit statuto loci. Solutio. negari non põt, quin archiepiscopus in diœcesi suffraganei habeat ordinariã metropoliticã. Et si dicis, illa restringi ad certos cas' fateor, quoad subditos episcopi, sed quoad ipsum episcopum non, qui sic immediate sibi subest, vt clericus episcopo. ratione ergo istius immediatæ iurisdictionis illius statuto ligari non poterit. ¶ Expeditis his duobus casibus, quia (vt prædixi) Octauantus disputauit primum membrum. solutionem ipsius licet ridiculosam, hic infero qui dixit, q Ray. & Goffr. in sum. de senten. excõica. fuerant in quæstione contrarij quia Ray. dicit, quod non sua sed iur. sententia ligabatur. Goffr. q sua sententia ligatus erat. & dixit, q moderni tenebant cum Ray. f. Bern. in decr. statuimus. Inno. de senten. excomm. quod in dubiis. At eo. tit. c. ij. supra eo. lib. demũ soluit, quod si non episcopus ludit, ligatur duplici sententia. f. episcopi & iur. si ludit episcopus, tunc non sua, sed iuris & papæ ligatur sententia occasione suæ constitutionis, sed non per illam, inducens notata per Ho. in sum. de sente. excom. §. si. ver. quid si episcopus aliquid. & versicu. se. male inducit opini. prædictas. quod declaremus, q facit ad infra dicenda. Ray. i summa, de sen. ex. ad finem. ver. q si episcopus. tenet, q bene ligatur episcopus participans excom muni cato per se. quia nõ sua, sed iur. est sententia. Idẽ, si in crimine. per dec. nuper, de sen. ex. idem dixit, sed in hoc male, si excõicauit cũ sautoribus. & postea faueat. secus dicit, & bñ, si prius fauisset, q tunc sua est snia. Gof. in sum. ipsius tit. vltima charta. ver. quid si episcopus. & ver. seq. tenet, q incurrit

rit minorem.maiorem non.si communicat in crimine:cum illa sit hominis. vel si communicat excõmunicato per se cum participibus, quia et illa est sua. Ber. in decre.statuimus.de senten.excõ.eo. lib. vt ibi notaui, tenet,quod non ligatur maiori cõmunicans in crimine,cũ illa sit sua sententia. Innocen.in dec. quod in dubiis.dicit , quod excõmunicator participans a can.ligatur:sed sua non. vnde si excõmunicauit aliquẽ cũ his, qui dederunt auxilium,licet ipse fuerit de illis,non ligatur.Hostien.in præalleg.c.dicit, quod si cõmunicat extra crimen,ligatur vt alius.Idem si in crimine, cũ sit canonis,sed si cõmunicat cũ participibus, & participat in crimine ipse vna cũ aliis duabus ligatur.ex his patet opiniones istas fuisse inductas male per ipsum Octa. ¶Ve

16 niamus † ad aliud,in quo duo sunt dubia, an scilicet exquo excusantur episcopus & archiepiscopus, excusetur & Titius:an vero ipso ligato,etiam prędicti ligentur in participatione criminis. Quod Titius nõ ligetur,ꝓbabo per. vj. rationes nr̃i iur. & totidem iuris ciuilis.Secundo ad contrarium.vi.inducam.Tertio soluam,& contrariis respondebo.Pro Titio facit,de priuil.licet.§.e.lib. cũ conc. ibi.no.vt sicut ibi priuilegium contra interdictũ diuinorũ datũ singulari personæ respicit familiam. Sic datũ episcopo vel archiepiscopo contra interdictũ ludi,respiciat collusorẽ.Vnde videmus,quod olim ante dec.si.de senten.excõ.supra eo.lib.tempore interdicti quilibet poterat dicere horas suas:& tamen cum socio vno vel duobus.de poe.& re.quod in te.Sic & in hoc interdicto ludi possit exemptus id cũ socio.Secundo inducitur,de tempore ord.cum nullus.in fine.supra eod. lib. vbi episcopus beneficij sicut potest ordinare priorem diœce.suæ:sic & ipsius socium,quandiu manetꝗ socius. sicut ergo ibi quod iuris de priore , & socio : sic & hic idem iuris,de lusore , & de socio. Tertio sic,ex pluribus

17 † condemnatis vna sententia in causa cõmuni, si vnus appellat,victoria ipsius prodest sociis.ij.q.vj.quandoq;. de appella.c.j.C.si vnus ex pluribus.l.j.& ij.ergo victoria episcopi contra statutum prodest socio collusori vnico ludo & vnico tabulerio. Quarto inducitur.l. si communem.ff.quemadmodum seruitus amit.& l. petendæ.C. de tempo.in integ.rest.pet.& quod no.de iure pat.capi. vno.§.eodem.l.j.& quod ibi addere soleo.post Goffre.& dec.auctoritate.de conce.præben.eo.lib.cum concord. vlt.glo per quæ patet,quod in re indiuidua,qualis videtur ludus priuilegium pupilli transeant ad socium, dilatio reo data prodest actori,& consequitur quis ex alterius persona quod ex sua non potest. Quinto inducitur ad idem dec.vnica.de sta.re.supra eo.lib. & hoc dupliciter.Primo,quia moniales non debent exire clausuram. Secundo,quia nullus debet illam ingredi.& tamẽ si abbatissa pro iuramento feudi præstando necesse habet exire,sine transgressione exibunt & sociæ,vt ibi.in §.verum.Item,si visitator habet intrareꝫ, intrabunt & socij: vt in cle.eodem.ti.attendentes.ad finem.Sexto,sic constat , quod ex societate quis pœnam incurrit , patet de pœ.fęlicis.post prin.& in cle.eodem titu.si quis suadente.sicut ergo pœnam sentit,sic sentiat commodum.infra eod.tit.qui sentit.cum concor.ad hoc de iud. quam sit.ibi tibi tuisque socijs.de voto.magnæ. ibi,pro te tuisque famulis.Item æquum est,hun socium excusari, qui maiorum sequebatur errorem.de trãsla. c.ij. ad finem.

18 ¶De iure † ciuili principaliter allegatur,& sic . princeps solutus est legibus,& licet Augusta soluta non sit,participat tamen priuilegium principis.de leg.l. princeps. sicut ergo societas coniugij,de qua.27.q. ij. cum societas. eximit Augustam:sic societas ludi eximit Titium .Se-

19 cũdo.Si legata † sit liberatio duobus reis promittendi. & alter sit capax:& alter non.& sint socij, propter capacẽ capit non capax.ff. de li. leg. si is, qui duos.& consocius absentis causa reipublicæ propter illum gaudet priuilegio.ff.ex quibus causis ma.abesse.ad fi. ergo societas capacis trãsfertur ad non capacem. ita & hic. Tertio sic: si duo emunt illum simul,qui ad pretium participandũ se vendi permitttit,& alter sciens est.& alter ignorans:ꝑpter ignorantem qui no deliquit,capit sciens,qui deliqt. ff.de li.cau.l.liberos.§. si duo . secundum vnã lecturam ad id,e.ti.l.duobus.cui concor.de clan.despon. cum inhibitio.qui si.fini le.ex tenore.Quarto sic.si propter in-

20 separabilitatem † prohibitum habetur pro permisso. ff. de do.inter virum & vxo.si sponsus.§.generaliter.& subuenitur propter illud,vbi non versatur delictum,etiam vbi versatur.ff.de statu homi. imperator.ff.de pœn.præ-

21 gnãtis.Quinto sic:ludi idẽtitas facit,quod † legitimatio vnius ad fratres vterinos extenditur:in Auct.vt li.ma.& aui.§.ad hoc.colla.octaua.sic dicam,quod identitas ludi vnius legitimitatem vel identitatem ad socios transfert.Specialiter pro ludente cum episcopo inducitur.ff. ad legem Iuliam de ambi.l. vna. vbi si prohibitum lege dati.datur conditori legis.cessat pœna. Ad contrarium allegatur,quod ratione impossibilis separationis vtile vitiatur per inutile,vt probatur de re iud.ad probandum de officio delegati.cum super.ff.de aqua quot.& ęstiua. l.prima.§.item quæritur.& de hoc.infra eodem.vtile.e.

22 lib Item delictum † vnius sociorum nocet alteri.vnde si duo erant correi stipulandi,& debitor vni sub pœna promisit sistere,& per alterum sociorum stetit.quominus sisteret,etiam aduersus alterum danda est exceptio. ff.si quis cau.si duo.& facit. ff.de arb. si duo & sæpe videmus,quod duobus coniunctis , quorum alterum prodest,alterum nocet , Inspicimus quod nocet. ff. ex quibus cau.in pos.eatur.Fulcinius.§.quid sit.Item nil impedit Titium ligari, quamuis episcopus , vel archiepiscopus non ligetur.vnde dixit lex , quod is,qui filio, seruo, vel furtum facientibus opem fert.tenetur furti:quamnis illi actione furti non conueniantur.ff.de furtis. qui seruo.§.item placuit. & l.si quis vxori.circa princip.Ad

23 idem † vides quod pupillus sine tutoris auctoritate ciuiliter non obligatur, nisi inquantum locupletior factus est.ff.de aucto.tuto.pupillus.& tamen si stipulor a Titio & pupillo,vel a Titio & seruo,constituendo ipsos quasi duos reos promittendi , solus Titius obligatur. ff. de duobus reis.si ex duobus.§. primo.Item constat , quod vera pœna vnius non liberat alterum. ff. ne quis eum, qui in ius vo.est.l.penul.in fine.& l.fina.sicut ergo non liberaret solutio, ita nec exemptio.ex quibus concluditur,Titium ligari.¶Solutio.per vltimo allegata dico Titium ligari,non referendo nunc quæstionem de ipso Titio,an sit statuto ligabilis, quod alias tractabitur. bene etenim etiam in vno actu etiam post factum inseparabile,vnus peccat,alter non,vnus punitur : alter nõ. xxxii.quæstio.quinta.proposito.alias incipit. Lucretia. 34. quæstio. ij. in lectum. Pone exemplum. cum plures eligũt indignum,quorum aliqui sciunt, aliqui ignorant,de electio.cum in cunctis.capit.clerici. eodem tit. scriptum. ad finem. pone , cum committunt actum plures,ex quo debetur suspẽsio iuris,sed alter est episcopus.de elect.si compromissarius.§.huius. de senten.excommu.quia periculosum.supra eo.lib.tamen quo ad ludentem cum episcopo idem intelligo, si episcopus constitutionem non tollit,vel contra illam non dispensat:sed solũ ludit,alias secus.licet Arc. no.de ele.licet canon.§.e.lib.epm ꝯ suam constitutionẽ dispensare non posse , cuius ꝯrium seruat vniuersum.& minime sunt mutanda & c.de leg.minime.¶Ad ꝯria rñdetur primo ad dec.licet.ꝙ ibi priuilegiũ facit celebrationem licitã, sed hic exceptio epi,vł archiepi a statuto nõ tollit, quia ludus sit illicitus:vt in prox.cõnc.priuilegiũ ergo actũ licitũ cõicat familiæ.Sed ĩmunitas agenti actũ illicitum non debetur.in dec.ꝙ in te.vtriq; dicentiũ horas,simul ꝯpetebat illas dicere:sic rñdetur & ad secundũ,qa societas prioris licita,& ad quartũ & ad quintũ: quia in illis nullũ delictum.Ad tertiũ illud dico ꝓcedere, qa illorũ sociorũ est eadẽ defensionis eã,ꝙ non est hic,quia episcopus & archiepiscopus identitate & superioritate se

ruentur, vt dictum est in prima quæstione: quæ defensio cessat in Titio. ¶ Sextum facit ad hanc partem. probat enim, quod socius in delicto demeretur. procedit ergo argumentum, si concluderet, quod socius in merito mereatur. ¶ Ad primum legale respondetur, quod ibi nullum delictum. ad l. si is qui duos. pater ibi responsio. in fin. quia idem, si soli socio capaci fuisset relictum. 24 Ad tertium, de §. si duo respondetur, quod † diuersæ sunt lecturæ. ibi nota. & tamen secundum inductam id procedit: quia non potest quis partim esse liber, & partim seruus. Ad quartum respondetur, quod hic pœna separabilis est, vt vltimo dixi. Ad quintum, quod in fratre vterino nullum delictum, & lex præsumit legitimantem id voluisse. ad l. vnicam. de ambitu dic, quod L. illa punit ambitum. i. ambitionem, & cupiditatem quærentis administrationem & pecuniam dantis populo, per quem eligitur exprimens id non habere locum in vrbe, vbi princeps magistratus creat. Probat ergo hoc solum lex illa, quod si statutum diceret, qui luserit alibi quam in palatio nostro, vel cum alio, quam cum nobis, vel familia nostra &c. quod ludens in ludo excepto vel persona excepta, ligatus non esset. Quia breuitatis amator, vereor quod ista disputatio sit prolixa: Circa secundum & vltimum breuissime dico, quod placet opinio Innocen. & Hostien. quæ habet in decre. nuper. de senten. excommunica. quod per participium in crimine habitum, etiam cum excommunicato ab homine ligatur quis sententia iuris: vt ibi scripsi super glo. 25 colligitur. licet ergo, vt prius † dixi, fatear episcopum & archiepiscopum non esse ligatos sententia statuti: ex participio tamen, quod cum Titio faciunt in crimine damnato, cum illud sit participium criminis & criminosi, dico illos ligatos sententia iur. Nec ob. quod causetur sententia ista a suo statuto, quod patet etiam in excommunicatione maiori, & hoc etiam nullus negat. in dubium tamen reducere soleo, an participans excommunicato in illo primo actu, per quem excommunicationem incurrit, ex eo ligetur maiori. de quo scripsi de sententia excommunicatio. contingit. & hoc videtur velle, quod sic, per illud, quod post eum scripsi. de loca. cap. primo. super tertia glo. secundum istam tamen procedit hæc solutio. si dicamus ludum iteratum, ita quod cum iam excommunicato luserint, per præallega. decreta. nuper. & eodem titu. si concubinæ, ibi, post latam sententiam &c.

S V M M A R I V M.

1 *Hæredis defuncti ignorantia vitium non excludit, neque vsurpat, neque præscribit.*
2 *Hæres, qui statuto tempore & præstituto a testatore sub pœna, non soluit promissum, non ideo incidit in pœnam.*
3 *Stipulatore mortuo sine hærede, vel tali relicto, cui de iure solui non potest. pœna ipso iure an postea committatur.*
4 *Maritus lenæ an possit accusare eum de adulterio, qui captus amore cuiusdam puellæ cum esset, sua vxor furtim in amasiæ locum se demisit. & nu. 9. 12.*
5 *Maleficia discernuntur voluntate & proposito. & an conscientia peccandi, tamen erronea, faciat quem reum.*
6 *Bigamiæ pœna an puniatur quis propter intentionis affectum, cum opere subsecuto.*
7 *Possessio sæpe habet proprietatis effectum.*
8 *Opinio communis an sit fortior, quam fictio.*
10 *Opinio cedit veritati.*
11 *Adulterium an incurrat ignorans. Et an delictum requirat dolum.*
13 *Rem illicitam facientem sine culpa ignorantia facti excusat.*

REGVLA XIIII.

Cum quis in ius succedit alterius. Arguit Dy. per hanc regulam, quod hæres emphyteutæ, qui ignorans rem emphyteuticam, non soluit ecclesiæ, vel prælato censum, non incidat in pœnā. Facit, quod tempus non cedit ignoranti. ff. quando appel. sit. l. j. §. dies. & §. si aduersus. ff. de calum. l. annus. §. e. li. de appel. concertationi. tenet contrarium, quod incidit de rigore. ff. de verborum obligatio. ad diem. & l. Aemilius: & de nau. fœ. l. fina. sed propter iustam ignorantiam restitutio conceditur, per has regulas. & idem no. Guil. in Spe. de loca. §. nunc aliqua. versi. xviii. & idem in similibus casibus secundum Dyn. per præalle. l. ¶ Prima glo. dicit vnde sit sumpta. & ponit exempla. & finis dicit, quod exemplificat præcedentem. Secundo dicit duo. s. regulā loqui, quando cū successore agitur, & de quolibet successore. Tertio soluendo vnū contrariū distinguit. ¶ In 1 j. glo. † ibi [*qui in alterius*] sequitur, locum succedunt, iustā habent causam ignorantiæ, an id, quod peteretur, deberetur: fideiussores quoque non minus. quā hic, iustā ignorantiam possunt allegare. hæc ita de hærede dicta sunt, si cū eo agatur, non si agat: nā plane qui agit, certus esse debet, cū sit in potestate eius, quando velit experiri. & ante debet rem diligenter explorare. & tunc ad agendum procedere. & ibi [*cum hæres*] ignorantia hæredis defuncti vitium non excludit. vnde non vsucapit, nec præscribit: quod nec ille. Ioan. And. ¶ In glo. ibi [*ad* 2 † *pretium*] Dy. ponit exemplū in eo, qui promisit bouem certa die, & si non daret, promisit centū, ante diem mortuus est. & hæres vt ignorans sua die non dedit non cōmittetur pœna contra eū, cū iustā causam habeat &c. & dicit Io. mo. quod mora non tā cito constituitur in successore, sicut in defuncto. alleg. ff. de re. cred. l. quod te. & ibi [*qui in alterius*] & ideo pœna tunc cōmittitur cū effectu, vt si successor fuerat pupillus. ff. de verbo. obli. si cū filius. §. in hac stipulatione. Dyn. & ibi præscriberet inchoando præscriptionē, vt statim dicā, & ibi [*cum hæres*] Dy. in regula, possessor. eo. tit. q. pen. dicit per regulā probari, malam fidē prædecessoris impedire præscriptionē, dicit tamen de æquitate canonica dici posse, quod si hæres a se vult inchoare præscriptionem, mala fides defuncti nō noceat quod in singulari successore inchoare volēti certū est. ff. de acquiren. pos. Pom. §. cū quis. dicit tamē, quod rigor iuris ciuilis hic non patitur, qui propter malā fidem defuncti malæ fidei præsumptionē in hæredē transfundit, & propter fictionē identitatis personæ. habet eum pro successore vitiorū & culpæ, vt in hac l. ff. de publicia. si ego. §. pactus. ¶ Sed si hæ. l. recipiantur, vt 3 † distinguit hæc glo. cessabit hæc diuersitas, & in fi. Dyn. quærit, quare est, quod stipulatore mortuo sine hærede vel tali relicto, cui de iure solui non potest, postea ipso iure non committitur. ff. de vsuris. l. pecunia fœnebri & l. cum quidam. §. si pupillo, & ecōtra permittitur mortuo promissore, licet restitutio concedatur, vt dictum est. respondet, quod ratio est: quia casus contingens in persona creditoris non debet excedere obligationem debitoris, ar. ff. eo. ti. l. nunquam crescit. & ad l. Aquil. qui occidit §. vlt. sed contingens in persona debitoris non debet variare obligationis conditionem. ff. de ver. obli. l. ij. de præto. stip. l. ij.

Q V A E S T I O.

Hæc regula trahitur ad quæstionē, quæ congruentius locata fuisset super regula ignorantia. e. ti. respectu primi dicti: sed propter distinctionē Dyn. quam ibi posui, & propter id, quod dicit hic finis vltimæ glossæ, excusabiliter hic locatur. Præmittam autē quæstionē Pilei. 23. 4 qua † quærebat, si Titius amore virginis, vel solutæ a lena, quæ maritum habebat, deceptus fuit: quia se ipsam submisit illius loco, per maritum illius lenæ de adulterio accusetur, an sit vt adulter puniendus. iste casus accidit Ouidio, vt ipse pulchre refert in libro de vetula. Pileus dixit, Titiū cū in adulterio non peccauerit, ab accusatione adulterij absoluendū, per l pe. ff. de adul. dicebat tñ eū puniendum, vt si virginē, vel viduam cognouisset p l. eū qui. ff. de iniu. §. cū aliquis. vide, quod no. C. de re pu. l. vx. p quā ibi gl. arguit ad primū dictū. & idē arguit. xv. q. j. illud. 34. quæstio. ii. in lectum. ¶ Allegationes autem Pilei infra tangentur super simili quæstione ita- tas

tris Vberti: qua quærebatur, an clericus cognoſcens mulierem ſolutam, quæ ab ipſo & ab omnibus conuenienter habebatur pro maritata, vel econuerſo maritatam, quæ viro prædicto habebatur pro ſoluta, veritate detecta ſit puniendus vt adulter pœna iuris communis, vel ſinodalis ſtatuti: quo cauetur, adulterantem cũ alterius vxore beneficio fore priuatum. Primo probemus vtroque caſu illum vt adulterum puniendum. ¶Et primo de primo inducentur tres rationes, de ſecũdo aliæ tres in contrarium inducentur. de primo duæ rationes, de ſecundo aliæ duæ, & demum aliæ de vtroque, tertio dabitur ſolutio diſtinguens eorum caſus &
5 intentionem delinquentis. ¶Ad † primum, certum eſt, ꝙ maleficia diſcernuntur voluntate & propoſito. 16. q. vi. c. j. in fi. 32. q. 5. propoſito. & c. ſicut. de ſen. excom. cũ voluntate. cum concor. j. gl. hinc eſt, ꝙ deficit delictum vbi non fuit voluntas. l. di. præſentis. xv. q. i. §. j. & §. vt ita que. ver. cęcus. & c. merito. 32. q. v. reuera. & c. de pudicitia. cum ſequentibus. 34. q. 2. multum. Sic etiam in meritoriis voluntas informat actum. 86. diſtinctio. non ſatis. & in præal. c. ſicut. 32. q. v. facit ad vtrumque. xlv. diſt. duę ſunt. xv. qõ. j. non eſt. concluditur ergo, illum adulterum, qui coniugatam cognoſcere intendebat, aliàs ex contrario ſequeretur, quod conſcientia peccandi. tamen erronea, non faceret quem reum: vt in illo qui ꝓpriam vxorem cognoſceret, quam crederet alienam. quod eſt falſum. xxviii. q. j. §. ex his. de reſti. ſpo. literas. de præſcrip. c. fin. bene facit. 22. q. ij. homines. in fine. & c. is qui. ver. potius. & q. v. §. ſi ergo. poſt princip. & ſ. de iureiu. quanto. ad fi. & quod no. 34. q. j. in fine. ſummæ. ¶Se
6 cundo ſic conſtat, quod propter † intentionis affectum, cum opere ſubſecuto, non vere bigamus punitur pœna bigamiæ. de bigamis. nuper. Et procedit hoc etiam in eo, qui ſcire poteſt ſe vere non agere, quod agere videtur. vt ibi, fortius ergo procedit in eo, qui vere credit agere, quod alius agere videtur. iudicetur ergo iſte adulter propter affectum, & opus. licet in veritate in numero adulterorum non ſit: vt no. xxvii. quæſt. prima. quicquid. facit. l. eum, qui. C. de adult. cuius verba habentur in pręc. dec. nuper. facit. C. de furtis. l. ſi quis ſeruo. vel propter intentionem tenetur ſerui corrupti, & furti, qui vere ſeruum non corrupit, nec furtum fecit. Tertio proba
7 tur † idem ex poſſeſſione & communi opinione. De primo conſtat, ꝙ poſſeſſio ſæpe habet proprietatis effectũ. de elec. querelam. de cauſa poſſeſ. cum olim. de iure patro. conſultationibus. hic autem erat in poſſeſſione matrimonij. iudicabitur ergo vt talis. & ſic eam cognoſcens dicetur adulter. ff. de adulter. ſi vxo. circa princip. ibi, ſiue iuſta, ſiue iniuſta, & §. diui. ibi, neque qualecunque inuenitur, neque ſpem matrimonij violari opor-
8 tet, ¶De ſecundo ſcilicet de opinione † communi dicitur. quod eſt fortior, quam fictio. ratio: quia fictio præſupponit contrariam veritatem. 75. di. quod a patribus. 27. qõ. 7. ſunt, qui dicunt. communis opinio non: imo creditur & habetur pro veritate. ſed fictio ſumitur pro veritate. l distinctio. ferrum. de tempo. ordi. literas. fortius ergo communis opinio. iii. quæſtio. vii. §. verum. C. de teſta. l. j. ponderato ergo initio, quod in delictis ponderandum eſt, ex quo iſte & alij putabant illam coniugatam a principio, ille fuit adulter. veritas patefacta nõ mutabat naturam matrimonij. j. q. i. principatus. de ele. dudum. ¶Circa ſecũdum caſum quæſtionis probatur: quia qui vx. alterius cognoſcit, adulter eſt. Sed iſte egit, vt in themate. ergo adulter. primum patet. 36. qõ. j. §. cũ ergo. 32 q. 4. meretrices. & q. vii. adulterij. ff. de adult. l. ſtuprum. nam, quod eſt plus, cognoſcens etiam ſeparatã a viro per ſen. etiam propter adulterium adulter eſt. 32. q. j. dixit. & ſi dicas, hic non intendebat. Reſpondetur, imputari alicui etiã illud, quod euenire poterit ex actu illicito propter intentionem agentis, etiam ſi non euenerit. vnde etiam dicitur ſui homicida, qui ſe aliàs abſcidit, & homicida infantis, qui illum expoſuit, licet

homicidia ſecuta non fuerint. primum patet. lv. diſtinctio. ſi quis abſciderit. ſecundum. 87. diſtinctio. c. vlt. fortius ergo imputari debet, quod vere euenit, licet intentio ad id nõ fuerit. ¶Pileus allegabat. ff. ad legem Aquiliam. l. ſcientiam. §. ſi meum ſeruum, quem liberum putabas occideris. l. Aquil. teneberis. & ff. de iniu. cum qui. §. ſi iniuria. & ff. de verborum ſignifica. inter ſtuprũ. & ſat is eſt, quod delinquere voluit, licet aliter. argumẽ. ff. de ma. vi. ſi pater. de iur. & fac. igno. l. regula, nec mirum, cum quandoque ſolum factum damnatur, etiã ſi deſit nocendi voluntas. Inſt. de l. Aqui. §. hominem. ff. de pœni. ſi quem. §. qui abortionis. Item de ſtupro non tenetur: quia illud non commiſit, licet committere putauerit. ff. de fal. l. impuberum. §. j. ſi ergo de adulterio nõ puniatur, remanebit crimen impunitum. quare dicendum eſt, eum de adulterio teneri. ff. ad l. Aquiliam. item
9 Mela. § ſed & ſi. & l. ita vulneratus. §. ſi quis. ¶ † Secundo ſic probatur, ex quo quis rem illicitã facit, omne quod ſequitur imputatur, iſte ergo illicitam rem egit, cognoſcendo fœminam, quæ vxor ſua non erat. 32. quæſtio. quarta. nemo. ergo intentio, vel ignorantia non excuſat eum a culpa, quam in veritate commiſit, & hoc inducit res illicita quam aggreſſus eſt, quæ facit etiam imputari caſus fortuitos, qui ſunt propter propoſitum. xv. quæſt. prima. §. vt itaque. ver. ante. de homici. continebatur, & c. dilectus. in fine, facit eodem titu. c. fina. libro vj. Tertio inducitur caſus, quod in vtroque quæſtionis caſu ſit verus adulter. 32. qõ. quarta. nemo. & c. meretrices. vbi innuitur, cum omni muliere pręter propriam vxo. adulterium committi. Ad idem eadem. quæſt. qui viderit. de pœn. diſtinctio. j. ſi cui. ſcire enim debebat, quod non erat ſuum, ad alium pertinere. C. vnde vi. cũ quærebatur. xiiii. quæſt. ſexta. multi. Ex quibus concluditur vtroque caſu thematis clericum adulterum iudicandum. ¶In contrarium probatur, clericum in neutro caſu adulterum. De primo ſic, non eſt adulter verus, niſi qui vxorem alterius cognoſcit, ſed iſte primam cognoſcendo, vxorem alterius nõ cognouit. ergo & c. maior probatur. 36. q. i. §. cum ergo. cum iurib. alleg. ſ. maior præſupponitur in themate. ſcilicet quod detecta veritate patet illam eſſe ſolutam, & ſic concluditur propo
10 ſitum. tanta † enim eſt veritatis virtus, quod opinio contraria ſibi cedit. viii. diſtinctio. veritate. & c. qui contempta. & c. conſuetudo. 81. diſtinctio. quicunque. de pœn. diſtinctio. ij. Titius. ſententia ergo ſuper adulterio ferri non poteſt: cũ verũ detectũ reſiſtat. de frig. fraternitatis. 29. q. ij. ſi quis ingenuus. nec mirũ, cũ quandoque etiã reuocetur propter ſententiã iam latã, de pur. vulg. ſignificationibus. C. de rebus credi. l. fi. quæ tñ pro veritate accipitur. de re iudi. cum inter nos. ff. de reg. iu. res iudicata. fortius ergo tollitur illa qualiſqualis opin. bene facit de ſenten. excõ. licet. li. vj. ff. quando actio de pecu. eſt ann. l. j. de condi. ſine cauſa. l. ſi fullo. C. de tranſac. ſi ex falſis. de eo, qui dn. in ma. ſignificauit. Secundo inducitur regula, in pœnis. e. ti. cum concor. vi ſ. in pœnali materia non ſolũ vbi de veritate cõſtat, ſed etiam vbi dubiũ eſt, benigna fiat ĩterpretatio. & ſicut potius pſumit quis nõ deliquiſſe, q̃ diliquiſſe. j. q. vii. l. ſancimus. ſumpta. C. ad l. Iul. repetun. extra de procu. in noſtra. Sic in dubio potius præſumendus eſt quis minus deliquiſſe quam plus vt minor pœna ſequatur. ij. q. iii. §. not. ff. de pœn. ſi præſes. facit. ix. diſtin. ſana quippe. l. diſtincti. ponderet. xxvi. quæſtio. ſeptima. aſſignant. fortius igitur cum de veritate conſtat, non debet propter præcedentem opinionem aggrauari delictum. iudicabitur ergo fornicatio, q̃ minor eſt adulterio. 32. quæſti. vii. adulterij. malum facit etiam regula odia. hoc eodem titu. & l. vulgaris. §. ſi quis eo caſu. de pœn. diſtin. j. & ff. de crimi. expi. hæ. l. vlt.
11 ¶De ſecundo † caſu. ſ. ꝙ non fuerit verus adulter cum ſecũda, ſic ꝓbatur. omnis adult. eſt doloſus, nullus ignorans eſt doloſus, ergo nullus ignorans eſt adult. maior patet, quod adulterium non cõmittitur ſine dolo. ff. de

adulterijs.l.penultima.C.de repu.l.vxo.in fine. ¶ Pileus allegat.C.de falsis.l prima.& l.cum,qui.C.de iniuriis.si non conuitij.ff.de seruo cor.l.doli. in princip.pondera-tur enim affectus,non effectus.ff.de sica.l. diuus. minorem probat lex.ff. loca. si ignorans.apertius. ff. ad Sillanianum.l. si quis in graui. §.si ignorans. vbi innuitur, quod in his, quæ dolum requirunt, ignorantia etiam iur. excusat. fortius ergo ignorantia facti, vt in regula, igno.eodem titulo. cum concordan. item, vt dicit Pileus.non refert.an nullo modo voluerit delinquere, an non totaliter. ff.de furtis.l.verum.& l.qui iniuriæ. Concluditur ergo,hunc ignorantem factum non fuisse dolosum.& sic nec adult.argumen.vigesimaseccunda.quæstione quarta.§ illicitum.vbi iure communi requiritur dolus ipso deficiente non committitur delictum. ff. de furtis.inter eos.§.recte.& l.falsus. §. qui alienum. de iniurijs. item apud. §. si quis virgines. per quæ allegat Pileus,quod etiam de stupro non teneatur.ff. de rebus dubiis.l.tertia.de qua vide in lusfra.de officio delega. cum super.super vltima glo. ¶ Secundo pro casu inducitur. xv.qõ.prima.inebriauerunt, vbi ignor. tamen in quam incidit Loth propter suam culpam, scilicet ebrietatis, excusat ab incestu ex copula filiarum.facit lex.ff. de iniuriis.illud.canon.xv.qõ.prima.vbi hæc no.& 34.qõ.secunda.mulierem.supra in casu proposito non est adulterium.facit de senten.excommunica.si vero.ij. & c. in audientia.& clemen.de consanguini. & affinita.c.vltimo.in verbo,scienter.& videtur casus.C.de adulte.si ca. vbi cessat adulterij crimen in illa,quæ meretricio more se exhibuit. ¶ Tertio ad vtrumque casum sic arguitur, vbi deest rei essentia, vel aliquod essentiale,ibi non potest dici rem esse: sed vtroque casu deficit aliquid de esse adulterii, ergo deficit adulterium. maior probatur.prima q prima.detrahere.& c. paulianistæ. de consecra.distinctione ij.cum omne.de baptismo.debl.probo minorem. essentia rei consistit in materia competenti, & debita forma. materia est mulier maritata, vt sæpius dictum est, formam dicimus propositum & voluntatem, quæ sunt forma virtutum & vitiorum. xlv.distinctio.duo sunt.86.distinctio.non satis.de pœn. distinctio. iij. ille tex, vt autem patet ex superioribus.
12 † In primo casu deficit materia adulterij, quia mulier erat soluta.in secundo forma, quia non adulterari sed fornicari volebat.ergo neutro casu iudicabitur vt adul. ¶ Hæc autem maxime procedant, quod pœnam statuti,cum statuta maxime pœnalia sint stricti iuris, & non late sumenda, ergo ipsorum pœna casum expressum non excedat.de hoc dixi super regula.pro possessore.sed in primo casu non fuit adulteratus: quia non intendebat. in secundo illa in veritate non erat alterius vxor.& sic quoad pœnam statuti nullo modo est adulter.Solutio quantum ad forum pœnitentiale, vel æternum iudicem.Primo casu iudicatur adult.quia adulterari intendebat.de pœn.distinctio.prima. nunquid. & c.si propterea.versi.de hoc.vigesimaquarta.quæstio.quinta.si quid inuenisti.& omnia quæ supra ponderant intentionem delinquentis. Secundo casu si cum ignorantia concurrebat intentio abstinendi, si sciret illam coniugatam, tunc fornicator censetur. & sic intelligitur glos.illius c.illud, si vero concurrebat intentio contraria.tunc iudicatur adulter.Facit.34.quæst.quarta. origo.si quæratur de pœna iudiciali.sumendo stricte adulterium pro violatione coniugalis tori, videtur aliquibus istum neutro casu esse adulterum, cum sibi primo casu suffragetur veritas,in secundo opin. quorum alterum excusat,vel attenuat in delictis,altero reiecto delicta aggrauat quasi requirantur ad pœnam illa duo coniunctim,vt præd.l.vulgaris.§.si quis ex.& facit quod no. xiiii.quæst.quinta.si quid.& faciunt.l.inductæ.supra parte secunda,ver.ij.inducitur.in fine.& ver.de secundo.ante finem.& hæc opinio est benigna.Sed ipsi fratri Vberto placuit, cum canones acriter prosequatur, hoc crimen,quod primo casu puniendus sit pœna iuris communis vt adulter:cum fuerit ibi culpa in opere, dolus in intentione, & communis opinio in qualitate, quæ tria merito præferuntur voluntati postmodum detectæ:vt in c.nuper.cum similibus.vbi vero pœna statuti esset grauior, non punietur illa: si veritas adparet ante sententiam: quia ex sui natura restringibili requiritur, quod sit vxor,cuius stricto nomine non intelligitur putatiua:vt dixi in fine secundæ partis: si tamen post rem iudicatam & non prius veritas adpareret:non reuocabitur sententia.de re iudi. inter monasterium. vt paret ex no. de donatio. inter virum & vxorem. plerunque. non obstat decreta.significantibus. de priuilegiis. quia ibi fuit lata sententia per probationes reprobatas a iure. C.de transactionibus.si ex falsis. In secundo casu: quia sicut statutum non excedit suum casum:ita nec illum præterit,& verum sit illum vxorem alterius cognouisse:& licet non in ea specie:fuit tamen dolosus in genere.videretur ipsum fore adulterum per prædicta,in prima parte,versicu.secundo.sic probatur.hoc tamen ipse verum putat, si in habitu matrimoniali mulierem repertam,non aduertens nec curans qualis esset, cognouit libidinis explendæ causa, tunc enim ex hac intentione communi iudicabitur delictum, secundum rei veritatem & mulieris qualitatem.facit lv.distinctio. dominus. in histor. de Iuda & Thamar. si autem mulierem notam habens sciebat eam reputari solutam,& talem esse credebat, non dicetur adulter, cum ad id non sufficiat culpa.sed requiratur dolus: per prædicta. supra parte secunda.ver.de secundo.& versi.sequens.maxime, si I habitu meretricio erat. & sic loquitur.l.ea.quæ.C.de de adulte.& decreta.si vero.& in audientia. de sententia excommunica. Prædicta autem intellexit, quando clericus ad illicitum coitum intendebat.Si enim ad licitũ quia cum illa contraxerat:& id poterat, quia in minoribus tantum, neutro casu dicetur adulterium. primo non: quia propriam vxorem cognouit: licet ex falsa credulitate peccauerit.vt no.31.q.j.in fine. summæ. Secundo non,cum bona fide contraxerit, & sic non peccauit.& sic loquitur de eo,qui dux.in matrimo.c.j. & c. veniens.34.quæst.secunda.cum per bellicam.& c. si virgo.& hoc casu loquatur.l.C.de repu.vxor.ff. de adulter.
13 l.penulti.excusatur † enim, qui sine culpa facit rem illicitam propter facti ignorantiam.& sic loquitur.l.genero. ff. de his, qui notantur infamia. Per hoc sic specifice distincta sint,quæ videbantur contraria concordata.

SVMMARIVM.

1 *Prohibito aliquo, prohibentur omnia ex eo sequentia.*
2 *Prohibitio cessat finita eius causa.*
3 *Scholasticis concessum studij priuilegium, vt possint audire ius ciuile.& in eo libere studere,an ibidem eis liceat docere & doctorari. & nu.5.8.12.& 14.*
Vbi quomodo accipiendum sit priuilegium.
4 *Priuilegio si mihi competat vsus rei,vel iter,num per hoc habeã vsumfructum vel actum.*
6 *Prohibitio propter pœnam odiosa,tamen propter sui causam fauorabilis,an extendatur.*
7 *Audire, & docere, correlatiua. Et an diuersa, numero nono.*
10 *Libere,verb.vis.*
11 *Studium tribus perficitur. Et quomodo illud verbum accipiatur, quidque inferat.& nu.23.*

REGVLA XXXIX.

CVm quid prohibetur.

1 Est regula † huic similis aliquo prohibito omne id prohibetur, per quod peruenitur ad illud.& hic loquitur de consequentia prohibitionis mediorũ.p q̃ peruenit̃ ad extremũ,ista vero loqĩ de cõñia prohibitionis extremorum, quæ procedunt ex prohibito

bito primo. Et in hac similiter pone exemplum. ff. de sponsa. l. oratio. vbi prohibito matrimonio prohibita sunt etiam sponsalia, per quæ peruenitur ad illud. & ibi concor. de hoc. Non obstat, de ritu nuptiarum. si quis officium. quæ loquitur in prohibitione temporali. illa vero loquitur in perpetua secundum Dynum. ex illo Ioannes monachus dicebat exempla ponenda per decreta. constitutus, & capitulo ex tenore. supra de conc. præ. & c: cum dilecta. s. e. lib. eo. ti. detestanda. ¶ Prima gl. ponit exempla. & in fi. regulam concordat huic. ¶ In glo. j. ibi] & c. j.] pignus, hypotheca & emphyteusis, & ibi, qui prohibitus est a pomerio, vel suburbijs ciuitatis, & a ciuitate. ¶ In glo. j. ibi [*nulla*] traditio, quæ sequitur ex illa, vt in prohibita venditione fundi dotal. & ascripritij sine gleba, in quibus traditio non transfert dominium. insti. quibus ali. non li. in prin. C. de agri. & censi. l. quemadmodum. lib. xi. idem iur. & quem etiam vendicare potest prælatus alienans & tradens. C. de sacros. ec. l. iubemus. ¶ 2 † Ad primum non ob. ff. de fun. do. l. pe. de vsuc. l. vir prædium. ibi enim traditio transfert dominium, quia prohibitionis causa finita erat, scilicet quia desierat fundus esse dotalis. Dy.

QVAESTIO.

3 Hæc regula per contrarium ostendit, quod vno † concesso concessa intelliguntur quæ sequuntur ex illo. & sic facit ad quæstionem, quam disputaui, quę ad literã hic ponetur, & sic proponebatur. Quæritur, an ex priuilegio huius studij, per quod concessit Papa quibusdam prohibitis, q̃ possint hic audire ius ciuile, & in eo libere studere, liceat eis hic in eo iure docere vel doctorari. ¶ Quod senarius numerus est perfectus, vt supra eodẽ libro in procemio. nouo quodam ordine disputandi hunc tenebo modum, ex textu enim thematis. vj. verba vel partes assumens quasi per glossarum forum super ipsis arguam pro & contra. & erit primum super verbo, priuilegio. secundum super verbo, huius studij. tertium super verbo, aliàs prohibito. quartum super verbo, audire. quintum super verbo, libere. sexto super verbo, studere. post quæ determinabitur dubium, dabitur consilium & solutio, & contrarijs satisfiet. Et vt experiar an expediat nouellam meam, quo adder e allegationes sic scribi, vtar hic algorismo. Ad primum priuilegio. certum & vulgare, quod priuilegia maxime principum sunt large interpretanda, imo largissime. ij. q̃. tertia. ad finem. ij. q̃. secunda. qui manumittitur, de verborum sign. in his. & c. olim. ff. de consti. principum. l. fina. C. de senten. pas. & restituti. l. vltima. ¶ Cum ergo hic loquimur de interpretatione verborum rei tam fauorabilis, fiat ampla, maxime vt poena vitetur astute interpretantium. C. de legib. l. ij. Contra, licet regulariter prędicta sint vera: tamen nõ habẽt locum, quando priuilegium datur super re ambitiosa, quod patet, de præb. quamuis. s. lib. eod. de fil. presbyterorum. c. j. & veniat. regula, quæ a iure, cum suis cõcordan. infra eodem. Item licet priuilegia sint fauorabilia, non tamen recedimus a verbis ipsorum, de priuileg. porro. & c. recepimus. de 4 præben. cui de non. Pone † ergo quod priuilegium mihi competit vsus rei, vel iter, nunquid per hoc habebo vsumfructum vel actum. Planum est quod non: quia verbum id non importat, Insti. de vsu & ha. in princi. ff. eo. l. ij. Insti. de serui. in princip. immo, quod plus est, ipsa verba sæpius restringuntur, quod patet, de priuile. pe titis. supra eo. lib. & eo. ti. abbat. & c. vt apostolicæ. Quare cum prohibitio sit fauoralis, vt infra probabitur, pri-5 uilegium aliàs permissum † ambitiosum, ergo non dilatandum, sed verbum restringendum, vel saltem in significatione propria retinendum: maxime quia facilius conceditur subesse, quàm præesse, de fi. presbyte. c. j. cum si. & quo ad prædicta, vide quod scripsi. de verbo. signifi. olim. super vlti. glo. Huius studij, patet per hoc verbum themat. priuile. non vrenti. Sed Bononien. ciuitati & studio fore concessum. Causa ergo concessionis fuit ipsius studij ampliatio, vt hic patet ex verbo, sed & potens, quod in tantum potest ampliari studium per summi legistæ doctrinam, sicut per scholasticam disciplinam, ad quod de Tirolico dicit Hieron. in procemio bibliæ: ad eum Romam venisse multos nobiles de finibus Hispaniæ & Galliæ, & quos ad sui contemplationem Roma non traxit. illius hominis fama perduxit, vt ergo saluetur causa concessionis, & de docente priuilegium debet intelligi, ad quod facit, quod priuilegia vniuersitatibus concessa fauorabiliora sunt, quam concessa personis. s. eodem lib. de priui. ne aliqui. ex alterius ergo persona consequitur studens doctorandi & docendi potentiam, quod ex sua non posset, nec est hoc nouum, quod patet de conce. præben. auctoritate. ff. ad Tert. l. ij. §. obijcitur, ver. si sic. C. de natu. li. authen. licet. cum similibus. ¶ Contra, licet sic ampliari posset, tamen hæc verba non sonant, vt dictum est. s. Ad id, quod de alterius persona dicitur, respondetur per dec. cui. de preben. s. e. lib. aliàs prohibitus. Aduertendum est, quod isti prohibiti sunt constitutione canonica: & sic consequenter Papę, fiat ergo contra ipsum Papam lata interpretatio. quod optime probat dec. cum dilectus. de consuetudine, & regula. contra eum. e. ti. cum suis concor. & ff. de pac. l. veteribus. & quod ibi no. Excipere enim potuit a Papa: & nil excepit. ad hoc, de iure patrona. ex literis. & c. cum sæculum. omnia igitur veniant in concessione, maxime, quia prohibitio est poenalis, & stricte sit sumenda. de poe. distin. j. poena. s. eo. lib. de ele. statutum. ff. de poen. interpretationem. s. eo. ti. in poenis. cum concor. ¶ Con-6 tra, licet † prohibitio propter poenam odiosa sit: tamen propter sui causam est fauorabilis, vt scilicet amplietur theologiæ studium, ne cle. vel mo. super Specu. Item, vt melius vacent sacris. 31. di. c. j. causa. & v. c. le. de of. arch. & archipres. c. j. ad id, de sin. c. vno. ff. de arbitris. non distinguemus. §. sacerdotio. hoc igitur odiosum, & fauorabile, nec late, nec stricte interpretemur: sed stemus verbis. ad hoc, quod no. de electio. cum in cunctis. in v. q. & eo. titu. c. penul. s. eo. lib. intelligatur omissum, quod non fuit expressum. xcvi. distin. vbi nam. cum suis concor. glo. imo ex aliquorum actuum expressione reliqua videntur excepta & prohibita, sicut cum vendo fundũ expressis aliquibus instrumentis fundi, reliqua videor excepisse. ff. de fun. instructo. quæsitum. §. idem respondit. & l. cum de lanionis. §. cui fundum. maxime, quia cum conceditur prohibito leges audire, causa concessionis videtur, vt melius intelligat canones, vt no. tertia distin. c. j. sed experientia docet, quod magisterium sciẽtiæ nil adiicit: ergo &c. de transla. c. ii. Audire. Aduerten-7 dũ est, quod negari non † posset, quin sub verbo, auditis, includatur doctrina. Aut enim ex vi correlatiui: quod si possum audire, ergo alius docere. si ergo per priuilegiũ conceditur, quod in correlatiuis, & connexis alteri, vt doceat: ergo & istis vt addiat. ad hoc v. distin. ad eius. Video enim quod non solũ principale includit accessoriũ, sed etiam connexũ accessorio, vel ipsius accessoriũ. quod probatur. de offi. dele. prudentiam. §. sexta. & §. seq. & probatur. supra eo. lib. de præben. cap. antepe. ff. de lib. & posthumis. si ita. §. regula. de donatio. inter virum & vxorem. capitulo secundo. Casus, quos breuitatis causa per te videas. esset enim absurdum, quod priuilegium meum plus tibi, quam mihi conferret: & quod tibi propter me competit, fortius mihi. xcv. distinctione. illud. Item si mihi conceditur vsus rei, ergo & ipsius facto. quod probatur, supra eodem libro. de sententia excõmunicationis. quoniam. concessio enim vsus chrismatis, concessa intelligitur eius factio, vt ibi, sic & concesso vsu iuris ciuilis, & factio doctoratus, scilicet do-8 ctrina: plus † probo, doctrina expresse per verbum, docendi, non est talibus prohibita: habemus enim hac in materia verba prolata, scilicet, electio, auditio, & studium. sed præter id, quod dixi supra. verba poenalia stricte sumenda, quod illud verbum lectionis, po-

natur in hac materia pro electione discipuli, non magistri. Probatur tripliciter. primo sic, Concil. Turon. ne cleri, vel mo. cum magnæ. dicit, quod illi monachi exibant ad legendas leges, vt possent melius & fidelius tractare negotia monasterii, ad legendam physicam, vt possent curare monacos infirmos, propter quod patet, quod loquitur de exitu non ad lecturam doctoris, sed discipuli. Secundo sic, cum concilium prohibendo fuisset vsum verbo legendi. Honorius dicit interpretando concilium, quod concilium prohibuit auditum, e.ti. super specula. Idem Bonifacius. eo.ti. s.e. lib. c.j. Tertio sic, quia multis iuribus probatur, verbum lectionis intelligi de lectione discipuli. de ma. c.j. de electi. cum ex eo. s. eo. lib. vtrobique legendi & proficiendi. 36. distin. c. fina. ver. discat legendo. Scripturas aut populum doceat, de æta. & quali. c. fina. ibi, legisse Donatum. de renun. post translationem. in exercitiū lectionis, ergo cum ex mente concilii, tum ex interpretatione Romanorum Pontificum, tum ex propria significatione verbi, quia per verbum legendi doctrina non prohibita est. Restat, quod aut doctrina non est prohibita & si quæstio plena: cum ea, de quibus quæritur, etiam sine priuilegio posset. aut est prohibita per verbū auditus, & studij, & tunc quo iure illa verba in prohibitoria & pœnali. l. includunt magisterium: eo iur. & fortiori illa verba relaxatorij & gratiosi priuilegij illud includit. & sublato expresso sublatum sit tacitum. C. si reus vel ac. l. fi. & facit, quod no. de rescri. c.j. s.e. lib.j. gl. ij. de cle. coniu. quod a te. maxime, quia cum simul prohibitio manauerit, & hic sint similia & connexa. C. de male. & ma. l. culpa. vno sublato virtute connexionis, & reliquum, de consti. translato. ¶ Con-

9 tra † planum est, quod audire & docere sunt diuersa, & tripliciter probatur. Primo ex diuersitate nominum. C. de codici. si idem. de decr. ad audientiam. Secundo, quia diuersis membris actus illi conueniunt. quod per se patet: ad hoc. j. ad cor. xii. & 89. di. singula. Tertio, quia iura ponunt hic pro diuersis, vt patet in proœmio dec. & s. eo. l. in proœmio. de loca. c.j. de priui. super specula. ne cler. vel mo. c. ii. ij. respon. supra. eo. lib. & lex prædicta, cum simili. ponit illa pro similibus. ergo non sunt idem. Primum vero superius argu. tollitur, quia per illud sequeretur, quod cui conceditur audire diuina, per consequens concedatur alteri, quod ibi celebret. igitur & ipse celebrare posset: sed planum est hic diuersa. de priuilegiis. c. penul. & vltimo. supra eodem lib. & de sen. excommu.

10 c. fi. Libere, non dixit simpliciter, studere: sed libere † studere, verbum debet aliquid operari, 28. qō. j. sic enim. de diuor gaudemus. de priui. si Papa. s. e. l. de lega. iii. non aliter. pro lata vero significatione huius verbi facit, de præben. de multa. & c. licet episcopus. s. eodem. l. de procur. qui ad agendum. in fine. ff. eo. lib. de procuratorib: cui libera potest transigere, habens liberam. quod aliàs non posset. Item, quod parte debiti soluta non est liberatum pignus. sed tūc cum totum fuerit solutum. ff. de distra. pig. quandiu. nec pro parte faciens, ad quod est obligatus. ff. de ver. ob. in excutione. gl. pe. & de hoc de pœn. suam. sed nec per concessionem partis studij diceretur liberum studium concessum. Ad idem de restitutione spoliato. Pisanis. nec dicitur liber ad ordines, in quo seruitium aliquod retinetur. liiii. distinctione. quicunque. ¶ Contra tollitur argumentatio ex hoc verbo, per can. ij. q.j. relatio. de reb. ec. non ali. vt super. in fine. de secun. nup. c. fina. de officio vicarij. cum in generali. s. eo. lib. ff. de don. filius. C. de inoffi. testa. si quando. in princip. per quæ iura patet, verbum libere, nil vel parum operari. Itē

11 docet † experientia, quod sæpe ponitur in literis ad ornatum rhetoricum. Studere studium ex tribus partibus perficitur. vide. j. ad Thy. quarto. attēde lectioni, & exhortationi, & doctrinæ. xvi. distinctio. c. primo. sed sicut verbum. statuto, debet designare rem perfectam & consummatam: de pœ. di. j. hæc autem verba. de verbo. si in his. ff. quod quisq; iur. l. j. ita verbum studij, habet designare studium perfectum, quod perficitur in vltimo actu doctrinæ, non inchoatum vel mediatum tantum, plus canon a vi textus probare vr̄, quod appellatione studij includatur doctrina. 16. q. 5. aliquanti. vt ibi patet ex princ. & fine. ad idem. lib. x. de execu. at. l. vn. in fine. ibi, studium docendi, atque discendi. & decr. ii. de priui. s. e. maxime, cum studens doceat, docens studeat, & discat docendo: vt ibi, l. j. vbi de hoc. Item Papa, qui est vicarius eius, qui non nouit opus imperfectum, non debet intelligi fuisse locutus de studio imperfecto, de bap. maiores. & circa hoc adde, quod dixi super regul. cum prior. in qōne por-

12 torum. in parte secunda. Item nec valet aliquid † pro parte facere. de consecr. distin. ij. comperimus ff. de procura. in causæ. pro de relic. l. vlti. de transactio. l. cum hi. dato etiam, quod appella. studij, altera pars tantum intelligeretur: per partem tamen dicemus totum esse cōcessum. xiiii. q. v. pœnalem. 32. q. 10. meretrices. de pœn. di. j. vulgaris. baptizatur enim quis parte corporis tacta de cons. di. iiii. nec quemquam. & c. proprie. vbi de hoc, sicut per partem totum possideo. ff. de acquiren. pos. possideri. §. j. & faciunt iura, quæ probant, vno de man. mandatum esse connexum. ff. de procur. ad legatum. & l. ad rem mobilem. & man. l. vlt. de elec. in causis. cum si. Ex quo enim sentit onus discendi, habet honorem docendi. infra eo. titu. qui sentit onus, cum concor. qui posuit principium, ponat finem, de conse. di. j. nullus eps. de renun. c. j. cum concor. sicut iudex de qua re cognouit, pronunciat. ff. de iudi. de qua re. de cā pos. cum super. nam sicut excommunicatus appellat ita prosequitur, & finit appellationis causam. de exceptio. cum inter priorem. nam sicut matrimonium legitimat & habilitat naturalem etiam ad prælaturam, qui fi. sint le. per venerabilem. vbi de hoc, sic priuilegium legitimat & habilitat istum, ēt quo ad magisterium, & sic simile, quod dr̄ de minore pubere quem iuramentum habilitat: per auct. sacramenta. C. si aduer. vē. ¶ Contra, studere respicit au-

13 ditum, quod probat † a vi literæ dec. super spe. ne cle. vel mona. vbi præmittitur de audientibus, postea submittens, quod episcopi, in quorum diœcesi studen t &c. probatur idem de magis. super specula. vbi studentes & docentes, ponit textus vt diuersa. ad idem de præsump. ex studijs. coniuncto illo verbo, cum eo. quod sequitur auditionem sapientum &c. de tali studio scholastico loquatur, de ele. bonæ. ij. & c. innotuit. & de proc. dilectus. de cle. non resi. tuæ. de of. dele. cōsultationibus. de rescri. c. fi. s. ea. l. ff. fami. er. ea, quæ. & si dicas secundum id hic nil operari: cum de auditu iam dictum esset in priuilegio, respondetur, quod ex huius verbi virtute priuilegiatus etiam principale studium iuris ciuilis facere poterit, nō audiendo. & hic addit hoc verbum studere. fateor tā, quod studium interdum habet de natura alios actus præter meditationem literalis scientiæ: Iudicum vlt. Ingenti studio cauēdum est, ne aliqua domus pereat: Eccle. 10. pulchritudini studiū habentes. 86. di. fratrem. studeat de manu fructificare. de pae. c. iii. studiose agēdum est &c. de præscri. vigilanti. studio cauendum est. & c. ff. de do. inter vir. & vxor. l. ij. ibi, studium filios educandi. præterea video, quod interdum licet alicui studere, & docere, sed nō docere, vt fœminæ. j. ad Thi. ij. 33. di. mulier. 17. q. 2. mulierem. de con. di. iiii. mulier. ibi dr̄, quamuis docta docere non præsumat, ponit studium, & disciplinam per verbum: docta, & tā vetat doctrinam, nec mirū in his, cum plus habeat doctor, quam studens honoris & prorogatiuæ, quod patet. hēt enim ordinariam, per auct. habita. signatam. C. ne fi. pro pa. habet immunitatem munerum. C. de profes. & medic. li. x. & mercedem laboris, vt ibi, quod dic. vt 32. di. quibusdam. de magi. c. pe. consequitur ex tpe comitatum. C. lib xii. de pfes. qui in vr. eo. l. vna.

14 Est de † doctorum collegio, & admittitur ad magistralia, de consti. ex literis. adhibetur ei fides. j. ad Timo. ij. veritatem dico, non mentior. doctor gentium. reuerētia, vt xvi. q. j. sic viue. & c. seq. xcvi. distin. quis dubitet. vj. q. j. sacerdotes.

sacerdotes,& c.oues.vii.q.j.hic nequaquam.viii.q.j. qua
lis.honorabilius sedet.ii.q.vii.§.de his.C.de tiro.l.fin.lib.
xii.ipsorum ordo in ecclesia præcipuus est, de hære. cū
ex iniuncto,habet immunitatem canonis. quod dic vt
de sen.excom.ca.j.& c.cū voluntate.Ex quibus patet,do
ctoratum maius esse . illud igitur non veniet concesso
minori,scilicet,auditu & studio.facit , quod nota. in re-
gula,quilibet,eo.ti.alias sequeretur,quia ex quo,pmissū
esset studere in iur. ciuili,esset etiam permissum in eo iu
re & foro patrocinari.quod est falsum. de postul.cap.j.
& vlt.in huius igitur obscura & ambigua prolatione su
mamus,quod est minimum.j.e.ti. in obscuris.cum ꝯ-
cor.ad hāc partē faciant.C.de stu.li.vr.Ro.l.j.li. xi. & vi-
deas,qn̄q; sacerdotē habilem ad alia non ad altaris mi-
nisterium.de cor. viti.significat.per hæc superius allega
ta pro prima parte concluditur , hunc prohibitum do-
ctorari posse & docere Bon. per allegata vero scdo con-
cluditur contrarium,scilicet eū hic nec doctorari pos-
se,nec docere.¶Circa solutionem quæstionis est aduer
tendum,quod de scholastica lectura,quam facit schola
ris ad studium suum tantum.non puto dubitari , quin
illa possit vti is,de quo quæritur, considerata sui causa,
& videmus non licentiatos sic legere,& potius docenē,
quam doceant,& est quædam assuefactio, ad hoc.j. q.j.
dedit baptismum.xxxvii.dist.qui de mensa. ff. depol. l.j.
§.siquis in colluctatione.Circa doctoratus vero officiū,
honorem cathedræ & doctoralem doctrinam ante fa-
ctum per iura & rationes.s̄.pro hac parte inductas, con
sulo ꝙ ab his abstineat,& quia multis videt̄ , quod mēs
concedentis priuilegium ad illa se non extenderet , &
quia secundum interpretationem Ho.ne cle.vel mona.
super specula.per lectionis verbum, doctrina prohibet̄.
quam glo.videre poteris in nouella.super ver.ampliari.
ad fi.vnde ꝓ solutione dare possem,quod hic, cū de iui-
ribus verborum papalis priuilegii dubitetur, recurrēdū
sit ad Papam.de iudi.cum venissent, vt ipse interpretet̄,
qui dedit,vt ibi.vtilis enim & forte necessaria in hoc ca
su esset declaratio. Post factum vero si contigisset illum
iam doctorasse & docuisse , nec infra duorum mensiū
spacium destitisse,vt procedat dubitatio,puto eum non
incidisse in pœnas concilii & cōstitutionis Hono.prin-
cipaliter propter id quod.s̄.dixi,super ver.audire. vbi plꝰ
probo.& per hanc regulam a cōtrario,vt permissis au-
ditu & studio,per quæ acquiratur scientia , permissa di-
cantur,quæ ex his sequuntur, scilicet doctoratus officiū
& doctrina.hoc addito,quod licet concilium , quod de
monacho loquitur,vtatur verbo lectionis. dec.verò sup
spec.quæ loquitur de istis sæcularibus,illud verbum nō
ponit,nec esset absurdum inter eos in hoc, quod ibi
scripsi super ver.destituerit. ¶ Ad hanc solutionem satis
facit ipsa forma priuilegii in cuius exordio fit mentio
de magistris & sęcularibus,& ipsorum vniuersitate, &
postea in narratis submittit,quod vult ipsam vniuersi-
tatem præmunire dono beneuolētiæ specialis &c. hoc
modo soluendi quæstio distinguitur ante factum , &
post,conuenit.de iureiuran.verum,quod scripsi.de iudi.
significauit.super.j.glo.& de re iudi.inter.super fin. gl. q-
cunque. Contraria vero per prædictam solutionem re-
puto soluta,nam locum haberent , quando expresse ꝓ-
hibita esset doctrina,vt tunc ad id ambitiosum priuile-
giū non trahatur,sed verbis stetur,vt pro hac parte alle-
gatū est.¶ Primo non obst.quod per alium ꝯpetat,vt al
legatum est. secundo,& tunc non expressum censetur
omissum,vel vno expresso,alterū exceptum , vt allega-
tum est tertio,cum actus essent diuersi,& per se princi-
pales,vt allegatum est quarto. Nec obstat hoc verbū,li-
bere,vt allegatū est quinto, quod aūt pro hac parte alle
gatū est sexto.s.quod studiū verbū designet auditū, alteri
membro solutionis concordat,vt infra dicam , ꝑ illud
etiam tacite doctrinam non esse prohibitam. & sic de
iure cōi etiam sine priuilegio posset doctorari, & doce-
re vt prædixi.& sic etiam soluitur,quod esset dictum de
patrocinando in foro ciuili.s.quod illud est huic dissi-
mile,quia prohibitum expresse per iura ibi allegata, q̄a
prohibitum remanet, cum hic non sit ꝑmissum. ¶ Ad
decr.signi.dico,quod nisi expressisset, vetaretur redditus
ad sacerdotis officium,exerceret etiam altaris ministe-
rium,sic nec hic docet,si expresse fuisset vetitum . ad id
quod dicitur,ꝙ doctoratus est quid maius nō negatur,
tn̄ dico quod ex quo venit ex vi taciti , vel connexi , de
ipsius maioritate non est curandum ad instar eius, qđ
de curata ecclesia dicitur,quæ est connexa præbendæ.s̄.
eo.lib.de præb.super eo.de muliere vero dico , ꝙ est ex-
presse prohibita.& sic concordat.ad regulam,in obscu-
ris.dico,quod hic nulla est obscuritas.

SVMMARIVM.

1 *Pater prohibitus administrare bona filij vt pater,an poterit vt curator.Et exclusus vno iure,admittitur ex alio, vbi duplex competit.*
2 *Notarius procurator in iudicio produxit instrumentum sua manu scriptum,super iure meo probando,an fidem faciat . & nume. 4.& 12.*
3 *Aduocatus qui fuit in vna causa, an in eadem possit esse iudex .*
5 *Prælatus cum sit procurator ecclesiæ,an in eius causa alio causā agente testificari possit.Et quid de procuratore in causa domini ibid. & nu.6.*
7 *Procuratoris voci mortua an credatur .*
8 *Argumenta,de tanquam.*
9 *Probationum copia non est arctanda.*
10 *Tabellio in numero septem testium computatur.*
11 *Legatum quis adscribat extraneo quem postea etiam viuente testatore per adoptionem vel alio modo habuit in potestate, tenet legatum .*
13 *Iudicis officium circa procuratorem notarium suspectum,edentem instrumentum sua manu confectum.*

REGVLA LXXXIIII.

CVm quid vna. Prima gl. ponit exempla.Secunda sex casus,quibus fallit. Tertia dicit . quo
1 casu procedit regula.¶In gl.j.† ibi [*legibat*]
Dyn.ponit exemplum per l. ff.de tut.& cur. dat.ab his.
scire oportet. §. si iu. vbi pater prohibitus administrare
poterit vt curator,cui concor. supra eo.lib.de elec.auari
tiæ.Item per.l.ff.de bo.pos.non est ambigendum. §. vbi-
cunque.& de contrat.l.iii.§.libera.& l.si mortem. §.ex-
heredari.vbi a successione prohibitus de iure ciuili non
admittitur de iure prætorio.¶Ad hoc vltimum contra
rium in emancipato,qui admittitur iure ꝑtorio & non
ciuili.ff.de bo.pos. l.sed cum patrono. §. bonorum. Itē,
si duplici iure defertur ibi hæreditas,licet vno prohibeat̄
admittat̄ ex alio.ff.eo.tit.quoties duplici & C.de iure de
lib.l. suum hæredem. Item filius exclusus ab vnde libe-
ri,admittitur per vnde legitimi,& exclusus ab illa, ad-
mittitur per vnde cognati.ff.de suc. edi.l j. §.sed interdū.
Item repudians ex testamento, succedere potest ab inte
stato,si erat de numero sic venientium. ff. de ac. hære.
nec is.§.j.ad hoc & similia sufficit solutio glo. sed Dyn.
dicit regulam locum habere , vbi ius resistit in odium
prohibiti,sed vbi assistit, propter aliquem contingentē
defectum,habent locum contraria.Credo gl.corruptā.
& ibi suis concor.& supra eo.li.de cleri.coniu.c. vno. §.
j.& ibi [*seruum*]& est lex.C.de testi.l.seruos. & ibi [*minuet quartam*]vide in Auth.de tri.& se.§.prohibet.& quod ibi
nota.in glo.hoc est.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem , quam Paduæ di-
sputaui, vt patebit in ipsius principio , quæ quæstio ta-
2 lis fuit. Notarius † procur. meus ad probandum de iu
re meo in iudicium produxit instrumentum sua ma-
nu scriptum,quæritur,an faciat fidem? Rationes ad ne-
gatiuam consistunt in suspicione officii,propter quam

nec testis, nec Iudex esse pôt, quæ tamen minus lędunt, esse posset iugiter in fine. Dictum Host. secundo in ꝯriũ inducitur glo. quæ quatuor rationibus, & opinione simili adiuuatur. subdam demum quinque rationes. Tertio datur solutio distinguẽs & instruens, & ꝯriis rñdẽs. ¶ Primo ergo sic probatur, quòd instrumentum fidẽ non faciat. Certum est, quòd procurator non potest esse testis in causa, quam procurat. extra de testi. insuper. Imo nec in causa appel. potest esse testis, qui fuit procurator in principali, supra de testi. Romana. eo. tit. Cum ergo in exercendis litibus parem vim obtineant testes & instrumenta. de fid. instru. cum ioannes C. eo. tit. in exercendis. dicemus; quo iure repellitur a testimonio, eo iure suspicionis eiusdem instrumẽtum per eum confectum in causa, quam procurat, fidem nõ facere, cum etiam lex vlti. ff. de testi aperte prohibeat patronos causarum in causis ipsis testimonium dicere, sed constat, quod postulare, est desiderium suum, vel amici sui in iudicio apud eum, qui iurisdictioni præest, proponere, vel alterius desiderio contradicere. ff. de postul. l. i. in princ. iii. q. vii. §. tria Patet ergo, quòd tales procurato. postulant, & causis patrocinantur. ergo a testimonio repellentur, dato etiam quod sequẽs pars legis ipsius, quæ de executoribus loquitur, ad procuratorem non extendatur, vt ibi dicitur tenere glo. quod tamen alibi dicit contrarium, scilicet. ff. de iur. fisci. l. deferre. §. item decreuerunt. quæ glo. videtur verior, vel dicatur, quod gl. l. vlt. de testi. loquatur in procur. qui testificari vult in causa, quam non procurat, vt solent dicere domini legum. & probatur per ea, quæ notant Inno. & Moder. in præ. dec. insuper. de testi cum igitur validor sit vox viua, quàm mortua, in Authen. de instru. cau. & fi. §. si vero. & vox eius viua repelleretur. vt s̃. probatum est. ergo multo magis hæc mortua, cum scriptura recipi non debeat, cuius author repelleretur. de hæreti. fraternita. iii. quæst. iiii. nullus. xvj. distin. c. j. ne vna via concedatur, quod alia via prohibetur. Contra istam regulam, cum quid. maxime cum per hanc plus fidei consequatur. etenim vox sua non faceret, nisi semiplenam & dimidiam probationem, & instrumentum sufficientem & plenam probationem faciat. ergo esset absurdum eum plenam probationem facere, qui non potest facere semiplenam, vt est probatum. ¶ Præterea videmus, quòd
3 si is † qui fuit aduocatus, fiat iudex illius causæ, in qua postulabat, recusationis remedio impeditur in illa causa iudicare. ff. de iur. om. iu. l. prætor. sed si non iudicat, multo minus probabit, maius enim periculum in probante, quàm in iudicante. secundùm ea, quæ notauit Vinc. de cle. ex. si celebrat. nam grauamen iudicis inique iudicantis releuari potest appellationis remedio, quod remedium circa probationes non est proditum.
4 cum igitur sit † hoc maius periculum, plenius cõsulendum est. s̃. eo. lib. de ele. vbi periculum. in prin. cum suis concor. Item cum reliqua genera probationum denegantur, istud genus, vel hæc species probationis. s. per instrumentum non debet concedi. ad hoc xxv. dist. illud superfluum, sed si probare non potest procur. per suum testimonium, vt probatum est, nec per suam confessionem, nec per iusiur. nisi forte fuisset debito modo delatum. ergo nec hanc speciem probationis inducere poterit, maxime. quia istud officium videtur facere causã propriam ad hoc. ff. de iur. fi. l. fiscus. ij. in fin. & habent hæc locum maxime in procur. qui contestatus esset litem, qui per contestationem, vel saltem instantiæ factus est dominus, de procur. c. j. ij respon. & c. ij. s̃. eo. li. cum suis concor. & in procur. qui satisdedit iud. solu. Ad hoc quod not. ff. de procur non solum. in prin. sed multo magis in procu. qui participaret vtilitati ex victoria causæ: puta quia sibi certũ quid pro palmario deberetur ad similitudinem eius, quod de aduocato dicitur. ff. de va. & extraor. cogni. l. j. §. & si nomine. & c. seq. essent enim tunc valde suspecta ista duo officia. iiii. q. iiii. c. j. cum si. bene facit pro hac parte, quod not. Hostien. de probatio. quoniam contra falsam. ad finem. j. columnę. vbi no. quod si notario actori iudex committit receptionem testium, quod de hac commissione per alium notarium non per ipsum debet confici instrumentum. ¶ Ex quibus breuiter concluditur, instrumentum fidem non facere. ¶ Quod vero fidem faciat, sic probatur. Primo inducitur supra dicta gl. ex l. vl. ff. de testi. quæ dicit. procu. testificari posse. pro gl. facit tex. p̄. l. ff. de iu. fi. l. deferre. §. item decreuerunt. quę gl. in talib. rationibus corroboratur a parte. Certum est, ꝙ præla-
5 tus † dicitur procu. ecclesię. de do. c. ij. de electio. cum nobis olim. in fine. cum si. & tamen ipse prælatus in causa ecclesiæ alio causam agente testificari potest, quod clare probatur ex prædicta dec. insuper, de testi. & ex ipsius superscriptione, vt etiam ibi notant Moder. Patet ergo procura. in causa domini testificari posse, & probatur aliter. illa dicitur alicuius propria causa, cuius causæ damnum vel emolumẽtum ad eum suo nomine pertinet. ii. q. vi. biduum. ver. palam. ff. quando appel. sit. l. j. §. in propria. Istius ergo causæ damnum & emolumẽtum suo nomine ad procur. non pertinet. ergo in testimonio suspectus esse non debet. Patet hoc ex descri-
6 ptione procur. quæ habetur. ff. de procura. l. j. quia † procurator est, qui mandato domini aliena negotia in iudicio administrat, si aliena, ergo non sunt propria, & sic nulla in eo videtur esse suspicio. Hinc est, quod libertus non potest proprio nomine vocare patronum in ius, & vocans nomine alieno non incidit in edictum. ff. de in ius vo. queritur. item video, quod plus participat canonicus vtilitati causæ, quam intentat pro ecclesia, quam participet procur. vtilitati causæ, quam intentat pro domino, sed ille non repellitur a testimonio, ergo nec iste. primum probatur in pręd. dec. insuper. de testi. c. ti. cum nuncius. & vide quod ibi dixi super j. gl. de iure. iu. & si Christus. xiiii. q. ii. super prudentia. quod dictum est de canonico, in legatario reperitur, quod probatur, Inst. de testa. §. legatariis. cum si. per quæ videtur glo. illa defendi, vt dicamus etiam procuratorem pro domino testificari posse, & sic etiam instrumentum per eum ratione publici officij sui confectum fidem facere de lite. Et pro hoc dicto bene facit, quod no. Innocen. & Host. de transac. ex literis. Gui. in Spec. ii. de teste. §. j. ver. quid si aduocatus. vbi notant, instrumẽtum in iudicio fidem facere, licet aduocatus causæ sit scriptus testis in ipso instrumento, qui tamen alias verbale testimoniũ ferre non potest, vt est s̃. probatum. ¶ Secundo potest di-
7 ci, quod etiam concesso, quod non credatur viuæ voci vel testimonio ipsius procura. tamen hic mortuæ quę scripto deponit, credi debet ad instar eius, quod de episcopo dicimus, cuius viuæ voci non creditur. vi. q. ij. si tantum. & c. eps. & tamen creditur literæ suo sigillo sigillatæ. vnde si coram ipso opponeretur excõicatio ꝯ actorem, quę probaretur per literam ipsius epi, ita ꝙ ipse idem esset iudicãs & probans, secundum ea, q̃ plene no. de prob. post cessionẽ. xi. q. iii. curæ. ad idẽ. de fi. instr. c. ij. s̃. e. lib. de sen. ex. cum medicinalis. de os. or. si canonici. nam & pronunciat iudex, an sua sit iurisdõ, & de veritate precum. ff. de iudi. si quis ex aliena. & de rescri. super literis. in fi. ¶ Tertio ad quæstionem etiã pro hac
8 † parte faciunt argumẽta de tanquam, quòd quis interdum aliud agit tanquam alius. de ele. cum inter. i. & ij. de con. p̄. postulastis. pp quod admittit aliquis ass suspectus. s̃. e. lib. de ap. c. pe. vbi idẽ est, ad quẽ & a quo appellatur, ad idẽ. 23. q. 4. si ecclesia. in fi. ff. de inof. tes. si filius. ff. q̃ post. l. j. § casu. 3. q. 7. §. tua. ver. si ꝯ partẽ. C. de admi. tu cũ quidã. Igitur cum instr̃m confecerit tanquã seruus publicus, tanquã procu. idem producere poterit ac
9 si per aliud illud confectũ fuisset. ¶ Qarto † facit, ꝙ aliud dicendo, iam ꝯ dispositionẽ iur. probationum copiam arctaremus. ꝯ id. xiiii. q. ij. quanquam, vt li. non contest. qñ. C. de hæ. l. pe. Etenim forte alr de veritate ꝯctꝰ fides

fieri

fieri non posset. nam propter id videmus illũ ad probationẽ recipi, contra quem lõge maior est suspicio, quã contra procu. in casu decr. cum dilecti. de elect. si. n. hi qui in scrutinio deposuerunt, nomen suum in publicatione scrutinij dicant se non deposuisse de illo, de quo referunt scrutatores, magna ex hoc contra ipsos scrutatores insurgit suspicio de falsitate, & tamen dicto eorũ super hoc statur. tamen propter secretum scrutiniũ aliter fides non posset haberi, vt ibi. ad idem de accu. cum dilecti. & est simile, quod no. doctores, de testibus. qui dum publicarentur attestationes, dicunt se aliter deposuisse, quam notarius scripserit. dicunt enim Inn. & Hosti. de fide instru. cum Io. Guil. in Spe. de fide instru. §. restat. ver. quid si dicant, ꝙ credetur scripturæ tabellionis, multum tamen, vt dicunt, debet iudex considerare ipsius tabellionis conditionem. & hoc bene facit ad quæstionẽ. Sic igitur dicemus ratione huius publici officij quod gerebat iste procu. præsumi pro eo, ꝙ omnia vere scripserit, de præscrip. ad audientiam. Non enim sequitur, si procur. ergo suspectus, quia de facto videmus sæpissime legalissimos reperiri, & dato, ꝙ ex quo procur. fuit, dicatur, cum in dicta causa, quam procurat, instrumentũ non posse conficere, tamen instrumentum prius confectum, propter hunc superueniẽtem casum, non debet minus validum reputari. ad hoc in Auth. de tabel. in ver. ipsius tamen documentis &c. vbi de hoc & veniat etiam ad hoc eo. ti. factum legitime, cum suis

10 exemplis. ¶Quinto bene† facit ad qõnẽ, quod dicimus, tabellionem in numero vij. testium computari. ff. de re sta. Domitius Labeo. & C. qui tes. fa. hac consultissima. ¶Sexto, pro hac parte bene facit. l. ff. ad le. Cor. de fal. de

11 eo. iu fi. Certum †est enim, neminem sibi scribere posse, vel ei, in cuius est potestate, vel ei, cum quo in eiusdem est potestate, vel ei, quẽ habet in potestate. ff. eo. ti. si qs legatum. & l. impuberi. & quasi per totũ. C. de his, qui si. in te. adscri. per totum. tamen si quis adscribat legatum extraneo, quem postea etiam viuẽte testatore per adoptionem vel alio modo habuit in potestate, tenet legatũ, & cessat. l. Cor. de fal. & senatusconsultum Libonianum. vt in prę. l. de eo. in fi. ad idem. ff. de re mi. l. milites. per quod dixerunt domini legum, ꝙ si scripsi instrumẽtum super aliquo contractu pro aliquo, cuius postea factus sum hæres, ꝙ ex illo instrumento licet propria manu scripto, agere potero. multo magis igitur in procur. qui non sic participat vtilitati, vt est dictum. Ad idem in eo, quod filius adscribere põt matri & patri, in cuius potestate non est frater. si ille & frater non sunt in eiusdem potestate, de matre dixi: quia filius in eius potestate non est. ff. de suis & legi. l. nulla. instit. de adoptio. §. fœminæ. extra de conuer. infi. c. fi. probantur prædicta. ff. ad l. Corn. de fal. si pater. & maritus vxori. eo. tit. l. vxori. in prin. tñ cuilibet patet, ꝙ longe magis participat vtilitati ipse filius, vel frater, vel maritus. nam in vita vtilitatem etiã plurimã consequuntur, & habent spẽ successionis. quod non est in procu. quo ad dominũ, quare

12 ipsius igitur procu. †notarij instrumentum, qui non sic vtilitati participat, valere non debeat, nõ apparet, cum in prædictis personis ẽt sit maior affectio, & maior vtilitatis participatio, vt prædixi. Tollitur illa argumentatio qua dicitur, eum suspectum ratione officii, quia non per hoc sequitur, instrumentũ ab eo confectum non valere. ad idẽ bene facit ꝑdicta l. vxori. ij. rñ. vbi si scribẽs testamentũ scripsit se testamentariũ tutorẽ filij testatoris. si tñ idoneus est, ex decreto iudicis tutor datur, licet suspectus ex affectione officij præsumatur, sicut igitur illa suspicio non impedit illum tutorẽ dari, ita nec talis suspicio officij impedit fidẽ instrumenti, nisi de falsitate aliter doceatur. Ex quibus restat conclusio, quæ sit ẽt solutio quæstionis, saluo semper maiori iudicio, ꝙ tali instrumẽto, nisi aliàs redarguatur de falso, fides debeat adhiberi, si ex sui forma ante litẽ motam & susceptũ procurationis officiũ apparet fuisse cõfectum. & idẽ puto, si postq̃ idẽ procu. illud instrumentũ ex necessitate officij confecisset, vel cũ dñs non nominatum, sed quasi quilibet alius vtilitatẽ ex instrumẽto cõsequitur. Exẽplũ de necessitate officij, vt quia procur. in ius vocatus episcopi, vel cõis, vel ad vectigal scripsi me soluisse, vel aliud simile. Exemplum de secundo, vt si instrumentũ contineat pactũ inter duas vniuersitates, vel ꝙ quilibet attulerit viuum, pro corbe habeat tantũ, vel his similia. facit. iij. qõ. vij. §. tria. ver. si ꝯ partẽ. ff. de postu. l. fi. C. de admi. tu. cum quadã. cũ ꝯcor. ff. de inof. test. aduersus. §. j. ad idẽ in insti. de succes. liber. § sed quia. de præscrip ad

13 audientiam. dico tamen, ꝙ iudex† quem oportet cũcta rimari, si videat istum notabilẽ procur. aliàs suspectũ, vel non bonæ famæ, sua sublimitate veritatẽ inquiret, vocando ad se testes inscriptos, vel alterum ex ipsis, & si expedit, faciat sibi mõstrari quaternum rogationũ, vel abbreuiaturas, & videat, an sit ibi scripta, & debito loco. ad hoc xxx. q. v. iudicantẽ. de renunt. in princ. ff. de testi. l. iii. ¶Ad cõtraria, quę principaliter fundãtur in his, ꝙ non potest esse testis, nec iudex, & quod ea ratione est suspectus. Rñdetur, ꝙ procu. producens instrumẽtum, quod prius confecerat, nõ testificatur, vt nunc post susceptum officium, sed vt tunc ante susceptũ. Sicut ergo producẽdo prioris iudicij acta, posset producere suam propriã attestationẽ, cum non sit prohibitũ. sic & poterit producere instrumentũ prius confectũ. Nec obst. ꝙ remedio recusationis repellitur a iudicando. quia licet maius preiudicium sit in teste, quam in iudice, vt est dictum ante, longe minor suspicio repellit iudicantem, q̃ probantẽ, extra de of. dele. cum enim. de ap. postremo. cũ si. huius ratio no. vt lit. non conte. c. ij. iii. q. v. accusatores. vnde & propter testimoniũ remouetur, iudex vero econtra. de testi. dilecto. ad id, quod de suspicione dicitur, est iam responsũ, quia suspicio est, sed non talis, q̃ impediat, cum nec multo maior impediat, vt probatũ est. aliàs sequeretur, ꝙ non faceret etiã fidẽ instrumẽtũ a notario multum amico co fectum. Et si qualitas personę suadebit, iudex inuestigationẽ facit, de qua dixi ad hoc. ff. de qõ. l. j. §. qõnẽ. & quod no. iii. q. v. c. ii. de accu. cum oporteat. Pręterea ei, ꝯ quem producitur, nõ deest remedium redarguendi de falso directe vel indirecte ſm formã, de testi. ex tenore. C. de contrah. & com. stip. optimã. Et si dicas forte talis est casus, in quo directe vel indirecte de falsitate docere nõ poterit. Tolle instantiã, quid faceret eo casu, si tale instrumẽtũ ab alio fuisset confectum, vel ab alio procurante producitur. officiũ igitur publicum & pręsumptiones, quę sũt pro ratione officij in instrumento, quod non reprobatur, fidẽ faciant adhiberi. Ore locutus sum, & manibus per feci. iii. reg. viij. admirari non cessans, ꝙ omniũ antiquorũ sapientia perquisita. Ecclesiastici. xxxix. hanc qõnẽ tam vsitatã per aliquẽ in doctorẽ tactã inuenire nõ potui, sed quia vbi viget studiũ, ibi lucet veritas, iuxta illud Exod. x. Vbicunque habitabant filij Israel, ibi lux erat. Quod minus bene dixissem, patrum & sociorum eius studii correctioni submitto, vt iuxta quod legitur Ecclesiastic. xxxiiij. qui plura dicit, intellectum eneruabit. Ioan. Andr.

S V M M A R V I M.

1 *Conditio pro impleta habetur perinde ac si impleta foret, si steterit per eum, cuius intererat eam adimpleri.*

2 *Prælatus regularis vel secularis non episcopus, exemptus tamen, petita sed non obtenta licentia Papæ, vel legati de latere, an possit sanctioris vitæ religionem profiteri, aut si sit religiosus, strictiorem assumere. & nu. 4. 6. 8. 9. & 11.*

3 *Papę circa religiones facultas & potestas.*

5 *Papam ex delict. notare non licet.*

7 *Monacus abbati magis, an Papæ potius sit adstrictus & subditus. Et an ipse possit sine dicti abbatis licentia in arctiorem religionem transire. Et quid de seruo.*

Quid de pubere in patris potestate.

10 *Religionis professio an possit fieri in manibus cuiuscunque, vel solum*

lum illius, qui ordini poſſit incorporare. & nu. 12.

11 *Lex priuata ſpecialis ſuperat omnem. aliam legem communem & priuatam.*

REGVLA LXVI.

CVm non ſtat per eum. Prima gl. dicit, vnde ſumpta fuit, & ponit exẽpla. ſecũdo no. tria. Tertio obiicit & ſoluit diſtinguendo. In gloſſa prima ibi[*in iure ciuili*]ſequi- 1 tur, receptũ eſt, quoties per eũ, cuius† intereſt conditionẽ non impleri, ſtat quo minus impleatur, perinde haberi, ac ſi impleta conditio fuiſſet, quod & ad libertatẽ, & legata, & hæredis inſtitutiones producuntur, quibus exẽplis ſtipulationes quoque cõmutuntur, cum per promiſſorẽ, quo minus ſtipulator cõditioni pareret, & ibi [*iure ciuili*]ibi ad literam regula ſupra poſita, & ibi[*cum pupillus*]ſequitur, aut tutor eius ↄditionẽ in pupilli pſona collatam impedit, tam legati, quã libertatis iure cõditio eſſe impleta videbitur. & ibi[*lege tertia*]quæ ſic iacet. ſi ita hæres inſtitutus ſim, ſi decẽ dedero. & accipere noluerit, cui dare iuſſus ſum, pro impleta conditio habetur, & ibi[*Cum quid*]in mutuo dicitur, tacite agitur, vt ęque bonũ reddatur. & ibi[*quibus diebus*]hi dies, quibus me prohibuit ire via publica, cum ire vellẽ, vt conditioni parerẽ, non imputatur tẽpus conditionis implendę. & ibi[*Mevia*]in prin. ſi teſtator legauit tibi. x. aureos annuos, ſi adminiſtraueris res hęredis, & hæres te prohibet ſine tua culpa, legatum debetur. & ibi[*annua*]annuũ legatũ liberis factũ, ſi cum matre morentur, debetur ea mortua. & ibi[*illis liberis*]legatũ alimentorũ nomine factũ liberis, ſi cũ filio teſtatoris morentur, illo mortuo ab ipſius hærede debetur, niſi pro vtilitate filii teſtatorẽ id feciſſe appareat. & idem dicit lex. i. quæ ſequitur. ¶ In gl. j. ibi[*Abraha*]Gen. xxii. & ibi [*pro impleto*] vt hic. & ſic patet, ꝙ iſta per illa non eſt ſuperflua. Dy. tamen dicit illã loqui, quando impeditur per caſum. iſtã vero, quando impeditur per eũ, cuius intereſt conditionẽ non impleri, & in fi. idem Dy. & vide ẽt plenius. C. de inſti. & ſub. l. j. Io. An.

QVAESTIO.

Hæc regula adduci poteſt ad qõnẽ, quã diſputaui de prælato exempto, non epiſcopo, per quem nõ ſtat quo minus habeat papæ vel legati licentiã de tranſeundo ad religionem, quæ quæſtio talis eſt. Quæritur, an prę- 2 latus† regularis, vel ſęcularis nõ epiſcopus, tamẽ exẽptus, petita ſed non obtenta licentia papæ, vel Legati de latere, poſſit ſanctioris vitæ profiteri religionẽ, vel tamen ſi religioſus eſt profiteri ſtrictiorẽ? Et primo ad negatiuã inducuntur. vj. diſtinitiones & coniunctim. Secundo totidẽ ad affirmatiuã. in pręmiſſis quatuor euidentibus datur ſolutio diſtinguens, & ad cõtraria reſpondetur. Probo igitur primò, ꝙ non poſſit, per dec. licet. de regu. ver. illa ſemper. ſicut enim epiſcopus ſine papæ licentia hoc non poſſet, ſic nec exẽptus, ex quo pręlatus eſt. cũ ratio, quã ibi reddit textus de præponendis labore, ſollicitudine, & doctrina, quieti, cõtẽplationi, & ſilentio, cũ locũ habeat ĩ inferiori prælato, ergo eadẽ erat prohibitio per iura vulgaria. de tranſla. c. ij. cũ ſuis concor. pro eo maxime, quia iura parificant regulares eccleſias cathedralibus. de elect. ne. pro defectu. eo. ti. c. cupientes. & c. ſi poſtquã. & extrauag. Boniſa. quę incipit, iniunctę. & exemptis epiſcopis. de pœ. & re. c. ſi. & præ aliis honorant exẽptos. ſupra eo. lib. de priuil. vt apoſtolicæ. qui ſentit ↄmodũ, ergo onus, eo. ti. qui ſentit. & quæ ſimilia, cum priuilegia ſuſcipiunt ſimile, ſentiant onus &c. de ſta. mona. recolentes. nec valet, ſi dicat, ꝙ illud, quod de epiſcopo dicitur, ſit ſpeciale propter epiſcopalẽ ordinẽ. tollitur. n. per decr. j. & ij. de tranſla. ¶ Secundo ſic probo, regulariter non ſufficit licentiam petere, imo neceſſe eſt illã obtineri. patet de pœnit. omnis. de elec. ſi abbatem. & c. ſi religioſus. de tem. or. c. fin. de conceſ. præ. c. vno. ſupra eo. li. & bene facit dec. authoritate. de priui. ẽ. c. li. ſicut enim locus exẽptus eccleſiaſticus vel religioſus fieri nõ põt, etiã per exẽptos ſine petita & obtenta licentia papæ, vt ibi, ſic videtur de perſona exẽpta dicendũ, imo quod ſ. dixi regulare, videtur eſſe infallibile. Nam cũ inuito minori prælato, quo quis tranſit ad religionem, facit id authoritate papæ, vt dicit textus. xix. qõ ij. duæ. ad fin. & ſic non tranſit ſine licentia, verbũ aũt, authoritate noſtra. ibi poſitum, multũ operatur. ad hoc de re. cũ aliquibus. ẽ. eo. titu. Tertio probo ſic. lex ſpecialis dicitur priuata, vt in c. duo ſunt. & in dec. licet. & conſuetudo etiam ſpecialis loci dicitur ẽt priuata, quod probatur, quia nõ tollitur per cõem poſteriorẽ. ẽ. eod. l. de conſti. c. j. ſed iſta priuata non poteſt hoc inducere, ſ. quod ex conſuetudine liceat prælatis minoribus exẽptis ſine prælatorũ licẽtia prælaturas dimittere. de conſue. cum ven. ergo nec iſte hic poterit. Quarto ſic, ex quo per licentiæ petitionẽ delatũ eſt negotiũ ad papã, neceſſario eſt expectandũ ipſius iudiciũ, maxime ne illudatur papa. ij. q. j. nomen. de poſtul. bonæ. ij. vt lit. pe. eccleſia enim. de of. le. licet. de elect. ſi eo. tẽpore. & c. prouida. Quis enim tantæ audaciæ, ꝙ principẽ &c. ij. q. vj. anteriorẽ. §. ad hoc. de ap. inſinuatione. ad hoc optime, quod de diacono ordinato per papã dicitur. de tem. or. cũ in diſtribuendis. & not. de ma. & obe. per tuas. Quinto ſic, religio non eſt de neceſſitate ſalutis. xxij. q. iiij. §. ſi. ad quod facit, quod nota. j. q. ij. ꝗ pro. & quod dixi de ſimonia. dilectus. ij. ſuper. j. gl. imo videtur expediens non profiteri, dec. relatũ. ne cleri. vel mona. ꝙ tamen intelligas, vt dixi. ibẽ, & ſi dicas religionẽ operatiuã ſalutis, per hoc non ſequitur illam prælaturã dimitti poſſe ſine licentia, quod probatur. de renun. c. ſi. Inſufficiens enim renuntiando prouidet ſaluti, quod tamen poteſt non ſine licentia. ad idem de pœ. & re. c. ſi. Ante tẽpora Gregorij non licebat minoribus prælatis ſibi conſortẽ eligere, quod poſtea licuit. 3 Sexto ſic, ſolus† papa religiones approbat. de religio. domi. capitu. fin. de voto. capitu. primo ſupra, eod. l. approbatas tollit. de reli. c. vno. ẽ. eo. li. circa iſtas determinationes facit, & profeſſiones impedit, de reg. quia in inſul. eo. titu. non ſolũ. li. e. nec puto aliquem dubitare, quin teneret papæ conſtitutio, ſi ſtatueret exẽptos ſine ſui licentia profiteri non poſſe. nam, quod plus eſt, facit ẽt contra matrimoniũ, conſtitutionẽ, & interdictũ dirimens matrimo. ſuper quo vide, quod dixi de deſpon. impub. c. ad diſſoluendũ. ſuper gl. ſi. Si ergo generalẽ conſtitutionẽ facere poſſet, multo fortius ſpecialẽ prohibitionẽ, quæ certum prælatũ reſpiciat. cum ergo omnes ſtatus & ap- 4 probatio † religionis pẽdeat ex poteſtate papali, per quã ẽt illas reprobare & tollere poſſet, patet hunc prælatũ ſine ipſius licentia profiteri non poſſe. ¶ Vltra prædicta ſex, quæ pro hac parte per conſtitutionem ſenarij numeri ſunt inducta, inducitur regula, omnes res. de reg. 5 iur. cum ſuis cõcor. Inducitur† abſurditatis euitatio, quia ex cõtrario ſequeretur, ꝙ notarẽ papã ex delicto, quod non licet. xl. di. non vos. ix. q. iij. nemo. cum v. c. ſeq. ideo enim inuito inferiori prælato ingreditur quis religionẽ quia peccat prælatus licentiã non dando. Inducitur ẽt gl. Ho. quã no. de cle. ex. mi. illud. per Clemẽ. IIII. ſic fuiſſe determinatũ. & ipſe prius hoc, vt dubium relinquens interpretationẽ papalẽ magis declinabat in hanc partẽ gl. illa videre poteris in nouella. in decre. licet. de regul. 6 ſuper ver. prælatũ. † In ↄtriũ, ꝙ poſſit, induco tripliciter ꝓdictã decre. licet. primo. omne id, quod ibi. & 19 q. ij. duæ de renũ. niſi. §. vera. dicitur de libertate ſpiritus, & quod legi, vel neceſſitati non ſubit. Secundo; quia ver. ille ſuperius alleg. arguendo a contrario, facit pro, ſi enim eſt in epiſcopo ſpeciale, ergo ipſius contrariũ eſt generale, vel regulare, iuxta ea, quæ no. de præben. præſenti. §. loca. Item dicit ibi textus in hoc caſu &c. in aliis ergo ſecus, a cõtrario 14. q. ij. ſane. iij. q. iij. ex eo. de regul. cũ vir. de his, quæ ſi. a præ. cum apoſtolica. i ſi. facit ad hoc, qđ no. Io. in c. duę, in gl. ſi. & Be. in decre. licet. in gl. ab hac nec dici poteſt, ꝙ immediata ſubiectio ſit cauſa prohibitionis

bitionis

bitionis factæ de ipso, ꝙ patet, quia illa locū habet ēt in episcopis subiectis metropolitanis, ex quo ergo illud non facit immediata subiectio, sed potius episcopalis dignitas. patet de illo casu ad istum, quod dignitas deficit, argui non posse. fateor tamen, quod prius dixi, hoc ab ordine non procedere, sed a dignitate, & ipsius vinculo, quæ sunt diuersa, vt dixi de excess. prælato. accedētibus. Tertio videtur casus ipsius decret. licet. nonne ibi datum erat papale priuilegium, quod vel inuitis &c. Ex cuius priuilegij vigore illi, quo ad id fungi videntur vice papali. & cum petita licentia quāuis non obtenta zelo, de quo ponit quæstio, potuit ille transire. Infertur ergo, ꝙ si id licet inuito specialiter priuilegiato circa hoc a papa, ergo & inuito papa. Secundo probo, ꝙ decre. cum venc. de consue. per quā, si non inseritur vis literæ, aperte probantur, ꝙ sufficit abbati exempto petere licentiā, dic tamen vt ibi. Itē per decre. si abbatem in fi. de ele. vbi patet, prælatū minorē episcopo licet exemptū eligendū non postulando, imò primę allegationes videntur recidere in opi. reprobatā ibi, quę minores prælatos exemptos æquiparabat episcopis. Tertio sicut ex

7 iuribus † immediatę subiectionis non videtur exēptus, fortius adstrictus papę. quam monachus abbati, seruus domino, filius patri, cōiunx coniugi, iurans, cui iurauit, vouens vel pœnitens ipsi Deo. de monacho patet, ꝙ abbas eius vice Dei est supra caput suum. xviii. q. ii. statuimus. de elec. si religiosus. §. eo. li. si ergo gerit vices Dei, & si papa easdem vices gerendo, sibi posite esse par, non tamen maior, imo quasi papa gerat generales, iste speciales quo ad monachū suū, videtur iste maior illo de esti. leg. studuisti. & iuxta ea quę scripsi de ex. pre. dilectus. ipse ēt monachus non habet velle, vel nolle. de sepul. c. fi. xij. q. j. non dicatis. si igitur inuito abbate monachus trāsit fortius exemptus inuito papa, seruus ēt nō est de necessitate, quod habeat licentiā domini. cū psiteatur, imò sufficit taciturnitas. liij. dist. si seruus seruo. sufficit ergo & huic licentię petitio, & papę taciturnitas, pubes ēt in potestate patris existens profitetur inuito patre. xx. q. ij. c. fi. de reg. cum virū. coniunx aūt copulam profitetur inuito coniuge. de conuer. coniu. verum. & c. ex publico. & post copulā ēt in casu, de conuer. coniuga. c. fi. & in alio casu. eo. tit. constitutus. & c. veniens. & sic patet per vinculum coniugii professionē non impediri, ergo nec per vinculum subiectionis papalis, iuramēti etiam vinculum, puta illius, qui iurauit regimen, scripturam libri, vel aliquod seruitium non impedit professionem. secundum ea, quę no. lj. distin. c. Præterea. & dixi, de obli. ad ra. c. vno. vinculū etiam voti vel pœnitentię peragendę illā nō impedit. de voto. scripturę. & de pœ.

8 di. j. §. his authoritatib⁹. † si ergo prędicta vincula nō impediunt, ergo nec papalis, & im mediata subiectio, quominus papa inuito, vel saltē tacente possit exemptus profiteri. Quarto probatur sic. Certū est, ꝙ in hoc casu nil deperit papę, iste enim vtroque casu ipsius subditus remanet. Sufficiat ergo papam hoc scire & tacere, facit quod no. Io. vij. q. j. placuit. j. & dixi sm Vinc. & Tan. de renun. admonet. facit de his, quę fi. a pręc. cum apostolica. & quod ibi no. maxime, quia regulare est, ꝙ taciturnitas in meritoriis habetur pro consensu, vt no. eil. & eo. ti. qui tacet. imò ex quo de prejudicio papę non agitur, videtur hic fieri posse ipso ignorante. supra eo. li. de preben. dudum ad fi. Quinto sic quod quisque iur. & c. patere legē & c. in prin. decretorū, & de consti. cum omnes. sed lex can. quę dicit, inuitis prælatis ipsorū subditos profiteri posse. Aut est iniqua, ꝙ nefas est dicere. l. di. pō deret. xxiij. q. v. quid ergo. de renun. nisi. §. verū. Aut est æqua. quod ergo æquum papa putauit in aliis, fortius in seipso. ix. di. iustum. Pal. est. Item video, ꝙ papa maxime pro sui salute renunciare potest papatui. supra e. li. de renun. c. j. sine alterius licentia, cum superiorem non habeat. vbi ergo papa deficit, quia licentiam denegat, cum nō sit superior, ad quem recurri possit, sua authoritate

renunciauit exemptus. Sexto sic. nō debet esse deterior coditio exēptorū. ꝙ excōicatorum. de priuile. quanto. sed excōicatio non impedit vinculum professionis ergo nec exemptio. de eo, qui fur. ord. rece. fi. de sen. ex. cū illorum. & sicut quādoque ex causa defertur exemptis administratio. de elect. nihil est. sic ob causam salutis deferatur administrationis dimissio. ad hoc xii. q. j. præcipimus. de pœ. & re. cum infirmitas. facit ad hoc, quia vinculū huius subiectionis nō impediret matrimoniū carnale in eo, qui non esset in sacris, nec professus. quod satis probatur ex eo, ꝙ nō est prohibitum. ergo nec im-

9 pediret † spirituale per religionis professionē, per quæ sex concluditur prælatū de quo quæritur, non obtenta papę licentia profiteri posse. Inducitur pro hac parte regula, quod ob gratiam. eo. tit. cum suis concor. ratio etiā absurditatis vitandæ, quæ insurgeret ex contrario, si diceretur, inferiores exēptos per omnia equandos epis. & opin. no. de pę. & re. omnis. super gl. ꝙ si. Sol. Circa propositā qō. est aduertendum, ꝙ non qritur, an prælatus possit trāsire, sed cui possit profiteri. nec proponitur, ꝙ licētia fuerit denegata, sed dr non obtenta. ¶ Circa pri-

10 mum † est sciēdū, ꝙ dubitatur, an professio religionis possit fieri in manibus cuiuscunque, vel solum illius, ꝙ possit ordini incorporare, & de hoc. xx. q. j. c. si. 17. q. j. qui cle. vel vo. consului. & c. insinuāt. dixi de hoc plene de regula porrectum. de hoc ēt in Spe. de sta. mo. versi. xix. Est ēt sciēdum, quod no. Be. de vor. per tuas. de sta. mo. ꝙ Dei, ꝙ episcopus ecclesiæ secularis impedit, ne quis il-

11 lo reteto possit fieri monachus. Credo † tamen, & soluē do dico, prælatum, de quo quæritur, obligatum per professionē religionis, quo ad se, & per illam eum saltē ex simplici voto teneri, per dec. cum dilecti, quod me. causa. de donā. inter dilectos. & ꝙ vtrobique no. ad idem, de conuer. conu. quidem. & c. placet, nec dec. lic. tale vinculum impedit, ēt in episcopo, sed hoc solū prohibet, præsulatum dimittat. ¶ Circa solennizationē vero voti

12 & incorporationem & transitū † ad religionis obedientiā, puto ꝙ prælatus, de quo qritur, petierit licentiā. sed per papam fuit denegata, transire non possit, nec prælaturam dimittere. & hoc casu intelligatur determinatio Clementis, de qua dixi sm Ho. & hoc per iura prima in ducta, maxime. v. & vj. Si vero denegata non fuit, licet nec data, puto ipsum prælaturā dimittere posse, ad religionē posse transire, per ea, quæ alle. sunt. Secūdo de primo ad vltimum, remanet tamē papæ salua potestas reuocandi illū de claustro, & in priori prælatura reintendi. de sta. mo. quod Dei. ꝙ posset papa nō solum ipsum curiæ præficiendo, sed etiam ipsum inuitum, & inuito ēt abbate alicui in. principi sociando, sm no in Spe. de leg. §. nunc ostendendū. ver. 49. de legato vero de latere puto, ꝙ si ob causam expressam in themate petita licētia deneget prælatus, licite profiteri poterit, & transire, quia nec ipse supremam obtinet potestatem, nec religiones approbare pōt, vel tollere. Sit ergo in illo, quod in aliis prelatis per iura predicta. ¶ Per hanc autem distinctione fere omnia quę sunt soluta. Ad non soluta tamen quę pro prima parte allegata sunt, primo respōdetur, hoc planum, ꝙ non idem in omni plato, quod in episcopo, quod tamen infert illa argumētatio. ¶ Ad

13 all. secundo † dicitur, hunc esse casum, quo fallit regula. Nec obstat decre. authoritate, quia locus exemptus, qui est res inanimata, non potest duci lege priuata spiritus, vel cordis. Ad quod faciūt no. de reli. do. ad hęc. ad id, quod dicitur de lege priuata consuet. respondetur, ꝙ lex priuata spiritus superat omnē aliam l. cōem & priuatā. & ideo de aliis prælatis ad istā nō est argumentatiō. ¶ Ad quartum respondetur, quòd hic nulla sit illusio, vbi fit religionis professio, nec dec. cum in distribuendis impedit subdiaconum papę sine ipsius licentia profiteri. licet eum impediat ordinari, dato etiam, quod si ordinaretur, teneret ordinatio. Hic verbū nouū ostēditur & calamo describitur, per quod mendax conuincitur, & pa-

& patenter confunditur, dicens ꝙ non disquiritur, disputatur & soluitur sine leg. quęstio.

SVMMARIVM.

1 *Actoris & rei discrimen.*
2 *Episcopus excommunicauit Titium legentem appellationem, quã interponebat ab eo. Secũdo excommunicauit Seium, quia appellauit, episcopo proferente sententiam. Tertio excommunicauit Seium sub conditione, qui ante conditionem desiit esse de foro suo, & postea euenit conditio de his sententijs, an ille ipsum ligant. & nu. 5. 7. 9. 10. 12. & 19.*
3 *Præteritum & pendens, æquiparantur ad impediendum constitutionis effectum.*
4 *Cęptum an habeatur pro impleto. & nume. 6.*
8 *Appellationum impediat pronuntiationem inchoatam.*
11 *Actuum iudicialium substantialia quæ dicantur. Et quis in dubio præuenisse præsumatur. Et vnde id potissimum colligatur.*
13 *Tempus conditionis appositæ inspiciendum in sententijs. Et quid in pignoribus.*
14 *Sententia, quæ trãsiuit in rem iudicatam, morte iudicis, vel peremptione iurisdictionis non euanescit.*
15 *Excommunicatio an solum subditos liget. Et quid de sententia. num. 17.*
16 *Debitum sub conditione est sola spes.*
18 *Sententia sub conditione, an & quando teneat.*
20 *Statutorum proprium, item specialis excommunicatio.*
21 *Regula iuris ciuilis super litera, C.*

REGVLA XI.

Cum sunt partium. Not. ꝙ dicit partium in plurali. fortius autem, si iura actoris tantũ. non sic, si iura rei tantũ, vt in fine; q̃ actori. dicit Io. mo. ꝙ huiꝰ regulę triplex est ratio, quia 1 † actor impetit, reus defendit, alle. insti. de interdic. §. cõmodum, & C. de dila. l. si quando. Secunda, quia nullus præsumitur ligatus, vel obnoxius. auth. coll. vij. qui. mo. na. ef. sui. §. natura si quidem. Tertia, ꝙ reus in iudicio pugnat pro libertate, vnde dicitur cliẽs creditoris. C. de nouat. l. iij. & prouer. xxij. qui mutuũ accipit seruus est fęnerantis. ¶Prima gl. dicit, vnde sumpta & ponit exẽpla. Secundo ponit quatuor casus exceptos. Tertio ampliat regulam. Quarto, distinguit oppositum & soluit. Vlt. gl. signat ɔ̃rium, soluit & remittit. item exemplificat, & exponit. ¶In gl. j. ibi [*fauorabiliores*] sequitur, rei potius, q̃ actores habentur. & ibi [*Arrianus*] vbi de liberando agitur, sumus faciliores, vbi de obligando propensiores. & ibi [*antepe.*] in pari probatione iudic. pro libertate. & ibi, [*inter pares*] de libertate loquitur. & ibi [*vt responsum*] congruum accipere possis, infere pacti exemplũ. In gl. vlt. ibi [*conflictu sciens*] cano. ij. q. viij. & ibi [*dolum*] sequitur, ex perspicuis indicijs probari cõuenit, & ibi [*metum*] probatur metus atrocitate facti, non iactationibus tñ vel ɔtestatione metus, ɔ̃gestõ dupl'r exponitur. In gl. j. ibi [*Arrianus*] dicebat Dy. exemplum competere, qñ actor & reus pariter probant, & per numerum testium æqualẽ per omnia, vel instrumenta æqualis authoritatis. sic, quando taliter probat. ponit etiã exemplum per l. si debitor. ff. de pigno. vt si agens hypothecaria contra Titiũ, probat rem sibi obligatam Calendis, & Titius probat sic obligatam eodem die, nec apparet cui primo, absoluitur reus, cui concor. s. eo. li. de præben. si a sede, dicit, demum illud exemplum non congruere, quod quidã ponunt, cum actor & reus sint in pari causa turpitudinis, nam ibi non sunt iura obscura, sed paria & certa, licet verum sit reum absolui. c. ti. in pari. Item nec cõpetit exemplum, nec plures dilationes dantur reo. ff. de fer. l. vlti. quia ibi etiam nulla obscuritas. In gl. vlt. ibi [*solutio*] idẽ hic Dy. & est ratio, quia reus semper negare se sic sensisse, quia inuitus trahitur. soluit contrarium de l. ff. de dam. infe. l. fluminum. §. Seruius. & §. item au. nam si reus cauit de dam. infe. & ædificium damnũ dedit eius vicino, vel vetustate, & casu fortuito, tenetur ad emendam ex cautione damni. & tamẽ hic est obscuritas, ꝙ casus fortuitus facit pro eo, debilitas ædificij, ɔ̃ rñdet, ꝙ hic non est paritas, & quia reus, qui ruinã ædificij præuidere potuit, fuit in culpa, actor non. Ad idem ff. ad l. Aquil. si obstetrix. & l. si putator. Si vero esset paritas culpæ latæ, leuis, vel leuissimę, locus esset huic regulę. & ibi. c. vlt. vide & adde, quod ibi dixi.

QVAESTIO.

Hæc regula inducitur ad qõnẽ de excõicato, qui appellauit, sed dubitatur, an appellatio præcessit, an excõicatio? Quòd in tali obscuro iudicãdũ sit pro illo, qui reperit reus. qõnẽ hãc disputaui, quã adiecto tertio articulo licet ad ꝓpositũ non faciat, ad literã hic inserã. & est 2 talis, Episcopus † excõicauit Titium legentẽ appellationem, quã interponebat ab eo. Scđo excõicauit Luciũ, quia appellauit epo proferente sñiam. Tertio excõicauit Seiũ sub conditione, q ante ɔdõnẽ desijt esse de foro suo, & postea euenit conditio, de his sententijs, quæritur, an ligẽt. Prima duo membra simul tractabimus, circa quæ inducã pro inchoãte diuisim & duo coniũctim. secundo alia vj. contra ipsum. tertio recitabitur in vno membro solutio disputãtis. excludentur tres vel v. casus nõ dubij & fortis æquitas subministetur. quarto dabitur solutio distinguens, & responsio ad contraria. Est ergo sciendum, ꝙ primum articulum de excõicato qui iam inchoauerat appellare, disputauit Paduæ dñs Principallus de Mediolano, cuius argumenta proponam, quod aut qui inchoauit appellare vel pronuntiare, sit potior. patet, ꝙ ponderandum est principiũ, quod est cuiusque rei potentissima pars. ff. de ori. iur. l. j. ff. man. si procu. ad quod principiũ trahitur finis. 35. dist. ab exordio. ff. de le. iij. si quis in princip. propter quod dicimus, initium spectari, de hoc multæ concor. no. de elec. dudum. j. cũ igitur hic sit dare rem perfectã ex omni sui parte, scilicet principiũ, mediũ, & finem, vt præalle. l. j. ff. de ori. iur. actus pronuntiationis vel ap. non habet impedire effectum rei iam inchoatæ, maxime quia, quæ incontinenti fiunt, vidẽtur inesse, de ele. offi. ff. si cer. pe. l. lecta. Secundo sic, inchoare legere appellationem, cum appellatur verbo, & inchoare iter ad papam, cum appellat, facto sunt paria, sed video, ꝙ si post iter inchoatum non perfectum is ɔ̃ quem itineratur, excõicet itinerantẽ, non valet excõicatio, all. ipse de ap. meminimus. melius facit. c. ti. dilecti. iij. sic dicã, ꝙ post lectionẽ ap. inchoatam licet nondũ perfectam excõicationem legentem nõ liget ſm Principallũ. adde ad hoc vltimũ 3 bene facere. 32. q. v. proposito. Tertio; video, ꝙ † præteritum & pendens æquiparantur ad impediendũ constitutionis effectum. probantur de offi. le. c. pe. li. eo. in cle. de iudi. dispendiosam. de seque. pos. ad cõpescendas. de proba. literis. de re iudi. vt. calũnijs. de senten. excom. vt frequentibus. & no. de hoc de elec. licet canon. li. eo. sic dicã, ꝙ pẽdens ap. sicut præterita impediat effectũ sentẽtiæ, & pendens licẽtia sic petita impediat effectũ ap. Ad quod bñ facit. ff. de pu. iudic. is, qui. ver. dãnatus inchoatas prius dilationes perficit. Quarto, plus video, ꝙ satis est, iudicem esse paratum ad ferendam sententiam, licet nondum inchoauerit, puta, per conclusionẽ causæ, vt reuocatio procur. non impediat pronũtiationem. de procur. auditis. si igitur actus alias impediens eo statu non impedit pronunciatio iam inchoata. Quinto ad hanc partem inducuntur, de rescrip. literæ. de offi. dele. iudex. de sen. excõ. religioso. lib. eo. nam per primum patet, ꝙ si vnus Romanus Pontifex inchoat prouisionẽ, alter perficit, grauamẽ attribuitur ĩchoãti. per scđm patet, ꝙ recusationis cã inchoata impeditur delegatus in eo, quod alias poterat per tertiũ. Patet, quia qui inchoauit religionis propositum, per nouitiatum priuilegiũ 4 immunitatis habet, ac si ꝓfecisset. Sexto, ꝙ sufficiat † inchoasse, facit de fur. c. fi. de tem. or. ex tenore. & quod ibi dicere soleo de tutore, qui inchoauit inuentarium, remittens ad Spe. de tutore. §. generaliter. ver. quid si cœperit.

perit. Hinc est, ꝙ qui inchoauit trahere bladum de ciuitate, non tenetur superuenienti edicto, quo trahi prohibetur, vt scripsi post Ho. de cõst. c. ii. per l. Cæsar. alias, cum insulę. ff. de pub. & vec. & ꝙ cœptum generaliter habeatur pro completo. probatur ff. de aur. & ar. le. & si non sunt. §. argento. alias incipit, ꝙ ergo. vbi cœptum fabricari habetur pro fabricato, & cœptum celari, idest deaurari. habetur pro celato, cui conuenit. ff. de pollic. l. i. §. cœpisse. de leg. iii. l. legatis. §. ornatricibus. & id quod dicitur, diem vel annũ inchoatum haberi pro completo. ff. de vsuc. in vsucapionibus. & l. ie. de ver. si. anniculus j. & ii. de test. l. qua ætate. de mu. & ho. ad rempublicam. pro & ꝯ. cle. de sta. re. ne in agro. §. cęterum. de elec cum in cunctis. vbi soluitur, & ff. de mino. l. iii. §. minorẽ nã & status illius, cuius negotia gessi, inspicitur iuxta tempus, quo inchoatur. ff. de neg. gest. Pomp. §. in negotiis. & facit. ff. de mi. intra vtile. i. respon. ex quibus concluditur, ꝙ inchoationẽ appel. vel pronunciationis inspiciendam. Septimo ad hanc partem bene facit. ff. de iur. om. iud. siquis id. versi. quod si dum proponitur. vbi patet, ꝙ pœna corrumpentis album propositũ locũ habet in eo, quod corrumpit, dum proponeretur. Ad idẽ. ar. fur. cę. furtum. §. etiam si non tota. vbi patet, edictum arborum furtim cæsarum, habere locũ in illo, qui inchoauit cædere. Ex quibus etiam concluditur hic principaliter, l. inchoatam appellationẽ impedire vinculũ excõ. si præcessisset. Itẽ inchoatam pronunciationẽ non suspẽdi per appellationẽ medii temporis. ac si tota pronũciatio

5 præcessisset. ¶ In contrarium † allegatur sic, non præstat impedimentum, quod de iure nõ sortitur effectũ, eo. ti. non præstat. cum suis concor. & sic cum imperfecta pronuntiatio, vel appel. non habeat effectum, non dabit impedimentum pronũtiationi. vel appel. interim interiectæ. de elect. potest hoc exemplificari. de elec. bonæ. & c congregato. de appel. constitutis. j. & si dicas, ꝙ sequens particula perficiens confirmat inchoatam. negatur hoc per regulã, non firmatur. eo. ti. vel si confirmat, hoc facit ex nunc, non vt ex tunc, vt ibi no. ¶ Secũdo iura dicunt medium sequendum. de osti. eo. c. i. cum concor. sed primo casu fuit pronunciatio, secundo appellatio, ergo valent. nam quod vno contextu fieri debet, non recipit actum contrarium medium. hoc in testis, stipulationibus & fideiussionibus. ff. de test. hęredes. §. fi. de verb. obli. continuus. de duo. reis constit. l. duos. reos. §. fi. Item in cle. de cle. quia propter. & in sacramen-

6 tis. de con. di. iiii. si nõ sanctificatur. vbi de hoc per † Prin. Tertio probatur hoc aliter. multa iura probant, ꝙ cœptum non habetur pro completo. ff. de verb. sig. l. v. §. opera. & l. ædificia. §. perfecisse. ff. de aur. & ar. le. l. Quintus. §. an aurum. de no. ope. nun. stipulatio. §. opus. ad id C. quando di. le. c. e. l. ex his. super quo posses videre, quod scripsi in regula qui prior. in q. potiorum, in parte secunda. vnde nullum est testamentum inchoatum, nondũ perfectum, insti. qui. mo. te. infir. §. pe. in fi. & contraria ibi soluũtur nec iuuat pręscriptio inchoata, si fuerit interrupta. de presc. illud. vnde dicitur, ꝙ frustra velociter currit, qui priusquam ad metas perueniat, deficit. de pœn. dis. iii. i. cassum. de tenũ. c. i. & nihil putatur actum, cũ superest aliquid ad agendum. C. ad sil. l. pe. in fi. ex qui-

7 bus † concluditur, ꝙ imperfecta ap. non iuuat Titium, nec imperfecta pronũciatio ligat Lucium interim appellantẽ. Quarto, hoc idem satis aperta ratione probatur. pone. ꝙ Titius, qui inchoauit appellare excõicatus, interim appellationẽ non perfecit, vel episcopus, qui inchoauit excõicare Lucium, nõ perfecit pronũtiationẽ post illius app. Nullus dubitat, quin primo casu teneat excõicatio. & in secundo teneat appel. primo enim excõicatio non potest esse in pendenti. de ap. pastoral. si ergo statim in sui pronuntiatione tenuit subsecuta ap. profecto illa non vitiat. idem dico de ap. in casu secundo. sicut ergo alius actus medius alias efficax ad impediendum impedit prouisionem inchoatam, vt probatur, de reicr. constitutus. de con. pre. c. fi. eo. li. nã primo casu statutum iuratum post monitorias annullat executorias subsecutas, & secundo casu reuocatio superueniens, s. post vocationem & petitionem ante collationem, executoris collationẽ annullat. ita ĩ proposito excõicatio media, in primo casu ligat, & appellatio media secundo casu tuebitur. & sic non ponderemus ista pręambula appellationis vel excõicationis, sed solum verbum excõico, vel appellare. sicut alias dicitur pœnam eligentis indignũ, non deberi ex consensu, & præambulis electionis, nisi fiat electionis pronunciatio, de elect. perpetuæ. eo. li. Requiritur ergo actus perfectus. sicut alias annus perfectus. eo. ti. commissa. j. rñ. & non dicas ista procedere in pœnalibus. dico, ꝙ procedunt ẽt, cum agitur de effectu electionis, vt patet de elect. eccle. j. ¶ Quinto specialiter contra Titium inducitur, ꝙ sibi imputet, ꝙ cum potuerit sibi prouidere porrigendo cedulam ap. nec habeat necesse instare lecturæ. & sic non potuisset pręueniri, vt patet ꝫ. eo. li. de ap. appellatio. in hoc bene sit cautus, qui timet hunc casum. Sexto ꝯ episcopum probatio inducitur. xi. q. i. quicunque. de iud. nouit. ver. nec

8 illud. Ex quibus patet, ꝙ per † illam Theodosianã impediri pronũtiationẽ inchoatã, qui petit remitti ad ecclesiasticum iudicẽ. Ita igitur impediat pronuntiationẽ inchoatã is, qui appellat. facit de ap. super eo. ij. ex quibus concluditur, Titiũ ligatum, & Luciũ non ligatũ. Solutio. Circa solutionẽ q̃onis est sciendũ, ꝙ Princiuallus, qui disputauit primũ mẽbrum, tenuit, nil specialiter allegãs in solutione, ꝙ appellatio tuetur inchoantem. & aperte formabat q̃onem, cum excõicatio pcessit verbũ ap. sed ad aperiendã q̃onis veritatem primo excludamus de q̃stione casus non dubios, & erit bonus modus soluẽdi,

9 ne fiat prolixa distinctio. Planũ est, ꝙ articuli † dubii nõ essent, nisi poneremus appellationes legitimas, nã friuola ẽt præcedẽs non vitiat, ergo nec concurrens. Item nõ est q̃o dubia, nisi diceremus, ꝙ Titius prius porrexerat appellationẽ, quã postea ex abundanti legebat, vel q̃n episcopus primo per aliũ protulerat sñiam, ꝙ poterat ẽt diffinitiuã. de re iudi. c. fi. ꝫ. eo. li. quã postea ex abundãti repetebat. Itẽ, nil dubii habet quæstio, nisi Titius, qui inchoauit appellare, in verbo ap. & expressione causæ pręuenit episcopum excõicantem. vel q̃n episcopus, qui inchoauit excõicare, in verbo, excõicationis pręuenit Luciũ appellantẽ. & de expressione causæ non repeto, quia licet vtrobique sit cã exprimenda, tamen pręmissio causæ in ap. ante sententiã vitiat, in excõicatione vero nõ, licet proferens pœnã incurrat. ꝫ. eo. lib. de sen. excõmu. c. i. remanet ergo q̃o dubia. q̃n post ap. inchoatam ante verbũ ap. & causæ expressionẽ interuenit excõicatio Titii. vel q̃n post inchoatã pronunciationẽ ante verbũ excõicationis interuenit ap. Lucii. vel q̃n dubitatur, quod verbum præcesserit, licet sciatur, quis inchoauerit, vt ponit q̃o. nec quęritur an appellatio deuoluat, sed an vinculũ impediat. In his dubiis audacter dico, ꝙ si potestatẽ haberem ius positiuũ producẽdi, statuerẽ de fortiori, ꝙ potior esset, qui prius inchoauit appellare, vel excõmunicare, vt sit locus præuentioni, vbi non fiat dolose, & compleatur eodẽ cõtextu actus inchoatus, & per hoc vltimũ respõdet ad id, qđ dixi. Nec ob. de ap. oblatę. cũ si. Pro hac solutione faciũt iura, quæ probãt locũ esse pręuẽtioni. de ap. vt debitus. ꝫ. e. lib. de reicri. duobus. ff. de verb. ob. l. Tuius. & faciunt, quę dixi in prima parte

10 max. ver. Item video † & quæ faciunt in contrariũ, intelligãtur de inchoatis, quę non perficiuntur vno contextu, sed quia non est meũ ius de nouo producere, sed iã de statuto, quid sit iustius respondere. dico ꝙ de rigore ligatus est Titius, quẽ inchoãtẽ appellare præuenit episcopus in pronuntiatione, & Lucius ligatus non est, qui episcopum inchoantem excõicare præuenit in ap. ad quod principaliter induco decr. si duo. ꝫ. eo. li. de procu. per quam patet, ꝙ non ponderatis pręambulis litis, vel

11 † quis inchoauerit, ille de procuratoribus pluribus dicitur occupasse,

occupasse, vel præuenisse, qui primo contestatur litem.
quod est speciale in domino litis vel Instantiæ. sic in ꝓ-
posito non ponderabo præambula vel exordia senten
tiæ, vel ap. sed solum quis in substantialibus illorum
actuum præuenerit, & sic vbi sententia est substantiale
eius, de quo quæritur, non ponderamus ea, quæ proce-
dunt, sed solum quis in illa præuenerit, vt probant ll. ibi
allegatę in v. glo. facit ad hoc, quod no. vi. q. j. nihil. s̃. eo.
lib. de re iud. c. fina. in secunda glo. Secundo vero casu,
quando dubitatur, quis in his substantialibus præueno-
rit, videtur aliquibus per hanc regulam pro illo, ꝙ reus
12 est iudicãdus. ¶ Sed ego soluendo dico, ꝙ quia † de iuris
dictione & excommunicatione constat, de præcedente
ap. non constat, iudicabo illos ligatos, ad hoc. s̃. eo. li. de
sen. excom. venerabilibus. ad fin. & quod ibi no. maxi-
me cum sit medicinalis. eo. tit. c. j. & quia spiritualis sit
penetrabilior, quàm actus humanus, iuxta id, quod no.
Inno. de appel. præterea, ij. Ad ea, quæ principaliux vi-
dẽtur solutioni cõtradicere, respondeo, ꝙ in ap. facti in-
choatio itineris non habet se vt initium appel. imò ip-
sa itineris arreptio habet vim perfectæ appellationis, vt
in decre. dilecti. & de cleri. peregri. cap. vno. Quod dici-
tur de causis pendentibus, dico, ꝙ bene comprehendũ
tur noua constitutione, quo ad causæ ordinationem, vt
no. in decret. licet canon. in decre. auditis. reuocatio be-
ne impedit, nec feratur sñia. cum procu. reuocatur, sed
fertur contra ↄtumacem, qui reuocauit, nec alium sub-
stituit. Ad dec. literis responde, vt dixi in quæstione por-
torum, in solutione contrariorum. In decre. iudex. pro-
posita exceptione habemus actum hunc perfectum. in
decre. religioso. habemus etiam actum nouitiatus per-
fectum. cętera soluat studens. ¶ Tertiũ quęstionis mẽ-
brum disputauerunt Dama. in quæstionibus super de-
cre. præterea enim. de ap. Bart. Brix. in quæstione vene-
ri. xij ¶ Et in prima parte probatur inspiciendum tem
pus conditionis, & in secunda contrariũ. Tertio poni-
tur solutio. & qui in illa concordant subditur contraria
opinio, quæ certo casu saluatur, alias solutioni statur.
13 & contrariis respondetur. ¶ Quòd sententia † liget, alle
gant, quod Inspicitur in sententiis tempus conditionis
appositæ. ij. q. vj. biduum. Item in pignoribus non inspi-
citur tempus, quo euenit cõditio, sed quo fuit apposita.
ff. qui po. in pi. ha. l. potior. §. j. idem in manumissioni-
bus. C. de manu. statuliberis, ad idem. ff. de fideicom.
14 liber. generaliter. ad fi. ¶ Inducit † etiã l. si quis postquã.
ff. de iud. Itẽ licet prælatus moriatur, ligat sententia per
eum lata, xvij. q. iiij. si quis suadente. nam secundum
Dama. hæc sententia transiuit in rem iud. & sic morte
iudicis, vel peremptione iurisdictionis nõ euanescit. C.
de re iu. l. gesta. ¶ Circa hoc vltimũ vide. q̃d no. lxiij. di.
Salonitanæ. ad hanc partem bene facit. ff. de ver. ob. si fi
lius. alias, cum filius. vbi dicitur, ꝙ si filiusfami. stipule-
tur sub conditione, & postea emancipatur, & demum
eueniat conditio, quod patri acquiritur, vt sic non tem
pus conditionis, sed stipulationis ponderemus. Ad hoc
etiã inducitur cle. de re iud. pastoralis, ver. nisi aliud. vbi
ponderatur, ꝙ tempore citationis citatus non erat in
15 iurisdictione citantis. ¶ † In contrarium alle. ꝙ excom
municatio non ligat, nisi subditos. de sen. en. excom. a
nobis ergo hi, qui non erant subditi tempore conditio
nis. non ligantur, cum ante conditionem sententia nõ
liget, vt in præalle. decre. pręterea. de re iudi. ꝙ ad con-
sultationem facit. ff. de do. inter vi. & vxor. si sponsus, &
l. cum hic status. §. si sponsus. ¶ Item ex cõditionali ob
16 ligatione † sola spes est debitum iri. inst. de verb. ob. §. ex
cõditionali. ff. de ver. si. cedere diem. bene facit de spon.
c. vno. s̃. eo. li. ¶ Itẽ, iudex vltra tempus iuridictionis suæ
nõ põt alicui interdicere artẽ suã. ff. de pœ. l. fi. & ex ↄ̃rio
17 cõtingeret hunc ligari per † non iudicem, cum tempo
re conditionis nõ sit iudex, ↄ̃ id, de consuetu. ad nostrã.
de iudic. at si clerici. C. si a non compet. iudi. l. j. & ij. de
paro. nullus. ¶ Item in hanc partẽ alleg. Archi. de sen.
ex. Romana. §. j. s̃. eo. lib. & c. ij. ij. rñ. de cõsti. s̃. eo. lib. nã
si ibi sñia non ligat subditũ extra locũ, multo minus li
gabit eum, qui desiit esse subditus, pro hac parte facit. de
rescrip. si pro te. s̃. eo. lib. & tęp iux alle. decre. præterea. ij.
de ap. nã si appellatio præueniens ↄditionẽ, impedit, ne
liget excõicatio, vt ibi habetur. nõ est, quia suspensa fuit
excõicãtis interdictio per appellationẽ intermediã. for
tius ergo impedire debet, ne liget. vbi in totum fuit ex-
tincta, vt in casu præsenti, ex quibus concluditur sñiam
18 non ligare. ¶ Sol. Bar. dixit illum ligari cũ sententia † la-
ta sub conditione teneat, si iudex possit statuere in futu
rum. de sen. excõ. a nobis. huic solutioni, quę placet, cõ
cor. Vinc. La. Tan. Go. Phi. Inn. & Ho. incip. decre. præte
rea. de ap. sed hoc no. in pręd. decr. ij. de cõst. s̃. e. li. Quid
de Dama. dicã nescio, nam in q̃one sua primo alleg. ꝓ
illa parte, ꝙ sententia liget. secundo alle. pro parte ↄ̃tra.
& pro solutione dicit tenendum, quod vltimo dixi. &
sic videtur eum velle, ꝙ non liget, & sic recipit Arc. sed
si videbis quęstionẽ prędictam. patebit, ꝙ allegat pro se
cunda parte, ꝙ non liget, sub minis vltimo argumenta
faciẽtia ad primam partẽ. s. ꝙ liget. & sic dici posset, eũ
tenere, ꝙ liget, dum dicit tenendum, ꝙ vltimo dixit. pos
19 set autem ista opinio Arch. esset † vera, quando Seius de-
siit esse de foro excõicãtis, & cessauit causa excõicatio-
nis, puta excommunicatus erat. si j̃. mensem non face-
ret residentiam in beneficio, vel illius ratione non reci
piat ordines j̃. tempus, cõtraxit matrimonium, vel trã-
slatus est ad aliud beneficium primo dimisso, & talis
conditio posset dici potestatiua, in qua aliud quàm in
casuali. vel ea, quę non est in potestate, vt cõtrarium sol
uitur. de l. potior. j. respon. & §. j. ff. qui po. in pig. ha. & fa-
cit, quod no. in pręc. dec. si pro te. de rescri. s̃. eo. lib. in iiij.
gl. vnde & in dec. aduersus. de immu. eccle. j̃. mẽsem nõ
satisfaciens excõicatus est, ꝙ intelligitur, vbi. j̃. illud tẽ-
pus dimittat officiũ. vt ibi. no. post Host. in fi. alias verò
vbi nullo modo conditio pendet ex potestate excõmu
nicati, sit vera priorum opinio, vt conditio trahatur ad
sententiam, non e contra. Ad contraria respõdetur, ꝙ
tempore sententię subditus erat, & proferens, ipsius iu-
dex. & si pręueniens contra ipsum, qui postea desiit po-
tuisset ferre sententiam. de for. compe. c. pen. cum suis
concor. fortius ligabit sententia lata prius quam desie-
rat. & sic soluitur etiã dec. Romana. §. j. ad l. fin. de pœn.
responde, vt notaui & dixi de offi. le. c. fi. Ad dec. ij. de cõ
sti. s̃. eo. li. respondetur, ꝙ de generali sententia loquitur
20 lata per statutum. & statutorum † est proprium ligare
futura, & j̃. diœcesim commissa, vt ibi. sed si specialiter
excommunicatio fertur in Seium. quocunque decli-
net ligatus est, extra diœcesim proferentis existeus liga-
si non posset. de rap. c. j. ad decre. pręterea, dico, ꝙ per
app. legitimam transfunditur iurisdictio male excom-
municantis in eum, ad quem est appellatum. quod nõ
est in casu nostro. nam iurisdictio primi non transfun
detur in secũdum, nec est eius corrigere, quod fecit pri
mus. nil etiam mirum, si appellatio fundata super cul-
pa proferentis, vel inquitate sententię operatur, quod
non operatur ipsum desinere esse de sui iurisdictione.
vbi non notatur ipsius culpa, vel sententię iniquitas.

REGVLAE IVRIS CIVILIS huius literæ C, sunt hę.

Paulus. *Lex* *XVIII.*

Cum tempus in testamento adiicitur, credẽdũ est pro
hęrede adiectum, nisi alia mẽs fuerit testatoris sicut
in stipulationibus promissoris gratia tẽpus adiicit.

Vlpianus *Lex* *XXIII.*

Contractus. vide in regula, Contractus.

Pomponius. *Lex* *LI.*

Culpa est. vide in regula, Non est sine.

Consilij. vide in regula, nullus ex consilio.

Vlpianus. *Lex* *XXXVII.*

Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest.

Idem.

Idem. *Lex* *LIIII.*

Cuius per errorem dati, repetitio est, eius consulto dati, donatio est.

Paulus. *Lex* *LXXXV.*

Cum amplius solutum est, quam debeatur, cuius pars non inuenitur, quæ repeti possit, totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione. Is natura debet, quem iure gentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus.

Caius. *Lex* *CVIII.*

Cum seruis nulla actio est.

Idem *Lex* *CXIX.*

Creditor qui permittit rem venire, pignus dimittit.

Vlpianus. *Lex* *CXXIIII.*

Cui ius est donandi, eidem & vendendi & concedendi ius est.

Idem *Lex* *CXXVI.*

Cum quis possit alienare, poterit consentire alienationi, cui autem donare non conceditur, probandum erit, nec si donationis causa cõsenserit, ratam eius habendam, voluntatem.

Vlpianus. *Lex* *CXXIX.*

Capienda occasio est, quæ probet benignius.

Responsum, quod factum est cum in obscuro sit, ex affectione cuiusque capit interpretationem.

Paulus. *Lex* *CXXXIX.*

Cum principalis. vide in regula, accessorium.

Idem. *Lex* CLXX.

Cum prætor in hæredem dat actionem quatenus ad eum peruenit, sufficit si vel momento ad eum peruenerit ex dolo defuncti.

Idem *Lex* CXC.

Cuius effectus omnibus prodest, eius & partes ad vniuersos pertinent.

Vlpianus. *Lex* CXCVI.

Cum par. vide in regula, in pari.

SVMMARIVM.

1 *Victus non tenetur victori ad expensas, ad quas in causa condemnatus fuerat propter suam contumaciam.*

2 *Negotiorum gestor sibi imputet, si soluit indebitum.*

3 *Fideiussor vsuras, quas creditori soluit, an a debitore recuperet. & numero 5.7.8.*

Negatiuam pete num. 10. disting. nu. 12 13.15.

4 *Officium suum nulli debet esse damnosum.*

6 *Iuramentum, & fideiussorum, adiectio æquiparentur.*

9 *Vsuræ sunt indebitæ iure diuino, & canonico. Et quid de iure ciuili, numero 11.*

REGVLA LXXXVI.

Damnum, quod quis. dicit Dyn. q ad generalem confirmationem huius regulæ accedit. ff. rem ra. ha. si vim. §. cum autem. de institor. sed si quis. §. pupillus. & fami. ercis. inter cohæredes. §. quod ex facto imputari. per hanc regulã 1 †dici potest, victum non teneri victori ad expensas, ad quas in cã condemnatus fuerat propter suam contumaciã, de quo vide In Spec. de expen. §. nunc de expensis. versi. cæterũ. & dixi. s. de do. & con. finẽ. super magna gl. ¶ Gl. j. dicit vnde sumpta. & totaĩ stat exẽplis. ¶ In j. gl. ibi [*quod quis*] ex sua culpa sequitur dãnũ sentit, non intelligĩt damnũ sentire, & ibi [*si putator*] imputet sibi, qui priuatũ locũ quo iter vsitatum non erat. transit sub putatore arboris. & ibi [*§. idem econtra*] alias est ver. sub. §. vt In cæteris. ¶ In prima gl. ibi [*a socio*] & hoc 2 †qñ socio non est, quid imputetur. Secus autem, si sibi posset imputari culpa participationis causæ, propter quam dãnum incurritur, vt extra eo. titu. l. fi. igitur, ẽm Dy. & In fine. ponit etiam Dy. per l. si quis negotia. ff. de neg. gest. vbi gestor negotiorum sibi imputat, si soluit indebitum.

QVAESTIO.

¶ Hec regula inducitur contra fideiussorẽ, qui soluit vsuras, q cum sint indebitæ, & sic ex culpa sua damnũ patiatur, illas a debitore non repetat. disputaui aũt hãc 3 quæstionẽ, quæ sic formabatur. Quæritur, an †fideiussor vsuras quas creditori soluit, a debitore recuperet? Et formabatur in veneriali. xc. quæstio. de fideiussore non adstricto per iuramentum ad illas vsuras. ¶ Ad affirmatiuã inducã sex rõnes, & vnã gl. Secundo ad negatiuã alias sex. Tertio, ponã solutiones Bar. & Damasi, & aliorũ doctorũ opiniones circa idẽ. Vltimo distinguẽdo & subdistinguendo verã solutionẽ subdã. Quod recuperare possit, videtur, per dec. de fideiuss. c. ij. in qb. fideiussor soluẽs vsuras repetit. & tñ ibi nõ apparet, q iurauit. vñ facit. ff. mand. §. si fideiussor. ibi videtur casus. & 4 facit, quod ibi no. Secũdo cõstat, q officiũ †suũ nulli debet esse dãnosum, nec debet qs pati dãnũ. vñ meretur pmiũ, vt in præ. c. ij. cũ suis cõcor. ad hoc de elec. cũ non deceat. lib. eo. ẽm Bar. & Dama. Tertio, fideiussor nec ex pacto, quod patet, nec ex mentali vsura culpari pt, cũ de lucro nõ certet, sed de dãno vitãdo cõtendat, quorũ nõ est par rõ. C. de codicil. l. fi. quare ergo nõ repetet, & bñ facit. ff. mand. Quintus Munus. alias incipit, si qs sub vsuris. vbi bñ facit fideiussor parcens pudori suo soluendo vsuras suas, quas pmisit. licet In stipulationẽ nõ venerint, & illas repetit. Apud vulgares. n. notari posset de fidei fractione, ad hoc de iureiurã. tua. qd si nõ expedit, vel alias, cũ idiguerit, inueniat creditores. facit. s. de ele. 6 ex. cap. j. Quarto, sicut ad †vsuras soluendas obligat iuramentum, de iureiuran. debitores, sic & fideiussoris adiectio, cũ ista æquiparentur. de cẽsi. grauis. imo fortior est obligatio per fideiussores, vt pbatur in Aut. vt nul. iu. ha. lo. serua. §. si vero crimen. & p no. s. de do. inter vir. & vx. per vestras. s. de pig. c. fi. Quinto nõ tegĩ, si vsuræ sunt in-7 debitæ creditori, ergo fideiussori, vide instãtiã in pacto leg. cõmissoriæ, q licet nõ valeat cũ creditore, valet cũ fideiussore. ff. de cõtrah. em. l. fi. j. rñ. & dixi. s. de pig. significãte. Itẽ repetit fideiussor vsuras pecuniç, quã mutuo recepit p executione mãdati. Itẽ ẽt & propriæ pecuniç post morã. C. mand. l. & post solutionẽ. ff. de mãd. si mã-8 da. §. si fideiussor. Sexto mandatarius † psequens Iniustã cãm mandatoris, licet succũbat, expensas repetit. C. mãda. ẽt. s. de procur. cũ pro cã. vbi de hoc. volenti. n. & sciẽti nõ fit iniuria, vel dolus. eo. ti. scienti. cũ ɔcor. Vlti. bñ facit, qd no. Inn. & Ho. de iur. iu. licut. iij. in fi. magnç gl. s. q mãdatarius dãna, q̃ sustinuit, ẽt p casũ fortuitũ, dũmõ casus a̅s veri iliter nõ accidisset, recuperat a mãdatore, qbus cõcludiĩ pro fideiussore. ¶ Cõtra, q nõ possit 9 †repetere, videtur, qa vsuræ indebitæ sunt iure diuino & canonico, j̃. de vsu. qa in omnibus. & c. super eo. & c. cõsuluit. Ergo possunt denegari petenti, cũ solutç possint repeti. de iureiu. debitores. & cui damus actionẽ &c. eo. ti. qui ad agendũ. cũ suis ɔcor. soluens ergo indebitũ repetit, de quo nõ videtur fuisse mandatũ. ff. de condi. in-10 de. si procu. Secundo, certũ est, q †nõ habet actionẽ mãdati fideiussor scienter omittens perẽptoriã. ff. manda. si fideiussor. j. ij. iij. rñ. de fideius. exceptione. Tertio, ẽt si per iniuriã iudicis dãnatus sit, nõ habet actionẽ mãdati, de emp. & vend. c. fi. Quarto, cũ scienter soluerit indebitũ, non datur repetitio, cũ videatur donasse. ff de condic. indebi. l. j. ff de reg iu. cũ per errorẽ. ẽm Bar. & Da. Coadiuuãtur allegatã primo, qa ẽt iur. ciuili vidẽtur hodie vsurç prohibitæ. ẽm not. de vsuris. c. iij. in Auth. de ec. tit. in prin. colla. ix. & C. de vsuris. auth. ad hæc. Itẽ, ex l. si fideiussor. superius alleg. datur hæc doctrina, quod qñocũque omittit fideiussor exceptionẽ perẽptoriã, & debitori pariter cõpetẽtẽ, sciens vel errãs in iure nõ repetit, sed talis est ista, ergo nõ repetat. & no. ibi materia in §. qdã. & C. mã. si p ea. & p Host. in summa, de fidei. §. ad qd is p quo. Nõ ob. si dicatĩ, iurasse, potuit enim absolutionẽ petere. de iur. iur. c. j. & quod põt facere, vt possit, iã posse vĩ. ff. e. ti. q põt. ad hæc de ele. c. fi. vel repetat a credi. q̃ via est ordinaria, cũ ille tractet de lucro, nõ a debitore per viã extraordi. cũ ille tractet de dãno. Ad id. ff. de min. in causæ. nã gestor negotiorũ indebitũ soluit, quod nõ repetit.

petit.ff.de neg.gest.si quis negotia.Quinto facit hæc regu la,vt sic non debitori,sed sibi imputet damnū quod sua culpa sentit,quod non imputaret , etiam socio, vt hic. cum suis exēplis.Sexto,esset absurdū,ꝙ sub nomine dā ni ipsius mādatarij vrgeretur debitor ad vsuras.ad hoc de so.cōpe. dilecti.nam sic aperta esset via fraudi.ɔ id.ſ. de diuor. quanto, in fi.quia per adiectiones fideiussorū cogerentur debitores ad vsuras per obliquum,vel credi tores veri submisso alio creditore constituerent se fide-iussores,vt iam vidi fieri,vt sic a creditore cōsequerētur vsuras, ex quibus concluditur ɔ fideiussorē.¶ Solutio.

11 Dicit Tan.quod petit non possunt de iure ciuili.qa scie ter soluit debitum.Bar.Brix.sed Da.sic dicit, soluat, qui poterit &c. potest tamen dici , ꝙ si opposuit fideiussor exceptionem, sed non fuit auditus,iniuria , quā in hoc passus est,non debet contingere debitorē. ff.de euic.si ꝑ impudentiā.sed illud intelligendū est,vbi culpa fideiussoris præstitit cām condēnationi , alias si in culpa non fuit,aget,vt in Lilla exceptione.ff.de fideiuss. Dama.Satis patet,ꝙ solutio Bar.nil facit ad propositum , ꝑm quā nō repeteret ēt debitor soluens,quod reprobatur,vt no. in ver.debitores,& opinionē ipsius Tan. ad casum nostrum non debuit prætermittere , qui tenuit simpliciter,debitorem teneri ad vsuras & omnes expensas,quas subiit fideiussor,quia veniunt vt interesse, hoc no.de fideiusso.c.ii. cui concor. ibi Vincen.& summistæ.lo. in sum.xiiii.q.iii.Ray.& Goffre.in sum.de vsur.Inn.& Ho. eo.ti.c.j.aliter autem dixit Ala.& aliter Bar.vt.ſ.dicam. ver.iiii. casu,ad enucleandam vero veritatem huius casus sic distingue. Aut debitor ignorat obligationem fide

12 iussoris,aut sciit.Primo casu fideiussor vsuras vel aliud i. debitū solutum non repetit, per. l.si quis negotia. ff. de neg.ges. secundo casu subdistingue. aut debitor scit, & ɔdicit,aut scit,& patitur,aut scit & mandat. Primo casu non repetit fideiussor nedum vsuras, quas soluit, sed nec sortem,vel quod vtiliter impendisset.ff.man.si pro te.& l.si remunerandi.§ si passus. plus enim est contradicere,quā non consentire. de sym.sicut tuis. de homi. Petrus.& facit.l.Pompo.in fi.ff.de procur. & eodem. ti. quæ omnia, fatuus enim fuit & suspectus, In gerendo operas in inuitum,vt ibi. secundo casu, cum patitur,licet repetat fideiussor sortem , & debitum , quod soluit. C.man.fideiussor pro reo patiente.& præ. §.passus.indebitum tamen vel vsuras,quas soluit, non repetat,& sibi imputet in hoc,quod se obtulit,ar.de depo.l.j.§.sepe. vt ibi,sicut offerre grauat depositarium, sic & hic fideiussorem.Tertio casu , quando mandat subdistingue, aut mandat illum obligari pro sorte tantum , aut pro vsuris iclusis sub nomine sortis,vt est moris,aut in omni casu, vel simpliciter, aut nominatim pro vsuris. Primo casu soluens a debitore vsuras non repetit, tū quia excessit fines mandati. ff.mand. diligenter.de præb. cui de non.tum quia ad illas obligatus non erat. C.de fideiuss.fideiussor.ff.eo.fideiussores magistratuū.nō ob.l.pro prima parte alle.ff.man.si manda.§.si fideiussor. per literā ibi.insta ratione.vel loquitur de obligato ēt ad vsuras. vel loquitur ꝑm leges, maxime.ff.permittentes vsuras.secundo casu,qn̄ fideiussit pro vsuris inclusis sub nomine sortis,repetit.iste.n.credere illā sortē potuit.& totū debitū. Ad idē præ.l.si fideiussor.ff.man.& ij.& iij.rn̄ so.de præben.si bn̄ficia. li.e. nec præsumere debuit illū indebitū sub sortis noīe ꝑmittere.ɔ.de ꝓsum.ga verisile. ff.de prob.eū de indebito.& sic legere soleo decr.ij.eo.ti. Tertio casu,qui fideiussit in omnē casum,vel simpliciter,nō repetit, quia in generali mādato nō includit de bitū,de quo ēt in specie verisimiliter nō mādasset.ff.de cō.di.inde.si procur.ad idē de offi.vi.c. si.li.eo.de re. int. in generali.cū cōcor.Nō.obst.no.ff.loca.qro,an fideiussor.quia,vt dixi,leges permittūt vsuras.Quarto casu,qn̄ nominatim mādat fideiubere ꝓvsuris,subdit,aut iurauit fideiussor creditori,ꝙ solueret,aut nō iurauit.Primo casu est opinio & cōis habet,ꝙ repetit,cū nō possit excipere,per decre.debitores.quæ placet Ala.no.de fideiu. c.ij.Bar.vt patet in propositione qōnis huius in princip.

13 Secūda opinio habet, ꝙ hoc casu repetit, si nō potuit petere absolutionē iuramenti,alias nō.de iureiur.c.j.& hoc videtur placuisse ēt Ho.in sum.de fideiui.§.ad quid fideiussor,vbi qōnē hanc satis prosequitur.& vide aliqd ī Spe.de fideiuſ.c.j.ver.sed qd si fideiussor. Tertia opi.gl. habet,ꝙ nec tunc repetet a debitore sed a creditore,cui soluit,mihi placet prima opinio.& dico cum Gosfr. rn̄ dendo ad scdm,ꝙ licet fideiussor teneat excipere,vt est probatū,nō est iure expressum, ꝙ teneatur agere.Itē,si

14 deiussor pōt omittere exceptionē īhonestā ex persona sua.ff.mā.l.itē.§.generaliter. multo fortius actionē. sed ista aggrauat opinionem suam. Vt in prima parte pro baui.Ergo &c.habebat ergo fideiussor optionē soluendi,vel absolutionē petēdi,sicut haberet debitor,vt ꝓbāt illa iura.Itē rn̄dēdo ad tertiā opinionē,habeat,ēt optionem ex quo soluere potuit licite repetit a creditore,pone enim, quod exequatur litem cū creditore , quod est cōmendabile.de ver.sig.c.ij.li.e.ff.de ali.mu.ú.l.itē si.& sic bn̄ concord.l.Quintus Mutius.ff.man.itē ꝑm illam opinionē nil præcipuū haberet fideiussor,qui sine culpa soluit,ad eū qui fuit in culpa,vt dicā in fi.Secūdo ca su,qn̄ non iurauit fideiussor,subdistingue, quia aut de-

14 bitor iurauit indemnitatē fideiussori,aut nō.Primo ca su repetit fideiussor vsuras,quas soluit.poterit hoc casu laicū debitorē conuenire corā iudice ecclesiastico. de so.cō.c.si.li. e.facit de iu.iur.cū contingat. & c. licet. de pact.quāuis.& auth.sacramenta. C. si aduer.ven. Et est aduenendū,quod licet recipere ad vsurā interdū sit peccatū,de quo satis scripsi post Inn.& Ho. de vsur.sup eo. ipsū tn̄ soluere,non est peccatū.ergo nec iuramentū illicitū de idēnitate fideiussoris soluēris.Secūdo casu qn̄ nō iurauit debitor , subdistingue, aut ꝑp pignora dara, vel aliā cām expediat creditori vsuras solui,aut non.in primo casu repetit fideiussor.ff.man.si gs pro eo.& sic legit Ho.decre.peruenit.vt ibi scripsi.Secundo casu, qn̄

16 nō expediebat id debitori,subdistingue, aut si fideiussor sponte soluit , vel coactus. Primo casu non repetit iur. fori. & locū habeat regula ista cū suis cōcor. superius alī nō ob.l.Quintus Mutius.quia, vt dictū est ibi soluit debitum, ꝑm leges seculi, tn̄. theologi iur. poli vel foro cōscientię vrgerent debitorē ad restituendū.quod multū habēt honestatē.& facit regula, scienti.ɔ.alle. Secundo casu,qn̄ coactus soluit,aut fuit in culpa,aut nō. Primo casu,cū fuerit in culpa,vt quia nō excepit,nō repetit,vt l.si fideiussor.ff.man. §. non male.& ff. de fideiuss. exceptione.in fi.& in ista regula. Secundo casu,cū non fuit ī culpa,licet gl.ꝑm opi.lo.ī l.exceptione.videaṫ velle, quod non repetat, textus tn̄ videtur velle ɔriū, quod placet Da.vt ɔ.scripsi,& mihi placet,ad quod facit.ff.de hære.vel act.ven.l.ij.§.solet quæri. In fi. qui fi.sint le. per venerabilē.§.verū.& hoc casu loqua ꝓpi.lo.Tan.Gof. Ray.Inn.& Ho quæ ꝑcedunt distinctionē.sed omni ca su quo ɔ.dixi fideiussorē a debitore repetere,intellige,si non interuenit fraus ꝑsonæ ad personā.ſ.creditoris con stituentis ob hoc se fideiussorē,vt in fi.alleg.dixi,quo ca su nō iuuabit fraus.ꝑm ca.quæ no.de priui.quanto.ff.de leg.l.ɔ.& dixi.ɔ.de pigno.significāte.Itē omni casu,quo dixi fideiussorē a debitore nō repetere , dico ipsū a creditore repetere posse,cui soluit,ff.mā.fideiussor. §. in oībus.per hęc sic disticta soluta sunt oīa ɔria,& facta cōcordia legistarū, ad quorū refugiū moleste gerentiū, ꝙ als disputaui qōnē plati exēpti,sint,le.caret canone . Io.

S V M M A R I V M.

1 *Beneficium large sumitur.*

2 *Immunitas concessa cuiquā ob numerum liberorum, an duret, si qui ex liberis postea perierint. Quod sic.& n̄. 4.6.8.*

3 *Beneficium per dignitatem quæsitum durat etiam deficiente dignitate. Et idem iudicium de his in quibus ius quęsitum retinetur, cessante causa.*

5 *Paupertas sæpe præbet munerum vacationem.*

Collegij

7 Collegij ius an in vno solo superstite conseruetur.
9 Appellari non potest a sententia habente vim rei iudicatæ.

REGVLA XVI.

1 DEcet concessum. Beneficiū large † sumitur,& vide,qđ scripsi.de verb.sign.olim. super glo.fi.[*mansurum*] si cessat cā cōcessionis priuilegii, dūmodo illa cā fuerit impulsiua.ff.de do.l.ii.§.vlt.& l.se.ff.de postu.l.j.§. sexum . vel fuerit finalis, sed aliquæ reliquiæ illius causæ remanent . vt patet in quodā seruo.ff.de q̄stio.vnius.§.seruus.& in illo,qui fuit decurio,qui nō torquetur.ff.de decur.l.vlti. Itē in illa,q̄ desiit esse vxor.ꝯ quam turpis actio non instituitur.ff.rerum amota.l ii.& iii.& idē cum dubitatur , an fuerit finalis vel impulsiua.ff.de cōdi. & de. cum tale.§. falsam & l.Titio.§.sed cum vsufruc.l gñali.ff. de do.inter vir.& vxo.sed si mors.§.fin.C.de iur.do.l.si mulie., secus quādo causa fuit finalis,& nullæ aliæ remanent.facit.s̄.eod.li.de præben.si pauper.ff.de ac.& ob.qui cum hærede.de inof.test.Papinianus.§.sed nec impuberis.nisi in totum sublato testō paterno de iur. ciuili tollatur pupillare. de vul.substit. ꝯ tabulas . vbi no.& sic solut.est secūdum Dy.ꝯrium de lege.ff.de leg.ii. Titia Seio.§.vsuras . ¶Prima glo.exemplificat,secundo tractat de personali,& de temporali priuilegio.& de dato ab alio, quam à principe.¶Tertio ponit v.casus,quibus priuilegium ꝑditur & vltimo declarat.¶Vltima glo.ostendit istud , decet.esse æquiuocum.¶In gl.ii.ibi[*bene a zenone*]ibi in fi.dr̄,ꝙ speciale priuilegium est principis . ꝙ rem alienā donat & tutus est recipiens.¶In gl.j.ibi[*sui iur.*] & retinet cognatorum & agnatorum iura.Dy.& ibi[*suggestū*]vbi etiam remisi ad Spe.de inst.§.nunc aūt.in fi.vbi plures casus tales notantur.In glo.ij.in fi.dic,vt no.& dixi. s̄. de rel.do. constitutus.in glo.hic vr̄.¶In gl.vlt.in fi.cle. quæ idem probant.vide de sepul.dudum.in prin. in glo.multoties.

QVAESTIO.

2 Hæc regula facit ad quæstionem † legistarum de illo, cui pp numerum filiorum decreta fuit immunitas,sed postea aliqui de numero perierūt,an duret immunitas. ¶Et primo ponam euidentialia canonistis ignota , ex quib clarius formabitur qō.Secundo,ad negatiuā quinque rōnes inducam. Tertio,ad affirmatiuam.vii.quarū prima quatuor coniunget . Quarto ponetur solutio ad quam quatuor rōnes,addentur & contrariis rn̄debitur.

Vt igitur canonistis,quibus leges & legales materias in hoc titulo libēter participo,& ꝙ hæc mā nō sit ignota,ꝑmitto, ꝙ leges volūt ex numero filiorū certas īmunitates deberi,vn̄ habens tres filios in Italia , quatuor in prouinciis,vel quinque excusatur a tutelis & curis. C.q numero libero.l.j. institu. de excusa. tuto. in princip.& gñaliter habēs quinq; liberos cuiuscūq; sexus vacationē habet ciuiliū munerū.C.lib.x.de his q nu.lib.l.j.itē si habet quatuor & ex filio quinto ꝑmortuo existant nepotes vnus vel plures eodē ex filio nepotes,non sic si extarent ex filia.ff.de excusat.tut.l.ij.§.non solū, alias si nepotes ex quinto filio mortuo nō existant,non habet vacationē,nisi mortuus esset in bello. ff.de vac.mu.l.fi.nō sic si captus esset ab hostib.nec reuersus. C. li.x.de his q nu.lib. l.ij. filij aūt debent esse naturales & legitimi , & tales excusant nō solū in potestate cōstituti, sed etiam emancipati,vel ī adoptionē dati,naturales aūt tm̄,vel legitimi tm̄ non excusant.insti.de excu.tut. in prin.ff.eo.ti.l.ij.ff.de vac.mun.l.ij.§.adoptiui,nec excusant nascituri,licet multis casibus habeantur pro natis , vt præd.l.ij. ff.de excu.tu.§.qui in ventre. ꝑdicti aūt licet a munerib. ciuilibus excusentur,nō tamē ab honorib.vel muneribus.q̄ honorib.cohęrent.ff.de vac.mun.l.ij.§. minus.& C.lib.x.C.de his qui mu.lib.l.j.nec a munerib.patrimonialibus.ff.de vac.mun.l.ii.§.q̄ patrimoniorum. Hæc vera, nisi haberet duodecim liberos,quo casu ēt ab his excusatur.C.lib.x.de decur.l. siquis decurio.il.tamē & tūc requiritur s̄m quosdam.ꝙ sit decurio,vt ibi. alias requiruntur sexdecim filij,vt ff. de iur.imm.l.semper. §.monstratur.sed vide,quod ibi not.

¶His ꝑmissis formatur dubiū de decurione, q habens.xii. filios,quales.s̄.dixi, obtinuit decerni per cōgruū iudicē, & debito mō vacationē & immunitatē sibi deberi.aliq. ex ꝑdictis filiis decesserunt,non in bello, nec relictis nepotib.an duret īmunitas numero sic diminuto . Quòd non duret,vr̄ per brocardū,cessante cā &c. de ap.cū cessante.de tenun.post trāslationē , vbi iura & ꝯcordantiæ, quas ibi videas,& facit.qđ dixit hic Dy. cū ergo hæc immunitas sit cōcessa ītuitu certæ causæ , q̄ deficit.cessabit īmunitas.C.de testa.mili.ne qdā & l.milites.C.de hæreti.l.i.ff.de iure īmu.l.semper.§.negotiatores.ibi, quādiu ī hmōi actu &c.s̄.de ver.sig.aliter.in fi.facit.xviij.q.j.gñaliter.q̄ est lex. C.de epi.& cler. generaliter. facit de vi.& ho.cle.c.vlti.in fi.& cle.eo.ti.diœcesanis.circa medium.

3 ¶Scđo,certū est,ꝙ qñq; † paupertas præbet vacationē munerum,quæ tñ cessat,si sint auctę facultates excusati.ff.de vaca.mun.his honoribus.§.auctis.de mu.& ho.l. cura §.j.cuius concor.s̄.eod.lib.de præben.si pauper.sic & in proposito cessat immunitas pp cām cessantē , ex numero diminuto.Tertio sic probatur,si alicui legatur

4 in singulos annos , post primum quo † legatū censetur purum,sequentiū annorum vr̄ conditionale.l. si viuat, & capax fuerit.ff.de an.le.si in singulos. & l. cū ī annos. & l.in singulis,sic & hic vr̄ cōditionalis immunitas,cuius secundo tpe,quo imponitur munus,ipse non est capax pp numerū diminutum , licet priorū fuerit capax. cū.s.numerus extabat . Quarto vr̄ casus.ff.de vac.mu.l. ij.§.qui ad munera vocantur.probare debent viuorū liberorū numerum eo tpe,quo excusari petunt.& l.fi.eo. tit.dicit,ꝙ ad excusationē munerū ¦defunctus filius nō prodest.ad idē.C.li.x.q nu.fili.l.vlt.& l.x.eo. tit.l.pe.Insti. de exc.tu.§.filij.& ff.e.ti.l.il.§.numerū.q̄ probat filios tpe excusationis debere eē superstites.Quinto bene facit ff. de exc.tu.spadonē.§.q absolut᷒,vbi absolutus a tutela vr̄ cū ex primis depositionib. nō oīno alterius remissionē habebit,& est casus,quo non iuuat sn̄ia. & ratio ibi no. nostræ quæstionis.ponēs exemplū de illo , qui habebat numerū liberorū postea diminutum.non releuat ergo istum sn̄ia in hoc casu numero postea diminuto,nam dixit lex.C. lib.x.de decurio.a muneribus decurionatus sn̄ia præsidis imperpetuum nō excusat.ad idem de iureiur.admonendi.vbi ex nouo actu sn̄ia retractatur ¶Ad ꝯrium inducitur hæc regula cū suis cōcor.& regula factum legitimè.ſ.eo tit.cū concor.& illud generale,ꝙ q̄dam impediunt facienda , q̄ facta diminuunt. xv.q.i.§. vl.de iureiur.quemadmodū ver.ꝙ si.ff. de his,qui sui vel ali.iur.sunt.patre furioso . ¶Item inducitur, qđ in textu dixi de quodam decurione & coniuge , quæ non repe-

5 to.¶Item † beneficium per dignitatem quæsitum durat etiam deficiente dignitate.C.lib.xij.de digni.l.iii. & de silentiariis l.decurionibus.in prin.& li.x. de exc.mu.l.eos & l.eam.l.vbi no.ad idem.C. de his,qui spon.mu.su.l.ij. ¶Item probari vr̄ apertius , quo ad causam. C. lib.x.de his,qui numero lib.l.fina.ibi, impetrata semel vacatione &c.Ad idem,ff.de excu.tut. l.ii.§. oportet.ibi , neque nocent,qui postea moriūtur,& si dicas illud loqui quo ad munus delatum,quo excusatus fuit, sed hic loquitur de excusato ab oībus per sn̄iam.dicam,qđ iur.est in parte quo ad partem.Item in toto quo ad totū.s̄. de of.del. pastoralis.§.j.ff.de rei ven.quæ de tota. & de vsuris,q scit fundū.in prin. vbi ꝯcordantiæ,sicut ergo ius semel quęsitū fideiussori per pactum de non petendo non perditur,licet debitor postea pactum faciat de petendo.& idē in similibus,vbi ius quæsitum retinetur cessante causa, ff.de contrata b.l.si post mortem. §.i.& l.non putauit.§. sed si.quando di.le.ce l.iiij.facit.s̄.eo. lib. de elec.ab eo.& cle.eod.titu. constitutionem.§ pe. in fi. ¶Item æquum

6 est in solatium † liberorum perditorum immunitatem durare.ff.de iur.dot.iure succursum . de op.li. qui libertinis . in princi.& §.amissi. & C.de his,qui ante aper.tabu.l.j.in fi.ibi,habeant vero solatium suæ tristitiæ . quibus est merito consulendum & C. de insti.& sub.l.fi.& Io.And.in Tit.de reg.iu.

hoc ne afflicto addatur afflictio. de cleri. ægro. ex parte, cum concor. Item, cũ ſnĩa lata cauſa cognita, niſi aliud exprimatur, debeat eſſe perpetua. C. de pœn. ſeruus, & ff. eo. titu. mortis. §. j. de poſtu. l. j. §. j. & melius. eo. ti. l. puto. §. fi. & hæc ſententia ſic fuerit lata. ergo &c. nam & reſcripta ſunt perpetua. C. de diuer. reſcri. l. falſo. & geſta tranſlata in publica munimenta perpetua ſunt. C. de re iudi. l. vlti. ¶ Item, ꝙ talis ſententia ius faciat, no. ff. de excu. tut. ſi tutor. ¶ Item, paria ſunt in aliqua conditione originaliter naſci, & per diffinitiuam ſententiam id pronuntiari reſpectu cauſæ, vt. C. de decur. l. quotieſcunque lib. x. ſed conſecutus priuilegia reſpectu originis, puta patre ſenatore vel decurione, illa retinet mortuo patre, C. de ſena. emancipatum. C. de quæſtio. l. diuo. ſic dicemus, ꝙ lata ſententia prætextu filiorum, illis mortuis adhuc duret. ¶ Pro hac ſecunda parte fuit hic per D. Mauritium diſputatum, ſolutum & iãdudum per ſolẽnes doctores in facto conſultum, & nuper iteratum ꝑ bonæ memoriæ generum meum do. Philippum de Formaginis legum doctorem. ¶ Ad ſolutionem faciat de capellis monacho. dilectus. verſi. ad hoc, vbi priuilegium exemptionis, qđ eccleſiæ dederat conſuetudo, ea de cã, quia erat monaſterium monialium, durat licet ceſſauerit cauſa, quia deſiit eſſe monaſterium. Et vide qđ ibi dixi poſt Inn. ¶ Item, per diminutionem ẽt notabilem rei emphyteuticariæ non læditur ius domini, cum debeatur integra penſio. C. de iur. emphy. l. j. ver. de hoc. & ſ. de loca. potuit. ad fi. magna glo. ¶ Item, licet,
7 † collegium conſiſtat in certo numero perſonarum, tñ illo diminuto etiam in vno ſolo ius collegij retinetur, de hoc. lxv. d. c. vl. ſ. de poſtul. gratum. ff qđ cuiuſque vniuerſi. in fi. ¶ Item æquitas facit pro hac ſolutione, ex cuius contrario ſequeretur, ꝙ immunitas conceſſa & reuocata pp vnius mortem, ex alterius natiuitate eſſet iterum reuocanda. facit. ſ. eo. li. de re iudi. abbate. ad fi. ¶ Itẽ faciat, quod ſ. dixi poſt Dy. cum filiationis, & munerũ
8 reliquiæ in aliis filiis remanere † videantur, & per hoc ſit reſponſum ad prius in contrarium allegata de ceſſatione cauſæ, vel aliter, vt no. in remiſſione, quam ibi dedi. Non ob. quod de paupertate dicitur, quia appetibile eſt & vſitatum pauperes ditari. Item alias pauci tenerentur ad munera, cum qlibet naſcatur nudus & pauper. xlvii. di. ſicut hi. ſed filium mori ante patrem non eſt appetibile, nec ſecundum communem curſum naturæ. & iõ illud non pronoſticandum vel attendendum. ff. de condi. & de. cum tale. de inoffi. teſt. nam & ſi. de ver. oblig. inter ſtipulantem. §. ſacram. ¶ Item conſideratio paupertatis vel diuitiarum eſt res extrinſeca, paternitas & filiatio originalis eſt & intrinſeca. & ideo nõ mirum, ſi eius ratio durabilis & perpetua. facit ſupra eodem lib. de tẽpo. ordi. ca. j. & cap. nullus. ff. de ſena. l. penul. ad munici. aſſumptio. in prin. & l. libertus. §. præſcriptio. in fi. & l. g ex vico. ad id, quod dicitur de legato, reſpondetur, ſemper in eis, & vltimis voluntatibus inſpiciendam legati cedentis voluntatẽ. ff. de reg. iur. q̃ legata. & dicta. l. cũ in
9 annos. ſed in iudiciis † ſnĩæ effectus cedit lata ſnĩa, a qua nõ eſt appellatũ, nec appellari põt, qa vim rei iudicatæ hẽt, & ſic ei ſtãdũ eſt. C. de re iudi. l. j. Itẽ ibi legatũ dimiſſum ꝑ tẽpora, hic gñalis fuit ſnĩa liberans ab impoſitis, & imponẽdis. Ad iura, qb. dicebatur eẽ caſus. Rñdetur, ꝙ loquũtur in illo, q de nouo ſe excuſat á munere, ſed qõ loqtur de iã excuſato, qui ꝓtextu ſnĩæ ſe defendit, ibi ergo de immunitate acqrẽda. hic de q̃ſita ſeruãda. ꝙ eſt facilius, ar. ff. de pecul. quã Tuberonis. de acq. poſ. licet. & l. vl. ſ. de iureiur. quẽadmodũ. ver. nã & ſi. ad. §. q abſolutus. cũ ſua gl. Rñdeo, ꝙ loquitur de ſpeciali abſolutione a certa tutela delata, ibi res iudicata nõ egreditur ſuũ caſum, qa rñr res ĩter alios acta &c. ſ. de re iudi. c. pe. Hic vero generalis ſnĩa generalem immunitatem præbens, ẽt circa futura. ad l. a muneribus. rñde, vt ibi no. ꝙ in extra ordinaria ſnĩa loquitur. In l. admonendi. fuit ſacrm & ſnĩa, quæ retractatur in odium deierantis, vt ibi nota.

S V M M A R I V M.

REGVLA LXXVI.

DElictum perſonæ non debet in detrimentũ &c. non impedit ergo, qn teneatur eccleſia de eo quod ꝑuenit ad eam, rõne delicti, & ad inſtar pupilli. ff. ne vis fiat ei, qui in poſſ. mi. eſt l. j. §. hoc edicto. de
1 do. l. ſumma. §. ſi dolo. ff. de auth. tu. l. fi. ſic tenetur † pater ex delicto filij, & dñs ex delicto ſerui, in quãtum ad eos peruenit. ff. de vi & vi. ar. l. j. §. ꝙ igitur. & §. ſi quis tñ. & §. ſi filius, & de pecu. l. iij. §. ſi ex cauſa, ſic & vniuerſitas,
2 † quatenus peruenit ex facto præſidẽtis. ff. de dolo. §. ſed
3 an municipes. nec enim tunc eccleſia † videtur pati dãnum, quod eſt diminutio patrimonij. ff. de dam. infec. l. iii. ſecundum Dy. & canõ dicit, ꝙ nil vtilitatibus eccleſiæ deperit, ſi aliena reſtituat iiii. diſt. generaliter. in fine, [*redundare*] contra. ſ. eo. lib. de ſepul. c. j. in fi. ibi. vide in gl. fi. Ioan. And. ¶ Prima glo. ponit exempla, ſecũdo ſignat ɔ͠riũ. & ſoluit, & ſolutioni dupliciter opponit & rñdet. tertio ſucceſſiue ſoluit tria cõtraria. quarto ponderat, ꝙ dicit delictum, & ꝙ dicit perſonæ. ¶ In. j. gl. ibi [*neque*] ſequitur interdicto, neque cæteris caſibus pupillo nocere oportet dolum tutoris, ſiue ſoluendo ſit, ſiue non. & ibi
4 l. pe. ſi dolo † tutoris deſierint eſſe tabulæ penes pupillũ, in tutorem non in pupillum competit interdictum. ¶ In j. glo. ibi expoliari. ad idem. clementi. de hære. volẽ-
5 tes poſt prin. & ibi [*pupillum*] Parificantur † pupillus & eccleſia ex vna parte & ipſorum adminiſtratores ex altera. C. de epi. & cleri. orphanotrophos. Di.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionẽ quã diſputaui de clerico excõicato, ꝙ retineat priuilegiũ immunitatis parochiæ, quia datũ eſt ex fauore ad honorẽ eccleſiæ, cui pp.
6 † delictum clerici præiudicari non debet, & quia de monacho bigamo ẽt tunc quærebam, hic & de illo ſubiũgam. Iſti ẽt duo articuli pertinentes trahunt ad ſe alios duos impertinentes ad regulam, maxime pp finem ſolutionis ipſius quæſtionis, quæ ſic ꝓponebatur. ¶ Gualterius Anglicus vno ictu percuſſit tres clericos excõicatos, ſocius eius vni monacho bigamo intulit tres ictus, quæritur de prædictis, an ſint excõicati, & ſi vna vel pluribus ſentẽtiis. Eſt aduertendum, ꝙ huius thematis duę ſunt quæſtiones incidentes, an ſcilicet percutiens clericum excommunicatum ſit excommunicatus, & idem quæritur de percutiente monachum bigamũ, & hæc prius breuiter expediantur. ¶ Soluam ergo primum dubiũ, dicens, q ſolutioni concordant, pro qua ſolutione quatuor rationes & vnam gl. inducam, ſecundo ponã, vij. rationes in ɔ͠trarium, ad quas ſingulariter rñdebo, huius ſimile ſup regula, non præſtat. eo. ti. Circa primũ
7 † ſoluẽdo dico, ꝙ cleri. † excõicatus adhuc retinet priuilegium

giũ immunitatis.vt ſcripſi in nouella de ſentẽ.excom. contigit.j.lo.qui hoc.no.xvij.q.iiij.ſi quis deinceps.xxiij. q.v.excommunicatorum.Idem.B.in præ. decr.Vinc.& Goff.de immu.ec.c.pe.Inno.de ſen.excom.ſi vere. Guil. in ſpe.eod.tit.ver.ſed quæritur, vtrum verberans,ad hoc mouetur,qa certũ eſt,ꝙ excõicatus retinet ordinẽ,cui⁹ fauore canon. inductus eſt,& ſub epõ eius ratione conueniendus eſt,de iudi.cũ non ab homine. nam & tunc ordinẽ ſuſcipit,fortius ergo retinet. Primũ probatur de ſen.excom.cum illorum.ſicut ẽt excõicatus ordinem & confert,de ord.ab epõ.c.ij. Probant hoc aperte dec.j. ii.de ſent.excomm. & dec.de monialib.per modum,de quo ſcripſi in dec.contingit. Ad idem facit, quod no. Inno.& Ho.de do.& cõ. veritatis.de excõicato, qui poſt abſolutionem agit de iniuria ſibi prius illata.Item excõ-

8 municatio eſt † medicinalis diſciplinans nõ eradicans, de ſent.excom.c.j.li.eo. Eradicaret aũt ſi exueret ordine clericali,vel ipſius ordinis priuatio eſſet. Item excõicatio ligat,licet iniuſta.xi.q.iii.c.j.abſurdum aũt eſſet, ꝙ ꝑ illam ſine culpa ſua innocens ſic priuaretur, ex quibus omnib.prędicta ſolutio cõcluditur. ¶In ꝯtrium probatur per præ.c.ſi quis deinceps.ibi,canonice iudicat. Secundo de poſitione non de excommunicatione loquitur,vt ibi no.Item ꝯ prædictos canones.xxiii.q.v. excõicatorum. Sol. non loquitur de clericis corrigibilib.ſed loquitur de incorrigibilibus,& ꝯ quos arma mouet eccleſia,vt ibi textus probat.Item ꝯ,excõicatus dr̃ hæreticus,vt probat textus.iiii.q.j.c.ii.verſi.hæreticos autem. & no.de hæret.c.iii.xxiiii.q.iii.§.ſi nota.ſed vt no. Innoc.de ſen.excom.ſi vere percutiens hæreticum non eſſet excõicatus,ergo &c. ¶So. larga & impropria eſt locutio, quod per ſe patet,& ex his quæ dixi.de teſti.teſtimoniũ. ¶Item ꝯ excõmunicatus licite vexatur in corpore.xi. q.iij.abſit.& c.audi.nam membrum eſt diaboli,nec vegetatur ſpiritu Dei.ea.q.omnis Chriſtianus. & ſe.Itẽ dicere poteſt percutiens clericũ excommunicatum cum Aug.Non facio iniuriam characteri imperatoris, cum errorem corrigo deſertoris.xxiij.q. 7. quemadmodum. ¶Sol.vexatur à ſpiritu vel a Deo,non ab homine. Item & omnis criminoſus licet occultus perdet vegetationẽ diuini ſpiritus,vt in præ.c.audi.& ea.q.§.euidenter. ¶Itẽ & verbum Aug.non ſic intelligitur,prout ad propoſitũ inducitur,vt ibi patet,& dato ꝙ ſic intelligeretur,dico,ꝙ quæſtio non formatur de manuum iniectione licita, & correctionis & diſciplinæ cauſa adhibita per illum q

9 poteſt.ſed de iniurioſa.Item ꝯ,in eccleſia † nõ eſt maior pœna q̃ ſit excommunicatio.xxiiij.q. iij. c. corripiãtur, ſed trinæ monitioni cum non paretur in reaſſumendo habitum & tõſuram,priuatur immunitatis priuilegio, de ſent.exc.in audientia.& c.contingit.ij. ¶Item ioculatoris officium.de vi.& ho.cle.c.vno.& ſic ergo excõicatio priuare debet,ex quo maior eſt pœna. Sol. maioritas ſæpe ſumitur reſpectiue,vt de maioritate ſacramentorum no.xxv.di.ecce.de con.di.ii.nihil. & illo reſpectu quo priuat communione ſacramentorũ & hominũ, dr̃ maior,ad hoc.C. de apoſt. hi qui.ad dec.in audiẽtia. rñ de vt dixi in decr. præ. contingit.j.in fin. Ad id,quod dr̃ de ioculatore,dico,pœnam nouiter inductã iure poſitiuo,quæ prius non erat. ¶Itẽ ꝯ,excõicatus non excõmunicat.vt.xxiiij.q.j.c.j.& c.audiuimus. ergo nec per illius offenſam aliquis excõicari poteſt. ¶Sol.illud ex defectu poteſtatis clauium,a quo procedit authoritas excõicandi,hæc vero excõicatio indicitur vt ab iniuriato, ſed a canone ꝑꝑ iniuriam ordinis clericalis, quã excõmunicatus retinet,vt ſ̃.dixi.Nec ob.ſi dicatur, ꝙ nõ agit tunc iniuriarũ,quia & ſi nõ agat iniuriarum,tñ põt pati iniuriã,de qua poſt abſolutionem agere poterit,vt dixi in pri. ¶Dubiũ ſcd̃m, quo dr̃ de monacho bigamo, prius ſoluã,& pro ſolutione æquitatẽ & tres rõnes inducam,ꝑ quas ꝯriis rñdetur. Dico ergo ſoluẽdo,ꝙ ꝑcutiẽs illũ excõicatus eſt, qđ non ſolũ bene cõſonat æquitati, ſed ẽt eſt cõſonũ rationi,qđ ſic probo,vt & no.Io.xxxii.

10 diſt.ſeriatim.Bigamus † põt fieri monachus,ad qđ faciat arguẽdo de regula veniens, nec mirũ, cũ irregularitas bigamiæ proueniat ſine peccato,vel culpa.xxvj.di.deinde.31.q.j.aperiant. & qđ plus eſt, interdũ ex merito.de

11 ſpon.inter opera.ſed irregularis † etiam ex culpa poteſt monachari.33.q.ii.admonere.de his q filios occiderũt, c.j.ſortius & iſte,nam & excõicatus monachari põt,de ſen.exc.cũ illorũ.Item video,ꝙ ille qui ſine culpa eſt irregularis,monachari põt,de fil.preſ.c.j.lvj.diſtin.niſi. ſi monachari põt,ergo & gaudebit priuilegio mo. de ſtatu mon.recolẽtes.Eſt aũt aduertendũ,ꝙ c.ſi qs ſuadẽte, non dat monachis imnnitatẽ ſub largo vocabulo clericorũ,imo nominatim exprimit monachos,dicendo ſi quis ſuadente &c. qđ in clericũ vel monachũ &c. & ꝑ hoc pateat ſolutio,& ꝯriorũ rñſio, vt ĩfra declarabitur.

12 Itẽ eſt aduertendũ,ꝙ cœtus ſeculariũ clericorũ † dignior eſt & maior,q̃ cœtus monachorũ,quod clare probatur, xvj.q.j.legi.ea.q.alia eſt,hoc patet,quia ordo dr̃ ſacramẽtũ dignitatis, nec datur cã recipiẽtis tñ, ſed & alterius, de hoc.j.q.j.§.ſi ergo.de coniug.ſeruo.c.j.ſed iſtud nõ ſequitur, ꝓhibitus a maiori, ꝓhibitus eſt ẽt a minori,ſed bene ꝯuertitur,vt in rła,cui licet.eo.tit.ꝑ q̃ patet, ꝙ licet ꝑ apoſtolũ ad Titum.j.& primæ ad Corin.iii.& ꝑ cano-

13 nes prohibitus ſit bigamus † a clericatu, nõ ꝑ hoc intelligitur ꝓhibitus à monachatu,& ſic ꝯcluditur, ꝙ nõ expſ ſe,nec tacitè prohibetur, & ꝑ hoc breuiter ſit rñſum ad iura,q̃ ꝑñt adduci ĩ ꝯtriũ.84.diſ.quiſquis. vbi dr̃,bigamũ nudatũ oĩ priuilegio clericali, & laicã ſolũ cõionẽ hr̃e. Nam ad primũ rñdetur,ꝙ monachus a ſui ſpeciali denominatione, nõ a gñali nominatione clerici gaudet priuilegio,vt dictũ eſt, licet ergo immunitatẽ non habeat vt clericus,hẽt tñ vt monach⁹. Sæpe.n.excluſus ab vna parte includitur ex alia.ff. de ſuc.edi.l.j. §. q b.alias ſi qs.de elec.cũ inter.R.de ꝓbation.licet.ad id qđ dr̃ de laica cõione,dico,ꝙ erat laicus ꝓfeſſus, q eſſe põt.de elec. ex eo qđ.li.eo.vel ſumitur ibi cõio,vt de elec. Oſius.per hoc ẽt ſit rñſum ad decreta.cõis.de biga.li.eo. & ad can. iiij.q.j.duo ſunt.Nec ob.ſi dicatur, ꝙ ſubſtantiale rłæ eſt ꝓmiſſio cõtinẽtiæ,ſed bigamus,q duas vxores habuit,vł cũ vidua ꝯxit,hortator cõtinẽtiæ eſſe nõ poterit.26.diſt. vna.dico ꝙ licet ꝓfirẽdo ꝓmittat continentiã, non ꝑꝑ hoc p̃dicatoris vel hortatoris officiũ recipit, imo de iure monachus ab his excluditur.xvi.q.j.monachos. & c. ſequentib. & hæc bř circa hoc mẽbrũ ſufficiant, circa qđ vidi magnos variare peritos. ¶Ad principalia duo dubia q̃ſtionis veniẽs,& illa cõiungens ꝓbabo,ꝙ ex vnitate ictus,vel ꝑſonæ patiẽtis non minus tot ſint pœnæ, quot ictus,vel ꝑſonæ. Ad qđ tres rõnes diuiſim,& q̃nq; coniunctim,ac dictũ ſpeculatoris inducã, ſcđo ad ꝯtriũ inducã.8.rõnes diuiſim,interpoſitis.v.ꝯiunctim.Itẽ quatuor abſurditates,quas trib.rõnib.adiuuabo,in fine vna rõ ꝑ quatuor exẽpla probabitur.tertio ſoluã, primo ſecundũ dubiũ,& remittã.& ſcđo primũ,& ꝯriis rñdebo. Ad primũ venio.dicit lex,quot ſummæ ſunt, vel res in vna ſtipulatione,tot ſunt ſtipulationes.ff.de ver.ob.ſcire debemus.in prin. & l.plurib. & l.qđ dr̃,de euic.qđ aũt,in prin.inſt.de inu.ſtip.§.quoties. itẽ vno legato pluribus rebus exp̃ſſis plura ſunt legata.ff.de le.ii.l.u. & licet unus eundẽ accuſet,ſi tñ de plurib.criminib. oĩum eſt petenda abolitio,alias eſt locus pęnæ Turpil.ff.ad Turpil.l.i.§. ſi plura.ij.q.iii.§.vlt.verſi.ſi plura. Item video, ꝙ ex vno actu plures baptizantur, plures excõicationes inſurgũt. plurib.obligor iniuriarũ.ſ.ſibi,patri & marito de iniur. l.j.& l.eum.qui.§.j.ad idẽ de cri.fal.c.j.Itẽ ex iniuria illata ſeruo pluriũ dñorum ſingulis obligor.eo.tit.Itẽ apud §.fi.Itẽ ex cõi ſepulcro violato.ff.de ſepul. vio.l. p̃tor.§.ſi ad plures ad idem faciat,ff.qđ q ſque iur.l.j. & l.iii.§.hæc pęna. ¶Quartum probatur ꝑ.viii.exempla poſita,ff. de priua.deli.l.nunquam ad idẽ, quia ex eodẽ coitu adulterium & inceſtus.xxxiii.q.v.relegẽtes.de eo qui cogno. conſ.tranſmiſſæ.de purg.can. c.penul. ff. de adul.lege ſi adulterium.in prin.& l.vim paſſam.§.proſcribere.Item

sub eodem peremptorio tres citationes.de testib.co.c.ii,
quarum contẽptarum triplex est contumacia,& triplex
est pœna,de hoc,de procur.querelam.iiij.q.v.c. vno.74.
dist.honoratus.nec refert, an in vna vel in diuersis eccle
siis quis plures habeat dignitates. de præben. de multa.
Quod aũt delicti iteratione iteretur pęna,pbaт.xxxj.q.j.
quo,isti quantum distant in numero, tantum & in cri
mine.vj.qõ.1.imitare. & quod ibi no. de pœnis. c.j. de
pœni.di.j.consideret.xxv.q.ij.ita nos.ad idem. C. de ser-
uis fugi.l.quicunque.de epi.aud.l.iij.C.ad l.Iul.de vi pu-
bli.l.seruos.ad fi. ff.de iure pat.l.i.bene facit.ff. de termi.
amo l.fi. ad idem quod post Vincen, de remissionibus
scripsi de poeni.& re. cum ex eo.pro hac parte facit qđ
no.in spe.de sen.prolat. §.ii.in fi.;ver.pen. vbi dicit, ꝙ sta-
14 tuto cauetur, ꝙ qui dederit † alapam, soluat x. ꝙ si plures
alapas dederit,pro singulis soluat decem, & vide, quod
ibi scripsi,& no.de contu.§. nunc dicamus, versi.sed po
ne iudex. Ex quibus concluditur,non inspiciẽdam vni
tatem ictus vel personæ patientis, sed inspectis trib.per-
sonis læsis per Gualterium, trib. ictibus illatis per sociũ,
ipsos tribus excommunicationibus esse ligatos.¶ In cõ
trarium allegatur, quia licet pluries veniam ꝯ promis-
sum sub poena,semel tñ pęna committitur, nisi id es-
set actum,quod pluries committatur. ff. de transf.qui fi-
dem.ff.de arbit.l.si duo.§.fi.& no.xxv. q.ii.quicunq;, de
arb. dilecti.secus ĩ interesse, quod pluries cõmittit,& in
se reuoluitur.ff.rem rat.hab. si procurator. Item ex ite-
15 ratione vel continuatione delicti † non potest multa
plusquam triplicari.C.de modo mulc.l.eos. nec ex ite-
rata contrectione furti iteratur furtum.ff. de fur.ei qui,
etiam si status rei furtiuæ mutetur,eo.tit.l.inficiando.§.
infans. licet enim tunc augeatur, pęna tamen non ge-
minatur. Item nec ex iterata repetitione verbi appel-
lationis intelligitur appellatio reperita.xxxj. q.ii.Lotha-
16 rius.& no.de ap.ab eo.li.c. nec dicitur quis relapsus † eo
quod in plures hæreses labitur. Sed tunc demum cum
post abiurationem relabitur de hęretic.ab abolendã. &
eo.ti.accusatus.lib.e. nec repetitio eiusdem rei legatæ vł
promissæ facit duo legata vel duas promissiones.C.de le
ga.cum quæstio.ff.de verbo.obl.l.scire. multa verba vnã
stipulationem.eo.ti l.Titia.§.fi.& multiplex notificatio
ꝯ vnum vnam iniuriam facit.ff.de iniuriis. Item apud
Labeonem.§.conuicium,multiplex actus vnã consue-
tudinem.xxv.q.ij.ita nos.de verbo.signi.abbate.C.de epi
scopali audientia.l.iij.trina nominatio vnam electionẽ.
de elect.ꝙ sicut.sic & isti tres ictus vno impetu illati ei-
dem vel diuersis vnã faciũt iniuriã, & vnam inducunt
sententiam,facit ad hoc,quia non curamus, an per idẽ
rescriptum detur vnus solus iudex,vel plures,de rescrip.
pastoralis.nec curamus,an in bapt.fiat vna vel trina im
mersio.de con.di.iiij.de trina.alias sequeretur, si in trib,
substantialib.formæ in eadem ele.peccarẽ,triplici priua
tionis pęna puniri deberem,quod est falsum, de elec.qa
propter.& c.ecclesia.& c.Cumana. Item sequeretur,ꝙ
si domum pluribus ignibus,pone tribus, simul incen-
derem,triplici tenerer incendio.Itemꝙ si plures ramos
eiusdem arboris succiderem, triplici tenerer edicto,qđ
est falsum. ff. ar.fur.cæ. l. si plures.& l.si gemina.vel ꝙ si
pluribus horis detinerẽ clericum, vel pluribus verbis cõ
municarẽ eidẽ,plures excõicationes incurrerem,quod
vr̃ falsum.de senten.excõ.nuper.eo.tit.satis, & conside-
rato,quod ibi dicit,excõicatis in plurali,& sñia in singu
lari,satis ibi probat, ꝙ cõicans simul plurib. excõicatis
in crimine vel extra.vnicam incurrit sñiam,& merito,
quia quæ continuo fiunt,pro vno facto habentur.ff.de
adul.quod ait.§.fi.de illo simul qui occidit filiã & adul-
terum, nam de plurib.societatib. intentandum est vnũ
iudiciũ.fami. erc. vel cõi diui.ff.fami.erc. hæredes.§.de
17 plurib.ff.pro soc.cũ duob.§.si plures. Item plures † iniu-
rias cõiungere teneor,si vnus fecit.ff.de iniur.pretor.§.si
plures,secus si plures.eod.ti.si plures.bene facit ad qõnẽ,
quam dicunt leg. ꝙ si plures de vna familia faciũt fur-
tũ,corrũpunt album,damnũ inferunt, vel iniuriã irro-
gant,dominus non tenetur,nisi in quantũ si vnus liber
homo fecisset,primum patet. ff. si fami.fur.fe.di.l.i.ij.&
iij.ff. de iurisdi.omn.iud. si fami.tertiũ & quartũ.ff.ad l.
Aquil.l.illud.j.rñso.Ex quib. concluditur, ꝙ nõ inspecta
pluralitate personarũ læsarum ex ictu per Gualterium,
nec pluralitate ictuum illatorũ p socium eiuẽ personæ,
ipse Gual.& socij sint ligati vna sententia tantũ.& non
plurib⁹.¶ Sol.primo dico de socio Gualterij, ꝙ licite de
rigore iur. videatur tot excommunicationibus ligatus,
quot ictus intulerit,tamen vna sentẽtia sola sit ligatus,
ex quo simul ex vno impetu illos intulit. Hoc primo di
co per.c.si quis suadente, arguendo per singulare.si qs,
& per singulare clericum,& plurale manus, & p singu-
lare anathematis,ex quib.colliget hic studiosus, ꝙ vnus
vnũ pluries pcutiens vna sit excõicatione ligatus,ad idẽ
decret.de sen.exc.cũ pro cã.ibi, pcussit in dormitorio &
traxit verberãdo p claustrũ, & tñ vno impetu vnica sit
sñia.ad idem de re iudi.ad apostolicæ.li.vj.ver. ac etiam,
ibi,de omnibus,pro quib.erat excõicationis vinculo in
nodatus,& ver.perpetrauit,ibi.n. dr̃ in singulari sacrile-
giũ perpetrasse,q vno impetu cardinales.p̃latos,& cleri-
cos multos capi fecerat.& ff.ad l.aquil. illud.in fi. ibi, si
18 quis plurib.vulnerib. vno impetu aliquem occidit,vna
erit actio de occiso.Itẽ hoc probat ꝯsuetudo & stilus cu
riæ hic habẽs tales absoluere vt ligatos vna sñia,nõ vt li
gatos pluribus. ¶ Ad ꝯtrium rñdeatur,illa locũ hr̃e, cũ
non vno impetu sed diuersis pcussionib. iteratur,vel ha
bẽnt locũ in pęna hominis,vel in pęna,quæ imponitur
pp interesse rei,certũ est.n.ex iterata pcussione ipsius in-
teresse augeri, & sic loquatur p̃dicta q̃stio speculatoris,
& qđ no.mod.legistæ in l.quicunque.C.de seruis fugi.&
in l.nunquam.ff.de priua.deli. q p varia exẽpla formãt
similes qõnes. Volens ẽt in vtroq; mẽbro dilatare mate
riã,videre põt qõnes Iac.de Bel.quas.in solutionib.ꝯrio
rũ posuit. C. vt.j. certum tps. primũ in prima.scđm in
quarta. Idẽ aũt de æquitate vr̃ dicendũ de Gualterio pp
vnitatem ictus,tñ ex quo plures clerici læsi sunt ex illo,
credo illum Gualterium trib.excõicationib.ligatũ,qđ
vnitas ictus nõ impedit, vt probatũ est in prima parte p
iura noua post prin. ¶ Item singulare verbum illius c.si
quis suadente.clericum.dat intelligere, ꝙ pro quocun-
que clerico percusso i ducatur excõicatio vna,& vr̃ hæc
interp̃tatio expediẽs Gualterio, vt singulariter cuique
sufficiens,singulariter in effectu à qualibet posset absol-
ui.tamen non multũ referi an vna,vel plurib. cũ de sin
gulis & singulis satisfacere teneaт̃. Pro solutione faciunt
iura primæ partis, nõ obstat solutio prima, vt dixi,a vã
textus.c.si qs suadẽte. p qđ conclude à fonte potius q̃ à
riuulis veritatẽ sumpta.lxxv. dist. ieiunium.per.c.si quis
suadẽte.terminatur.n.q̃libet harũ q̃stionum,prima per
ver,ibi,clericũ.cũ certũ sit,excõicatum manere clericũ
secunda p ver.monachum,vt est dictum.tertia per sin-
gularia verba,si quis clericũ anathemati.& p verbũ plu
rale manꝰ,quarta i solutionis ordine p verbũ singulare
clericũ,oĩa q̃ vñr ꝯria alteri solutioni ꝯueniunt. Io.An.

S V M M A R I V M.

1 *Qui petit, quod redditurus sit, quomodo impugnari debeat.*
2 *Excommunicatus an arbiter esse possit, & nu. 6.*
3 *Excommunicatus impetrare an valeat rescriptum.*
Excommunicatus ad quæ reddatur inhabilis. ibidem.
4 *Excommunicatus interdicto aquæ & igni comparatur a iuris ciui lis professoribus.*
5 *Iudæi arbitrari possunt.*
7 *Excommunicatus quæ munia exercere queat.*
8 *Iudæi sunt ne Christianorum inimici & hostes.*

REGVLA LIX.

DOlo facit. Prima glo.vñ sumpta,di
cit & ponit exẽpla, scđo
notat duo necessaria, vt procedat regula.
¶ In prima gl.ibi.§.dolo facit.seqtur,qui pe
1 tit † qđ redditurus est, & ibi [*ordinarij*] mancipiorũ otia
quæstione,

quæstione, prius de possessione iudicatur, & demum de proprietate, & ibi [*de vi*] prius de vi quæritur, q̃ de proprietate. ¶In prima gl. ibi [*§. Lucius*] & ibi de hoc. & C. loca. si quis conductionis. si n. restitutus esset socero, a quo petit, locus esset regulæ, & ibi [*possessorijs iudicijs recuperandæ*] in possessoriis enim adipiscendæ vel retinendæ bene habet locum ff. ad car. l. iij. §. causæ. Dy. puto In possessoriis recuperandæ & adipiscendæ cessare regulam. fateor tñ. ꝙ interdum propter probationes paratas ꝯ se impeditur agens possessorio adipiscendæ, vel ad exhibendũ, ꝙ dic, vt no. & dixi de restit. spo. c. j. sic & impeditur is, cui improperatur crimen cum infamia. de accu. accedens. In possessorio vero retinendæ deficit practica.

QVAESTIO.

Hæc regula trahitur ad quæstionem multũ de facto disputatam, & maxime Florentiæ. Cõpromiserunt partes in arbitratorem publicè excõicatum, qui arbitrãdo iussit per reum actori aliquid dari, cui id petẽti reus opponit compromissum & arbitramentum nõ tenere, & sic eum dolo petere, quod per errorem solutum restituturus esset, remanet dubium, an cõpromissum factum in arbitratorem publice excõicatum, & arbitramentũ p eum latum valeat, & est simile dubium apud legistas de arbitratu, fm ꝙ patet ex no. ff. de ver. sig. illa verba, & ff. de arbitris. l. Pedius. §. j. & no. quia de arbitratore quæro non de arbitro. de quo in Specu. de arbitris. §. differt. ver. Item fm cum. & facit eo. tit. § fin. ver. sed qd de simplici monacho. Item ad quæstionem faciant, quæ plene dixi de excõicato, an possit testari. s. de sent. exc. decreuimus. super prima glo. His præmissis primo negatiuã ꝓbabitur per vj. rationes. secundo affirmatiua per vj. & p duas remissiue, tertio dabitur solutio & rñdebitur ꝯrus. Primò ad negatiuam inducitur præ. l. illa verba arbitratu Titij ius significant, & iõ in seruum nõ cadunt. Eadẽ ratione idem concludamus de cleri. excõi. vbi vis non inferatur literæ, si enim ad ius pertinet arbitrari, & excõmunicatus, qui sanctæ ecclesiæ communione priuatus est, iur. vel legum participiũ habere non debet, in auth. col. viij. de priui. dotis. per totum. Ergo arbitrari non poterit, sed aliter tñdem solet, ꝙ in hæretico loquitur, sed excõicatus hæreticus dr̃. iiij. q. j. ꝙ autem. ¶Secũdo ad hanc partem facit voluntaria compromittẽdi submissio, quibus minus fauendũ quam necessario aliqd agẽtibus, iuxta exempla no. s. eo. li. de of. dele. ab arbitris. & ex hoc infertur culpa communionis, ex qua cũ debeatur poena, nõ debet prouenire commodum. de don. inter vir. & vx. & si necesse. cum ꝯcor. q̃ communis culpa ita vrget in arbitratore, sicut in arbitro & iudice, de quibus non dubitatur, ꝙ si publicè excommunicati essent, ipsorum sñia non teneret. s. de re iudi. ad probãdum, ergo idem in arbitratore, & fortius hoc dico, quia maior effectus arbitramẽti, quam arbitri, vel sñiæ, cum primo sit necesse stari, si sit æquum, vel saltem æquificatum p arbitrium boni viri In illis vero nõ sic, quia in arbitro satis est poenam solui & à sñia potest appellari, & potest p nouas ꝓbationes releuari victus, & retractari sñia. de test. fraternitatis. de fide instru. cũ ᵗo. ¶Tertiò cõstat, ꝙ hi, qui non sunt de corpore ecclesiæ, facilè sunt infesti his, qui sunt intra ecclesiam, & iõ super illos potestas iudicãdi, vel officia gerere ꝓhibentur. liiij. d. nulla. de iudi. cum sit. & c. pe. & C. de iud. l. vl. sed arbitramentum

2 †est officium, vel potestas iudicandi ; quæ facile posset alteram, vel vtramq; partem offendere, ergo præcauẽdum, quod euenire posset. de seru. non ord. c. j. ¶Quartò si ponderemus diuersos actus vel officia, a quibus excõmunicati prohibentur, facile fatebuntur, ꝙ fortius vrgebit rõ eos ab arbitratu prohiberi. Cõstat, ꝙ excommu-

3 nicatus†nõ impetrat rescriptũ. s. eod. li. de rescri. c. j. non agit, nõ reconuenit, nõ accusat, nõ denuntiat p ordinẽ, de iudi. intelleximus. de except. cũ inter. in fi. iiij. q. j. c. j. & ij. de accu. cũ dilectus. nec p se, nec p alium iurisdictionẽ exercet. de sup. ne. p̃. c. j. & de of. vica. c. j. s. e. lib. Itẽ repellitur a patrocinando & testificando, & in foro ciuili s. e. li. de sent. excom. decernimus. qua satisfacit, & eo. tit. licet. in fi. procuratorem non cõstituit, nec cõstituitur. de ꝓcu. c. vlt. de proba. post cessionem. nõ petit executionẽ sententiæ pro se latæ. s. eo. li. de excep. pia. in fi. & no. de re iud. inter mona. circa mediũ tertiæ gl. ꝙ arbitros nõ eligit. Item. nec alias compromittit, & no. Guil. in spec. de arbi. §. restat. in fi. si ista minora non potest, multomimus poterit arbitrari. Cũ ergo excommunicatio repellat à communibus & ciuilib. & legitimis actibus, vt in præ. c. pia. in princi. & c. licet. in fi. siue iste actus sit cõmunis, siue ciuilis, vt legitimus in excõmunicatum nõ cadet, ex quo inchoauimus multa alia à quib. expresse repellitur excommunicatus. collige de ordin. ab episcopo c. ij. de sen. excom. cũ illorum, de ap. constitutis. j. s. de æta. & qua. cum bonę. de do. & contu. veritatis. in fi. ix. q. j. c. j. & vlt. de cle. exc. postulasti. & c. sequenti. s. eo. li. ne se. va. c. vno. & aliqua collige ex his quæ post Inn. & Ho. scripsi, de excep. cum inter. & c. significauerunt ¶Quin

4 to æquiparant legistæ excõmunicatum †ei, cui interdictum est aquæ & igni, vt no. insti. de capi. di. §. minor. ff. de poen. l. ij. §. j. cuius locus succedit hodie deportatio. ff. ad legẽ Iul. pecul. l. iij. sed hi perdũt, quæ iur. ciuilis sunt ff. de iniust. rup. si quis exhæredato. ergo arbitrari nõ poterit, qui est actus ciuil. maximè quia excõicatio maior videtur poena, q̃ illa. C. de aposta. hi qui sanctam. ¶In ꝯrium principaliter inducitur de hæreticis. excõicamus, §. credentes, cuius verba etiam ad literam habentur in authen. credentes. C. de hæreticis. per quæ patet solum post annum publica & ciuilia officia interdici excõicato, & tunc solum cum excõicatus fuit pp causam hęr.

5 ¶Secundo sic, Iudæi † qui non sunt, nec fuerunt de corpore ecclesiæ, & cum quibus Christiani in seruitio habitare nõ debent. de Iudæis. ad hoc. & c. & si Iudæos. tñ possunt arbitrari, vt. C. de Iud. e. l. Iudæi. fortius excõica-

6 ti†qui fuerũt de corpore ecclesiæ, & adhuc sunt de corpore ex habitu & radice. s. sacri baptismi, & nunquam amittitur. de diuor. quanto. ¶Tertio, ꝯ superius inducta de prohibitis excõmunicato inducitur, ꝙ multa sunt permissa excommunicato, quæ saltem facta valent, vnde valet carnale matrimoniũ ab excommunicato ꝯtractum de eo qui duxit in ma. sic igitur ordinis characterem confert, & recipit, & tenet ipsius professio. hæc patent de ordi. ab episcopo. c. ij. de sentẽ. excom. cũ illorũ. omnes iudiciales†actus, qui defensionẽ respiciunt, licite exercet. de calum. & veritate iurat, & ad illa licita procuratorem constituit, appellat, appel. prosequitur. & super illa iudices impetrat. hæc probantur. de iud. intelleximus. de excep. cum inter, vbi no. & c. dilecte. & c. significauerunt. & c. fi. potest etiam certo casu testificari, & iurisdictionem exercere, vt patet. s. eodem lib. de hæret. in fine. & c. se. canonicos recipi. de rescrip. c. de præben. pro illorũ. Item contrahit, & ex ꝯctu obligatur. de sent. excom. si vere. xj q. iij. qm̃ multos. non mirum igitur si arbitrari potest. An vero præscribat, vel sibi præscribatur, vide, quod scripsi, de offic. dele. prudentiam. §. sexta. in glo. hic Inno. ¶Quarto. habeantur pro repetitis multa ex illis quæ induxi. s. eo. lib. de sen. exc. decernimus ad probãdũ excõicatum posse testari. ¶Quinto. quæ post Inn. scripsi de iureiur. quintauallis. in gl. mag. p totũ. vbi potissimè vr̃ innui, ꝙ arbitramentum sit quoddam extraiudiciale. ¶Sol. puto per prima iura arbitramẽtum, quod fit per modum laudi, vel sententiæ non valere, si p publice excommunicatum factum est, nec etiam valuisse tale compromissum, faciunt ad hæc vltra p̃dicta, quæ scripsi post Cõpo. de vno ex pluribus cõpromissarijs datis ad eligendũ publicè excõicatũ. de elec. in causis. super glo. ergo si. in fi. & quod no. Archid. ij. q. vj. a iudicib. super prima glo. quando vero dicatur publice excõicatus, vide no. de sepul. c. j. in. vl. glo. in cle. ¶Ad alleg. in fi. rñdeo illa vera, qñ arbitrator esset simplex mediator vel prosenera, ex cuius ordinamento partes adinuicem

componerent, ita q; 3ctus cōfirmaretur ex ipsarū partium expositione nō ex arbitramēto vel pronunciatione illius, ad §. credentes, concedo argūm quo ad quādā de ibi expressis, sed non quo ad oīa, quod quisq; studēs bene aduertēs intelligit, decre. aūt ad probandum nō requirit lapsum anni. vnde quo ad casum nostrū sufficit illum publicè excōicatum, etiam intra annū, & est simile, qd scripsi, de cle. non resi. ex tuæ, super ver. remoueat. Ad Iudæi. rōdeo, q; Iudæi † nō sunt hostes nostri, cū in suis superstitionibus per ecclesiam & imperiū tolerantur, vt ibi. xxiij. q. viij. dispar. de Iudæ. sicut iudæi. Viuentes ergo iur. Romano inter suos arbitrari pñt, vt ibi. & licet illorū secta sit reprobata, ita q; illi legari nō posset, C. eo. tit. l. j. singularib. tñ posset legari. ff. de re. du. eū senatus. Ad allegata tertio patet rñsio de matrimonio primo, quia illud inter infideles 3hitur, de cō. & affi. de infidelib. de diuor. quāto. de ordine facit pro & 3, qa valet quo ad caracterem, sed non quo ad executionem, q; possit se defendere non mirū, vt in. c. intelleximus. in fi. c. de hæ. š. co. li. faciunt pro, quia speciale in causa fidei, ergo eius contrarium est regulare.

REGVLAE IVRIS CIVILIS huius literæ D, sunt hę.

Vlpianus. Lex XXIX.

Diuus pius rescripsit, eos, qui ex liberalitate sua conueniuntur, in id, quod facere possunt, condemnandos.

Idem Lex LXII.

Domum suam reficere vnicuique licet dum non inuito officiat alteri, in quo ius non habeat.

Papinianus Lex LXXXIII.

Donari videtur, quod nullo iure cogente conceditur.

SVMMARIVM.

1 *Donatio vltra legitimum modum, quomodo temperetur.*
2 *Episcoporum quæ præcepta Christianos obligent.*
3 *In votis honestatis ratio maxime habenda.*
4 *Malum iustius prohibetur, quam bonum præcipiatur agi. Nemo inuitus bene agere cogitur. ibidem.*
5 *Ornatus mulierum qualis iuste ab episcopis prohiberi possit.*
6 *Potestates duę si aliquid præcipiant, semper maiori obediendum, vt potius Deo, quam hominibus satisfiat.*
7 *Præceptum ne, an votum magis quempiam obliget.*
8 *Statutū episcopi ex causa factum de sui natura bonū est, & valet.*
10 *Fucatio, qua vtuntur mulieres an de sui natura sit mala.*
11 *Mulieres non nuptæ statutis super ornatu a principe factis maxime tenentur obedire.*
12 *Nuptæ quō & quando debeant ornari iuxta statutorum edicta.*

REGVLA XXVI.

EA, quę à iudice. [*Nō spectant*] Et hoc præstat facit. ff. de re iudi. ptumacia. §. ptumax, non: vt vbi verò dubitatur tenetur gs ire allegatum priuilegiū. ff. de iudi. si qs alienā, sm Dy. q; dic. vt no. de accu. veniens. in glo. fi. ¶ Prima glo. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla. scdo dicit regulam etiam in bono, qđ fit in alio locūhīc. & q loqtur in alias iudice. qrit tertio, & ponit duas opi. 3rias. quarto signat 3rium & soluit. quintò dicit in spiritualib. q pendent ab ordine non loqui regulam. ¶ In prima glo. ibi [*factum à iudice*] sequitur, q; ad officiū eius non ptinet ratū non est, & ibi [*scimus*]
1 donatio † vltra legitimū modū non insinuata irritatur in eo, qđ est residuum. & ibi. §. si plures. cuius casum habes in præ. dec. j. de arbi. ¶ In prima gl. ibi [*ius dicere*] Dy. ponit exemplum in eo, qui dedit tutorem non sibi subiectum, vel alicui pupillo non sibi subdito. ff. de excu. tu. l. scire oportet. §. fin. de tu. & cur. da. ab his. l. ius dandi. & ibi non dr iudex. alle. lo. mo. ff. de leg. iij. l. intestato, & si ser. ven. loci. §. competit. & ibi [*decem tantum potest.*] Quid si bene poterat iudicare de. xx. sed petebantur sola. x. & 9 demnatur in. xx. pro & 3, quod sequitur in glo. vt sic sit idem non posse ex limitatione iurisdictionis, & ex licitatione petitionis. lac. de Are. vtroque casu tenet op. Ioā. & Accur. quasi sua ipsius iurisdictio sit, quod petitū nō fuit. ff. cōmuni. di. vt fundus. & ibi Laur. & Guil. in spec. de sen. prolati. §. iuxta. ver. Itē q; est nulla rōne quālitatis & oīno vide qd ibi dicā, & ibi in ver. seq. tractat quid de indiuiduo. Huic opinioni concordat, quod no. Bar. post Tanc. in domin. lxviij. vbi tenet, q; si delegatus missō in possessionem in reali adiudicat anno finito possessionem & proprietatem, tenet sñia in possessione, licet nō teneat in proprietate p iura hic allegat. & ibi [*indulgentia*] scdm vnam lecturam, ibi no. & ibi in vlti. glo. & supra de consuetudine quanto.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem hic disputatam per fratrem Vbertum, q̃ sic ad literam proponebatur. Eps, vel alter superior præcepit, vel statuit, q; pp honestatem melius 3seruandam nulla mulier suæ iurisdictionis vtatur ornamentis fucati coloris, siue auri, siue argenti, vel gemmarum vltra certā mensuram, 3facientem excōicauit, quæritur, vtrum quælibet 3faciens hanc pœnam incurrat. Disputationem aūt & solutionem, q; satis placent, ad literam hic ponam. Ad materiam tamē videre potes, qđ scripsi ne cler. vel mona. sup rubri. Inducentur aūt. v. rōnes ad affirmatiuam, & tollitur vnū obstaculum. Secundo ad negatiuam alię. v. Tertio ponitur euidentiale, & soluitur qlibet distinguendo. Quòd ergo quælibet 3trafaciens ligetur, sic probatur, iuxta hoc epo-
2 rum † præcepta quemlibet ad obediendū ligant, q; si nō fecerit, punitur, sed hoc epi præceptum est iustum, ergo ligat, & 3faciens pœnam incurrit. Maior patet, de ma. & obe. si quis venerit. & c. omnis princeps. de sent. exc. à nobis. & c. omnis Christianus. Minor autē patet, q; aūt hoc præceptum sit iustum ex plurib. potest probari. Illud. n. præceptum est iustum, quod diuinæ scripturæ cōcordat, sed hoc præceptum scripturæ diuinę, s. doctrinæ apostolorum concordat. imò de ea assumitur. ergo &c. Maior de se patet, & probatur. ix. dist. per totum, nō licet. xj. dist. catholica. &c. vlti. xij. di. præceptis. xxxvj. di. relatum. lxxxij. di. cum in præterito. xj. quæstio. lij. tunc vera. xxiiij. q. j. manet. Minor bene pb. j. Pe. iiij. c. vbi beatus Petrus de mulieribus loquens sic dicit, Quarum non sit extrinsecus capillatura, nec circundatio auri, nec indumenti vestimentorum cultus. & j. ad Timor. ij. c. de muliere scribitur, ornantes se non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut veste preciosā. ¶ Secūdo illud præceptum est iustum, & ideo obseruandum, quod inhonestatem prohibens ad honestatem reducit, sed hoc est tale, ergo &c. Maior probatur. iiij. distinctione erit autem lex. In moribus enim nostris, & etiam in iu. non solum attenditur iustitia sed etiam honestas. ideo multa sunt quæ licet de sui natura in l. iustitiæ nō sint mala, prohibentur tamen propter honestatem. de vi. & ho. cle. cap. officia. ad hoc de spon. iuuenis &c. ad audientiam. xxxv. quæstione ij. porrò. imo etiam in votis
3 † attenditur honestas. extra. de voto. magnæ. ibi quid decet secundum honestatem &c. Minor satis patet, q; ornatus talis mulierum ad inhonestatem & vanitatem tendit. de cons. di. v. fucare coloribus. vnde B. in apo. dicit, Ex cordis thesauro, sine dubio procedit, quod foris apparet vitiorum vanum cor vanitatis notum ingerit corpori ad exteriora superfluitas interioris vanitatis indicium est. Præceptum igitur hoc prohibens ad honestatem reducit, ergo iustum. ¶ Tertiò illud præceptum iustum est, quod prohibet id, quod est peccatum, vel prouocatiuum peccati, sed talis mulierum ornatus est peccatum & prouocatiuum peccati, ergo præceptū illud prohibens iustum est. Quod prohibitio peccati

cati fit iusta, probatur de cõsti. nã concupiscentiã. de of.
ord.c.j.& iij.dist.oĩs lex.& p̄.c.j.ix.dist.xxiij.di. prohibete
fratres.xi.q.iij.imperatores.ij.q.j.multi.lxxxiij.dist. p̃ro-
rum.xxuj.q.iiij.ecce.& q.vj.q errauerat. cũ simi. immo
4 iustius malũ prohibetur, q̃ præcipiatur bonũ, quia ne-
mo inuitus bene facere cõpellitur. sed male facere pro-
hibetur.xxiij.q.v.ad fidẽ, q aũt iuste prohibeatur. illud
ẽt qđ prouocat ad peccatũ, probari põt, de vi.& ho.cler.
clericũ.vt de coha.cle.& mulie.c.j.32.di.inter. dixi xxiij.
q.iiij.est iniusta. C.si man.ita venieris, ne prosti.l.viri. Itẽ
q ex quo licite prohibetur peccatũ, prohibentur oĩa, p
quæ peruenitur ad istud, accedat.co.tl. cũ quid.ff.de spõ.
orario.& de fideius.cum lex. Quod aũt ornatus seu talis
cultus mulierũ sit quoddam incentiuũ & prouocatiuũ
libidinis, satis docere põt experientia ab vnoquoq;. Na-
turaliter.n.plus appetitur pulchra quam deformis, orna
ta quã inculta.vt no.xiiij.q.vlt.c.vl.cõcordat illud, puer
bi.vij. c. Ecce mulier occurrit illi ornatu p̄parata ad ca
piendas animas. vñ Hier.ad Nepotianũ, Quid in facie
christiana purpurissimus & cerusa, quorũ alterum est ru-
bor genarũ & labiorum, quo vtitur, alterũ cãdor est oris
& colli, q̃ sunt ambo iuuenum ignis somẽta libidinũ,
& impudicæ mẽtis indicia. Fuit ergo p̄ceptũ bonũ, qđ
carnalem cõcupiscẽtię viam p̄cludit, ne mors ingredia-
tur p fenestras nostras.xvĩ q.ij.vilis. cũ nõ solum a ma-
lo, sed ab oĩ specie mali p̄cipiat Ap̃ls abstinere.extra.de
5 vi.& ho.cle.cum ab oĩ. ¶Quarto, ornatus talis nõ solũ
est, puocatiuus pcĩi, sed etiam p se vr̃ esse peccatum, qa
est ↄ præceptum diuinæ legis, & ↄ doctrinam apostolo-
rum, vt.s. Item ↄ euãgelium. Luc.xvi.c.vbi diues, qui in-
duebatur purpura & bysso, sepultus dr̃ i inferno, de quo
Grego. Si cultus p̄ciosarum vestium nõ esset i culpa, ser
mo Dei nõ tam manifeste exprimeret, q diues indut⁹
purpura & bysso descẽdit ad inferos. no.xxi.q.iiij.in sũ-
ma. qđ ẽt bene, pbatur authoritate beati Cypriani, q sup
prima epla Petri vbi.s.de talib. dicit, serico & purpura i-
dutæ Christum sincere induere nõ põt, auro & marga-
ritis adornatæ & monilib. ornamẽta mẽtis & corporis
pdiderunt, hoc aũt esse nõ põt, nisi p peccatum morta-
le. Item dicit idem Cyprianus in libro de habitu virgi-
num. Non virgines tm̃ aut viduas, sed ẽt nuptas puto &
oẽs oĩno fœminas admonẽdas, q opus Dei & facturã
eius & plasma adulterare nullo mõ debeant adhibito
flauo colore, vel nigro puluere, vel rubore. aut quolibet
linimẽto natiũ corrumpẽte medicamine, & postea ĩfra
subdit: Manus Deo inferunt, qñ id, qđ formauit, refor-
mare cõtendunt. Impugnatio ista est diuini operis, & p̃-
uaricatio veritatis. Deũ videre non poteris, qñ oculi tibi
non sunt, quos ille fecerit, sed diabolus infecit. Dei ini-
mico te computa pariter cũ illo ascitura, sed hoc alicui
nõ debetur nisi pro mortali peccato: ergo talis ornatus
est mortale pc̃tũ. bene hoc asserit Aug. ad Possidoniũ,
de cõ.d.v.fucare colorib. bene fa.4.regũ.ix.c.versi. Dete-
stabilis mulier illa Iezabel pinxit oculos suos stybio, &
ornauit caput suũ, q̃ de turri p̄cipitata est. & Hie.ad Ne-
potianũ, Ornatus iste nõ dñi est velamẽ, istud antichri-
sti est, qua fiducia erigit ad celũ vultũ, qñ conditor nõ
cognoscit. Quinto excõicatio ligat, vbi adiicitur actui
cui⁹ dispositio ptinet ad ptãtẽ, seu iurisdõnem ecclesia-
sticã, sed hic excõicatio est talis, adđimr.n.ornatui, seu
habitui mulieris. ergo &c. Maior satis est no. minor ve-
ro.s.q talis actus, videlicet ornari, vel tali habitu pp ho-
nestatẽ seruãdam nõ vti, mandare ptineat ad ecclesiã,
satis patet. extra.de iudi.in nõnullis.xxx.di. qcunque, &
c.si qua mulier. qđ traxisse vr̃ originẽ a lege diuina. legi
tur.n. Deuterono.xxii.c. nõ induatur mulier veste virili,
nec vir veste muliebri. & Apostolus mulris habitũ dis-
posuit.j.ad Corin.xj.vir orãns aut prophetans velato ca
pite deturpat caput suum, mulier orãs aut prophetãs si-
ne velato capite deturpat caput suum. & infra si vir co-
mam nutriat, ignominia est illi, mulier vero si comam
nutriat, gloria est illi, qñ capilli pro velamine ei dati

sunt ad hoc.xxj.q.4.epi. sed nec defendit mulier, si mari
tus ei ↄ̃rium præcipiat, q sic probatur. Vbicunque in ↄ-
6 trariis p̄ceptis maior & minor potestas cõcurrit, sem
per est obediendum maiori potius, q̃ minori. Hoc be-
ne probatur 8.dist.q̃ ecclesia.xi.q.iii.qui resistit. sed cer-
tum est, q maior est ep̃s quam maritus, quia est præla-
tus viri.xi.q.iii.si aũt nobis. ergo magis obediet mulier
ep̃o & eius statuto q̃ marito ↄ̃rium mandanti. ¶In ↄ̃-
trium sic, pbatur. Non valet statutum, vel sñia alicuius
sup eo, quod ad eum, vel ad eius officium non spectat,
sed ornatus mulierum vel modus ordinandi non spe-
ctat ad ep̃m, ergo sup eo nõ potuit statuere, vel dispone-
re aliqđ. Maior probatur hic.xcvj.di.bene qdem. & no.
xi.q.iii.in summa. Minor patet, qa ornatus mulieris so-
lius viri arbitrio vr̃ esse permissus.de con.d.v. fucare.33.
q.v.quod Deo. est enim vir immediate caput mulieris,
ea.ca.& q.hæc imago.32.q.vj.nõ mœchaberis. nõ ergo
mulier ligabitur statuto vel sñia, q̃ non valet. ¶Secun-
do, statuta cp̃orum q̃ absorbent iura aliorum, nõ valẽt,
nisi ipsi, quorum ius læditur, cõsentiant, vel nisi saltem
sint præsentes & taceãt. extra.de lo.& con.vestra.de his q̃
fiunt a præla.c.vl.ar.de ma.& ob.c.vl. sic sñia etiam alte
ri in iudicio nõ existenti nõ præiudicat. de re iud.cũ su-
per.& c.quãuis. cũ sua mã. sed istud statutum absorbet
ius maritorum, ad quorum arbitrium pertinet orna-
tus vxoris. ergo non valet, nec mulieres potuit astringe-
re; maxime cũ nõ dicatur, q viri cõsenserint. ¶Tertio,
lex nõ debet esse talis, q̃ scandalum inducat vel alicui la
queum iniiciat, de resti.spo.literas.xxvii.q.j.de viduis.n.
iiii.di. erit aũt.& in proœmio huius libri, imò pp scãda
lum vitandum alias licita dimittũtur & prohibẽtur, &
qñque illicita tolerantur, de no.ope.nun.cum ex iniun-
cto.eo.tit.qui scandalizauerit.de vi.& ho.cle. Deus q.de
cle.cõiuga.cum olim.de regulari.c.vlt.xii.dist. nos ↄsue
tudinem.4.di.denique.l.di.vt ↄstitueretur, cũ si. sed ma-
rito scandalum infertur, cum ↄ̃ volũtatem suam mu-
lier deponit ornatum. in præ.cap.quod deo. pari. mulie-
ri laqueus iniicitur, quia pplexa nescit, an obediat ma-
gis ep̃o. vel marito.xiij.di. verum, ergo tale statutum est
malũ. ¶Quarto, hmõi statuta, quantum fieri põt, inter-
pretanda sunt s̃m ius cõe, extra.de cõsuetu.c.cum dile
ctus. sed ius cõe est, q vxor potius obediat viro, q̃ alteri
in his, q̃ de sui nã non sunt mala.33.q.v.voluit itaque
lex.& q ornet se ad voluntatẽ viri. in præ.c.qđ Deo.& c.
fucare. ergo interpretabitur statutum, nisi vbi ↄ̃rium ve
lit, cuius tanquam maioris auctoritas intelligetur exce-
pta, de iur.iur.venientes.& si ep̃s statuẽs aliter præcise in-
tellexisset, sñia tanquam errorẽ continens s̃m talem in-
tellectum non valeret, de sñia excõicationis, p tuas. arg.
eorum, q̃ no.4.q.v.quisquis. in gl. sed pone. ¶Quinto sic
probatur, proprium votũ est magis obligatorium, &
magis astringit ad sui obseruationem, quam ad supe-
rioris præceptum, argu. ad hoc.xvij.q.j.qui bona, q̃cun-
que enim, q̃ possunt præcipi de sui natura, possunt mo-
ueri, sed non oĩa, quæ possunt moueri, possunt præcipi.
7 xxxii.q.j.integritas, ergo fortius & amplius est votũ, q̃
præceptum. sed mulier, pprium votum factum etiam
de viri licentia non potest iuste ↄ viri voluntatem exe-
qui, quod magis videtur. ergo nec præceptum seu pro-
hibitionem, vbi saltem illud, quod prohibetur alias de
sui natura non est malum. Hoc aperte probatur.xxxiij.
q.v.manifestum.& c.noluit. Quod autem talis ornatus,
maxime vestium, de sui natura non sit malus, pbatur
bene Iudit.x. c. vbi dr̃ in princi.de ea, quæ induit se vesti
mentis iocunditatis suæ, tulitque sandalia in pedibus, as
sumpsitq; dextrariola & lilia & inaures, anulos, & oĩb.
ornamẽtis suis ornauit se, & Esther.ij.c.vbi ipsa hæc san
cta simul cũ aliis vtebatur ad ornatum oleo myrrino
idem de myrra & quibusdam pigmentis & aromatib,
& mundo muliebri, q sanctæ dominæ non fecissent si
peccatum fuisset.xxxvij.di.qui de mensa.vij.q.i.om nis
qui.ix.q.iij.Lugdun. faciat ad hoc, q vsus rerum nõ est

in culpa sed abusus.xli.dist.c.j.& c.dicit.& §.vlt.& vide in Hie.ad Exuperantium.B.& ad Saluinam.B.¶ Sol.ad euidentiam istius quæstionis primò videndum est, verũ talis ornatus sit peccatum, ad quod distinguendum est inter ornatũ vestiũ & hmõi fucationẽ, de qua loquitur Cyprianus in præd. auctoritate sua de habitu virginũ; cũ sit species fictionis, seu adulterina fictio, non põt esse sine peccato, vt bene patet p Aug.in pri. c. fucare, de cõ, d.v. non tñ semper cum peccato mortali, sed solũ quãdo fit pp lasciuiam, vel in contemptum, in quib. casibus loquitur Cyprianus, sed tñ est sciendum, q aliud est fucis fingere pulchritudinem non habitã, quod nõ licet, aliud occultare turpitudinẽ ex aliqua cã maxime extrinseca, vt infirmitate vel huiusmodi prouenientẽ, qđ est licitum. vnde apostolus.j. ad Cor. xij. Quæ putamus ignobiliora esse mẽbra, his honorem abundantiorem circundamus. Ornatus aũt aliter superfluus vt vestiũ, & huiusmo. in nõ nuptis mulierib. est peccatum mortale, si fit ad placendum virorũ aspectibus, & ad concupiscẽdum, cũ illud sit prouocare incentiuum peccandi. Vñ Chrysost.de contemplat. Si se mulier decorauit, & ad se visus hominũ prouocauerit, extremam vindictã sustinebit, etiam si nullam plagã intulerit veneni eius, obruit enim, & si nullus sit, qui bibat inuentus. Si ex vanitate pp quandã iactantiã, vt forte bene indutæ reputentur, talẽ veniale. Coniugata aũt si se ornet ex causis prædictis similiter, sed si se ornet hac intentione, vt placeat viro ne per eius contemptũ labatur in adulteriũ, potest hoc facere sine peccato. Vnde Apost.j. ad Cor.vij. Mulier, quæ nupta est, cogitat, quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. & Aug. dixit ad Possidonium, nolo vt te ornamentis auri vel vestis perperã habeas in prohibendo sniam, vbi in eos, qui neque coniugati sunt, neq; coniugari cupientes, cogitare debent qualiter placeant Deo. illi aũt cogitant, quæ sunt mundi. s. quomodo placeant vel viri vxorib. vel mulieres maritis secundũ Tho. in ij. ij.q.cxcviij.arti.ij. ex quibus sic dico, q statutum † epi ex cã factũ de sui natura bonum est & valet, & ideo qcũq; eis vtitur saltem ad fingendam pulchritudinẽ quã non habet, incidit in pœnam, quia cũ fucatio † de sui natura sit mala, merito potuit prohiberi, in † quo nec vxor dẽt obedire viro. xj.q.iij. nec semper. cũ si. & sic loquitur ca. fucare. Circa alia aũt ornamenta dico, q quælibet non nupta † tenetur præcisè obedire statuto, viij.q.j. sciendũ, xj.q.iij. qui ergo, & c. qui resistit, xxiij.q.j. quid culpatur. q & si mulierib. possit esse ornatus sine peccato mortali, ius tñ præcepti transgressionem facit mortalẽ. xiiij.q.j. quod præcipitur. Circa nuptã † autem dico, q aut vir p̃sentit expresse, vel tacite, non præcipiendo contrarium, aut expresse prohibet, ne vxor statuto obediat. In primo casu debet mulier seruare statutum, alias incidit in pœnam, quia tunc non subest infrascriptum impedimentum quoad statuti obseruantiam non tenetur. In scdo casũ, vbi. s. vir p̃trium præcipit, quãuis in affectu pprio debet velle obedire statuto. Sed in effectu potius obediet viro, cuius obedientiæ immediatè & principaliter est astricta, contra cuius viri volũtatẽ tale statutũ in his eã non potuit obligare, sicut aperte probatur in s̃. alleg. & maxime. xxxiij.q.v. manifestum. hæc imago & c. voluit, & c. quod Deo pari.

S V M M A R I V M.

1. *Ad Papam cum appellatum est in maioribus causis, si appellatio non sit renuntiatum. quis futurus sit iudex.*
2. *Iurisdictio licet ex conditione competat, an exercitium etiam competet.*
3. *Iurisdictio impediri aut eius exercitium quatenus possit.*
4. *Iudex suspectus non recusatus non dicitur impotens.*

REGVLA XXXI.

CVm, qui certus. Dy. ponit exẽplum. per.l. ff. de ædil. edic. l. i. §. aũt, & §. si intelligatur. & l. si tñ. §. ei qui seruũ, vbi emptor sciit, vel scire debet rei vitium, per venditorem certificandus non est. ¶ Prima gl. ponit exempla. Secundo sup. de illo qui certus esse debebat. Tertio tractat de canonico, qui scit ecclesiam vacare. & alleg. concordan. ad regulam. Quarto arguit ad quæstionem. In glo.j. ibi [*sed & si pupillus*] si palam proscriptũ est, ne cũ institore p̃hatur, non auditur dicens se ignorasse. & ibi [*denunciasse*] vide de offic. deleg. prudentiam, in iiij. glo. in fi. In prima glo. ibi [*quantomnoris*] si non ignorabat, agit, & si venditor sciens seruitutẽ, vel vitium diceret se nolle teneri nomine seruitutũ, vel vitiorum, hoc enim, generale pactum non trahitur ad illa, quæ venditor sciuit. ff. de ac. emp. & ven. l. hoc autẽ, & facit, qđ ibi no. Dy. & dixi post Vinc. de pœ. & re. c. cũ infirmitas. in fi. & vide in spe. de emp. & ven. §. videndũ, ver. quid si venditor equi. & ver. sequentib. & ibi. [*l. denuntiasse*] Dy. hanc l. signans per p̃rta ad regulam soluit, q in his, quib. necessaria est denuntiatio, non sufficit scientia, vbi vero sola scientia est de substantia, non requiretur denuntiatio. In dubio præsumendũ est potius scientiam, quã denuntiationẽ esse de substantia, cum denuntiatio fieri soleat, vt incertus certificetur. ad hoc. ff. de pet. hære. item veniunt. §. petitam. & ff. quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. si forte. & in fi. & Guil. in Spe. de sta. mo. ver. xxxviij. & vide quod ibi dicm.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, quam disputaui, q̃ sic proponebatur. Ad cãm delegantur duo cũ clausula, q si ambo, altero ex ipsis collega verè impedito, sed de impedimento fide non facta, procedit alter, quæritur, an valeat processus. Ad affirmatiuã primò. Ad negatiuã secũdo inducam sex rationes, & opiniones. Tertio soluẽs distinguam duo mẽbra, & sic opiniones concordabo. Quod valeat probo, satis est, q is p̃ quem de veritate criminis inquiritur, sit vere infamatus, licet non prius fiat fides de infamia, vt tenent Host. Pe. & Abb. de acc. cum oporteat, & ca. qualiter. & Guil. in spe. de inquisi. §. nũc tractemus. ver. hic aũt scias, & dicas hæc vera in ordinario, dico idẽ in delegato, ex quo pars nõ resistit. de acc. c. ij. li. vj. sicut ibi sufficit existẽtia infamiæ, de qua fides fieri possit, sic sufficiat existẽtia impedimẽti, de qua nunc, cum de processu q̃ritur, fides fieri possit ad instar eius, qđ de conseruatore dicimus esse, q nunc cõstat offensam, quam puniunt, fuisse notoriam, de hoc eod. tit. c. j. & vlt. li. eo. ¶ Secũdò video, q quo ad reuocationem attentatorũ satis est, q nũc constet de existentia causæ appellationis interpositæ antè sniam, q̃ tunc erat, licet tunc de illa nõ constiterit, de ap. non solũ. li. eo. sicut ergo existentia cõæ ibi, de qua nũc cõstat, ex tunc abdicauit iurisdictionem iudicis a quo, in iudicẽ ad quẽ. Ita existẽtia impedimẽti iurisdictionẽ transtulit in collegã ex tũc vt clau. ¶ Tertio sufficit existẽtia reseruationis, vel gratiæ licet ignorẽtur, de præben. si postq̃. & c. si bñficia. eo. lib. ¶ Quartò sufficit existẽtia ppetui impedimẽti in primo mĩimonio, lz de illo non sit facta fides, vt valeat scdm, dũ mõ nunc de illo fiat fides, de eo qui duxit in ma. c. ij. ¶ Quinto sufficit existentia criminis hæresis paternæ, vt filius ex tũc cẽseatur sui iur. licet nũc tm̃ de illa constet. de hære. c. ii. in fi. li. vj. ita ergo sufficiat existẽtia impedimẽti, vt p illud ex tũc cẽseatur collega solus fuisse iudex, licet fides tunc facta nõ fuerit, sicut sufficit hr̃e iura in curia. licet nõ exhibeantur. de elec. cupiẽtes. ver. electos. & no. ibi in glo. vlti. primæ partis. ¶ Sextò probat hæc dec. prudentiã, super qua plus fundatur opinio p̃ria, nã apertè innuit horũ alterũ sufficere, q p̃stet de impedimẽto, vel q p̃stare possit ibi, vel alias de eodẽ canonicè p̃stare nõ poterit. ergo ex quo nũc cõstat, iudicẽ tũc impeditũ, ergo patet vi clau. collegã tũc procedere potuisse. & hanc partẽ tenet Innoc. in dec. prudentiam. ex quo partes non resistunt. Hoc etiã tenet Archidia. licet in casu dissimiliter, cum eadẽ ratio sit in decre. cum plures, eo. lib. eo. titu. vt veritate manifestata cedat opinio. 8. di. veritate. ¶ Quod nõ valeat, pbat aperte, decr. sciscitatus,

de

de rescrip. primo. inquantum ibi repetitur hoc verbum ꝯstiterit. Itē quia ibi ponitur determinatio dummodo, qua determinatione non seruata non vr̄ pp solā existētiā impedimēti collegam esse iudicem, cui conuenit. c. ti. sup literis. ibi, deleg. postquam si. super hoc fu. sa. fi. & ex contrario sequeretur absurdum, quod deleg. ante p̄sentationē rescripti, ex quo vere iudex est, ꝓcedere posset. ꝯ id, de ap. super eo. ii. & in extrauagā. Bon. iniunctæ. imo nec sufficeret rescri. nunquā exhibitū probari per testes s̄m veram opinionem, quā recitare soleo. de priuilegi. cum olim. j. ad fin. j. glo. ¶ Secundo vr̄ quæstio casus, de offi. deleg. si ꝯ vnum. li. e. Nō enim sufficit existētia impedimenti, vel suspicionis collegæ, vt collega ex vi clausulæ in principali procedat, nisi prius pronunciatum sit super illa. ita nec sufficit existentia suspicionis, vt nunc per illā impediatur potestas subdelegandi, vt s̄. e. ti. iudex. in princ. lib. vi. ¶ Tertio arguendo de ap. tripliciter ꝓbatur sic, iudex ap. interpositæ ante sn̄iam iudex est principalis causæ, sub conditione, s. si bene appellatū est, & tn̄ de illa conditione prius constare debet. de ap. vt debitus. nec alter etiam de consensu partiū posset de principali cognoscere. de so. com. Romana j. respon. li. vj. Ergo idem in proposito, ꝙ vnus solus iudex est sub conditione. Item ad inhibitionem faciendam per iudicem appellatio. non sufficit negotium deuolutum, nisi constet deuolutum, de app. Rom. §. si vero. lib. vi. Item cum appellatū est ad Papam in maioribus casibus, &

2 appellationi † renunciatū est, iudex alias ordinarius est iudex causæ sub conditione, si sine prauitate ꝓcessum est, sed prius de hoc inquiri debet. de elec. quamuis. & c. prouida lib. eo. per eūdē modū potest induci. de sup. ne. præ. c. fi. lib. eo. ¶ Quarto video, quod ad collationem beneficii curati faciendam habenti plura curata non sufficit existentia dispensationis, nisi prius de illa cōstet. de offi. ord. c. ordinarii §. conferendū. lib. e. sicut ergo ibi impeditur potestas collatoris, sic & hic potestas iudicis fide non facta ¶ Quinto bene facit ad hanc partē de hæreti. cū s̄m. in li. nam licet sint confiscata bona pp existentiam criminis hæresis apprehensio tamen fieri nō

2 potest, nisi hoc declaretur. Sic licet iurisdictio † competat ex existentia conditionis, exercitium tamen non cōpetit, nisi de hoc facta fuerit fides. & si dicas, quod illud illo casu est, quo requiritur sententia. do instantiā per decr. pro humani. de ho. eo. lib. in fin. Bene igitur dicūt iura requiri cām rationabilē & manifestā. de of. or. irrefragabili. §. cæterū. eo. tit. conquerēte. de vi. & ho. cle. monasteria. de censi. cū Apostolus. §. prohibemus. de sen. exc. sacro. cū similibus. ¶ Sexto satis facit, qa iudiciū alias esset in pendenti, quod esse non debet. ff. de iud. nō quemadmodū. penderet. n. vtrius processus ex futura fide impedimenti, sicut ergo in procur. ad iudicia non sufficit existentia reuocationis iud. vel parti non insinuata, de proc. mand. licet sufficiat in extraiudiciali. eo. ti. & li. c. fi. & eo. lib. de præb. dudum. in fine, sic & in hoc casu non sufficiat existentia impe. de illo fide non facta. Hāc partē tenet B. in dec. prudentiā. in glo. ij. in fi. iii & iiii. & pe. primæ partis, & Ho. in eadem dec. qui dicit, consensum, vel taciturnitatem partiū nil operari, cum prorogatio, de qua ibi loquitur Inn. habeat locū in ordinaria iurisdictione non dele. ¶ Solutio. quæstio ꝓponitur de impedimento, de quo tunc existente fides fieri pōt, alias esset nullum dubiū, & soluēdo distinguo. Aut impedimē-

3 tum † sine ope exceptionis impediens iurisdictionē vel exercitiū erat perpetuū vel tēporale ineuitabile, & tunc siue id fuerit notoriū siue non. dum tn̄ nec ipse coniudex, nec aliqua partium de hoc q̄stionem retulerit, valet processus, & sit ratio, quia verū est, ex existentia cōditionis illū iudicem esse, nec fit ibi per partes prorogatio iurisdictionis quæ competebat, vt dixi, sed sola remissio ꝓbationis, & sic intellecta sit vera hoc casu prima opinio Inn. & Arc. Aut est impedimētū tale, in quo necessaria sit exceptio, vel est impedimentū incōmoditatis, vel volūtatis, & his casibus non valet ꝓcessus, & sit vera opinio ꝯtra gl. & Ho. & huius rō patens est, qa de primo oportet ꝯstare p exceptionē oppositā & ꝓbatā. & sic re

4 spondet dec. si ꝯ vnū. e. ti. qa non hoc ipso quod † iudex sui pectus est, dicitur impotēs, nisi pars recuset, ergo nō prius existit conditio clausulæ iurisdictionis exercitium transferens in collegā. Scdo casu incōmoditatis, vt cū nō vult p de re electionē, planū est, qd nō ex incommoditate, sed per excusationē existet ꝯditio, & sic loquatur dec. sciscitatus. ibi, dūmodo maxime cū tūc subdelegare possit, & collega teneatur, clausula non obstante, sub delegatū admittere. vt no. c. ti. coram. Tertio casu. s. volūtatis, necesse est de illa cōstare, vel p ꝯtumaciā ipsius requisiti, nō venientis, vel p apertā resistentiā, vnde cū nec aliter dicatur ꝯditio existere in hoc casu, nō prius iurisdictio collegæ defertur. & his casibus nō esset taciturnitas partium remissio ꝓbationis, vt in primo mēbro, sed ꝓrogatio iurisdictionis in exercitio, quod in delegata no ꝓcedit, vt s̄. dixi. s̄m Ho. & hac distinctione bimēbri ꝯcordatæ sunt opiniones, & soluta ꝯtra, cuius distin. primū membrū indubitate ꝓcedit iudice sciente impedimentū collegæ, sed & ignorāte, vel dubitante vr̄ idē, ar. l. iii. ff. de ma. vin. & eorū q̄ scripsi post Inn. & Ho. de præscrip. c. cū ex officii. & facit, quod no. de biga. nup. nā si ꝯ regulā qua p̄fertur veritas fauore instarū. & processuū, p̄fertur opinio, fortius vbi fauor ille cōcurrit cū regula stabitur regulæ. Nec ob. ff. de acquir. hære. l. venire. & l. vl. § j. ff. de cōdi. & de. multū interest. cū si. ad q̄ rñde p no. in p̄. § j. Itē hæreditatis aditio plus respicit animū. instit. de hære. qua. ad fi. ff. de acqu. hære. l. is qui putar. sicut & ꝯctus matrimonii. de spon. tua. iurisdictionis exercitiū plus respicit factum, dummodo iure subsistere possit. Nec ob decre. cū sup. eo. iii. quia volūtas hic & potestas non sunt contraria. Io. And.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio rescripti papalis contra me impetrati a dicente se expulsum de possessione uiolenter per me, an ueniat ut dilatoria, an uero ut peremptoria.*

2 *Contestatio ita animum contestandi exigit, vt in iudicando iudicantis animus requiritur.*

3 *Quæ in præfationibus dicuntur, in sequentibus repetita uidentur. Subiecta sunt talia, qualia prædicata ibidem.*

4 *Contestatio per quæ fieri debeat.*

REGVLA. LXIII.

EXceptionem. Primo enim gl. ponit exempla & remittit. Secundo obiicit & po. opi. quam non approbat & soluit, reddendo tripliciter rationem regulæ, & subdens cautelam, quam improbat. Tertio ꝓrogat regulā ad replicationē. In prima glo. ibi [*non utique*] sequitur, æstimatur cōfiteri de intentione aduersarii, cum quo agit q̄ exceptione vtitur, & ibi [*qui hominem. §. ult.*] loquitur in eo, qui habebat exceptionē ꝑpetuam, & soluens repetit, & sic non liberatur ab illa inefficaci obligatione, qa eadē res non perit &c. ¶ In j. glo. ibi [*quidam.*] vt not. in Spe. de excep. §. vlto. post prin. & similibus, quas Dy. hic dicit non esse exceptiones iuris, sed facti, vel intentionis. & ibi dicit fateri, & quod dr̄ ff. commo. l. si is. §. vlt. sic est speciale pp iustā ignorātiā soluentis, ne sit in damno. s̄m Io. mo. & ibi [*sint differentiæ*] & hoc casu intelligit Dy. hanc regulā inducens. l. si quidem. C. de excep. j. & ii. rñ. quod non placet, vt sequitur in glo. & ibi [*amplectenda*] nec est necessaria, dummodo stetur in meis exceptionibus, super quo vide, quod not. s̄. e. de lit. cōtest. c. ij. in gl. antepe. & ibi de cōfes. c. j. in glo. j. ver. ad positiones. & ibi [*ita replicatio*] & fortius, vt dixi. de excep a nobis. in summa replicationum in quarto membro. & in si. ff. de excep. l. ii.

QVAESTIO.

Huic regulæ coadaptemus q̄stionē Gof. tertiā, q̄ sic q̄

1 rebat. Impetrasti ꝯ me scriptū papale dicēs † quod te de possessione violēter deiecerā, citatus ꝓfessor, ꝙ non intendo

nendo litem contestari, nec iudicium ingredi, & dico te falsum expressisse, cum nõ violenter eiecerim, sed iudicis authoritate vacuam possessionem intrauerim. q̃ritur, an hæc exceptio veniat vt dilatoria ꝯ rescrip. an vt peremptoria ꝯ actionẽ. Sed huic quæstioni congrue incidit veneral. xxxiiij. an protestatio rei dicentis corã iudice & aduersario, quod non intendit litem contestari, impediat ꝯtestationem, ad quã als eius rñ. sufficeisset, & hanc prius tractãdo est sciendũ, quod satis plene ꝓsequitur illã Guil. in Spe. de lit. cont. §. ii. ver. patet. ex præmissis. Disputauit etiam illã Azo doctor nostri iur. Bocan. & doctor meus in legibus. D. Mar. Sill. ma. sed propter scripta in p̃. §. ver. patet, ex p̃missis breuiter pertransibo. p̃mittẽs ꝑ quos disputata fuit. & ad negatiuã primo & ad affirmatiuã scdo inducã, quod tres doctores allegant. tertio ponã quatuor solutiones, exprimendo quæ placent. Et quod non sit facta ꝯtestatio, allegatur. s̃. de spon. tua. s̃. quod me. causa. c. j. xxxi. q. ii. Lotharius. xxvii. dist. diaconi. de resti. in inte. c. ii. circa fin. de offi. or. pastoral. de elect. Cumana. ff. qb. mo. pign. vel hy. sol. si debitor. §. j. ſm Barth. ibi ꝑ ꝓtestationẽ remanet ius pignoris creditori. ad idẽ. ff. de vsu. sed si qd. §. fi. ibi, cõmoditas doliorũ nõ ꝑtinet ad legatariũ, qa testator dixit, se nolle ad eũ ꝑtinere. ad idẽ. ff. de neg. ge. Nesennius. vbi pp ꝓtestationẽ mater repetit impensas. Itẽ sicut in sn̄ia requirtur animus sententiandi. ff. de arb. qualẽ. ita & in ꝯtestatione † animus ꝯtestandi. sed ꝓtestatio contrarium animum ostendit. ff. de pact. iurigen. §. quod fere. ergo ꝑ ipsam impedit̃ ꝯtestatio ſm Bar. ad idẽ. ff. de codicil. cõficiuntur. §. fi. ff. de leg. j. si mihi. §. interdũ. & l. si ita sit scriptũ. ſm Guil. ¶ Ad ꝯriũ adducit̃, de ꝯsti. cũ M. de ap. solicitudinẽ. in fin. q̃ tñ facit ꝓ prima, vt ibi scripsi sup gl. finã facto vr̃ renũciare ꝓtestationi. eo. ti. dilecti. & qñq; ꝯtestatur litẽ, q id nõ intendit. s̃. de dolo & ꝯtu. ꝓut. Itẽ cũ sibi videatur ꝯrius faciendo ꝯ ꝓtestationẽ, nõ est audiendus. de p̃sũp. literas. C. de mu. patri. ꝓfessio. li. x. ſm Barth. Adducitur ad idẽ. ff. loca. l. antepe. §. locator. C. de re iudi. ad solutionẽ. Itẽ ar. ff. de ꝯdic. inde. si qs sciẽs. vbi animus nil operatur. ad idẽ. ff. de ꝯdi. ob cau. dedi. §. si qs quasi statulib. & C. e. si repetendi. & ff. q. mo. pig. vel hypo. sol. sicut. §. pe. & qd dicãt ipsę leges, vide in p̃. verti. patet ex p̃missis. de codicil. diui. §. licet. posteriora. n. prioribus derogant, vt ibi. & C. de pac. pacta nouissima. ff. de pac. si vnus. §. pactus. de leg. j. l. si mihi. §. in legatis. Barth. dixit lit. ꝯtesta. nõ factã, qa iudex & aduersarius tacendo videñt ꝯsentire. & dicit Tan. sic tenuisse & Hug. & Accu. sic sibi rñdisse. sed ipse Accur. q hoc not. C. de li. conte. l. vna. in gl. ii. non innitur p̃dictæ rõni de cõsensu iudi. & aduersarii. Idẽ dico de Be. q hoc no. de lit. ꝯte. c. vno. Et Vinc. de elec. Cumana. tenuit ẽt idẽ Azo legista. Dicit Mar. qbusdã videri, ꝙ si iudex ꝓtestationẽ admisit, non sit facta cõtestatio. Nõ ob. ꝙ postea sup principali rñdit, qa cũ p̃missa protestatione respõdisse vr̃, quia quæ † in ꝓ̃fationibus dicũtur, in sequẽtibus reperita dicuntur. & subiecta sunt talia, qualia p̃dicata permittũt. ff. de verb. ob. Titia. §. idẽ respondit. Nec ob. ll. ꝓ eũ in ꝯriũ allegatę, qa nulla ibi p̃cessit ꝓtestatio. Si aũt iudex reprobauit protestationẽ, tũc dicatur facta cõtestatio. ff. de neg. gest. si aũt. §. si quocunq; mõ. ff. de cõpen. ꝙ in diẽ. si rõ. de contrario iud. tutel. l. j. §. qd ergo. vbi ꝑ iudi. reprobationẽ aufertur actori cõmoditas agẽdi, ita & hic vtilitas ꝓtestandi. Hoc ſm Guil. in p̃ęd. ver. patet exp̃sse. fuit opi. Ia. Bal. qui intellexit iudicẽ admittere, si nõ reprobat, dato ꝙ expresse non admittat, sed taceat, all. ẽt Gui. de censi. oli. & hoc ipsi Guil placet. sed p̃dictus Mar. indistincte. i. nõ distincto. an iudex approbet vel nõ, tenuit litẽ cõte. qa reus debet habere animũ cõtestandi. in Auth. de exhi. rei. §. illud. Sed ex quo ꝓtestatur deest animus. ff. de pactis. iurisgen. §. ꝙ fere. Nec obst. prædictæ l. si naũt. §. ꝙ in diẽ. & §. qd ergo, quia ideo obstat ibi exceptio rei iudi. qa lata fuit sn̄ia super illis, super quibus lis fuit cõte. nã reus asserendo se vti bona iustitia, & postea obiiciendo exceptionem compẽsationis, videtur omne auxilium sibi competens in iudicium deduxisse, vnde non mirum. sed in illis legibus obstat exceptio rei iudi. Inducit ẽt gl. auth. q semel. C. q̃o vel qñ. q̃ incipit. s. talis. q̃ dicit ꝙ iudex nõ potest cogere reũ pręcise ad rñdendũ, sed si dicamus, quod reprobatio iudicis operetur, ꝙ fieret cõtestatio, iam seq̃tur eũ posse cõpellere ad rñdendũ, sed si litẽ non contestetur, fiet missio ꝯ eum, vt ibi gl. prædicta. Et hæc solutio domini mei mihi placet coniuncta dis. Azo. quæ sequitur de actore. tenẽt idẽ Iac. de Ra. & alii, qui licet protestetur cõtra protestationẽ rei, cum ꝯtestatio litis ab animo rei procedat, vt dixi, protestatio actoris animũ rei non tollit, & sic lis contestata nõ erit. hoc ponit Cynus in præ. l. vna. C. de lite contesta. Azo doctor noster, de quo. s̃. tenet idẽ per rationem animi, q necessarius est, vt s̃. allegatur de elec. dudũ. ii. de lite contest. c. vno. & C. eo. tit. l. vna. & maxime si respõsio facta fuit incontinenti post protestationem, quia iuesse videtur. ff. si cer. pe. l. lecta. s̃. de ele. officii, licet si ex interuallo protestationi renunciasse vr̃, de of. del. gratum. hoc dictum placet Ho. vt patet in di. quã posui. s̃. de cõstit. cũ M. super gl. hic ergo, q̃o aũt respondetur ſm Inno. ad id, quod opponitur, protestationẽ contrariam facto, scripsi in præ. dec. vni. de lit. conte. sup gl. & in regula, in generali. j. e. pe. col. ver. sed quæro. Nunc redeundo ad principalem quæstionem Gof. in qua breuiter pro & ꝯ ponitur solutio, & ipsius declaratio, & licet videret̃ ista quæstio sopita per ea quæ dicta sunt. s̃. ipse tñ ad partẽ, ꝙ admittatur vt dilatoria, & ad elidendum rescriptum non ad ordinandum iudiciũ inducebat, ꝙ protestatio in multis casibus multũ operabatur, & defendebat ne noceret, qd̃ agebat, allegabat. xxviii. di. diaconi. & iur. s̃. in princi. allegata. In contrariũ inducebat, ꝙ ista contingit principale negociũ, ergo admittenda vt peremptoria, & sic fit litis contestatio. C. de p̃scrip. lõ. tẽ. l. emptor. C. de excep. si quidẽ. ff. de int. ac. l. si filius. §. exceptioni-4 bus. habet. n. fieri cõtestatio † ꝑ narrationẽ negocii principalis. C. de lit. conte. l. vna. C. de iud. rem non nouam. nec dici põt ista dilatoria, quæ præcedere habet litis cõtest. C. de proba. exceptionem. iii. q. vi. §. exceptio. ff. de adult. si maritus. §. præscriptiones. nec multũ operatur i hoc casu protestatio propter facti repugnantiã, sicut si clericum irato animo percutio post verba iniuriosa, ꝓtestando, quod non facio animo iniuriandi, excõmunicationis vinculum nõ euado, cum verum sit, quicqd protestor, te passum iniuriam. ff. de iniur. eum qui. §. si iniuria. all. etiam de consti. cum M. Item si dicam me nolle intrare iudicium, tñ aliquid propono de negotio principali, fit contestatio, vel quasi. de dolo & cõtu. prout. Soluendo dicebat, ꝙ quoties in iudicio quis proponit exceptionẽ, quæ ex sui natura sapit peremptoriã, si protestetur se nolle litem contestari, vel iudicium ordinare, sed rescriptum elidere. & causam differre, iudex ñ audiet illum tanq̃ sibi cõtrariũ per decr. solicitudinem de ap. in fi. C. de fruc. l. j. ff. qñ ap. sit. l. ii. §. j. Aduerte, non dicas Gof. resistere his quę dixi in proxima quęst. non enim dicit ipse litem contestatam nõ obstãte protestatione, sed dicit, quod iudex non audiet illum. i. coget eũ litẽ contestari, non dico pręcise, vt etiam dixi in solutione Martini, sed per iur. remedia. s. missionẽ in possessionem, vnde prout no. in dec. ii. de li. con. s̃. eo. li. ipse Gof. tenuit per peremptoriam non fieri cõtestationẽ litis, vt ibi diffinitum est. Placet ergo eius solutio sic intellecta, cui est simile, quod dixi, de ap. solicitudinem, sup vl. gl.

S V M M A R I V M.

1 *Si Iudæus, paganus vel hæreticus baptizauit, seu leuauit, an contrahatur spiritualis cognatio. nu. 5. & 8.*

2 *Hæretici an conferant sacramenta.*

Baptismum conferunt hæretici, ibidem.

3 *Patrini filios spirituales instruere tenentur.*

4 *Non baptizatus cur baptizet. & nu. 6.*

7 *Catechismus quid sit.*

RE

REGVLA. XXXVIII.

Ex eo non debet. ¶ Prima gl. posuit exempla, secundo dicit tria debere concurrere, quod perseueret, quod non ratione officii id faciat, & quod idem sit capitulum, tertio inducit concor. & simile, quarto conuertit regulam. ¶ In j gl. ibi alia, dicit idē quod. §. meminisse. de quo. s. & ibi [*si quis iusiur.*] loquitur in illo, qui mihi iuramentum detulit, & postea reuocauit, & nunc iterū vult deferre, & ibi. l. vlt. canon. j. ver. s. proxi. al. & ibi [*Iul. ait*] Si iudex in totum, vel in partē est hæres litig. datur alius iudex, & ibi. [*in fundo*] mulier proprietaria ex facto mariti non veniens vsusfructu illum consecuta non opponit marito culpam, ex qua lucrata est, & ibi [*si ideo*] sed repellitur socer agens de dote, quæ in redemptione ipsius de vinculis fuit impensa. ¶ In prima gl. ibi [*succubuit*] hoc dicit, quia si obtinuisset, certū esset ex illo legata non deberi, vt in l. statim alle. §. si ex causa. & l. Titia. & vt dicit Dy. dicens testamētum inofficiosum, dicere videtur testatorem non sanæ mentis. ff. de inof. test. l. ii. & l. Titia. & de leg. j. l. patronus. §. fi. & consequenter innuit, eum nec hæredem instituere, nec legata relinquere potuisset, ibi [*ante finem*] & si rōdetur ad l. post legatum. ff. de his qui vt ind. vel aliud est dicere testamentum falsum, vel inofficiosum, & aliud minus solenne, quia primo casu perseuerando perdo legatum. in secundo non. Ratio, qa primo casu impugno nō solum institutionē, sed ēt legata, sed in secundo nō, cū ex minus solenni voluntate. i. nō sufficiente ad institutionē possit legata deberi. Dy. & ibi. no. vbi & hic lo. mo. allegans verba intelligenda cū effectu, de cleri. non resi. relatum. hæc allegatio non vr̄ bona, qa effectum non habuit, qui succubuit, sed intellexit effectum ex perseuerantia.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionē, quā disputaui post dominū Palmerium de pagano, Iudæo, vel hæretico qui fidem, vel ecclesiam impugnat, vt ex nullo ecclesiæ sacramēto cognitionem spiritualem contrahat. erat aūt

1 quæstio talis. Baptizauit, seu leuauit Iudæus, paganus, vel hæreticus, quæritur, an ex hoc oriatur spiritualis cognatio, quæstio tn̄ Palmerii fuit solū de hæretico. ¶ Inducentur primo ad affirma. v. secundo ad negar. vj. tertio solutio proponitur, & contrariis respondetur. Quod oriatur in effectu hoc solū inducebat, qa baptismus tenet. de con. di. iiii. constat. & c. sē. de summ. trini. c. vno. §. sacra. probat aliter scđo, & sic per actū, qui impeditur in pagano leuando. s. patrinū cū catechismo cōtrahitur cōpaternitas & cognatio. de con. d. 4. in catechismo. de co. spi. c. ij. li. e. quod catechizatus adhuc paganus sit, patet. e. d. catechuminū. ergo & per actum, quod paganus impendit leuando, vel baptizando, ead. cognatio contrahetur cū tertio, certū est, quod per matrimoniū contractū a nō baptizato contrahitur bigamia. xxvi. di. deinde. c. Acutius. ergo & cognatio. ¶ Quarto viro leuante fit vxor ipsius commater. tertia. q. iiii. c. j. & c. si quis vnus. de co. spi. maritus, quæ tamē viro pagano posset esse non baptizata. & viro catholico esse posset hæretica, vt de diuor. quanto. & c. se. ¶ Quin

2 to non solum † baptismū sed ēt sacrālia & alia conferunt hæretici, quod patet. j. q. j. dñs, declarauit & satis nor. xi. q. i. in sum. & patet de scisma. c. j. & de sacrātalib' pater, de sacramētis nō iterand. c. ij. sepultus. n. per manus scismaticorū nō exhumatur, vt ibi. ex quibus concluditur, cognationē contrahi. ¶ In contrariū inducebat Palmerius, quia licet baptismus valeat, tamen est in detrimētū cōcedentis, & illius respectu Deus illud detestatur. j. q. j. quod quid, & c. odit & c. maledicta. vnde ergo demeretur, honorem spiritualis cognationis non habeat, ad id de cō. di. ii. pro dilectione. in fin. & esset absurdum, quod inter fidelem & infidelem non esset dissimilitudo. inducit de sum. trinita. c. ii. ver. non enim. Itē per Idē. c. in fi. patet, diabolus est ipsorū pater, qa facit filios spirituales, & sic diaboli nepotes habere non possunt, cum in baptismo renuncient diabolo & pompis eius s'm Bal. ¶ Scđo cōstat, quod nedum pagani dicuntur membrū abscissum ab eccl'ia. xxiii. qō. vii. quemadmodū nec participāt ēt sacramentalibus, inde est, quod sepulti in cœmiterio ecclesiæ exhumantur. de hæreti. c. ii. iii. respon. lib. eo. Itē spiritualis beneficii collatio ad ipsorum preces facta non valet, vt ibi in §. ad hoc. multo minus spiritualis cognatio, q̄

3 sacramētalior. est ¶ Tertio sic probatur, Patrini † dēnt esse instructores spiritualium filiorum in fide & moribus, vt patet de con. di. 4. nos autē, & facit ad quæstionē quod ibi no. sed Iudæus & paganus fidem non didicit, hæreticus illam non seruat, & sic ab illis instrui nō possunt. ad hoc. xxxvii. di. relatū ibi, oportet ab illo scientiā addiscere scripturarum, qui eam a maioribus s'm veritatem sibi traditam seruat. ¶ Quarto vbi dam' spiritualem patrem est prius dare vitam spiritualē, & pdicti nō sunt tales. ergo &c. ¶ Quinto satisfacit, qa infideles non acquirunt ius quasi spirituale, i. patronatus. xvj. q. vii. quicunq;. & c. Frigentius. ver. no. & dixi. de iur. patro. nobis. in pri. ergo nec vere spirituale, qualis est hæc cognatio. ¶ Sexto, Christianus non pōt esse sub tēporali vinculo seruitutis Iudæi vel pagani, multo minus sub spirituali vinculo cognationis, at. s. qui fi. sint leg. per venerabilē. primū probatur. liiii. di. fraternitatē. de iud. c. j. & vl. ex quibus cōcluditur, cognationē nō cōtrahi. ¶ Dicit Pal. per primā rōnem hæreticū baptizantē esse vere spiritualē patrē, cū patrini dño sociauerit. Mihi placet hoc dictū in hæretico non solū baptizante, sed ēt leuāte, quia per sacramētū baptismi, quod habet, nec illud perdit p hæresim. de cō. di. iiii. ostendit. & c. nullus. de diuor. quantū est quo ad habitū de corpore ecclesiæ ligatur ēt ipsius cōstitutionib. & sic spiritualē cognationē contrahit. ¶ Per eādē rōnē conuersam secus credo in pagano & Iudæo, circa qđ est sciendū, quod sicut carnaliter qs nascitur ex patre & matre, sic spūaliter qs renascit ex Deo pr̄e & ecclesia matre, qđ colligit. xii. q. ii. q abstulit. xi. q. iii. ad mensā. & ex no. de biga. debitum. cōferens aūt sacr̄m gerit vicem, typū & personā Dei. ad id. j. q. j. sicut Christus. & c. Intra. de con. dist. iiii. a quodā. & c. se. suscipiens aūt, aut leuās gerit personā & typū ecclesiæ, ad hoc de seru. c. vno. ex

4 quo colligitur ratio, quare non baptizatus † baptizat. sed in baptismo non leuat, quia non baptizatus est creatura Dei, cuius typum gerit baptizans, vt dixi, non tamē est mēbrū ecclesiæ, cuius typum gerit leuans, vtroque

5 tn̄ casu, qui expers † est spiritualis vitæ, in quam primū homo per baptismum renascitur, nullam spiritualem cognationem, cum illius capax non sit, contrahere potest. & sic puto intelligendum de cō. di. iiii. in baptismate. & quod ibi no. quod no. xxx. q. j. c. j. & per hoc sit rn̄sū ad primum contrarium. fateor enim non baptizatos

6 † baptizare, & per ipsum quasi p lapideum canalē trāsfunditur sacramentū in baptizatum. j. q. j. si fuerit. nec semper sequitur sacramētum baptismi omnes ipsius effectus, vt patet in ficte baptizato. j. q. j. sicut ficti. de bap. maiores. Ad id, quod dr̄ de catechismo rn̄. Illud verum

7 pro eo quod catechismus † recipiens properat ad baptismū, & sunt catechismi de preludiis baptismi de cōse. di. iiii. postquam. & c. sequentibus, & no. e. ti. contracto. Ad id quod dr̄ de bigamia, rn̄. quod procedit ex l. diuina. vt patet. j. ad Timoth. iii. & ad Titum. j. quod bene ligat non baptizatos. id quod dr̄ de vxore nō baptizata nego verū per rōnē prædictam, & dico iura de eo loquentia de coniuge baptizata intelligi, & concedo argumētū in hæretica p scripta in princi. solutionis, p quæ ēt cōcedo vltra argumentū, quod quo ad hæreticū solutioni concor. & p prædicta pateat, quod si sola incapacitas non baptizati impedit cognationē contrahi, vbi misceas Christianū pagano, siue I in eodē actu leuandi, siue altero baptizante dicas, alte-

8 rum leuante, semper cum Christiano † contrahitur vera spiritualis cognatio, regulariter enim nō vitiatur vtile per inutile adiectum. e. ti. vtile.

RE-

REGVLAE IVRIS CIVILIS huius literæ E. sunt hæ.

Paulus. Lex III.

Eius est nolle, qui potest & velle.

Vlpianus. Lex LIX.

Ex pœnalib. causis nõ solet i patres de peculio actio dari.

Ea quæ vero accidunt, non temere agendis negotiis cõputantur.

Iulianus. Lex LXVI.

Ea est natura cavillationis, quam Græci sic appellant, vt ab euidenter veris per breuissimas mutationes disputatio producatur ad ea, quæ euidenter sunt falsa.

Hermogenes. Lex XCVIII.

Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perueniunt.

Marcellus. Lex CXLIIII.

Et si nihil facile mutandum est ex solennibus, tamen vbi æquitas euidens exposcit, subueniendum est.

Idem. Lex CLIII.

Ea quæ per partes diuidi non possunt, solida a singulis hæredibus debentur.

In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustius est quam tutius.

Modestinus. Lex CL.

Expressa nocent, non expressa non nocent.

Vlpianus. Lex CLXXVIII.

Ea quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adiectis habentur.

Vlpianus. Lex CXCII.

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum præstare debet.

SVMMARIVM.

1 *Legitime factum quo sit interpretandum modo.*
2 *Adoptiuus filius uxorem patris adoptantis ducere non potest.*
3 *Testamentum iam factum non exinanit furor superueniens.*
4 *Electio quæ facta est ab excommunicato ab homine, vel a iure, an valeat & nu. 5.*
6 *Votum in electione, depositum, & iuramentum præstitum, an vitietur excommunicatione superueniente nu. 18.*
7 *Impetratum a Papa contra superioris sui voluntatem, an vitietur postea, si excommunicetur a suo superiore. & nu. 26.*
8 *Excommunicatio quæ sit electionem, vel testimonium non vitians*
9 *Iurisdictio ordinaria, delegata & conseruatoria inchoata quibus duret casibus. 1. & nu. 27.*
10 *Negotiorum gestor & socius post mortem domini, quando duret, & quando non. & nu. 28.*
11 *Notarius religiosus quas perficere possit rogationes, & quas non possit.*
12 *Incitata ante interdictum, post id an liceat absoluere sine pœna.*
13 *Nominato ius acquiritur post publicatum scrutinium.*
14 *Alienationem qui facere potest voluntariam, non protinus necessariam faciet.*
15 *Canonici receptionem necessariam faciunt excommunicati.*
16 *Excommunicatus conuentus in iudicio, potest recusare iudicem. Item in appellationis causa impetrat. ibi. Item arbitros eligere. ibidem.*
17 *Potestas alias peritura per excommunicationem, qua ratione duret.*
19 *Tutorem non excusat superueniens priuilegium.*
20 *Excommunicatum testem, vel canonicum non iuuat absolutionis beneficium superueniens. & nu. 22.*
21 *Seruus liber factus non repetit, quæ in seruitute deposuerat.*
23 *Præscriptio canonica quæ requirat.*
24 *Actorem a iudicio an repellat excommunicatio superueniens.*
25 *Iudicium inchoatum an soluat superueniens arrogatio.*
29 *Damnatus non ita prohibetur ab accusatione, sicut excommunicatus a spiritualibus.*
30 *Damnatus accusat in propria iniuria, excommunicatus vero non*

REGVLA LXXIII.

1 Actum legitime. Istud † legitime comprehendit factũ & modũ, vt. l. factũ in te sit legitimũ & sine peccato & legitimo mõ factũ fm lo. mo. q dicit de hoc duplici defectu vel profectu haberi, de rest. spo. Pisanis. de renun. dilectus. Io. An. Prima gl. dicit vnde sũpta, & ponit exẽpla, & inducit regulam cõuersam. scdo no. φ dicit nõ retractari, non dicit, quod impediri. p qd soluit ẽria. ¶In prima gl. ibi. [§. j.] non est nouũ, vt q̃ semel vtiliter constituta sunt, durent, licet ille casus extiterit, a quo initium capere non poterunt. & ibi [*adoptiuus*] et emancipatus, eã, q̃ fuit vx.
2 patris † adoptiui ducere nõ potest, qa nouercæ locũ habet, tñ si prius duxerat repudiatã ab illo, & postea adoptetur, licitæ sunt nuptiæ, vt in l. si qua. & ibi [*si a me*] vide j. & ibi [*si alter*] alias. & dicit iudiciũ solui, cũ iudex litigatori succedit ¶In prima gl. ibi [*nec furiosus*] Dyn. allc. de his qui sui vel ali. iur. sunt. l. patre furioso. & dat si-
3 mile exẽplũ de eo qui facit † testamẽtũ, quod nõ viciatᷓ p eius furorẽ superuenientẽ. ff. de testa. si is cui. & de bono. poss. fm ta. l. j. §. sufficit. all. et concor. ff. de acqui. hære. si seruum quis. §. vl. & ibi [*factum erat*] & pfectũ, secus si inchoatũ. & sic loquatur ẽria. ff. de seruit. l. pro pane. ff. de verbo obli. si sub vna. §. si quis viã. ff. de inspec. tu. post finitũ. ff. de liber. ag. l. iii. §. quia. fm Dy. q p hoc arguit, φ si post inchoatã inquisitionẽ ante sniam superueniat ordinarius accusator, quiescet inquisitio. secus post sententiã, nisi pbaretur puaricatio. ff. de puari. l. iii. & de lib. ho. exhi. l. iii. §. si tamen postea. & de accu. l. sicut. §. idem. & de adulterio. si maritus §. si aũt. Adhoc vlt. vide quod no. in Spe. de inquisi. §. nũc videndũ. versic. vltimo. quæritur, p id φ primo dixi, soluuntur ẽria, q̃ signat lo. mo. de decr. quẽadmodũ. š. de iur. iur. de decre. si pauper. š. eo. li. de pbẽ. nã in qualibet illarũ factũ licet inchoatum esset, non tamen erat perfectum.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad q̃stionẽ, quã disputaui de electore vel teste q excõmunicabatur post votũ depositũ, vel post iurm, q̃ sic proponebatur, Florentinus canonicus post votum depositum in scrutinio iam publicato, & testis qdã per cuius iuramẽtũ pstitũ excõmunicantur
4 † ab homine, vel a iure, vel e cõtrario, s. cũ prius excommunicati essent, postea absoluuntur. postea primus eligit, secundus dictũ suũ supponit, de prædictis electione & attestatione disputatũ est, an valeat. Ne faciamus vii. partes in his quatuor q̃stionibus hũc ordinẽ teneam^9 φ in omnibus his q̃stionibus primo allegemus pro inspiciendo principio, primo. s. statu eligentis, vel testificãtis. secundo in his omnibus allegabimus pro fine inspiciendo & vltimo statu pdictorũ, & in prima parte pba-
5 bimus duo, primo φ superueniens † excõmunicatio nõ impediat electionẽ vel testimoniũ. secũdo, φ superueniente absolutione nõ conualescat votũ depositũ, vel pstitũ iuramentũ. Ad primũ inducentur quatuor. s. nouem casuum similitudo, scdo perficiẽdi necessitas. tertio absurditatis & fraudis euitatio. quarto hæc regula. ¶Circa primũ video, φ superueniens diuortiũ non impedit priorẽ, nec ipsum partũ postea natũ iudicamus illegitimũ, qui si. fint. legi. cũ inter. sic nec superueniens
6 excõmunicatio vitiabit † votum, depositũ vel præstitũ iurm, maxime cũ illi actus videãtur indiuidui, & se haberẽ vt primũ ad vlt. sicut conceptio ad natiuitatẽ, quare impedimentũ post inchoationem supueniẽs nocere nõ dẽt. facit, quod no. vii. q. j. nihil. de ce. mis. de homine. per Inn. & modernos. de sent. excõ. nuper. & hoc sic fortificatur. Si qs inchoauit ẽ superiorem suum iter ad Papã ad impetrãdũ, quod excõmunicato † non licet. de rescrip. c. j. li. c. si postea ille superior illum excommunicat, per illã excõicationẽ nõ impeditur impetratio, & hoc facit iter ĩchoatũ. de ap. dilecti, sic dicã, excõicatio

8 nē† nō impedire electionē, vel testimoniū iā inchoatū
9 vt ponit thema.nā & inchoata iurisdictio † ordinaria, delegata & cōseruatoria durat his casibus,quibus extingueretur,si inchoata nō fuisset.ff.de iud.si qs postq̄.& l. vbi.& de iur.om.iudi.cū q̄dā de fo.cō. ꝓposuisti. de of.
10 dele.c.fi.li.e.hinc est,ꝙ† negotiorū gestor & socius post mortē dn̄i & socii inchoata pficit,licet nō īcipiat. ff. de nego.gest.nā & seruus.§.si viuo.& ꝓ socio.l.hæres socii sic & iudex cæcatus.ff.de iudic.l.cæcus.& no. de re iudi.
11 c.fin.li.eo.Et religiosus †notarius perficit rogationes inchoatas,licet nouas nō faciat.de hoc no.de hære.vt officiū.§.ad ɔscribendas.li.eo.p q̄ ɔcludit,ꝙ licet is, de quo q̄ritur,p̄dictos actus inchoare nō possit,illos tn̄ perficere poterit,ad quod ēt satisfaciat.l. is q.ff. de pub. iudi. in fi.vbi accusationē īchoatā pficit q illā de nouo inchoa
12 re nō posset.Nā & si ante † interdictū aliqd facere cœperā,post interdictū illud pficio sine pœna. ff. de publi. & vec. l.cū insulæ.q̄ alias incipit Cæsar. & dixi de cōsti. c.ii.sic in proposito dicā de excōmunicationis interdicto,nā ēt prohibitus facere potest reficere,multo fortiꝰ perficere,quod minus est.vt patet deinde.Iudæi.& c. cōsuluit.& C.de Iudæis.l.fi.¶Secundo ꝓbatur necessitas, q̄ arctat perficere inchoata,certū est , ꝙ post publicatū
13 †scrutiniū acquisitū est ius nominato, ita ꝙ necesse est illū eligi.de ele.publicatū.& facit satis qđ ibi dixi in x.q̄stione.Itē cogitur testis deponere maxime post præstitū iuramētū.nā & hoc iurat,vt patet ex no.de test. fraternitatis.sed licet prohibeatur excōicatus voluntariā ele-
14 ctionē facere,nō tn̄ necessariā† alienationē facere,q voluntariā facere nō posset.ff.fami. ercis.alienationes. ad idē.C.de admi.tu.cū qdā.cū suis cōcor.ff.de ali.mu. iu. cā.fa.l.ex hoc.§.fi.Itē sicut reliqua debita sic & istud poterit peti ab excōmunicato.de iud. Intelleximus. de ex-
15 ce.cū inter.cū si.Hinc est,ꝙ necessariam† receptionem canonici faciūt excōicati.de rescr.capřm.qđ ītellige,vt
16 ēt dixi,de p̄ben.ꝓ illorū.Itē† excōicatus ɔuentus potest recusare iudicē,& tūc eligere poterit arbitros . Itē si appellat, in appellationis cā impetrat & eligit delegatos s̄.eo.li.de rescri.c.j.sicut ergo illas electiones facit quasi necessarias, sic & istā facere poterit,nā & alias video,ꝙ iurisdictio,q̄ alias periret,s.morte delegantis , reintegra durat rōne iuris iā q̄siti p gratiā factā.s̄.e.li. de of. dele.si
17 super.sic in ꝓposito potestas† alias peritura p excōicatione duret rōne iur.iā q̄siti ex scrutinio publicato. ¶Tertio,vt dixi,ꝓbatur hæc absurditatis & fraudis euitatio, nā alias seq̄retur,ꝙ esset melior conditio delinquētis,si nō excōicatus cōpelleretur eligere & deponere, excōicatus vero nō.nā & hoc esse nō dēt.xvi.q.j.leg. de p̄bē. cū qui.li.eo.ff.quod vi aut clā.l. seruus. & posset fraus procurari p canonicū variare volētē, q se ꝓcuraret excōicari,vel ɔmitteret dānatū actū,puta tpe collationis pcutiendo clericū,& talibus fraudibus claudēda est via. de diuor.quanto,ad fi.Idē in teste, sæpe enim id procurarent,vt euaderent onus deponēdi , de accu.inquisitionis,vel id procuraret forsan aduersarius,de of.or. q̄a plerūq;.& in his interest partis,q̄ iā fecit expensas in citatione partis & aduersarii & procurando ipsum testē in ueniendo,de rescri.statutū.§.pe.cū cōcor.li.e. per q̄ cōclu-
18 ditur,ꝙ superueniēs excōmunicatio† neutrū horū impedit,& ꝓ hac parte facit regula ista cū ɔcor.suis. ¶Pro eadē parte,s.ꝙ superueniens absolutio nō prosit , inducuntur v.rationes,& tres gl.Et primo illud vulgare, Difficile est,vt bono peragātur exitu &c.j. q.j. principatus. nec sumpsit initiū ab origine æquitatis.xvi.q.iii.si sacerdotes.& initiū & cā spectāda.ff.mā.si ꝓcuratorē. in pri. ꝓ socio.si id quod.§.si filius.¶Secundo inducitur ꝓ hac parte decr.si eo tpe.de rescr.li.e. vbi inspicitur habilitas, q̄ erat tpe datæ,& nō habilitas supueniēs tpe vacatiōis.
19 ¶Tertio, quod tutorem †non excusat priuilegiū superueniens ēt ante decreti dationē.ff.de excu.tu.tutor petitus.j.rñ.ad idē. e.ti.l.ii.§.q ad munera. & de iur. immu.
20 l.semper.§.hoc circa.Sic dicā,quod priuilegiū† absolutionis superueniens testem vel canonicum non iuua-
21 bit.¶Quarto seruus† liber factus non repetit,quę in seruitute deposuit. ff. deposi. l.prima. §. si seruus deposuit. sicut & de delicto prius facto punitur vt seruus. ff. de pœn.l.prima.licet sit contra.ff. si ex nox.cau.ag. l. pe. & ibi soluit.¶Quinto est aduertendū,ꝙ canonicus in substantialibus scrutinii,& testis q iuramēto susceperūt officiū eligēdi & testificādi , illud vero tp̄s suscepti officii est inspiciendū,de proba.post cessionē.nā & testis debet esse testabilis tpe quo signatur testamētū,non tpe mortis testatoris.ff.de test.ad testamētū.§. j. & facit quod ibi no.¶Ad q̄stionē facit,quod not.de p̄bē. dilectus. ii. de iudice deleg.qui tpe impetrati rescripti erat excōicatus, & tpe præsentationis absolutus,& videri pōt,qđ ibi scripsi sup gl.ii.Itē quod no.s̄.eo.li.de rescrip.statu.§.j. in fi. iii.gl.de delegato qui n sic est , sed tpe impetrationis nō erat habilis.Itē quod scripsi,de elec.innotuit.sup.iii.glo. i.quod legitimatio, vel ordo superueniēs nō iuuat cleri-
22 cū,per q̄ concluditur,ꝙ † superueniens absolutio nō ꝓdest,ex quo tpe voti depositi vel p̄stiti iuramenti erant excōicati, & facit pro hac parte regula , non firmatur, eo.ti.cū suis cōcor.& p hæc omnia coniuncta concluditur inspiciendū primū statum eligentis, vel testificantis.In ɔtriū,ꝙ inspiciatur vltimus status p̄dictorū ꝓbat primo,ꝙ superueniens excōicatio impediat vtrunque. secundo ꝙ prosit subsecuta absolutio. Ad primum inducam quatuor rōnes.erunt prima & scđa prægnātes. scđo inducā.ii.glossas.¶De primo certū est, ꝙ principaliter in elec. ponderamus ipsam electionis pronuntiationē,vt verbū sonat,& in testimonio ipsum dictū depositū.Primū ꝓbat decr.perpetuo.de elec.li.eo. vbi per votū appositū in scrutinio nō censetur elector,nec pœnam electoris incurrit,nisi sequatur electio , & dicunt iura inspiciendum tp̄s electionis,de elec.dudū.j. & ii. Secundum probat decr.prima.de exce.ibi. In ferēdo testimonio.probatur etiam ex eo, quia iuramētum nō est de substantia testimonii,ꝙ patet, quia potest remitti,de testib.tuis.& forte sequi. De hoc scripsi de testi. c. de testibus.Si igitur illa tpa sunt inspicienda,& illis temporibus erant inhabiles.ergo &c. Nā & q̄nque de cautela absoluuntur excōicati,vt eligere & testificari possint,de testi.veniens.li.ad fi.de excep. apostolicę. sic ergo inspicietur omne tp̄s electionis & testimonii,vt omni tēpo-
23 re habilis sit,sicut ī canonica† p̄scriptione req̄ritur omni tpe bona fides,de p̄scrip.c.fi.hoc eo. tit. possessor. fm vnā p̄ūctationē, sicut illiꝰ q agit exhibendū, qui dēt interesse tpe litis conte.& tpe sniæ.ff.ad exhi.igitur. in fin.
24 Secūdo video,† quod superueniens excommunicatio repellit actorē a prosecutione iudicii inchoati, de exce. pia.lib. eo. Superueniens reuocatoria reuocat ius iam inchoatum & competens,ex quo perfectum nō erat. de conces.præ.capit.fin. libr. eo. Superueniens suspicio facit iudicem recusari,de offi.dele.insinuatione.ff.de iu
25 dic.Iulianus.ii.Superueniens† arrogatio soluit iudiciū inchoatum.ff.de iudi.si a me.sic dicā &c.Tertio votum depositū in scrutinio æquiparatur spōsalibus de futuro, & electio de sponsalibus de p̄senti,sed post sponsalia de futuro superueniens impedimentum annullat matrimoniū subsecutū , de eo q cognouit consanguineam. veniens.j.& ii.& ca.ex literis.cū multis similibus. Idē ergo dicā de impedimento,quod votū seq̄tur, & electionē p̄cedit,& idē dicam in teste,quasi ēt iuramētū sit de futuro,& depositio de p̄senti.Quarto video,ꝙ ex parte electi impedimēti ēt quod sequitur electionē & precedit confirmationē,illā vitiat,de iur.iur.ca.fin.eo.li. & de elec.vt circa.Idē & fortius dicā de vitio eligentis, qđ p̄cedit elect.q in eū casum.ff.ad l. Aq.& insti.de inut.sti. §.j.cū fi.de teste vr̄ exp̄sse.de testi.co.p̄terea.Quinto facit ad q̄stionē, qđ no.de affinitate superueniēte ante declarationē vel additionē.quam facit testis ad dictum suū. In Auth.de testi.§. illud. colla. vii. facit . pro hac parte opin.Vinc.& Inn.quā no.in præ. dec. publicato.& quā

ibi

ſibi poſui in xv.q̃ſtione.Quod aũt proſit ſubſequens ab-
ſolutio ẽt inducuntur.iiii.rationes ꝓgnantes, & datur
remiſſio.Illud aũt ſic ꝓbatur,ſufficit, quod tpe ſenten
tiæ ius cõpetat actori,licet tpe li.conte.nõ cõpetierit. ff.
de rei ven.ſui aũt.§.j.ff.ad exhi.tigni. §. ſi quis. quod in-
telligas,vt de re iud.abbate.li. eod.& ſi non recte agebã
pignoratitia,qa nõdũ ſoluerã,ſi poſt lit. conteſta. ſolui,
pro me fertur ſnia.ff.de pigno.ac.ſi rem.ii.§.fin.& idem
in ſimilibus ſic dicã &c. Secundo video, quod ſufficit
partũ quocunque tpe habuiſſe liberã matrẽ, dum erat
in vtero.ff.de ſtatu ho.& ſeruorũ.§.ingenui.Inſti. de in-
genu.§.ſufficit.Itẽ ſufficit quocũq; tpe fuiſſe de cogna-
tis.ff.de re.du.ſi cognatis.& maxime vlt.tpe.ff. de do. cã
mor.l.in mortis.ſic dicã in ꝓpoſito ſufficere quocunq;
tpe,ꝑcipue vltimo.ſ.factæ electionis, & dicti teſtimonii
illi ſint habiles. & ſi dicas,ꝙ fauor libertatis vel teſtato
rum inducat,q̃ ſunt dicta,reſpondetur,ꝙ ẽt hoc eſt fa-
uor libertatis vocationis vitandæ & veritatis proponen
dæ,de primo de ele.ne ꝓ defectu & c.quia ꝓꝑ.eo.tit. cu-
pientes.lib.eo.cũ multis ſi.De ſecũdo.xiiii.q.ii. quãquã.
de proba.qm̃ ꝯ.vt lit.nõ cõte.qm̃ frequenter.cũ ſi.ergo
& ꝓꝑ hunc fauorẽ ſufficiat vlt. tp̃s iſtos habiles fuiſſe.
¶ Tertio dico,quod ſi index,cui princeps cãm cõmiſit,
tpe iudicii erat priuatus,& tpe ſniæ ſit ſpectabilis,appel-
latur ab illo vt a ſpectabili.ii.q.vi.anteriorum.ad fin.ad
idẽ.C.de ap.ꝑcipimus.§.ſane. Et qui reliquit alimenta,
quæ viuus ꝑſtabat.inſpicientur,quæ præſtabit vl.tẽpore
mortis.ff.de ali.& ci.le.l.Mela.§.ſed ſi alimẽta.ff. de iur.
fiſ.nõ intelligitur.§.ſi quis faciat palam.pro hac parte.ff.
de lega.iii.l.j.de bo.poſ.interuenit qð.C.de iur.cod. l. cũ
qui.& l.cõficiuntur.§.ſi poſt. ¶ Quarto cõſtat, ꝙ in du-
bio debemus interpretari,vt res potius valeat, q̃ pereat.
de verbo.ſigni.abbate.ff.de re.du.l.quocunque.Itẽ nil i-
pedit eum qui ius non hẽt ſcrutatores dare,vel votũ de
ponere, dummodo nõ eligat.ad hoc de ele. Cumana.
nec excõicatio impedit obligationẽ iuramẽti, quod pa
tet,quod mulia neceſſaria iuramenta præſtet excõica-
tus,vt patet.de ſenten.excõ.cũ deſideres. & no. de iura.
calum.c.pen.ſed & de iuramẽto teſtis aperte probatur,
de hæreti.in fidei fauorem.li.eo.ꝑ q̃ cõcluditur, ꝙ pro-
ſit abſolutio facta ante electionẽ,vel teſtimonii depoſi-
tionẽ,& ex his coniũctis ꝓbatur vltimũ tps ſpectandũ.
Pro prima vero & pro ſecunda parte prin.ad hoc potes
quærere argumẽta in q̃ſtione, quam poſui ſup regula.
In obſcuris.& ꝑ notata.de elect.dudũ j.de cenſi. cap. iii.
& in broc. Azo.in prin.¶ Solutio iſtarũ quatuor q̃ſtio
nũ hoc modo dabitur,vt ſ.primo ſoluatur,qð dr̃ de ele
ctore.ſecundo ꝙ dr̃ de teſte, demũ ꝯriis reſpondebitur.
Et in duabus q̃ſt. quibus de electione tractatur, puto ꝙ
neutro caſu valeat electio,& de primo caſu,cum.ſ.poſt
ſcrutiniũ publicatũ excõicatur,fuit hæc opi. Vince. &
Inn.no.per eos in dec.publicato.vt ibi ſcripſi in xv.quæ
ſtione.in caſu vero conuerſo vr̃ fuiſſe opinio eiuſdem
Inn.& clarius Compo.vt ſcripſi in eodẽ canõ.in vii.q̃-
ſtione,& facit,qð not. de elect.ſi quando.in prima glo.
eo.lib.Connexitas ipſorũ actuũ hoc ꝓbat,quæ ſatis pa-
tet per concil.qa ꝓꝑ & per ibi not.& vt ibi patet,ſubſtã-
tialia electionis inchoari debent'& perfici ꝑ illos,q poſ-
ſunt & debent intereſſe, ſed excõicatus non eſt talis. In
primo tñ caſu ſaluũ remanet ius nominato, vt j. dicã.
De teſte vero prima quæſtio.not.ꝑ Guil.in Spe.de teſte.
§.j.verſi.qð ſi teſtis erat,& allegat ibi ꝓ & ꝯ.& ponit tres
opi.& demũ ſoluit,tñ inepte credo, tũ qa, ſi poſt iur̃m
excõicetur,ꝙ repellatur dictum deponẽdũ,vel depoſitũ
In caſu vero conuerſo,cũ ſ.tpe iuramẽti excõicat' poſt
modũ antequã deponat abſoluitur.credo,ꝙ ex quo tẽ-
pus productionis & iuramẽti nõ fuit exceptum poſt de
poſitionẽ,opponi nõ poterit illa excõicatio,cũ iuramẽ
tũ,quod de iure naturali eſt,aſtringat ẽt excõicatum ad
veritatem dicendam,vt eſt dictum. Solutionẽ probat
decr.præterea.de teſt.co.nã infamia ſuperueniens poſt
iuramẽtum repellit teſtem vt ibi,ꝑcedẽs non, vbi ergo
tempus receptionis, ad quam de neceſſitate vocandus.
de teſtibus. ca.ii. ſi nil exceptio contra teſtem ipſius per-
ſonam approbo, & licet in caſibus decret.prætenſium.
poſt depoſitionẽ contra illum admittat illud intelligo,
cum durat impedimẽtũ tempore depoſitionis illo nõ
ſublato,vt in caſu propoſito nil eſt,quod impediat fidẽ
dicti.in caſu vero cõuerſo,ſi tempore productionis erat
habilis,nil eſt,quod mihi imputetur, ſi nõ oppoſui in
habilitatem ante teſtimoniũ. cum nec ad illud vocari
debueram,& fieri poterit me ignorante,repellam ergo
fidem dicti,ꝙ excõicatus depoſuit contraria, inquãtũ
ſolutioni cõtradicere videtur.Sic ſolue primo,quod dr̃
de concepto nõ ob.quia ibi poſt cõceptũ non eſt repe
riri culpã,nõ.n.fertur diuortiũ ex culpa vel impedimẽ-
to ſequenti,ſed præcedenti.Itẽ de neceſſitate naturæ ꝯ-
ceptus naſcitur,nec id poſſet mulier ẽt nolẽs omittere
ꝙ dr̃ de indiuiduitate,nõ eſt verũ de indiuiduo ſolẽnita
tis tm̃,vt miſſæ,ſed neceſſitatis,vt canonis eius, vt patet
26 ꝑ all.non ob.decr.dilecti. Nã ibi † iter inchoatũ annul
lat excõicationẽ ſecutã ex vi appellationis. vnde nec ꝑ
illam perficiendã impediri poteſt.Idem enim in caſib⁹
27 propoſitis,ſi excõicatio † eſſet nulla, quod dr̃ de iuriſdi-
ctione perpetuata ibi,nõ eſt vitiũ in inchoante. Idem
28 dicitur de † negotiorum geſtore,ſocio,iudice, & nota-
rio,nec ſunt iſti actus præciſe prohibiti.ad l. is qui. in fi.
29 rñde vt ibi no.¶ Item † non eſt damnatus ita prohibit⁹
ab accuſatione ſicut excommunicatus a ſpiritualibus.
30 Item damnatus † accuſat in propria iniuria,ꝙ excõica-
tus non facit.In teſte etiam maius eſt periculum quam
in accuſatore.de ſimonia.licet.in l.cum inſulæ. non aſſi
ciebat interdictũ perſonam,nec in perficiẽte eſt reperiri
culpam,ad id quod dr̃ de iur. iur. quanto. ex ſcrutinio
publicato,fateor illud verum,& dico illud ius nõ depe-
riri per ſuperuenientem excõicationem canon. vt dixi
ſecundum Vince.& Inn.in prædi.xv.q. & ſi c obuiatur
fraudi,de qua tunc dicebatur.In teſte vero vbi eſſent in-
dicia fraudis.prouideretur per cõpulſionẽ ipſius ad ab
ſolutionẽ.de teſt.ſpo.frequens.li.e.poſſet ẽt fieri abſolu
tio ad cautelam.quod dic,vt dixi in prima dec.veniens
de teſt.ad fi.ad regulam iſtam dico,ꝙ verbũ factũ deno
tat actum perfectũ non inchoatum tm̃.& ſic nõ obſt.
ad quod facit. quod dixi ſuper gloſ.& ſuper regula, qui
prior.in quæſtione porrorum.in parte ſecũda.poſt pri-
cipium.Reliqua autem ſolutioni concordant, aut faci
le ſoluuntur,

S V M M A R I V M.

1 *Tupillus vendens ſine tutoris authoritate, emptori ſeruare debeat ne fidem.*
2 *Promittẽs ſub cõditione,alteri non tenetur,niſi impleta cõditione*
3 *Obligatione generali qua ueniant uerisſimiliter.*
4 *Iracundiæ calor inconſultus an careat uitio.*
5 *Auxilio nouo egent,quæ de nouo emergunt.*
6 *Pax charitatis uinculum dicitur.*
7 *Pactum qui non ſeruat in contractu,in quam pœnam incidat.*
8 *Stipulationis verba de non offendendo realiter, uel perſonaliter, quomodo intelligenda.*
9 *Stipulationibus pœnalibus quæ ſint inſpicienda.*
10 Mulieris caput uir.
11 *Adulter vxorem alterius qui ſciens cognoſcit,iuris mariti eſt violator.*
12 *Stipulatio eſt ſtricti iuris.*
13 *Adulterium iure ciuili punitur capite.*
14 *Electus adulter deprehenſus deponitur.*
15 *Pœna corporalis modica,maior eſt qualibet pecuniaria.*
16 *Audiendus ne ſit qui uindictæ dominus ſuæ commodum pecuniarium præponere non erubuit.*
17 Vxor contineatur ne appellatione rerum.
18 *Publicum bonum in punitione maleficiorum uerſatur.*
Lex priuata & conuentionalis propter quid rumpantur, ibidem
19 *Homicidis,virginum raptoribus, adulteris nullus dandus terminus,& datus non ſeruandus.*

REGULA LXXV.

Frustra. De hac dictione vide, quod scripsi supra eo.li.de accus. c. j.dicebat Io.mo. q hic poterat exemplum poni per l.C.de re. pmu.quoniã.ff. de min. auxilium.in fin. Intelligit & regulam circa idem factũ non circa diuersa,ar.ff.de leg.ii.cũ pater.§.plane. Dy.allegat.§.libertis. ratio & huius regulæ sumi potest ex regula.ex eo.co.ti. Habet locum regula,qñ contrahentiũ est eadem conditio secundum Dy.hoc dicit ad solutionem legis.ff.de ac.emp.& ven Iulianus §.si quis a pupil-

1 lo.vbi pupillus† vendens sine tutoris authoritate nõ seruat fidem emptori, qui tñ sibi seruare tenetur. Item,vt dicit,ibi fuit culpa contrahentis cum pupillo sine tutoris authoritate,si vero culpa deesset,quia contraxi cum authoritate tutoris,restituto in integrum pupillo,æquè subueniretur emptori vt sibi. C. de reputa. quæ fiunt.l. vna.& si aduer.cre.l.j.& ii. ¶ Prima glo. ponit exempla. Secundo successiue signat duo 9ria , & soluit, tertio instruit.¶In j.gl.ibi[*cum proponas*]Dy.allegat. C.de transac. l.si quis maior.& l. si diuersa ff.de inof.test.si instituta.in prin.ff.loca.quæro.§.inter locatorem.& ibi[*cum effectu*] ff.eod.titu.cum par.in fi.Ioan. And.

QVAESTIO.

Huic regulæ coueniunt tres principales quæstiones, ad quas præmittam duas,q non summautur, quia breuissimæ.f.quæstionẽ Da.iiij.de iureiur.qua qrit, si Seius iuret dare.x.Titio, si ipse Titius dabit sibi Stichũ, & Titius iurauit dare Seio Stichum, quis eorum teneatur primo implere promissum? Alleg. illum teneri, qui primo fuerit requisitus,per decre. peruenit.ii.de iureiu.quia dicit ibi,promittentem non teneri, si constat te liquũ conditioni non paruisse, & hoc cõstare non põt, nisi fuerit req̃situs,& nõ seruauerit ,pmissum , ergo & c. Soluit,illum qui petit teneri prius implere. Patet rõ,qa

2 qui† sub conditione promisit, non tenetur alteri,nisi 9ditio impleatur.insti.de ver.obl.§.ex cõditionali.Oportet ergo illũ prius implere,si petere vult,alias nulla petitio,cũ nulla sit alterius mora.ff.de verb.obl.l.si pupillus. Et similis qõ Io.de Deo,quis prius teneatur probare ex cipiens vel replicans,de quo satis scripsi . de excep.a nobis.in sum.ver.circa sextum . Adducitur & regula ad q̃stionem dominicalem alvi.qua quærebat, si A.& B.fecerunt pacẽ promittentes inuicẽ centum,si alter alterũ offenderet, demum cũ A.vulnerasset fratrem B.ipse B. turbatus vulnerauit ipsum,an ipse A.possit pœnã petere.Sed ampliando quæstionẽ secundo videamus, an retentis terminis locus esset pœnæ,si horum alter cũ alterius vxore adulteratus esset. ¶ Tertio quærunt legistæ, quid si alter ex his alterũ tunc bannitũ offendat, vel occidat? Ad primam & principalẽ, q A. pœnã petere nõ possit,allegat Bartho.tres rationes. secundo quatuor in contrariũ.tertio ponitur ipsius solutio & solutionis de

3 claratio.¶Primo inducitur,quia in generali† obligatione non veniunt,quæ verisimiliter quis non esset cõcessurus in specie,hoc eo.tit.in generali,cũ concor.cũ aũt in specie nullus cõcederet, nõ defendere , vel vindicare fratrem,ergo ex illa pœnali stipulatione conueniri nõ poterit,præcipuẽ cũ videatur contra bonos mores,& 9 ius naturale non iuuare fratrẽ, & sic non obligat.ff.de verbo.oblig.gñaliter,& l.seq.C.de pact.pacta quæ 9.3.de pac.capi.vlti.& turpis promissio seruanda non est,vt ibi & hoc.eod.tit.in malis.cũ concor. ¶Secundo iustũ dolorem habuit ille B.propter quẽ excusandum a pœna, de senten.excom.si vero.§.vlti.C.de adul.Gracchus.Ca-

4 ret† aũt vitio inconsultus calor iracundiæ.ii.q.iii §.notã-

5 dũ.¶Tertio,quæ† de nouo emergunt, indigẽt auxilio. Sed istud est tale.ergo & c.3.de iura.calum. cæterum.cũ concor.Subintelligebatur ergo in promissione illa, nisi ille te & tuos offenderet , sic ex vi subintellectus illius ille B.dicatur immunis a pœna.de iureiu.quemadmodu.¶In contrariũ alleg.q stipulatio fuit honesta de nõ offendendo,& de pace seruanda,non fuit ergo violãda, supra de pac.c.j.& iij.ff.de pact.l.j. Constat aut quod A. per B.fuit vulneratus,ergo locus est pœnæ conuentæ.C. de pact.si pacto quo pœnam.xxiii.dist.quamquam.de arbi.dilecti.in fine.Secũdo, cũ nil fuerit cogitatum de fratre,ergo haberi debet pro omisso.ff.de verbo obl.quicquid.ff.de transactionib.cum Aquiliana . & C.eo.si de certa . Tertio cum promissio de non offendendo fuerit indeterminata,& in ea nil exceptum, ergo generaliter est intelligẽda.xc.distinct.c.j. & j.q.iii.saluator.xv.q. j.nec is qui. Quarto cum non licuerit isti B.propria authoritate vlcisci.C.de iudi. nullus.& ne quis in sua cã.l. vna.& xvj.q.vj.placuit.ff.quod me.causa.l.extat.ergo fecit iniuriã & offensam.& sic locus est pœnæ.¶ Soluebat dicens Azo.Hugo.dixisse,illum B.absoluendũ a pœna, cum fratrẽ iuuare posset, non ob.stipulatione pœnali. Certiudinaliter hæc solutio esset vera,si ille B defendẽdo fratrẽ vulnerasset illum seruato modo.s.eod.lib.de senten.excõ.dilecto,sed quæstio loqui videtur de vlcisci te,nec dubitatur,quin ille B.teneatur pœna iur.cõis, vel municipalis,nec de illa pœna quæritur,sed de cõuentionali.Si stipulatio ita esset concepta, q ille A. vulnerãdo fratrẽ B.incidisset in pœnam,planũ esset , quod ab illo B.non posset. A.pœnam exigere,quia aut dicimus B. nõ incidere,ex quo ille A. fregit pacta ,de iur.iur.peruenit. ii.C.de pact.cũ proponas.ii.& de transact.l. si apud,& l. si quis maior.ff.de arbi.l.si duo.in fi.aut si actum esset,pœnam toties cõmitti & c.vt ibi iciderer, sed fieret cõpensatio.vt supra de pœn. constitutus, & hoc no. gl. vbi vero stipulatio fuit ita strictè concepta , q solum pacĩcentis offensam includit,tunc procedit dubium. ¶Secunda q̃stio fuit Iac. de Bauio fratris Arc.& formabat eam.cũ fuit pactum pœnale,q vnus reliquum non offenderet personaliter,vel realiter . Et q ille adulterãs incideret in pœnam,probatur trib.rationib. & 9trum aliis tribus.tertio solutur,& duob.contrariis rñdetur.¶Primum ergo

6 sic ,pbabat. Pax† est vinculum charitatis . supra de iudi. nouit.versi.licet aũt,ad cuius obseruantiam quilibet ex pcepto tenetur.ad Ro.xij. ad Cor.viij.iij.q.vj. hoc quippe.in fin.xj.q.ii.inter verba . supra eod.lib. de re iudi. ad Apostolicæ.post prin. contractus ergo initus super illa licitus.ergo seruandus.supra de pac.c.j.ff.eo.l.j & epi-

7 stola.§.pactum.in pœnam ergo accessoriam† licito cõtractui incidit,illud nõ seruans.hoc eo.tit.accessorium, cum concor.nam,vt dicunt legistæ.in pactis secundũ tenet principale & accessorium,vt no.C.de pac.pacta q̃

8 9. ¶Secundo sic , illa verba† stipulationis, de non offendendo realiter,vel personaliter , possunt intelligi actiuè ex parte offendentis.f. quod nec offenderet nec cum psona,nec cum rebus,sed iste actu personali corporaliter offendit,adulterando ergo locus est pœnæ, & quod talis intellectus sit amplectendus,probat fauor pacis & odiũ adulterantis.hoc eo.tit.odia.Quod autem adulterando videatur offendisse,patet in authen. vt cum de app.cog. .§. causas. & quid dicat no. supra de iur. iur. quintaual. Item maritus iure mariti agit ad pœnam capitis, C. de adulter.quamuis.Fortius ergo ad pœnam conuentionalem,nam quæ per l.possumus & per pactum.ff.de pac.

9 non impossibile. Et † in pœnalibus stipulationibus nõ inspicimus qd intersit , sed q̃ sit quãtitas stipulationis.ff. de ver.ob.stipulatio ista.§.alteri. ¶Tertio sic.constat,ex iniuria facta vxori maritũ posse agere iniuriarũ.ff.de in iur.l.j.§ vlti.pater,ergo cũ offensum,nec iuuat,q mulier 9senserit,qa speciale est pp delicti magnitudinem. C.de epil.& cleri.l.raptores.& de rap vir.l.j.facit,de sen.excõ. 9tigit.j.9stat ẽt,q vir & vxor sunt vna caro,& sibi cõicãt actus spirituales.xxx.q.iiij.scilcitatur.& c.si quis vnus,de cog.spiritua.maritus,& sic vnũ corpus.xxvii. q. ij Aga-

10 thosa.cuius† corporis caput est vir.33.q.v.cum caput.In mẽbris ergo caput offenditur,de pœ.di.j.vulgaris,& per

11 nerios† est tur.mariti,qui eius vxorẽ sciẽs cognoscit,34. q.ij.cum p bellicã,& tanta est inter coniuges connexio, quod

quòd vſus viro conceſſus competit & vxori. ff. de vſu & ha. l. ii. quia nondebent ad imparia iudicari, de diuor. gaudemus. Non ob. quòd ſtipulatio eſt ſtricti iur. quia 12 †ſæpe extra id quod agitur, naſcitur obligatio. ſupra e. li. de deſpon. impu. c. j. & ff. cõmo. ſi is qui. §. fi. ¶ In ꝯrium 13 quod agere non poſſit vr̃, quia † iur. ciuili adulterium punitur capite. C. de adul. quoniam. & l. quamuis. & de 14 iur. can. clericus. †deponitur. lxxxi. di. presbyter. Quæli- 15 bet aut etiã †modica pœna corporalis maior eſt qualibet pecuniaria. ff. de pœn. in ſeruorum, pœnis autem à iur. ſtatutis debemus eſſe contenti. de offi. del. de cauſis. in fin. nec noſtro ĩngenio pecuniarias inuenire vel ſtipulari debemus, & ſic ſtipulatio vr̃ inutil. nec ex illa poteſt agi. inſti. de inutil. ſti. maxime cum iudex corporalem pœnam in pecuniariã cõmutare nõ poſſit. de pe. licet. & illa pœna ſit infligenda, q̃ magis timetur. xxiii. quæſt. iiii. ea vindicta. & ſ. vt lit. non conte. qm̃. & pœna corporalis, velut publica præferenda eſt pecuniariæ vt priuatæ, facit de poſtul. præ bonæ. C. de cad. toll. l. vna. 16 Secundo, dicit lex, quod audiendus † non eſt, qui vindictæ domus ſuæ cõmodum pecuniarium ꝑponere non erubuit. ff. de adult. l. miles. §. ſocer. itẽ conſtat, iuſtũ in ſui perſona nõ offenſum, tealiter aũt nõ poteſt dici of- 17 fenſus, cum vxor †non contineatur appellatione rerum ff. de vſur. in pecud. ¶ Tertio ſic, conſtat ſtipulationes eſſe ſtricti iur. nec egrediuntur perſonas in eis expreſſas. ff. de verb. oblig. quicquid. & no. de exce. cum venerabilis. & ea ſola veniunt, de quibus eſt actum, de cauſa poſ. cũ eccleſia. cum concor. niſi vbi lex exprimit, tacite agi poteſt. ff. ſi cer. pet. cũ quid. & non expreſſa cõſetur omiſſa. de tranſl. inter. & in poteſtate ipſius fuit, legẽ apertius dicere. fiat ergo interpretatio contra eum. cum concor. maxime cũ promptiores ſumus ad abſoluendum. de probat. ex literis. ¶ Soluit, quod per vltima iura ſibi vr̃ illum agere non poſſe, dicit autem non obſtare, quod allegatũ eſt de articulis, quibus actus in perſonam viri producitur ad mulierem, quia illud eſt de fictione iur. quod dicit̃ ꝙ ſunt vna caro. exponitur. j. ad vnam carnem procreandã. ¶ Tertiã quæſtionẽ legiſtarum nõ ꝓſequor, quã diſputauit Iaco. de Bel. & locauit eam. C. vt ĩ. cer. tẽ. ibi vide in iii. quæſtione, & omiſſis allegationibus diſtinguendo ſoluit, quod ſi ille bannitus erat, quia perdidit patriam, occidens non tenetur ad pœnam. C. de abolit. l. fallaciter. §. fin. ff. de cap. & poſtli. reuer. l. poſtlimi. §. filius. Idem ſi ob aliam cauſam, ſi occiſus eſt, dũ patriam impugnaret. ff. de relig. l. minime. ſi vero aliter fuit occiſus, ſi ex delicto ſunt bona publicata, & eſt bannitus, tunc ſimilis eſt deportato, vt no. inſti. qbus mod. ius pa. po. ſol. §. religati, ſed deportatus caret hærede. ff. de teſt. eius qui. de inoſ. teſta. ſi quis filio. §. irritum. & de lega. iii. l. j. §. hi qui. ergo non eſt, qui pœnã petat, vbi vero bona banniti publicata non ſunt, tunc non licuit rumpere pacem, & eius hæredibus tenetur ad pœnam, licet bannitus in loco illo agere non potuiſſet ꝓpter offenſam, arg. inſt. de verb. ob. §. ex conditionali. vt actio ab hærede & contra hæredem. l. j. ff. de euic. ſi per imprudẽtiam. §. ne mirum. C. de inoſ. doti. l. ii. & ſi in fraudẽ pa. l. j. & ii. Et pro ſolutione contrariũ notabat, quòd ſtatutum nõ iubet occidi, licet illud permittat. nõ debuit ergo ille pacẽ voluntarie rumpere ex permiſſione ſtatuti. Oldradus, qui diſputauit hanc quæſtionẽ in tali bannito propter homicidiũ ſoluit ſimpliciter ſtipulationẽ pœnalem ibi commiſſam. primò, quia. l. cauetur, quod 18 ꝓpter bonũ † publicũ, quod verſatur in punitione maleficiorum, priuata lex & cõuentionalis rumpitur. ff. ad Sil. ſi quis in graui. §. vtrũ. Secũdo, qa per legis permiſſionem ſuperueniẽtẽ, cauſatam ex alicuius maleficio nõ ſolum tollitur lex cõmunis, ſed ẽt priuata, ſiue cõditionalis. ff. de verb. obl. ſi ſeruũ. & de lega. j. qd ergo. §. ſi hæres. ¶ Tertio qa iſte, vr̃ alius omni tpe occiſionis ab eo, ꝙ erat tempore ſtipulationis. ff. ad Treb. l. ex facto. §. ex facto. ibi, poſt dportationẽ vero ſuſpectos quaſi ab alio &c. ¶ Quarto inducit gl. in Auth. de mã. prin. §. neque 19 autem homicidas, in j. gl. quæ innuit, ꝙ homicidis, †raptoribus virginũ, & adulteris terminus non eſt dandus, & datus non eſt ſeruandus.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literæ .F. ſunt hæ.

Vlpianus. *Lex* II.

¶ Fœminæ ab omnibus officiis ciuilibus & publicis remotæ ſunt, & iõ nec iudices eſſe poſſunt, nec magiſtratũ gerere, nec poſtulare, nec pro alio interuenire, nec procuratrices exiſtere. itẽ impuberes omnibus officiis ciuilibus debent abſtinere.

Pomponius. *Lex* LXXIX.

¶ Furioſi, vel eius, cui bonis interdicit̃, nulla volũtas eſt.

Iabolenus. *Lex* LXXII.

¶ Fructus rei eſt, vel pignori dare licere.

Papinianus *Lex* XC.

¶ Fraudis interpretatio ſemper in iur. ciuili non ex euẽtu dumtaxat, ſed ex conſilio quoque deſideratur.

Metianus *Lex* XCIIII.

¶ Filiusfami. neque retinere, neque recuperare neque adipiſci poſſeſſionẽ rei peculiaris videtur.

Paulus. *Lex* CIX.

¶ Fere in omnibus pœnalibus iudiciis & ætati, & imprudentiæ ſuccurritur.

Vlpianus. *Lex* CXXXII.

¶ Factum a iudice, quod ad officium eius non pertinet, ratum non eſt.

Caius *Lex* CLXVIII.

¶ Fauorabiliores rei potius quam actores habentur.

Paulus *Lex* CXCVI.

¶ Fere quibuſcunque modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur, cum quibus modis acquirimus, iiſdem in contrarium actis amittimus, vt igitur nulla poſſeſſio acquiri niſi animo & corpore poteſt, ita nulla amittit̃, niſi in qua vtrũq; in ꝯtriũ actũ eſt.

Idem *Lex* CXCVII.

¶ Factum cuique ſuum, non aduerſario ſuo nocere debet. Non videtur vim facere qui ſuo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. in pœnalibus cauſis benignius interpretandum eſt.

SVMMARIVM.

1 Generi per ſpeciem derogatur. & nu. 2.
3 Cauſis ſufficienter multiplicatis, & effectus multiplicari poſſunt.
4 Actio una quænam non tollatur per alteram.
5 Ius omne commune vel priuatum reſtringitur, ſi eſt odioſum.
6 Species prævalet generi.
7 Subſtitutio generalis facta a teſtatore de hæredib. ad quẽ extẽdat̃.

REGVLA XXXIIII.

1 GEneri. † Dynus qui materiam †huius regulæ ſatis plene hic notauit, dixit eã exẽplificari poſſe in legatis, in ſubſtitutionibus, in contractibus in legũ latorib', & ĩ reſcriptis. De legatis ponit exẽplũ, ſi teſtator leganit vni ſpeciẽ & alteri genus, generi per ſpeciẽ derogatur. ff. de lega. j. vxorẽ. §. Feliciſſimo. & l. ſeruis vrbanis. §. vl. ſignat ꝯtriũ de l. q̃ſitũ. §. pen. ff. de fun. inſtruc. ad cuius ſolutionẽ, diſt. quã ponit gl. in ꝑ. l. q̃ſitũ. hic longe plenius ꝓſeqtur, quã hic per eũ videas, & hoc ſit de his q̃ in pri. rubricæ dixi me deciſurũ. In ſubſtitutionibus ponit exẽplũ per. l. cohæredi. ff. de vulga. & pup. ſub. §. qui patrẽ. & filiũ inſtituit ꝓ parte, & eos inuicẽ ſubſtituit. ſcdo inſtituit ex reliqs partibus alios hæredes. tertio dicit, Hos omnes inuicẽ ſubſtituo. Iſta generalis ſubſtitutio nõ extendit ad patrẽ & filiũ ĩuicẽ ſubſtitutos, ad hoc exẽplũ opponit. de l. vlt. ff. ad Tre. vbi nõ derogatur ſubſtitutioni generali p ſpecialẽ. Rñdet, ꝙ ibi ſubſtitutionis ſpecies erãt diuerſæ. Specialis. n. erat vulgaris & reciproca, generalis erat fideicõmiſſaria. Sed in §. q patrẽ, ambæ erant eiuſdẽ generis. In ꝯctibus aũt ponit exẽplũ p l. ff. de ver. obl. doli clauſula. & l. ſtipulationes cõmodiſſime. qa ſi ſtipulor ab aliquo librũ ſcribi de die, nõ de nocte, p ſe

non

non per discipulum, & gñaliter dolum non cõmit*ti*, & ipse scribebat per alium æque bonū non per discipulum, stipulatio cõmittetur ex gñali cla de dolo, sed ad casum expressum non pertinet. In legū latoribus ponit exemplū per legē sanctio legū, quā alle. gl. & per dec. primā. s. e. li. de consti. In rescriptis dicit, ꝙ patent exempla s. e. lib. de pb. dudum. & c. quamuis tibi, dicit ēt, ꝙ distinctio, quā posuerat in legatis, coadaptari posset ad rescripta. ¶ Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. secundo dicit in rescriptis loqui rñam non in priuilegijs, & cām reddit, tertio signat ɔ̄rium, soluit, remittit ponit deinde Gof. tres casus, excipit, quarto no. duo, & ad secūdū signat ɔ̄riū, & soluit. ¶ In j. gl. ibi [*in toto iure*]
2 sequitur, generi † per speciem derogatur, & illud potentissimū habetur, quod ad speciem directū est. & ibi [*codicillis*] dixit testator, libertis quos manumisi, vel his codicillis manumitto, vel postea manumisero, lego contubernales suos & filios & filias, nisi quos ad vxorē meā pertinere volui, vel illi nominatim legauero. Demum iussit hæredibus vxoris restituere certum fundū cū mācipiis vrbanis & rusticis, quæ sua erant, exceptis manumissis. q̄ritur, an qui erant in fundo filij nāles serui per testatorem ī vita manumissi spectent ad patrem, an ad coniugem? Dr̄, ꝙ ad patrē, quasi species deroget generi & ibi [§. *qualitum*] nō valet pactū factū ab eo, qui pormisit iudicio sisti, ꝙ nullam exceptionē opponet, sed si ali quas specificauit, valet quoad illas, & ibi. l. j. §. vlt. verba, q̄ fraudationis cā gesta erant gñalia sunt, & continent in se oīno fraudem factā, vel alienationem, vel quemcunque ɔ̄ctū, & ibi. l. j. vide ī. c. gñali. ī prin. & ibi [*de adop. l. j.*] adoptio vt genus hēt speciem, q̄ dr̄ ēt adoptio. ¶ In j. gl. ibi [*dic vt ibi*] & vt dixi in præ. dec. j. de rescri. super si. vlti. gl. dicebat hic lo. mo. ꝙ licet primum verbū esset gñale effectū erat spāle, alle. ff. de ver. si. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. ob. eum qui calendis. æque allegare poterat. s. e. lib. de præb. non pōt. signabat ēt ɔ̄rium de l. C. qui po. in pig. ha. l. gñaliter. soluit, ꝙ facit ad ius certum, primo, ꝙ ab ipso innito non potest euelli. Item de l. ff. si cer. pe. ꝑ iude. & ff. de op. leg. l. cum optio. Soluit, aut habens speciem non est vsus specie, & tunc nō derogat species generi: aut est vsus, & tunc secus, & subdebat deinde, ꝙ p̄latus habens a iure ptātem dispensandi super residentia in beneficiis curatis. s. e. lib. de ele. licet cano. in fi. vbi idē scripsi post Arc. vel super traditione ordinū in casu de cre. cum ex eo. e. tit. licet in literis impetrantis curatum scribatur, ꝙ resideat, non per id minus eps̄ super illis poterit dispensare. nec facit ɔ̄ rescripta, nec ɔ̄ ius commune iste, cum quo sic dispensatur, sed fit sibi priuilegialiter contra illa. patitur ergo secundum eum, & nō agit, vt dicitur de translato. vij. q. j. scias.

QVAESTIO.

Huic regulæ coadaptatur quæstio fratris Huberti, qua sic quærebat. Indulsit eps̄ Titio licentiam specialem, ꝙ non obstante statuto prohibente, semel ingredi posset certam clausurā monialium, ante cuius licentiæ vsum idem eps̄ gñaliter concessit quemlibet certa die ibi ingredi posse, & Titius ea die & virtute illius licentiæ gñalis hoc protestans ingressus est, quærebat, an ex sua speciali ingredi posset. ¶ Affirmatiua probabitur per v. rationes prægnātes, & ɔ̄rium per alias quinque. tertio dabitur solutio distinguens & sic ɔ̄ria concordans. ¶ Ad primū inducebat duas regulas huius tituli, s. quod priuilegium personale personā sequitur. eo. ti. priuilegium. & ibi concor. & quod priuilegium principis esset mansurum. eodem titu. decet, non relinquet ergo hæc indulgētia personam, vt in prima regula, sed manebit penes eam vt in secunda vsque ad ipsius vsum, alias nil conferret, quod esset absurdum, de priuilegiis, in his, cum concordan. & constat, quod ante vsum completum beneficia etiam competentia per contractus reuocari non possunt expresse. de commo. c. vno. cum concor. & vide no. de filijs presbyterorum. ex tua. ergo nec reuocata dicetur tacite per dationem licentiæ generalis, cum in reuocationibus minus possit genus quam species. de dolo & contuma. c. secundo. de confirmatio. vtili vel inutili. bonę. facit. s. eodem lib. de procuratori. qui ad agendum, maxime cum finalis causa specialis licentiæ forsan adhuc duret: quia illa in die licentiæ generalis expediri non potuit, durat ergo effectus durante causa: sicut expiraret, causa expirante, de appellatio. cum cessante.
3 nam in omni scientia certum est multiplicatis † causis sufficientibus effectus multiplicari posse. scilicet plures sufficientes causæ diuersæ non subalternatim se habentes non eundem, sed diuersum effectum producunt. iii. q. quarta. Engeltrudam. secunda q. tertia. abolitio. 50. distinctio. quamuis. de officio odina. ex parte, cum sua materia, & in his quæ no. lxviii. distin. §. quod vero. vi. q. j. mutare, de conse. distinctio. ij. quia corpus. xlv. distinct. licet. de iuramen. calum. cæterum. 25. q. j. c. ij. hæ autem causæ fuere diuersæ & sententię diuersę, nec altera se habet ad alteram superiorem, vt superior ad inferiorē, nil ergo debet impedire duplicatum ipsarum, vsum faciant nota. de rescriptis. c. ij. & c. olim. & sic. v. argumenta coniunxi, quæ disputans vt diuersa prolixe potuerat. ¶ Secundo, si dicitur, Titium ingredi non posse hoc non potest ex alio procedere, nisi quia prima specialis licentia sit reuocata per generalem, sed hoc est falsum, si enim dicis, secundam licentiam esse ius commune nō tollit speciale priuilegium, ex quo id non exprimit. de constit. c. j. supra eodem. lib. Idem si est priuilegium non faciens mentionem de primo, vt hic in glos. Item si per secundum generale fieret reuocatio primi, dicere oporteret, quod a tempore datæ ipsius secundi, virtute primi postea ingredi non posset, quod est falsum. ¶ Concluditur ergo primam specialem per secundam non reuocatam, nec impeditam, immo si deberet altera per alteram impediri, vel tolli, prima præualet secundæ per istam regulam, & concordan. ¶ Tertio, quod in vno itinere aliud ex alia causa competens non confundatur, sic ostenditur, Metropolitanus suo iure visitans prouinciam, procurationem exigit seruata forma decreta. Romana. supra eodem libro. de censibus. patet eodem titul. cum aposto. & cap. sopitæ. & si fiat legatus in prouincia, vt de officio lega. cap. primo. illam poterit iterare. de censibus. cum nuper. & vide, quod ibi dixi post Vincen. in glos. innititur. bene facit, quod de duabus quartis dicitur. de testamen. Raynutius. & quod ibi no. in glos. antepenultima. & quod super ea dixi, facit, eodem titulo. officij. & c. requisisti. facit, ff. de probationibus. quinquaginta. vbi legatum factum in codi. non tollit legatum eiusdem quantitatis factum in testamēto, nisi hæres probet testatorem intellexisse repetitionem non duplicationem legati. & facit, quod no. C. de lega. filia. cum ergo duplex ius ingrediendi competat Titio ex diuersis causis, vnus actus, licet idem specie, non tamen numero. facit, quod no. tertia quæstione nona. nihilominus. non confundet reliquum, cum nō constet de contraria intentione concedentis. facit de donatio. inter dilectos. in princip. supra eodem lib. de rescrip. cum aliquibus. secus enim si de illa constaret. facit, s. eodem lib. de senten. excommu. c. fina. in fine, & quod ibi no. in vltima glo. ¶ Quarto constat has duas indulgentias quo ad personam Titij esse compatibiles, & nullam habere repugnantiam, & sic vsus licentiæ generalis vsum specialis non impedit, vnde miles, qui eligit testari iure communi, per hoc non renunciat priuilegio militari. ff. de militari testamento. l. tertia. facit. ff. de priuilegijs creditorum. l. antepenultima Item si de publico crimine contra me commisso aliquem criminaliter accusem, & vt quilibet de populo admissus sui. Insti. de pub. iudi. in princip. ff. de procurato. mutus. §. in popularibus, nihilominus de hoc ciuiliter

agam pro meo speciali interesse.ff.de priua. delic.l.ij. & iii.& vna† actio per alteram non tollitur.C.de fur.ancil læ.de condict.furt.si pro fure.C.quando ciui.act.l.vna. nisi sint præiudiciales tales & incompatibiles, quod vnius electione tollatur altera,supra eodem li.de postu. præ.c.vno.de ele.vt quis duas.ibi de hoc.& e.titu. nullus pluribus.lxxxj.di.si quis sacerdotum. sed istæ indulgentiæ non sunt tales,vt prædixi ,ergo &c. ¶ Quinto inducitur casus.l.ff.de alim.& cib.leg.l.alio.§. cum quoque. vbi si patrona legauit omnibus libertis vestes & cibaria quæ viua præbebat, & vni ex illis reliquit xx.aureos annuos,& frumentum menstruum, isti debebitur vtrunque legatum generale & speciale : sic & iste generali & speciali licentia vti poterit,& sic secundo ingredi poterit.¶ In contrarium inducitur regula,odia. eodem lib. nam cum omne ius† commune vel priuatum restringatur,si est odiosum,vt ibi cum concor.& istud sit tale vt probatur.§.eodem lib.de sta.reg.c.vni.xviii.q.ij.in decima. vbi dicitur ,quod ad talia monasteria debet esse rarus accessus & breuis locutio.ad idem. c. ibi sequens. & c.diffini mus.8 1.distinctio.ad reatum.supra de vita & hone.clerico.monasteria.ergo stricte interpretabimur, & dicemus vnico ingressu consumptam vtranque licentiam.ad quod bene facit.§.e.lib.de præb.non potest.§.i, de offi.ordi.in fi.de fi.presb.e.i.ff. de leg.iii.fideicommis sa.§.si quis.x ¶Secundo ostat† speciem præualere genera vt hic:sed secunda specialis licentia ante vsum primæ isti concessa,non facta mentione de prima , non daret ei duplicem ingressum. facit , de rescrip.ex tenore.& c. in nostra.vbi patet hoc in literis ad lites & beneficialibus:multominus ergo dabitur hic generalis. ¶ Tertio habemus exempla diuersa in iure.per quæ probatur,quod si per priuilegium aliquibus concessum postea concedatur omnibus per ius commune, illud priuilegium nil opitulatur,patet hic per c.xxiij.di.communis filius, coniunctum cum c.capitulis,xciij.di.diaconus in conuētu.xi.q.iij.episcopus presbyter.Item patet per c. quod nonnullis.de priuile.coniunctum cum decre.vltima.§. eo.lib.de sen.ex.Idem si aliquibus episcopis olim cõcessa fuisset celebratio cum altari viatico põderata hodie decre.vltima.supra e.lib.de priui.Imo quando ex diuersis causis in vnum recidit ius suum,& alterius,sic actus vnus videtur,quod vbi prius duo requirebãtur , sufficiat vnus,vt in confirmatione , ad quem deuolutum est ius eligentium.super quo vide,quod plene scripsi. de elect. ne pro defectu.super ver. ordinare. Ex quo ergo generalis & specialis licentia cadit in vnum , vnicus erit actus vtriusque licet latior esset vna sententia quam alia , illa latiori vti posset.simile,quod no.de testa. Raynutius.in gl.antep ne sc. va.c.j.i mag.gl.¶Quarto si probemus, quod generalis licentia non extendatur ad istum , patebit, quod sibi competit vnus solus ingressus. sed lex † dicit, quod generalis substitutio,quam facit testator de hæredibus,non extenditur ad hæredes in se certa specialiter institutos , quos specialiter inuicem substituerat. ff. de vul.& pu.sub.cohæredi.§.qui patrem.facit ff.de ver. ob. doli clausula. ergo vel Titius non comprehendetur in generali vel specialis in generali intelligitur confusa.facit.C.de pac.debitori.de fideicom.cum secundum.ad l. Fal.in imponenda.vel dicetur reuocata,ar.ff.de al.& ci. le.l.libertis enim.in princip. vbi generale legatum omnium libertorum factum in codicillis pro alimentis tollit speciale certorum libertorum factum ex eadem causa in testamento & si hoc negaretur, saltem diceretur per vsum generalem renunciatum speciali quod ,procedit non solum in incompatibilibus.vt supra.sed etiã in ambitiosis.de præb.de multa.§. eodem lib.de rescrip. gratia.& clemen.eodem ti.gra ie.facit.xii.q.ii,bonæ rei. & de donatio.apostolicæ. ¶ Item si negatur renunciatio,illæ tamen licet duæ habebunt vnum effectum, hinc est,quod si miles elegit testari iure communi,licet non per hoc renunciet priuilegio militari,vt §.non tamen faciet duo testamēta ex duobus iuribus communi & militari,sed vnum tantum : sic si propter propriũ interesse actionem habeo contra plures, licet ꝙ vnum intentando alteri non renunciem:si tamen ab vno cõ sequor interesse,contra alios non ago. ff. de eo per quē fac.est.l.i.§.si plures.& no.de reb.ec.non al.si quis.facit hoc.e.ti.bona fides.Ex his concluditur,quod etiam cessante confusione & renunciatione, de quibus.§. vnicus tamen quæritur effectus, & sic vnus solus ingressus. facit ff.qui.mo.pi.vel hypo.l.si deferente.¶ Quinto inducuntur aliqua iura, quæ casum quæstionis decidere videntur.primum est,de præben.si pauper.§.eo. lib. vbi si mãdatur prouideri per episcopum Titio in forma pauperum,& ille consecutus est beneficium a quocunque episcopo, vlterius non tenetur , quasi concedentis & impetrantis intentio,licet per modum alium ,sit impleta: sic & hic sufficiat Titio,quod semel ingressus est , quod plus est ex facto sibi licentiam concedentis. Item si legauit alimenta aliquib.libertis.f.cibaria & vestiaria,& vni illorum legauit certam quantitatem pro alimentis,vtrunque legatum nõ debetur ff.de alimen.leg.l.alimenta.§. basilicæ.& l.Stichus.in prin.ad idem lex,quę dicit sic ,filia legatorum nõ habet actionem,si ea quę in testamẽto reliquit,viuus post ca pater in dotem dedit. C.de leg. l.filia.sicut ergo his casibus non duplicatur beneficium vel legatum,ita nec in terminis quæstionis duplicatur ingressus,nec iuuat cum protestatio,quam fecit,quia si sit iur.conseruatiua,non est tamen tributiua iur. noui; vnde si non competebat isti binus ingressus,protestatio sibi illum acquirere non potuit.¶ Soluendo distinxit, aut in vtraque prædictarum licẽtiarum exprimitur cã ingressus,aut in nulla,aut in altera tm̃ maxime in speciali,primo casu,aut vtrobique cã est eadem, aut oino diuersa,si est eadem.puta: quia in vtraque dicitur,quod in gredi pñi ad visitandum reliquias sancti,vel simile.sufficit vnus ingressus.Facile patet exemplum, si dum cõsanguinea mea velari debebat,obtinui hanc licẽtiam, postea pro illo actu omnibus data est,hanc partem solutionis probant iura, quæ vltimo allegaui.Dixit etiam quod forsan idem.si causæ sunt diuersæ, tales tamẽ vno ingressu poterant commode expediri,vt si gñalis permittit visitationem sancti specialis,permittit visitationem sororis, quę breuis & compẽdiosa esse debet, vt dixi in principio secundæ partis. Si vero causæ exprimuntur omnino diuersæ , quæ simul verisimiliter ex facto , vel ex tempore expediri non possunt, quod facile accideret ,pter tumultum generalis ingressus. Iterum ingredi poterit ad expediẽdam causam expressam,ad hæc iura prius al.Idẽ si dies licẽtiarũ essent oino diuersi : quia qd facit diuersitas cãæ, facit hoc diuersitas dierũ,vt ñ possit cę seri vnus ingressus confusus in alio.§.c.lib. de consti.c.j. In tertio mẽbro principali qñ in altera tm̃ , & maxime in spẽli exprimitur cã,f.quod.§. tenet distinguẽdũ, an simul poterũt expediri necne. In secundo vero principali mẽbro,qñ in neutra exprimitur cã, vel tps sed simplr est data licentia , tunc in hac mã restringibili & odiosa stricta præsumatur intentio concedentis ad primam vicem tantum , qualitercunque ingrediatur , maxime per allegata in principio secundæ partis, cum præsumatur , episcopum publicam vtilitatem & honestam, quę versatur in hoc , velle tueri. Hæc vera nisi de ipsius intentione aliter appareat,cui tunc stabitur.dixi autem per hanc distinctionem iuri, æquitati & honestati consonam.j.di.consuetudo.solui contraria.

HVIVS LITERAE G. VNICA est regula Digestorum,sicut & nostra.

Papinianus. *Lex LXXIX.*

Generaliter cum de fraude disputatur, non quid habeat actor,sed quid per aduersarium habere nõ potuit, considerandum est.

Quia

psius causa parata sunt, vnum est legatum, non secus, si dicat, quam ipsius &c. ¶In j. gl. ibi. [*l. commissoria*] alias incipit. si fundus lege commissoria, & ibi [*non debet*] Vide, quod dixi in præ. dec. quia super gl. sic patet, & quod dicam post Dy. j. c. quod ob grattiam.

QVAESTIO.

Hæc regula inducitur pro & contra diaconum non promotum ad sacerdotium intra annum, cuius casus sic proponebatur in secunda quæstione, quam post doctoratū disputaui. Diaconus promotus ad ecclesiam parrochialem, quæ vltimo Septembris, quo est festum beati Hieronimi, habuit pacificam possessionem ecclesiæ, neglexit vsq; ad quatuor tempora Septēbris promoueri ad sacerdotium, in sabbato quatuor temporū illius mensis nullo modo potuit promoueri. quæritur, an finito illo mense, & consequenter anno, sit priuatus per constitutionem, licet can. 3. eo. li. de elec. Eadē quæstio formari potest in dispensato ad septennium. qui infra annū debeat fieri subdiaconus per dec. cum ex eo. in fi. e. li. vbi de hoc scripsi post Archi. regula inducitur cōtra eum per contrarium, quia per ipsum stetit in v. sabbatis, quibus potuit ordinari Pro ipso inducitur ꝙ non stetit per eū in vi. & vltimo sabbato, quo sibi id licebat Et hanc partem prosequendo inducam. vj. rationes. & vnam glo. Secundo in contrariū quatuor. Tertio, soluā & contrariis respondebo. ¶Primo sic certū est, ꝙ iustū 1 impedimētū excusat a pœna priuationis, vt dicitur in dec. commissa. §. j. qui. §. in hoc glossat dec. licet. ad idē eod. tit. §. porro. & dec. cum ex eo. titu. eo. in fin. & cle. de æta. & quali. vt ij. qui. §. illi vero, de sta. mo. ne in agro. §. cæterum. & c. accedentes. §. statuimus. & ꝙ duo iur. f. §. j. & §. illi vero. notant iustum impedimentum, alia tria. f. §. porro. §. statuimus. & §. cæterum, notant rationabilem causam, & finis decr. cum ex eo, vocat iustam causam, quodcunque horum ergo includat, casum nostrū, satis est diacono, qui etiam potuit habere causam in differendo. bene facit de ele. cum ex eo. li. vj. vel voluit prius addiscere ea quæ sacerdotes scire oportet. xxxviii. di. nulli sacerdotum. & c. quæ ipsis. ne indignus ordinaretur, vt ibi. & j. q. j. non est putanda. in fine, ne pœnā incurreret, de qua. de æta. & quali. c. pe. ¶Secundo sic pbo. Certum est, ꝙ iste non potuit dici morosus ante sextū sabbatum, cum dies non interpellasset. ff. de rebus cre. l. qd te. & est express. in præ. dec. commissa. in prin. & ex contrario sequeretur. ꝙ infra annum cogeretur ad sacerdotiū, in vltimo sabbato non fuit morosus ppiustum impedimentum, quod cuenit, habens enim defensionē, vel exceptionem legitimam non potest dici morosus, infra eo. non est in mora. vbi vide concor. Concludit ergo hunc diaconum immunem a pœna. ¶Tertio sic constat constitutionem, licet canon in hoc membro esse pœnalem, cum priuet iur. acquisito. facit de accu. 2 super his. sed in pœnis benigna fit interpretatio. infra eo. in pœnis. cum suis concor. & excēplis, propter quæ cum his quæ habentur in regula odia. eo. titu. prosecutionem paris vel argumenti huius omitto. Constat ergo. ꝙ etiam si casus esset dubius & vno respectu dicatur incidisse, & alio non, eligere debemus benigniorē partē vt nō inciderit, cum melius sit de misericordia, quā de crudelitate reddere rationem. xxvi. q. vii. alligant. & illa sunt imitatione digniora, quæ sunt excellentiora pietate. ix. dist. c. vl. ¶Quarto certum est, quod illa interpretatio dicitur praua, qua receditur a verbis textus. de deci. ad audientiam per quam probatur arguendo a verbis, & ibi concordantiæ in vltima glo. & verba debēt aliquid operari, supra eo. l. de priuil. si Papa. sed, vt dixi, in princ. dec. commissa. § j. & tres cle. ibi allegatæ dicunt in singulari, iusto impedimento. & rationabili causa. Est ergo clarum arguendo a singulari, quod vnum impedimentum & vna causa sufficit, quod hic fuit, ergo & c. qui dicit contrarium vult, quod pluribus sabbatis fuerit impeditus, & sic mutat sensum, & praue interpretať. vt prius dixi facit ad hoc. supra eo li. de præben. is cui. ¶Quinto constar, quod in mora modici temporis non est pericu 3 lum. ff. de iudi. si debitori & lex ipsa dicit modicum tēpus quatuor mensium, & alia lex. C. de fideiuf. sancim' dicit, quod si fideiussor promisit aliquem præsentare, vel pœnam dare. euadit pœnam. si post terminum infra lex menses illū præsentat. Sed iste diaconus de mense septembris cessante impedimento poterit ordinari, & si poneres casum in sabbato quatuor temporū quadragesimalium hoc liceret ī quindena, euadet ergo pœnā, dato. ꝙ illi alias locus esset. ¶Sexto negari non posset, quoniam si tempus annuale illi cucurrisset, talem restituendus est ad vnum sabbatum, quo fuit impeditus, de quo vide, quod satis no. in cle. de resti. in integr. ab ecclesia. in vlt. glo. Et de hoc. & ad quæstionem multum facit quod scripsi. de appel. ex ratione. super fi. primæ glo. ij. colum. ver. hoc ēt & secundum inn. & vltra medium. ver. & hoc sic. vsque ad fi. vbi plene tractatur de anno quanti temporis negligentia noceat appellanti, & quanti temporis impotentia ipsum excuset. Ad hanc partem facit etiam, quod scripsi. de eleti. nō resi. inter quatuor. in fi. de illo qui ex culpa absens propter impedimentum superueniens excusatur. Contra diaconum facit negligentia prioris temporis per contrarium huius regulæ, cum in quinque præcedentibus sabbatis potuerit & debuerit promoueri. Circa quod aduertendum, ꝙ ante dec. licet canō, rectores parochialium ecclesiarum debebant fieri sacerdotes, de elect. cum in cunctis. §. inferiora. de ęta. & qua. c. j. & debebant fieri. ſ. breue tempus. e. ti. præterea. quæ expresse de parochiali ecclesia loquitur. Et si dicas, quod certa dies statuta nō 4 est, hoc placet. nam in omnibus obligationibus, in qbus dies statuta non est pręsenti die debetur. ff. eo. titu. In omnibus ergo statim tenebatur. vnde dec. li pro pauperibus. de præben. in fin. 3. e. li. declarans mentem prædictorum iurium dicit, talem promouendum in proximis quatuor temporibus. retentis ergo terminis in primo sabbato ordinationum de mense Septemb. fuit in mora. & demum in sequētibus quatuor sabbatis aggrauata fuit mora, & dilatata culpa. Cum ergo lapso anno non sit presbyter, est locu pęnę propter talem moram & negligentiam, quam probat lapsus anni de ref. sinautem. vbi de hoc in prima gloss. & c plerunque. in glo. fina. ¶Secundo sic, certum est, inordinatum puniri, quia ordinari debebat. Ista autem obligatio fuit statim post adeptam possessionem quod pater, quia etiam infra annum monitus, si non ordinetur puniri potest, per præ. §. inferiora. vt nota. in decreta. licet canon. in gl. antepe. in prin. Recipiendo ergo tale beneficium se statim obligauit ad sacerdotium annexum. & non leuis est culpa. delatum sibi officium retractare. ff. de admi tut. l. tutores. §. de esti. A tch. ea quæ cum concor. tenet ergo tractando ecclesiam quasi viduam quoad illa, quæ sunt ordinis, sicut de episcopo dicitur c dist. c. j. de transla. c. ii. ver neque. ad periculum parochianorum sine sacramentis sacerdotalibus decedentium eius culpam denotat, & sibi imputatur. xxvi. q. j. presbyter. & c. ic. imputet ergo sibi casus. ex quo tāta culpa præcessit. de hoc hic in glo. etiam de hoc regulare. de commo. c. vno. de depo c. ii ¶Tertio, certum est imputari debere illi, qui se arctauit, supra de elec. cum in veteri. & ff. si quis ca. l. ii. §. si qs tamen, vbi imputatur ei qui prius proficiscendo potuit euitare tempestatem vel vim fluminis. & C. de admin. tut. l. ii. vbi imputatur contutoribus qui tarde suspicionis causam mouerunt. & cum tutor factus est non soluendo. & ff. de dam. infe. cū post 5 lasset. vbi ei, qui de damno infecto agere poterat, imputatur si tarde prætorem adiuit. & edes corruerunt. Item 6 propter temporis angustiam refutatur tardus appellationis seruator. C. de tem. ap. l. e. nemo. in fin. imputetur

ergo sibi & non casui superuenienti damnum priuationis, quod sentit ex sua culpa. hoc eo. ti. damnū quod. cū concor. 7 ¶ Quarto imputatur ei qui † non præuidit quod euenire poterat, de homi. c. is qui. s̄. e. lib. de fer. non or. c. j. & ibi concor. & ff. loc. si quis domū. §. j. dici ergo potest isti diacono, qđ voluit, quod non potuit. de of. dele. cum super. C. de iu. do. si genero. C. si quis alte. vel sibi. l. multū interest. ¶ Sol. satis placet dictum Arc. notatum vbi. s̄. in prin. s. illū diaconū non priuatū, cū in primis sabbatis non fuerit in mora: intellige hoc respectu pœnæ, de qua loquimur. & sic casus quem non præcessit mora, vel culpa non imputetur, alle. ff. si cer. pe. l. lecta. ff. deposi. l. Lucius. Hoc tamen procedit, quando impedimentū prouenient in vltimo sabbato non fuit ex culpa ipsius, vt hic in gl. alias secus, vt de æta. & qua. c. j. procedit autem solutio, & fortius quando ex iusta causa a principio distulit sacerdotium, vt dixi in prin. partis j. Ad solutionē bene facit. ff. quis or. in bono. pos. l. ij. in prin. vbi omnes dies, qui dantur ad bonorum possessionem petendam sint primi, medij, vel vltimi, sunt vtiles. Bene facit. ff. qui & a qui. ma. l. Iulianus. qui dicit, casus adnentitios computandos non esse. & vide in sustra. de homi. c. si. super vlti. gl. nec placet, quod quidam dicunt, tempus currere, & eum pœnam incurrisse, sed restituendū esse, vt tangebam in vltimo argumento primæ partis: quia si dicis eum habere iustam causam restitutionis, illa eadem causa est sufficiens ad euitandam pœnam, vt in princ. probatum est per textus plurium iurium. dico autem, quod in proximo sabbato tenebitur promoueri & de hoc in prin. gl. Ad primum ɔ̄trium & secundum. dico, ꝙ si concedatur, quod dilatio recipiendi sacerdotium poterit inducere culpam & moram & læsionem cōscientiæ, non tamen induceret moram vel culpam. quoad pœnam, de qua loquimur, in qua oportet integrum annum cedere: etiam si sit certum eum promoueri non posse, vt in dec. commissa. j. rñ. Ad tertium & 8 quartum respondetur, ꝙ ille non dicitur se † arctare in veniendo, qui iter arripuit eo tempore, quo plerique illius conditionis homines solent peruenire. ff. de verb. 9 ob. continuus. §. ij. nec obligatus † ad operam, qui incepit eo tempore, quo perfici poterat secundum operam diligentis ædificatoris, vt eo. lib. §. item qui insulam. Cū ergo verisimiliter secundum morem aliorum ordinandorum iste diaconus infra tempus ordinari posset, & sic se posse speraret. non debet dici se arctasse, cum congruum & sibi sufficiens tempus haberet: & licet quis præuidere teneatur interdum, quod potest accidere, nō tamen tenetur diuinare, vti dixi post Host. de fer. non ordi. c. j. super glo. fi.

SVMMARIVM.

1. *Conditiones si plures coniunctim additæ sint hæredi, disiunctim omnes sunt implendæ.*
2. *Copulatiuarum, disiunctiuarum & solutarum natura quæ.*
3. *Orationis solutæ quæ sit vis.*
4. *Probans obscure, pro non probante habetur.*
5. *Alternatiue eligens pro non eligente habetur.*
6. *Appellanti, quod nulli obest, & sibi prodest, concedendum est.*
7. *Appellationis extraiu. interpo. & prosequendæ a iure an statutus sit terminus.*
8. *Inutile adiectum non vitiat vtile.*

REGVLA LXX.

In alternatiuis. Intellige de alternatiuis affirmatiuis. In negatiuis. n. requiritur, ꝙ neutrū fiat. ff. de ver. ob. l. si quis ita. in fi. ſm Dy. declaro: quia sicut affirmatiua vult alterum fieri, ita negatiua vult alterum non fieri, & sic neutrū fieri, & sufficit, vt dicebat Dy. duæ sunt rꝗ̄ de alternatiua loquentes. prima respicit electionē cuius sit, secūda obligationis effectū. Ad primam allegat. ff. de eo quod cer. loc. non vtique. §. qui Stichū. Ad secundā, ff. de con. & de. le. cū pupillus. §. vl. & de verb. ob. si ita qs stipulet. ¶ Prima glo. dicit vū sumpta & ponit exēpla. Scdo subit de alternatiuis ordinis. Tertio signat cōtrariū, soluit, & remittit. ¶ In gl. j ibi 1 [*si hæredi plures*] si plures † conditiones coniunctim adiectæ sunt hæredi, omnes implendæ sunt, si disiunctim, sufficit altera, vt ibi, §. si generali. vide s̄, e. ɔ eū. & ibi [*mancipiorum*] loquitur qñ is, cui legata fuerat optio seruorū, nō elegit. j̄. terminū datum a prætore. ¶ In j. gl. ibi [*mandato.*] in fi. & hoc e. ti inspicimus. ibi dixi. & in fi. Item ɔ̄. ff. de le. ii. l. Lucio Titio. solutio quod ibi no. hic Dy. no. s. ꝙ regula locum habet in ɔ̄ctibus. Item in legatis, cum verba diriguntur ad hæredem, si vero ad legatarium, vel simpliciter proferuntur, est electio legatarij, vt ibi. tra- 2 ctat ēt hic de orationibus † copulatiuis, disiunctiuis & solutis. primæ habent copulam, secundę disiunctiuam tertiæ neutrum. natura copulatiuæ requirit vtrunq;, disiunctiuæ vero alterum tantum, concordantiæ sunt in gl. soluta vero ex mente pronunciantis, si certa est, aliquando æquipollet copulatiuæ, aliqñ disiunctiuæ. ff. de ver. si. alienationis. § fi. si de mente non apparet, accipit̄ ꝑ copulatiua. ff. de ver. ob. triplici. §. videamus. sed textus regulæ ciuilis, quam in prin. ponit glo. facit ɔ̄: sed Dy. dicit, ꝙ §. videamus. considerauit dubium significationis solutæ: in regula illa considerauit effectum, ꝙ in obscuris sequitur minimū. s̄. e. in obscuris. Soluta ergo est per se species orationis, distincta a cōiunctiua & disiunctiua, & tripliciter significat: sed non habet ab illis diuersum significatum, vel certum effectum: sed aut requirit 3 vtrunque, vt cōiuncta. Habet ergo † oratio soluta distinctam & propriam speciem significandi: sed non tertiū distinctum effectum significati.

QVAESTIO.

Huic regulæ coadaptatur quæstio, quam disputaui post Io. de Deo lib. j. q. xviii. quam sic proponebam, quęritur, an valeat ap. alternatiua interposita. s. ad archiepm vel papā. Inducam aūt ad negatiuam quatuor, ad diffinitiuam totidem, tertio pręmis. duabus opinionib. soluam distinguendo, & ɔ̄trijs rñdebo. Et vr̄ ꝙ non valeat, quia in iudicialibus actibus paria sunt non facere, & ob 4 scure † probans pro non probante habetur. ff. de proba. in præsentia. ergo & c. facit. ff. de confes. certū. & de inter. 5 act. de ꝗta. §. nihil. ¶ Secundo, alternatiua † inanitū fuit improbata, ꝙ eligens alternatiue habetur pro non eligente, de elect. e. l. in electionibus. Idem. s. cū seruus duorum stipulatur illi aut illi, vel stipulat̄ illi. 10. aut illi fundum. ff. de sti. ser. l. item si seruus. in fi. cū. l. seq. & inīæ incertę non valent ij. q. vi. §. dñia. ff. de re iud. in summa. & imputandū est ei, qui non declarauit. e. ti. ɔ eum. nec cū alterius dāno vagari licet. de rescri. c. vlt. ¶ Tertio sic probatur, constat, ꝙ delegatus debet esse certus. de rescri. ad hoc. sic arbiter de arbi. innotuit. & tutor. ff. de testa. tu. tutor incertus. sic ergo & certus debet esse iudex, ad quem appellatur. ii. qō. vi. §. post datam. & c. pp. & c. ab eo. & §. forma. vbi satis innuitur, ꝙ ad vnum certum & non ad plures est appellandum: alias nec certi apostoli dari possunt, nec etiam ad se pręsentandum congrue posset terminus assignari. de quo. s̄. e. personas. & c. cū sit. ¶ Quarto iura probant, ꝙ vitiat incertitudo, ꝙ alias valeret. ff. de testa. tu. duo sunt. de manu. testa. cum ex pluribus. de reb. du. si quis. inst. de leg. §. legari. nam etiam decretum papæ non adstringit super incerto, s̄. eo. li. de con. præ. c. j. §. subiunctū. in fi. & ele. e. ti. c. j. facit de ele. vt quis duas. e. lib. & quia j̄. decē dies non elegit, postea non audietur. ff. rem ra. ha. l. bonorū. ¶ Contra, ꝙ valeat appellatio, ar. ff. de iud. si quis intentione. vnde accipietur, quod sit vtilius sibi, vt posset eligere, & interpretari debemus, vt res valeat. & non pereat. ff. de re. du. quoties. ¶ Secūdo inducitur lex, si ita. ff. de ɔ̄hen. empt. vbi patet, ꝙ admittitur alternatiua in re vendita, cū. s. vendo illā, aut illā rē. vide s̄. e. ɔ eum, post prin. gl. sic ergo. & in appellatione. nam 6 † concedendum est appellanti, quod nulli obest, & sibi prodest. ff. de euic. l. in creditore. ¶ Tertio petitio incerta admittit̄, dū tñ certificetur. ff. de rei ven. quæ de tota. §. incertę.

pſius cauſa parata ſunt,vnum eſt legatum, non ſecus,
ſi dicat.quam ipſius &c.¶In j gl.ibi.[*l.commiſſoria*]alias
incipit.ſi fundus lege commiſſoria,& ibi[*non debet*]Vi-
de quod dixi in præ.dec.quia ſuper.gl.ſic patet, & quod
dicam poſt Dy.j.e.quod ob gratiam.

QVAESTIO.

Hæc regula inducitur pro & contra diaconum non
promotum ad ſacerdotium intra annum, cuius ca-
ſus ſic proponebatur in ſecunda quæſtione, quam poſt
doctoratū diſputaui.Diaconus promotus ad eccleſiam
parrochialem,quæ vltimo Septembris, quo eſt feſtum
beati Hieronimi,habuit pacificam poſſeſſionem eccle
ſiæ,neglexit vſq; ad quatuor tempora Septēbris ꝓmo-
ueri ad ſacerdotium,in ſabbato quatuor temporū illius
menſis nullo modo potuit promoueri.quæritur, an fi-
nito illo menſe,& conſequenter anno,ſit priuatus per
conſtitutionem,licet canō.ſ.eo.li. de elec. Eadē quæſtio
formari poteſt in diſpenſato ad ſeptennium. qui infra
annū debeat fieri ſubdiaconus per dec. cum ex eo.in fi.
e.ti.vbi de hoc ſcripſi poſt Archi.regula inducitur cō-
tra eum per contrarium,quia per ipſum ſterit in v.ſab-
batis,quibus potuit ordinari Pro ipſo inducitur,ꝙ non
ſterit per eū in vi. & vltimo ſabbato, quo ſibi id licebat
Et hanc partem proſequendo inducam.vj.rationes. &
vnam glo.Secundo in contrariū quatuor.Tertio, ſoluā
& contrariis reſpondebo. ¶Primo ſic certū eſt.ꝙ iuſtū
1 impedimētū †excuſat a pœna priuationis,vt dicitur in
dec.commiſſā.§.j.qui.§.in hoc gloſſat dec. licet. ad idē
eod.tit.§.porro.& dec.cum ex eo.titu.eo.in fin.& cle.de
ætā.& quali.vt ii.qui.§.illi vero,de ſta.mo. ne in agro.§.
cæterum.& c.accedentes.§.ſtatuimus.& ꝙ duo iur. ſ.§.
j.& §.illi vero.notant iuſtum impedimentum,alia tria.
ſ.§.porro.§.ſtatuimus.& §.cæterum, notant rationabi-
lem cauſam,& finis decr.cum ex eo, vocat iuſtam cau
ſam,quodcunque horum ergo includat,caſum noſtrū,
ſatis eſt diacono,qui etiam potuit habere cauſam in diſ
ferendo.bene facit de ele cum ex eo.li.vj.vel voluit pri⁹
addiſcere ea quæ ſacerdotes ſcire oportet.xxxviii.di.nul-
li ſacerdotum,& c.quæ ipſis. ne indignus ordinaretur,
vt ibi.& j.q.i.non eſt putanda.in fine,ne pœnā incurre-
ret,de qua.de æta.& quali.c.pe.¶Secundo ſic ꝓbo. Cer-
tum eſt,ꝙ iſte non potuit dici moroſus ante ſextū ſab-
batum.cum dies non interpellaſſet.ff.de rebus cre.l. qđ
te.& eſt expreſſ.in præ.dec.commiſſa.in prin. & ex con
trario ſequeretur.ꝙ infra annum cogeretur ad ſacerdo
tiū,in vltimo ſabbato non fuit moroſus ꝑꝑ iuſtum im-
pedimentum,quod euenit, habens enim defenſionē,
vel exceptionem legitimam non poteſt dici moroſus,
infra eo.non eſt in mora. vbi vide concor. Concludit̄
ergo hunc diaconum immunem a pœna.¶Tertio ſic
conſtat conſtitutionem, licet canon. in hoc membro
eſſe pœnalem,cum priuet iur. acquiſito. facit de accu.
2 ſuper his.ſed in pœnis†benigna fit interpretatio, infra
eo.in pœnis.cum ſuis concor. & exēplis, propter quæ
cum his quæ habentur in regula.odia.eo.titu. proſecu-
tionem paris vel argumenti huius omitto. Conſtat er
go. ꝙ etiam ſi caſus eſſet dubius & vno reſpectu dicatur
incidiſſe,& alio non,eligere debemus benigniorē partē
vt nō inciderit,cum melius ſit de miſericordia,quā de
crudelitate reddere rationem.xxvi.q.vii.alligant. & illa
ſunt imitatione digniora, quæ ſunt excellentiora pieta
te.ix.diſt.c.vi.¶Quarto,certum eſt,quod illa interpreta
tio dicitꝰ praua.qua receditur a verbis textus, de deci.ad
audientiam per quam probatur arguendo a verbis, &
ibi concordantiæ in vltima glo. & verba debēt aliquid
operari,ſupra eo.l.de priuil.ſi Papa.ſed,vt dixi, in princ.
dec.commiſſa.§ j.& tres cle. ibi allegatæ dicunt in ſin-
gulari,iuſto impedimento,& rationabili cauſa. Eſt ergo
clarum arguendo a ſingulari.quod vnum impedimen
tum & vna cauſa ſufficit,quod hic fuit,ergo &c.qui di-
cit contrarium vult,quod pluribus ſabbatis fuerit impe
ditus & ſic mutat ſenſum,& praue interpretatū,vt prius
dixi.facit ad hoc,ſupra eo li.de præben.is cui. ¶Quinto
conſtat,quod in mora modici temporis non eſt pericu
3 lum.ff.de iudi.ſi debitori & lex ipſa dicit modicum† tē-
pus quatuor menſium,& alia lex.C.de fideiuſ. ſancim⁹
dicit,quod ſi fideiuſſor promiſit aliquem præſentare,
vel pœnam dare,euadit pœnam. ſi poſt terminum in-
fra lex menſes illū præſentat.Sed iſte diaconus de men-
ſe ſeptembris ceſſante impedimento poterit ordinari,
& ſi poneres caſum in ſabbato quatuor temporū qua-
drigeſimalium hoc liceret ī quindena, euadet ergo pę-
nā dato.ꝙ illi alias locus eſſet. ¶Sexto negari non poſ-
ſet,quoniam ſi tempus annuale iſti cucurriſſet, ſaltem
reſtituendus eſt ad vnum ſabbatum, quo fuit impedi-
tus,de quo vide,quod ſatis no. in cle. de reſti. in integr.
ab eccleſia.in vlt.glo.Et de hoc,& ad quæſtionem mul
tum facit quod ſcripſi.de appel. ex ratione.ſuper fi. pri-
mæ glo.ij.colum.ver.hoc ēt & ſecundum Inn. & vltra
medium. ver. & hoc ſic.vſque ad fi.vbi plene tractatur
de anno quanti temporis negligentia noceat appellan
ti,& quanti temporis impotentia ipſum excuſet. Ad
hanc partem facit etiam,quod ſcripſi. de cleri. nō reſi.
inter quatuor.in fi.de illo qui ex culpa abſens propter
impedimentum ſuperueniens excuſatur. Contra dia-
conum facit negligentia prioris temporis per contra-
rium huius regulæ,cum in quinque præcedentibus ſab
batis potuerit & debuerit promoueri.Circa quod aduer
tendum,ꝙ ante dec.licet canō, rectores parochialium
eccleſiarum debebant fieri ſacerdotes, de elect cum in
cunctis.§.inferiora.de ętā.& qua.c.j.& debebant fieri. ſ.
breue tempus.c.xi.præterea.quæ expreſſe de parochiali
eccleſia loquitur.Et ſi dicas,quod certa dies ſtatuta nō
4 eſt,hoc placet.nam in omnibus†obligationibus, in q-
bus dies ſtatuta non eſt pręſenti die debetur. ff˘ eo. titu.
In omnibus ergo ſtatim tenebatur.vnde dec. ſi pro pau
peribus.de præben.in fin.ſ.e.li. declarans mentem præ-
dictorum iurium dicit,talem promouendum in proxi
mis quatuor temporibus.retentis ergo terminis in pri-
mo ſabbato ordinationum de menſe Septemb. fuit
in mora.& demum in ſequētibus quatuor ſabbatis ag
grauata fuit mora,& dilatata culpa.Cum ergo lapſo an
no non ſit presbyter,eſt locus pęnę propter talem mo
ram & negligentiam,quam probat lapſus anni de reſ.
ſi nautem. vbi de hoc in prima gloſſ. & c. plerunque.in
gloſ. fina. ¶Secundo ſic, certum eſt,inordinatum pu-
niri, quia ordinari debebat. Iſta autem obligatio fuit
ſtatim poſt adeptam poſſeſſionem quod patet, quia
etiam infra annum monitus, ſi non ordinetur priua-
ri poteſt,per præ.§.inferiora.vt nota. in decreta. licet ca
non.in gl.ante pe.in prin.Recipiendo ergo tale benefi-
cium ſe ſtatim obligauit ad ſacerdotium annexum.&
non leuis eſt culpa,delatum ſibi officium retractare. ff.
de admi.tut.l. tutores.ſ.de oſti.Arch. ea quæ. cum con-
cor.tenet ergo tractando eccleſiam quaſi viduam quo-
ad illa,quæ ſunt ordinis,ſicut de epiſcopo dicitur.c. diſt.
c.j.de transla.c.ii.ver neque.ad periculum parochiano
rum ſine ſacramentis ſacerdotalibus decedentium eius
culpam denotat,& ſibi imputatur.xxvi. q. i presbyter.
& c.ſe.imputetur ergo ſibi caſus,ex quo iā ta culpa præ-
ceſſit.de hoc hic in glo.etiam de hoc regulare.de com-
mo.c.vno.de depo c. ii ¶Tertio, certum eſt imputari
debere illi,qui ſe arctauit,ſupra de elec.cum in veteri.&
ff.ſi quis ca.l.ii.§.ſi qs tamen,vbi imputatur ei qui prius
proficiſcendo potuit euitare tempeſtatem vel vim flu-
minis.& C.de admin.tut.l.ii.vbi imputatur contutori-
bus.qui tarde ſuſpicionis cauſam mouerunt.& cum tu
tor factus eſt non ſoluendo.& ff.de dam.infe.cū poſtu-
5 laſſet.vbi ei,qui de damno†infecto agere poterat, impu
tatur ſi tarde prætorem adiuit,& ędes corruerunt.Item
6 propter temporis†anguſtiam refutatur tardus appella-
tionis ſeruator.C.de tem. ap.le. nemo.in fin Imputetur

ergo sibi & non casui superueniēti damnum priuationis, quod sentit ex sua culpa. hoc eo. ti. damnū quod. cū concor. ¶ Quarto imputatur ei qui † non præuidit quod euenire poterat, de homi. is qui. s̄. e. lib. de ser. non or. c. j. & ibi concor. & ff. loc. si quis domū. §. j. dici ergo potest isti diacono, qđ voluit, quod non potuit. de of. dele. cum super. C. de iu. do. si genero. C. si quis al ie. vel sibi. l. multū interest. ¶ Sol. satis placet dictum Arc. notatum vbi. s̄. in prin. l. istū diaconū non priuatū, cū in primis sabbatis non fuerit in mora: intellige hoc respectu pœnæ, de qua loquimur. & sic casus quem non præcessit mora, vel culpa non imputetur, alle. ff. si cer. pe. l. lecta. ff. deposi. l. Lucius. Hoc tamen procedit, quando impedimentū proueniens in vltimo sabbato non fuit ex culpa ipsius, vt hic in gl. alias secus, vt de æta. & qua. c. j. procedit autem solutio, & fortius quando ex iusta causa a principio distulit sacerdotium, vt dixi in prin. partis j. Ad solutionē bene facit. ff. quis or. in bono. poss. l. ij. in prin. vbi omnes dies, qui dantur ad bonorum possessionem petendam sint primi, medij, vel vltimi, sunt vtiles. Bene facit. ff. qui & a qui. ma. l. Iulianus. qui dicit, casus aduentitios computandos non esse. & vide in sufra. de homi. c. ñ. super vlti. gl. nec placet, quod quidam dicunt, tempus currere, & eum pœnam incurrisse, sed restituendū esse, vt tangebam in vltimo argumento primæ partis: quia si dicis eum habere iustam causam restitutionis, illa eadem causa est sufficiens ad euitandam pœnam, vt in princ. probatum est per textus plurium iurium. dico autem, quod in proximo sabbato tenebitur promoueri & de hoc in prin. gl. Ad primum 9trium & secundum dico, ꝙ si concedatur, quod dilatio recipiendi sacerdotium poterit inducere culpam & moram & læsionem cōscientiæ, non tamen induceret moram vel culpam quoad pœnam, de qua loquimur, in qua oportet integrum annum cedere: etiam si sit certum eum promoueri non posse, vt in dec. commissa. j. rñ. Ad tertium & 8 quartum respondetur, ꝙ ille non dicitur se † arctare in veniendo. qui iter arripuit eo tempore, quo plerique illius conditionis homines solent peruenire. ff. de verb. 9 ob. continuus. §. ij. nec obligatus † ad operam, qui incepit eo tempore, quo perfici poterat secundum operam diligentis ædificatoris, vt eo. lib. §. item qui insulam. Cū ergo verisimiliter secundum morem aliorum ordinandorum iste diaconus infra tempus ordinari posset, & sic se posse speraret non debet dici se arctasse, cum congruum & sibi sufficiens tempus haberet: & licet quis præuidere teneatur interdum, quod potest accidere, nō tamen tenetur diuinare, vt dixi post Host. de fer. non ordi. c. j. super glo. fi.

SVMMARIVM.

1. *Conditiones si plures coniunctim additæ sint hæredi, disiunctim omnes sunt implendæ.*
2. *Copulatiuarum disiunctiuarum & solutarum natura quæ.*
3. *Orationis solutæ quæ sit vis.*
4. *Probans obscure pro non probante habetur.*
5. *Alternatiue eligens pro non eligente habetur.*
6. *Appellanti, quod nulli obest, & sibi prodest, concedendum est.*
7. *Appellationis extraiu. interpo. & prosequendę a iure an statutus sit terminus.*
8. *Inutile adiectum non vitiat vtile.*

REGVLA LXX.

IN alternatiuis. Intellige de alternatiuis affirmatiuis. In negatiuis. n. requiritur, ꝙ neutrū fiat. ff. de ver. ob. si quis ita. in fi. sm Dy. declaro: quia sicut affirmatiua vult alterum fieri, ita negatiua vult alterum non fieri, & sic neutrū fieri, & sufficit, vt dicebat Dy. duæ sunt rlę de alternatiua loquentes. prima respicit electionē cuius sit, secūda obligationis effectū. Ad primam allegat. ff. de eo quod cer. loc. non vtique. §. qui Stichū. Ad secundā, ff. de con. & de. l. e. cū pupillus. §. i. l. & de verb. ob. si ita qs stipulet̃. ¶ Prima glo. dicit vñ sumpta & ponit exēpla. Scđo subit de alternatiuis ordinis. Tertio signat cōtrariū, soluit, & remittit. ¶ In gl. j ibi 1 [*si hæredi plures*] si plures † conditiones coniunctim adiectæ sunt hæredi, omnes implendę sunt, si disiunctim, sufficit altera, vt ibi, §. si generali. vide s̄. e. 9 eū. & ibi [*mancipiorum*] loquitur qñ is, cui legata fuerat optio seruorū, nō elegit. j̄. terminū datum a prætore. ¶ In j. gl. ibi [*mandato.*] in fi. & hoc e. ti inspicimus. ibi dixi. & in fi. item 9. ff. de le. ii. l. Lucio Titio. solutio quod ibi no. hic Dy. no. s. ꝙ regula locum habet in 9ctibus. Item in legatis, cum verba diriguntur ad hæredem, si vero ad legatarium, vel simpliciter proferuntur, est electio legatarij, vt ibi. tra- 2 ctat & hic de orationibus † copulatiuis, disiunctiuis & solutis. primæ habent copulam, secundę disiunctiuam tertiæ neutrum. natura copulatiuæ requirit vtrunq;, disiunctiuæ vero alterum tantum, concordantiæ sunt in gl. soluta vero ex mente pronunciantis, si certa est, aliquando æquipollet copulatiuæ, aliqñ disiunctiuæ. ff. de ver. si. alienationis. § fi. si de mente non apparet, accipit̃ ꝑ copulatiua. ff. de ver. ob. triplici. §. videamus. sed textus regulæ ciuilis, quam in prin. ponit glo. facit 9: sed Dy. dicit, ꝙ §. videamus. considerauit dubium significationis solutæ: in regula illa considerauit effectum. ꝙ in obscuris sequitur minimū. s̄. e. in obscuris. Soluta ergo est per se species orationis, distincta a cōiunctiua & disiunctiua, & tripliciter significat: sed non habet ab illis diuersum significatum, vel certum effectum: sed aut requirit 3 vtrunque, vt cōiuncta. Habet ergo † oratio soluta distinctam & propriam speciem significandi: sed non tertiū distinctum effectum significati.

QVAESTIO.

Huic regulæ coadaptatur quæstio, quam disputaui post Io. de Deo lib. j. q. xviii. quam sic proponebam, quęritur, an valeat ap. alternatiua interposita. s. ad archiepm vel papā. Inducam aūt ad negatiuam quatuor, ad diffinitiuam totidem. tertio pręmis. duabus opinionib. soluam distinguendo, & 9triis rñdebo. Et vr̃ ꝙ non valeat, quia in iudicialibus actibus paria sunt non facere, & ob- 4 scure † probans pro non probante habetur. ff. de proba. in præsentia. ergo &c. facit. ff. de confes. certū. & de inter. 5 act. de ęta. §. nihil. ¶ Secundo, alternatiua † intantū fuit improbata, ꝙ eligens alternatiue habetur pro non eligente, de elect. c. li. in electionibus. Idem. s. cū seruus duorum stipulatur illi aut illi, vel stipulat̃ illi. to. aut illi fundum. ff. de sti. ser. l. item si seruus. in fi. cū l. seq. & iuriæ incertę non valent ij. q. vi. §. dñia. ff. de re iud. in summa. & imputandū est ei, qui non declarauit. e. ii. 9 eum. nec cū alterius dāno vagari licet. de rescri. c. vli. ¶ Tertio sic probatur, constat, ꝙ delegatus debet esse certus. de rescri. ad hoc. sic arbiter de arbi. innotuit. & tutor. ff. de testa. tu. tutor incertus. sic ergo & certus debet esse iudex, ad quem appellatur. ij. qō. vi. §. post datam. & c. pp. & c. ab eo. & §. forma. vbi satis innuitur, ꝙ ad vnum certum & non ad plures est appellandum: alias nec certi apostoli dari possunt, nec etiam ad se pręsentandum congrue posset terminus assignari. de quo. s̄. e. personas. & c. cū sit. ¶ Quarto iura probant, ꝙ vitiat incertitudo, ꝙ alias valeret. ff. de testa. tu. duo sunt. de manu. testa. cum ex pluribus. de reb. du. si quis. inst. de leg. §. legari. nam etiam decretum papæ non adstringit super incerto. s̄. eo. li. de con. præ. c. j. §. subiunctū. in fi. & cle. e. ti. c. j. facit de ele. vt quis duas. c. lib. & quia j̄. decē dies non elegit, postea non audietur. ff. rem ra. ha. l. bonorū. ¶ Contra, ꝙ valeat appellatio, ar. ff. de iud. si quis intentione. vnde accipietur, quod sit vtilius sibi, vt posset eligere, & interpretari debemus, vt res valeat. & non pereat. ff. de re. du. quoties. ¶ Secūdo inducitur lex, si ita. ff. de 9hen. empt. vbi patet, ꝙ admittitur alternatiua in re vendita, cū. s. vendo illā, aut illā rē. vide s̄. e. 9 eum, post prin. gl. sic ergo. & in appellatione. nam 6 † concedendum est appellanti, quod nulli obest, & sibi prodest. ff. de euic. l. in creditore. ¶ Tertio petitio incerta admittit̃, dū tñ certificetur. ff. de rei ven. quæ de tota. §: incertę.

incerta.& alternatiuus libellus admittitur.dein inte.re-
ſſi.conſtitutus,appellatio autem dicitur libellus.ii.q. vi.
ſi quis libellos.¶Quarto videtur,ꝙ app.teneat,& ꝙ tali-
ter appellans teneatur adire papam.de ap.ſi duos. ꝙ ta-
men debeat adire nominatim prius,eſt arg.de præben.
mandato.de elect.c. pen.ver.vel ſi.Sol.Io. de Deo dicit,
quod refert , vtrum appellet poſt ſententiam , & tunc
non tenet appellatio , ſi non eſt recepta a iudice ,vel a
parte.quia ſi non probat ſententiam iniuſtam,rata ma
net.ii.q.vi.c.ei qui. extra,de ap.ſæpe.ſi autem recepta ſit
tunc non eſt quæſt.ſiue ante ſententiam,ſiue poſt : ta-
men ante ſententiam non debuiſſet recipi. extra de ap.
vt debitus.hæc ſolutio non ſubintrat dubium.G.Na.de
ap.conſuluit.ij.tenuit talem ap.iudicialem non tenere:
quia apoſtoli debent eſſe certi,& determinati.ij.q. vj.§.
forma. In extraiudiciali putatur contrarium, cum illa
ſit prouocatio ad cauſam.de ap. cum ſit. mihi videtur,
ꝙ talis ap.teneat de iur.ciuili,cum non relinquat appel
latum incertum.Ratio quia ad Imperatorem non ap-
pellatur omiſſo medio.ff.de appellatio.imperatores. &
ita ad proximum videtur appellaſſe,argumen.ff. de ſti-
pula.ſeruo.nam cum vtrerque.& l.præce.ff. de ſolutio.
quę res.§.ſi ſeruus.ff.de fideiuſſo.ſi fideiuſſor.in princip.
ſed quia de iure canonico appellare poteſt ad papam
omiſſo medio, dicerem non tenere,niſi probabilis du-
bitationis cauſa ductus ſit , ſicut alternatim appellare,
ar.s.eo.lib de poſtu.c.j.ff.quorum leg.l.j.§.qui autem.Et
pone exemplum.s.eo.lib.de offic.delega.ſi is cui.vbi de
hoc in gl.no.quia & prædicta vera, niſi alterum eorum
eligat infra illud tempus,infra quod poterat appellare,
vt ibi no.Fateor,ꝙ ſpeculator fouet cōtrarium . In Spe.
de ap.§.nunc tractemus.ver. ſed pone aliquis.& verſic.
quid.& de hoc per Arch.ij.q.vj.§.poſt datam. & §.illo
videlicet. Ad contraria reſpondet,ꝙ loquitur,cum nul-
lus terminus eſt ſtatutus:& nullum diſcrimen aduerſa
7 rij verſatur.Conſtat autem † ꝙ extraiudiciali ap.interpo
nendæ ac etiam proſequendæ ſtatutus eſt terminus à
iur.patet primum.s.eodem lib.de appellatio.concerta-
tioni.ſecundum in clemen.eodem.titu.ſicut in vtraq;.
Igitur niſi infra terminum qui debuit appellare certifi-
cet alterum eligendo,videatur non appellaſſe. Ex prædi
ctis patet,quod ſi ab archidiacono appelletur ad epiſco
pum,vel archiepiſcopum , valeat appellatio ad epiſco-
pum,cum ad archiepiſcopū non potuerit appellari: &
8 regulariter inutile † adiectum non vitiat vtile. eodem.ti.
vtile.ſecus ſi conſuetudo haberet ad eum appellari poſ-
ſe.ſupra eodem libro. de appellationibus. Romana.ſe-
cundo reſponſo. Idem dico de quatuor principalibus
patriarchis , ſi vera eſſet opinio , quod ad ipſos poſſet,
omiſſis medijs , appellari. Super quo vide,quod dixi de
priui.antiqua in fine.

SVMMARIVM.

1 *Neceſſario quæ ſumpta ſunt,non debēt in argumentum trahi, & num.11.*
2 *Miſericordię opera omnibus omnium ordinum hominibus neceſſaria.*
3 *Neceſſitas illicita,licita reddit.*
4 *Neceſſitas a periurio,& a furto excuſat,& ab homicidio.*
5 *Monacho an liceat poſtulare in iudicio. & numero 8. & numero 12.*
6 *Monacho an liceat procurare in cauſis agendis.*
7 *Monacho quę competant proprie.*
8 *Monachi & clerici pro patrocinijs ſalaris exigentes degradari debent.*
10 *Vſuras exercere non licet etiam pro redimendis captiuis.*
11 *Argumentari licet non ab ijs , quæ neceſſitate contra iuris prohibitionem ſunt conceſſa.*

REGVLA LXXVIII.

IN argumentum. Io. mon. dicit ponendum caſum per c ſicut Deus diſt. j.& per. c.
quanto.s.de conſuetudine.¶Prima gl. dicit
vnde ſumpta. & ponit exempla , interſerens ſolutionē
ſuperfluitatis.ſecundo no.ex regula generale, quod de-
1 terminatur.¶In gl.j.ibi,quæ propter neceſſitatem † re-
cepta ſunt non debent in argumentum trahi.¶In j.gl.
ibi[*alias non liceret.*]hoc ideo:quia ibi eſt prohibitio.di-
cit enim litera legis ſecundę , id licere in hoc tantum-
modo caſu, alias vbi non eſſet in contrarium prohibi-
tio expreſſa,vel quæ æquipolleat expreſſę id, qđ propter
neceſſitatem conceſſum eſt,propter eandem vel maio
rem neceſſitatem bene poſſet in argumentum trahi.
Nam quæ conueniunt in identitate rationis, per conſti
tutionem iur.ſeparari non debent,vt ff. de fonte. l. vna.
§.hoc interdictum.& de iniuſ. teſta.l. poſthumi. & per
hunc modum dicit concordari gloſ. l. ſecundæ ad
glo. l. quæ propter. ff. eodem titulo. cui videtur con-
traria.

QVAESTIO.

Hęc regula ſatis ſoluit quęſtionem,quam diſputauit
dominus meus dominus Marſilius, quia quærebat, an
bonus aduocatus in vtroque iure,& monachus mona
ſterij multum ære alieno grauati de mandato vel licen
tia abbatis poſſet poſtulare in vtroque foro, vt de lucro
eius monaſterium releuetur a debitis. Ad affirmatiuā
inducuntur v.rationes.& duæ glo.ſecundo ad negatiuā
tres rationes. Vltimo datur ſolutio contrarij:& indeſ.
¶Quod ergo poſſit,videtur:quia licet monachi prohi-
beantur poſtulare.xvi.q.j.de præſentium.ab hac tamen
prohibitione excipitur vtilitas monaſterij cum impe-
rio abbatis.xvj.q.j.monachi.ij.s.de poſt.c.j.ſed in termi
nis quęſtionis vtrinque concurrit vtilitas monaſterij &
abbatis imperium,ergo poſtulare licebit.¶Secundo,cū
reſeruare monaſterium ab onere debitorum ſit pium
opus & appetibile.vnde propter id , ſicut & pro redem-
ptione capitiuorum , permittuntur ipſius monaſterij
mobilia & immobilia diſtrahi.x.q.ij.hoc ius porrectū.
2 & opera † miſericordiæ communia ſunt ,& neceſſaria
omni ſtatui,omnibus officijs,& omnibus ætatibus.86.
di.non ſatis.ante fi.ergo videtur non ſolum poſſe,ſed ēt
teneri ad id.fortificatur autem hoc dec.ii.de teſt.j. rñ s.
e.lib.vbi executio vltimæ volūtatis:quia pium eſt opus
de licentia ſui prælati religioſo permittitur.¶Tertio cō
3 ſtat,quod alias † illicitum pp neceſſitatem ſit licitum.de
con.di.j.ſicut.& di.v.diſcipulos.de conſue.quanto.de ob
ſer.ieiu.conſilium.s.e.ti.ꝙ non eſt.ff. ad l.Rhod.de iac.l.
ij.§.cum in eadem.Hinc eſt, ꝙ neceſſitas excuſat a per-
4 iurio † de iureiu.querelam.cum concor. & a furto.s. de
fur.ſi quis.& ab homicidio,vt patet in cle.de homici.ſi
5 furioſus.in fi.ergo pp neceſſitatem † monaſterij licebat
hoc monacho.¶Quarto inducitur rła hoc e.ti.qui ſen
tit.cum concor.Cum.n.monaſterium ſentiat onus ali
mentorum iſtius,& forſan iſte neſcit operari,decēs eſt,
vt ex ipſius opera aliquod ɔmodum perciperet.¶Quin
to inducitur,ꝙ vbi abbas mandat,monachus parere te
netur.de tem.or.ad aures.de offi.ordi.quanto. nec debet
monachus de ſui maioris ſñia iudicare,cuius officii eſt
obedire & implere,quæ iuſſa ſunt.vt dicit Hier.ad Ruſti
cū.vide in Hier.& eius imperio ſubeſt vice Dei.nec hēt
velle.xii.q.j.non dicatis.s.e.lib.de ele.ſi religioſus. in pri.
& de ſepul.c.ſi.pareat ergo.¶ Sexto ad hanc partem in
ducūtur,quæ ſcripſi poſt Inn.& Ho de iud.cum I. & A.
in gl.no.per hoc,ver.tu vero dicas.vſque ad fi.vbi tenet,
6 ꝙ ēt ꝑ amico mon.pōt monachus † de abbatis lnia eſ-
ſe ꝓcu.& opi.q̄ hēt, ꝙ ꝑ miſerabilib.poſtulare pñt, quā
ſcripſi.s.de poſt.c.ij.ſup j.gl.¶In ɔriū inducitur.ꝓd. c.de
7 pñtiū.xvj.q.j.vbi dñr mona.ɔpetere † quies,oratio, & la-
bor manuū,qbus ɔria ſunt cārū ſtrepitus,& publica li-
tigia,cui optime ɔuenit , qđ no.in cle. de ſta.mo.ne in
agro.§ qa vero.in gl.q̄ inci.de of.or.¶Scdo:qa ſi ꝓhibē
8 tur † leges audiri , multo fortius in foro ciuili poſtulare.
patet primū,ne cler.vel mo.ne in agro.& c.ſuper ſpec.
Eſt enim eis opprobrioſum ,ſi velint videri periti ſecula

rium negotiorum. C. de epi. & cle. reperita. de test. cosul
ta. & hac de causa suadetur eis, ꝙ pro negotijs monaste
rij constituant sindicum. de sin. c. vno. ¶ Tenio niuhũ.
6 facit can. xv. q. ii. c. vno. vbi non solum † monachi sed &
clerici pro patrociniis salaria exigentes, sicut vsurarum
exactores degradari iubentur. si ergo lucrum, de quo q̃-
ritur, in eis illicitum est, nulla dubitatio, ꝙ officium pro
tali lucro exercere non poterunt: sicut nec licet exerce
10 re vsuras † pro redimenda vita capti. de vsur. super eo. &
faciunt ibi concordantiæ. j gl. & no. ne cle. vel mon. ne
11 in agro. ¶ Se. dixit † per vlt. alle. monachũ, de quo quæ-
ritur, postulare non posse. Coadiuuando dicatur, quod
bene facit hæc regula, per quam patet, quod si contra
prohibitionem iur. aliquid de necessitate conceditur,
de illo non licet arguere ad casus etiam vbi vigeret si
milis ratio, vt hic in regula, quæ a iur. illa enim argumẽ
ratio conueniret bis, quæ consonant iuri communi.
vt ibi scripsi. bene probatur hoc dictum, supra eodem.
libro. de regu. constitutionem. j. rñ. vt ibi no. in vlt. glo.
& de pœn. Romana. de hæte. statutum enim. in fi. j. rñ.
Restat ergo, ꝙ cum prohibitio, de qua loquimur, sit ge
neralis, & habeat casum exceptum, & ad alios casus ex-
ceptio extendenda non est, nec est verum, ꝙ exceptio
includat casum, de quo loquimur, ꝙ intelligitur de vti-
12 litate † directa ex cã i qua patrocinatur, puta pro ꝯseruã
da libertate mon, vel aliis rebus in iudicio defendendis,
vel recuperandis. vnde. c. monachi eum. xvi. qõ. j. non
simpliciter dixit, monasterij poscat vtilitas, sed dixit ex-
poscat, quasi desiderat, ꝙ directe poscat. Constat autem,
ꝙ causæ, cui patrocinatur pro lucro ad clientulum, nõ
ad mon. spectat vtilitas. & facit de priuil. auctoritate. in
fi. lib. vi. & cle. de deci. c. i. in fi. & per hoc est responsum
ad allegata primo. Ad allegata: secũdo & vltimo respõ
detur, quod opera pietatis non fiunt pro terreno lucro,
sed pro diuina mercede. Constat autem, quod mona-
chus pro aliquo temporali lucro claustrum exire non
debet. xvi. q. j. pla. cuit. ij. in princi. & monachus de num-
mis loquens dicendus est institor ea. q. si cupis. quod al-
legabatur. Tertio loquitur de directa necessitate. qualis
ista non est, cum etiam vltra id, quod facere potest, mo
nasterium non teneatur. de solu. Odoardus. de restitu.
spo. olim. ij. ff. de solu. nam is. regula. qui sentit. non obst.
quia recipiendo illum ad professionem, obligauit se ad
alimenta & multa emolumenta licita. successionem
legatorum & consilium mon. sperare & consequi po-
test, quod allegatur quarto procedit, quando præce-
ptum abbatis non est de genere prohibitorum, super
quo vide, quod nota. de tempori. ordinan. ad aures. in
glo. ij. Ioan. An.

SVMMARIVM.

1. *Ius ciuile vnum aliud tollit.*
2. *Testandi ius iuri naturali & gentium incognitum, introductum est per ius ciuile.*
3. *Querela. per quam peruenitur ad hæreditatem peten. sublata, & ipsa hæredi petitio sublata videtur.*
4. *Reprobare non licet, quem approbat papa.*
5. *Papa vni ius tollere, & alteri dare an possit.*
6. *Concessio per Papam contra ius commune an valeat.*
7. *Concessio per Papam contra ius particulare, quando valeat.*
8. *Mandata literarum beneficialium ambitiosa & restringenda.*
9. *Obligationum, seruitutum, & impedimentorum duorum altero sublato, remanet alterum.*

REGVLA XVII.

INdultum. Hic tractat Dyn. & in
quæstionem recludit
casum decre. pastoralis. s̃. de excep. an iudex
ad dilatorias proponendas possit statuere
terminum, post quem reus non audiatur: quærit idem
de peremptorijs, de quo ibi scripsi super j. gl. ipse vero te
net, quod causa cognita potest assignari, post quem etiã
ante sñiam non auditur. Post hoc quærit, an legitima,
quæ debetur filio in bonis patris, possit auferri, vel mi-
nui per l. municipalem, quod non possit, facit hæc regu
la. cum concor. in Auct. de nup. §. si non for. Item cum
l. municipalis sit ius ciuile. ff. de iust. & iure. l. ius ciuile.
per quod iura sanguinis diminui non possunt. ff. eo. tit.
l. iura. ergo &c. Item ius agnationis non potest tolli per
pœnam. ff. de pac. l. ius agnationis. ergo nec per statutũ,
si vera est gl. C. de decu. super rubrica, per eundem mo-
dum. ar. de l. si quando. §. illud. C. de inoffi. test. Item de l.
pactum. & l. fi. ff. de pac. per quarum primam probatur,
non valere pactum de pœna minuenda. per secundam
probatur, non valere pactum futuræ successionis, ergo
nec statutũ. Item cum ius naturale, per quod debetur
legitima, sit immutabile. ff. de capi. dimi. l. eos. ergo &
ipsum ius consequẽdi erat immutabile. ¶ Ad contra-
1 rium inducitur: quia constat, ꝙ vnum † ius ciuile tollit
aliud. Insti. de iure na. §. pen. ff. de legi. de quibus. & l. nõ
est nouum. sed quota debita filio taxata est iur. ciuili nõ
iur. naturali. quo nil proprium erat, cum iur. gentium
dominia fuerint distincta. ff. de iusti. & iure. l. ex hoc iu-
re. ergo illa taxatio per ius ciuile, idest municipale, tolli
poterit. Item cum iur. naturali & gentium fuerit inco-
2 gnitum † ius testandi, & per ius ciuile inductum. Institu.
de testa. post prin. Item cum per petitionem hæredi ta-
tis inductam iur. ciuili veniatur ad bona paterna. ff. de
peti. hære. l. j. & iii. ergo ista per ius ciuile inducta per il-
lud tolli poterunt & sublata petitione, quæ est medium
perueniri non poterit ad extremum: sicut sublata que-
3 rela † per quam peruenitur ad hæreditatis petitionẽ, &
ipsa petitio sublata videtur. C. de inof. test. sancimus. §. j.
& sublato iur. restitutionis per quod peruenitur ad re-
scissoriam, & ipsa rescissoria sublata videtur. ff. de act. &
ob. in honorarijs. §. si cum rescisso. Idem in pignoratitia,
sublato iur. offerendi, per quod peruenitur ad illam. C.
de præscrip. 30. an. cum notissimi. & no. ff. de dam. in fe.
si finita. §. præterea. & quod dicitur de debito iure natu-
ræ, exponitur scilicet iure ciuili, statuto persuadente na
turali coniunctione, vt allegatur & exponitur. ff. de ver.
sig. pronuntiatio. §. familiæ. per quę tenet Dy. ꝙ de iuris
rigore legitima diminui possit, & auferri per l. munici-
palem. & si æquitas suadet contrarium, est tamen in ge
nere tradita, quare rigor præualet, remittens in hoc ad
id, quod notaui. eo. ti. possessor. pro hac solutione bene
facit de testa. Ray. ad fi. ¶ Prima glo. ponit exempla. se-
cunda opponit de quatuor iuribus & soluit distin-
guendo & exemplificando. iii. inducit ad quæstionem.
¶ In j. glo. ibi [*l. ri.*] dicit id quod dec. quod ad consultatio
nem. ¶ In j. glo. ibi [*commissa*] hic intelligo quo ad pœnã
iur de qua ibi loquitur, hoc dico. propter id quod nota
ni eo. ti. licet canon. in glo. antepen. in princip. [*ad appel
landum*] idem hic Dy. per modum quæstionis, & ibi. [*ho-
minem auferre*] Idem hic Dy. dicebat Io. mo. regulam ꝓ-
cedere, vbi iur. beneficium sistit indulto, nec vltra pro-
cedit. Item nullo extrinsecus operante. dicebat enim ip
se Io. mon. hanc regulam fallere. quando duo indulta
prouident in diuersis: quia tunc priuilegium, quod est
potius tenendum. ff. de minori. verum. in fine. ponit ca-
sum, quando minor contraxit cum filiofa. maiore. præ
ualet enim beneficium ætatis senatusconsulto. minus
ergo cedit in his digniori. ff. de iudi. l. per minorem. ff.
de albo scri. l. j. C. de aduo. di. iudi. restituendæ. in fine. s̃.
de offi. le volentes. de con. ecc. vel alia. quod in dubiis. ad
dec. super quæstionum. §. si vero duo. respondet, quod
ibi est quid imputari ei, qui recipit subdelegationem, ex
cuius mixtura impeditur procedere app. temora. Item
quia ibi minus dignum erat adiutum iur. communi,
quod permittit appellare, ideo vincit dignius quod nõ
adiutũ vinceretur a digniori. fallit etiã regula secundũ
cum in concursu diuersarum obligationum in eadem
persona, vt principalis & accessoria. quia punitur acces-
soria. ff. de fideiu. gñaliter. Item fallit in casibus, quibus
quis priuatur iur. suo sine culpa, de quibus etiam tenuit
tam. j. eo. sine culpa.

QVAESTIO.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad qōnē satis vtilem, disputatam per fratrem Iacobum, quæ sic proponebatur. Legatus, cui specialiter papa concessit, vt authoritate apostol. posset in quolibet monasterio suæ legationis vnum monachum ponere. Cuidam eadem authoritate concessit, vt reciperetur in certo monasterio & in monachum & in fratrem, quæritur, vtrum annus probationis monasterio reseruetur. Inducentur primū quatuor rationes ad negatiuam, secundo totidem ad contrariū. tertio dabitur æqua solutio concordans contraria. Et quod nō seruetur, probatur, quia legatus gerit vices papę. de offic.leg.c.j.& c.quod translationem.de præsum. mandata. maxime in specialiter cōmissis, vt hic patet. de præben.hi qui. sed si papa pro illo scripsisset, mona- 4 sterium non habet annum, cum non liceat † reprobare, quem papa approbat, imo sacrilegium dicitur, indignum reputare, quem princeps elegit. xxvij.q.iiij. §.qui autem.C.de cri.sal.l.ij. ergo nec habebit scribente lega- 5 to. cum ergo papa † ius vnius tollere possit & alteri concedere.xj.q.iij. cūcta.& c.per principalem.& c.nunc vero.& c.conquestus.concedendo legato, quod ibi monachū ponere possit, omnimodam potestatem monasterio abstulisse videtur, cum nil monasteriis reseruauerit, facit de priui.cum olim essemus.¶ Secundo sic proba- 6 tur, cum papa aliquid † alicui concedit, si concessio est cōtra ius cōmune, valet, quasi illud ius tollat quod nō 7 ignorat. C.de testa. omnium. sed si scribit contra † ius alicuius particulare, quod ignorare potest, non valet cōcessio, nisi de illo fiat mentio.de rescrip.cōstitutus.vnde cum exceptio probationis sit exceptio iur. quam papa non ignorat, concedendo quod ponat monachum, illam tollit, etiam si id non exprimat. hæc probatur. §. eo.lib.de consti.c.j.debebit ergo recipi, nec poterit prouisionis huius effectus impediri, nisi crimen cum infamia opponeretur, de accus.accedens. ¶ Tertio sic, constat, quod monasteriū suo motu statim posset aliquē ad professionem recipere, de regul. ad apostolicam.& §.eod.li.eo.tit.constitutionē. fortius hic debet legato licere, qui superior est. facit de off.leg.dilectus.§.eo.li.de pben.si a sede.obediant ergo monachi legato, nisi ostendāt rationabilem causam non parendi. de re.si quādo. rationabiliter oportet, quod sit de extanti, non de futuro.de excep.pastoralis. de elec. vt circa. & c.procurator. futura enim sunt incerta.xxiiii.q.iii.corripiantur.de incertis non in dicta ecclesia.xxii.di.erubescāt. ergo si nil extans opponunt, recipere illū tenētur. ¶ Quarto ex cōtrario duo inconuenientia sequerentur. primū quod ex voluntate abbatis & monachorū penderet potestas legati, imo & papæ concessa legato cōtra id, §.de postul. bonæ.ij.versi.nec nocebat. per id ergo nec impediri debet, nec differri gratia facta legato, §.eo.li.de offic.leg.si super gratia.quæ et late interpretanda est, eo.li. de pręb, si cui.de don.cum dilecti.& quia res valeat.de ver.sig.abbate.& verba habent effectum, de cleri.non resi.relatū. cum concor. Secunda inconuenientia, quia per eundē modum in monasteriis habentibus certum numerū monacorum si negligunt numerum implere.j̃.tēpus cōcil. Later. inutilis esset superioris impletio, ex quo de arbitrio monachorum per probationis annum illa pēderet, contra id.ix.quæstio. iii.cum simus.in fin. & vide, quod in cle.scripsi de sup.ne.præ.c.vno.in gl.& in talibus. concluditur ergo, annum probationis monachis non dandum.nec ob.hæc regula, cum hic fiat authoritate papæ per legatum, & faciunt exempla hic no.¶ In cōtrarium primo inducitur hæc regula cum concor. cui standum, vbi 9rium non exprimatur, vt hic no.nā videtur, quod quandocunque papa scribat pro beneficiando, rationabiles defensiones admittuntur, nisi aperte appareat ipsius contraria voluntas.de offi.dele.ex parte.ij.de æta.& quali. accipimus.ergo & propter scribentem reseruaretur annus, fortius vbi scribit legatus, & talia quæ præiudicium alterius respiciunt, vel non nocēt alij, vel illa interpretantur stricte, dum modo aliquid cōferant, & s̃m ius cōe, quantum fieri potest, hæc patent per ordinem.§.e.lib.de re.quamuis.de ec.ędi.ad audientiā.de priuil.pastoralis.& c.in his. de rescrip.causā quæ. de consuet.c.cum dilectus.de off.or.licet. Item talia mā- 8 data † quæ habent naturam literarum beneficialiū ambitiosa sunt & restringenda. §. eo. li.de præben.quāuis. alias dicemus, ergo per tales literas vel mandatum ius cōe non tollitur, de quo in rescript. papæ mentio facta non fuit.de rescrip.nonnulli.de cap.mo.ex parte. & sic annus probationis mona. reseruatur.¶ Secundo pro- 9 batur sic, Ex duabus obligationibus † seruitutibus, vel impedimētis vna, vel vno sublatis remanet reliquum. patet primo, de do.& cō.cū dilecti.sc̃dm ff.de seruit. vr. præ.si domus tua.tertium de vsu pal.ex tuarum. sed in creatione monachi duo concurrunt, electio spectans ad abbatem, & conuentum, vel ad alterum. §.eo.li.de regul.cap.vl.& ius probandi per annum, vt in c.ad apostolicā. licet ergo mon.priuetur primo iur.non tamen secundo per prædicta iura.¶ Tertio sic, in gratia specialiter facta legato duo notantur, primum, quod subintelligitur, si is, pro quo legatus mādabit, erit idoneus. de præsump. dudum.de rescri.cum adeo. Ista vero idoneitas apparere non potest nisi per probationem. ergo &c. Secundum, quia in ea non veniunt, quæ concedēs verisimiliter non esset in specie concessurus. j̃. eo. in c. in generali.cum concor.sed verisimile nō est, quod papa tollere velit monasterio probationem monachi, qui curiosus est circa monasteriorum quietem. xviij.q. iij. quā sit. Sed probatione denegata forte reciperetur litigiosus, plenus scandalis & discordiis, qui seruorū Dei contemplationem & quietem turbabit, quod certum est, papam nolle, cum ex eo permittat etiam iam receptos eiici, & alibi collocari.de regula.ca.fi.de sta. mo.ea quæ.post prin. Bene facit de elec.venerabilem. ver.nunquid enim.¶ Quarto allegatur notabiliter decis. super eo.de offi.deleg.vbi per mandatum factum legato dato super quæstione iur.præsentandi, quod ad præsentationē vincētis ordinet ecclesiam, non præiudicatur illi ad quē spectat institutio. Sic in proposito non præiudicetur monasterio, cui competit probatio. Concludatur ex prædictis monasterio competere annum probationis, cui rei non obsistit mandatum legati, qui mandauit illum recipi, & monachi recipiunt, prout monachi recipi debent, s.cum beneficio probationis recipientis & recepti, cuius contrarium vt reprehēsibile fieri prohibetur. de regul. ad apostolicam. in prin.& in fin. & xvij.q.j.Cōsaldus. vbi etiam innuitur in regula beati Benedicti, & constitutione Gregorij id esse prohibitum, quod multum facit. Soluit, quod beneficium annualis probationis reseruatur monasterio per vltimo alleg. non tamen reseruatur illa voluntaria repulsio, quæ reseruatur, si legatus non scripsisset, ad mandatum ergo legati illum recipiunt, ad quod alias non tenerentur. & in hoc valet gratia legati, & sic probabit legitimam repulsionis causam, quam percipere potuerunt in ipso tempore probationis illum repellere potuerunt. & sic gratia satis confert, & ius commune non lęditur, facit de consuetudin. cum dilectus. & per hūc modum videtur satisfactum esse contrariis.

SVMMARIVM.

1 *Infames quacunque infamia dignitatibus participare non debent & nume. 2.*
3 *Infamia iuris quibus casibus irrogetur.*
4 *Infamia facti quos habeat effectus, & quibus contingat malis.*
5 *Electo opponens infamiam, si non probet, an sit puniendus.*
6 *Electo qui obycit, an debeat iurare se probaturum, quæ ab eo obijciuntur.*
7 *Illegitimitatis infamia an transferat onus probandi.*
8 *Electionis canonica assertio an includat legitimitatem & ætatem idoneam.*

9 *Electo*

9 *Electio omni confirmatori duo probanda.*

10 *Alimentorum transactio tribus constare debet, quorum vno omisso, an valeat.*

11 *Adulterium potius præsumi de iure canonico, quam matrimonium in electo.*

12 *Negatio rem dubiam reddit.*

REGVLA LXXXVII.

INfamibus Dicit Dy. de infamia iur. & facti, de qbus dicam super gl. hāc regulam intelligi, cum in dignitatibus † participare non debeant infames quacunque infamia C. de decur. infamiæ. & l. ne quis. de infami. l. infames. ff. de postula. l. j. §. ait prætor. ij. & de assess. l. j. ff. de iud. cum prætor. §. non autem. ad l. Iul. de vi pri. l. j. & dicit non solum impedit præfici, sed etiam remoueri facit a dignitatibus habitis. C. de dig. l. hæc infamia. lib. x. & de dig. l. iudicis. lib. xij. [*porta non pateant*] quasi non aperiantur, nec detur ingressus per illas, sed obsetentur eis. De sanguine Christi dicitur, quod fidelibus apparuit prius obserata ianua paradisi. de bap. maiores. versi. caute. Porta ſm deriuatores dicitur a portando intus & extra. Sed olim portæ dicebantur proprie ciuitatū, quas olim ędificare volentes, in circuitu ducebant aratrum, per illud sic sulco designātes locum murorum, sed vbi debebat esse porta, suspendebant aratrum, ne terram tangeret, a qua portatione dicta fuit porta, sed hodie latius accipitur, vt patet s. eo. li. de conse. eccle. vel alta. c. vno in fi. habemus ianuas, vt s. & xxiii. q. iiii. tres personas. fortes. l. di. in capite, ostia. de poe. di. i. importuna. valuas. de spo. cōsultationi. in prin. quæ omnia proposito conuenirent. ¶ Prima glo. ponit exempla, remittit de infamia, & dicit hic dignitatē large sumi. In prima glo. ibi. [*l. vna. lib. x.*] vbi dicitur, quod infames non fungantur † honoribus curialium, tamē ciuilium munerum vacationem non habent. In glo. j. ibi [*porro infamia*] Dyn. dicit hic, infamiam † iur. irrogari per sententiam his casibus, quibus iure cauetur damnatum esse infamem, vt in damnato furti, vi bo. rap. iniuriarum, & de dolo malo, & in casibus, qui habentur ff. de his qui no. infa. l. ii. Infamia † vero facti opinionem lædit apud bonos & graues, quod diuersis modis cōtingit, vt si quis damnetur actione descendente ex delicto, quæ iuris infamiam non irrogat, vel in cōdictione furtiua, de actionib. & obligation. l. cessāt. Interdicto vnde vi. quod de iure non infamat. ff. de vi & vi arm. l. neque. ista grauant opinionem. ff. de obsequi. l. honori. & l. parens. & l. licet. Idem si pater in testamento filium improperauit, vel iudex interloquendo dixit aliquem malæ vitæ. C. de infami. interlocutio. & l. verbum. circa hoc vide de or. cog. c. ii. in fi. & quod ibi. no. in vl. gl. & ibi [*arbiter esse.*] cum arbitriū non sit dignitas, cum nudam & simplicem cognitionem habeat, & nullam iurisdictionem. Idem in ministerio procu. quod non est dignitas, sed onus vilissimum. C. de decu. si quis procurationem. secundum Dy.

QVAESTIO.

Hac regula certum est, ꝙ opponi potest infamia electo ad dignitatem, habet tamen opponens illam probare. de test. tam literis. de accu. accedens. sed olim dispu taui qōnem sic propositam. Electo in prælatum opponuntur defectus natalium & ætatis, quæritur, quis probet. Quod probare teneatur opponens, probatur tribus rationibus copiosis. Secundo totidem, & talibus quod electus. Tertio quod vtriq; per quatuor iura & duas gl. Quarto circa primum articulum ponam tres opiniones, circa ſcđm sex, demū soluam distinguendo pro & contra, concordando opiniones. ¶ Primum sic ostenditur, certum est, quod opponens † aliquid in personā electi, si non probat, punitur per decr. primam, de elec. li. eo. cum concor. in Auth. de sanctiss. episcopis. §. si qs autem ad ordinationem. col. ix. & quomodo oportet episcopos. §. si quis autem talis. col. j. Item si propter † illos obiectus debet iurare se credere illos veros esse, & se posse probare, eo. titul. vt circa. Ad quid iuret se credere posse probari, si probādi onus sibi non incumberet. superfluum esset iuramentum. contra iura eo. ti. c. ij. de iureiur. & si Christus. Item cle. eod. tit. constitutionem. ij. & vlt. respon. nec specificantem debito modo defectus in pœnam ab ipsorū probatione repellit, quæ autē esset pœna, si probare non deberet? Ex quibus communiter ad vtrunque defectum concluditur, ꝙ ex quo punitur opponens, si non probat, si non iurat se credere posse probare, si in pœnam a probatione repellitur, ergo probare tenetur, specialiter autem de primo defectu videtur casus, qui fil. sint le. lator & c. causam. vt æquiparemus petenti hæreditatem eum qui petit confirmari, sed si primo opponitur illegitimitas propria, vel parentis, ex cuius persona vult succedere, opponens probat, vt ibi, sic & probet in casu nostro. ¶ De secundo autē defectu videtur casus de elec. dudum. j. vbi opponēs defectū ętatis præposito sancti Gregorij probare debet, ita qui dicit professionem non valere ex ætatis defectu, hoc ꝓbare debet. eo. ti. in præsentia. de regularibus. ad nostrā. per hæc ergo cōmunia & specialia concluditur ad hāc partem. ¶ Secundo per cōia ad vtrunque probatur etiā sic, excipiens typum gerit actoris, & hoc quo ad onus probandi, de excep. pia. de resti. spo. frequens. li. eo. ff. e. l. quoties. & l. in exceptionibus. C. e. l. j. ff. de excep. l. j. & ij. fortius ergo opponens, qui videtur voluntarius, de iudi. exhibita. Et licet negatiue opponat, dum tamen negatiuæ sit qualitatis, illam probare tenetur, iuxta no. vj. q. vlti. actor. de elec. bonæ. j. ff. eo. l. ij. & hoc præcipue in his terminis, in quibus negatiua resoluitur in affirmatiuam, de renun. super hoc. de succes. ab intest. cum dilectus. C. de codicil. nec codicillos. ¶ Tertio specialiter ad primū defectum inducitur, ꝙ liberorū cohabitatio prę sumitur matrimoniū potius, quā concubinatus. ff. de ritu nup. in liberæ. ff. de concubi. in concubinatu. & in dubio quis pręsumitur legitimus. qui fi. sint legi. transmissæ. ff. de re. iur. semper in dubiis. & proli debetur fauor per quē iudicatur legitima, quę non est. qui fi. sint le. ex tenore. & c. perlatum. dū modo fuerit seruata forma de cre. vlti. de clan. despon. Itē cū ponimus illum electum ponimus eū in possessione legitimitatis, alias postulari debuisset, de elec. innotuit. & ponimus eum in sacris. de ęta. & quali. pręterea. & c. a multis. Item sicut filiatio sic & eius qualitas probatur ab appellante, primū patet. de fi. pſ. Michaėl. ſcđm. e. ti. c. ij. Plus video ꝙ infamia † illegitimitatis non trāsfert onus probandi, licet transferat onus purgandi, de purg. can. accedens. multo minus exceptio, quę minoris est efficacię. vt probatur. de accu. accedens. ¶ Ad contrariū sic arguitur. Petens cōfirmationem est actor, & petendo asserit electionē canonicam; si ergo non probat, non confirmabitur, qui enim petit vt talis admitti, debet probare se talē. xlij. di. quiescamus. de cleri. peregri. c. j. ij. & iij. & in extrauagan. Boni. iniunctę. ff. de libe. ag. l. fi. qui satis. cog. si vero. §. j. cum ergo in † assertione canonicę electionis includatur legitimitas & ętas, de elect. cū in cunctis. & c. nihil est. si vult † confirmari, probet illa duo. de quibus confirmatori constare debet, vt ibi. concor. ff. de trānsac. cū hi. §. si pętor. vbi de tribus † constare debet in transactione alimentorū, quorū vno prętermisso non valet transactio, cui conuenit, quod scripsi de testi. fraternitatis. in tertia qōne. Aetas enim illius, qui se maiorē dicit causa cognita est probanda. ff. de mino. de ęta & facit quod ibi no. in prin cl. penu gl. & in gl. vlti. circa mediū. & facit, eo. titu. l. minor xxv. an. Ille vero dicendo se canonice electū, dicit se legitimū & maiorē, ergo &c. Cū enī homines † liberi & minores nascantur, non præsumetur electus natus ex coniugibus, neque maior, nisi hoc probet, maxime cum iur. can. potius videatur pſumi adulteriū, ꝙ matrimoniū, xxx. q. v. aliter. & c. nostrates. ergo iste transfert onus probandi. de pręscri. c. j. & no. vt ec. benef. c. vno. ff.

eo.ti.l.circa ¶ Secundo arguitur sic. Hic negatur factũ scilicet matrimonium inter parentes, & ætas, & negatiua transfert onus probandi, & probatur hoc ipso, quod non probatur contrarium. C. de nou nu. pe. l. si ex cautione. & l. asseueratio. & maxime, quia quo ad primum posset esse probatio impossibilis, s. quando parentes nec contraxerunt, nec cohabitauerunt ad inuicem. nec forte scit vicinia, quis fuerit alter parentum. Facit, quod scripsi, qui fi. sint le. peruenit. vide simile in defectu ordinis vel professionis, quomodo enim probari posset, electũ non esse subdiaconum, vel non expresse professum, & facit quod no. Inn. de accu. super his. nec

12 potest † negari, quin saltem negatio faciat rem dubiã. C. qui ad liber. l. iii. certificet ergo electus hoc dubium, ad hoc enim veniunt instructores, de elec. cupientes. §. ad hoc. lib. vj. & facit 3. de postul. bonæ. ij. ver. si autem illi, & alias non confirmabitur, de elect. innotuit. & c. cum Vintonien. & c. nihil est. in auth. quo. oportet episcop. §. oportet. & § se. colla. j. sicut nec datur venia ætatis, nisi de ætate. xx. annorũ in mare & probitate morum, & animi fiat fides. C. de his qui ve. æta. l. ii. sic & cum petitur Carboniana bonorum possessio, probari debet matrimoniũ indubitatum. C. de car. edic. l. fin ¶ Tertio Inducitur decre. si forte. de elec. li. eo. vbi si opponitur euidens defectus contra electũ, subiicitur examini. ergo ipse probat opponenti, scilicet per examen, cui se submittit, probando se carere defectu, sic ergo probet in hoc casu probando legitimitatem & ætatem. facit ad primum, qui fi. sint le. per tuas. ad scdm, de rest. in int. constitutus. C. eo. tit. cum te. C. de resti. in inte. si cum minorẽ, sic qui se excusat ex defectu ætatis illũ probat. C. quãdo prouoc. non est ne. si pater apertius. ij. quęstio. vj. §. diffinitiua. versicu. si propter. ex his &c ¶ Quarto arguitur, quod vterque probet, per l. cum de ætate. ff. de prob facit, de renun. super hoc. 3. de proba. ex literis. de testi. cũ tu. & quod no. quod metus cau. c. j. in fin. pe gl. & de resti. in integ. cum ex literis. in gl. sed quęritur. ¶ Ad euidẽtiam solutionis de his defectibus tractando diuisim, est sciendũ, quod primus articulus fuit hic disputatus per Lagonẽ canonicum Bono. & per Octauantum de Florentia, & circa illum notanda est triplex opinio, quia Io. vj. q. vlt. actor. Ber. in decr. bonæ. Guil. in spec. eo. tit. §. j. ver. restat. tractando de negatiua qualitatis dicunt, ꝙ negãs aliquẽ legitimum debet hoc probare. hoc idem tenet Arc. de elec. si forte. li. eo. quo ad terminos electi, de quo tractamus. & ibi alleg. no. per Inn. de dolo & cõ. cum olim. & c. super his. Item speculator etiam in decre. vt circa. de elec. tenet, quod ex quo in iudicio petitur confirmatio, & fama est, quod electus non sit legitimus, ipse coram confirmatore, qui procedit ex officio, probabit se legitimum. ad hoc facit, quod scripsi post Ho. de presbi. non bapt. veniens. in fin. quod no. Guil. in spe. de spon. in fi. ¶ Secunda opinio fuit Io. de Aguse. de Cesena, quam no. Guil. in præ. decre. vt circa. & Archi. viii. dist. presbyter. & Octauantus hoc tenuit in disputatione prędicta, ꝙ petẽs cõfirmationẽ probat alterã partẽ negatiuę, nisi sit in possessione filiationis legitimę. C. eo. titu. neque. & l. nõ nudis. ff. eo. quidã. & facit ad hoc de sen. excom. si iudex. li. eo. ad id, quod dicitur excipientẽ probare. Respondet, id verum in his, quæ asserit, non in his quę negat. facit, quod no. in l. in exceptionibus. ff. eo. scilicet, de exceptione non numeratæ dotis. ¶ Tertia opinio fuit Lagonis in quæstione prædicta dicentis, quod neutro probante confirmator inquiret in loco conuersationis, & si inueniat illum in possessione filiationis legitimæ confirmabit, alias non confirmabit, tenet ipse quæstionẽ in electo ad simplex beneficiũ. Itẽ sciendum, quod quo ad secundũ argumentũ multiplex fuit opin. vna Io. & Lau. lxxviij. d. presb. quod agens probet ætatẽ, cui concor. Azo in summa, de proba. in fi. & hoc eo. titu. §. fin. versi. viii. vbi etiam tenet, quod asserẽs se maiorem, vt a tutela liberetur, vel vt tãquam maior admittatur, vel qui dicit se minorẽ, vt restituatur, probare debet. Et si tutores dicũt finitã tutelã, & minor negat, tutores probant. Cui etiam accedit opinio dicẽtiũ, quod qui petit se admitti vt talem, probet se talẽ. ¶ Secunda fuit opin. Guil. qui consulit in spe. de act. in prin. ꝙ negatiue proponatur exceptio ætatis. s. nego, vel non credo te maiorem, & est simile quod no. de procur. c. i. hoc dicit, nisi per aspectum appareat minor, quia tunc secure ponat affirmatiue. s. tu es minor. ¶ Tertia opinio sic distinguit, aut vnus p.* ponit affirmatiue, & alius negatiue, & tunc probet actor, aut vterque affirmatiue, & tunc probet etiam actor. sed gl. in prædi. l. de æta. vult, ꝙ quãdo vterque proponit negatiue, præsumatur minor. Ioan. de Deo simplic. dicebat, quod implicita probatur a negante, Bonaguida dicebat obtentum, vt no. Arc. de rescrip. si eo tempore. lib. eo. quod is, qui dicit, quem nõ idoneum propter minorẽ ætatem, illud probet. ¶ Opiniones Ia. de Ra. & Pe. de Bel. cum procuratori opponitur defectus ætatis, no. Cynus in præ. l. cũ te. C. de proba, & volunt, quod eo casu probet excipiens, nam dicebat Ia. ꝙ dicens probet illa, quæ in petitione vel exceptione includuntur, sed ætas procu. non est de his, & Petrus dicebat, ꝙ edictum de procur. est prohibitorium, dicẽs ergo prohibitum probet. In permissoriis posset locum habere, quod probet dicens se permissum. ¶ Circa solutionẽ habendam est sciendum, ꝙ aliud est electionẽ confirmare, aliud cassare, aliud nec cõfirmare, nec cassare, prima duo patent, tertium vide de restit. in integ. cap. ii. in fi. & est simile quod dixi. eodem titu. de restit. in inte. c. fi. In quæstione. ij. Item sciendum, quod defectus, de quibus quæritur, opponi possunt, vt cassetur electio, & excipiendo ne cõfirmetur, licet hæc sint diuersa in hoc, quod primo casu repellimus excommunicatum. secũdo non. & sic soluitur contrarium. de decre. exhibita. de iudic. ad decr. dilecti. de exce. vt ibi scripsi. Soluendo tamen dico, quod vtrobique onus probandi incumbit opponenti, sicut appellanti, vel non intantũ, quia si nõ probat, perdit instantiam, non cassatur electio, repellitur opponens, & pœnam patitur decre. primæ, de elect, lib. eo. quam dico locum habere etiam cum super obiectis non est appellatum ad papam, vt scr psi in cle. de pcu. c. ij. & sic verificetur prima opinio Io. Ber. & sequacium circa primũ ar. & Io. de Deo & quos post ipsum recitaui. Circa scdm nec curo, an affirmatiue, vel negatiue proponatur, absit enim, ꝙ per sophisticationes verborum affirmatiuorum natura mutetur. contra id. C. cõmunia de leg. l. ij in fin. de ele. commissa. §. porro. lib. vj. & facit, quod no. ff. ex qui. cau. ma. in ea. ad id quod dicebatur. quod quandoque circa primum defectum occurreret pure negatiua, Respon. probet opi. viciniæ. quomodo ille habetur pro illegitimo, & excusabilis erit. de elect. c. j. in fin. eo. lib. Et si nec id probare potest, taceat ij. q. vij plerique. sed licet repellatur, & puniatur opponens, vt dictum est, non per hoc sequitur electionẽ confirmandam, quod patet. de elect. si forte. & c. cupientes. & c. indennitatibus §. j. & §. cæterum. facit. de rescri. oli. Ad illã igitur obtinendam necesse habet electus probare se legitimum, & hoc est, qđ voluit Ho. de do. & cont, olim. vt ibi scripsi super ver. canonice. ꝓbatĩ hoc de ele, congregato. vbi opposito defectu literaturę ad cõfirmationem obtinẽdã est necesse, quod constet electũ non pati defectum, ad idem, eo. tit. cum inter cano. in fi. ibi, criminis. & c. cum nobis olim. nam vt ibi patet. & eo. titu. nihil. etiam nullo opponente de his oportet inquiri, fortius aliquo opponente & non probante. vt patet, de app. constitutus. facit enim oppositio confirmantẽ malęfidei ad instar denũciationis. C. de rei ven. si fund. facit. j. q. iiii. notandum. ff. de peri. hære. item veniunt. §. a quo. & sic sit vera secunda opinio Io. Cesen. & sequacium, quo ad primum ar. & Io. Lau. & sequacium, quo ad secundum, neutro vero probante superior non tenetur confirmare, nec cassare, nisi posset per id aliter appellare,

lare,cum non grauetur,& est simile quod dixi,de testi.
ex parte.super gl.huius exceptionis.hic tamen locus est
tertiæ opinioni Lagonis.vt scilicet superior inquirat,ne
diu protelet vacatio.& si inueniat illum legitimum,
vel maiorem,confirmabit.Si vero de veritate non con
stat,sed de possessione,opinione & fama,aut quod est legi-
timus.vel maior, & confirmabit. Aut quod est illegiti-
mus,vel minor.& purgationē indicet,qua præstita con
firmabit,& si defecerit, cassabit.de purga.ca. accedens.
de offic.ordi.ex parte.Si vero per inquisitionē etiam de
opinione, vel fama, pro vel contra constare nō potest,
puto quod certum terminum statuet electo, infra quem
probet se legitimum maiorem, quod si non fecerit,
saltem quo ad possessionē cassabit electionem, ne per
hunc modum diu maneat ecclesia impedita. facit.de
app.oblatæ.ad fi.& cle. co.ti.quandiu. facit,de resti.spo.
frequens.lib.eo.& quod no.de probatio.licet.in j.gl ¶ Ad
id quod tertio allegabatur dico. quod vtroque proban-
te locus est.l. cum de ætate.ff.co.tit.& no. de test.in no-
stra.cum suis remis.& sit hoc casu cautus vterque,vel si
altero per testes probante vult iuuari per articulos con
trarios,quos habet probare per testes,illos producat an-
te publicationem primorum, quia postea non audire-
tur etiam in causa app.de testi. fraternitatis. in clemen.
apertius eo.tit.de testibus.per hunc soluendi modū quę
videbantur contraria sunt soluta.Io.

S V M M A R I V M

1 *Genus quo ad omnia, tantum valet, quantum species, quo ad spe-cialia.& nu.14.*
1 *Generalitas quinquaginta modis arctatur.*
2 *Generalitas quibus casibus potius dicatur perimi,quam arctari.*
3 *Protestatio a quibus personis,& quando fieri debeat.*
5 *Protestatio,quid sit.*
6 *Protestationum diuisio quæ sit,& nu.7.*
8 *Protestatio cui facienda sit.*
9 *Protestatio quando sit facienda.*
10 *Protestatio qualiter & quomodo facienda sit.*
11 *Protestationis effectus quis sit,& quæ contineat,& nu.12.*
13 *Petitorium quibus modis trahat ad se possessorium.*

REGVLA LXXXII.

IN generali. verisimiliter ergo præ-sumptio cōtraria fa-cit hic cessare quod dicimus, Tantum va-
1 leret genus quo ad omnia,quantū species
quo ad specialia,ad quod allega. Dy.ff.de admini.tu.l.si
duo.de lega.iij.l.si corus.in prin.de vsu & hab.l.si ita. C.
de quadri.præscrip.l.ij.de præscrip.xxx.ann.l.omnes.¶ Pri-
ma gl.ponit exempla. Secundo æquiparat obscurum &
generale.Tertio quærit & soluit.iiii. no.& ad quæstionē
arguit,de qua remittit.In gl.j.ibi[*premissurus est*]vnde nō
concedit quod donet.ff.de dona.filiusfam.nec quod in
fraudem creditorum alienet.ff.quæ in frau.credi.l.si pa-
ter filio.secundum Dy.& ibi respondet. Idem Ioan.mona.qui
etiam ponit exemplū per l.inter eos.ff.de reiudi. cuius
causam dixi de app.pastoralis. super gl. fi.& ibi cum si-
milibus.s.eo.li.de iureiurau.c.j.de procura.qui ad agen-
dum.Sed Io.Mo.qui super hac regula, & regula locu-
pletari.s.eo.scripsit tantum in contextu. & plusquam
super omnibus aliis regulis collegit hic quinquaginta
modos,quos per numerum distinguam, vt allegari di-
2 uisim possint,quibus arctatur generalitas. ¶ Primus,
cum verisimilitudo resistit,vt hic & in concor. Secun-
dus,vt non comprehendat considerationem personæ,
cui fit concessio,quod alias comprehenderet, vt in de-
creta.si eo tempore,& in decreta.ei cui.quas alleg.gloss.
Tertius, supra eodem lib.de rescriptis. cap. ii. vbi ge-
nus arctatur ad quatuor.Quartus,de rescrip.sedes.vbi ge
nus non extenditur ad maiora expressis. Quintus arcta
tur ad solita.ff.de dam. insec. si finita.in prin.& de con-
trahen.emp.fistulas.§. fi. Sextus ad certa,nō incerta,vel
dubia. an sint sub illo genere. ff.de an.leg.Seio.§.medi-
co. Septimus arctatur, ne dolose facta comprehendat.
ff.de pac.tres fratres.Octauus ad subiecta.s.de sen. excō.
a nobis.j.s.hoc.l.de consti.c.ij.ff.de bo. aut. iu. pos.cum
vnius.§.j.Nonus,ad prius nominatim expressa.C.fami.
ercis.l.quo.& no.s.de transact.c.j.Decimus,ne conuen-
tio de lucranda dote prosit delinquenti. s.marito vxorē
occidenti. ff.solu.matri. si ab hostibus. §.j. Vndecimus
arctatur ad debita,ff.de condi. & demonst. si procur. s.
hoc.l.de præben. si episcopo. j.responso. Duodecimus,
generalis prohibitio arctatur ad illicita. de verb.signifi-
ca. super quibusdam. de resti.spo. audita. Decimuster-
tius arctatur ad præsentia tantum. ff.de aur.& argen.le.
l.si ita.& l.medico.de lega.iii.l.nomē.§.j. de dam. insec.
l.dam.§.si is.de verb. ob.si stipulatus fuerim illud.§. j.ff.
manda.si mandauero.§.is cui.de contrahenda emptio
ne.l. Rutilia.ff.de leg.iii. vxorem.§. testamento.nisi sint
talia, quæ sui natura respiciunt futura,vt lex, constitu-
tio, priuilegium, quod est lex priuata.iii. distin. priuile-
gia.patet primum de constitut.c. fina. propter hoc hic
inserit, an ad ligādū prouinciales sit necessaria publica
tio legis vel canonis in prouincia,& quod tenet,dicam
infra.super data.super vlti. glo. Decimusquartus arctatē
ad apparentia tempore generalis concessionis.ff.de cō-
trahenda emptio. l. in lege fundi. & de aqua quotid. &
æsti.l.j.§. plane si aqua.Quintusdecimus arctatur ad id,
quod præcipue & in statu potissimo genus participat, de his
qui ve.xra.l.vlti.ff.de lega.ij.li ita quis.§ j.& l.cum pater.
§.hæreditatē.de verborum obligatio.ex ea.§.in insula.s.
de priuileg.quoniā,supra titu.proxi. priuilegium.& no.
in Auth.de nup.§.per occasionem. Decimussextus ar-
ctatur ad arbitrium boni viri.ff.de verbo.obligatio.con
tinuus.§.cum ita.& §.sequen.Decimusseptimus ad ve-
risimilius.ff.de conditio.& demonstr. quæ conditio. §.
quibus. & l.cum virum vxori. Decimusoctauus ad id,
quod participat genus proprie & totaliter. ff.de leg.iij l
hoc legatum.supra eo.li.de priuileg.abbates.Decimus-
nonus ad completum seu perfectum.ff.de lega.iii.l.li-
brorū.§.quod ergo.& l.ligni.§ j. Vigesimus ad ciuilem
modum non perniciosum concedenti vel alteri. ff. de
seruitu.si cui.ff.de testi.l.j. s.de testi.licet.ij.& c.significa-
uerunt.Vicesimusprimus ad id, quod iur.ff.quando di.
leg.ce.l.quod & pupillæ.ff.de cōditio.& demonstr. hæc
conditio.ij.respons. Visegimussecundus ad minora. ff.
de leg iii.l.nummis. supra de præben. c. fina.de censi.ex
parte.Vigesimustertius non includit illa, quæ sunt cap.
in genere. C.de aquæduc.l.eos.lib.xj.& s.eo.lib.de præ-
ben.quamuis.i.nec obstat ff.de verb.signi.familiæ,quia
hic esset præiudicium. ibi.non, & illud.ne princeps sit
sine membris, nec mēbra sine capite. Vigesimusquar-
tus arctatur ad perpetuum, non temporale tantum.ff.
de fund.instruc.quæsitum.§.Papinianus & §.seq.de hæ
red.instit. ex facto. §. reo. Vigesimusquintus non respi-
cit illa,de quibus specialiter est iur. cautum. ff. de poen.
sanctio.de verbo.obli.doli.Vigesimussextus arctatur ad
illa, quæ commode fieri possunt. ff.de verbo.signific. l.
nepos. Vigesimusseptimus arctatur, ne se extendat ad
alterius incommodum.ff.ne quid in lo.pu. l.ij.§ si quis
a principe.& supra de consuet.cum omnis. Vigesimus
octauus,ne ius cōmune lædatur, si aliter potest habere
effectum.s.de priuileg.in his.& c.pastoralis.& ratio red-
ditur.s.de consuetu.cum dilectus. C.de statuis & imagi
nibus.l.fina.de iur.im mu.l.j.in fin.de excusa.tut.l.sed &
milites.ij.respon.s.eodem lib.de priuile.apostolicæ.& ff.
de ali.leg.alimenta.§.basilicæ.& de leg.iii.hæres.§.j.Vige
simusnonus arctatur,ne contineat id. quod incipit esse
inquum. supra de deci. suggestum. ff.de vulg.& pupil.
sub.ex facto.§.i.Trigesimus arctatur,ne comprehendat
potestatem priuilegialiter concessam,ar.ff.de offic.eius
cui man.est iur.lege.j.respon.ij. de hoc datur exemplū,
quod vide supra eodem,generi.super gl. Trigesimuspri
mus arctatur,vt nil videatur fieri in præiudicium com
missionis factæ.per quod ipsa attenuatur.ff.de donat.fi
liusfami.ff.de officio procura.Cę.l.j. §.j. Trigesimusse-
cundus,ne

eo.ti.l.circa. ¶ Secundo arguitur sic. Hic negatur factū scilicet matrimonium inter parentes, & ætas, & negatiua transfert onus probandi, & probatur hoc ipso, quod non probatur contrarium. C. de non nu. pe. l. si ex cautione. & l. si ereueratio. & maxime, quia quo ad primum posset esse probatio impossibilis, s. quando parentes nec contraxerunt, nec cohabitauerunt ad inuicem, nec forte scit vicinia, quis fuerit alter parentum. Facit, quod scripsi, qui fi. lint le. peruenit. vide simile in defectu ordinis vel professionis, quomodo enim probati posset, electū non esse subdiaconum, vel non expresse professum, & facit quod no. Inn. de accu. super his. nec potest † negari, quin saltem negatio faciat rem dubiā. C. qui ad liber. l. iiii. certificet ergo electus hoc dubium, ad hoc enim veniunt instructores, de elec. cupientes. §. ad hoc. lib. vj. & facit §. de postul. bonæ. ij. ver. si autem illi, & alias non confirmabitur, de elect. innotuit. & c. cum Vintonien. & c. nihil est. in auth. quo. oportet episcop. §. oportet. & § se. colla. j. sicut nec datur venia ætatis, nisi de ætate. xx. annorū in mare & probitate morum, & animi fiat fides. C. de his qui ve. æta. l. i. sic & cum petitur Carboniana bonorum possessio, probari debet matrimoniū indubitatum. C. de car. edic. l. fin. ¶ Tertio inducitur decre. si forte de elec. li. eo. vbi si opponitur euidens defectus contra electū, subiicitur examini. ergo ipse probat opponenti, scilicet per examen, cui se submittit, probando se carere defectu, sic ergo probet in hoc casu probando legitimitatem & ætatem. facit ad primum, qui fi. sint le. per tuas ad scdm, de rest. in int. con stitutus. C. eo. tit. cum te. C. de resti. in inte. si cum minorē, sic qui se excusat ex defectu ætatis illū probat. ¶ Quādo prouoc. non est ne. si pater apertius. ij. quæstio. vj. §. diffinitiua. versicu. si propter. ex his &c. ¶ Quarto arguitur, quod vterque probet, per l. cum de ætate. ff. de prob. facit, de renun. super hoc. §. de proba. ex literis. de testi. cū ru. & quod no. quod metus cau. c. j. in fin. pe gl. & de resti. in integ. cum ex literis. in gl. sed quæritur. ¶ Ad euidentiam solutionis de his defectibus tractando diuisim, est sciendū, quod primus articulus fuit hic disputatus per Lagonē canonicum Bono. & per Octauantum de Florentia, & circa illum notanda est triplex opinio, quia lo. vj. q. vlt. actor. Ber. in decr. bonæ. Guil. in spec. eo. tit. §. j. ver. testat. tractando de negatiua qualitatis dicunt, ꝙ negās aliquē legitimum debet hoc probare. hoc idem tenet Arc. de elec. si forte. li. eo. quo ad terminos electi, de quo tractamus. & ibi alleg. no. per Inn. de dolo & cō. cum olim. & c. super his. Item speculator etiam In decre. vt circa. de elec. tenet, quod ex quo in iudicio petitur confirmatio, & fama est, quod electus non sit legitimus, ipse coram confirmatore, qui procedit ex officio, probabit se legitimum. ad hoc facit, quod scripsi post. Ho. de presbi. non bapt. veniens. in fin. quod no. Guil. in. spe. de spon. in fi. ¶ Secunda opinio fuit Io. de Augu. de Cesena, quam no. Guil. in præ. decre. vt circa. & Archi. viii. dist. presbyter. & Octauantus hoc tenuit in disputatione prædicta, ꝙ petēs cōfirmationē probat alterā partē negatiuę, nisi sit in possessione filiationis legitimæ. C. eo. titu. neque. & l. nō nudis. ff. eo. quidā. & facit ad hoc de sen. excom. si iudex. li. eo. ad id, quod dicitur excipientē probare. Respondet, id verum in his, quæ asserit, non in his quę negat. facit, quod no. in l. in exceptionibus. ff. eo. scilicet, de exceptione non numeratæ dotis. ¶ Tertia opinio fuit Lagonis in quæstione prædicta dicentis, quod neutro probante confirmator inquiret in loco conuersationis, & si inueniat illum in possessione filiationis legitimæ confirmabit, alias non confirmabit, tenet ipse quæstionē in electo ad simplex beneficiū. Itē sciendum, quod quo ad secundū argumentū multiplex fuit opin. vna lo. & Lau. lxxviij. d. presb. quod agens probet ætatē, cui concor. Azo in summa, de proba. in fi. & hoc eo. titu. §. fin. versi. viii. vbi etiam tenet, quod asserēs se maiorem, vt a tutela liberetur, vel vt tāquam maior admittatur, vel qui dicit se minorē, vt restituatur, probare debet. Et si tutores dicūt finitā tutelā. & minor negat, tutores probant. Cui etiam accedit opinio dictiū, quod qui petit se admitti vt talem, probet se talē. ¶ Secunda fuit opin. Guil. qui consulit in spe. de act. in prin. ꝙ negatiue proponatur exceptio ætatis. s. nego, vel non credo te maiorem, & est simile quod no. de procur. c. j. hoc dicit, nisi per aspectum appareat minor, quia tunc secure ponat affirmatiue. s. tu es minor. ¶ Tertia opinio sic distinguit, aut vnus proponit affirmatiue, & alius negatiue, & tunc probet actor, aut vterque affirmatiue, & tunc probet etiam actor. sed gl. in prædi. l. de æta. vult, ꝙ quādo vterque proponit negatiue, præsumatur minor. Ioan. de Deo simplic. dicebat, quod implicita probatur a negante, Bonaguida dicebat obtentum, vt no. Arc. de rescrip. si eo tempore. lib. eo. quod is, qui dicit, quem nō idoneum propter minorē ætatem, illud probet. ¶ Opiniones Ia. de Ra. & Pe. de Bel. cum procuratori opponitur defectus ætatis, no. Cynus in præ. l. cū te. C. de proba, & volunt, quod eo casu probet excipiens, nam dicebat la. ꝙ dicens probet illa, quæ in petitione vel exceptione includuntur. sed ætas procu. non est de his, & Petrus dicebat, ꝙ edictum de procur. est prohibitorium, dicēs ergo prohibitum probet. In permissoriis posset locum habere, quod probet dicens se permissum. ¶ Circa solutionē habendam est sciendum, ꝙ aliud est electionē confirmare, aliud cassare, aliud nec cōfirmare. nec cassare, prima duo patent, tertium vide de restit. in integ. cap. ii. in fi. & est simile quod dixi eodem titu. de restu. in inte. c. fi. in quæstione. ij. Item sciendum, quod defectus, de quibus quæritur, opponi possunt, vt cassetur electio, & excipiendo ne cōfirmetur, licet hæc sint diuersa in hoc, quod primo casu repellimus excommunicatum. secūdo non. & sic soluitur contrarium. de decre. exhibita. de iudic. ad decr. dilecti. de exce. vt ibi scripsi. Soluendo tamen dico, quod vtrobique onus probandi incumbit opponenti, sicut appellanti, vel non intantū, quia si nō probat, perdit instantiam, non cassatur electio, repellitur opponens, & pœnam patitur decre. primæ, de elect. lib. eo. quam dico locum habere etiam cum super obiectis non est appellatum ad papam, vt scr. psi in c. de ꝑ cu. e. ii. & sic verificetur prima opinio lo. Ber. & sequacium circa primū ar. & lo. de Deo & quos post ipsum recitaui. Circa scdm nec curo, an affirmatiue, vel negatiue proponatur, absit enim, ꝙ per sophisticationes verborum affirmatiuorum natura mutetur. contra id. C. cōmunia de leg. l. ij. in fin. de ele. commissa. §. porro. lib. vj. & facit, quod no. ff. ex qui. cau. ma. in ea. ad id quod dicebatur, quod quandoque circa primum defectum occurreret pure negatiua. Respon. probet opi. viciniæ. quo modo ille habetur pro illegitimo, & excusabilis erit. de elect. c. j. in fin. eo. lib. Et si nec id probare potest, taceat ij. q. vij plerique. sed licet repellatur, & puniatur opponens, vt dictum est, non per hoc sequitur electionē confirmandam, quod patet. de elect. si forte, & c. cupientes. & c. indennitatibus. §. j. & §. cæterum. facit. de rescri oli. Ad illā igitur obtinendam necesse habet electus probare se legitimum, & hoc est, qd voluit Ho. de do. & cont. olim. vt ibi scripsi super ver. canonice. ꝓbaт hoc de ele. congregato. vbi opposito defectu literaturæ ad cōfirmationem obtinēdā est necesse, quod constet electū non pati defectum, ad idem, eo. tit. cum inter cano. in fi. ibi, criminis. & c. cum nobis olim. nam vt ibi patet. & eo. titu. nihil. etiam nullo opponente de his oportet inquiri, fortius aliquo opponente & non probante. vt patet, de app. constitutus. facit enim oppositio confirmantē malęfidei ad instar denūciationis. C. de rei ven. si fund. facit. i. q. iiii. notandum. ff. de peti. hære. item veniunt. §. a quo. & sic fit vera secunda opinio lo. Cesen. & sequacium, quo ad primum ar. & lo. Lau. & sequacium, quo ad secundum, neutro vero probante superior non tenetur confirmare, nec cassare, nisi posset per id alter appellare,

diem, hæc protestatio non me releuaret, cũ iam forte
esset ius aduersarius acquisitũ, ar. s. de testi. presentium.
illa enim quæ habent releuare factũ, debẽt inesse incõ-
tinenti, ar. C. de dona. quę sub modo. perfecta. & C. de
pac. petens. & intellige confestim, vt ff. ad tertul. l. ij §. cõ
testim. Sed quęro appellaui absente aduersario meo in
causa beneficiali. & protestatus fui de appel. huiusmo-
di appellato denuntianda. & cum possem infra mensẽ
sibi denũtiare, post denuntiaui eidem, an valeat talis de
nuntiatio? Videtur quod non, quia qui tenetur ad factũ
illud implere debet, intra tẽpus arbitrio boni viri mo-
derandũ. ff. de verbo. oblig. cõtinuus. §. cum ita. & si nõ
fecerit infra dictum tempus, faciendo postea, nõ facit,
quod promisit, vt a promissione liberetur. ff. de verbo.
oblig. si insulam. igitur iste appellans, & protestãs, & de-
nuntians, vt pręmittitur, tali denuntiatione non iuua-
tur. Solutio. constitutio, statuimus. s. de hoc lib. de elec.
loquitur in appellatione denuntiata, alias dicta consti-
tutio non arctaret appellantẽ. & appellatũ & alios, quo
rum interest. ad iter arripiendũ, vt ibidem habetur, &
est ratio, vbi est citatio hominis, certũ est ad hoc quod
liget, oportet, quod sit facta. ff. de iudi. si quis postea. su-
pra de offi. deleg. gratum. & s. de foro cõpeten. propo-
suisti. sic in dicta cõstitutione, statuimus. oportet, quod
sit talis appellatio citans denũtiata, nam appellatio nõ
citat. sed appella. denuntiata, vt dicta constitutione, &
ita appellans non est in casu dictę constitutionis, nisi
post denunciationem. Sed op. appellans prædictus, vt p̃-
mittitur, tenetur ad factum, & tale factum, quod sum-
mo opere exerceri debet, & in quo dilationũ materia
est amputãda. C. de tempo. ap. l. ij. in prin. & l. fi. §. illud.
& præterim appellatio in beneficialibus celeritatẽ desi
derat, s. de do. & con. finem. Igitur prædictam omittens
appellans, beneficio dictæ constitutionis nõ gaudebit,
sed dic quod hæc non inducunt præscriptionẽ in dicta
appellatione, sed in forma constitutionis prædictæ nõ
seruata, quæ non punit in præscriptione appellationis
sed deuolutionis. vt in curia non tractetur, & ideo cum
actus dictæ deuolutionis initiatus per appellationem,
compleatur per denuntiationẽ, nihil videtur actũ quo
ad facti deuolutionẽ, cum aliquid superest ad agendũ,
ar. C. ad Sil. l. cũ Sillanianũ. ĩ fi. ex quo rñd. ad argumẽ
ta. nã. §. cum ita. loquitur in actu in se cõpleto, si factũ
sequeretur, sed in proposito est factũ ap. quo exemplo
adhuc restat aliud, quo ad deuolutionis effectum, sicut
denuntiatio quæ perficit deuolutionis actum. vnde hic
non agitur de præscriptione ap. interponendæ, quæ in-
fra decẽdium debet interponi, etiam de actu iudiciali,
vt. s. hoc lib. de appella. concertationi. C. de appellatio.
authen. hodie. Authen. de appellat. in princip. coll. iiii.
nec interpositæ appellationis prosequendæ, quæ debet
prosequi infra annũ, aut ex iusta causa infra biẽnium,
& quandoque vltra. ij. q. vj. §. tempus. & c. sequẽ. & s. de
appella. ex ratione, sed duntaxat hic agitur de præscrip-
tione deuolutionis, & ideo si non est præscriptum pri-
mo, secundo, nec tertio, præscriptio cõtra deuolutionẽ
non currit ante appellationẽ deuoluentẽ, in qua duo re
quiruntur, vnum vt exordiũ, vt appellatio, & aliud vt
exordij cõplementum, vt denuntiatio, vt prædixi. sed si
non sit appellatum, nec prosecutũ, vt primo casu & se-
cundo præscriptũ est deuolutioni. quia sequitur, nõ est
appellatum, vel appellatio est reducta ad effectum non
appellationis, s. hoc lib. de appel. Romana. §. si vero. er-
go talis appel. non deuoluit, quia toto frustrato & pars
frustratur. ar. ff. de excep. rei iudica. si quis cum totum.
in prin. & destructis primis impossibile est aliquid alio
rum remanere. ar. ff. de excep. rei iudi. egi. ex quibus cõ-
cluditur, quod ex quo est appellatũ, & appellatio denun
tiata. quæ iam citat, & auditor non impetratur. s. tempo
ra dictæ constitutionis, statuimus, aut vbi non protesta-
tur. vt est moris, agere volens, aut si semel protestatur, ni
si negligentia protestandi potest impingi, vt supra hoc
lib. de elec. cupientes. negotiũ non esset deuolutũ in cu-
ria tractandum, sed est deuolutioni præscriptũ nõ pro-
secutioni appellationis, quin impetrari posset per au-
dientiam principis. nec est mirũ, si leuius pręscribitur di
ctæ reuolutioni, quæ est contra ius cõe, q̃ iuri cõi quod
vult negotiũ appel. in consistorio principis regulariter
non tractari. res leuiter ad suam naturam reuertitur, &
leuius tolluntur iura specialia, q̃ cõia. ff. de pac. l. si vnus.
§. pactus. Auth. de re. ec. non ali. §. quia vero verisimile.
vide quod notaui in cle. causam. de elec. in glo. quod
ergo. Sed quid in ecclesiis regularibus, vel episcopalibus
& spiritualibus, vbi quis arctatur ad comparitionẽ pa-
palem. supra hoc lib. de elec. cupientes, sicut vidi, quod
quidam monachus appellauit contra electũ sui mona
sterij existens in curia, & cum posset infra mensem de-
nuntiare, septimo mense denuntiauit, & ante denũtia-
tionẽ appellat. electus fuit confirmatus & benedictus,
ita quod nihil restabat explendũ in electo, nunquid iste
electus adstringitur dicta constitutione, videtur quod
sic, argu. dictorũ iuriũ, sed dic contra, argu. supra de ap-
pella. constitutus. Item pone causam in contradictore,
quod leuius repellitur, quam cõpetitor. ff. de decur. gene
raliter. §. spurius. Item, vt est prædictum, tutius præscribi
tur deuolutioni, quã in appellationi, sic facilius præscri-
bitur deuolutioni personali, quàm deuolutioni simpli-
citer, quia in casu constitutionis, cupientes. fortius arcta
tur electus quam per cõstitutionem, statuimus. Et ideo
appellans in vno casu arctius debet arctari, cum vno ca
su maius sit periculum, & ideo tutius occurrendum,
cum huius negotium celeritatem desideret, & dilatio
in eo sit periculosa ff. de Carbo. l. i. § j. supra eod. libr. vbi
de electio. in princi. ff. de dam. infec. l. j. & hoc liquet ex
mente constitutionis, cupientes, arctantis consimiliter
appellantem & appellatum ad veniendum, quàm cito
commode potuerunt, & per consequens ad illa, per
quæ ad hoc deuenitur. ff. de iur. omn. iudi. l. ij. sicut denũ
tiare appellationem, non esset in potestate appellantis
non denuntiantis, cito quando vellet astringere ad ve-
niendum ad curiam personaliter per denũciationem
suam appellatum. Sed dices idem inconueniens in pri-
mo casu. So. Iam est dictum, grauior est secundus casus
primo, & durius est statim perdere in secundo casu,
quàm in primo, sed obiicitur. Commodum est appel-
lato quando tardius sibi denũtiatur, quia expeditius est
appellato tarde habere brigam quam cito, ergo si appel
latus de eo habet commodũ, culpam non poterit im-
pingere appellanti. ff. de iur. doti. cum in fundo. ff. ne
quid in loco pub. l. j. §. idem Labeo. Vnde versus,

Vt culpent alij, se me laudare necesse est.

So. hoc casu nedum recipitur pricipaliter interesse ap-
pellantis & appellati, vt in contrariis, & casu primo, ad
mens huius constitutionis imponentis celeritatem in
prosecutione horum negotiorum dicta constitutione,
cupientes. comprehensorum magis in secundo casu q̃
i primo, vt dictum est. & ob hęc dicta prorogatio pati
non debet, ar. ff de Car. edic. l. iii. §. hoc autem. ¶ Nunc
videamus † qualiter facienda sit protestatio, & primo
quæritur, cur in scriptis sit faciẽda? Quo casu distinguo,
aut protestor super tali facto, super quo agerem, si per-
sonam rei haberem. aut non. primo casu cum protesta
tio subrogetur loco libelli conuentionalis, sicut est ne-
cesse regulariter dare libellum in scriptis, ita protestatio
nem loco libelli subrogatam. loco enim petitionis pro
testatio habetur. ff. de nau. fœ. l. ii. ar. dictę l. vt perfectius.
& xvj. q. iii. §. potest. in Auth. de tempo. non so. do. §. cõ-
testationem. & hoc casu protestatio habet effectũ inter
rumpendi pręscriptionem, vt dictis iuribus. & hic tol-
lit effectum possessorii. qui est præscribere. In aliis casi-
bus non est necesse, q̃ fiat protestatio in scriptis, cum
hoc non reperiatur in iure cautum. & ideo stabitur re-
gulæ. C. de pac. pactũ, qui bona. Item protestatio debet
plene cõtinere factũ, super quo fiat protestatio. ad hoc

10

quod

quod protestās de protestatione huius possit se iuuare, verbi gratia, Possum funerare patrē meū non animo hereditatis paternæ assequendę, & etiā vt sumptus con seruē, vt qui ad ista duo vult se iuuare, plene habet protestari.ff.de reli.& sumpt.at si quis.§.plerique.in fi.nam in non expresso non iuuabitur protestans, nec mirum, quia protestatio ad expressum intendebat, & ideo in hoc proderit, ar.C.de inge.ma.ingenuum. Item protestatio debet esse clara, & tempore competenti facta. ff. quod vi aut clam. qui aliter.in princi.& §.j. Nunc† quæritur, quid sit effectus protestationis. & dic, quod multiplex. nam quandoque habet ius illæsum cōseruare, qñque dubium declarare, & plerunque nexū obligationis euitare. & alios effectus, vt in diuisione necessariarū protestationū.§.euidenter colligitur. Habet enim protestatio acquisitionem possessionis quandoque impedire, vt no. vij.q.j.pontifices. & regulariter protestatio habet effectum infringēdi id, super quo interponitur pro modo protestantis, & sic omnis ap. legitimum habet terminum a quo, vt interesse, pro quo tuendo interponitur, alias si non interesset, non admittetur appellatio. §. de ele. cum inter R. & de cō. preben. relatum. & ij.q.vj. non solent. & terminum ad quem. s. illum ad cuius receptionem interponitur. ff. de appel.l.j.nec ap. rescindit quodlibet factum, sed illicite attentatum contra appellationem, §. de elec. cum nobis. sic protestatio quæ pinguius quandoque subuenit, quam ap. C. de filijs fa.l.j.& ij. habere debet terminum a quo, s. interesse protestantis, quod protestatio tueretur, & terminum ad quem, s. id, quod est onerosum, seu illicitum, protestanti gratio sum impugnare, remouere, seu retractare, quod vigorē consequeretur protestatione nō emissa. Ex quibus † colligitur protestationem legitimam continere duo, scilicet interesse protestantis, & impugnationem iustam, alias protestatio est respuenda, vt ex superioribus probatur. Item protestatio habet effectum interrumpendæ præscriptionis. vt. C. de epis.au. si præses. & l. fi. quod intelligo indis. quando præscriptio ex sola negligētia illius, contra quem præscribitur, procedit, vt dictis l. & C. de his qui met.iudi. non appellat. l. secunda. de non numerata pecunia.in contractibus. §. fi. sed vbi præscriptio procedit nedum ex negligentia illius, contra quē præscribitur, sed etiam cū hoc ex possessione illius, qui est in præscribēdo, dubitari consueuit, an protestat io hoc casu interrumpat præscriptionem. Dic ꝙ sic, vt in l. vt plectius. Vel dic, ꝙ illa loquitur in quatuor specialibus casibus. Sed nunquid protestatio possessorium tollit, vt non prosit. ver. gra. In eo qui est in possessione eligendi vel colligēdi, & protestatio fit contra eum, ꝙ vox eius n ōpstet suffragium nisi de ɔsuetudine, vel de iure vocem habeat in electione, an per huiusmodi protestatio nem commodū possessionis sit ablatum. & primo videtur qood protestatio non tollat effectum possessorij, quia etiam lis mota seu pēdens effectum possessorij nō tollit, ergo minus protestatio sola. § de in inte.re. c.ij.& vt lit. pen.c.j.& §. de iur.pa.ex literis.ar.ff.de rei ven.l.vtique. nec petitio facta in iudicio quē facit reū.xv.q.vij. c.fi. imo prius debet conuinci. quam aliquid auferatur ab eo. C. de iur. fis. facultas.& l.fi.sed cōtra, supra de elec. Cuma a. dicunt quidam, ꝙ protestatio commodum possessionis nō tollit. §. de ele.in Genesi.& lvj.di.fans. sed dico distinguendum in hoc articulo, nam aut protestans nititur contra ius cōmune aut fun, aut præter. primo casu non tollit protestatio commodum possessorij. sic loquitur c. i Gen. vel ibi probauit se canonicū ille contra quē fuerat protestatum. Secundo protestatio tollit cōmodum possessorij. & sic loquitur dec. Cumana. ibi enim pro protestantibus erat ius cōe. xvi. q. fi. ca. fi. vnde probato petitorio, quod erat fundatū iure cōi pro protestātibus, & pbato solo possessorio per illos, ɔ quos fiebat protestatio, petitoriū † trahit ad se possessorium, vt ipsum solū nō prosit. §. de cā pos.& propric. cū dilectus Si enim probaui petitoriū pro me ɔ te possessorē, constat, quod possessio a te est auferenda, ergo multo magis vbi tu actor pbasti de possessorio, & ego reus de petitorio excipere potero, non est tibi efficax hæc possessio probata, quia per me constat de petitorio, quo probato fiet ɔ te executio, & sic cum detur actio, multomagis exceptio. ff. de superfi. l. j. & hoc dicit. l. ff. de rei ven. officiū. Vbi n. probaui rē meā esse, necesse habet reus rem restituere. & ita, p batio petitorij extinguit factū possessorij. Nec aduersatur dec. §. de cā pos. cum ecclesia ibi nulla fuit protestatio a parte canonicorū Sutrinorum emissa, & a clericis admissa, sed vrentes iure cōi elegerunt, & electione facta clerici collegiatarum ecclesiarum dicē tes se debuisse interesse petierunt illam electionem infirmari, & deduxerunt tam petitorium quam possessoriū in iudiciū vt fatui, quia si solū possessoriū induxissēt obtinuissent, ar. ɉ. de iur. pa. consultationibus. & §. de ele. querelā. Sed quia possessoriū & petitoriū simul intentauerunt, & erat probatū iure cōi petitoriū pro canonicis Sutrinis, nec clerici collegiatarū ecclesiarum poterant hoc ius cōe consuetudine vel alio modo infringere. Petitoriū probatū iure cōi sustulit fructū possessorij. & sic est casus. j. de censi. olim cām. vbi episcopus petebat in certis terminis sibi solui nomine synodatici certum numerū denariorū Papien. per clericos plebis Rupinę. & clerici dicebant se nō teneri nisi ad denarios Lucen. quos dominus episcopus recepit vno anno, in sui suū protestatus fuit, & ibidē dicitur, quod si clerici sic persoluissent per. xl. annos, præscriptione tuti essent, sed nō essent tuti, si dicta protestatio ipsum possessoriū sustulisset, quia tūc minime præscriberetur. ff. de vsuc. sine possessione. Sed forsan dicet aliquis, quod protestatio nihil operata fuit in dicta decr. quia fuit ab illa recessum per ɔriū actū, vt innuit ibi gl. & ob hoc protestatio, quæ vires non habuit, dicto casu non sustulit ipsum possessoriū, sed dici posset, ꝙ actus receptionis Lucen. non fuit directe ɔtius protestationi, qa si episcopus nomine ecclesiæ suæ habebat a dictis clericis recipere Papien. iur. ecclesiæ non fuit derogatū facto episcopi in receptione Lucen. ergo protestatio stetit post receptionē Lucē. licet si essent Lucen. recepti per spatiū. xl. an. fuisset præ iudicatū ecclesiæ, & per consequens protestationi, quę ius ecclesiæ tuebatur, quia prælatus pōt facere deteriorē conditionē ecclesiæ negligēdo, & si alias regulariter non posset. xvj. q. vj. fi episcopū. & §. de excep. cū venerabilis. & §. eo. delictū. Itē ēt episcopus recipiendo partem synodatici sciens se ius pinguius habere per vsu panis totū retinebat. ff. de vsufru. is qui vsūfructū. saltē quousque esset pscriptū. itē dato, quod esset recessum in dicto casu a protestatione, nihilominus dico, quod, ptestatio non tollit possessoriū, nisi ille, ɔ quē protestor, nō innitatur iure cōi, vt fuit in dicto casu. Nā licet soluere synodaticū sit de iure cōi, §. de of. or. cōquerēte, soluere tñ hoc genus monetæ, vel illud, est præter ius cōe, & ideo solutio Lucen. iure cōi nō impugnata, si perseueret vsque ad xl. annos protestatione non obst. pscriptionē pariet. Et subditus ɔ superiorē pscribere pōt, quod soluat certā summā, & plus exact⁹ pōt ɔdicere. C. in qui. ca. colo. do. ac. pos. li. xj. & dico quod, ptestatio regulariter nō tollit possessoriū, nec effectū eius, qui est pręscribere, & si qū tollat effectū possessorij, vt in dec. Cumana. hoc facit petitoriū, pbatū, vt §. declaratur, sic effectus possessorij, qui est pscribere, tollitur qñq; p contestationē, vt qñ agere nō poterat, ptestans, vt in l. vt pfectius. alias, ptestatio cursū pscriptionis nō impediret, ar. præ. l. ¶ Postmodū qritur. qñ a protestatione recedatur, & d;c, quod qñ factū, ptestantis oīno liberū cū, ptestatione ante facta se cōpati nō pt, receditur a, ptestatione. ɉ. de ap. solicitudinē. & §. de consti. cū M. & ff. de acquir. hære. l. p hæredē. j. rñ. §. vlt. in fi. eiusdē l. & est rō pdictorū, qa plus de- claro volūtatē meā facto, q̃ verbo. ff. de ædil. edic. l. si in c. ei. qui. Ei ga p facta plus iudicor q̃ p verba. xxij. q. v. ca uete.

ucte.ii.q.i.cum omnis. Et dixi generaliter factũ omni nn liberum protestationi aduersum ipsam protestatio nẽ tollere, secus si non esset liberũ, vt quia metus inter uenisset. s. quod me, causa. c. j. aut voluntas superioris, q factũ protestationi priũ inuaxit. vt xxviii. dist. diaconi. & istis duobus casibus factũ priũ protestationi protestationem non tollit, nec est mirũ, qa dictis casibus facientes, faciendo magis videntur pati, q agere. ¶ Sed quæro vnus aduersarius protestatur, & aduersarius in ꝯ rium, vt quotidie fit, nunquid secunda protestatio tollit primã? Et vr quòd sic. ff. de libe. ag. l. j. §. denuntiare. & §. seq. sed ꝯ vr, quia licitũ est vnicuique, vt vult, rei suæ legem imponere. ff. de sol. l. j. ergo & protestatio super ca. So. cũ protestationes hincinde fiũt, aut actus communis vtrique protestantium ita q directo interesset vtriusque, & hoc casu secunda protestatio tollit efficaciã primæ, vt dicta. l. de libe. ag. aut non. & hoc tripliciter, quia factum, super quo fiunt hincinde protestationes, est principaliter pro protestante primo, aut ecõtra, aut est dubiũ, primo casu protestatio prima nõ enervatur, verbi gratia, Reus protestatur. quod si aliqua dicat, q sapiant lit. conte. non vult lit. haberi pro contestata, actor in contrariũ, perisstam secundam non tollit primã, & cum verba lit. contestationis fieri possint animo contestandi lit. & animo informãdi iudicẽ, ista verba ambigua quæ sunt principaliter rei, potest ipse reus p suam protestationẽ interpretari. ff. de pac. iur. gen. §. qd fere. & ff. de iudi. l. si quis intentione. sed secundo casu & tertio, protestatio sequens tolleret efficaciã primæ. arg. ff. quod vi aut clam, aut qui aliter. §. si quis, cum & in primo mẽbro, & in istis potest esse ratio. in re cõmuni regulariter melior est conditio prohibentis. ff. communi di. Sabinus. & de cura. fur. consilio. in fine. & ob hoc vbi factũ est cõmune, seu et principalius interest protestantis secundario in contrariũ, seu vbi est dubiũ, cuius interfit principalius, prima protestatio non habet effectum consensu aduersarii non vestita. Item primus protestans vr impetere, & secũdus defendere, & ob hoc in re dubia secundo protestanti est magis insistendum vt s. de prob. ex literis. & s. eo. cum sunt. licut etiam vbi factum est cõmune, cũ fauorabilia sint iura tam reis q̃ actoribus. ff. de act. & obl. Arrianus. & ff. de re. iur. fauorabiliores. ergo multo magis vbi principalius intercit secundo protestanti, secunda protestatio primam eneruabit. ¶ Vltimo quæritur, pone in termino peremptorio dato ad ponendum, vel ad articulãdum, vel alis protestatur dans positiones vel articulos, q articulos datos possit declarare, diminuere, interpretari, corrigere, vel mutare, & nouos dare, si ad eius notitiam peruenerit, an hac protestatio valeat? Rñdeo, dicta protestatio est vtilis quoad declarationẽ. arg. ff. de acqui. re. do. adeo. §. cum quis. in fin. & ff. de testa. hæredes. §. quod verò qs obscure. Idẽ dico quo ad interpretationẽ. ff. de iud. l. si qs intentione & s. de accu. cũ dilectus. qdam tñ distinguũt in pdictis, an i principio, medio, vel fine fiat declaratio, seu interpretatio. vt no. s. de rest. spol. cum ad sedem. sed quoad diminutionem distingue, aut est qlitum ex narratione aniculi parti aduersæ, & tunc non licet diminuere, quatenus facit pro aduersario, art. Auth. de his q ingre. ad app. §. illud etiam. col. i. ff. de pos. l. Publia. §. fin. & l. i. §. si rem. verb. gratia. appellat quis obiiciens in personã vel formã, & articulat super hoc, vult detrahere hos articulos, dico, quod non potest in pjudiciũ appellanti cui ex dicta articulatione accreuit ius. Quod alia non potest opponere appellãs, ar. s. hoc li. de ele. ab eo. nõ p ut dicit cõstitutio, vt circa, aut non facit p aduersario & tunc potest tollere, quia hoc casu solus fauor articulãtis versat. Simili mõ dico in eo, q mutare vult, vel corrigere distinguẽdo. In eo vero q vult articulos nouos dare post perẽpto. prætextu protestationis appellatio nis antefacte vr distinguẽdũ, aut articuli de nouo positi non sapiunt crimen vel defectũ, aut sapiunt, primo casu, siue articuli nouiter positi sint post terminũ pem pro. nati vel noti, & de hoc constat, quod saltem per iu ramentũ possunt admitti, arg. s. de excep. pastoralis, & de offi. dele. insinuante. ar. Præsertim si de facto in articulo contento cõpeteret ius agendi ex natis post perẽpt. quia in illis et sñia lata nõ obstat ergo minus perẽ. obstabit, ar. ff. de excep. rei iud. l. si iurm. §. eãdẽ. sed in vo tis post terminũ distingue, aut post huius terminũ restat cognitio, & dic tunc vt prius, aut non restat, vt quia est conclusum, quo casu non est cognoscere, sed cognitũ esse, tunc non admittitur, & est ratio. est enim quod ipsi imputetur, qui ante iudicium præparare debuit iustitiam, & diligenter inquirere. Sed nunquid ead. distĩ. adhibetur in natis, dic, aut sunt nata, ex quibus cõpetit ius agendi, aut excipiendi, si excipiendi admittã, si agendi, aut de hoc articulat actor, aut reus, si reus, dic vt pri⁹, si actor, aut libellũ põt iuuare ex causa de nouo orta, & sic dic vt prius. aut non, tunc. n. admittam. probatur s hoc li. de re iudi. abbate. nec valet, si dicas, valet ad agẽ dum, ergo ad excipiẽdũ, nã hic est figura dictionis, nisi n. mutatur quid in vbi. Secundo casu no. dixit. B. Cõpo. quod non debet admitti, vt no. s. de elect. quod sicut, cui opinioni assenio in notis, sed non in natis, nã post perempt. iur. dilatoriarum vt est lit. contest. dilatoria or ta post proponi potest. vt d. c. insinuante. Secus dico in his, quæ nata sunt de nouo post peremptoriũ propter rationes per dictũ B. allegatas, & est ratio diuersitatis, articulans potuit sibi prævidere in notis post aniculationẽ, sed non in natis, & ideo sibi imputatur, argu. s. de re iudi. suborta. nec valet protestatio quoad not. quia sa ctum peremptorium, ptestationi obuiat, quod est fortius, vt not. in casu decre. s. de elect. cap. cum Vintonie sis. argu. ff. de mino. verũ. §. fin. & protestatio dictis casibus est magis voluntaria quam necessaria. Prædictis ergo modis generalia specialia non comprehendunt. Regulare tñ est, q genus speciẽ cõprehendit, sicut totum partem. ff. e. semper specialia. & s. eo. in toto. Est etiam 14 regulare, q tantũ facit generale in omnibus, quantum speciale in singulis. ff. de admi. tut. l. si duo. C. de pscript. xxx. vel xl. anno. omnes. de quadri. pscrip. l. ii. & verbum generale generaliter est intelligẽdũ. ff. de serui. vr. p. l. si seruitus. xix. di. si Romanorũ. s. de priuile. qa circa. qd aũt generale speciale non comprehẽdat, hoc facit materia, modus, seu qualitas, & aliæ circunstantiæ generales arctantes, vt per instãtias supra positas probatur.

SVMMARIVM.

1 *Paterna potestas non atrocitate, sed pietate monetur.*

2 *Iudices in noxios quo affectu moueri debeant, & prelati erga subditos.*

REGVLA XII.

IN Iudiciis. Ad intellectum hu⁹ regulæ curiosus videre posset Thomã secunda secundæ. q. lxiii. p rotũ. & maxime articulo vltimo. Dyn. de æqualitate in iudiciis seruanda, siue partes sint pares siue impares, allegat in authenti. iusiur. quod præsta. ab his §. & econtrario. & §. & primũ. ibi, nequaquã si id inclinato. & c. & vt iudi. sine quoquo suffra. §. deinde. & §. qd aũt. & de fen. cini. §. iusiurandũ. Cũ. n. iudices circa sublectos se habere debeant, vt patres circa filios. in Auth. vt iudi. sine quoquo suffragio. §. reos. & iusiur. quod præ-1 statur ab his. §. deuotos. paterna vero potestas non atrocitate sed pie tate mouetur, & pro liberis consilium capit. ff. ad l. Iul. de parricid. l. Diuus. & de adult. l. necesse ca. §. 2 pe. cõcluditur iudices & prælatos circa subditos pios esse debere, & intereos in iudiciis æqualitatem seruare nam inæqualitas etiam in extraiudicialibus & in arbitriis iura reprobant. ff. de arbitris. l. si de reis. circa pri. & l. Pedi⁹. §. in seruũ. & l. si eũ dies. §. pe. ff. d vul. & pu. sub. l. iã hoc iur. & l. Luci⁹. C. de rescin. ve. l. rata. de re. mi. & l. lol. And. in Tit. de reg. iu. E in

in testamento. de Impu. & aliis substitu. l. hæreditatem. & l. quanuis. ¶ Prima glo. ponit exempla, secundo signat in ɔtriū quatuor canones, quatuor decr. & duas leges, soluit, & dat quinque similia. Tertio ponit quatuor modos, quibus dicitur iudicium, in fi. no. & instruit Io. An. ¶ In j. glo. ibi. §. si arbiter, statuit locū, in quē altera pars nō potest honeste venire, nō arctat ēt eū qui venire poterat. absurda. n. esset inæqualitas illa, quod solum vna partiū ligaretur, & ibi [*aut facta*] versi. persona. ibi in eodē genere delicti aliter punitur seruus q̃ liber. Idē aliter quod fit in parentē vel patronū, q̃ quod fit in extraneum, & ibi in sacris. & vide. ĵ. e. non licet. ¶ in j. glo. ibi in sacris, & l. vnicuique. li. xii. vnde & priuilegiū vni⁹ litigantiu transit ad alterū. C. de fruc. & litiū expen. l. fi. signatur ad hoc ɔtriū. instit. de iure natu. §. sed quod princ. vbi de hoc. & hoc p̄ Dy. cui nō placent solutiones il. æ, quarum prima distinguit, an priuilegiū detur ad litis executionē, & tūc aduersario prodest, aut ad decisionē, & tūc secus, quam probat per l. C. si aduer. transac. l. j. & ii. C. de repu. q̃ fi. l. vna. scda distinguit, an ꝓprio motu concessu fuerit, & tūc nō prodest aduersario an ad petitionē, & tūc prodest, quā ēt improbat per præ. l. fin. C. de fruct. & lit. ex. distinguit ergo sic. Aut priuilegiū continet ius iniquū, quia concessum in alterius læsionē, & tūc distinguitur, q a si id ad petitionē vti debet impetrans eo. iur faci. ĵ. de mutu. pe. c. ii. si sine postul. non cogitur. ff. quod quisque iur. l. j. & ii. Si vero non ɔtinet ius iniquū, sed fauorē illius, cui conceditur, & aliquam iur. cōmunis relaxationem, siue proprio motu, siue ad petitionē sit cōcessum, prodest solū impetrāti, & non alteri eu non cōtingenti, vt io §. sed quod principi. Prodest ēt litigāti cū illo, vt vitetur inæqualitas, & quia vr̄ eum contingere, & sic loqtur. l. vlt. C. de fruc. cū concor. & ibi. c. pen. in fi. Io. mon. ponit. xv. significationes super rubri. de iudi. quas dat per hos versus.

Actio lis, authoritas, forus, arbiter, ultima uelle,
Quæstio, discretio, sententia, instantia, discussio, posse,
Pernicies, pœna, processus iudicialis.

Actio. ŝ. de probatio. ex literis. ff. de iudi. in tribus. insti. qui. non est per fa. § præterea. Lis. ff. de pecu. quod debetur. ad Treb. l. j. ii. respon. Authoritas. ŝ. de iudi. decernimus. lxxiii. dist. c. j. Forus. de iudi. quanto. Arbiter. ii. q. vi. a iudicibus. ff. q satisda. cog. ab arbitro. ŝ. eod. li. de offi. delega. ab arbitris. Si. n. arbiter est iudex, ergo arbitriū iudiciū. Vltima velle. vt hic ī gl. & C. de sacrosan. & l. habeat. qō. C. de or. iudi. l. q̄stionū. Discretio. vt in gl. & ff. đ iudi. l. cū prætor. & de p̄bend. grauc. xxxii. q. iiii. origo. Sētentia. lxi. di. neophitus. de re iudic. in causis. de appel. si duobus. ŝ. de p̄scrip. c. fina. ff. de lega. iii. q concubinā. §. si hæres. & eccle. xviii. ante iudicium & iustitiā te para. Instantia. C. de iudi. properādū. ŝ. de iudic. c. penul. Discussio. ŝ. de ver. si. forus. in princ. Posse. ff. de iudic. iudicium soluitur. Idē potestas iudicandi. Pernicies. j. ad Corinth. xi. ibi, Qui manducat & bibit indigne, iudiciū, idest perniciē sibi manducat & bibit. dicit glo. condemnationē pœnę. l. distinct. & purgabit. in princip. In Io. v. capi. qui mala egerunt in resurrectionē iudicii. i. pęnę æternæ. Processus iudicialis. ŝ. eodē li. de iudi. c. j. de excep. pia. Archi. q de hoc aliquid tractauit. ŝ. eo. li. de rel. statutū. §. insuper. dicit. quod q̃nque ponitur pro tempore. lv. disti. præcepta. pro deliberatione, vel examinatione, & xix. dist. c. j. in fi. xlvii. di. de Petro. in fine.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad q̄stionē de actore & reo priuilegiatis de certo iudice, quam omitto, q a illam posui. ŝ. e. li. de priui. c. j. §. & idipsum. Sed prosequar q̄stionē fratris Huberti. quā sic proponebat. Ecclesiæ collegiatæ ɔcessit Papa priuilegium, ꝙ præscriptio minor centenaria in suis bonis vel iuribus non currat ɔ̄ eam, agit p̄latus ɔ̄ capitulū, vel econtra, quorum bona sunt discreta sup̄ re alias præscriptibili. quærebat an alter contra alterū illo priuilegio posset vti, hanc aūt abbreuiabo. Ad affirmatiuā. v. ad negatiuā. iiii. allegando. tertio ponitur solutio & pro contrariorū solutione distinctio. Ad primum, quod possit, inducebat, ꝙ appellatione ecclesiæ episcopus & capitulū continetur. de ver. significa. cum clerici requisisti. de testa. nec mirum, puta ad corpus cōstituēdum necessaria sunt caput & membra, quæ hic concurrunt. de his quæ fi. a præla. nouit. facit. xii. dist. c. j. xlv. di. cū B. de p̄scrip. cū non liceat. Si ergo prælato & capitulo datū intelligitur, videamus contra quos datū sit, & vr̄ ꝙ ɔ̄ omnem antiquum statum iure communi priuilegio, vel alias in ecclesia laudabiliter obseruatum immutare volentem, & hoc facit præscribens, ergo cōtra illum competit. Ad primum inducitur. xxv. q. j. per totum. ii. q. iii. si ea. & c. seruatis, & c. institutionis. per q̃ patet, quod euersor dicitur, qui id facit, & extra ecclesiā est, licet videatur intra. xciii. dist. si inimicus. ergo stans pro statu antiquo vtetur priuilegio contra præscribentē sicut contra extraneum. ¶ Secundo ꝓbatur sic. Prout se habent singulares ecclesiæ ad vniuersalem, cuius sunt membra, ita membra singularis ecclesię ad ipsam ecclesiam, facit. j. q. j. multi. vii. q. j. Nouatianus xxiiii. q. j. loquitur sed priuilegio vniuersalis ecclesiæ cōcesso vna ecclesia vtitur ɔ̄ alteram. Nam priuilegium contra præscriptionem. x. xx. vel xxx. ann. datum est ecclesiæ. De xl. annis. xvi. q. j. quas accusationes. ii. q. iii. neque decennii. de præscrip. de quarta & illo vtitur ecclesia ɔ̄ ecclesiam vt ibi. xvi. q. iiii. volumus. Itē priuilegiū rest. in inte. iure minoris datum ecclesiæ, quo tamen vna contra aliā vtitur. de rest. in integ. auditis. sic ergo vnum membrū ecclesiæ contra aliud vtetur priuilegio, de quo loq̄mur. Est simile de priuil. Velleiani dato mulieribus fideiubētibus, quo vna contra aliam vtitur. C. ad Velleia. si sinc. Idem in Macedoniano, quo vnus filiusfa. iuuatur contra alium. ff. ad Macedo. si filius. Idem etiam in priuilegio religiosorum de non sol. deci. ŝ. de deci. ex parte. xv. q. j. q̄stiu. nec obst. si dicatur, talia priuilegia nō data collegio, quia priuilegium clericorum quoad forum datum est collegio clericali, de foro compe. si diligenti. & & tamen contra clericum vtitur clericus illo, eo. ti. c. j. xi. q. j. insolita. sic & in proposito cum quilibet de ecclesia participet priuilegio. ŝ. eo. li. de priuile. per excep. dicam in rebus ecclesiæ quemlibet de ecclesia illo vti posse. ¶ Tertio specialiter de priuilegiato sic probatur. Si minor mutuat filiofam. bene vtitur priuile. minoris ætatis contra priuilegium Macedonianum. ff. de mino. vetum. in fin. & l. seq. & hoc maxime, quia is, cōtra quem præscribitur, tractat de damno vitando, & alter de lucro, quorum non est par ratio. C. de codic. l fina. facit, xii. q. iiii. quicunque. ¶ Quarto sic, Quod commune est duobus proficit vni contra alterum, vnde communis tutor duorum pupillorum agit pro vno contra reliquum. ff de autho. tu. accipientis. Sic dicamus de isto priuilegio. ¶ Quinto cum præscriptio sit contra naturalem æquitatem secundum quam pars cum aliena iactura locupletari non debet. eo. ti. locupletari. Si ergo vnus contra alium priuilegio vti possit impediente locupletatione prędicta, & sic benignior est talis interpretatio, maxime q a res ad suā nām facile reuertitur, quo olī oēs ecclesiæ gaudebāt priuilegio cētenariæ præscriptionis. C. de sac. san. ecc. vt inter diuinū. facit. xxxv. di. ab exordio. ff. de pact. si vnus. §. ꝙ si nō totū. ex his concluditur, ꝙ alter ɔ alterum priuilegio se defendit. ¶ in contrarium. priuilegium, quod est lex priuata contra ius commune non plus ꝓcedit, q̃ verba sonent, & restringitur ad eos q bus & ɔ̄ quos & ad ea super quibus est cōcessum, hęc patent per ordinem. vii. qō. j. petisti. de priuil. tanc. de ver. sig. ex parte. de decimis. ex parte. pp̄ id iubet videri & cōseruari priuilegiorū tenor. de priuilegi. porro. Sed ex tenore priuilegii qd ponit thema, pꝫ tūc illud cōpetere, cū ɔ̄ ipsam minor pręscriptio allegatur. Sed in terminis quæstionis non allegatur contra ipsā ecclesiam cū in iure indefinita æquipolleat vniuersali,

de

de quo s. de elect. vt circa. erit idem dicere ɔ ecclesiã, & ɔ totã ecclesiam. Solus autem prælatus vel solũ capitulũ nõ faciunt illam totã, sed eius partem tm̃. de iis q̃ fi. a præla. nouit. ergo allegatio præscriptionis, quam facit alter ɔ alterũ, non est ɔ totam ecclesiam, sed est membri contra mẽbrum, ad quẽ casum non vr̃ priuilegiũ pertinere. ¶ Secundo sic, cũ vis corporis non sit singularium de corpore. xii. quæstione secunda, qui manumittitur. & quæst. j. §. si ergo. ff. de rerũ di. §. in tantũ. priuilegiũ datum ecclesiæ non est datum singularibus, singulares sunt prælatus & capitulum, cum diuisim de illis loquimur, ergo priuilegio ecclesiæ quasi sibi nõ dato alter solus maxime ɔ alterũ vti non poterit. facit. s. eo. libr. de præben. manda. alias ẽt sequeretur, quod qui vt singularis de corpore participare debet priuilegio, læderetur ex illo, quod esset absurdum, vt eo. tit. ꝙ ob gratiã. cum concor. ꝙ enim, vt dixi in princ. primæ partis, p̃latus & capitulum censeantur ecclesia, cui priuilegiũ datum est, si ɔ ipsorum alterũ admittatur, cõtra ecclesiam inducetur, ergo ecclesia sibiipsi erit ɔ̃ria, inducendo istud pro se & contra se, & sic secum dissidendo nulli conueniet. xxiii. q. vi. ꝙ autem. de pœ. dis. j. §. his protestãtibus. de app. solicitudinẽ. Melius est ergo, vt canon dicit, neutrum de suis iuuari, quam alterũ lædi. 14. q. v. denique. de sepul. c. j. quod ergo commune est, neutri ꝓsit, vel noceat. 24. q. j. quoniam vetus. ff. de in ius voc. cõmunis. ff. de rap. vir. illud. facit, quod no. de postula. c. vi. nec exigat hui⁹ corporis alter ɔ alterũ, quod ɔ se nolit. 32. q vi. nihil iniquius. ¶ Tertio, quod priuilegiatus ɔ priuilegiatum priuilegio non vtatur, inducit prolixe, qđ not. de proba. in præsentia. in gl. ingressus. in prin. & qđ no. e. ti. qui prior. in fi. gl. & decr. cũ dilectus. de ord. co. ver. nos autẽ. ex quibus patet priuilegium euanescere substitutionis, vel dotis, vel spoliationis cessare contra illum, qui parem causam fouet. ¶ Quarto inducitur, quod in omni scriptura ad intentionem scribentis est recurrendum. de rescr. super. literis. de arbi. exposita. de præben. c. fi. Intentio vero papæ in hoc casu est, ꝙ ꝑ minorẽ præscriptionẽ centenaria ecclesia non cadit a iure suo. Sed quicunque vincat, vel succũbat, ex litigantibus ecclesiæ, nil deperit. ergo priuilegio non est locus, quia non est iste casus, cui voluit prouidere cõcedens, & faciant similia, quæ nota. s. de his q̃ fi. a præla. cũ apostolica. in glo. Ideo, & vide, qđ dixi, de præben. ex literis. sup versi. egressus. post princip. ex quibus cõcluditur, alterũ ɔ alterũ priuilegio vti non posse. ¶ Soluẽdo dixit prælatũ ɔ capitulũ, vel econtra, illo priuilegio vti non posse, sed eius vsum esse ɔ omnẽ, qui rem ecclesiæ ab ipsius dominio aduocaret. Dicit autẽ, ꝙ vniuersalium priuilegiorum quædam respiciunt fauorẽ ꝑsonarũ datũ certis causis & in certis articulis, tale dicit priuilegiũ minorũ, & ecclesiarũ, in resti. in integ. ff. de minori. l. j. & per totũ, & mulierũ in Velleiano, & filiorũfa. in Mace. q̃ ꝓprie nõ põt dici data vniuersitati, vel corpori, sed sunt vsia, & istis vtitur vnus talis ɔ aliũ talẽ, vt dixi in ii. atqu. primæ partis. Aliud datur corpori vel vniuersitati, fauore tã vniuersitatis, q̃ singulariũ, & isto põt vti ad sui defensionem tã vniuersitas quam singulares ipsius personæ, & contra alios singulares ipsius corporis, vt etiam ibi dixi ĩ fi. De priuilegio fori clericorum aliud est qđ datr̃ vniuersitati vel corpori ipsi⁹ fauore nõ partis vel singulariũ ꝑsonarum, hoc vtitur vniuersitas, vel alr̃ ꝓ ipsa, ne ipsius ius pereat, aliter illi priuilegio non est vsus, vt dixi in fi. scdæ partis, & ꝑ hoc ɔ̃ria sunt soluta, & vide, qđ dixi in q̃stione sup regula priuilegium. in princip. solutionis.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio secunda non præiudicat priori.*
2 *Clericus si diuersorum episcopatuum beneficia duo habeat, vtri potius obedire teneatur.*
3 *Obligationi omni subintelliguntur inesse quatuor.*
4 *Delictum quod non excuset superioris authoritas, ubi sit.*

REGVLA LXIX.

IN malis promissis. [Fidẽ] Multas significatiões fidei, vide de sũ. tri. sup rubrica, Expedit ſm vtilitatẽ, nec decet ſm honestatẽ. & de his omnibus. s. de voto, magnæ, post prin. ¶ Prima glo. ꝑ exẽplis & materia remittit & distinguit malũ ꝓmissũ a male promisso. ¶ Prima gl. in fi. idem Dy. qui dicit mala ꝓmissa ipso iure viciari. & de pac. iurisgen. §. & generaliter, & de verb. ob. l. generalr̃. l. veluti l. stipulatio hoc mõ. & l. plagii. & l. si stipuler. inst. de inu. stip. §. quod turpi. sed male ꝓmissa, puta ꝑ dolũ, vel metũ vitiant̃ iterdũ ope exceptionis. C. de inuti. stipu. l. dolo. ff. de ver. ob. si qs cũ aliter. & nihil interest, actionẽ nõ haberi, vel haberi ꝑ exceptionẽ elidẽdam. ff. e. tit. l. nihil.

QVAESTIO.

Hæc regula adducitur ad q̃õnẽ disputatã ꝑ dñm Io. de Azarolis nũc ẽpum Cesena. qua q̃rebat, an scholaris, q iurauit creditori nõ exire districtũ Bonon. añ solutionẽ sine ipsius lnĩa filiusfa. ex iusta cã reuocatus a patre, vel clericus bñficiatus reuocatus ab ẽpo ad residentiã, vel simplr̃ sit piurus, qa nõ obtẽta lnĩa creditoris licet petita ante solutionẽ repatriauit. Pro scholare inducũtur sex. scđo ɔ ipsũ alia sex, tertio de q̃stione eliciunt̃ tres casus nõ dubii, sed dubius soluit̃ distinguẽdo, & sic ɔ̃riis rñdet̃. ¶ Ad primũ, ꝙ nõ incurrerit piuriũ inducebat. vi. vinculi prioritatẽ, ipsi⁹ maioritatẽ, subintellectã quadruplicitatẽ, supioris authoritatẽ, iurãtis qualitatẽ, & reuerentialẽ possibilitatẽ. De primo patet, ꝙ ipse pri⁹ obligatus erat obedire patri & episcopo, sed oĩs secunda 1 †obligatio intelligitur fieri sine præiudicio prioris. eo. tit. q prior. cum concor. probatur idẽ de fo. ꝯpe. c. pe. de re. cũ contingat. s. eo. li. eo. ti. tibi qui. & c. duobus. de iur. pa. postulasti. de decimis, ex multiplici. de sen. excõ. si vere, & optime. de iureiur. tua. & c. veniens. & c. intellecto. & c. eã te. q̃ ẽt ĩ iuramẽto loquũtur. Et vide, quod de bñficiato duarũ ecclesiarũ aduocato & vasallo not. de postul. in c. vit. in vlt. glo. & quod sup ea scripsi, & dixi hoc titulo in regula, ꝯtus. in prima q̃stione. q̃ ꝑꝑ breuitatẽ nũc exprimere omitto. facit, quod scripsi post In no. de p̃ben. cũ iã dudũ. post prin. magnæ gl. de clerico 2 †habente duo beneficia diuersorũ episcoporũ, q plus tenetur obedire primo, & vide qđ no. Ho. de hoc in sũ. de ma. & obe. §. & ad qđ obediens. ver. qđ si dũo. ex qb⁹ cõcludit̃, ꝙ ex quo tenebat̃ plus obedire patri, vel ẽpo, qbus prius erat astrictus, faciẽdo qđ de iure debuit, nõ peccauit. xxiii. q. iiii. q peccat. & sic nõ est piurus. De secũdo, s. de maioritate ꝯstat, ꝙ in duobus qb⁹ qs est obligatus, p̃cipientibus ɔ̃ria, maiori est obe. viii. dist. q̃ ɔ̃ mores. xi. q. iii. q resistit. xxiii. q. j. qđ culpatur. facit de ma. & obe. ꝑ tuas. s. e. li. de p̃ben. si a sede. & cle. vt lite pen. c. j. ver. neutro. sed hic habemus creditorẽ, cui iurauit studẽs nõ exire destrictũ. Ex altera parte est vinculũ naturale, quo qs tenet̃ obedire patri. j. dist. ius naturale. 33. q. v. est ordo. & diuinũ p̃ceptũ. exod. 20. honora patrẽ. facit. 23. q. iiii. duo ista. & qđ not. 11. q. iiii. qm̃ multos. in gl. sed nũquid. in fi. & 30. di. c. j. vel iure communi, quo tenetur episcopo. de maio. & obe. si qs venerit. de osti. or. conquerente. quandoque per iuramentum. xxiii. di. quanquam. de ver. signi. cum clerici. Isti autem duo episcopus & pater sunt quoad debitorem maiores creditore, ergo eorum cuique debuit obedire, & sic non 3 fuit periurus. De tertio sic ostenditur. In †omni obligatione iuramento firmata subintelligũtur ista quatuor, facultas rei, pseuerantia, verisimilitudo, & cogitatũ. De primo patet, de iur. iur. breui. & c. q̃relã. facit c. ii. quẽadmodũ. 22. q. v. de forma. & q. ii. faciat, sed hic est difficultas ꝑꝑ inobediẽtiã episcopi vel patris, ergo &c. De scđo patet, quia res non perseuerauit in primo statu propter superueniens mandatum cõtrarium, & sic ad illud iuramentum non tenetur. xxii. q. ii. ne quis. facit de hære. c. si. xv. q. vi. nos sanctorum, & ꝗꝑe superueniens causa

licere facit alias illicitum, de excep. pastoralis. supra eo. li. de elec. c. nulli. de procu. c. ii. Tertium etiã patet per decr. cum iuramento. de hom. est. n. verisimile, ꝙ hic iurando non intellexit. s. quod per id fieri posset inobediens episcopo vel patri, & iuramenta debent intelligi secundum intentionem iurantis. xxii. quæstio. v. humanæ. de iur. iur. veniens. ergo debuit episcopo vel patri obedire, & sic obediendo non fuit periurus. De quarto probatur, de iureiuran. c. pe. quia iuramentum non extenditur ad ea, de quibus cogitatum non fuit. iste vero non cogitauit, nec cogitare debuit venire cõtra sanctiones canonicas. de iur. iuran. ad nostram. ergo & c d superioris authoritate certum est, quod in iuramentis intelligitur excepta. xii. q. ii. beatus. de iureiuran. venientes. de rescrip. constitutus. de do. inter dilectos. facit, qd de pacto dicitur. 8. dist. quæ contra mores. & de voto. xxvii. q. i. §. cum ergo. vnde excusat etiam ab eo ad qd quis de iure tenetur, puta ad residendum in ecclesia. vi. quæstio. i. peruenit. & c. si quis in clero. de cler. non resi. ex parte. s. eo. li. de elec. licet canon. nam talis etiam iuramento astrictus ad id licite abest in seruitio episcopi. de cleri. nõ resi. de cætero. & c. ad audientiam. ex hoc procedit, quod iurans alicui obedire non astringitur p id contra superiorem. vt no. xxii. q. v. de forma. & de iureiuran. petitio. Item cum præceptum inducat necessitatem. xiii. q. i. quod præcipitur, & necessitas excusat a p iurio. de iureiurã. querelam, ergo excusatus est iste scholaris a periurio, cũ præceptum iudicis excuset a pœna. hoc eo. ti. quod quis. cũ concor. Item cũ iuramentum solum astringit ad possibilia & honesta. s. eo. li. de iureiurando. c. j. & inhonestum esset episcopo, vel patri nõ obedire, ergo ad id non astringit, cum non vinculet ad iniquitatem, de iureiurando, quanto. nec liget in alterius præiudicium, eodem titulo, cum contingat. confunditur autem ecclesiasticus ordo, si sua cuique episcopo iurisdictio non seruatur. xi. quæstione prima, peruenit. facit bene ad quæstionem, quod de illo, qui iurauit nõ exire domum vel locum infra certum tempus, no. Guil. in Spe. de cita. §. 4. in fi. Ad quintum. scilicet qualitatẽ iurantis adducitur quod no. Guil. in Spe. de renun. & cõ. §. 1. ver. item est beneficium. vbi notat, talia pacta in scholaribus non tenere. alle. C. de patri. qui fi. dis. l. j. facit. s. de pig. c. j. non teneat ergo iuramentum accessorium. de fo. compe. si diligenti. & sic per istam regulam & reg. nõ est. eo. ti. transgressio non inducit periurium, cum promissio fuerit cõtra hominis libertatem. Item clericus sine licentia episcopi, vel filiusfa. sine licentia patris peregrinationis votum non adimplent, patet primum de con. dist. v. non oportet. De secundo. xxii. q. iii. tribus. & q. v. pueri. & vide quod Inn. & Ho. scripser. de voto. in glo. mag. ver. quid de impubere. qui tenet, votũ filiisfa. etiam puberis præter votum religionis pendere ex potestate patris, & facit, quod de vxore dicitur. xxii. q. v. voluit. & c. manifestum. episcopo ergo vel patri ex iusta causa reuocanti necesse habuit studens iste parere, ergo non est periurus. Ad sextum, quod de reuerentiali possibilitate dixit, inducebat, quod iste fecit, quod potuit, petendo licentiam a creditore, & sibi & iuramẽto reuerentiam adhibendo. sibi ergo non imputetur, s. e. cum nõ stat. sunt enim casus, in quibus sufficit licẽtiam petere, licet non obtineatur, de reg. licet. & in clemen. de fo. cõpe. c. vno. §. volumus. de sepul. dudum. ver. si vero. de ap. quamuis. sic & hic sufficiat petere, licet nõ exhibeatur. ¶ In cõtrium. quod sit periurus, inducebat alia sex. s. iurm in se licitum, debitis comitibus sociatum. s. dispensationis non susceptiuum, a mandante nõ præcogitatum, in sui forma purum, in transgressione voluntariũ. De primo, licet diuersis modis sumatur periuriũ no. xxii. q. ii. in summa. de iur. iur. tua. j. proprie tamen p iurus est transgressor liciti iuramenti. xxii. q. ii. c. j. ii. q. iii. innocens. de iur. iur. querelam. & c. cũ cõtingat. Quod autem illud fuerit licitũ probant iura permittentia ob fides dari. de iur. iur. ex rescripto. de arbit. exposita. xxiii. q. viii. vt pridem. quæ intelligantur de iurantibus stare certo loco, donec solutum fuerit debitum, vt not. Inn. & Host. in c. præd. ex rescript. Cum talia ergo iuramẽta sint licita, facit de fideius. peruenit in fi. & seruari possũt sine salutis interitu, ergo seruanda sunt. de iur. iur. si vero. supra eo. li. de pac. c. ii. nec excusat episcopi vel patris authoritas. xxii. q. v. qui compulsus. & duobus. c. seq. nec enim excusat in delictis superioris authoritas. xi. q. iii. quicunque. xi. q. iii. non semper. & c. sequentibus. xvi. q. j. in canonibus. & q. vii. decimas. 25. q. i. omne quod 30. q. ii. nullus. & specialiter de patre facit. quod not. 22. q. v. de forma. Sic si fuit licitum, & seruari potest sine peccato, nec excuset superioris authoritas transgredientem. ergo est priuatus. De secundo scilicet. ꝙ iuramentum secum habuerit debitos comites, scilicet veritatẽ, iudicium, & iustitiam. quæ tria requiruntur in eo. xxij. q. j. & iurabunt. & q. ii. animaduertendum. de iureiu. & si Christus. De primo. s. de veritate, satis patet, quo ad iuramẽtũ assertorium, sed qa de promissorio loquimur, illud debet habere veritatẽ in animo iurantis, ꝙ. s. verificet, ꝙ iurat, alias quoad ipsum ipso instanti esse periurum. 22. q. ii. c. i. Itẽ debet habere iudiciũ. i. discretionẽ, & deliberationẽ, & tale fuit illud, cum forte pp necessitates studii aliter nõ posset sibi subuenire, nisi se taliter obligasset, ꝙ sæpissime experientia docuit, & Episcopus vel pater dando licentiã eundi ad studium, videtur cõcessisse, ꝙ omnia possit ad studiũ necessaria, de of. dele. præterea, faciũt no. xii. q. j. nõ dicaris. ij. q. vij cũ pastoris. de accus. ex parte. in gl. ij. De tertio comite. s. de iustitia, dixi s. proxima parte per decre. ex rescripto. de iureiur. ex quibus concluditur, ꝙ fuit de iure diuino, & positiuo seruandũ. ¶ Ad tertium principale facile peruenitur, cum in dubiũ reducamus, an papa dispensare possit in iurõ licito, de quo disputatur xv. q. vj. auctoritatẽ. de iureiur. quanto. & vide quod no. in Spe. de leg. §. nũc tractemus. ver. sed si legatus. De epõ ergo, vel patre indubitatum, ꝙ non possunt, ꝗ graue aũt sit crimen periurij patet xxij. q. si ille qui. Conclusio ad propositũ patet. ¶ Ad quartum. s. ꝙ mandans non præcogitauit eum obligatum per iurm, et etiã si absoluere, & dispensare potuisset, non tamen id intẽdebat, ex quo id ignorabat, vel ꝙ id nõ expressit, & ideo ad illud seruandum tenetur. & inducitur, ꝙ expressit nõ obstante iurõ, de rescrip. cõstitutus. vbi de hoc, ad idem de testi. cõstitutus. j. de re. co. c. fi. s. eo. li. de e. e. vbi periculum. ver. & vos. de supplen. neg. præ. c. ii. de re. ecc. non ali. c. ii. Imo nõ sufficeret episcopũ scire, nisi dispensaret, & se hoc velle exprimeret. De hoc de scis. c. fina. sed cũ papa dicat, quod non vult aperire viam periuriis, de iur. iur. cum cõtingat. nec dare licentiam veniendi contra iuramentum. eo. tit. si vero. & c. mulieri. multo minus hic debet velle episcopus vel pater iurantis, dato quod hoc possent. Ad quintum venio de puritate iuramenti, in quo fuit nulla cõditio, & quæ sine conditione promittuntur. & c. 32. quæstio. vlt. c. vno. & etiam hosti seruanda est fides. 23. q. j. noli. 22. quæstio. iiii. innocens. multo fortius benefactori & creditori. Peccatum ergo mortale, quod committitur in transgressione fidei iuratæ propter timorem episcopi, vel patris, vel grauaminum, quæ per eos possent inferri, committi non debet, cum potius quis debeat omne malum pati & c. 32. quæstio. iiii. sanctitas. & quæstio. v. ita ne. de restitu. spol. literas. quod me. causa. sacris. de senten. excom. inquisitionis. Ad sextum, de propria voluntate, veniendo, certum est, quod iste voluit transgredi, quia non ponimus arctationem vel coactionem absolutã. & dato quod poneremus cõditionalem, includo tamen voluntatem. xv. quæst. i. merito quæritur. ergo est periurus. inducitur, quod scripsi post Host. de censi. significauit. super. ij. glo. qñ scilicet iudex pcipit debitori qui iurauerat soluere, ne soluat creditori, ibi dicit iurm seruandum. Item iste perplexus inter iuramentum, &

contra-

contrarium præceptum episcopi vel patris debet eligere minus malum, quod est potius obedire Deo quam episcopo vel patri. xiii. di. c. ii. & ii. cum illis non sit obediendum quando iuramentum prius licite factum. de iud. c. veniens & duorum arcetur, ali esset licitum, authoritas Papæ requirenda est. de elect. venerabilem. quod dictum est de petitione licentiæ non iuuat in iuramento præstito homini, sed necesse est illud impleri, nec sufficit illud in melius commutari sicut in iuramento præstito Deo. de iur. iur. peruenit. necesse est ergo iuramentum homini præstitum impleri, vel ab ipso absolutionem haberi, quod esse potest, de iur. iur. c. i. de censi. significauit. de spon. præterea. ex his omnibus concluditur eum periurum. ¶ Soluere volens, meum morem allegans, excludebat primo tres casus non dubios. primus cum scholaris in fraudem creditoris procurauit vocationem sui quo casu periurus est de offi. delega. pastoralis. in fin. & de præ. ele. multorum. verb. illis pœnam. & l. j. allegata. ff. si quis cau. l. j. in fin. Secundus, si potuit debitum soluere & sic vtrique parere, tunc dicitur voluntate contra iuramentum venisse, & sic est periurus, de iur. iur. querelam. & vide quod no. in dicta dec. pastoralis. §. vlt. in j. glo. Tertius, quado ipse scholaris prius per iuramentum se obligauerat episcopo, vel patri ad reditum vel ad obedientiam. In duobus enim iuramentum licitum, primo præstitum præfertur secundo de iur. iur. veniens & c. intellecto. faciunt no. eo. tit. licet. supra eo. li. & sic remanet dubium, qu studens non astrictus patri, nec episcopo per iuramentum, non procurans etiam reuocationem suam, nec soluere valens repatriauit, & tunc distinguit, aut de licentia episcopi vel patris erat in studio aut sine licentia. Primo casu si licentia fuerit indeterminata non stringens eum ad reditum ea die, nec excludens potentiam faciendi mutuum, & pro studii necessitatibus illud contraxit, arctat illum ad iuramentum, cum ex datione licentiæ omnia videantur concessa, sine quibus & c. vt dixi supra parte secunda. In secundo membro, ver. item debet habere. valeat ergo iud: illo subaliter factum de tali tacita licentia, quod alias sine licentia factum non valuisset, sicut de facto futuræ successionis dicitur, quando fit de volutate eius, cuius erat hæreditas. C. de pac. l. vlt. Secundo casu sicut eum non obligatum episcopus poterat saltem ad residentiã reuocare, de cler. non resi. ea parte. cum ca. sequen. & pater etiam saltem ex iusta causa, vt ponit thema; sic & obligatum, cum patri vel episcopo per iuramentum præiudicare non potuerit, quare ad ipsorum mandatum repatriando periurium non incurrit, per prius allegata, maxime quæ dixi in ver. ad quintum, cap. qui compulsus. cum sequentibus. loquitur de his qui ad præceptum dominorum iurant falsum, illi enim non excusantur, quod dicitur, quod in delictis nõ excusat superioris authoritas, verum est, cũ præcipit superior id quod de se est delictũ, vel cũ præcipit, quod ad suum non spectat officium, vt no. hoc. e. ti. in regula, quod quis. & bene facit, quod no. xx. q. ii. in sum. in fi. vbi notat filium nõ peccare obediendo patri, cum canonis authoritate id facit. Ad reliqua contraria sic fit distinguendo responsum.

SUMMARIUM.

1. *Obscuris in rebus quid sequendum, & nu. 2.*
2. *Reipublicæ causa puniuntur malefacta.*
4. *Homicida ex quo statim intelligatur ante perpetratũ homicidiũ.*
5. *Triumpium ...ne nobilis.*
6. *Delictum unum plures personas tangens quomodo vnicuique in solidum tribuatur.*
7. *Forum vbinam sortiatur quis in contractibus, & nu. 8.*

REGULA XXX.

In obscuris. Prima gloss. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit præambula regulæ & ipsius rationem. Tertio recitat per contrarium, de mediocritate sequenda remittit, & solutioni obiicit, & respondet, & declarat. ¶ In j. glo. ibi [*semper in obscuris*.] sequitur. quod minimum sequimur & ibi [*semper stipulationibus*] sequimur, & in cæteris cõtractibus sequimur, quod actum est, si non apparet, quid est actum. erit consequens, vt id sequamur, quod in regione. in qua id actum est frequentatur. Quid † ergo,
1 si neque regionis mos appareat, quia varius fuerit? Ad id, quod minimũ est, redigenda est summa, & ibi [*in obscuris*.] inspici solet quod verisimilius est, aut quod plerũque fieri solet, & ibi [*legato*] homine legato debetur nec optimus nec pessimus, & ibi [*lancem*] qui habet tres lances maximam, minorẽ, & minimã, si legat minorem, illam mediã legasse videtur. & ibi [§. *si vero*. §. *seq*.] legans certũ numer ũ seruorum. illis non specificatis, mediocres legasse videtur. & ibi [*fideiussorem*] si fideiussi pro illo, qui debet triticum sine adiectione bonitatis. quodlibet triticũ dando liberatus sum. ¶ In j. gl. ibi [*minimum*] & si alicui lego quantã partẽ habet vnus hæres, & partes hæredum sunt inæquales, videtur minimã legasse. eo. ti. si ita relictũ. & l. qui concubinã. §. cũ ita. secũdum Dy. & ibi [*non potest*] Idem hic Dy. per modũ obiectionis, & ibi [*mente*] vide, quod post Dy. dicã. j. eo. Inspicimus. in textu. & super fin. glo. & ibi. vbi de hoc. & distinctionẽ ibi
2 positam plene prosequitur hic Dy. tractans etiam plene quando in contractibus, & quando in delictis locũ habeat hæc regula, & hoc vltimũ prosequendo dicit, quod si incertũ est delictũ, idest, non cõstat illud esse permissum, & locus est regulæ, quia sequimur minimum. ff. absoluendo. ff. de pœn. absentẽ. si vero certũ est delictũ, sed qualitas ignoratur, vt quia vim fecit, sed nescitur aut cũ armis, vel sine, sequitur minimũ. scilicet, quod sine. j. eo. in pœnis. cũ concor. vbi vero delictum. & qualitas sunt certa sed incertus animus delinquentis. sequimur nõ minimũ, sed quod durius est, scilicet, quod animũ habuit delinquendi, ex quo ad delinquendum est habilis, & hoc induceit facti atrocitas. C. de sica. l. j. de iniur. si non consulti. vbi autẽ delictũ & qualitas sunt certa, sed persona incerta, vt quia nullus deprehenditur fuisse in actu delinquendi, sequimur minimũ, absoluendo, vt prius dixi per l. absentẽ. Si vero plures fuerint in actu delinquendi, cũ ignoratur quis deliquerit, tũc nõ sequimur minimũ, quia omnes puniuntur. ff. ad l. Aq. itẽ Mela. §. sed si plures. & no. ff. ad l. Cor. de sic. super rubrica, huius ratio, quia oẽs apparent esse culpabiles, ex quo fuerunt in actu delinquendi facti. xxiii. q. vl. c. vlt. & quod dixi de homic. sig. ii. super ver. in hoc dubio.
3 Est etiam sm Dy. ratio, publica † quę suadet maleficia puniri contra tales, qui priuatã defensionẽ prętendũt & sic publica præferenda ff. pro socio. actione. §. Labeo & in Auth. de non ali. §. quia vero. & ibi cũ similibus. vide decr. quanto. in tertia glo. & de fil. presb. literas. in vltima glo.

QUAESTIO.

Hęc regula bene instruit, quando in obscuris habeẽ minimũ. sed occurrit quandoque dubietas, vbi nõ est minimũ, vt in quæstione hic Paduæ disputata. In qua dubitatur quis sit iudex delicti, qui in diuersis terminis proponitur, & primo sic. Exemptus in loco exempto manens proiecit lapidem, per quem percussit stantem in loco non exẽpto, quæritur, an ordinarius loci, an prælatus ipsius exẽpti huius delicti sint iudices. Hęc fuit quæstio domini Aegidii Cremon. sed vt quos coniunxit vterus hic coniungat calamus. Sciendũ, quod ipsius frater D. Carlinus legũ doctor, hodie in curia Romana excellens aduocatus, dũ Paduæ legeret, quæstionẽ ampliauit ad iudicem contractus sic dicens. Prim' existens in Paduano districtu iuxta fines ipsius, aliquid cũ secundo vel in secundum existentem in territorio Teruisino egit, pp qd factus est re', quærit vbi rõne illi' talis act' forti' sit forũ. Pro declaratione duo subdebat, sicut dici & a re. q pet. & a reatu, sup quo ipsẽ. de hoc

s̃.de ver.sig. forus. ver. reus. vbi etiam dixi, secundum quod quis diuersis modis sortitur forum, iter quos sunt hi duo, cum contrahitur, vel delinquitur in loco. supra de for.compe.c.fin.cum concor.ponit igitur terminos cum primus immisit in secundum gladium, lanceam, vel sagittam, vel cum illo contraxit. propter quod dubitatur, cuius iudicis sortius sit forum. hanc autem multum abbreuiabo mente retenta.¶ Et primo remittã & ponam quod pro principio primus allegat, iungẽs quatuor, quæ allegat secundus. secundo ponam, quod pro fine allegat primus, & sex quæ allegat secundus. Tertio ponam solutionem quæ de iudice delicti concordat. itẽ solutionem secundi de iudice contractus. in fi. ponitur opinio. Ad vtranque partem adducuntur gl. q̃ tractant de initio & fine spectando, & iura in eis inducta, s. s̃.de ele.dudum.j.in glo.ista tria.& de cen.c.iii. in gloss. ii, cum suis remiss. item ea quæ scripsi in q̃stione porrorum.eo.ti.qui prior.& in quæstione, quam posui super regula.factum legitime.sed specialiter pro principio allegat Aegi.in maleficiis voluntatem spectari non exitũ de senten.excom.cum voluntate. ff.de sica. l. Diuus. ex cons ·.n.procedunt adulteria, furta & hmõi. xv.q. vi. c.j.in fin. xxxii.q.v.in proposito.& c.sicut enim. vnde Cain ex præconcepiu homicidii, priusqua illud committeret, vt homicida damnatus est a Deo.de pœ.di.i. nunquid Cain. & videtur, quod semper in homicidio volũ-

4 tas † exterius per aliquod opus detecta incõtinenti facit quem homicidam, & idem in aliis casibus, de quibus de pœ.di.j.circa prin. in legibus canonizatis. Idem affectus plus consideratur quã effectus de biga. nuper. ad fi. hoc Aegi. sed Carlinus copiosius allegans, probabat principium considerari, cum dubitatur, an de pluribus actio detur ff.depo.l.j.§.si seruus de verb. oblig. si filius. idem cum dubitatur, an detur. ff. ad Macedo. si tamen sciente.de constituta pec. Item verba. §. perinde, vel q̃ detur.ff.depo.l.j.§.idem Pomponius. & man. si procur. j.responio vel in quantum detur.ff.de nego.gest. Pomponius.in negotiis. sic & in delictis, vt sciatur ipsorum qualitas.ff.de fur.qui iniuriæ. in prin. & quæ pœna debeatur.ff.de pœ.l.j.de adult.quod ait lex. §. fin. sic & in iudiciis.de fo.compe.proposuisti.cũ cõcor. Inducebat

5 secundo, quod cum principium † cuiusque rei sit potissima pars.ff.de origi.iu.l.j.& sic nobilius suo fine, quod patet, quia principium potest esse sine fine, & non conuertitur, & de hoc ad sensum percipitur. Ex duobus autem coniunctis potentius trahit ad se minus potens. ff. de au. & ar.l.& si non sunt.§.perueniamus.ff.de acquir. re.do.quicquid.§. fi. ergo &c.¶ Tertio inducebat, quando principium & finis habent diuersitatem loci, habetur perinde ac si in loco principii fuisset perfectum, adducitur.ff.de hære.insti.l.asse.& de condi.insti.l. institutio talis, q̃ quid dicat, quæ vide in ele.de proc.religiosus. in vlt.gl ¶ Quarto arguendo de tempore ad locum, si cur vno tempore inchoatum & alio perfectum habet pro perfecto tempore inchoationis. ff. ad l. Aqui. huic scripturæ.§.si manumissus.& l.ait lex.§. quod si mortifere.& de damn.infec.damnum. §. Sabini. sic quoque ad casum dicamus de loco.¶ Item ostenditur cum inchoatum reseruatur in euentum alterius temporis cõfirmandum.ff.de peri.& commo.rei ven. l. necessario. alias incipit, quod si pendente qui po.in pi.ha.qui balenum, l.ii.& iii.respon.& l. potior.de re militari.quod dicitur.de fideiu.si a reo.§ sub diuersis. ¶ Ad contrarium allegabat Aegi.effectum præponderandum, qui fuit in loco non exemptio, vel in territorio Teruisino, de pœ. di.j.§. hæc autem verba.de cler.non resi.relatum. & ibi concor.in ii.glo. Item in bono consideratur finis & perseuerantia, quia non qui inceperit &c. vii.q. j. suggestũ. ergo a simili per contrarium debemus dicere in malo. vt s.plus.consideremus finem, sicut in cautione de stãdo iuri voluntas non sufficit de eo qui mit. In pos. c. j. cum concor.optime facit.s̃.eo.li.de elec perpetuo, vbi etiam consensus expresse præstitus in scrutinio non inducit pœnã decr.eum in cunctis, nisi sequatur electio Inducebat etiam, quod scripsi post V in.de immu.c.vlt. de illo, qui extra cœmeteriũ manens trahit stantẽ intra, & quod de vulnerato extra ecclesiam, qui fugit intra, no s̃.eo.li.de con.ec.c.vno. in tertia gl. quod etiam no.Hugo.& Laur.de cõ.di.j.ecclesias.p.l.huic scripturæ ff.ad l.Aquil.inducebat vltimo.ff.de minor.l.iii.§.j. ver. si minor iudicium inchoauit, & maior factus sententiam contrariam reportauit, non restituitur, & sic finẽ & effectum ponderamus. Ad primam tñ partem inducitur ea.l.§.scio.secundum Aegi.sed Carlinus inducebat, quod tempus sententiæ ponderamus in absoluẽdo vel condemnando & non tempus lit.contest. s̃.eo. de re iudi.abbate.§.porro.& ibi concor. quod quomodo intelligatur.patet.e.tit.§.certũ.sic ergo hic quo ad forum in tali certo delicto ponderandus est finis, facit vii.q.j.suggestũ.C.si ser.expor.væn.l.moueor.nã ad finẽ omnia referũtur.C.de na lib.l.nuper ad fi.& inde, qđ dictum est, Exitus acta probant, vt no.ff.de iur.fil. non intelligitur.§ quoniam autẽ. & alibi a casu describe diẽ ff.de testa.tu.l.iur.nostro.§.fi.ad Sill.si exhæredatus.j.rñ. ¶ Secundo æquiparabat imperfectionem nullitati, id est actui qui nullus est.ff.de iniu.rup.& ir. test.l.ii. insti. qui .mo.te.in fi.§.ex eo.inde dr̃ nil actũ videri &c.C.ad Sil.l.pe.in fi.in iui.vo.vt eant.l.fi.sicut ergo ex actu nullo non sortiretur quis forum. ita nec ex imperfecto. ¶ Tertio.quia tempus inchoationis trahimus ad tempus perfectionis, patet in Macedo. ff. ad Mac. si filiusfa. §.fi.de ver.ob.quidam cum filium.§.fi. de fideius. si debitor.§.si filius.& man.si vero non remunerandi. §. filio.per quẽ patet contractum incœptum per filiũfa. ex quo per numerationẽ pfectus fuit, cũ eo facto sui iur. haberi perinde ac si fuisset etiam inchoatus tẽpore numerationis.¶ Quarto tenẽdo, quod dixi ĩ prima parte de actu potentiori, dicimus finẽ potentiorẽ, ex quo habetur actus, integritas, & perfectio, & esse rei, sine quo ipsum principiũ nihil facit.ff.ad l. fal.si is qui quadringẽta.§.sed si opus.¶ Quinto cõtra id, quod prius dixi quarto, arguendo de tẽpore ad locũ, inducit. ff. de do. inter virũ & vxo.si eum.§.fin.vbi valet donatio viri ad vxorẽ facta tẽpore prohibitionis, ex quo effectus pfertur in tẽpus permissum, ad idẽ.ff.de hære.insti.l. in tempus facit etiam.ff.de iudi.hæres absens.§.fin.de actio.& obl. l.contraxisse. Nam confertur hic principium ad fin. sic & in sortiendo forum, illius loci respectus habebit. Vltimo dicebat, quod cum actus actiuorũ sint ĩ patiente, secundum ipsum patiens debet ponderari, sed hic fuit secundũ themata in loco non exempto. vel districtu Teruisino, ergo &c. Primum pbatur, quod ad qualitatem patientis attendamus, quia surripiens rem sacram committit sacrilegiũ, surripiens prophanam cõmittit furtũ. xvii.q.iii.quisquis.& no.ff.ad l.Iul. pecul. l. diuus. facit.ff.de furt.l.si fallus.§.qui alienum. & §.si qs sponte. itẽ ex varietate patiẽtis, datur, vel negatur actio aquæ pluuiæ arcendæ.ff.de aqua plu.ar.l. j. §.apud Labeonem, locum ergo, vbi erat patiens.in hoc casu ponderare debemus.¶ Solutio cũ quærimus de delicto ambo concordant, ne maleficia remaneant impunita. Vtrunque esse iudicẽ, scilicet prælatum exempti vel Paduanum respectu principii, quia sub eo plecit delictũ quo ad se.ad quod allegatur de præsump.c.j.ibi, q mittere, & qđ ibi nota in j.gl.& ordinarium loci vel Teruisinum respectu finis & effectus, & sic conceduntur, quæ pro qualibet partium sunt inducta, sicut ergo

6 vnum † delictum plures personas tangens, vnicuique insolidum attribuitur.ff.ad l. Aquil.l.ita vulneratus §.fi. & de fur.l.vulgaris.§.si duo.sic vnum delictũ plura territoria tangens, cuique territorio attribuitur insolidũ Inducitur.C.vbi de cri.ag.oportet.l. j. prout. ibi exponit glo.sic etiam insolidum ecclesiasticus & sæcularis sunt iudices miserabilis personæ, vt no.lxxxvii. dist. c. j.

& xii.

& xii.q.j.c.j.sic duæ potestates sunt in eodem officio.C. de of.præfe.vr l.j.facit 3.de offic.leg.c.j.de præsump. lite ras.cū cócor.j.gl.sic & vestibulū,vbi duo ędificia tāguũt ff.cōmuni diui.arbor.§.vestibulo.nō tñ intelligas vnū quenque pœnā insolidū imponere posse,sed reo per al terum præsso,pcluditur alteri potestas præmendi, quia nō indicabit bis Deus in idipsum,lxxx.dist. presby. xiii. q.vlt.c.vlt.ad id de offic.leg.licet.de accu. de his. ff. nau. cau.sta.l.licet.dicebat tñ Aegi.quòd cū cōparationem fieri oporteret, præferret primū, cum statim iaciendo ex inordinato affectu deliquerit, nec potest negari,qn puniendus esset, dato quod non. percussisset. facit, quod dicam ibi in regula, in pœnis, & percussio secu ta non est per se delictum ,alias essent duo delicta, sed est præcedentis effectus delicti deriuati a præcedēte cā, alleg.ff.ar.fur.cæ.si plures.§. fin. In contractu autem & eius foro dicebat do.Carlinus ponderandam cōsuma tionem contractus,vt si vnus dicit ,promittis.x.& alter respondit promitto,vel vnus dicit vendo tibi tale m tē pro x.& alter respondit emo,vbi erat ille , contractum

7 sic in instanti perficiens,ibi forum †sortitus erit vterq; non enim sicut in delictis res inchoata per se ipsam subsistit , cum nullius effectus esset interrogatio sine responsione secuta.ff.de verb.oblig.l.j. §. qui cū præses. Ponderetur ergo locus,vbi perfectionem & esse recipit inducit.ff.de auth.tuto.obligari.§.tutor.& glo. ibi, quid si pars.& §.fi.prædicta intelligit vera,nisi essent personę, quæ ratione contractus sortirentur forum.de hoc.ff.de iudi. hæres. §.j. vel actum fuisset de solutione facien da in altero prædictorum locorum,vel in loco interdi cto.ff.de actio.& obl.contraxisse.nam illo loco contra xisse videntur,vt ibi. Præter casus autem illos simplici ter ɔtrahendo,licet ibi soluere non promittat, sortitur

8 †ibi forum,vbi perfectus est contractus, licet quidam contra,quod ipse improbat , quia secundum id viator, in quo speciale est,quòd non sortitur contrahendo, si promitteret ibi soluere,non posset ibi conueniri, quod esset absurdum. Dicit autem,quòd secundum prædictā allegationem solutio opportuna non est. Est sciendū, quòd Franc.Vercell.in decreta.fin.de foro compe. in q̃ stione illa,qua de delicto quæritur,tenuit , quod vtrius que loci iudices debeant conuenire , allegat de rescri. pastoralis.de sententia excommuni. cum illorum. & de hoc dixi 3.eo.lib.de priui.c.j. post princip.

SVMMARIVM.

1 *Hæredis loco qui habeantur.*
2 *Possidentis quando melior sit conditio.*
3 *Res in mercedem data partim ob turpem causam,partim ob hone stam,an repeti possit.& nu.7.*
4 *Duorum si alterum noceat,alterum vero prosit,quod noceat inspi ciendum,& numero 5.*
5 *Beneficium petendi concessum propter indiuiduitatem in vna par te vel in una persona,an extendatur ad aliam.*
6 *Incapax ratione communionis & societatis fit capax,& num.8.*
9 *Repetitioni in re dubia melius fauetur,quam aduētitio lucro, vbi & benignior interpretatio est facienda.*

REGVLA LXV.

IN pari delicto. Ioan.mon. in decr.3 eo.li. de testi.c.j.dixit regulam locū habere in his, q̃ in se sunt turpia,vt occidere ,& furari, vbi vero factū in se non est turpe , sed qualitas rei adiectæ, vel psonarū facit illud turpe,tunc non est melior con ditio possidentis, quod dicit probari de simo. veniens. & ratio redditur.ff.de condic.tio.sine causa.l. anunculo. j.& ii.rñ.& hic dicit,quòd allegatio ibi posita facit pro regula , licet decisio videatur facere contra, plus respe xit factum,quam qualitatem,ne agens esset in damno loquitur.l.de pecunia data nomine dotis per neptem anunculo,quæ permittitur repeti quasi ex nulla causa data,dare ergo non est prohiberi,etiam in spiritualibus sed adiectio facit illud turpe,quando scilicet datur ex pa cto,vel ex taxatione,quæ habet vim pacti,& ideo repe titur.facit.supra de magi.c.ii.& vide quod no. de simo. de hoc.¶ Prima gl.dicit ,vnde sumpta in vtroque mē bro & vtriusq; membri ponit exempla , obiicit ad vnū exemplum,& soluit.Secundo no. signat contrarium, & ibi remittit.In prima glo.ibi[*cum par delictum*] sequi tur ,est duorum,semper oneratur petitor,& melior ha betur possessoris causa,sicut fit cum dolo excipitur peti toris,neque enim daī replicatio petitori, aut si rei quo que in ea re dolo actum sit,illi debet permini pœna m petere,qui in illam non incidit,& ibi[*in pari causa.*]Seq

1 tur,possessor potior haberi debet.Hi qui†in vniuersum ius succedunt,hæredis loco habentur.¶In j.glo.ibi[*ser uum Stichum*]alias incipit.si Stichum seruum.& ibi pro sequitur.Dy.ponit exempla.l.ff.de publi.l.si autem. §.si

2 conditio.vbi† melior est conditio possidentis , quando nescitur cui res primo fuerit obligata , & in fi. dicebat hic Dy,cuius verba scriptor ponit ad literam , quod qa hæc regula habet multa contraria ad ipsorum concor diam sic erat distinguendum. Aut pro puniendo dolū vel culpam agitur criminaliter,aut ciuiliter, & si crimi naliter,aut est idem delictum accusatoris & accusati, aut diuersum,si idem,repellitur accusator , quia nil do, losus doloso.C.de liber.cau.l. si filium.de testi. quoniā de hæte.l.quoniam ver.inter se.Si diuersum. aut propo nitur in modum accusationis,aut exceptionis, si in mo dum exceptionis,auditur opponens, antequam nomē eius inter reos fuerit receptum,postea vero non audit, etiam si maius crimen opponat.ff.de adult.l.ii.§. quod hic dicit.& §.si publico.& §.extraneis.& l. si maritus. §. præscriptiones.Si in modum accusationis, aut de pari, aut de minori,vel maiori,si de maiori,auditur,antequā nomen suum sit scriptum inter reos. C. qui accusa. nō pos.l.j.postea vero nullo modo auditur,etiam de maio ri.ff.de pu.iud.is qui reus.& ibi nota . si pari vel minori non auditur,nisi suam vel suorum iniuriam prosequa tur.C.qui ac.non posi.l.neganda.Si ciuiliter, aut vtero; est in pari culpa,& tunc hinc inde compensantur , siue circa diuersa reperiatur dolus sine culpa.ff.solu. matr. l. viro.& l.si mulier.de dolo.si duo.de eo per quem factū est.l.si.§.si stipulator.de contrahen. emp. l. domum. ne quid in lo.pu.l.ii.§.idem ait,quod vi aut clam. l. si alius §.bellissime.& l.vlt.§ si ad ianuam.de do.ec.l.apud Cel sum.§.Marcellus.aut vnus in dolo,alter in culpa,& tūc circa idem non fit compensatio,quia dolus præponde rat culpæ,ff.ad l.Aquil.item. §. fin. & l. qui foueas. §. hæc actio.& l. si putator. si circa diuersa fit compen satio, cum non teneatur vterque ad quantitatem , vt ff.de cōpen.l.si ambo.& ibi nota.si vnus in lata cul pa,alter in leui,præponderat lata,qa comparatur dolo. ff.depo.l.quod Nerua.& si mens.fal.mo.di.l.lata.§ pla ne.& si quis test.lib.esse lus.fur.l.j. §.non autem. si vnus in leui,alius in leuissima,præponderat leuis circa idem, vt dictum est supra in casu simili, secus si circa diuersa cū sint inuicē debitores in quantitate.ff.eo.cū par deli ctū.Itē si vnus in leui in faciendo,alter in leui in negli gendo,præponderat leuis in faciendo, & ideo non cō pensatur,nec est melior conditio possidentis , vt plene not.ff.soluto matrimonio.l.si mora.Dyn.

QVAESTIO.

Huic regulæ conuenit legistarum quæstio,quam do minus meus dominus Martinus disputans sic ,ppone bat gl.in l.vbi autem.ff.de condic.ob tur.cau. sic quærit

3 Pone † dedi tibi rem indiuiduam ob causam partim honestam & partim turpem,verbi gratia, dedi bouem vt Capuam vadas, & hominem occidas, neutrum fe cisti,repeto , quia Capuam ,non iuisti , quod honeste fieri potuit , & tu vis retinere quasi turpiter dederim,

quia dedi vt hominem occidas, quæritur de repe. quid iur. an in totum repetatur, an pro parte. Ad quamlibet harum partium vna ratio allegatur, & datur solutio. Sed secundus disputans ad negatiuam allegat quatuor. & vi. in contrariũ, & soluit distinguendo. Secũdum primũ videtur dicẽdum, quòd totũ repetatur, quasi turpis conditio habeatur pro non adiecta. ff. de condi. inde. q̃ sub conditione. supra de condi. appo. c. j. & vlt. Item quã do quis clam vel palam rogatur, præualet quod palam. ff. de iur. fi. non intelligitur. ita & hic præualeat adiectio honesta. Secundo videt. quòd nil repetat, quasi hic fuerit vna causa tantum. ff. de condi. & demonstra. l. hæc scriptura. cuius pars est turpis, tota debet censeri turpis, ar. ff. de leg. j. l. etiã si partis. & de rebus dub. l. si is qui. §. vtrum. vnde repetenti obstare dicitur turpitudo. Tertio videtur dicendum, quod pars repetatur, nam si tota esset honesta, totum repeteretur, vt ergo idem iur. sit de parte. ergo &c. Et si dicatur, res est indiuidua, repetatur totum conferendo partem æstimationis. ff. de leg. ii. cũ filius. Soluendo dixi repetitionem locum non habere rationibus præmissis, maxime. quia sicut vtrunque fecisset accipiẽs, & sic occidendo deliquisset, non repeteretur, vnde si abstinendo & non delinquendo restituere teneretur, esset melioris cõditionis delinquens, quam non delinquens, quod esse non debet, in Auth. de resti. & ea que pa. in fi. coll. iiii. ¶ Dominus Petrus de Ceruotis disputans postmodum eãdem quæstionem plenius prosecutus est, allegans ad partem quod non repetat, 4 quia in † duobus, quorum vnum nocet & aliud prodest inspicitur quod nocet. ff. ex quibus cau. in pos. eatur. l. Fulcinius. §. quia. & ad Silla. si quis in graui. §. fi. & merito, ne prætextu liciti veniatur ad illicitum. ff. de offi. prę. illicitas. §. illicita. cum similibus ibi not. ¶ Secundo propter difficilem separationem liciti ab illicito prohibetũ quis a toto. ff. de aqua quo. & æsti. l. j. §. item quæritur. de aqua plu. ar. l. i. §. item sciendum. in fi. & §. sed si vicinus, & l. iiii. §. fin. ¶ Tertio propter communionem delictũ socii extenditur ad socium, sic ergo hic delictum ĩ parte extendatur ad illam partem. ff. si quis cau. l. si duo. de arb. si duo. ¶ Quarto in communi debito donatio prohibita in personam vxoris extenditur ad correum, vt ei non prosit, si vxori fiat acceptilatio. ff. de do. inter virũ & vxorem. l. si sponsus. §. j. hæc repetitio ꝓhibita in vna parte extenditur ad aliam. inducitur hæc regula. & hoc eo. titu. cum quid vna. cum ipsarum concor. In contrarium de duobus, quorum vnum nocet aliud prodest. inspicitur, quod prodest, de iur. fi. non intelligitur. §. si q̃s palam. cum si. ibi not. & s̃. qui fi. sint le. ex tenore. vnde ratione adiuncti, in quo non versatur delictum, subuenitur in eo, in quo versatur, quandiu durat inseparatio. ff. de sta. ho. imperator. de poe. l. regnantis. C. de app. præcipimus. in fin. ibi. eodem modo &c. ¶ Secundo pro- 5 pter † indiuiduitatem beneficium petendi concessum in vna parte vel in vna persona extenditur ad aliã partem, vel aliam personam, & victoria prodest. ff. si serui. ven. l. loci. §. si fundus. & l. si de communi. C. si vnus ex pluribus. l. j. & ii. ff. de appella. separatim. §. fi. & s̃. de app. vna. & eadẽ ratione delictum vel negligentia in parte & ab vno socio commissa releuantur propter socium, qui non deliquit, vel neglexit. ff. queẽadmodũ ser. amit. si communem. & l. præce. & l. nã satis. §. j. ibi, si vero &c. & vide, quod no. s̃. eo. lib. de iur. pa. c. vno. in vltima glo. & quod super ea dixi. ¶ Tertio, si liberum hominem, q vendebatur ad precium participandum, duo emerunt quorum alter sciebat, alter ignorabat, propter delictũ patiẽtis se vendi ignorantia vnius releuat scientem, & quia libertas. vel seruitus non potest pro parte competere. ff. de lib. causa. liberis. §. si duo. & l. duobus. & vide, quod notatur. de clandesti. despon. cum inhibitio. in gl. & ita. ita hic ratione partis, in qua non deliquit, admittatur ad petẽdã partẽ, in qua deliquit, maxime qñ fuit turpitudo in possessore, sicut in petitore. ¶ Quarto ra-

6 tione † cõmunionis & societatis non capax capit pp capacẽ. ff. de lib. lega. l. si is qui duos. fortius pp indiuiduitatẽ partis, ad quã est capax, repetet vtranq; . nã eadẽ rõne prætextu pmissi pmittitur prohibitũ. ff. de donatio. inter rum & vxorem. l. si sponsus. §. generaliter. xiii. quæstio. ii. non æstimemus. Nam etiam indiuidua repetitio partis indebite solutæ ad aliam partem extenditur. ff. de condictio. indebi. l. si non sortem. §. si centum, fortius hic, vbi est indiuidua, quia id, de quo magis &c. C. q ætate. l. fi. lib. x. s̃. de electione. cũ in cunctis. ¶ Quinto † si pp 7 partem, quam dedit ob causam turpem, nõ posset etiã petere reliquam, propter ĩdiuiduum, puniretur, in quo non deliquit, quod esse non debet. ff. de his quib. vt indi. rescriptum. & l. hæres. ad le. falcidiam. l. hæreditatum. §. j. s̃. de his, q̃ fi. a ma. par. cap. c. il in fin. ¶ Sexto, quoties nihil sine captione &c. ff. eo. quoties nihil. C. de inof. testa. l. omnimodo. ff. de do. excep. l. si procura. rei. sed tale est hic, ergo &c. ad prædicta faciat, de sepul. sacris, & quod 8 ibi not. ¶ Soluebat † per vltimo, allegata & potissime p. l. quoties. alleg. in fi. quod repetitio pp indiuiduitatem detur in toto, & hoc si in ea parte versetur turpitudo recipiẽtis. Nam iste certat de damno vitãdo, ille de lucro captando, nam & talia dicuntur lucra. ff. de calumn. in 9 hæredem, & in re † dubia melius fauetur repetitioni, quã aduentitio lucro. ff. eo. titu. non debet. §. in re dubia. & ibi etiam benignior interpretatio fieri debet. eodem titulo. ea quæ in partes. §. in re dubia. Et hoc intelligit cum ex vtraque parte fuit turpitudo in recipiente, & in altera tantum in dante, & tunc merito fauendum ei, qui minus deliquit, nec est ibi par delictum, & sic non obstant contraria, & hæc regula, vbi vero datur repetitio ex vtraque parte rei datæ fuisset honestas in recipiẽte, non datur repetitio causa secuta. ff. de condi. causa da. per totum. vel & causa secuta si turpitudo fuit in solo dante. ff. de condic. ob tur. cau. l. iiii. si vero honestas ex vtraque parte non fuit in recipiente, sed in ea solũ parte in qua fuit turpitudo dantis, tunc est dubium quid iur. sed & tunc forte dici posset, cum ibi sit par delictum, & illi recipienti absit in eo, quod causam impleuit. ff. de ꝯdic. causa da. si pecuniam. in prin. C. de trans. cũ mota. C. de dol. cũ proponas. & no. ff. de pieri. verb. nã lis. §. ꝙ si facto tunc sit melior conditio possidentis per hanc regulam cum concord. nam facilius conceditur retẽtio vel exceptio, quam actio. ff. de condict. indebi. si in area & hoc eodem tit. qui ad agend cum concordan. si vero nihil absit recipienti, quia non impleuit causam pp quam datum est, tunc idem, quod in primo membro solutionis & rationib[us] ibi dictis, & fiet repetitio sine aliqua æstimatione præstanda, quia pp turpitudinẽ impeditur retentio. & sic non obstat. ff de leg. ii. cum filius. in princip. ad legem falcidiam. l. falcidia interueniente. & quod nota. de hære. act. l. j. in quibus dicitur, ꝙ æstimatio partis offertur. Io. And.

SVMMARIVM

1. *Remotus ob dolum infamis est.*
2. *Pęnę potius mollienda, quam laxanda.*
3. *Constitutiones pęnarum restringendæ ne sint.*
4. *Infamiam an incurrat mulier secundo infra tempus luctus nubẽs.*

REGVLA XLIX.

IN pęnis facienda contra. ff. de his q̃ no in fa. l. ii. §. exercitum. solu. vt dixi. s̃. e. odia. Dy. nec habet locũ regula, vbi certum est delictum, & certa ipsius qualitas, sed animus cõmittentis incertus. C. de iniur. si nõ conuicij. Itẽ cũ certũ delictũ & certa qualitas, sed incerta persona ex pluribus q fuerunt in actu delinquendi. ff. ad leg. Aqui. l. itẽ Mela. §. sed si plures. C. ad l. Iul. de vi pub. l. qm̃. s̃m Dyn. qui remittit. s̃. e. in obscuris. & ibi dixi. ¶ Prima gl. dicit, vñ sũpta, & ponit exẽpla. Secundo arguit. tertio specificat. v. modos circa regulã. vl. gl. ponit rõnẽ. ¶ In j. gl. ibi [§. *in penalibus.*]

nalibus]seqtur causis benignius interp̄tādū est.& ibi[*hoc*
1 *n.*§.1.]remotus†ob dolum infamis est, ob culpā nō, in
dubio præsumitur remotus ob culpā.& ibi[*si præses.*]se-
2 quitur in glo.& ibi[*l.penul.*]interpretatione legū†pœnæ
molliendæ sunt potius,quam laxandæ. ¶In j.gloss.ibi,
[*est argumentum*]idem lo.mo.dicit tamen, q̄ diceretur
dubium,quādo ex actis apparere posset cassationis cā.
C.de sen.quæ sine cer.quant.l.iij. ff. de re mil.milites.§.
missionem.& dixi in decr. sup eo.& ibi [*ad similia.*] quæ
non sint de mente nec habeant eundem effectum, sup
quo videm,quod scripsi.s̄.eo.lib. de elec.si postquam.§.
j.super glo.& ita.& remissiones quas ibi dedi,vnde de ar
gumento à minori dici solet, q̄ in delictis,quæ tendunt
ad eundem effectum,bene procedit,& est necessarium.
C.de episco.& cleri.si quis non dicam.can.xxxvj.q.ij.in
aliis licet esset probabile,nō est necessarium.ff.de re mi-
lit.non omnes.§.a Barbaris.ff.ad Trebellia.l.qui filium,
§.Sabinus.bene facit.s̄.eodem libr.de electio. statutum.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem suspensi per triēniū
a beneficiis, q̄ fiat concursus temporum, si infra trien-
nium nouam pœnam incurrat, quam plenè scripsi de
elec.cum in cunctis. super ver. triennio. Item facit ad
quæstionem,quam disputaui,quæ talis fuit. Quæritur,
an pœnam,quæ ipso iure delinquenti infligitur pro de
licto,incurrat is qui cogitauit & aliquid egit,sed non p̄-
fecit,etiam si per ipsum non steterit. ¶Hic primo pro
allegationibus pro & contra remittam,inducens vnam
legem & eius glo.Secundo ponam quatuor circa decla
rationem quæstionis.Tertio soluam principaliter p̄ tria
iura.per quam solutionem coadiuuando principaliter
per tres glo.& vj.rationes,demum ad contraria duplici
ter respondebo. De primo sic,quia iura, quibus ad quæ-
stionem argui potest,satis sunt per vtriusque iur.docto-
res collecta,per Odof.& illos.f.qui post eum scripserunt
super l.si quis non dicam.C.de episc.& cler.per Host.In
sum.de pœn.§. quibus. & plene per do.Iac.de Baysio q̄
frater fuit Archi.Bonon.in quadam sua distinctione,q̄
dicitur distinctio de voluntate,quam & dictus Arc.po-
suit.xvij.q.j.§.si ergo.non reputo multum vtile nec sub-
tile.Prædicta sic plene scripta repetere sufficiat, ergo sic
ponere q̄ ad primam partem.f. q̄ pœnam incurrat, fa-
ciunt omnes leges canonizatę.de poe.dist.j. In prin.& l.
si quis non dicam.vsque ad §.contra. & quod in princ.
ipsius distinctionis legitur & no. de voluntate ad bonū,
& pro parte contraria leges ibi positæ,a.§.contra, vsque
ad §.cogitatio.& ex ibi notatis vsque ad c.si cui. & vj.q.j.
si quis cum.& xxxvj.q.ij.si quis non dicam. & de eo qui
mit.in pos.c.j.potest etiam studiosus sibi multa iura q̄re
re pro & contra ad hāc partem.bene facit,ff.ad leg.Cor.
de fal.si falsam monetam percusserint,si totum forma
re voluerint,suffragio iustæ pœnitentiæ absoluuntur,&
ibi concord.vide in prima glo. Est autem aduertendū,
q̄ quæstio formatur de pœna & pœnali constitutione,
3 non de præmio,vel fauore. Est autem †certum,pęnales
constitutiones esse restringendas. de elect.statutū.supra
eodem libro.& hoc cum suis concordan. Item forma-
tur quæstio non de pœna à iure debita infligi per iudi-
cem.sed de pęna,quæ infligitur ipso iure sine aliquo iu
dice vel hominis ministerio.Item quæritur de pęna de
linquentis, non de illa qua ius punit vnum pro deli-
cto alterius,vt patet in filiis hæreticorum & committē
tium crimen læsæ maiestatis.vj.q.j.si quis eum.& de hæ
reti.c.ii.& c.statutum.lib.eo.de scisma.c.vno. eod.lib.ad
idem de pęn.in quibusdam.& c.ad aures.& c.fęlicis.eo.
lib.Item nec formatur quæstio de illo, qui non perfecit
per se delictum,tamen perfectum fuit per socium, vel
mādatarium,cui assistebat,vel de illo qui perfecit quo-
ad mentem.licet nō quoad verba.hi enim bene incur-
runt,de homic.sicut.supra de pę.cap.fina.de elec.si post-
quam.eod.lib.ij.responso. Quibus sic præmissis in præ-
dicta quæstione puto, q̄ is, de quo quæritur, pęnam,de
qua quæritur,non incurrat. nec distinguo in hoc casu
inter leuia,atrocia,& atrocissima, hoc dico per decret.
perpetuo de elec.supra eo.lib. vbi pęnam a iure statutā
contra eligentes scienter indignos episcopos non incur
rit is,q̄ cogitauit & egit,ex quo non perfecit.ad idem de
homic.sicut dignum.§.illi aūt.ibi. si ex illa captione.ad
idem de ele.pu.in duel.c.j.si intelligatur, q̄ ille pugil in-
gressus fuerit animo occidendi.patet etiam, q̄ homici-
dij irregularitatem,quæ pęna iur.est, non incurrit,licet
processerit ad actum,ex quo mors,vel membri trunca-
tio secuta non est.ad idem facit vera opinio L.au. quæ
contra lo.recitatur.de pœn.distin.j.periculosè. & quod
no.soleo recitare de homicid.si aliquis. Ad solutionem
etiam facit,quod dicimus,eum qui voluit p̄cutere cle-
ricum & vibrauit baculum,sed non percussit, excōica-
tum non esse,vt nota.Hugo.xvij. quæstio.iiij.si quis sua-
dente.& Ioan.de pœn.distinct.j.si quis pulsatus.& facit,
quod no.B.de sent.excō.si vero.& nota. in nouella post
Goffre.& modernos,eodem titu c.j. Ad solutionem ēt
facit,quod no.de his q̄ vi me.ve cā fi.c.vno.eo. lib.in gl.
antepe.fortiter probat hāc solutionem. de ele.cōmissa,
j.respon.eo.lib.vbi ad pœnam iur.incurrendā,quæ infli
gitur non facienti aliq̄d. s̄. tempus requiritur tp̄s perfe-
ctum.Sic & hic requiratur delictum esse perfectū.Item
nec a sententia ecclesiæ dr̄ absolutus is,qui noluit absol
ui,& processit ad actū,& si iurauit stare mandatis eccle
siæ,vel contritionis signa prætendit,'nisi sequatur abso-
lutio,ita nec dicatur ligatus, q̄ voluit & aliquid egit,nisi
id perfecit,quod canon ligat.de sentent.excō.cum desi-
deres,& c.a nobis.cum par sit ius ligandi & absoluendi,
de pœn.distin.j. verbum. facit etiam ad solutionem.de
simonia.c.fin.de pœn.siam. hanc etiam solutionē pro
bat optimè.l.j. ff.quod quisque iur.cano.de pœn.dist.j.
hoc autem.quam legem licet legistæ soluendo dicāt lo
qui in minorib.delictis,verius vr̄, q̄ loquatur in pœna,
quæ ipso iure infligitur.vnde etiam, vt ipsi fatentur nō
est illa pœna,quæ infligatur a iudice.& per viam accusa
tionis,imò est pœna iur.& per viam cōpensationis fit
ipsius executio. ad idem de elect. licet canō.lib.eod.Sic
ergo illa ratio,quare attentatū sine effectu non punitur
bene facit & ff.de his qui no.infamia.l.solet.nam s̄m.l.
4 infamiam † incurrit iure ipso mulier nubens infra tp̄s
luctus,quam non incurrit mulier, quæ cogitauit nube
re,etiam si attentauit,puta contrahendo sponsalia, vt
ibi,faciunt ad solutionē multa iura, quæ ipso iure pœ-
nam infligendo vtuntur hoc verbo,ipso facto.s̄.eo.lib.
de elec.vbi periculum.§.nulli.eod.titu.sciant.de iud.c.ij.
de cen.quamquam.de pœ. fœlicis. §.præsenti. & de ho-
micid.pro humani.cum multis si.Ipsum autē verbum
designat actum perfectum,& faciāt circa hoc quæ scri-
psi in quæstione portorum,in parte.ij. Fateor tamen, q̄
is,de quo quæritur peccat, & arbitraria & eadem pœna
puniri debet maiori vel minori,habita consideratione,
an per eum steterit,vel non,vt in præ.decre.perpetuo.in
fin.& ff.de extraor.cri.l.j.in fi canonizata.de pœni.dist.j.
solicitatores. Ad contraria omnia facilis est responsio,
q̄ loquuntur in pœna, quam non contrahit quis ipso
iure,sed iure præcipiente per iudicem infligitur, sit au-
tem diuersitatis ratio per simile eius quod dicitur, aliud
est terminum aliquem dati a iure sine iudicis vel homi
nis ministerio,& illum iudex breuiare non potest,nisi
eodem vel alio iure permittatur, & aliud quod ius præ-
cipit dari per iudicem quod iudex abbreuiat.de hoc.e.
tit.indultum. Item non est mirum si desideretur actus
perfectus in pœna iur.plus,quam in pœna iudicis,cum
desit consideratio & arbitratus legis mortuæ, quod nō
deest in iudice,ad hoc. C.de his qui ad ecc.confu.l.vlti.
in princi.& de pœ.fœlicis. in fi. decretum ergo liget q̄d
certum & perfectum. de con.præben.c.j.lib.eod.§.sub-
iunctum.& ele.eo.titu.c.j. Ad iura vero contraria q̄ pro
delicto non pro facto etiam pœnā ipso iure infligunt,
sicut infamiæ & his similes,de quibus communiter di-

cunt

cunt doctores, ꝙ loquuntur in atrocissimis, vt in hæresi, & crimine læsæ maiestatis, respondeo aliter, hæresis ꝯtrahitur & perficitur hoc ipso, quod quis cogitat & credit errorem. de hæretic. ad abolendam. & c. excommunicamus. j. & ij. responso. Crimen vero læsæ maiestatis contrahitur ex acceptatione. Item attentare ibi est delictum, quod expresse ius punit. Cum igitur interuenit attentatio, est perfectum delictum, quod lex puniebat, vide simile in illo, qui locauit operas suas, vt pugnaret cum bestia fera, nam ipsum locare est delictum consumatum. ff. de postul. l. j. §. bestias. iij. q. vij. §. verum. patet idem in decret. pro humani. de homic. lib. eo. qui occidit alium per assasinos ipso iure incurrit pœnas ibi impositas. sed nunquid incurrit illas ex mand. sic, non ex illa parte qua punitur occidens, sed ex qua punitur mandans. Ipsum enim mandare, est ipsum delictum perfectum, quod ipsa constitutio punit ipso iure certis pœnis, sic ergo cogitauit mandare, & vocauit mandatarium, si non mandauit, non est perfectum delictum ex eo capite, & sic non erit locus pœnæ. Ad idem. de ele. c. j. eo. lib. & omnium contrariorum breuis est solutio, quòd non loquuntur de pœna, quæ ipso iure contrahitur, sed quæ iudicis ministerio infligitur. Ad illa vero, quæ loquuntur de pęna, quæ ipso iure contrahitur, rñdetur, ꝙ ibi attentatio vel conatus producens in actum, est ipsum delictũ perfectum, quod ius punit, vel, vt aliis verbis vtar, conatus vel attentatio pœnam delicti ipso iure inflictam incurrat solum in casibus expressis a iure, & si istud vltimũ sufficere dicatur ad solutionem omnium contrariorũ, quæ loquuntur in pœnis, quæ per iᵒ non ipso iure, sed iudicis ministerio debent infligi, fortè non esset peccatum, quia sic desineret quò ad hoc confusa doctorum distinctio, de qua dixi in prin. quod tueri posset per istam regulam cum suis cõcor. vnde scias, ꝙ sunt casus, in quibus in delictis etiam cõsumatis pœnitendo quis euadit pœnam, quod scripsi. de iur. pa. cũ laici. super. j. glo.

S V M M A R I V M.

1 *Habens maiorem partem, alteri minorem habenti æstimationem offerre potest, & totum sibi retinere.*
2 *Patronatus res indiuisibilis est.*
3 *Ecclesia vna vnius debet esse rectoris.*
4 *Ecclesiæ status ad mobilitatem laicorum non mutandus.*

R E G V L A   L V I.

IN re communi potior.

Contra, quia in re communi melior est cõditio occupantis. supra de procura. si duo. ff. de leg. j. si pluribus. dicit Dyn. hæc regula loquitur in ea re, quæ pro parte indiuisa pertinet ad plures, contraria loquuntur de iure distincto in executionẽ vnius, qui primo occupauerat. Nam is litem contestando sibi quęrit executionem in solidum, & alterum in solidũ excludit, nisi in casibus per decre. si duo. ¶ Prima gloss. ponit exempla, & remittit, & sex casus excipit. Secunda regula ponit rationem regulæ. ¶ In. j. glo. ibi [§. *ne autem*] si donator habet rem communem cum donatario, habens 1 † maiorem partẽ offerre potest alteri æstimationem reliquæ partis, & totũ possidere. In. j. gl. ibi [*si ædes*] & sic loquitur. ff. pro socio. cum duob. §. item Mela. & ibi [*reficeret*] semper intelligitur, ꝙ his casibus quibus reficere vel facere, licet velit socius facere iure seruituris, quod non liceret, vt in præ. l. parietem. de ser. vrba. præ. sed iure cõmunionis licet, & sic intendit glo. & ff. pro socio, cum duobus. §. idem respondit.

Q V A E S T I O.

Hæc regula facit ad quæstionem disputatam p Do. Hugonem de Vercell. demum episcopum Nouarien. quærebat. Si clericus & laicus patroni ecclesiæ vacantis præsentant vnum, postmodum ipse laicus præsentat alium, an ambo, vel neuter, vel alter, & quis illorũ sit instituendus, & quia, vt in fi. dicã, quæstio nõ est dubia, ipsam breuiabo. ¶ Et allegatur primo ꝓ ambobus. ij. pro neutro. iij. pro secundo, & iiij. pro primo, quinto soluitur quæstio. & contrariis respondetur. vj. ostendetur quæstio non dubia. Iuxta, quæ primo vr̃, ꝙ ambo sint insti2 tuendi. cũ patronatus † sit res indiuisibilis insolidum existens penes singulos, de hoc de iure patron. c. j. in. j. gl. sic & iudicatus ordinarius vel delegatus, de quo de offi. del. prudentiam. in glo. ij. Idem in plurib. reis credendi. ff. de pact. si vnus. ad præsentationem ergo ipsorum admittatur vterque, & diuidatur inter eos. ff. de alimen. & ciba. leg. l. prima. de acquiren. rerum dominio. l. adeo. §. cum quis. & de præsumptionibus, afferte. ¶ Secundo in contrarium, ꝙ neuter admittatur, sed impediant se concursu, faciunt. ff. de vsuf. quoties. ff. de testamen. tutela. duo. 3 Nam † vna ecclesia vnius debet esse rectoris. xxj. quæstione secunda. sicut. de præben. cum non ignores. de iur. pa4 tro. c. iij. nec † ad mobilitatem laicorũ mutandus est status ecclesiæ. x. dist. c. j. ff. arbo. fur. cæ. si gemina. & in dec. afferte. non sunt sñia sed cõminatio. & in l. si vnus. quilibet habebat ius exigendi insolid. Insti. de duo. reis. §. j. at hic vnᵒ de patronis præsentare nõ potest. Item beneficium ecclesiasticum non recipit diuisionem, de præben. maiorib. & c. dilecto. vñ diuisio vel media via hic locum non habet, & impossibile iur. est, vtrumque ius hr̃e, de præben. in fin. vbi de hoc in glo. ij. s. eo. lib. de ele. vt quis duas. ¶ Tertiò, ꝙ alter solus admittatur. s. præsentatus secundo a laico sic probatur, posteriora prioribus derogare. ff. de iu. co. l. diui. ff. de procur. non iniuste. de offi. leg. studuisti. C. de pact. l. pacta. de poe. di. j. nouit. præferendus est ergo laicus, qui variat, cum leg. authoritate id faciat. xxiij. quæst. iiij. qui peccat. de restitu. spolia. literas. ¶ Quarto, ꝙ præferendus sit primo p̃sentatus probatur, quia satis est laicum in illo consensisse, vt pœnitere non possit. xxxij. quæst. v. horrendus. sufficiat regula, mutare, hoc eo. titu. Item licet laicus variare possit in præiudicium præsentati, de iur. pat. cum autem. nõ tñ in iniuriam clerici & patroni, vt ibi. Item cum par est numerus p̃sentantium, recurri debet ad merita, & dignitates, de elec. ecclesia. ij. vbi de hoc in vl. glo. sed clericus est dignior laico. iiij. dist. deniq;. ergo ab eo præsentatus præferendus est. nam magis dignum &c. de con. ec. ꝙ in dubiis. ¶ Soluendo dixit, primo concorditer præsentatũ præferendum, quia duplex ius habuit præsentatus. secũdo vnum tantum, quod dicitur ex variatione laici. verũ est, cũ sunt soli laici, vnus vel plures. l. diui. loquitur i codicillis, in quib. ambulatoria est voluntas, procurator ẽt constituitur fauore constituentis, vnde cõstituens reuocare potest. l. pacta. non obst. quia ibi pactum vltimum fuit de vtriusque voluntate, hic non sic. c. nouit. non ob. mutat enim Deus iudicium ꝑ pœnitentiam peccatoris, non ob. ꝙ habet priuilegium pœnitendi, quia nõ in præiudicium alterius. facit. ff. ne quid in lo. pu. l. ij. §. si qs a principe. ¶ Vt dixi in principio, qõ non est dubia, qa salua pace disputantis non est verũ, ꝙ laicus possit simpliciter variare recedendo a primo, super quo fundari vr̃ ipsius dubium, sed variare potest accumulãdo, vnde ẽpo licet instituere primum, quod non liceret, si posset in totum diuertere. immo cœteris paribus potius habet instituere primum, hæc probãtur de iur. pot. cum autem. & cap. pastoralis. facit. cle. eo. tit. plures. in fi. quæ permittit simul fieri, quod permittebatur olim successiuè. Clarum est ergo, siue clericus, de quo quæritur, præsentet vt clericus, siue vt laicus, primum præsentatũ nõ solum habuisse, sed adhuc etiam habere duas voces. secũdum vero vnam solam, & non liberam vel integrã, ergo &c. Ex hoc autem sequitur, ꝙ licet plures sint patroni laici cum clerico, locum habet, quod dictum est de vno solo. Plus dico, ꝙ si plures sint laici tantum, & concorditer præsentant vnum, licet postea aliq etiam maior pars variet cumulando, institui debet primus ratione prędicta, ex quibus concluditur, quæstio non dubia.

SVM.

SVMMARIVM.

1 *Verisimilitudo quibus rebus tollatur.*
2 *Canonicus post habitam prabendam, tenetur promoueri ad sacerdotium.*
3 *Casus dubius in quam partem interpretandus.*
4 *Pretium rei petens an renunciet legi commissoria.*
5 *Vsuras recipiens dominij ius a principe sibi concessum perdit.*
6 *Substitutio generalis an ad specialem pracedentem trabatur.*
7 *Posterius non tollit prius, si se compatiuntur. & nu. 8.*

REGVLA XLV.

INspicimus Verisimilius. verisimilitudo † colligit ex ꝯparatione rerum adinuicem, vel ex cōparatione rei ad pretium. ff. de re. du. l. j. l. vtrū §. cum quidam. Ex vicinitate scripturarum. ff. de leg. j. si seruus pluriū. in fi. ex dignitate personarum. ff. de aur. & ar. le. l. Titia Seio. ex charitate, & necessitate personarum, vt dicta. l. si seruus. in fi. ex consuetudine regionis & loquentis, vt ibi. & hic Dy. vel ꝙ hic alternatiua est ordinis, vt si verisimilius non apparet, inspiciamus qđ plerumque & c. ¶ Prima glo. dicit, vnde fuit sumpta ponit exempla. & remisit. ¶ In j. glo. ibi [*in obscuris inspici*] sequitur, solet quod est verisimilius, aut ꝙ plerunque fieri solet. ¶ In j. glo. ibi [*iniuste*] quia verisimile est, ꝙ ingratitudinem non commiserit, & in hoc ad propositum. & in fi. quæ est contra, cum dicat spectandum, qđ minimum, & ibi [*soluitur.*] quæ solutio patet ex textu legis. eo. tit. semper in stipulationibus. quam ibi vide dicebat Dy. quod iste erat ordo. quia primo voluntatem sequimur, si de illa potest apparere. ff. de condi. & de. l. pater. in princ. & §. conditionum verba. & de re. dub. le. in ambiguo. C. de libe. præteri. l. iij. Secundo quod est verisimile, vt hic, & in concor. all. s. Tertio, vbi nō apparet verisimilius, recurritur ad propriam significationem verborum. ff. de leg. iij. non aliter. Quarto his deficientibus recurritur ad minimum, vt ibi. & in concor. Quinto, si non apparet, quod sit minimum, dicitur non valere. ff. de testa. tu. duo sunt. de re. dub. si fuerit. & l. si quis de pluribus. de ma. te. cum ex pluribus.

QVAESTIO.

Hæc regula secundum prædicta facit ad quæstiones hic disputatas, quas fateor congruentius fuisse locatas sub regula. In generali. eo. tit. sed propter prolixam materiam inscriptam post lo. mo. transferri sic decuit, & quæstiones sic proponuntur. Per statutum ecclesiæ qui-
2 libet canonicus † post habitam præben. ꝟ. annum promoueri tenetur ad sacerdotium, sunt etiam ibi præbendæ maiores & minores, & de consuetudine maiores dātur antiquioribus. A. impetrauit ibi canonicatum, & ꝓbendam cum clausula, ꝙ non teneretur promoueri ad sacerdotium. B. impetrauit canon. & sibi prouideri de præbenda vna ex maioribus, vterque habet clausulam, q̄ tollit consuetud. & statuta, sed vterque receptionis suę tempore illa seruare iurauit, quæritur, an præiudicatum sit illis per tale iuramētum. Prima pars quæstionis fuit Io. de monte Murlo. secunda fuit Iaco. can. Bon. vterq; prius allegabat. ad affirmatiuam. v. rationes. secūdo totid. ad negatiuam. tertia pars facit quatuor. primo ponit solu. secundo solutiones Ioan. distinguendo, tertio soluit contraria ſm eos, quarto circa vtrunque articulū subdo veram solutionem. Prima igitur ipsorū ratio talis erat, certum est, quemlibet horum potuisse renuntiare priuilegio vel gratiæ sibi factæ, de regula. ad apostolicam. C. de pa. si quis in conscribendo. taciæ aūt renuntiasse vr̄ faciendo sponte contra illud, de offic. deleg. gratum. de ap. solicitudinem. de his q̄ fi. a ma. par. c. ex ore. ꝟ. dicam. Secundo iurando simpl̄r seruare statuta. & consuet. ecclesiæ ad omnes consuetudines & oīa statuta se adstrinxit, cum indefinita æqpolleat vniuersali. de elec. in genesi. de priuil. quia circa. ergo tenetur ad singula, & sic ad illa, de quibus quæritur, seruanda tenetur per iuramentum, quod cum non vergat in periculum animæ, nec in alterius præiudicium, est seruandum. de iur. iur. si vero, & iuramentum quod obligat quo ad dominum, fortius est quam litera, quæ est factum hominis, facit de iur. iur. & si Christus. ibi, redde domino & c. Tertio da-
3 to ꝙ casus † esset dubius, in hanc partem interpretari debemus, quæ securior pro vitando periurio, maxime si gessit in animo omnia statuta seruare, quod præsumitur, ex quo non excepit, & excipere potuit vel protestari. de consti. cum M. vnde sibi imputet, de iur. pa. ex literis. de priuil. quia circa. de regular. consulti. & c. vidua. & iuramenta ſm intentionem recipientis īterpretamur, xxj. q. v. quacunque. & facit regula, ꝯ eum, cum concor. hoc eod. tit. est & æquior per quam ad æqualitatem reducitur cum alijs canonicis. facit. xvj. q. vij. c. j. de consti. cum omnes. in fi. de sta. mon. recolentes. de deci. cū in tua. Quarto, cum hic sint duo contraria successiue, ſ. primo gratia, secundo iurm̄, per secundum vr̄ primo derogatum. de transac. c. j. ff. de ꝯh. emp. l. emptio. de noua. l. j. C. de pac. pacta. ff. de leg. non est nouum. de cog. spi. ca. j. Quinto, isti statutum & consuet. quæ quoad eos erant inualida, per iuramentum fecerūt valida. sic de iur. iur. cum contingat. de pig. significante. s. eo. li. de pac. pactū, nec valet. si dicas de ill. expresse non iuratum, nam vt. s. dixi, sufficit generalis, vel indefinita locutio, sufficit etiā
4 tacita renuntiatio, hinc † est, ꝙ petens rei pretium, renūtiat legi commissoriæ, & econtra. ff. de leg. commis. l. 4.
5 § eleganter. & recipiens † vsuras perdit ius dominij sibi concessum a principe. C. de iur. do. impe. l. ij. perdit etiā ius depositi, quod erat, vt prius depositarum rerum rō haberetur. ff. depo. si hominem §. quot. Item petens legatum renūtiat querel. e. ff. de inof. te. si pars. ¶ In ꝯrium adducitur regula, in generali. hoc eo. tit. per quam cum concor. patet, ꝙ actus generalis concessionis, vel renuntiationis non includit illa, quæ pars verisimiliter nō cōcederet, vel renuntiaret. ad idem de iur. iur. veniens. & c. Quintavallis. ff. de pig. l. obligatione. s. eo. lib. de of. vica.
6 cum in generali. hinc est, ꝙ † generalis substitutio, non trahitur ad specialem præcedentem. ff. de vul. & pu. sub. cohæredi. Cum ergo de illo statuto vel consue. cogitasse non videatur, nec sit verisimile, ꝙ voluerit suæ gratię renuntiare, forsan multis laboribus & vigiliis acquisitę. de renun. super hoc. & de præsump. quia verisimile. nec præsumitur quem sua iura iactare, de sol. c. fi. ff. de prob. cum de indebito. i. respon. dicemus illa statutum & cōsuetudinem in iuramento non includi. ¶ Secundo, iuramenta. intelligi debent ſm intentionem iurātis. xxij. qō. v. humanæ. de iur. iur. veniēs. & c. Quintavallis. ergo recipiendo vt intellexit, non includentur prædicta. maxime quia in generali sermone non lęditur ius personę
7 iurantis, de iur. iur. petitio. cum concor. ¶ Tertio † posterius non tollit prius, si se compati possunt. ff. de mili. te. l. si certarum. §. vl. & l. se. de iur. co. conficiuntur, §. similes. & l. fi. vnde cum indulgentia, quæ prior est, referatur ad vnum statutum vel vnam consuet. tantum. quæ quātum ad ipsos videntur exempta de numero statutorū, vel consuetudinum, iuramētum posterius referetur ad alia statuta & consuet. ad quas iurantes tenebantur, & sic indulgentias non tollet, maxime cum constet speciem specificatam sub genere non contineri. ff. de leg. iij. vxorem. §. Felicissimo. & facit, quod no. & dixi. eo. tit. generi. ¶ Quarto iste iurauit statuta & consuetu. bn̄ fac. de iur. iur, clericus. quia turpis est pars quæ suo vniuerso non congruit. viij. di. quæ contra. de spon. duo. ca. fin. & vnum collegium diuerso iur. censeri non debet. xij. q. ij. cognouimus. sua igitur obedientia sibi nocere non debet, nec pœnam pati, vnde meretur præmium, de fide ius. peruenit. & per hoc videntur canonici, ꝯrium dicētes, suam turpitudinē allegare, & sic repellendi. de don. inter dilectos. ¶ Quinto ad hanc partem allegabat vterque de priuilegi. cum capella. quæ secundum la. vr̄ terminare

minare quæstionem.& ff. de mi.te.si miles. vbi dr. non præsumi quem elegisse genus testandi ad sua iudicia im pugnanda, sic nec præsumamus iurasse istos ad suas gra tias perimendas, maxime quia hoc non est verisimile, nec fieri consueuit per hanc regulam, cum concor. & faciat ordo quem supra scripsi post Dy. primo, secũdo, & quarto gradu. Hanc partem dabat Iaco. pro solutio ne.sed Io. dicebat: q si tempore, quo iurauit, fuerunt le cta & specificata statuta, vel consuetudines, de quib. su pra.& non excepit, videtur iurasse renuntiasse gratiæ per iu ra primo alleg. si vero lecta vel specificata non fuerunt, non renuntiauit gratiæ per vltima iura allegat. ff. si quis caut. sed & si. §. quæsitum. & quæ recitantur de cõmo do.cap. no. de depo. bona fi. les. & tacit. s. eo. lib. de proc. qui ad agendum. ¶ Non obst. iura loquentia de tacita renuntiatione, quæ loquũtur, cum quis directe venit ꝯ factum suum, vel alias apparet de voluntate mutata, sed hic secus ſm Io. sed Io. dicebat illa loqui, cum vtrũq; sit ab vno tanquam ab eodem. Iste vero gerit vices duo

8 rum.s. priuilegiati, & non priuilegiati, & ſm † eum po steriora non derogant prioribus, nisi cum illis cõtraria sunt, nec venit ꝯ iuramentum, cum in hoc non inclu deretur. Scias q secundus articulus huius quęstionis mi nus habet dubitationis q̃ primus, quia si in ecclesia di uisæ sunt præbendæ maiores à minorib. quæ in certis ecclesiis diuiduntur vt integræ & dimidiæ impetranti maiorem vel integram minor vel dimidia etiam si illã vellet conferri non posset. s. eo. lib. de præben. cui de nõ §. a quare si diceremus sibi præiudicare iuramẽtum, mi norem vel dimidiã assequi nõ posset, quia de illa non scri bitur. & sic esset per tempra gratia q neuter intendebat. De iurante patet, de recipientib. idem, nam recipiebant illum ad præbendam. & ad illam quæ debebatur pro li teris, ergo vt. s. In primo et articulo vt indistincte dicen dum. q ex quo ille A. recipitur ex uirib. literarum habẽ tium clausulam de non recipiendo sacerdotium, & tol lentem statuta ꝯria ipsi, vñr receptionem facere, & iura mentum recipere ſm formam literarum, & ipse etiam sic iurare vt receptio & iuramentum sequentia & cau sata a literis gratiæ & mandato executorum illis conue niant non. n. recipitur simpliciter vt A. sed vt talis A. fa cit de fi instru. in. er dilectos. §. caeterum. & de bap. ma iores. ver. simpliciter. sic & generalis transactio restringi tur ad id. de quo agitur. ff. de transac. qui cum tutorib. §. j. C. eod tit. l. si de certa. & uo. s. de transac. cap. j.

S V M M A R I V M.

1 *Iter dupliciter sumitur.*
2 *Duo si habeant soli eligere prælatum, & alter alterum consentien tem eligit, an valeat electio.*
3 *Ecclesiarum fauor an idem qui & pupillorum.*
4 *Sententia vnius ex duobus ordinariis etiam altero resistente , an teneat fauore personæ vel causæ.*
5 *Electio alicuius seipsum eligentis in prælatum an valeat,*
6 *Electio facta de collegio eligentium an dicatur vnanimis.*
7 *Cardinales si duo tantum superessent, an alter alterum eligere possit in Papam, & nu. 8.*

REGVLA LXXX.

IN toto. Prima gl. remittit pro exem plis & pro materia, & dat cõ cor. lantia. ¶ In gl. vbi [*in toto est*] non ob.e. ti. l. si mr. §. si quis iter. vbi absolutus ab actu in... itu: a si itinere. nec econtra, cum in actu continetur i.er. ff. de. s. rui. vrb. præ. l. i. §. i. & insti. de ser uitu. §. a im. & per eundem modum inducitur. l. j. ff. de adimen. le. dic. it no. in p.', i mr. & hoc no. Dyn. q iter

1 sumitur dupliciter, uno modo pro distincta specie ser ui utis & eo mõ sumptũ necest pars actus, sed species ser iui: actui oppolita & corequata. ff. si ser ven. l. loci corpus. §. j. & dicta l. j. de adimen. l. alio mõ sumitur pro

commoditate eundi, & tunc habet se ad actũ sicut pars ad totum, est. n. pars subiecta ad actum, & actus est totũ potestate ad iter, qa potestate sui comprehendit iter, & in hac significatione sumitur. ff. de ser. vr. præd. l. j. §. j. & de noua. si pupillus. §. vlti.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, quã disputaui, qua

2 quærebam, si duo soli habent eligere plãtum iure pro prio vel compromissario, & vnus elegit reliquum, q cõ sensit, an valeat electio. Ad affirmatiuam primo & in ꝯ rium secundo inducuntur, v. rõnes, & quædam glo. ter tio primum dubium soluitur, circa secundum recitan tur opiniones, excluduntur casus nõ dubii. soluitur, & ꝯriis ridetur. Quod valeat sic probatur, de collegio ec clesiæ vacantis debet fieri electio plati, hoc patet. l. j. dil. nullus. & c. studii. & c. obitum. xviij. q ij. quam sit. & ca. abbas. ij. s. de elec. cñ inter can. & c. ne pro defectu, facit. C. de epi. & cleri. in ecclesiis. sed mortuo plato pôr col legium ꝯsistere ex duob. de ele. c. j. ergo vnus pôt eligere reliquum, alias esset lex impossibilis. ꝯ id de conse. di. iiij. erit autem. Et si dicas, nullus se potest in scrutinio no minare. de elect. Cumana. & eligẽdus debet habere ma iorem partem in scrutinio, vt ibi. e. ti. quia propter. & c. ecclesia. respondeo, q quando non sunt nisi duo, non at tãntur ad formas, vt scripsi in e. quia propter. super gl. dic. vt j. & eo. ti. c. j. super t. glo. facit de elect. cum in vete ri. & quod ibi not. in j. & n. gl. sufficiunt ergo consensus qui hic assunt, bene facit, quod scripsi post Host. de iur. pa. per nostras. in glo. patet. & qd ipse no. in sum. ipsius ti. in fi. de epo. qui vnicum patronum pficere pôt ecclesiæ vacanti. ¶ Secundo videmus fauore minorum & pupil lorum vnum ex duob. tutorib. administrare posse. ff. de admi. tu. l. si plures. §. pen. in fin. & l. decreto. §. i. C. si vnus ex pluribus tuto. l. j. & de autho. præst. l. si. Idem in executo rib. vltimarum voluntatum ipsarum fauore, quod dic, vt. s. eo. li. de testa. c. ij. §. i. Idem in procura. spiritualium causarum, quod dic vt. s. eod. lib. de procur. si duo. §. vlti.

3 Cũ igitur ecclesiarũ maior, vel saltẽ æqualis sit fauor, xxiij. q. iiij. quid ergo. de testi. in integ. audiuis. In auth. de non ali. §. si minus. C. de sacrosanct. eccle. l. fin. & qd no. de pec. cleri. inquirendum. ergo & ipsarũ fauore ex duo bus eligentib. quocunque iur. alterius solius valebit ele ctio, saltem ex quo non habet alterius resistentiam sed

4 consensum. ¶ Tertio cõstat q fauore personæ, vel cau sæ tenet snia vnius ex duob. ordinariis ẽt altero resisten te. ff. de re iu. c. fin. fortius ergo fauore expediendæ proui sionis ecclesiæ, ex quo nõ discordant, teneat electio vni⁹ ex duob. eligentib. Sic videmus, q fauore snię in cã de nuntiationis principalis hr pro teste. de testi. in omni. & vbi non vertitur præiudicium creditur vni, de procu ex insinuatione. fortius ergo vbi vertitur commodum in reappetibili & meritoria, vt prædixi. facit ergo accessus, quod principaliter fieri nõ posset, de iur. pa. ex literis. & c. cum seculũ. s. eo. lib de præben. quia sæpe. ff. de fundo do. l. j. sic mixtura facit, quod sine illo fieri non posset. de arbi. continget. & c. per tuas. ¶ Quartò, bene facit ad quę stionem, C. de cõtrah. emp. cum ipse tutor. & qd ibi no. & ff. eo. tit. l. si in emptione. in fine, de vno ex duob. tuto rib. q alteri palam ementi rẽ pupilli authorizat. ad idẽ, ff. man. l. si mandauero. §. Iuliano. vbi vnus ex plurib. vẽ dentib. mandato meo rem emit a se & aliis. ¶ Quintò specialiter in compromissariis vr casus in decre. cum in iur. de elect. nam si vox electi ꝯpromissarii auget nume rum, qñ nominatus est a pãce minori, vt ibi. fortius qñ ab æquali, vt hic. Item si ibi auget, cum est discors, & vbi est repugnãtia, fortius hic. vbi est concors & cõsonãtia. Hoc. n. appetunt iura selectiones fieri cõcordes, & hic est talis. bene facit. ff. de op. no. nũ. l. j. §. & post operi. ibi, quid. n. agebat ptor. nisi vt cõtrouersias dirimeret, quas cum ipsi ce receperint, debet ratas hr. fateamur ergo. q valeat electio, pendet n. ex cõsensu electi, sicut & snia delegatorum pari numero discordantium. de re iudi. c.

fi. ii.

fi.ff.eo.si duo iudices. ¶ Sexto inducitur solutio quã ad brocardum de vno gerente vices duorum dant glo.89. dist.singula.in prima gl.de proba.ex literis. in gl.ii.& de p̄sump. mandata.in gl.ii.dicentes id licere causa necessitatis,vel vtilitatis, sed hic vtrumque cõcurrit necessitas expediendæ prouisionis,& vtilitas ꝯ damna vacationis, & quia forsan extranei sunt ignoti,qui non sunt eligendi.de postul.præ.bonæ.ij.ad fi.de præben. in Lateran.in fin.& pararetur laqueus, si de necessitate eo casu haberent extraneum eligere,ꝯ id.xxvij.q.j.de viduis. de testi. spo.literas. ¶ In contrarium.s.q non valeat electio,ostẽditur sic. De necessitate est, q per capitu. vel maiorem ipsius partem fiat electio. nec vox electi compuiãda est in illa parte maiori.de elect.quia propter.& c.Cumana. & c.in genesi.& c.ecclesia.j.& ii. Et si dicatur vt supra,q quando sunt duæ tm̃ formæ cõcil.genera.seruandæ nõ sint,nulli tamen dubium,quod concil. Lateran. de his quæ fi a ma.per.cap locum habet,quod vult,in ordinationib.quæ fiunt per capitula.concordare debere maiorem partem,cui concor.lxv.dist.c.j.ij.& iij.lxxxix. dist.si transitus.de tempo.ordi.nec epi.nec potest negari,quin concilium Lateran. locum habeat etiam in actib.electionum,per decre.prę.ecclesia.ii.ver. nos igitur. quam constat secutam esse cõcilium gñale. ¶ Secundo inducuntur iura probantia,q quis oriri non potest a seipso, xxiiij.q.j.didicimus.debet ergo alius esse eligens ab electo,sicut institutus ab instituente,p̄sentatus a præsentãte.baptizatus a baptizante.de insti.c.fi.de iur.pa.per nostras.de baptis.debitum.alius iudex a quo ab illo,ad quẽ appellat.de consue.c.ij.s̄.eo.lib.alius emptor,quam venditor.ff.de rerum permu.l.j.in prin.alius dans,q̃ recipiẽs ff.mand.si mandauero.§.si tibi centum.vnde p̄tor.vel p̄ses non dat se tutorem,vel iudicem.ff.de offic.præ.l.fi.de offi.præ.l.v.de tut.& cu.datis ab his.l.prætor. Hic autem vnus & idem est eligens & electus,ergo &c. ¶ Tertio in dubitatum est,q si duo sunt iudices,vel arbitri dati simpliciter,s̄nia vnius non tenet.de offi. deleg. causam.& c. cum cã.ff.de re iudi duo iudices.& l.duo ex trib. & de arbi.item si vnus.§. item si plures.Item nullus iudex in facto proprio.iij.q.iiij.c.i.ff.de iudi.Iulianus.ij. C.ne qs in sua cã.in rubro & in nigro.nec arbi.ff.de arbit.l.pe. Aequiparando igitur eligentes iure proprio iudicibus & iure

5 compromissario arbitris concluditur, q alter † se non potest eligere,nec per alterum solum eligi, sicut nec ex duob.procuratorib.omnium rerum alter ab altero exigit.ff.de procurato.l.qui duos. ¶ Quarto efficax vr̃ obiectio Innocent.sic dicentis,ad vtrunque casum, aut electus consensit electioni factæ,& illa non valuit,quia nõ a maiori parte,vt supra probatum est. Item s̄m id cum post tres vel sex menses datur mensis ad consentiendũ electo,esset dare,q post t̄ps int.infra terminum consentire debentis,fieret electio effectiue.quod esset absurdũ, sed ad hoc respondi in decre.cum in iur.super ver.consentiat,aut cõsensit faciendæ, & sic ambitiosus est repellendus.hæc solutio.viii.q.j.in scripturis, j.q.vi. sicut. de elec.cum post.C.de epis. & cler.si quenquam.cuius textum vide.s̄.eo.lib.de elect.cupientes.j. respon.in glo.sub audi.concor.C.lib.xii.de re mili.contra publicam & vide de electio.officii. in fi.primæ glo. ¶ Quinto ostenditur,q ex contrario sequeretur iniquitas,absurditas,& perplexitas quorum quodlibet singulariter est vitandum, multo fortius ipsa coniuncta. facit. de pur.ca. inter.& clemen.de re iudi.pastoral.ad fin. Iniquitas, quia datur materia ambitioni & simoniæ,facile enim socius poterit corrumpere socium facilius enim corrũpitur vnus, quam plures,vt scripsi de cleri.peregri.c.j.super gl.ii.nec aperienda est via talib.facit de iur.iur.l.si vero.de diuor. quanto.in fi.cle.de elec.c.fin.ff.nau.cau.stab.l.i.§.j. ff. de pac.do.l.conuenire.C.de iudi.l.si.in fi. Absurditas i hoc, quia eadem ratione ex tribus vnus solus eliget socium, & valebit electio secundum id quasi facta a maiori.qđ videtur absurdum,& est bonus modus arguẽdi, sic ele.

in gene.& ca.cum in ter.s̄.eo.lib. de elect.dudum.& refert Abbas de do.Iacobo Narbo.sic electo ab vno ex tribus,de quorum numero ipse erat,& obtinuit,quod tatis est dutum. Perplexitas autem, q sic inuicem se eligere possent,& tales perplexitates vitandæ sunt, de restitu. spo.literas.circa fin.de app. interposita.in fi. Ad hæc ergo vitanda cõcludamus cum.l.quod difficile est, quem vices duorum gerere.ff.de pact.l.si plures.non poterit ergo alter esse eligens & electus, sed ambos oportebit eligere,sicut de duobus opponentibus dicitur,quando nõ sunt plures,q ambos oporter ad curiam ire.de elect.cupientes.§.si vero.& facit,quod no.in clemen. de appel. c.j.in glo.quando sunt. Sexto inducitur opinio B. & sequacium no.in decre.cum in iure.de elect.in glo.j.tenẽtium,q compromissarii nisi habeant speciale non p̄nt de se eligere. Item opinio Boat. ẽt quo ad casum eligentium iur. proprio quam scripsi. de institutio.ca.fi.super vlt.glo.Item opinio.G.mã.in compromisso,quam ponit super suo tra.xlviij. ¶ Solutio facilis in eligentibus iure proprio,& dico electio.valere factam per vnum ipsorum de reliquo, tamen solet ad omnem dubitationẽ tollẽdam fieri compromissum per ambos in tertium, qui postmodum eligit alterum, vt etiam scripsi in præ. decre.vlti.de instit.in fi.tamen & si non fiat,q valeat electio,probat hæc regula,innuens partem cõtineri in toto.tu qui resistis dicis,q iste debet habere maiorem partem,ego respondeo,q habet totum, & si non vis fateri, q vox electi computetur in parte,probo tamen,q computatur in toto.cap.quam sit.xviij.q ij.dicit, q de cõgregatione fiat concors abbatis electio. ergo electus cõputatur in electione concordi. alias ibi esset ꝯtradictoriu. Per eundem modũ inducitur.lxiii.dist.quanto.de elect. cum post petitam.de tempo.ordi. dilectus. in princi.de

6 æta.& quali.intelleximus.post princ.per quæ patet† electionem factam de collegio eligentium dici vnanimẽ & concordem.Item probatur in electione compromissariorum.s.q compromissum dicitur concors & vnanime,licet factum sit in vnum, vel plures de collegio eligentium.hoc patet.de elect.cum dilecti.in prin.eo.ti.in causis.in prin.& ver.quia vero.de renun. post translationem.in prin.& vide,quod dixi supra parte j. in princi.& ver.quinto facit, quod post Ho.scripsi.s̄.eod.licet.super.

7 ver.cardinales.vbi dicit,q si duo soli cardinales† superessent,vnus posset alterum eligere, qñ per compromissũ eligunt illi duo.Hoc est maius dubiũ pp varietates opinionum circa casum decre.cum in iure. tamẽ illas hic non describam,sed ibi videantur. Duas tamen nõ omittam,quæ respiciunt casum nostrum. Prima glossatoris, & trium sequacium habet,q compromissarij dati simpliciter de se non possunt eligere,opinio Ioan. & xij.sequacium habet ꝯtrium,& hos sequor. Si prima opinio esset vera,quæstio de duobus compromissariis datis simpliciter non esset dubia,sed quia hanc non sequimur alios casus non dubios excludamus. Planum est,q si vtrique insolidum data esset expresse potestas.s.quod ipsi duo & ipsorum quilibet posset eligere, quæstio non est dubia. Idem si non est data expresse sed tacitè, & quia dictum est,quod de se possint eligere,& hic optimè procedit opinio Compo.quam scripsit in dec. cum in iure. vbi vide in glo.opponitur. & super.j. glo. Idem quando non est dubia,quando fuit expresse denegatum, ne de se eligerẽt.supra eo.lib.de testa.c.ij.de reli.do.c.vno.§.personis.de excel.prę.c.j.supra de fideius.quod quibusdam, de priale.quod nonnullis. Idem secundum Inn. Compo.& G.mã. Idem si dictum est in compromisso, quod omnes sint concordes,quia tunc videtur tacitè denegatum,ne de se eligant.quod non placet,& vide in gl.proxi.alleg.ante fin. ver. quid ergo. & faciant, quæ dixi in prin.solutionis.sit ergo quæstio dubia, cum simpliciter

8 compromissum est,& hoc casu tenuit Ho. & hoc† placet,q vnus potest alterum eligere, nec oritur a seipso, sed vocatus est à Deo,& à socio,vt scripsi in decre. cum

in

In iure.ſuper prima glo. & ſic licet ſe non poſſit eligere, ex perſonis compromittentium petitur ſe coeligere, per prædicta ſit reſponſum ad allegata in contrarium primo & ſecundo & tertio. ad id quod quarto inducebatur, vide, quod ſcripſi in decre. cum in iure. in glo. opponitur. ¶ Ad quintum, in quãtum primo timetur corruptio, reſponde per l. ad eos. ff. commoda. enim cura prouidere poſſemus, ne iniuria fieret, ita dico de eorum corruptione. Nam licet facilius vnus quàm etiam plures poſſent corrumpi, fateri oportet, ꝙ etiã puberes poſſent. ¶ Ad ſecundum reſpondeo, ꝙ illud in diſcordi electione, ſed quæſtio loquitur de concordi, vt dixi in prin. ſolutionis. ¶ Ad tertium dico, id euenire poſſe, etiã in forma ſcrutinij, vt no. de elect. eccleſia. ij. in fi. vlti. gl. remedieĩ ergo vt ibi. ad fi. Rñdeĩ p argumẽtũ, de tãquã.

S V M M A R I V M.

1 *Succeſſores iuris qui dicantur. Et in quotuplici illi ſint differentia.*

2 *Ius agendi mere perſonale non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem ſine ceſſione, nec contra ſingularem ſucceſſorem. Et quid de iure perſonali in rem ſcripto. & nu. 4. & 5. 10.*

3 *Hæres vel ſucceſſor actoris vel rei, an conuenire, vel conueniri poſſit per reſcriptum delegationis, re integra, vel non integra. & nume. 6. 7.*

8 *Reſcriptum odioſum reſtringitur.*

9 *Perſonæ identitas iuris fictione, an faciat reſcriptum extendi ad non expreſſum.*

REGVLA XLVI.

IS, qui in ius. Et alias ĩcipit, ſiquis ſed litera is qui venit ſub bulla, eo iure, an ea ſede, vide, quod dixi. de maio. & obe. c. j. debebit. de exceptione excommunicationis, an obſtet ſingulari ſucceſſori, vt donatario, legatario vel emptori, not. hic Dyn. dic, vt no. ſ. eo. lib. de iur. pa. c. vno. in glo. pe. & vide quod ibi dixi ſuper glo. non ob. quod ipſe tenet hic illum repelli, q habet cauſam lucratiuam, vel quaſi. alle. notat. per l. ff. de do. ex. apud Celſum. §. ſi cum legitima. & tribus. §. ſequentibus, ſi illa loquuntur in exceptione perpetua, de exceptione compenſationis tenet ipſe hic, ꝙ obſtat emptori, cum ſit rei cohærens. de qua. j. dicam, ad quod inducit. ff. communi di. in hoc iudicio. §. ſi inter ſocios. & ff. pro ſoc. idemquè §. Seio. alias ſi. quæſtio tangitur, & non ſoluitur. ff. de procur. ſi quis in rem. ꝙ ſit rei cohærens, ipſe probat per duas. l. coniunctas, quarum vna dicit, exceptiones perſonæ cohærentes non competere fideiuſſoribus ex perſona rei, ſed cohærentes rei cõpetũt, ff. de exceptio. l. exceptiones, quæ perſonæ. in principio, & §. rei vero. ſed exceptio compenſationis ex rei perſona datur fideiuſſori. ff. de compenſatio. l. ſi quis. ergo ſequitur, ꝙ rei cohæret, & ſic poterit opponi emptori. ¶ Prima glo. dicit, vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo, opponit ſex caſus exceptos. Tertio reddit rationem regulæ, dicens eam in perſonali priuilegio vel pacto locũ nõ habere ¶ In gl. j. ibi [*qui in ius*] ſequitur, dominium vel alterius ſuccedit iur. eius debet vti. & ſequitur, nemo vẽ dolo exequi, qui ignorat cauſam, cur nõ debeat petere, & ibi [*cum teſtatore*]. l. fratre ſuo, a quo debeatur fideicõmiſſum, videbatur autem remiſſum, quia ſæpe rõ Proculę ĩ rationem fratris pecuniam ſoluerat, hoc vult lex Procula. & ibi repetitur, ſi viuo pupillo nõ eſt locus falcidiæ contra tutorem ſoluentem legata ſine ſtipulatione de reddendo, quod ſolutum eſt vltra, q̃ capi licuerit, non agit pupillus, ſed eius hr̃s ſic. ¶ In j. gl. ibi [*qui in ius*] 1 & l. aliud. §. fi. & l. non † debeo. & l. quod ipſis. ibi videas. & ibi [*ſucceſſor eſt iur.*] Dy. dicebat vniuerſales ſucceſſores ſunt. hæredes bonorum poſſeſſores & Treb. ſucceſſores. & iſti ſunt propriè ſucceſſores iu. quia in vniuerſum ius defuncti ſuccedunt. ff. de hær. inſtit. l. quot. §. hæredes. & colligitur ff. de verb. ſigni. nihil. quidam ſunt ſucceſſores ſingulares, quia in ius ſingulare ſuccedunt, nõ in vniuerſum, vt emptores rerum ſingularium, donatarũ, & legatarum. ff. de eden. l. quidam. § is autẽ. & de iureiu. & ſi in rem. & quorum lega. l. j. §. illud. regula ergo iſta, vt dicit in vniuerſali, procedit actiuè & paſſiuè. Actiuè, qa ius, qđ competebat defuncto, reale, perſonale. miſtum, vel in rem ſcriptum, competit agendo hæredi, & excipiendo, ſaluo quod dicam in fin. Paſſiuè, quia ius tale agendi vel excipiendi, quod competebat ꝯ defunctum competit ꝯ hæredem. alle. inſti. de perp. & temp act. circa prin. in ſingulari dicit, ꝙ ius excipiendi ipſo iure tranſit in ipſum, & ꝯ ipſum. ff. de contrahẽ. emptio. dolia. §. cum. ff. communi diui. in hoc iudicio. §. inter ſocios. quod intelligit de iure excipiendi, & cohæret rei. Sed ſi 2 cohęret † perſonæ, aut ſucceſſor ſingularis habet lucratiuum titulum, vel quaſi. & tũc ſibi obſtat exceptio, quæ obſtaret authori, ſi non lucratiuum, non obſtat, niſi vteretur ceſſione ex perſona authoris. ff. de exceptio. ſi rem legatam. Ius autem agendi mere perſonale non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem ſine ceſſione. ff. de pecu. leg. l. quis ergo. in fi. & l. peculio. de verbo. ſignifi. ſciendum, §. vlti. Item nec ꝯ ſingularem ſucceſſorem. ff. de eden. l. q̃dam. §. is autem. C. de ac. & ob. l. eum. Ius vero perſonale in rem ſcriptum tranſit in ſingularem ſine ceſſione, ff. de aqua plu. ar. l. ſi tertius. §. ſi quis prius. & de iti. actuque pri. l. apparet. §. j. & ꝯ ſingularem. vt ibi. & ff. de aqua plu. ar. l. emptor. & l. poſt venditionem. & ibi [*nullus epiſcopus*] & c. clericum nullus. vbi de hoc. & ibi [*legatarius*] aſs incipit, pro parte. & ibi [*ſi perſonale*] idem Dyn. per modum obiectionis declarans per cõcor. ad quas remittit hic glo. per quod concludit, regulam procedere in iur. cohærente rei, vel cauſæ. Secus, ſi cohæreat perſonæ. & i fi. adhuc ad regulam opponit Dy. de actione iniuriarũ, quæ non datur ſucceſſori etiam vniuerſali. ff. de iniur. l. iniuriarum, diſtinguit actiones, quæ ſunt proditæ ad vĩdictam, ab his, quæ proditæ ſunt ad rei proſecutionem, vel pœnæ. Primæ non tranſeunt ad hæredes lit. non cõte. vt dicta. l. iniuriarum. ad l. fal. l. pœnales. ſecundæ tranſeunt ad hæredes, ſi continent rei perſecutionem. Penè idem per omnia, quantum ad hæredes actoris, quia trãſeunt ad eos. inſti. de perpe. & tem. ac. §. ſi hæredibus. In hæredibus rei diſtinguit, ſi pœna debetur ex contractu, tranſit cõtra hæredes. ff. de nau. ſoe. l. fi. & no. ff. de priua. delic. l. j. in prin. Si aũt debetur ex delicto, non tranſit ꝯ hæredem, niſi lit. conte. cum delinquente ff. eo. ſicuti. & l. pœnalia. C. ex delic. defun. l. vna. & ſic omnia dicta iur. ſunt ſummata, allegationibus multis omiſſis.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem de ceſſionario excõmunicati, an ſibi obſtet exceptio? De qua ſatis vide. ſ. eo. lib. de iur. pa. c. vno. in fi. ſuper gl. pen. facit etiam ad aliã quæſtionem, quam diſputaui, quæ prius erat venetialis quarta. Dama. xv. & Gof. xv. quam ſic proponebã. Quæ-3 ritur, vtrum hæres vel † ſucceſſor actoris vel rei conuenire vel conueniri poſſit per reſcriptum delegationis re integra vel non integra? Scias, ꝙ Bartho. quærit de hærede rei, an poſſit conueniri ante lit. conte. Dama. &t de hærede rei. Goffre. autem de hærede illius, qui poterat conueniri per clauſulam, latius ergo, q̃ per prædictos formatur hæc quæſtio, in qua paruum inſiſtam allegationibus propter gloſſas, quæ de hoc tractant. Breuiſſime igitur allegabitur. Secundo ponentur tres opiniones. Prima ad negatiuam. Secunda ad affirmatiuam diſtinguens perſonales a realibus. Vltimo datur ſolutio plene diſtinguens, & contrarijs reſpondens. ¶ Et primo pro negatiua inducitur, de offi. del. P. & G. cod. ti. cum olim, ex quibꝰ patet, quod reſcripta ſunt ſtricti iur. ita quod ad alias perſonas vel res in eis non expreſſas non extenduntur. ergo nec ad hæredes, vel ſucceſſores. Ad idem de reſcri. 2 ad hæc ſootus. & c. ſi. item reſcrip. in eo, quod reſpicit iudicem, non tranſit ad ſucceſſorem. de offi. del. quoniã abbas. & ſicut finitur morte mandatoris. eo. ti. gratum.

ſic

sic finitur morte illius, per quem vel contra quem impetratum est. Ad hoc satis facit. ff. qui satisd. cog. si decesserit. & ff. quæ sen. sine app. re. l. ij. cōtra vr̄ expressum, de iud. quia. V. de foro compe. dilecti. de ali. mu. iu. cau. fact. c. j. de con. præben. proposuit. in fi. de immu. eccl. ad uersus. Ad idem. C. de diuer. rescrip. l. j. facit. de rescri. edoceri. C. qñ li. prin. da. l. j. & ij. secundum prædictos sciendum est, q̃ in quæstione diuersæ sunt opi. Lau. simpliciter dixit, rescri. non extendi ad hæredem. Barth. dixit nō extendi ante lit. contest. dicens hoc Tā. dixisse, sed nego Tan. de lit. contestatione expressisse. quod potest patere ex glo. quam posuit, de transact. c. ii. in secunda compil. Goff. licet in quæstione loquatur de hærede illius, q̃ poterat conueniri per clausulam, dicens, quod conueniri non poterat. In adpara. tamen de rescri. significauit, simpliciter dicit, rescript. ad hæredem nō extendi. Idem ibi Cyn. dicens, q̃ si comes fuisset expressus, nisi cum ipso fuisset iudicium inchoatum, non conueniretur hæres.

4 Idem ibi Vincē. dicens † rescri. ad hæredes non extendi, nisi in casu decr. primæ. de ali. iu. mu. & ex secūda cussione. de iudi. quia. V. vel cum in commissione hic exprimitur lit. conte. dicit, q̃ extēditur, si est casus, quæ successio possit locum habere. C. de inoffic. testa. si pater. & ibi etiam tenet, q̃ mortuo etiam re integra eo, qui nomine ecclesiæ vel canonicatus īpetrasset, valeret rescriptū successori, vel hr̄di, de successore ecclīæ idē tenuit Tā. de offi. dele. gratum. huius contrarium tenet Dama. dicens simpliciter illud ad hæredes extendi. & respondet ad l. si decesserit. q̃ in stipulatione loquitur, quæ est stricti iu. & in qua nō venit, nisi persona expressa. ff. de ver. obl. si ita stip. fue. §. Chrysogonus. in fi. sed iudicium bñ transit. huic concor. Inno. Compo. & Aegi. in decret. sig. loquendo in hærede vel generali successore. de hærede vero actoris ipse Inn. no. contrarium. de offi. dele. gratū, hæc opinio. q̃ transeat, placet Pet. de Bel. per prædi l. ij.

5 C. qñ libel. Pet. Ab. & Gul. in Speculo † de rescrip. præ. §. rōne etiam eius. in prin. distinguunt inter personales & reales. dicentes, in realib. rescriptum ad successores extēdi, quia res transit cum suo onere, de pig ex literis. & ex verbis Gul. colligo, q̃ intellexit etiam de singulari successore. In personali dicunt, q̃ extenditur re nō integra, re integra expirat, per quod verbum colligo, quod intellexerūt etiam de vniuersali solutione. Vt quæstionis veritas habeatur, distingue. Aut rescriptum non potest respicere successorem vel hęredem. Aut potest. Primo casu quæstio non est dubia. pone exemplum in actore q̃ vēdicabat ecclesiam in titulum, ex quo titulo iuuari nō posset hæres vel successor. viij. q. j. apostolica. de fil. p̄sby. ex transmissa. de iure patro. consuluit. de insti. ad decorem. de præben. c. j. & ij. Idem in vsuario, vel vsufructuario, qui impetrauerat, vt liceret vti, frui. ff. qui. mod. vsuf. amit. l. sicut in annos. in fin. de vsu & ha. l. vsus aquæ ff. de lib. lega. l. non solum. §. tale. de reo pone exemplum, q̃ fuerat ꝯ ipsum impetratum ad depositionem ordinis, vel beneficii, vel ad pœnam criminis. de hæretic. accusatus §. si vero. in fi. xxiij. dist. quorundam. C. si reus vł accu. l. j. & ii. & quod no. de simo. per tuas. j. in vlti. glo. & ad hunc casum posset reduci lex, si decesserit. ff. qui satis. cog. Secundo casu, quando potest respicere successorē vel hæredem, aut fit mentio saltem generalis successoris, vel hæredis. & tunc est planum, q̃ extenditur. ij. q. j. in primis. vij. q. j. præsentium. iij. q. vj. hoc quippe. de cōcess. præbē. proposuit. de rerum permu. cum vniuersorum.

6 nam & tunc † compromissum, quod est, tamē strictius est de re iudic. c. fi. respicit hæredes. de arbit. c. fi. ff. eo. sed si interpellatur. & l. diem proferre. §. j. Aut non fit mentio certa. aut res non est integra. aut est integra per conuentionem tantum, & hoc per decre. signi. ibi, euocatus. & per dec. proposuisti. de foro compe. cum si. dico ꝑpetuatum. qđ placet Bartho. in pri. decre. signifi. & ꝑ glo. quas ibi posuit, colligi pōt, qūo ipse intellexit rem nō integram in decr. quia. V. facit, quod ibi no. Phil. & in dec. dilecti. facit, quod no. Tan. Vinc. & Phil. de vsu. tua nos. Gul. in Spe. tit. j. §. restat. versi. item mortuo. facit lex. ff. de act. & obl. l. constitutionib. de off. leg. c. fi. de of. deleg. gratum. sed Bartho. Brix. in pri. quæstione ꝯ dicens ante lit. contest. rescriptum non transire ad hęredem. aut nō est integra per contestationem. j. quia lis est conte. & tunc concor. opinio. q̃ transit ad hæredem. Secundo casu, qñ

7 † res est integra subdistingue, quia aut is de cuius hærede vel successore quæritur, comprehendebatur sub clausula generali. aut nominatus erat in rescripto. in primo casu tenuit Goff. & communiter omnes, q̃ successor ꝯueniri non potest. ergo nec ꝯuenire, & sic intelligit dec. sig. saluo, quod ibi scripsi, post Inno. & Compo. q̃ prælatus ecclesiæ factus post interpretationem pōt eo casu ꝯueniri, licet prædecessor non fuerit citatus, cum ꝯueniatur ecclesia. Secundo casu, qñ nominatus erat in rescripto, aut fuit rescriptum impetratum pro & ꝯ dignitatem, vel ecclesiam. aut pro vel contra personam primo casu tenet glo. in decr. dilecti. de foro competen. In no. Host. Gul. Na. Pe. & Ab. q̃ hæres vel successor pōt cō ueniri. ipse cum Host. in decre. significauit, tenet contrarium, & si in rescripto non sit expressum nomē propriū p̄lati, respondens ad decret. qm̄ Abbas. de officio delega. q̃ iudex est iustus æquus, & litem diffinit. vnde rescriptū respicit iudicem successorem, sed pars communiter cauillosa rescripto abutitur & lites auget. vnde rescriptū

8 † in eo qđ odiosum, restringitur. prima placet, & sicut dixi de hærede vel successore actoris in hoc casu. s. q̃ possit ꝯuenire, quod aperte tenet Vin. in præ. decre. significauit. & Inno. de offi. deleg. gratum. Secundo casu, qñ pro vel ꝯtra personam, aut quærimus de singulari successore, & ad istam non extenditur rescriptum, nisi in casu decret primæ. de ali. iu. mu. iu. vel cum sciēter successit in vitium. de iudi. quia. V. de restitutione spo. sæp. vel cum emanat secunda iussio, vt in præ. decre. quia. V. aut quærimus de vniuersali. In hoc est opinio. & redit principalis quæstio Lau. Tan. Phi. Bartho. Gof in dec. significauit. glo. in decr. quia. V. dicunt, rescriptum ad illud non extendi. & facit, quod scripsi. s. cum tractabatur de re non integra per conuentionem tantum. Pa. ma. Inno. Compo. Aegi. & Pe. contra. vt dixi in opin. secunda, quæ placet. Circa quod est aduertendum. q̃ q̄stio quærit expresse de rescripto delegationis, per qđ nō datur ius, sed iudex actionis, vel iur. prius competentis, de rescripto autem ꝑ qđ datur priuilegium nota. Dy. eod. titu priuilegium. Cum ergo ex rescripto delegationis ius non concedatur, sed iudex tantum, non video quale præiudicium inferatur, si respiciat hæredem. cū ius eius vel aduersarii in hoc non pereat. facit de procurat. ex insinuatione. ¶ Ad hanc partem inducitur lex. ij. C. quando libel. princ. da. sed si aduertatur, videtur facere contra. Nam si quod ibi dicitur, est speciale in annalibus actionibus, eius contrarium est regulare in aliis, sed secundum hoc dicam, q̃ bene est in illis accusationibus speciale, q̃ perpetuantur absque lit. cont. sed q̃ ibi dr̄ de rescripto impetrato in omnibus actionibus, sit cōmune. sed apertius probet lex illa de rescripto appellationis, quam cum appellans prosequi debeat infra annum ad instar annalis actionis diceretur rescriptum sup ipsa impetratum fore perpetuum. hanc opin. puto veram, maxime in exemptis, contra quos conceduntur apostolica rescripta, vel quando rescriptum delegationis concessum est ab immediato ordinario causæ, hoc dico, quia cum strictæ causę interpretationis horum rescriptorum sint. quia per ipsa pręiudicatur ordinariç potestati, vbi cessat hęc ratio, possunt largius interp̄tari. Nō ob quod dr̄, rescripta non extendi ad alios omnino, & facit, qđ scripsi. de transa. veniens, in fi. sed hęres vel vniuersalis successor fingitur idem cū defuncto. In authē. de iureiur. a mori p̄. in prin. col. v. si igitur communitas causæ rescriptum facit extēdi ad nō exp̄ssum, vt in p̄ l. j. C. de diuer. rescrip. fortius hoc faciet identitas ꝑsonę iu-

ris

ris fictione. Nec ob. decre. quoniam abbas, quia in quantum rescriptum respicit iudicem datum, iurisdictio est ibi priuilegiata, quæ merito expirat iudice dato sub nomine proprio, mortuo re integra. sed in quantum respicit partes, obligatio est ibi principale rescriptum, vel iudicis datio accessorium. vnde respectu partium non est mirum, si contemplatione principalis durat accessoriũ,
10 facit. §. eo. li. de offi. leg. si super gratia. Hoc quod dixi † rescriptum extendi ad hæredem vel successorem vniuersalem, intelligo verum esse, si tempore datæ rescripti viuebat is, cõtra quem datum fuit. alias secus. & sic loquatur. l. secunda, ff. quæ sen. sine app. rescin. Ioan. Andr.

SVMMARIVM.

1 *Tacens, nec fatetur, nec vtique negat.*
2 *Tutoris præsentia in his, quæ aguntur per pupillum, nõ arguit, aut infert eius consensum & authoritatem, nisi expresse loquatur.*
3 *Taciturnitas an habeatur pro consensu, vbi agitur de aliquo obligando Et quando.*
4 *Electus quis fuit ad dignitatem, eo præsente tacente episcopus contulit præbendam, illius demum cassatur electio, an ille præbendam repetere possit. & nu. 5. 9. 10. 12.*
6 *Tacere in damnosis & onerosis non est consentire.*
7 *Presbyter si præsente & non contradicente episcopo, votum peregrinationis emiserit, quod cum pararet exequi, episcopo. contradixit, & nihilominus iter arripit, quo absente episcopus ecclesiã contulit alteri, an presbyter reuersus illam possit iure repetere & adsequi.*
8 *Voti executio an sit necessaria, non obstante superioris contradictione. An vero obedientia voto sit præferenda. nu. 11.*
13 *Episcopus, qui alienauit tacente & non contradicente capitulo, an eius successor idipsum possit reuocare. & nu. 11.*
14 *Taciturnitas & patientia an habeatur pro consensu. & nu. 15.*
17 *Religiosus tacente vel patiente suo prælato possit ne esse testamẽti executor, maxime. vbi multa relicta sunt ad pias causas.*
18 *Prælatus licentiam datam monacho ad quencunque actum an possit reuocare, remiss.*

REGVLA XLIIII.

IS, qui tacet. nõ fatetur. Not. quia non dicit, non cõsentit, & sic nõ contradicit regulæ, qui tacet. super cõfessione enim & negatione, non super consensu & dissensu fundatur hæc regula, & regula iuris ciuilis. propter attinentiam autem, quam habet confessio ad consensum, & negatio ad dissensum. glossatores iuris ciuilis, & nostri illam materiam adaptauerunt huic regulę, quæ proprie spectat ad regulam, qui tacet, vt ibi etiam dicam. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta. & ponit exempla. Secundo allegat. x. iura. in quibus fallit prima pars regulæ, & viij. in quib. fallit ij. remittens ad alia, & dans triplicẽ so-
1 lutionem ¶ In i. † igitur ibi [*qui tacet*] sequitur, vtique nõ fatetur, sed tamen verum est non negare. & ibi [§. *voluntatem*] vide in regula, qui tacet. in glo. & ibi [. § *pœna*] cogitur maritus agnoscere, qui non denuntiauit mulierẽ ex se non esse prægnãtem. & ibi [§. *qui impleto.*] sequitur, tempore conditionis mansit in conductione, non solũ reconduxisse videtur, sed & pignora durare videntur. & ibi, qui in futurum recipiens vsuras futuri temporis, tacite pacisci videtur non petere sortem. & ibi [*inuitum*] sequitur, in seruitute accipere debemus, non solum eum, qui ꝯdicit, sed eum qui non ꝯsentit, & ibi [*rem alienam*] sequitur, distrahere quem posse. nulla dubitatio est. ¶ In prima gl. ibi [§. *si is. versi. sed si sciente*] qui alias est. §. & ibi,
2 pro consensu signat Dy. ꝯtrium † de. l. sicuti. ff. de arbi. & l. tunc autem. ff de iudic. vbi præsens tacens non cõsentit. licet ꝯdicendo posset impedire, sed solum locum habeat, cum de præiudicio tacentis agitur. ꝯtria, qñ quæritur de p̃iudicio tertij, & sic de tutore, qui licet sit p̃sens his, q̃ per pupillum aguntur, nec ꝯsentit, nõ authorizat, nisi exp̃sse loquatur. ff. de aut. tut. l. j. in fi. & ibi [*nonne*] & vide, quod ibi scripsi super glo. vl. ꝯ opinionem, q̃ habet, aliud in obligatione rei alienæ, q̃ in venditione. de qua scripsi, de transacti. ex literis. super glo. ii. & ibi [*vt in primis iuribus*] & no. ff. man. l. qui patitur. & ibi [*expressus consensus*] fallit fauore reipublicæ & pupillorum in casib. quos scripsi in regula, qui tacet. super glo. & ibi [*in gen.*] & Ioã. mo. in regula, qui tacet. & ibi [*vel confesso*] & istud proprie facit ad regulam cum iurib. q̃ sequuntur & decre. non ne. de p̃sumpt. & qñque hr̃ pro negante. vt no. ĩ decre. si post præstitum. in fine pen. glo. & in fin, dicebat
3 ergo † Dyn. ꝙ solutio, quæ habet, ꝙ vbi agitur de aliquo obligando, tũc taciturnitas nõ hr̃ pro consensu, vt in. §. inuitus. versic. hoc nota si de præiudi. vel exceptione paranda. Secus, vt in regula, qui tacet, cum concor. quo ad istud secundum membrum tollitur per. §. vetare. & per l. ff. de legat. ij. Titia. §. Lucius. & de pigno. act. Caius, pro tanto dicit in hoc secundo membro, locum esse huic regulæ, cum istud tacere, quod est medium, sumit effectum qñque vnius extremorum, qñq; alterius, nam si ꝯdicendo poterat impedire, similatur consensui. ff. de pigno. fideiussor. §. pater. si non poterat impedire, assimilatur cõtradictioni, vt in l. ea. Caius. & §. Lucius. hoc verum. nisi vbi expresse medium esset distinctum a dispositione cuiuslibet extremorum, vt ĩ tributario, vt in pri. glo. vel diuersis respectib. adsumeret vtrunque extremorum, vt hic & in fin. glo. si adhuc plenius vis hoc prosequi, vide Cynum. C. de procuratori. l. inuitus.

QVAESTIO. IIII.

Hic sub protestatione, ꝙ sequor errorem, de quo nũc dixi super textu, ponam quatuor quæstiones antiquas. Quarum prima est venerialis vigesimanona, qua quæritur, aliquis electus fuit ad dignitatem, ep̃s eo præsente & tacente contulit præbendam illius, demum cassatur electio, quæritur, an præbendam repetere possit? ¶ Secunda dominicalis. xlj. fuit talis, presbyter præsente & non ꝯdicente episcopo votum peregrinationis emisit, quod dum exequi vellet, episcopus contradixit, sed ipse nihilominus iter arripuit, episcopus eo absente ecclesiã contulit alteri. quæritur, an presbyter reuersus illam repetere possit? ¶ Tertia dominical lxxviij. & Dama. j. de his, q̃ fiunt a prælato. est de ep̃o, qui fecit alienationem tacente & non contradicente capitulo, an successor illam reuocare possit? ¶ Quarta quęstio fuit domini mei, quærentis, an religiosus tacente vel patiente suo prælato possit executor esse testamenti, saltem in quo multa sunt relicta ad pias causas? ¶ Ad primam allegatur affirmatiue per hanc regulam & quatuor rationes. Secũdo, per tres in contrarium. Tertio, soluitur secundm
4 Bartholo. & solutio reprobatur. Primo igitur † sic probatur, quod illam repetat, cum inuitus videatur, qui expresse non consensit, ff. de procuratoribus. filiusfamilias. §. inuitum. Et amplifica hic per hæc notata circa medium glo. versi. item in his. Secundo, hæc res inter alios acta, scilicet inter episcopum & prouisum, electo nocere non debet, supra de re iudica. c. pe. cum concor. Tertio cum electus non posset in hoc episcopum prohibere. ergo sibi non fit præiudicium. ff. de re iudi. sæpe. circa medium. xj. quæst. iij. quando. & faciunt hic no. de præsum. nonne. Quarto. cessauit conditio, quæ tacitè subintelligebatur. s. si clericus consequeretur dignitatem illam, ad quam fuerat electus. illa ergo cessante, licite repetit præbẽdam. xxij. q. ij. ne quis. §. de iur. iur. quemadmodum. vltra hoc facit ista regula. & regula q̃ tacet. ff. eo. tit ¶ In contrarium regula, qui tacet. hoc eo. titu. cum concor. ad idem. xxviij. di. diaconi. de his, quæ fi. a præ. cap. ij. xx. quęst. ij. puella. C. de la. li. toll. authenti. ad hoc. melius in authent. de nupt. §. si vero ab initio. de domino, qui sciens ancillam suam nubere libero, studiose tacet, & illius perdit dominium. Scdo, tacendo nõ

solum

fol.ā ɔfirmare vr̄.de ꝑſ.nōne, imo ipſo facto vr̄ renūtia
re.qd plus eſt,quā ſi id fieret verbo.de ap.dilecti.de his,
q̄ fi.a ma.par.c.ex ore. illud ergo amplius nō repetet.de
trania.ex literis.Tertio cū nō ꝓhibuerit,vt poterat, ſibi
ꝑiudicauit.ff.de re iud.ſępe.ſ.e.ti.c.pe.de eo qui permiſit
ſequentē agere,cū ſibi prius id cōpeteret,& quandoque
plus operatur tacitum,quam expreſſum.ff. de procura.
filiusfami.§.veterani.C.eodem ti.ita demum.ſupra eo.
5 lib.de iura.calum.c.j.§.j.¶Soluit †Bartho.Tanc.dixiſſe,
quod iſte non poterit præben. repetere, cum videatur
eam habuiſſe pro derelicto : quia potuit contradicere,
6 & non contradixit.hæc ſolutio† mihi non placet: cum
in damnoſis vel in oneroſis tacere, non eſt conſentire,
vt hic in gl.vnde in caſu ſimili dec.dicit, ꝙ debeat aſſen
ſus accedere,quod denotat actum,non taciturnitatem.
de regularibus.beneficium.lib.eod. Item conſtat, quod
beneficia non vacantia concedi non poſſunt. de conc.
pręb.c.j.& per totum.ſed qui dicit vacare beneficiū,det
mihi ius expreſſum,alias ſibi non credam.xv.q iij.§.cū
autem.ver.nec quiſquam.Hinc eſt,quod etiam expreſ-
ſe conſentiente prælato electoribus non poſſent ipſi
alium eligere in eius locum:non ſic,ſi expreſſe conſen
tit collatori,vt conferat.ſuper ver.confirmatus. quo ad
terminos quæſtionis facit,de inſtitu.cum veniſſent. vbi
non ſolum tacere,ſed etiam loqui verba generalia, nō
nocent archidiacono, qui promouebatur ab archiepi-
ſcopo.bene etiam facit.ſ.eo.lib. de pręben. ſi beneficia.
per prædicta autem ſatis patet reſponſum ad contraria.
7 ¶Ad ſecundam quæſtionem† quatuor rationes indu-
cuntur pro presby.& totidem contra.ponitur ſo. Barth.
ſecundo verior ponitur,quæ diſtinguit.¶Primo igitur
arguitur,quod presby.eccleſiam repetere poteſt: quia ta
cendo conſenſit epiſcopus,per regulam, qui tacet.eo.ti.
cum concor.ad id.ff.ad l. Aquil.in l.Aquil.§. quot. & l.
ſcientiam.& xx.qō.ij.puella. ergo epiſcopus ſuum con-
ſenſum poſtea reuocare non poteſt.ff.de ſerui.ruſt.præ.
per fund.de fil.presby.veniens.de cle.coniu. cum diuer-
8 ſis.xvii.q.iiii.ſunt,qui opes.Secundo,iſte †ſacerdos , qui
lege Dei & ſpiritus ducebatur ad votum: per l.commu-
nem vel publicam,cui priuata præualet,impediri non
debuit.19.q.ij.duę ſunt. de regula. licet. fuit ergo adſtri-
ctus vouendo.ergo votum tenebatur implere.xvij.q. pri
ma. §. j. de voto. magnę. debuit ergo ſacerdos potius
Deo,quam epiſcopo obedire.viii. di. qui contra mores.
xi.q.iiii.non ſemper.& c.Iulianus.xv.q.vj. iuratos. nam
licet votum a prin.ſit voluntarium : eius tamen execu-
tio eſt neceſſaria.de voto. licet.in prin. & c. per tuas.fa-
cit ergo ſacerdos,quod debuit, & ſic puniri nō potuit.
de conſti.c.ij.33.q.ij.c.vltimo.23.q.v.c.j.Tertio, cum de
9 voto† complendo inter epiſcopum & ſacerdotem eſſet
controuerſia , epiſcopus non potuit eſſe iudex in cauſa
ſua.C.ne quis in cauſa ſua.l.vna.Quarto, dato quod ſa-
cerdos ex iuſta cā abeſſet,citādus eſſet:& ſi neſcitur , vbi
ſit,tunc citationis edictum poni dēt apud eccleſiam.&
poſtea per.vj. menſes expectari. & alter priuari nō dēt.
de cle.non reſi.ex tuæ.ergo multo fortius debuit hoc in
iſto ſeruari:quia ex iuſta cauſa aberat,per quod conclu
10 ditur,quod beneficium ſuum recuperet.¶In † contra-
rium,clericus ſine epiſcopi licentia peregrinari nō dēt,
nec peregrinans ſine eius literis recipi.lxxi.di.c.vlt.de cō
ſe.di.v.non oportet.de voto.magnæ. vltra medi.multo
minus,eo contradicente.de hom.Petrus.de ſimo.ſicut.
& per hoc ſit reſponſum ad ſecundum argumentum:
quia non dicitur lege Dei, qui ɔ̄ legem eius agit. de re-
nun.in fi.ver.ſed dices.Cum ergo epiſcopo contradicē-
te receſſit,contumax fuit.xj.q.iij.certum. ſine noua er-
go citatione,ex quo contumacia conſtabat, manifeſte
priuari potuit eccleſia.de offi.dele.conſuluit.& de do.&
contu.cum,qui.ſ.eo.lib.Secundo licet propter obedien
11 tiam† malum fieri nō debeat:tā debet bonum quando
que intermitti.xi.qō.iij.quid ergo.ff.de re mili l.iiii.§.in
bello,& ſ.de tem.or.ad aures.vbi de hoc, maxime quia
inobedientia comparatur hæreſi.viii.qō.iii. ſciendum.
non potuit ergo dolo carere non parens imperio ma-
giſtratus.ff.e.ti.non pōt.ff.ſi quis ius di.nō ob.l.vna. nec
debuit iſte ſibi ius dicere in cā ſua, vt ſ. Tertio , cum in
voto & iuro ſuperioris auctoritas dicatur excepta.22.q.
ij.beatus.27.q.ij.§.cum ergo.de voto no.de iureiu.venie
tes.non dr̄ votum deſerere,ex iuſta cā non implens.ff.
qui ſatiſ.co.l. fin.de iureiu.peruenit.de voto.c.j.peccauit
iſte ſacerdos non parendo ep̄o,per cuius præceptum ex
cuſabatur ab executione voti.Quarto , contra ſacerdo-
tem inducit hæc regula: cum ep̄s tacendo non cōſenſe
rit,vt hic.& in concor.potiſſime: quia abſentia clerico-
rum ab eccleſiis eſt iuri inimica,& eccleſijs oneroſa.de
cle.non reſi.per totum.& per hoc ſit reſponſum ad alle
gata in prin.Soluendo dicit Bart.cum Tan.ꝙ ep̄s tacen
12 do† ſibi ſecit præiudicium , nec debet vltra contradice-
re,niſi noua cauſa interueniat.hæc ſolutio nō ſufficiēs
eſt ad qōnem,quia principalr̄ q̄rebatur, an ſacerdos re-
petere poſſit eccleſiam,niſi dicamus,ꝙ ſoluens hoc in-
tellexit.i.ſacerdotem non poſſe priuari per ep̄m,qui ta-
cuit in emiſſione voti.& fateor,ꝙ inhoneſte facit ep̄us,
qui tunc tacuit ſine noua cauſa reſiſtendo.tum quia in
honeſtius facit ſacerdos eo contradicente itinerando,
per ſuperius allegata.Secundo remanet qō dubia,quam
ſoluendo dicit , ꝙ epiſcopus illum priuare non potuit,
Hæc ſolutio,ꝙ ille peregrinando ſe abſentauit,etiam eo
contradicente ſimpliciter , ſed ſi monuiſſet eum , ꝙ ſe
non abſentaret ſub pœna priuationis , cui monitioni
non parens ſe abſentaſſet,non puto , ꝙ taciturnitas ep̄i
excuſet a pœna,etiam ſi expreſſe conſenſiſſet,non vr̄,ꝙ
eo inuito votum perficere poſſit.33. q. v. manifeſtum.
& c.noluit.Poſſet enim aliquid epiſcopus occultans no
uiter ſciuiſſe , propter quod peregrinatio non expedit,
etiam ſaluti vouentis.facit de temp.or.ad aures. fortius
ergo ī terminis quæſtionis, ſi presbyter ante iter ſic mo
nitus non paruiſſet,eccleſiam,qua priuatus fuiſſet,non
repeteret.vbi vero epiſcopus ſimpliciter contradixiſſet,
vel vetuiſſet,ſed talem monitionem & fulminationem
non feciſſet,dico priuationem fieri non potuiſſet ꝓpter
abſentiam,vel nō reſidentiam, etiam ex iniuſta cauſa,
niſi vt dictum eſt,in fi.primæ partis,quare presbyter re-
diens illam iuſte repeteret,cōtrariorum reſponſio.ſ pa
13 tuit.¶ †Ad tertiam qōnem allegantur tres rationes pro
ſuceſſore,& quatuor contra. Tertio datur ſolutio , quæ
roboratur,& contrarijs reſpondetur. Primo igitur pro-
batur,taciturnitatem,vel patientiam non ſufficere , cū
in alienatione rei eccleſiaſticæ non debeant clerici con
ſentire.x.q.ij.hoc ius.& xii.q.ii.alienationes.& niſi inter
veniat expreſſa ſubſcriptio clericorum,ipſo iu.nulla eſt
alienatio,etiam ſi in caſu licito fuerit facta,vt ibi.e.q.ſi-
ne exceptione.& de his,q̄ fi.a p̄.c.j. Ex quo ergo aliena-
tio fuit illicita,ſucceſſor illā reuocabit.xii.q.ij.ſi quos de
ſeruis.cir.fi.Nec ob.pęna adpoſita.de p̄c.c. ij. & qd̄ plus
eſt, q̄libet pſona eccleſię,& ipſe idē.q alienauit,hoc pn̄t
ꝓbatur primū.xii.q.ij.non liceat.in fi.ſ.de re.ec. nō ali.
ſi quis.& 35.q.9.quod quis.& de ele.noſti. nec iuuabit p̄
ſcriptio poſſeſſorē tpe ipſius male alienantis.xvi. q.iii.ſi
ſacerdotes.C.p̄ſcri.lon.tēp.auct. malæ fidei.& facit rl̄a.e.
tit.qui ɔ̄ iura.cum concor.Secundo,inducitur hæc rl̄a,
& iura quæ allegant gl.quæ probant, ꝙ taciturnitas pro
ɔ̄dictione habetur. Tertio adducitur regula delictum.
hoc e.ti.ad probandum,ꝙ etiam ſi canonici, conſenſiſ
ſent,nō debet nocere eccleſiæ,quin ſuperior ſalrē reuo
cet,de ele.coniu.diuerſis.nā per reſti. in inte. reuocatur
ꝑꝑ læſionē enormē,ēt ɔ̄ctus,q ipſo iure tenet,de reſti.in
14 inte.c.j.¶In ɔ̄riū †falle.taciturnitatē & patiētiā canoni-
corū,haberi ꝓ ɔſenſu per rl̄am,qui tacet. cū ɔcor. & cū
his, quas ad hanc partē in proximis qōnibus allegaui.
Secundo vero qui accuſat,ꝙ potuit impugnare.83. diſ.
error.& grauiter puniendi ſunt clerici,qui tanto tempo
re tacuerunt.ii.q. vij. qua propter.Tertio ſi minor† rē ve
dat ſine decreto,inutilis eſt alienatio, quætamē ſola ta-

citurnitate confirmatur C. si maior factus fine decreta. l. si quando. Item sola taciturnitate matrimonium con firmatur. 3. e. lib. de despon. impu. c. vno. ff. de ri. nup. mi. norem. multo fortius venditio. Quarto, pro hac parte videtur textus, vel casus decre. secundæ, de his, quæ fiunt

16 a præla. ¶ Soluunt Dama. & Bartho. alienationem † nō valuisse, & sic reuocandam esse per ea, sine exceptione. & secundum Da. decr. ij. de his, quæ fi. a præla. loquitur de collatione decimarum, nomine beneficij personaliter facta, vbi sufficit patientia. vnde dixit Bar. illam intelligi de concessione facta causa pietatis, vel de re minima, vel ad certum factum, vel ad certum tempus. & vide quod no. in j. & iij. gl. & quod super eis dixi. e. tit. cum nos. super fi. glo. vlti. per quæ patet, quod vera est huius quæstionis solutio, ꝙ necessario concluditur ex præcedenti tractatu, qui necessarius est in alienatione perpetua. 3. e. lib. de re. ec. non alie. dudum. ex quo sequitur, taciturnitatem, vel patientiam non sufficere. & sic respon sum sit ad primum. secundum concedatur. in l. si quan do. & l. minorem. & dec. vnica allegatis in contrarium cessauit impedimentum ætatis: quia minor lapsu temporis factus est maior: hic durat cā impediens: quia tēporis lapsus nō mutat statutū ecclesiæ. ¶ In quarta qō ne dñi mei breuiter: quia non dubia, allegatur negatiue, & affirmatiue datur solutio, quæ reprobatur, & ꝯrijs respondetur. Et quod nō possit exequi, inducebat, quod prohibetur secularibus procurationibus vel actibus se immiscere. 86. distin. peruenit. nec mirum: quia etiam spiritualia exercere prohibentur, vt puta baptizare, & pœnitentiam dare. xvi. q. i. c. j. & ij. monachus. & reputatur mortuus. ea. q. placuit. ij. prohibentur claustrum exire. ne cler. vel mona. non mirum, ergo prohiberi debet ab executione. ¶ In cōtrarium: quia possunt misericordiæ opera exercere & miserabilium personarum curā & tutelam recipere, vt præalleg. c. peruenit. & conducunt terras ad laborandum. de decimis. dilecti. & propter vrgentes necessitates possunt tractare seculares actiones. xvi. q. i. qui vere. & abbate impetrante se immi scent secularibus actibus. de postulan. cap. secundo. & præficiuntur secularibus ecclesijs. lv. distinctione. priscis. ergo & pias voluntates exequi poterunt, cum nihil sit, quod tantum debeatur hominibus & c. de sacrosan. eccle. l. prima. facit decreta. tua. de testamentis. ¶ Soluebat, quod etiam de tacita voluntate abbatis poterat exercere prædicta eo contradicente, no. de postulan. c. secundo ff. de re. mili. l. tertia. §. in bello. Secunda pars solutionis vera: sed de illa nō quærebatur, sed de prima: quia taciturnitas, vel patientia prælati hoc casu non sufficit: cum enim religiosus velle, vel nolle non habeat, omnis talis actus, quē agreditur ante licentiam, est illicitus, & per illum frangitur obedientia. & abdicatio propriç voluntatis. facit clemen. de procuratorib. religiosus. & quod ibi nota. in glo. repete. Patientia igitur non posset illum facere licitum. vnde requiritur, quod super hoc prius petatur, & obtineatur licentia: vt patet supra eodem lib. de testamen. c. ij. j. responso. & in clemen. eodem titu. cap. j. vbi etiam dixi in glo. re-

17 probatum. Et ibi etiam † notaui, an licentiam datam possit prælatus reuocare. & in gl. sequenti vide de fratribus minoribus, qui ad executiones hodie non licentiā mr. Ad ca. peruenit. & c. dilecti. responde, vt in eis nota. cap. qui vero loquitur, cum id fit episcopo iubente. Ad cap. priscis. respondeo, quod priuilegiatum est in hoc officium prædicandi. de statu mo. quod Dei timorem. & ibi etiam in transitu, imo etiam in consensu requiritur abbatis licentia. e. lib. de ele. si religiosus.

REGVLAE DIGESTORVM huius literæ L. sunt hæ.

Paulus. *Lex* V.

In negotijs contrahendis alia causa habita est furiosorum: alia eorum, qui fari possunt: quamuis actum rei non intelligant. Nam furiosus nullum negotiū contrahere potest: pupillus omnia negotia tutore auctore agere potest.

Pomponius. *Lex* VII.

Ius nostrum non patitur eundem in paganis & testato, & intestato decessisse, earumque rerum naturaliter inter se pugna est, vt quis testatus & intestatus decedat.

Idem. *Lex* VIII.

Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt.

Idem. *Lex* XI.

Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferre non potest.

Paulus. *Lex* XII.

In testamentis plenius voluntas testantium interpretatur.

Pomponius. *Lex* XIIII.

In omnibus obligationibus, in quibus dies non apponitur, præsenti die debetur.

Paulus. *Lex* XVI.

Imaginaria venditio non est pretio accedente.

Vlpianus. *Lex* XXIII.

In personam seruilem nulla cadit obligatio. Generaliter probandum est, vbicunque in bonæ fidei iudicijs confertur in arbitrium domini, vel proc. eius cō ditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum esse.

Pomponius. *Lex* XXXIIII.

In eo, ꝙ vel is, qui petit, vel is a quo petitur, lucri petitu rus est, durior est causa petitoris.

Idem. *Lex* XL.

In omnibus causis pro facto accipitur id, in quo quis alium perhorrescit, quo minus fiat.

Vlpianus. *Lex* LXIX.

In omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat. vbi vero genus actionis id desiderat, ibi (ad quemuis persecutio eius deuenerit) nō deficiet ratio auxilij.

Paulus. *Lex* LXX.

Inuito beneficium non datur.

Papinianus. *Lex* LXXVII.

In totum, omnia, quę animi destinatione agenda sunt, non nisi vera & certa scientia perfici possunt.

Papinianus. *Lex* VIII.

In toto iure. vide in regula, generi.

Paulus. *Lex* LXXXVI.

In ambiguis pro dotibus respondere melius est. non est nouum. vide in regula, factum. Quoties æquitatem, desiderij naturalis ratio aut dubitatio iur. motantur, iustis decretis res temperanda est.

Idem. *Lex* XCI.

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est.

Metianus. *Lex* XCVII.

In ambiguis orationibus maxime sententia spectanda est eius, qui eas protulisset.

Paulus. *Lex* CXI.

In eo, quod plus est, semper inest & minus.

¶ Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi cū satisdatione. Pupillus pati posse non intelligitur. Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. Mulieribus tunc succurrendum est, cum defenduntur, non vt facilius calumnientur.

Paulus. *Lex* CXV.

In obscuris inspic. vide in regula, inspicimus.

Vlpianus. *Lex* CXXII.

In iure ciuili. vide in regula, cum constat.

Vlpianus. *Lex* CXXX.

Is damnum dat, qui iubet dare. eius vero nulla culpa est, cui parere necesse sit. Quod pendet non est pro eo, quasi sit.

Idem.

Idem *Lex* CXXXV.

In contrahenda venditione: vide in regula: contra cum.

Vlpianus. *Lex* LXXIIII.

In condemnatione personarum, quæ in id, quod facere possunt, damnantur, non totum, quod habeant, extorquendum est: sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant. Cum verbum restituas, in lege inuenitur, & si non specialiter de fructibus additum sit: tamen etiam fructus sunt restituendi. Vnicuique sua mora nocet, quod & in duobus reis promittendi obseruatur. Dolo facit, qui petit, quod restiturus est.

Vlpianus. *Lex* CXXXVI.

In omnibus officijs quæ fieri per liberas personas leges desiderant, seruus interuenire non potest. Non debeo melioris conditionis esse, quam auctor meus, a quo in me ius transit.

Paulus. *Lex* CXI.

In obscura voluntate manumittentis fauendum est libertati.

Marcellus. *Lex* CXLV.

Impossibilium nulla est obligatio.

Paulus *Lex* CLXXI.

In pari causa. vide in regula: in pari.

Caius *Lex* CLXXIIII.

Imperitia culpæ adnumeratur.

Vlpianus. *Lex* CXCVIII.

Inuitus nemo cogitur defendere rem, de qua agitur. Cui damus actionem, eidem exceptionem: multo magis, quis dixerit.

Cum quis in locum alicuius successerit, nō est æquum ei nocere hoc, quod aduersus eum non nocuit, in cuius locum successit. Plerunque emptoris eadem causa debet esse circa petendum ac defendendum, quæ fuit auctoris. Quod cuique præstatur, inuito non tribuitur.

Vlpianus. *Lex* CCVI.

Iure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem.

SVMMARIVM.

1 *Iactura large sumitur. Et vnde dicatur.*
2 *Et disiuncta, ponitur pro coniuncta.*
3 *Sequestratio quid. Et vnde dicatur.*
Omnis idem sequester est depositarius, non cōtra. Et sequestrationis vsus nu. 5. & 10.
4 *Contractus a principio voluntarius est, sed post necessarius. Et quid de sequestro.*
6 *Sequestratio fit iudicis officio quadrupliciter. & nu. 7.*
8 *Ad sequestrationem an admitti debeat, qui ad possessionem potiora iura habet. & nu. 11.*
9 *Sequestratio subsidiaria.*
12 *Sequestratio est minor pœna missione in possessionem.*
13 *Sequestratio per iudicem qualiter fiat, etiam ad partis instantiam. Et quid in negotio appellationis ante executionem.*
14 *Sequestratio quando non sit possibilis.*

REGVLA XLVIIII.

1 Locupletari [*iactura*] large † sumitur pro omni damno: de pœn. tuam. tamen stricte dicitur a iacio iacis, pro iactura, quæ fit pro exonerāda naue tempore periculi, de qua ff. ad legem Rhod. de iac. Et iaciētes non habent res pro derelictis. eodem titu. qui leuandæ quare hi ad quos peruenerunt, illas restituere tenentur, ne locupletentur cum aliena iactura. ¶ Prima glo. dicit, vnde sumpta; & ponit exempla. secundo, ponit quattuor casus: quibus fallit, rationem reddens & exponens hic disiunctam pro coniuncta. ¶ Tertio alleg. concor. signat contraria, & soluit, & regulam exponit de enormi iactura. ¶ In prima glo. ibi [*iure naturæ*] ver. æquum est. neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem. & ibi [*si quis presby.*] vbi ecclesia presbytero non succedit in his, quæ scripta erāt censibus, iur. patronatus, vel curiæ: & ibi [*re aliena*] ad quas non datur actio: licet possidenti detur exceptio doli. hoc vult. l. Paulus, & ibi, l. penultima. Institu. legatum, fideicommissum, libertas, vel tutela sic relicta, ille 2 vel ille, vtrique † debetur, & disiuncta ponitur pro coniuncta. & ibi [*fistulam.*] si asiduus est vsus balnei, vt per humorem vicino noceat, prohiberi potest. & ibi [*l. vltima.*] in fine. non licet vicino ædificare sic, quod necessarium ventum areæ ad secernendos fructus a paleis auferat. & ibi [*§. vltimo.*] si per puteum, quem in meo feci, venæ tui putei sint præcisæ, non per hoc teneor damni īfecti. & ibi [*Proculus*] ex stipulatione damni infecti tibi nō tenetur is, qui aliquid fecit in suo: licet per id tibi cōsuetum commodum auferat. & ibi [*§ denique.*] nō licet mihi in fundo meo facere animo nocendi, quod fundo vicino noceat. & ibi [*l. quoties.*] per rescriptum iudicis peti potest dilatio, non remissio debiti. ¶ In j glo. ibi [*& vsucapionibus*] vt dicit Ioan. mon. hic, ne rerum dominia sint in incerto. ff. de vsuca. l. prima. vt sit finis licitum. ff. pro suo: l. fi. & ob puniendam desidiam dominorum. C. de an. ex. l. fi. in fi. supra de præscri. vigilanti. & ibi. [*contractibus*] dicit hic Dy. se credere de æquitate cano. quod vbi sciens se non numerasse, recepit confessionem, exceptio non numeratæ pecuniæ non excludatur biennio, per regulam: possessor, supra eo. de hoc plene scripsi post Host. s. de sol. c. fin. & ibi [*iniuria*] idem Accur. in prædictis tribus, vel quatuor casib. Et idem Dy. per modum obiectionum. & ibi cautius dicebat propter hoc Dy. quod regula iuris ciuilis propter copulam ponebat vnum casum. Ista videtur ponere duos propter disiunctam. Ad primum alle. ff. de condi. & de. l. cum pupillus. §. disiunctiuæ. ad secundum, eod. titu. si hæredi plures. Et sciendum, quod Ioan. mon. exquirens causam ponendi tractatum sequestrationum, dicit ad euitandus iacturas quandoque inuentas sequestrationes, vt patet ex notatis supra de sequest. pos. c. penult. Quare volens de illis tractare, dicit diuisionem earum præmittendam: per quam res fit lucidior. ff. de dol. ex. l. j. Verba cuius ponā ad literam, repetito quod dixi in regula: in generali. in 3 prin. tractans protestationum. Dicit † ergo, quod sequestratio est rei, quæ in controuersiam deducitur, consensu contestantium apud tertium depositio. ff. depo. l. licet. & l. apud. in princip. & §. fina. & iste tertius sequester vocatur a sequendo: quia vterque de contendentibus fidem ipsius sequitur, dictis iuribus. & ff. de verborum significa. sequester. Est enim omnis sequester depositarius: non econtra. Nam licet plures possent deponere apud vnum, tamen sequestrum non nisi plures deponere possunt: & tunc quilibet deponit insolidum. vt in d. l. licet. & l. ei, apud. Et iste depositarius sequester tantum habet potestatis, quantum conuentio deponentiū sequestro tribuit, vt in d. l. ei, apud. §. fi. Nec mirum, cum hic sit contractus depositi, qui sicut cæteri cōtractus ex conuentione legem recipit. ff. deposi. l. j. §. si conuenerit. sic est in omni deposito. Est tamen differentia huius depositi ad alia, quia in aliis depositarius non possidet: sed possidet hic, si sit actum. & tunc neutra partium potest se iuuare possessione contra alios quoad actum vsucapionis: cum iam sit interruptum. Sed si nihil sit actum expresse possessio proderit victo contra alios: sed vnus contra alterum de illa possessione non poterit se iuuare. Sequestrum, cum ipsis deponentibus sit inutilis inter se, sed quo ad alios proficit victori. & est ratio: quia certantes de re, deponentes eandem penes sequestrum, fidem eius sequuntur: vnde hoc pendente vnus contra alterum iuuari de possessione nequit: sed contra illos sic: cum quoad alios victor liberas ędes habeat. ff. si ser. ven. l. loci corpus. §. competit. sic

intelligo.ff.de acquirē.pos.Interesse puto.& dicta l.licet.
& isto casu sequestratio non est prohibita,sed iur.appro
4 bata.siue contractus † legitimus, & est voluntaria prin
cip.sicut cæteri approbati contractus.C.de actio.& obl.
sicut.sed ex quo conuentum est,recedere non licet,nec
quo ad partes contrahentes:nec quo ad certum seque-
strum recipiendum, nisi ex causa : vt d.l.ei.§.si velit.&
qua actione agatur hoc casu,notatur in d.l.licet.alia au
tem sequestratio fit iudicis potestate, & hoc contingit
dupliciter. Aut fit de re non contentiosa, hoc duplici-
5 ter. Aut est ad iuris sui conseruationem:aut oneris † euita-
tionem. Exemplum de primo,vt puta,plures sunt hære
des,quorum quilibet recognoscit hæreditatem, vult ta-
men quilibet ius suum in posterum præseuerare, sicut
in tabulis testamenti,& in cautionibus seu aliis ipsis hę
redibus communibus:tunc si ius istos non concordat,
seu si prædicti conuenire non possunt, fit sequestratio.
ff.fami.ercisc un.l.cæteræ.§.fi.& l.sequen.ff.de fi. instru.
l.fi.exemplum de secundo,vt C.de vsur.acceptam. ff e.
tit.debitor. & istis casibus sequestratio est rei liquidę sui
iuris tuendi,seu oneris euitandi gratia depositio. Si ve-
ro fit de re contentiosa, tunc sequestratio est rei posses-
sæ seu detentæ aut fructuum eius, quæ in controuersia
vertitur a possessore seu detinente iudi.officio ex causa
separatio, & penes alium depositio. & hoc casu seque-
stratio dicitur a sequestrando, quod est idem in vna si-
gnificatione,quod separare præsertim certantes seu pa-
cificare.& ex primo bene gesto sequitur pacificatio, &
si non simpliciter, saltem ad tempus seu quo ad aliud,
& dictis modis omnibus sequester est, qui certantibus
medius interuenit secundum Isido. Primo casu ex par-
tium conuentione.Secundo ex iudi.auctoritate.& pri-
mum magis approbo: cum non sit necessaria regulari
ter iudicis auctoritas, nisi partes concordent,argu.ff.de
no.ope.l.j.§.& post operis. & hæc sequestratio iudi.offi-
6 cio † fit quadrupliciter: aut mero officio præsidentis,aut
mercenario, aut petitione sequestri, aut alterius partis.
Verbigratia.Primo casu, vt si præses videt aliquos ad ar-
ma & rexas venire, quos potest sua iurisdictione com-
pescere:vt ff.de vsufruct.æquissimum.dicere debet supe
rior,vt aliquibus locis fit, recipio hanc contentionem
in manu mea : & rem custodiri faciam. & coram me
veniatis.ius vestrum prosecuturi. hoc fit in Normania
in iudicio restitutorio,in quo iudex fundum, de cuius
restitutione agitur,mandator suo facit coli: & restituit
fructus obtinenti,ne isti contendentes ad arma prosi-
liant, quod sæpe contingit in istis spoliationibus, & sic
sequestratio mero iud.officio incumbit:cum iudex sub
ditos videt ad arma paratos, neutra partium curante
7 componere,seu iudicem adire.Secūdo † modo, vtpote;
quia illud officium est mercenarium seu deseruit, &
tunc si illud seruitium est debitum,propter illud potest
fieri sequestratio. verbigratia. aliquis beneficiatus non
vult seruire beneficio:præsidens sic habet curare bene-
ficium,quod eius officium non negligatur: tunc quan-
tumcunque appellet beneficiatus, fructus poterunt se-
questrari quo ad hoc, vt beneficium saltem officietur. l
s.de appellatio.peruenit.Exemplum, quod poni potest.
C.qui ad lib.procla.non licet.l.iii.C.de asse.toll.l.j. §. su-
per peculio.quibus iuribus videtur,quod si duo conten
dūt de beneficio,quorum nullus fuit possessor pacifice
fructus poterunt sequestrari : cum dictum beneficium
non duos ministros,sed vnum debeat obtinere,saltem
quousque contentio sopiatur:argu.s.de rescri.cum cō-
tingit.argumē.ff.depo.l.j.§.a priuile. Nec mirum:nam
iudex videt,quod duo dicunt se habere dignitatem, de
qua agitur, insolidum, in qua ius creari non potest ex
possessione,sed ex canonica institutione.ff.de decu.& s.
eo.c.j.nec ista dignitas duos sponsos habere debet, nec
ista dignitas interim debet inofficiosa remanere fru-
ctus iam ad offic ū faciendū, quam ad obseruandū ip-
sos fructus ei,qui obtinebit, iudicis officio poterunt se-
questrari:argumen.iuriū prædictorum. & ff. de tab.ex.
l.fi.ff. vt leg. no. ca.postquam.§.j.Et est ratio ad præmis
sa:quia quādocunque aspicit iudex onus imminere ali
cui,& illud non facit,ille, cui incumbit,vt decet,præses
debet vocare illū,cui dictū onus incumbit, quod si ip-
se non fecit,debet fieri sequestratio, vt est casus. ff. solu-
to matrim.si cum dotem.§.sin autem. supra de do.post
diuor.restitu.per vestras.& hæc est ratio decre. præalleg.
peruenit.& hoc credo indubitatum in beneficiali. vbi
ante possessionem alterius pacificam adparet contro-
uersia in limine prouisionis faciendę,vel factæ.s.de iu-
re patro. c. j. ij. & iii.sic etiam dicerem in contractu.&
sic intelligo.xi.quæst.j.c.quia res.ibi enim habet proui-
dere prætor & propter quietem partium, vt onera rei
incumbentia compleantur: & res recte gubernetur.Ex
quibus colligo,quod iudic.officium mercenarium de-
seruit sequestrationi faciendæ, aut propter onus rei in-
cumbens,quod non completur, vt dictum est, seu rei
concessæ ad vsum. & sic loquitur decre.peruenit.& s.
sol. mat.si cum dotem.§.sin autem.s. de sequestratione.
c.ij.Aut istud officium deseruit sequestrationi ex quali
tate personarum concertantium. & quando qualitas
personarum est talis,quod facti natura inducit incom
patibilitatem,tunc prouidet partibus per cautionem.i.
per cautelam sequestrationis,vt dicit gl.prouidere.verbi
gratia.P.est liber. est tamen alter in possessione seruitu-
tis ipsius.P. proclamat P. in libertatem. multæ res sunt
apud P. quarum aliquas confitetur P. acquisitas ex re
possessoris,aut opera ipsius P.istę statim debent restitui
possessori.aliæ quæ ex donatione vel legato proueniunt
ipsi P.detecta libertate ipsius debent adsignari. Sed inte
rim,cum dubitatur de aliquibus rebus,an sic sint acqui
sitę,tūc cautela sequestrationis est adhibenda.Sic loqui
tur. C. quibus ad libe. procla.non licet.l. iij. & de asser.
toll.l.prima. §. super peculio. nam in dictis iuribus in-
compatibilitas facti ad personas inducit, & d. casibus
est necessaria sequestratio necessaria, & hoc intelli-
go, vbi possessor cauere non poterat. C. de ordine co-
gnitione.l. fina. Sed cum qualitas vnius personę hic
induceret.& tūc peteret fieri ab alia parte per iudicem.
Sic esset casualis seu specialis contra regulam, vt iam di
cam,& credo, ꝙ quando contenditur super iudicio vni
uersali,quod est triplex,vel quasi:sicut est,vbi contendi
tur de beneficio,vt no.s. de libel. ob.c.j. citius inducitur
sequestratio, quam in iudicio singulari,quo peto meū,
vel mihi debitum,vt assero agendo,vnde iura inducen
tia sequestrationem faciendam loquuntur multum in
iudicio vniuersali,vel quasi,vt ff.de tabu.exhi. l. fina. de
collatio.bono.l.prima.C.de asse. tollen.l.prima.§.super
peculio.C.quibus ad lib.proclama.non lic.l.iii. & est ra
tio, vbi ago contra P. ad certam rem, ibi contenditur
de eo,quod alter tenet, vel de quo est præsumptio reū
se ad hoc non ligatum,vbi ad hoc probetur, vt iam di-
cam: sed vbi contenditur super vniuersitate, vel vbi nō
est præsumptio pro detinente tam efficax, sicut est in
præcepto prędicto casu, cum possidens vniuersa singu-
la non possideat.ff. de acquirenda pos. qui vniuersas. in
8 princip.Item,ex æquitate † dictorum iurium dicerem,
quod si duo cōtenderent de vno beneficio,& vbi potio
ra iura apparerēt pro vno quam pro alio,ille qui offert
iura potiora,esset in possessione tenendus vel mittēdus,
arg. C.de edi.di.Adria.tol.l.fi. quo casu si iste peteret se-
questrationem fieri, deberet audiri: cum enim admit-
tendus sit ad plus,vt ad possessionem magis ergo ad se-
questrationem. Si autem fiat sequestratio tertio modo
hoc est,petitione sequestri,dic vt ff.deposi.l.ei,apud.§.si
velit.Si aūt fiat quarto modo, s. ad petitionē partis per
iudicē,hic pēdēt leges prophetæ, & hic distingue. Aut
petitur sequestratio pēdēte principali negotio,aut pēdē
te negotio ap.ab executore interiecte.Primo casu dupli
citer, aut petitur a parte ꝯ partē pñtē,aut a parte in
partis ꝯtumaciā.Primo casu dupliciter : aut ꝯtēdit sup

re,de

re, de qua est magis præsumptio pro reo: verbi gratia,
peto rem ex aliquo contractu, ius præsumit re non liga
tum, nisi proberis ligatus: quo casu sequestrationis ne-
cessitas conquiescit: & est in isto casu inhibita. nam pri
mo debet debitor conuinci: & tunc demum ad solutio
nem constringi. C. de prohi. se. l. vna. C. de act. & ob. ne
gantes. & de iu. fis. l. fi. lib. x. idem dico, si res est talis, cuius
possessio indifferenter cadat inter eos, qui contendunt.
verbigratia: habere fundum ita cadit in me, sicut in Pe-
tro. Ago contra Pe. ad fundum: quia Pe. eo ipso q posses-
sessor, plus habet, quam ego. Institu. de interdict. §. com
modum. C. de rei vendi. l. res alienas. nunquam princi-
pali pendente negotio debet fieri sequestratio, sic loqui
tur decreta. l. de sequestratio. & ff. de rei vendi. vtique.
verum vbi dicta præsumptio vinceretur aliqua æquita
te: vt supra de sponsa. cum locum. & de restitutione spo
lia. literas. ff. de offic. præsid senatus. tunc iudicis officio
esset sequestratio permissa. Si iudicis æquitate suadente
videretur: vt expressum est in dictis iuribus. & ff. qui sa-
tisdare cogantur. si fideiussor. §. fina. & hic sunt casus
speciales contra regulam ibi: cum suspicio, quæ habe-
tur contra reum, vt prouideatur pani agenti. inducit se
questrationem. vnde cum intersit iudicis, ne iudicium
sit clusorium. ff. ne quid in loco publi. l. fina. habet iu-
dex prouidere, & tam in principali, quam in fructibus.
Cautela conueniens præstetur in re mobili: vt dicta le-
ge si fideiussor. & pari æquitate idem est in fructibus rei
9 immobilis. vnde † si reus non possit cauere iudici, æquũ
videbitur, vt fiat sequestratio. nam cum aliquid incum
bit in iudicijs, & iudex non potest facere, vt ius præci-
pit, debet prouidere, vt potest. C. de assert. toll. l. prima. §.
si vero re vera. & ff. de collatio. bono. l. j. §. si super. & hoc
casu sequestratio est subsidiaria. & sic loquitur. C. de ag.
& censit. litibus. libro xi. Est ergo regulare, vt quando
aliquid incumbit alicui, & ille onus annexum non im
plet, sed abutitur, iudex ex officio habet prouidere. ver-
bi gratia, Petrus est missus in possessionem rei petitæ
causa rei seruandæ. iste non facit fructus suos, si illos cõ
sumat, iudex habet prouidere super hoc, vt sequestren-
tur: vt supra de sequestratione. capitu. secundo, & dicta
decretali. per vestras. & §. prædict. sinautem. & hoc fieri
debet cum causæ cognitione: nam cum nedum posses
sessor, sed & in possessione existens, non sit a possessio-
ne seu detentione sine causæ cognitione amouendus:
vt supra de simonia. querelam. C. si per vim vel alio
modo. l. fina. In prædictis versatur causæ cognitio, &
est expressum in dicta decretali secunda. de sequestra-
tio. Si autem procedatur in contumaciam, hoc est du-
pliciter. Aut est causa, in qua potest procedi ad missio-
nem in possessionem, aut non. Sed si non: vt quia agi-
tur de beneficio, vt beneficium, quo casu non habet lo
cum missio in possessionem, supra hoc titulo, de eo,
mittit. in possessio. capitulo actor. & hoc casu fieri po-
test sequestratio. sic loquitur decreta. expressa supra de
præscriptionibus. olim. nam cum missio in hoc casu
cessaret, id, quod erat illis similius, vt vicinius debuit
fieri. vnde quod glos. dicit ibi, quod male facta fuit se-
questratio, male dicit: cum eadem decreta. prosequatur
factum sequestrationis: quod non faceret, si indebite
facta fuisset, vt apparet ex textu dictæ decreta. mihi Io-
annæ Andreæ hoc non apparet. Si vero est causa, in
qua possit procedi ad missionem in possessionem:
tunc cum sit via ordinaria de mittendo in possessio-
nem, tunc illa regulariter est seruanda. C. vbi in rem
actio. l. secunda. in fine. intuitu tamen religionis dicunt
aliqui, quod iudex ad sequestrationem potest procede-
re alia iusta causa: & sic intelligunt de dolo & contu-
macia. c. ij. Sed hoc casu dicerem, cum reus est contu-
max, sua contumacia de iure est punienda: & hoc est
necessarium aut in re, de qua contenditur, aut in perso-
na. In psona. vbi in re nõ põt. s. vt li. cte. c. tuæ. In re dupli
10 citer, vt † est pmissũ. nã vbi missio nõ est possibilis, tunc
excõicatio aut sequestratio est necessaria, nec aliqua
punitio contumaciæ iur. est vicinior missioni in pos-
sessionem ipsa sequestratione, quæ se habet ad missio-
nem in possessionem vt excedens & excessum. Nam cõ
tumaci est magis luctuosum, q aduersarius sit in pos-
sessione, & ipsum contumacem tædio afficit: quam si
apud bonum virum res esset ad custodiendum deposi-
ta per iudicem, argumento. C. de bo. quæ lib. cum opor
tet. plus tamen recedetur a re per sequestrationem fa-
ctam propter contumaciam, quam in missione ĩ pos-
sessionem, & secundum hos respectus, vel alios dici po
test, quandoq; plus est, quandoq; minus missio in pos-
sessionem respectu sequestrationis. vide, quod ibi dixi
super ver. religionis. & super iij. gl. & propter respectum
aliquem dictum est in d. c. factam sequestrationem in
tuitu religionis: nam magis competit religioso litigan-
ti q fiat sequestratio, quam in possessionem missio, quæ
est ad afficiendum tædio contumacem, quod non ca-
dit. hoc est, cadere non habet in religio. & isto casu,
11 quo fieri † posset missio in possessionem, posset fieri se-
questratio. regularius tamen hoc casu ponam remis-
sionem, cum hoc sit ordinarium. s. vt lite non contest.
quoniã. §. in alijs. iudex, tñ cuius officium est latissimũ.
ff. de iurisdictio. omnium iudi. l. l. debet attendere. qua
via reus contumax magis adstringi valeat, vt suam con
tumaciam agnoscat: & illam purget. Item, illam viam
exequatur, siue excommunicando, siue mittendo ĩ pos
sessionem, siue sequestrando, cum enim contumacia
quandoque damno litis coerceatur ff. de re iudica. con
tumacia. C. de ingenu. manumi. l. diffamari. s. de proba-
tio. licet. circa princip. multo magis punire iudex pote-
rit contumacem per sequestrationem. Iudex enim pœ
nali iudicio potest iurisdictionem suam defendere. ff.
si quis ius dicen non obtemperauer. l. prima inter quæ
pœnalia iudicia sequestrationis pœna continetur. Et di
12 co. quod sequestratio † est minor pœna missione in pos
sessionem: vt dicta decre. de dolo & contu. nam ex mis
sione potest fieri verus possessor, saltem post annum:
non sic ex sequestratione. quod tamen credebant dicti
religiosi, & sic legit eam Inno. sed contra in illa decret.
vt dicit textus expresse, poterat fieri missio in possessio-
nem. si ergo facta est sequestratio fauore religionis. &
est minus, quam mittere in possessionem. ergo non est
fauor, sed potius grauatur ecclesia. Sol. tam missio, quã
sequestratio fit, vt reus tædio affectus cogatur iudicio
stare, vt dicta decr. hic tamen pœna prius cadit in mis-
sionem, quam in sequestrationem. vnde cum religiosi
contendunt, non habeant tædiũ quærere, nec pœnam
aduersariis. argu. s. de pœn. suam. licet ius suum prose-
qui possint. s. de noui. ope. nuncia. capitu. ii. mitius est in
tuẽdo religionẽ sequestrare, quam mittere in possessio-
nem. & ideo signanter dicit textus intuitu religionis nõ
fauore. nam missio in possessionem fit pp tædium per
actorem, & iudicem auctorizantem, sed in sequestra-
13 tione tantum † per iudicem. licet ad partis instantiam. si
autem procedatur in negotio appellationis, ante execu
tionem, hoc est dupliciter. aut appellatio interponitur
a diffinitiua, aut ante diffinitiuam. si a diffinitiua, quæ
est super principali, & sequestratio petitur. aut a petito-
re appellante: aut a possessore. Primo casu est impossi-
bilis, cum nihil possit sequestrari, hoc est separari ab eo,
qui nihil habet. & sic loquitur. ij. q. vi. quocunq; enim.
ij. respon. si autem a possessore petatur fieri, qui appellat
& prosequitur negotium, regulariter non debet fieri, cũ
appellantis status appellatione pendente sit integer. ff.
nil inno. ap. pen. l. j. cum attentatum hoc casu regulari-
ter reuocari deberet, illud etiam quod est attentatũ an
te decendum factum. s. hoc lib. de appella. non solum.
sed hoc fallit, quando dictus possessor fructus dilapidat,
aut alias suspectus est, vt dicto c. quot. in prin. & in fi. &
s. de sequestra. c. fi. ff. de ap. ĩperatores. in fi. & vbicunq; in
principali pcedere põt ad sequestrationem, multo ma

gis in casu appel.vbi possessor intus appellat,cum regu
la diffinitiua sit contra eum. & ob hoc facilius est con-
tra eum procedendũ, vt fiat sequestratio,quam in prin
cipali: si autem appellatio interponatur ante diffiniti-
uiam,cum appellans de iniquitate iudicantis principa-
liter,conqueratur.s.de ap.interposita.§.fina. hoc articu
lo pendente iudic. officium circa sequestrationem rei,
aut fructuum eius,super quibus non agitur, prorsus cõ
quiescat,cum nec in principali iudex appel.talis habeat
cognitionem,nisi in euentu, in quo apparebit appella-
tionem ante diffinitiuam emissam fore legitimam ,vt
in decr.vt debitus honor. Si autem procedatur in nego
tio app. ab executione interiectæ:aut res est mobilis,&
tunc ipsa res sequestratur:aut immobilis, & tunc fruct⁹
rei sequestrantur restituendi illi, qui obtinuerit,non di
stincto vtrum possessor sit suspectus necne, vt C.quorũ
app.non rec.l, ab executione.& hoc casu sequestratio est
præcepta , vt dicta l:nec est mirum. ex quo a sententia
non est appellatum,sed ab executione.magis ergo est p̃
sumptio contra appellantem, propterea iura statuerũt
rem a possidente separandam,& apud alium deponen
14 dam,quousque querela sopiatur. Ex quibus † colligitur,
quando sequestratio non est possibilis,quando prohibi
ta,quando permissa,& quando præcepta.

REGVLAE IVRIS CIVILIS huius literæ L. sunt hæ.

Paulus. *lex* *CVII.*
Libertas inæstimabilis res est.
Caius *lex.* *XVI.*
Libertas omnibus rebus fauorabilior est.

SVMMARIVM.

1 *Interesse post moram an sit in obligatione,ita vt iure actionis peti possit, an vero solum deducatur in obligatione per iudicis officium.& nu.2.*
3 *Interesse debitum propter moram debitoris,an sit vnicum tantũ, an triplex.*
4 *Aestimatio rei singularis communis vel conuenta,an sit interesse.*
5 Mora *sua cuique nocet.& nume.7. Etiam quo ad causarum prosecutionem.*
6 *Moram an excuset casus fortuitus.*
8 *Prælati electio an valeat stante statuto episcopi priuante beneficiatos,qui infra mensem titulum institutionis suæ in memorialibus episcopi affigi non curant. qui canonicis id omittentibus, & pacifice possidentibus,vacante ecclesia, nihilominus prælatum eligunt.& nu.9.12.14.20.*
10 *Electio facta per falsum canonicum an valeat. Et quid de falso procuratore.*
11 *Locus argumenti ab absurdo.*
13 *Opinio communis veritati sæpe præfertur.*
15 *Possidere iuste censetur , qui auctoritate prætoris possidere cœpit, Et possessionis commodum.*
16 *Prælati electio ex publico officio ad capitulum spectat.*
17 *Admissus & approbatus semel,an possit postea & inde improbari & reijci.*
18 *Idoneitas qualiter spectanda in promotione.& nu.21.*
19 *Ad agendum an admittatur,qui repellitur ab excipiendo.*

REGVLA XXV.

Mora sua cuilibet est nociua.
1 An interesse post † moram sit in
obligatione,ita quod in libello pe-
ti possit & iure actionis:an solum deducatur in conde-
mnationem per iudicis officium? Item , an interesse,
quod debetur propter moram debitoris, sit vnicum in-
teresse tantum,an triplex,scilicet,singulare, commune
& conuentum? Item , an æstimatio rei sit interesse , an
æstimatio lucri,vel damni: hic multum plene per Dy.
& vide remissionem,quam dedi.de sen.ex.sacro.ver. cũ
qd.super glo.ij.¶ In q̃onibus aũt illis tenet Dy.hic circa
2 primam,q̃ si † est in obligatione,rem dari, venit per iu-
di.officium:sed si factum,peti potest in libello,alleg. ad
primum.ff.de verbo.oblig.si seruum.§.vl.& l.eum , qui
ita.ad secundum eo.ti.stipulationes non diuiduntur.§.
3 Celsus.& l,si pœnam.& quod in eis notaui. De † secun-
da tenet, quod interesse est triplex : quia damnum po-
test æstimari singulariter.ff.de bon.lib.libertas.§.qui sol
uendo.Item communiter.ff. ad l. Aquiliã. qui seruum
meum.Item,ex conuentione super dubia futura æsti-
matione damni.ff.rem ra.habe.l.procura. ad exhibend.
l.vlt.& de præto.stip.l.fi. & hoc vltimum potest excede
re singulare ex commune , & ab eis excedi. Cum er-
go excessus sit diuersorum , ergo diuersæ sunt species.
4 ¶ De tertia tenet,quod æstimatio † rei singularis com-
munis vel conuenta non est interesse:licet veniat inte-
resse singulariter,vel communiter æstimãdum , & hoc
per l.hæc verba.ff.de verbo.signi.& per l.fi.de tuto.& cu
ra.datis ab his.l.j.§.considerandum.¶ Reliqua quæ sub
tilia & vtilia sint,per te videas.¶ Prima glo.dicit, vnde
sumpta.& ponit exemplum.Secundo ponit tria,quæ re
quiruntur ad moram & quomodo tunc tenet de cau-
sa etiam naturali. Tertio prosequitur de mora aliena,
& de materia reuertitur.Quarto quærit,an purgetur,ar
5 guendo negatiue & affirmatiue,& soluit.¶ In † j. gl. ibi,
[§.*vnicuique*] sequitur,mora sua nocet , quod & in duo-
bus reis promittendi obseruatur & ibi[*sub certo*]vide ti.
eo.peccatum,super j.gl.& ibi[*cum res.§.vlt.*]si fundus le
gatus casmate pereat post moram hæredis , ipse debet
æstimationem: quia legatarius ipsum acceptum vende
re posset,alias potuisset.& ibi[*debitor*]si debitor cõsigna
uit pecuniam oblatam,quam creditor recipere noluit,
cessant vsuræ : sed si postea conuentus , vt solueret, mo
ram , fecit,incipiunt currere. & ibi [*maiestati;*] si inter-
pellatus moram fecerit,licet postea offerat, pœna com
mittitur.& ibi[*magnam*]die statuta pœna committitur,
& sine interpellatione.& ibi[*& si post tres*]vide de re iu-
dicata.cum Bertoldus.in quinta glo.& ibi glo.& ibi[*l.j.*
§. licet.] licet venditor possit vinum effundere.si die ad
metiendum præfixa mensus non fuerit , debet tamen
adhuc prius emptori denuntiare,scilicet, quod nisi me
tiatur,effundet.& ibi [*sancimus*] fideiussor qui promisit
aliquem præsentare,vel pœnã dare,si post tempus infra
sex menses ipsum præsentat,euadit pœnam.& ibi[*insu-*
lam]qui promisit mihi facere insulam,si transiuit tem-
pus , in quo facere potuit , adhuc faciendo ante litem
per me cõtesta. euadit pœnã.& ibi[*Dynus*]post pnũciatio
nem iudic.veniens adhuc pro tribunali sedente restitui
tur,quasi parum preconis vocem audierit. ¶ In prima
6 glossa. ibi , fortuito. & quo ad † hoc est nociua. se-
cundo,quo ad fructus,ad quos tenentur ex die moræ,
quando aliquid petitur per actionem bonæ fidei ,
vel per actionem ex testamento , quæ sapit natu-
ram actionis bonæ.ff.de legatis. secundo. apud Iulia-
num.§. fructus. & l. si quis bonorum.de lega.tertio.qui
insolidum,§.etiam.& l.si quis seruo.Item si sit actio stri
cti iur.qua peto mihi restitui.quod est meum : sed si pe
to alienũ,tenetur a die lit.cõte.ff.de vsur.l.videamus. circa
princip.& §.in fauiana.& §.si actione.Tertio est mora
7 nociua quãtum † ad interesse, quod peti põt,& augetur
a die moræ in odiũ debitoris morosi.ff.ac.emp.traditio.
§.si per venditorẽ.& de re iudi.l.qui.Cal. Quarto nocet
quo ad causarũ prosecutionẽ,nam si causa cognita sta
tutus fuerit actori terminus ad agendũ, vel reo ad exci-
piendũ,post terminũ non auditur. sm Dy. qui remittit
ad no.per se.s.e.Indultũ.& ibi interitu speciei, & sic sibi
non nocet.& hoc verũ,nisi essent socij.ff.de duo.re.de l.
pe.sm Di.sm quẽ sibi imputet casus ĩ societate pricipãte.
debuit.n.cogitate hoc euenire posse.ff.de cõd.inde.l.Ide-
bitã.

bita.& ff.loca.si quis domum.& ibi[*a fideiussore*] & imputet sibi qui obligationem alterius suscepit.& ibi[*mora*]x per Ho.in summa de vsur. §. ex quibus causis,sub §.ex mora.per ipsum,& Inn.de loca.propter.per Vin.e. titu.potuit.Io.An.

QVAESTIO.

Hic de mora,quæ prouenit ex lapsu termini per constitutionem expressi, vel peremptoria iudice statuti, duas quæstiones videamus.& prima disputata per Ioan. 8 de monte Murlo talis est.¶ Statutum †episcopi priuat beneficiatos, qui infra mensem titulum institutionis suæ in memorialibus episcopi poni non faciunt,quidā canonici hoc facere omiserant,tamen eis pacifice possidentibus vacauit ecclesia , & hi prælatum elegerunt. quæritur an valeat electio.¶ Secunda quæstio fuit eiusdem,sed prius est disputata per Aegidium de Foscarijs, & ante eum per Io.de Deo , qui per errorem etiam bis locauit illam in quæstionibus suis.I.lib.ij.q.x.& lib.iij.q. nona.& est talis.Executor datus per papam ad prouidē dum Andreæ ,si esset idoneus de prælatura vacante, post peremptorium per eum assignatum canonicis ad opponendum contra literas , vel parum post,cum etiā nullus contradixisset,sibi contulit prælaturam,qui tempore longo possedit:nunc coram legato papæ Io.canonicus petit illum remoueri: quia tacuit in literis beneficium,quod habebat:& quia tunc patiebatur defectū ætatis , excepit ille de lapsu peremptorij, de quo supra. quæritur , an obest. Sed Ioan. de Deo quærebat de episcopo,cui executor talem terminum dederat.& nil opposuit,an possit illum remouere nunc ętate maiorem, licet tunc minorem.In eadem autem quæstione Ioan. de monte Murlo inferebat , an procurator habens in genere mandatum ad omnia, quæ requirunt speciale, posset contra electum opponere crimina vel defectus? Et quia iste articulus expeditus est per clemen. de procuratoribus.non potest: & quicquid est in allegationibus vel solutione. ex ibi notatis apparet illum prætermitto.¶ Circa primam allegabat Ioan. electionem nō 9 valere per sex rationes,secundo in contrarium inducebat tres iiij.soluit & contrarijs respondet,in fine.soluto roboratur.Constat , ꝙ episcopi possunt facere statuta. de of.ar.presby.c.vlt.in fi.de maio.& ob. si quis venerit. §.e.lib.de consti.c.ij.& tale statutum est iuri consonum cum ad episcopū spectet scire , qualiter subditi sua beneficia teneant,& subditi de sua institutione fidem facere,debent,cum possessio sine institutione non sufficiat. de insti.ex frequen.§.eodem ti. beneficium. vbi de hoc. Cum ergo canonici sint priuati per statutum licitum. non potuerunt eligere.de elec.quia propter.iu princ.& sic electio per eos facta non valuit.§.de sup.ne.præ.c.pe. & vlt.Secundo sic:eligere est de fructibus canonię, probatur de elect.cum Vinton.& no.de constitu. cum M. in gl.vnde eis.& vide,quod ibi dixi super glo.hic potest, sed malæfidei possessor non facit fructus suos. alleg. de præben.dilecto.in fi.sed vide quod ibi dixi,& tenetur ad restitutionem.pro hoc facit de restitu.spo. grauis.cum concor.restat ergo,quod sicut nec alios fructus percipere debet,sic nec eligere. & quod possessio cum mala fide non iuuet,patet ex notatis de iure patrona. consultationibus.in gl.penulti. Tertio inducuntur iura, per quæ patet,suspensos eligere non posse.de electio. cum inter. de consuetu.cum dilectus.de exceptio: apostolicæ, mul tominus poterant hoc priuati,quales sunt isti.facit , supra de constitu. ex literis gesta igitur per tales priuatos non valent,cum habeant auctores damnatos.de hære- 10 tic.fraternitatis.Quarto sic,sententia a non† suo iudice lata non tenet,supra de consuetu.ad nostram. de iudic. at si clerici.cum concor.multominus tenere debet electio facta per non canonicum :quia fortius publica vtilitas versatur in sententiis, vt ꝟ. dicetur.non valet igitur datum ab eo, qui dare non potuit , supra de iure patro, quod autem.& sic non tenent facta per falsum procuratorem.l.ga procurator non erat.ff.de proc.In non ista.& sic non teneant facta per falsum canonicum,id 11 est,qui canonicus non erat.Quinto †dicitur,quod ex cōtrario sequeretur absurditas , qui est bonus modus arguendi.§.eodem libro.de præben.dudum.scilicet,quod paris conditionis essent priuati & non priuati, & licite & illicite tenentes canonias.& quod statutum episcopi imponeret legem verbis tantum. ꝟ. eodem libro. de elect.commissa.§.porro.Inducitur vj.& vltimo, §.eod. lib.de concess.præben.quia cunctis.§.adijciebatur.Item regula ista : quia istis morosis mora debet esse nociua, quod non esset , si canonicatus & præbendas & ipsarū iura perciperent & exercerent, vt prius. ¶ In contrarium, 12 scilicet† , quod valeat electio , inducitur:quia canonici quiete & pacifice possidebant suos canonicatus,& communiter habebantur, & reputabantur canonici. Colque autem electo,prouiso, vel præsentato satis est probare possessionem eligentis & prouidentis vel præsentantis.§.de elect.querelam.de causa possess.cum olim.de iure pa.consultationibus.Ista autem possessio isto casu procedit ex possessione canonicatus. hanc autem habebant isti canonici.ergo &c.Secundo videmus,quod 13 qui in veritate† iudex non est,vt quia seruus,vel excommunicatus tamen occultus & ab ecclesia toleratus,ex quo communi opinione iudex habetur , valet ,quod per ipsum agitur.de re iudi.ad probandum.iii.q̄ō.vij.§. tria.ff.de offic. præto.Barbarius.sæpe enim communis opinio præfertur veritati.qui fi.sint le.c.ij.sed ꝙ per electionem expediantur ecclesię,& intricationes tollātur, quæ possent protelare ordinationes eorū , hoc est summe fauorabile.iura no.vltra quæ allegat de ele.si religio sus.ij.rñ.lib.vj.& cle.de ele.ne Romani.§.cæterum. Ter- 14 tio videtur,quod ista† exceptio vel oppositio,non sit admittenda.cū puram sapiat negatiuam, quę probari nō potest.Circa quod aduertendum, ꝙ quæstio ista non dirigitur directe contra canonicos.quo casu possent procedere,quæ scripsi post Inno. & Host.de accu.super his, in gl.magna.& quid si obijciatur,cum ver.sequentibus. sed dirigitur contra electum , cum forsan eligentes nō sint in causa.hoc dico etiam propter dec. statuimus.de confess.§.eo.lib.nam positio non potest fieri de hoc electo,cum de facto alieno,maxime,quod in negatiua cōsistat:ibi constare non possit.& per consequens nō cogitur respondere,vt ibi no.& in c.se.Soluendo dixit, ꝙ 15 valebat electio per† vltimo allegata. Non obstant contraria,secundum eum,quæ procedunt in intruso, qui a principio nō habet titulum,sed secus in illo, qui a principio titulum habuit,& superioris auctoritatem: nam licet postea incidat in pęnam priuationis,valent tamē quæ agit,quandiu toleratur,& creditur ex primo titulo licite possidere:nam iuste possidere censetur,qui auctore prætore possidere cœpit ff.de acq.pos.iuste. hinc est, quod qui a principio titulum habuit,licet per pœnam iur.priuatus sit,ita vt beneficium alteri conferri possit: tamen remanet possessor. super quo vide , quod scripsi de excep. apostolicæ.super ver.amotionis. & propter id possessione priuari non potest, nisi causa cognita & vocatus.§.eodem lib. de pręben. licet.ij.si ergo tantum est possessionis commodum , quod ab illa deijci non potest, nisi causa cognita,quare ergo iuribus canonię & possessionis commodo,eligendo interim non vtetur? Non obst.§.adijciebatur. quem allegaui in fine primæ partis,qui loquitur, quando sententia specialis & certa fertur in certam & nominatam personam: quia tunc per sententiam videtur factum fieri notorium. Secus, quando incerta & generalis est sententia. vt in casu nostro,quę fertur maxime in non facientem: licet etiam quando in facientem fertur,posset esse incerta,vt de cō stitu.c.ij. ꝟ. eodem lib. nam si sit excommunicationis sententia .quæ in tales est lata, communicatur eis licite.donec declarati fuerint,& de hoc dixi de cle. excō. proposuit. hæc regula non ob. quia satis nocet eis mora,per

ra,per quam si ad hoc agitur,priuati declarabuntur.Fa
ciunt etiam pro solutione,quæ scripsi post Inn. & Hos.
de scis,c.j.de elect.nihil est.in fi.Hæc solutio satis placet,
pro qua bene facit de elec.in Gen.ver.nec præmissæ. &
hoc dico,siue dicas omnes canonicos sic priuatos,siue
dicas aliquos tãtum ex illis.nam primo casu illi tenẽt
16 capitulum.Et si dicatur , quod ad † singulares canoni-
cos non spectat eligere ratione publici officij :non ta-
men negatur,quin ex publico officio spectet ad capitu
lum,de quo vide,quod scripsi.de consue.cum dilectus,
super glo.suspẽtus.cum suis remissis. & sic ratione fauo
ris,de quo supra, & publici officij prędicti præfertur opi
nio & possessio,vt valeat electio.si vero dicas aliquos tã
tum sic priuatos,siue non priuati scienter illos admise-
rant,siue ignoranter,valet electio.super quo vide, quod
post Inno.& alios scripsi.de elect.illa.in glo.magna.vbi
& hoc notandum.& quod no.eodem titu.cum Vinto
nien.in glos. no.quod.Ad secundam quæstionem alle-
gantur ad negatiuam. Primo pro materia multa iura
coniunctim. & quatuor rationes. Secundo, ad contra
rium,v.rationes,& vna responsio.Tertio,ponuntur tres
diuersorum solutiones,quorum vltima approbatur &
contrarijs respondetur.Nunc prius,vt omnes prædicti,
allego ad partem,q lo.non debeat audiri,qui inducunt
de accu.licet,& c.veniens,qui ma.accu.pos,cum in tua.
& quod ibi no.de proba.licet. vbi de hoc in prima glo.
& vide.quod super ea dixi.C.qui accu.non pos.ea.quæ.
ff.de adult.si maritus.§.si negauerit.C.de inge.man.dif-
famari.Ad idem de excep.pastoralis.§.e.lib.de resti.spo.
frequens.iij.q.iii.offeratur.de of.dele.suspicionis.Secun
do ille lo.tacite renuntiasse videtur exceptionibus,eo q
requisitus se nõ opposuit,& illum pacifice administra
re permisit,& obediuit sibi,vt prælato.facit de of.deleg.
gratum.& c.si autem.de his,quæ fi.a maio. parte cap.
ex ore.& semel approbatum,reprobari non potest. 35.
q.v.horrendus.de re iud.q ad consultationem. eo. titu.
17 quod semel.cum concor.Tertio,iste a tempore † insti-
tutionis suæ fuit examinatus & approbatus , vt fieri de-
buit.de elect.innotuit. & cap. nihil est. vlterius ergo ac-
cusari non debet.de purg.cano.c.fi.de test.co.præterea.
viij.q.ij.dilectissimi. Quarto habẽdo respectũ ad ætatẽ
allegauit Io.de De. & Aegid.quod minor institu' expe
ctandus est vsque ad ætatem legitimam. de ætat.& qua
li.ex ratione.& ca. indecorum.sed iste nunc habet æta-
tem,& sic res peruenit ad casum , quo potuit incipere.
ad hoc declan dest. de spon.c.secundo.& multa prohi-
bentur,quę facta tenent.30. quæst.quinta.§. sed obici-
18 tur.Item idoneitas† attenditur scientia,non ætate.84.di,
porro.& quod ætas non impediat alias dignum,proba
tur.78.distin. § hoc regulariter. vbi de Ieremia,Danie-
le, & alijs in iuuentute promotis satis habetur.Quinto
inducitur hæc regula, per quam patet , moram per la-
psum peremptorij debere nocere moroso,cui bene cõ-
cor.de resti.in integ.coram.vbi patet, quod post perem
ptorium de iur.communi quis non auditur. ¶ In con-
19 trarium,scilicet,quod sit † audiendus, videtur quod ter-
minus datus per executorem,fuit datus ad excipiendũ,
& non ad denuntiandum,vel accusandum. vnde accu
santi non obstat,argumen.ff de testi.veniens.ij.& c.cau
sam,quæ & cap.cum in tua.Constat enim,quod quan
doque admittitur ad agendum , qui repellitur ab exci-
piendo. de accusationib. accedens. & videtur casus, de
appella.constituti.ij.in fine.Secundo,exceptio.quæ red
dit iudicium nullum, potest opponi post diffinitiuam
sententiam.supra de probatio.licet.de procurato. in no
stra de excep.cum venerabilis.sed peremptorium non
potest esse maioris virtutis, quam sententia diffinitiua:
etiam si dicatur habere vim interlocutionis.de resti.in
20 integ.coram.ergo &c.Tertio, vbi vertitur † periculum
animæ & ecclesiæ sententia non transit in rem iudica-
tam:& approbatum potest reprobari, alleg. de re iudi.
lator.tenor, consanguinei. & facit , quod notatur.xxv.
q.ix. in sum.& §.quia.ergo.& vide. quod dixi de iudi in
rubrica.& per te.c. lator.super vltima glo. Quarto licet
Ioan.potuerit illum approbare quo ad se,& suo iuri re
nuntiare : non tamen quantum ad ecclesiam : immo
tenetur malum denuntiare prçlatum. ij. quæstio. pri-
ma.si peccauerit.& c.multi.etiam si iurasset non denun
tiare, de iureiurando. quemadmodum.& cap. sicut in
nostris.& c.peruenit.consistit enim ius publicum in sa-
cerdotibus & prçlatis.I.distinctio.ius publicum.ergo ta
cite vel expresse illi renuntiari non potest, supra de fo-
ro compe.si diligenti.& bene facit,quod no. de except.
cum ecclesiasticæ.in j.glo.patientia ergo cum fuerit vi-
tiosa.non iuuat,83.distinctio.nemo cum cap.sequenti
bus. ¶ Quinto cõstat , istum habuisse vitiosum ingres
sum,qui semper inest beneficijs:vbi deest canonica in
stitutio.§.eodem.beneficium. de insti. ex frequentibus.
Et promotus fuit contra concilium,de electio.cum in
cunctis, §. inferiora. & non possunt bono perfici exitu,
quæ malo sunt inchoata principio.lxj.di.miramur.j.q.
j.principatus. & radix infecta fructum bonum afferre
non potest.j.q.j.infertur.nec talis bene faciendo purgat
vitium.xiiij.q.v.neque.sed necessaria est renuntiatio.de
simo.Matthæus.c.ex insinuatione.non obstante diutur
nitate temporis.de simo.non satis.cum si. Vltimo, quo
ad id,quod dicitur de ætate , quod in ea dispensari pos-
set,quod tamen dic hodie , vt de æta.& quali.permitti-
mus.Respondetur,quod hic non agebatur de dispensa
to,nec hoc intendebat papa,de quo satis vide de scism.
fraternitati.eiiciendus ergo est iste,qui nõ prodidit cri-
21 men suum.I.di.ex pœnitentibus.Et quod in etate inspi
ciatur tempus promotionis,est casus de elect. dudum.
j.& facit etiam c.dudum.ij. §. eodem.lib.de rescrip.si eo
tempore.¶ Soluebat & male Ioan.de Deo, quo ad cau-
sam ætatis illum remoueri non posse:quia non fuit vi-
tium peccati,sed ætatis,quod sustinetur a canone, post
quam quis eam perficit,vt prę.c.ex ratione.& cap.inde
corum.vnde a principio poterat impedire tempore in
stitutionis.& sic loquitur de elect.dudum,sed postea nõ
secundum eum. Aegidius volens sustinere Ioan. dicit,
quod vbi per electionem eius,ad quem pertinet. fiet ta
lis promotio ante confirmationem auditetur, vt in de
creta. dudum.sed non postea: sed cum casus formetur
per literas subreptitias , audiiur contra eum episcopus:
cum prouisio fuerit irrita.de rescript. ad audientiam.ij.
in fine.& ibi no.in fine vltimæ gl.dicit etiam hodie col
lationem non valere per decr.licet can.de ele.supra. eo
dem lib.loquitur tamen solum in parochialibus eccle-
siis,vt ibi patet.Ioan.de mon.Mutlo simpliciter dixit il-
lum Ioan.audiendum per vltimo allegata.& sic est te-
nendum vtroque casu.Cum literæ & prouisiones ex il-
lis secutæ sint irritæ.de beneficio suppresso patet,de præ
ben.si motu proprio.ij.respon.supra eodem lib. de æta.
patet,in d.dec.de rescrip.si eo tẽpore.Quæ prius ad con
trarium allegata fuerunt,non obstant,quæ procederẽt
in ele.vel prouisione administranda , vel vbi verteretur
proprium vel singulare interesse nunc se opponentis.
sed,vt prædixi,prouisio est ipso iur.nulla , quæ de ætate
dicitur,non procedit hodie per decre. cum in cunctis.
§.inferiora. & illi antiqui canones si sic simpliciter in-
telligerentur,innuerent etiam decanum posse promo-
ueri ad prælaturam,quod est contra decr.ex ratione. &
indecorum. responde , vt ibi no.ad reliqua responsum
per argumenta secundæ partis.

S V M M A R I V M.

1 *Variatio,an & vbi admittitur.*
2 *Causa duobus delegata cum clausula quod si ambo.alter ipsorum delegationi renuntiat,an cum ipsum hoc nomine pœnitentem collegam debeat admittere.& nu.4.6.8.*
3 *Iudicandi munus est necessarium & principale.*
5 *Delegatus an abdicet delegationem a se subdelegando.*
7 *Renuntiari potest honori,non itidem oneri.*

R E G V-

REGVLA XXX.

Mutare. [*Detrimentum*] vt dicit Dy. hic sol uit contrarium, de l. si tibi man dauero. ff. mā. nā cū fit reuocatio mandati, procedit sine detrimento mandatarij circa expensas, quas fecit ignorans reuocationē. ff. de solu. cū quis. §. cum debitorem. & de do. hoc iure. §. si quis dede rit, si sciebat, sibi imputet damnum, quod sua culpa sen tit, per regulam. damnum. eo. tit. dicebat ēt ad contrariorum solutionem, quæ primo allegabantur, quod variatio prohibetur circa eandem rem, vel diuersas, quæ ratione connexitatis habeantur loco vnius. ad primū alleg. ff. de bo. lib. nam absurdum, fallit in suo hærede, vt in gl. Ad secūdum. ff. de mino. in causæ. de admi. tut. cū qritur. Circa diuersas vero, quæ nullam connexitatē habeant admittitur variatio. ff. de act. emp. si sterilis. in fi. & rerum amo. l. de rebus. si bene ponderas casus no. supra. c. quod semel. solutio non est sufficiens. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta. & ponit exempla, & remittit ad regulā, quod semel. & casus ibi exceptos addens aliū. ¶ In j. gl. ibi [*nemo potest mutare*] sequitur, cōsilium in alterius iniuriam. & ibi [*l. vlt.*] si inhibui gestori, ne gereret, hoc non prodest. quo ad pręteritas expensas, quo ad futuras sic. & ibi [*§. prodest*] satis est legatarium apprehendisse legatum de voluntate hæredis post aditam, licet post ea voluntatem mutet. In prima gl. ibi [*l. si quis suus*] eodem modo respondetur ad l. ff. de colla. bo. nonnunquam. dicit tamen Ioan. monach. quod ibi frater ex mutatione voluntatis non patitur detrimentum, sed non lucratur. & istorū nō est par causa. C. de codic. l. fi. fm quod nō ob. C. de nona. l. iii. ff. de sol. l. cum quis. §. si debitorem. quia illud sacū ius remanens penes mandantem. facit pro eo, supra eo. lib. de præben. dudum. ver. nos igitur.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem per me disputatā post Ioan. de Deo lib. iij. & est sua quæstio quarta, & sic formabatur† 1 Princeps delegauit causam duobus cū clausula, quod si ambo, alter ipsorum delegationi renūtiat, quæritur an ipsum de hoc pœnitentem collega teneatur admittere. Ad affirmatiuam primo & ad negatiuā secundo inducit Ioan. tres rationes, quæ postea tonificātur. & ad illas addu. iij. ponitur eius solutio, quę reprobatur & contrariis respondetur. Quod igitur sit admittendus, videtur, quia fuit iudex, nec sola voluntate desīit esse, de rescrip. sciscitatus, nec potuit a se iurisdictionem abdicare. ff. de offi. præsi. legatus. Item, aut ipse iudex renuntians errauit, aut non errauit. primo casu corrigat errorem. xxxv. q. ix. quod quis. de ele. nosti. de accusa. qualiter. j. Secundo casu, quando non errauit, sed casu hoc fecit, ex quo cessat causa, debet admitti, volēs & valens interesse. de app. cum cessante. Item, qui repudiat alio substituto vulgariter re integra pœnitet. C. de repu. hær. l. fi. facit de elec. in causis. fm Io. de Deo. ad vltimū facit de offic. delega. quamuis. lib. vj. vbi delegatus subdelegans totum re integra pœnitet. ff. de cessi. bon. l. is qui. & multos tales casus, vbi re integra pœnitere licet, 3 no. habes. ff. de vac. mu. cum prætor. Adiuuādo† primū certum est, quod officium iudicandi est munus necessarium & principale. ff. de mu. & ho. l. fi. §. iudicandi. vnde dicit lex, qui nō habet excusationem, etiam inuitus iudicare cogitur. ff. de vaca. mu. l. prætor. §. qui non habet. delegatus ergo hoc munus a se non potuit excutere. facit de regular. cum virum. de renū. nisi cum pridē. in fi. & pro tanto dicitur onus. eo. ti. pastoralis. in prin. ibi exonerare. de offi. or. pastoralis. §. j. ibi. In onere & ho 4 nore. sequitur† ergo, quod si renūtiare non potuit, illud licite reassumit. ad hanc partem satis facit de procur. licet. lib. vi. vbi procurator non obst. repudiatione reassumit officium domino in eadem voluntate manente ex quibus concluditur renuntiantem, quem pœnitet, per collegam admitti debere. ¶ In contrarium dec. prudentiam. eod. tit. § adiicimus. æquiparat nolle & non posse, quo ad potestatem in collegam transferendam, ex euentu conditionis, quodcunque igitur istorum mouerit illum ad renuntiandum, patet solum collegā esse iudicem. ergo non tenetur pœnitentiam admittere. Item, iudicare, honor est. de ap. vt debitus. C. quando prouo. non est ne. l. omnem honorem. honori autē renuntiare quis potest. de elec. dudum. & c. cū dilecti. vij. q. j. quā piculosum. nec inuitus crescere cogitur. lxxiiii. dist. gesta. & quod renuntiari possit delegatio, & renuntiata non resumi etiam de consensu partium probatur eo. tit. significantibus. & sufficit ex vi clausulæ, nequiueritis aut nolueritis. quod semel noluit, facit quod distinguitur, de voluero, & volam. ff. de ver obli. si quis stipulatus. fm Io. de Deo. Ad vltimum bene facit, quod not. in præ. decr. licet. de procur. l. j. §. qui semel. ff. de succes. edic. ad quā cōcor. ff. quis or. in bo. pot. ser. l. pe. j. responso. ff. de minori. quod si minor. §. Sceuola. sic ergo per repudiatiōnē trāslata tota iurisdictio saltē quo ad exercitiū in collegā, ita quod ipse renuntians illam resumere nō possit inuito collega. facit de app. cū appellationibus. li. vj. Et quod voluntate abdicatur iurisdictio, probatur. de ap. ab eo. lib. vj. vbi expresse denegat & hoc ti. quam plures. §. j. li. vj. ibi, si vellet, ad quod bene conuenit. eo. lib. de procur. si duo. ibi, psequi forte nollet, & de loca. potuit. ibi nolle, si semel dixerit. sic ergo in decret. ab eo. perdit exercitium iurisdictionis, hoc ipso quod apostolos denegat. In decr. cum plures. perditur & transfunditur in collegam hoc ipso, quod procedere non vult, conclu 5 ditur idē in casu nostro. Itē† certū est, quod deleg. abdicat delegationē a se subdelegando. de off. del. super quæstionū. & c. quāuis. lib. vj. si hoc facit post susceptam delegationē, fortius hoc facere potest ante susceptam. de transla. c. ij. de testa. Ioannes. ex quibus concluditur, quod collega ipsum pœnitentem non tenetur admittere. ¶ So 6 lu. Ioan. dixit, quod desiit† esse iudex renuntiando, & delusoriū esset, quod quis iurisdictionē resumere posset, hoc dicit per decre. cum super. eo. ti. nam si ibi non potest cognoscere, vbi tacite confitetur se non posse. fortius non poterit, vbi expresse renuntiat. Idem dicit per præ. decre. significantibus. Nam si illi qui male pronuntiarunt se non iudices, non resumunt, fortius nec iste, qui renuntiauit expresse. fm Ioan. de Deo. Mihi nō placet hæc solutio. & aduerte, quod prima facie satis æquum videretur distinguere, an in rescripto sit expressa clausula, aut nolueritis, aut solū quo ad potestatē collegę subintellecta, vel inclusa per interpretationē illius §. adiicimus. vt primo casu, quo expressum est, aut noluerītis. ex sola volūtate principis delegantis (& hoc soluit contraria) iste renuntiare legitime possit, & statim collega sit iudex, & hanc distinctionē præcise putare in verā. vbi hæc clausula adiiceretur iurisdictioni nō exercitio tantum, vt si dicatur, delegamus causam Andreę, qui suscipere noluerit, delegamus Ioanni, et tunc faciūt no. in prædi. decre. licet. de procur. sed cum in casu nostro & stylo solito nō iurisdictioni, sed ei° exercitio adijciatur clausula, scilicet delegamus causā vobis Andreæ & Ioanni, si ambo nolueritis interesse, alter procedat. patet, quod ex vi clausulæ non habet optionē deponēdi delegationem, sed solum ex vi eius, eo nolente defertur eius exercitiū in collegā, ex quo concludo, quod licet nolit interesse, remanet delegatus causæ, nec a se abdicare potest expresse per renūtiationem per iura prius allegata. & maxime per l. legatus. §. iudicandi. & §. qui non habet, sicut ergo clausula, nō poteritis, intelligitur quādiu nō poteritis. vnde collega, qui socio īpedito pcessit, hunc nunc potest iure admittere. ad hoc eo. tit. coram. sic collega, qui socio nolente interesse ipsū nūc volentem tenetur admittere, vt æque intelligatur, si noluerītis, idest, quandiu nolueritis. fortius autem hoc cum clausula, aut nolueritis. non est expressa, sed subintellecta per interpretationem. §. adiicimus. cū tunc nolens.

lens quandiu nõ vult, peccet & se redargutioni submittat, vt ibi. & per hoc patet non curandum, an res sit integra, vel non, cum hic non vertatur bursale interesse iudicis, nec precium. nec quæratur de reuocatione potestatis traditæ a reuocãte, vt in decre. in causis, & per id melius seruetur intentio delegantis. vt in decre. prudentiã. Et per hoc respondetur ad id quod dicitur, posse partis interesse respectu arbitrariorum, in quibus potest esse iudex gratuitus. eo. tit. consuluit. & respectu expensarũ, ad quas partes quandoque tenentur. de rescrip. statutũ. §. insuper. lib. vi. Quod enim non fiat gratia, † non venit 7 interesse. & potest id non esse. & ponderato statu cõmissionis partium conditio non est deterior, sicut dicitur de conditione dotis. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. versi. quod si non vt totum. & per hoc soluitur regula, quod semel. per regulã istam. Ad id, quod dicitur, quod renũtiari potest honori. Respondetur, fateor, sed non oneri, quale hoc est, vt probatum est primo. Ad id, quod dicitur huic omnino posse renuntiari, fateor tacite, sed nõ expresse per viam renũtiationis. vnde renuntiatur per negationem apostolorum, per dationẽ dilatoriarum, per relationẽ, per interlocutionem inter partes, per subdelegationem totius, re non integra ex potestate iur. & sic ex voluntate Principis. & sic soluitur hoc vltimum per illationem grauaminis, a quo appellatur, vt probãt iura alleg. sic beneficiatus non renũtiat expresse, nisi in manibus eius, a quo tenet. de renũ. admonet. & tamẽ renuntiat tacite per cõfessionem religionis, vel committendo culpam, per quam sit ipso iure priuatus, & super hoc vide, quod no. de foro comp. si diligenti. in glo. pe. in decr. cũ plures dati insolidũ. & fine clausula, quod si ambo. In decre. cum super. non ex sola voluntate, sed ex grauamine quod intulit, a quo fuit appellatum, impe-8 diebatur iurisdictio. & sic concludo † ipsum poenitentẽ admitti debere, fateor tamen quod donec appareat poenitentiam vel voluntas immutata, ex quo renuntiauit delegationi, cum per hoc videatur innuere se nolle in aliqua parte causę interesse, vlterius per collegam requiri non debet, sed non sic si simpliciter dixisset se nolle certo actui interesse, patet ratio. de do. & con. cum, qui. lib. eo. ex textu, & glo.

REGVLAE IVR. CIVIL.

Digestorum huius literæ M, sunt hæ

Vlpianus. *Lex* LXVI.

Marcellus ait. Desinit debitor esse is, qui natus est exceptionem iustam, nec ab æquitate naturali abhorrẽte.

Caius *Lex* CLXXV.

Melior conditio nostra per seruos fieri potest, deterior fieri non potest.

Pomponius. *Lex* CCV.

Minus est actionem habere, quam rem.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio nulla est impossibilium, aut turpium.*
2 *Contractus sub conditione an valeat. Et quid de legato. distin. nu. 3*
4 *Error impedit consensum.*
5 *Casus si cõmiserit maleficium. propter quod oculus debebat erui, debet puniri in alio membro, propter pœna impossibilitatem.*
6 *Lex vel constitutio legati vel episcopi non scripta. prohibens aliquem actum & contra facientem excommunicans, an valeat. & nume. 19.*
7 *Constitutionũ ignorantia, an quem iuuet, vel excuset.*
8 *Argumentum ab etymologia. Et vnde lex dicatur.*
9 *Constitutio, siue lex, an scripturam requirat. Quid rescriptum, an item, an itidem & priuilegium. nu. 10. 13. & 15. 17.*
11 *Sententia diffinitiua causarum an scripturam requirant*
12 *Ius scriptum an distinguatur a non scripto, vtroque iure, aut altero quidem.*
14 *Decreta sedis apostolicæ non scripta etiam, an seruanda.*
16 *Legis diffinitio. Item & canonis.*
18 *Legem scribi, quid referat potius quam consuetudinem.*

REGVLA VI.

NEmo potest. ¶ Prima gl. ponit. j. vnde sumpta. triplicem impossibilitatem, & cuiuscunque exẽpla. Secundo ponit triplicem rationem regulæ. Tertio, in quibus locũ habeat. Quarto supplet de turpi. ¶ Secũda gl. primo tractat de iuramento, naturali obligatione, & pœnæ promissione. secunda pars respondet per quæstionem, quam negatiue soluit præter certum casum. solutioni opponit, & dupliciter respondet subdens opinionem. ¶ In gl. ib. [*impossibilium*] sequi-1 tur, nulla † est obligatio. & ibi [*generaliter*] sed nouimus turpes stipulationes nullius esse momenti & contumaciæ. l. sequens. veluti, si huius homicidium, vel sacrilegium se facturum promittat. & ibi [§. *ea obligatio*] quæ est inter dominum & procuratorem, mandati actionẽ perimit. & ibi [*l. vlt.*] incipit. Paulus. & dicit quod impossibile præceptũ est nullũ, & sine causa appellatur a sententia, cui per rerũ naturam non potest pareri. & ibi [*reprehendenda*] relicta hæres si diuertat, hæreditatem habebit, licet nõ diuertat. ¶ In gl. ij. ibi [*si homo mortuus*] loquitur de stipulatione de sistẽdo, vel dando homine mortuo. & ibi [*Celsus*] cuius mens habetur. de do. & contu. cum dilecti. & ibi [*Paulus respondit*] die lapso, quo mandans se præstaturum scripsit, obligatio remanet. ¶ In gl. j. ibi [*& natura*] Io. mo. addit. Impossibile moris. de iureiu. Quintauallis. ff. de condi. ind. filius cõis. impossibile includit naturam & mores, & facit, quod dixi in c. vlti. de pac. in fi. & ibi [*obligatio*] idẽ Io. mo. & ibi [*in legibus*] idẽ Dy. hoc tractans in modum quæstionis puro, quod canonẽ. qui id sequitur, Intendebat allegare, dum dicit, vt in c. cuncta. in prin. decretorum, & ibi [*pro non adiecta*] distinguit Dyn. aut impossibilitas adiicitur in modũ conuentionis in contractibus, vel dispositionis in vltimis voluntatibus, vt si promitto vel lego rem, quã impossibile est dari, & tunc impedit omnẽ speciẽ obligationis, vt in his regulis. & ff. de verbor. obliga. si dari stipu. j. ij. iij. & iiij. responsis. Si vero ponitur in modũ conditio-2 nis, vt quia promitto vel lego, si cælũ † digito tãgas, tũc si in contractibus affirmatiue ponitur, vitiat, si negatiue. vt quia promitto, si cælum digito non tangas, valet cõtractus, quia si affirmatiua est impossibilis, ergo negatiua possibilis, & necessaria. ff. de verborũ obligatio. l. impossibilis. & sic intelligatur. ff. de actio. & ob. l. non solũ. & patet aperte inst. de inuti. stip. §. sed impossibilis. & idem quoad negatiuam in vltimis volũtatibus, quoad 3 affirmatiuã † in eis distinguitur. aut erat omni tempore ĩpossibilis, aut in primo possibilis. Primo casu, aut erat apposita ĩ persona honorati, id est, cui aliquid relinquitur, & tunc est locus gl. vt habeatur pro non adiecta ff. de condi. instit. l. j. vbi de hoc. si in persona onerati. i. grauati aliquid dare, vt si dicat, damno hæredẽ dare. x. si cælum digito tangat. legatũ est inutile. institu. de lega. §. vlti. si autẽ a principio erat possibilis, & postea ad impossibilitatẽ peruenit, valet relictũ, & sola impossibilitas remouetur. ff. de legatis. i. l. si mihi. § si quis seruos. ¶ In 4 gl. ii. ibi [*etiam* † *naturaliter*] idem Dy. quia si contrahens vel disponens sciuit impossibilitatem, consentire non videtur ff. de ac. & ob. non solum. si ignorauit impossibile, error impedit consensum. ff. de iur. om. iud. si per errorẽ ff. de iudi. l. ij. deficit ergo naturalis deficiente consensu, facit. 3. eo li. de sponsa. c. vno. Inducit etiam, quod sequitur in gl. & ibi. si homo mortuus. Idem tenent ibi gl. & idem hoc Dyn. respondens ad l. nulla stipulatione, si Calendis. ff. de verb. obli. & ibi stipulatio pœnalis, incipit a præcedenti adiectione. & ideo interitu illius, quæ non est in obligatione, non potuit liberari promissor, sed in proposito incipit a conuentione. & tũc si a principio erat impossibilis, vt quia mortuus erat. quem promisit. tunc non committitur pœna impossibilitati adiecta.

lecta. Idem, si pereat ante moram, quia tali interitu in teruenienie ante moram liberatus est promissor, vt in ipsa. l. si homo mortuus. & ibi no. & ibi, cum compe tere. idẽ videtur, si est dies feriata. & in fi. Pe. de Bel. Pro & contra. super quo vide Cynũ. C. de fer. l. dies festos. ij. q. ij. in fi. & quod scripsi. in præ. decret. cum dilecti. & de ap. cum paratu. in fine.

QVAESTIO.

Hæc regula trahitur ad quæstionẽ, quam disputaui, scilicet, quod annus appellationis prosequendæ nõ cur rat ante interpositionẽ ap. propter quandã impossibili tatẽ, & quia hanc plene tractaui in clemen. de ap. sicut appellationem. in gl. magna. ideo illã omitto. facit etiã **5** ad quęstionẽ legistarum de† cæco qui cõmisit malefi cium, propter quod sibi oculus erui debebat, dicunt ꝙ propter impossibilitatẽ pœnæ punietur in alio mẽbro, per l. secundam. C. vt intra certũ tempus. facit quod no. s. eo. li. de elec. si compromissarius. in vlt. gl. & iura quæ allegaui super illa. Prosequitur igitur aliam quæstionẽ, de qua tractant legistæ. C. de lega. l. i. & quæ fuit. Ioan. de De. li. j. q. iiii. & demũ Stephani Poloni vltimo hic ple nius disputata. per do. Guid. nunc episcopum Concor **6** dien. qua quæritur, an lex† vel constitutio legati vel epi scopi non scripta prohibens aliquẽ actum, & contrafa cientem excommunicans valeat, ita quod contrafa ciens excõicatus sit. Ad negatiuam sex rationes inducẽ tur, quarum prima triplicẽ impossibilitatẽ explicat, vt obstet, hæc regula ad affirmatiuã inducitur. tum poni tur concors solutio prædictorũ triũ disputatorũ. & qui cum illis concordant. subditur opinio & æquitas cõtra ria. & improbatur dictum Stephani. Coaptatur autem quæstio regulæ, quia impossibile videtur secundum na turalẽ cursum rerum, vt loquar cũ decre. bonæ, de elec. §. porro. & cum decre. quoniã contra. de proba. in prin. **7** constitutiones† nõ scriptas menti teneri & sciri per eos, quos ligare debet, maxime cum in se sint perpetuæ, & ꝑ petuo ligent. xxv. q. j. ad perpetuã. i. q. ij. c. j. & ij. de consti tutio. c. ij. & vlti. & ignoran. illatum non excusat, vt ibi. & sic esset inijcere laqueũ subditis statuentis, contra id. xxvij. q. j. de uiduis, constat enim, ꝙ per cursum longi tẽ poris veritas obscuratũ. xij. q. ii. lõginquitate. & ob hoc ꝑ petuo seruanda rediguntur in scriptis. s. eo. li. de re iudi. abbate. concordan. de testibus. Albericus, & c. signifi cauit. Secundo impossibilitas ostenditur, quia hi, qui de bent constitutioni consentire debent subscribere, vel subscribi. lxxxvj. dist. c. j. versic. ista scriptura. cũ sequen. s. de his, quæ fiunt a præl. c. j. & c. quanto. Impossibile au tem est eos subscribere, vel subscribi, si ex constitutione scriptura nõ fiat, facit de despon. impu. ad dissoluendũ. **8** cum concordan. Tertio, illa eti† impossibilitas ostendĩ per nominis etymologiam, a qua licet arguere. xvj. quę stio. j. si cupis. xli. q. j. clericus. de præben. cum s̃m. qui fi lij sunt legitimi. per venerabilem. versicul. sane. Sed, vt dixit Isidorus quinto Ethim. lex dicitur a legendo. Legi autem non potest, nisi scribatur. ergo nec lex nomina ri potest, cum nomina debeant esse cõsequentia rebus. in Istitu. de dona. §. est & aliud. Quid vltra? nonne textus dicit, quod lex est constitutio scripta. prima distinctio. l. est. Cum ergo diffinitio det esse rei. &c. multi etiã tex tus probant. idem supra de præsumpti. scribã. iiii. dist. in stio. erit. in fi. ibi, pro cõi vtilitate scripta. xxx. q. ii. duæ sunt in prin. in Auth. vt fac. no. con. post princ. colla. v. ibi, si scripta sint, faciant, de senten. excom. nouerint. & c. graue. vbi de libris deleri iubentur statuta. Concludiĩ **9** ergo † ex impossibilitate vel difficultate, ex legis diffi nitione. & per diuersos textus in constitutione requiri scripturam. Secundo, quod scriptura sit de esse legis, vel constitutionis, ordiamur ab origine omnis iuris. & pri mo de veteri & nouo testamento cõstat, quod primus legislator volens populo leges dare, illas proprio digito scripsit in lapideis tabulis. Exo. xxxj. in fine. & demum in ligneis. Deutero. x. in prin. & canon. dicit ꝙ Moyses primus gentis hebrææ legem populo sacris literis expli cauit. vij. distinct. Moyses. & Exodi. xxiiii. in principio, scripsit Moyses omnes sermones dñi. si ergo primus le gislator, cuius actio nostra est instructio. ij. quęst. j. Deus legem dedit scriptam, omnis ergo legẽ condens idem facere debet. Probatur idem in nouo testamẽto, in quo Christus digito scripsit in terram. Ioan. viii. & habetur tertia quæstione septima. postulatus. id, per quod legẽ dedit criminosos ab accusatione, & in iudicio repellẽ dos, vt ibi patet. idem per iuris ciuilis originem, quod ius fuit scriptũ in xij. tabu. vt habetur. ff. de origine iur. l. ij. post princip. quarum qui fuerint authores, habetur vij. distin. fuerunt. Item, vt non per solam scripturã ha beatur iurium certitudo, cum subscriptione & sub bul la mittuntur. C. de iusti. co. com. l. j. ad fin. & in prooe mijs. vj. & clementi. ad fin. & in Auth. vt diui. ius. colla. viii. in princip. Concluditur ergo ex origine iuris diui ni & positiui in constitutionibus scripturam necessa riam. Tertio, idem arguitur ex mandatis principum, re scriptis, & priuilegiis. Nam vt notat Accur. C. de man da. prin. super rubrica, mandata principum sunt cõsti tutiones speciales. & in illis requiritur scriptura. eodem titu. l. vna. de hoc. xxvii. distinct. nobilissimus. nec posset probari per testes. de hoc. de priuileg. cũ olim. & vt ibi **10** patet. Idem † in rescriptis, quę etiam habent vim consti tutionũ inter eos, inter quos conceduntur, vt dixi supeꝛ rubrica de rescriptis. Item in priuilegiis, quæ sunt leges priuatæ. iii. distin. priuilegia. & de eis iudicare non põt, nisi per inspectionem ipsorum. de priui. porro. eodem titu. cum personæ. supra eo. libro, de hoc tamen vide, quod dixi. s. in prooemio huius libri, super versi. trans mittimus. Concluditur ergo etiã in constitutionibus scripturam necessario requiri. Quarto patet, quod sentẽ **11** tię diffinitiuæ † causarum ius faciunt inter partes, de re iudica. cum inter. debent autem fieri in scriptis, alias nõ valent. supra codẽ libro. de re iudica. c. vltimo, cum con cordan. Certe graue est dicere, quia cũ diffinitio vnius causæ necessario requirat scripturã. constitutio, per quã innumerabiles diffiniuntur, & subditi puniuntur, scrip tum non requirat? Per eundẽ modũ inducitur decreta. supra codẽ libro. de censi. Roma. §. postquã. cũ casibus ibi notatis. longe enim maior æquitas hoc casu requi rit scripturam, quàm in illis. & ibi ponit textus causam scripturæ. s. vt nota sit omnibus illa specialis diffinitio, quæ ratio fortius vrget in constitutione generali, maxi **12** me pęnali. ¶ Quinto, cõstat, qđ dña rei† apparet ex eius forma, sed forma distĩctiua legis a cõsuetudine est scrip ta. ¶ Vtrũq; enim ius canonicum & ciuile distinguit ius scriptũ a non scripto. Primũ vocat legem, secundum consuetudinẽ, prima distinctione, capitulo secũdo, cũ tribus sequentibus. in stitu. de iure naturali. §. ex nõ scri pto. & lex de cõsuetudine loquens, dicit eã tantæ autho ritatis, quod non est necesse illã scripto cõprehendi. ff. de leg. diuturna. & l. imo. per id aũt directe designat, il lam aduersari in hoc legi. Cõcluditur ergo scripturam esse de esse. & forma legis & constitutionis. Sexto & vl timo. singulariter inducitur. l. humana. C. de legib. vt pa tet aperte legẽ primo modo dictandam per eos, quibus cõmissum fuerit, postquã dictata est, iterũ recensendã, & si approbata fuerit, demũ per principẽ promulgãdã, Si hoc in principe, fortius in aliis. facit de consecratio ne. distin. j basilicas. s. de pœni. & remis. cum ex eo. in fi, s. eo. lib. de rescrip. c. vlti. C. de legi. digna vox. Concludi tur ergo constitutionẽ non valuisse, & per consequens facientẽ contra non excõicatum. ¶ In contrariũ, quod **13** † scriptura non sit de esse legis, vel cõstõnis, vel dei plius substantiali forma, inducit. s. e. li. de iureiu. c. j. in fi. xxv. **14** q. c. j. in fi. i. rñ. ad idẽ. 25. q. ii. Institutionis vbi dicitur† de creta sedis apostolicæ scripta vel non scripta fore seruã da. & ad hoc quod ibi no. ad idem. i. quæstio. vij. si quis omnem ecclesiasticã traditionẽ scriptã. vel non scriptã violauerit. fac, decre. dudũ. de sepul. in cle. ad fin. versic.

nos

nos etenim. vltra hoc videtur casus, supra eo.lib. de renun.c.j. dicimus, quod si constitutio Cælestini, de qua ibi Bonifacius loquitur, fuisset scripta, æstimandum est, quod ipsius tenorem posuisset, ne testis esset in facto proprio. Secundo sic, multi casus sunt, in quibus scriptura 15 requiritur, de expedienti, non tamen † de necessario. vnde valet actus sine scriptura. hoc patet in licentia clerici, quod possit alibi celebrare. xxj. quæsti. ij. lxx. dist. extraneo. sufficit tamen, si per alias probationes cõstat. de cleri. peregr. tuę. Idem in licẽtia, quod possit clericus ab alio episcopo ordina. 30. q. ij. duæ sunt. de of. arch. sig. sufficit tamen, quod aliter de licentia constet, licet in casu. s. eo. lib. de temp. ordi. c. j. Idem in professione monialis. xxvii. q. j. omnes fere, quæ tamen tenet sine scriptura. e. q. sciendum. s. de regula. vidua. Idem in sententia ex. de qua hic loquitur. ꝙ quælibet ferri debeat in scriptis, supra eo. lib. de senten excõm. c. j. aliter tamen lata ligat. licet proferens pœnã incurrat, vt ibi no. in gl. vt quia. Speciales ergo sunt casus a iure expressi, in quibus omissio scripturæ vitiat, inter quos iste descriptus nõ inuenitur, per quod concluditur, quod licet vtile & expediens sit, constitutionem scribi, non scripta tamen valet, & con 16 stitutionis subditos ligat. Tertio inducitur † legis & canonis diffinitio, quæ talis est, lex est, quod populus Romanus senatorio magistratu interrogãte, veluti cõsule, cõstituebat. Institu. de iu. na. §. lex est. vel, vt dicitur. ff. de le. l. j. lex est cõe præceptũ virorũ prudentum consulto delictorum, quæ sponte vel ignoranter contrahũtur coerctio, reipublicæ cõis sponsio. Canon vero est idẽ, quod regula. sed regula est, quę recte dicit, nec aliquãdo aliorsum trahit. Cum ergo diffinitio det esse rei, & in his nil exprimatur de scripto. ergo scriptum non est de suo esse, alias esset insufficiens diffinitio. in qua substantia 17 le fuisset omissum. Quarto adducitur † lex prima. ff. de constitu. princip. vbi patet id, quod principi placuit, legis habere vigorem. & ibi submittitur, legem esse, quod princeps per epistolam & subscriptionem statuit, vel cognoscens decreuit, vel de plano interlocutus est, vel edicto præcepit. Et canõ dicit, quod lex est omne id, quod ratione consistit. j. dist in c. io. consuetudo, satis est ergo, quod subsit præceptum, vel ratio, licet scriptura desit. ff. de legibus. de quibus, versicu. nã quod ipse. ¶ So. omnes prædicti Ioan. de Deo, Stephanus Polonus, & Guido tenuerunt cõstitutionem non scriptam tenere, & per cõsequens contra facientẽ, ad cuius notitiam peruenerat, excõmunicatũ esse, licet Stephanus fateatur sententiã iniustam, & proferentem incurrisse pœnam decre. primæ, supra eodem. lib. de senten. excõmu. vide, quod dicam in fin. & dictum Io. posuit Guil. in Specu. de legato. §. finitus. versicu. sed pone legatus. Item tenuit Ia. de Ra. vt recitat Cyn. in præ. l. j. C. de legi. ẞm quẽ non obstat illa diuisio, quæ quĩto dabatur, quod ius aut ex scripto, aut ex non scripto. illa enim diuisio est subiecti ad accidens, sicut ibi, hominũ alius albus, alius niger. Nec enim obstat, quod ibi sequitur de authoritate cõsuetudinis. Illud enim intendit lex, quod consuetudo. & per frequentem vsum ab omnibus facta non est necesse 18 quod scribatur. sed legẽ † scribi oportet, vt verificetur per omnes populos, non quod scriptura sit de suo esse, sed est necessaria ad scientiam inducendã, quia scientiam, non ignorantiam volumus obligari. C. de tab. l. generali. libro. x. & sic fit in constitutionibus authenticorum in fin. titulorũ. & propter hanc causam in scriptis reducitur, vt ius humanum, ad quam etiam alij respondẽt, quod licet ibi dicatur, quod dictari debeat, & recenseri, id potest eẽ verbote us, & sine scripto. Dicebat ergo Iacobus, quod dato, quod de constitutione canonica vel ciuili non esset scriptura, ligaret nihilominus scientes, quia qui certus est &c. hoc eod. titu. eum qui certus. cũ concor. Non ob. quod de diffinitiua allegatũ est quarto, quia illa minoris authoritatis est, quã lex. Pet. de Bel. dicit, quod non esset peccatum dicere, quod scriptura sit de esse legis. per præ. l. humanum. facit, quod not. in præ. l. j. C. de legi. & s. de postu. præ. c. j. de interpretatione principis, quæ est generalis & necessaria & in scriptis redigenda. Multum æquitatis habet vltimũ dictum. & licet non resistam solutioni prædictæ, cui nec aperte resistit Guliel. vt s. nec Petrus, tamẽ hoc assero, quod si princeps omnem necessitatẽ scripturæ imponeret constitutionibus inferiorũ, ita quod aliter non valerent, nisi de scripto promulgarentur, falsum dixi, quia successores ligare non possent. s. eo. li. de rescrip. c. fi. cum concor. & sic respondetur ad decre. primã, de renun. & ad alia plura iura. hac etiam ratione ad prima tria, quæ pro parte superius priori allegauerã, non respondeo. nec me etiã vrget responsio, quæ datur ad id, quod de diffinitiua dicitur, nisi cum proferetur a principe. Ad declarationẽ 19 tamen eius, quod in principio solutionis † dixi, sciendũ, quod si verum est cõstitutionẽ tenere, scienter contra faciens excõicatus est, & excõicatio est iusta, nec aliquã pœnã incurrit statuẽs. & in hoc improbo, quod dixerat Stephanus, decr. n. cum medicina. in sententiis locũ habet. quæ ligant præteritas culpas. & vide quod ibi dixi, super gl. vt quia. & gl. per hoc. non in constitutionibus. quarũ propriũ est ligare culpas futuras. de consti. c. ij. & vlt. & differentias inter ista collige ex no. de sentẽ. excõ. a nobis. j. & eo. l. e. ti. Romana. §. j. & §. caueant. & s. e. li. de consti. c. ij. ij. respon. in secũda gl. Si vero diceremus constitutionem non tenere, tunc nec ille contra faciẽs ligatus esset, nec statuens pœnã incurreret, cum ex constitutione, quæ nulla est, ligari nõ possit. & constat accessorium sequi naturam principalis, vt e. tit. accessorium.

SVMMARIVM.

1 *Ius amplius in alium quis transferre non potest, quam ipse habeat.*
2 *Censitores qui.*
3 *Consuetudo Mutinen. ecclesię permittens canonicos testari de fructibus prabendarum suarum percipiendis post mortem vsque ad annum, an valeat. & nu. 5. 7. 10.*
4 *Consuetudinis facultas, & vis, & authoritas. & nu. 6.*
8 *Consuetudo iuri contraria non valet.*
9 *Consuetudo an inducatur ex sola tolerantia.*
11 *Consuetudo, verbum simpliciter prolatum, de qua in dubio accipiatur.*

REGVLA LXXIX.

Nemo potest plus iuris.

1 Si ergo † venditor habebat directum dominium, transit in emptorem, si vule, illud vtile transit. ff. de ac. empti. ex empto. in princip. Idem si libera erat. libera transit, si cum seruitute, & sic trãsit. Idẽ de hypothecaria. C. rem ali. ge. l. j. C. sine cen. vel reli. l. ii. Item Dyn. dicit, vt si ius quod erat penes trãsferentem, erat personale. nec ideo transit, sed desiit quoad rẽ. vnde licet res pupilli vendentis esset in præscriptione. ff. de acquiren. re. do. l. si bona fide. legitime tamen vendita & tradita vsucapitur. ff. pro em. l. ij. §. si a pupillo. Ioã. And. ¶ Prima gl. dicit vnde sumpta, ponit exẽpla. & concor. Secundo miscet tria contraria, & soluit, inducendo & alios casus, ĩ qb. fallit. ¶ In j. gl. ibi [*nemo plus*] sequit̃, iur. ad alium tansferre potest, quàm ille habebat. & ibi [*traditio*] sequitur, non plus transfert in eũ, qui accipit, quã est apud eum, qui tradit, & ibi [. § *nihil*] alias est versicu. sub. §. sed is, nihil interest, an dominus rẽ tradat, an voluntate ipsius alius tradat. & ibi [§ *finali.*] condemnatur de contumacia, qui iudice iubente nõ est passus metiri agros, & ibi [*si pignora*] si per executores sẽtentiæ prætoris venduntur pignora, eis euictis contra eos de euictione nõ agitur. & ibi [*formali*] quem dominus nõ habet. & tamen illum in alium trãsferri. ¶ In j. gl. ibi [*in vsu fructu*] formali. ibi tamen non plus transfertur. Sed per constitutionem variatur species vsufructus, & qui primo erat causalis, qui nõ est seruitus, fit formalis, qui est species seruitutis. Dyn. & ibi [*vsucapit*] vel præscribit, hoc secundum iura vetera. Sed immutatũ est per ius Auth.

vt spon.

vt (pon.lar.§ rur'us.& ibi[*in censitoribus*]vt no.in §. stati

2 allegato. Censitores† sunt, qui signant prædia militantibus assignanda, vel quia auferunt illa non soluentibus tributa.& aliis dant, vel iudices.qui vni auferunt,& alii dant dominium[*& in fine*]de his casibus no.in præ.l.nemo plus.& præ.l.traditio.& institu.quibus aliena.non licet.post principium.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionē, quam post domin. Archi.disputaui,q sic proponebatur.Consuetudo Muti

3 nē.ecclesiæ† pmittit canonicis testari de fructibus pbēdarum suarū percipiēdis post mortem vsque ad annū, quæritur,an valeat. Primo ad affirmatiuā allegat Guido duas deci.antiquas.& opinio.vii.doctorum.quæ quibusdā iuribus & tribus rationibus adiuuatur.addo duos doctores.vi.iura & quatuor rationes.Secundo in contrariū inducit v.rationes,ad quas addo duas.Tertio, ponitur ipsius solutio,& responsio ad contraria. Vltimo ponitur contraria solutio,& efficax contrariorum respōsio, & meæ solutionis per ius nouū approbatio. Quod valeat consuetudo.patet ex antiqua decre.ad hæc.ii.posita in prima compil.de testamentis.& ea decre.i.eo.tit. in compil.ij.in quibus hæc consuetudo videtur approbari.per quas hic tenebant Hugo & Lau. al.j.quæstio.ij. alienationes.& facit quod nota. aij. quæstio.v. in summa.Inn.& Host.de testa.cum in officiis.in princip.magnæ gl.hic etiam tenebat Tan. in præ.decre.ad hæc.per id.quod dicitur de vasallo decedente post cal.Maij,ante cal.Octob.in lib.feu.tit.lea regni.c.si vasallus.& ff.de vsu fruc.l.defuncta.& ibi no.Item Ala.dicens in præ.decre. j.de testa.quod cum clerici personis priuilegiatis cōparentur.tolerabitur consuetudo ad instar aduocati fisci, qui residuū salarii transmittit ad hæredes.C.de aduo. diuer.iu.post duos.Tantorū ergo doctorum opinionibus fulcita consuetudo videtur toleranda. Ad quod facit,

4 quod de authoritate & potentia† consuetudinis dici solet.de consue.c.fin.& bene facit.de do.cæterū.de testa.relatum.ij. Item cōsuetudine percipere potest canonicus absens fructus præbendæ suæ,vt no.de consti.cum omnes.de ele.dudum.ij.gl.pen. quod tamen est contra ius, vt patet de cleri.non resi.conquerente.& c. inter. de appellatio.peruenit.sic & hic,maxime cū mortuus etiam dicatur abesse.de offic. deleg.§.eod.ti.ff.de verbo. sig.mulieris. §. fin. Nam consuetudo dat iurisdictionē, & liberiorem tribuit administrationē . de foro competenti.cum contingit.cum concor.ff. quod vi aut clam. prohibere.§.non tantum. vnde per eam solus prælatus præsentat & instituit . quod alias deberet de iure cū suo capi.facere.de his,quæ fi.a præl.ea noscitur. In fin.de re

5 gula.c.finali.ne se.va.c.vno.lib. eodem. Et quod† ecclesiarum consuetudo sit seruanda, probatur. aij. dist. illa. de concef.præb.ex parte.in fine.& vide, quod ibi scripsi post Host.per quæ concluditur,constitutionem valere, fm Gul. paucis interiectis oppositionibus prius dictis, longe Phip.& Goff.qui no.idem de præben. significatū. vt ibi scripsi.facit pro hac parte de cōsue. cum dilectus. de ver. sig.abbati.vbi cum longe maiori onere ecclesiarum procedit consuetudo.ad idem.§.eodē.lib.de cōsue. c.ij. plus ad propositum.eod.titu.c.fina. vbi consuetudo impedit plus, quam in casu nostro perfectum can. successoris.nec mirū quia impedit effectum nouæ constitutionis,de consu.c.j.eo. lib.& effectum reuocationis papalis.de præbend.si is,cui.eodē lib. Item vides, quod

6 † nedum vnius, sed etiam omnium canon. seruitium impedit consuetudo per cessationem diuinorū, de of. or.irrefragabili.§.cæterum.& c.si canonici.eodē lib. optime facit de rescrip.si propter.eod. lib.per quam patet, quod de consuetudine fructus primi anni possunt deberi,cuiū singulari personæ,& sic mortuo vel ipsius hærede vel legatario. Ad idem de rescri. eam te.§.eod.lib. de consue.c j.de præb. quia sæpe.eod.lib.per quæ patet, quod consuetudo vnius ministri seruitium magis subtrahit ecclesiæ faciendo quem duplicem seruiendo. scilicet,vt habeat dignitatē & canoniam. ad idem de præben.cum ecclesia.eo.lib.per quam patet, quod etiā perpetuo nedum ad tempus præbenda & fructus ipsius deberi possunt non canonico.de of.ord.præsenti. de elec. generali.eo.li. per quæ concluditur pro hac parte. ¶ In

7 contrarium † inducitur quod quæ fiunt contra ius habens perpetuam prohibitionis causam, non tenent. x. dist.vides.xxv.dist.imperiali.de so.compe.si diligenti. C. de leg.non dubium.Sed constat iure prohibitum clericos testari de bonis ecclesiæ. aij.q. v.§.j.& c.j.lj.& iii.de testa.c.cum in officiis.& c.ad hęc.& c.quia.ergo prætextu consuetudinis testamentum valere nō potest, cum talis consuetudo grauamen inducat ecclesiis,de cōsue. c.j.& sic nō potest iuri scripto derogari,cum sit irrationabilis.& sic impræscriptibilis. eo. ti.c. fi. & facit quod

8 no.xj.di.in summa.cap.j. Secundo, hæc est† cōsuetudo omni iuri contraria,& sic non valet. de iudi. clerici.de proba.ad nostram.de inra.cal.cæterum. de elec.cū causam.de re iudi.cum cā. de consue.ad nostrā. & c.cū inter.& c. cum venerabilis. Tertio, ad quæstionem facit, quod scripsi post Vinc.de testa.ad hęc.vbi nor.quod cōsuetudo generalis non excusat clericos dantes in morte omnia mobilia parentibus.facit etiam. aii.q.i.episcopi de rebus. & quod ibi no.& quod dicitur, clericos cōparari vsurariis. de hoc de pecu.cle.c.fi.Quarto,decretales antiquę cōpil. superius allegatę inquātum remotę sunt, adiuuant hanc partem,cum videlicet iniquę per Greg.& Raymund. fuerunt resecatę, & ipsa eadem decret. ad hoc fatebatur consuetudinē non esse consonā rationi,& sic fuit extirpanda.lxviii. di.corepiscopi.Quin

9 to,ad† roborationem cōsuet.inter alia requiritur,quod de scientia principis inducta sit, non ea sola tolerantia, ad hoc de præben.cum iandudum. & nota. viii. distinctio.frustra.hoc autem allegans illud probat.& nisi probet &c.per quæ concluditur consuetudinem non valere,fm Guido. multum facit pro hac parte de cler.non resi.c.vno.li.vj.& de testa.c.ij. & quod no.§.eodem li.de

10 offi.ordi.præsenti.si enim vix† consuetudo tribuit testari de perceptis,multo minus de percipiēdis.cum enim ius canonici & eius titulus extinguatur per mortē.ergo quod non habet, in aliū transferre non poterit per hāc regulam. Item statutum, per quod minuitur cultus diuinus,non valet.de const.c.pe.ergo nec consuetudo, cum hæc æquiparentur.eod.lib.de consti.e.j.de iureiur. c.ii.lib.eo.cum simili.per quæ concluditur.vt.§. ¶ Dicit Guido vltimis allegationibus statutum,ad quod etiam inducitur de his,quæ fi.a præ. pasto.alle. in prin. vbi dicit, prouentus ecclesiarum debere conuerti in stipendia ministrorū, sed ministri non sunt,qui non seruiūt. ad hoc de fil.presb.proposuit.j.quæstio.ij c.fina.aii.q.ij. concesso.avi.q.i. generaliter.Si ergo ipsi non seruientes nō possent illos percipere, multominus ad alios transmittere,vt in ista regula.inducit etiam præ.decr.cęterū. de don.inquantum dicit consuetudo,quæ sacris canonibus non obuiet. per quod respondet ad alia contraria. f. quod loquuntur de consuetudine non improbata.Item dec.cæterum.loquitur in vno donante,non in testante.& vt dicit ad consuetū. quæ fit contra ecclesiasticam vtilitatem, non obligaret etiam iuramentum. de his,quæ fi.a ma.par.cap.c.j. Ad opiniones contrarias respondet,quod a iur.non probatur.& leges inductæ loquuntur in laicis,quorum est proprietas, quod non est in clericis.aii.qō.j.res ecclesię.de præbē.ratio. hoc ēr,vt in suis reportationibus patet, tenebat de testa.relatum. ij.versi.licet autem.in fi. huius solutionis contrarium teneo primorū opinionem sequendo per præ.dec.si propter.de rescript.& inra post eam allegata in fine primæ partis,cum huic consuetudini ius nedum antiquū,sed etiā nouū assistat, vt ibi, nec mirū. quia per hanc consuetudinē principaliter non præiudicatur ecclesię. sed successori.& sibi imputet,quod talem canoniam assū-

psit.quod

ꝑsit, quo respectu facilius videtur cõsuetudinem hoc ꝑmittere posse de ꝑcipiẽdis, q̃ de ꝑceptis. de illis dico, in q̃bus alias succederet ecclesia. & per hoc fere ad oĩa cõtraria sit respõsum. Nego etiam id, quod dicitur, decretales antiquas remotas, vti iniquas. sed dicit, quod remotionis vel non insertionis causa fuit illa, quę sumitur ex dec. supra eo. de cogna. spi. in fine scilicet, ab illis ecclesiis, quæ talẽ non habent consuetudinem, id traheretur faciliter in exemplũ. & si dicis, quod decr. primæ compil. fatebatur consuetudinẽ irritabilem, licet diceret illã tolerandam, confiteor. sed dico, quod decr. posterior secundæ compil. & eiusdem authoris approbat illam, super ea dando legatariis iudicem. Ad decr. vni. de cler. non residen. & ad id, quod dicit non seruiẽtẽ, quod nõ perciperet, ad alios non posse trãsmittere. ratio illa procederet in quotidianis distributionib. sed quæstio formatur de fructibus præbendarum, de illis ergo distributionib. viuit successor canonicus, nec credo dec. pñti. d̃ de of. or. §. porro. hĩc locũ in ꝓb. nec ĩ illis de facto seruatur, dec. tñ suscepti. quæ in fi. allegabatur, bene habet locum in ill. dec. ij. de testa. loquitur in monacho, contra cuius substantialia non valet consuetudo. Hãc autem solutionem intelligo de consuetu. præscripta. eod. tit. c. iii. & de of. or. præsenti. lib. eo. Nam † & verbum consuetudinis simpliciter prolatum, intelligitur de ꝑscripta, vt probatur, de elec. Cumana. & multo fortius, si tanto tẽpore seruata esset, quod ipsius contrarij nõ esset memoria. de ver. sig. super quibusdam. de præscrip. c. j. li. eo. cũ suis concor. Adiuuat hãc solutionẽ, & impugnat contrariam, quia in multis ecclesiis viget & viguit hęc cõsuetudo, in quibus minime mutandum est & c. ff. de le. minime. maxime, cũ in illis canonicus sui cedẽs mortuo, si vixit quinquẽnio, dato quod fructus anni post mortem recipiat, solum quinquennij fructus reperiatur habere. Solutio mea est hodie approbata per extraua. loã. quæ incipit, suscepti. & vide. quod scripsi. §. de of. or. præsenti. eodẽ lib. super ver. reseruati. Ad hanc regulam respon. quod transfert canonicus ius, quod habet virtute consuetudinis. Regula, prout allegatur, procederet, vbi non esset consuetudo.

S V M M A R I V M.

1 *Exhæredatio filij an noceat nepoti, si quo casu contingat querelam inofficiosi ad eum deuolui. Et an filius priuetur feudo ob patris delictum, disting.*

2 *Interdicto lato in consiliarios, vel vniuersitatem, an contradicentes vel absentes sint interdicti, Vbi & de represalijs subiecta quæstio.*

3 *Culpam alienam faciens propriam punitur aliquando, negligẽtia aut dissimulatione.*

4 *Ciuitas, villa siue castrum tenetur præstare damnum, seu prædam factam in suis districtis & finibus, vbi & negligentia rectorum nocet ciuibus.*

5 *Sententia lata contra ciuitatem vel populum ligat singulos, propter iuris impossibilitatem.*

6 *Ius sibi dicere, an & quo casu quis sibi possit.*

7 *Index ecclesiasticus quando possit adiri in defectum secularis.*

8 *Represaliarum vium quando vtendum. Et quando in res, quando item in personas.*

REGVLA XXII.

Non debet aliquis. Dyn. ponit exẽplum. ff. de bo. pos. contra ta. l. iii. §. si emancipatus, † vbi exhæredatio filij nõ nocet nepoti, si quo casu contingat inofficiosi querelam ad nepotem deuolui, quod quomodo intelligatur, hic videas per eum. Item exemplum. ff. de poen. crimen vel poena. & de decurio. l. ij. §. in filiis. vbi propter delictum patris filius poenam, vel maculam non contrahit, licet fallat in exceptis, vt in gl. sed contra. ff. de bon. li. quæritur, vbi exhæredatio filij nocet nepotibus ex eo natis, & in eius potestate cõstitutis, distinguit Dy. an agitur de his, quæ mediãte ministerio filij patri quæri possunt, aut de his quæ quæri non possunt. Primo casu locum habet lex contraria. secundo casu distinguit. Aut obueniebat ab ipso patre, & hoc casu delictum patris nocet filio. aut obueniebat a genere vlteriori, aut a ciuitate, aut a rerũ natura. & his casibus non nocet. ff. de inter. & rel. l. iii. de iur. pa. diui fratres. & per hoc dicit solutam quæstionẽ de filio, an propter delictũ patris priuetur feudo, & dicit quod sic, si erat paternum. si vero a rerũ natura vel genere vlteriori, non, per prædictã l. iii. de inter. & rel. & de hoc. ff. de in ius vo. adoptiuũ. in fi. & §. de feu. c. ii. in gl. fi. ¶ Prima gl. ponit exempla. Secundo obiicit de tribus iuribus, respondet, remittit, & dat similia. Iterum succes siue format v. obiectiones, quas soluit. Tertio dat simile ad regulam, & continuat. l. proximã. ¶ In j. gl. ibi [*sancimus*] propinqui, noti & familiares non puniuntur, si socii non fuerant. & ibi [*procuratoris*] sequitur, scientiam & dolum domino nocere debere, nec Pomponius dubitat, nec nos dubitamus. & ibi [*§. cæterum*] in fi. si proscripsi, ne cum institore ꝯtrahatur, sed illud a pluuia, vel aliter deletũ est, & institor tecum contraxit, ad te decipiendũ teneor, nisi fraudis particeps fueris. & ibi [*obseruare. §. j.*] si vxores ꝓconsulũ in prouincia delinquunt, a proconsulibus ratio & vindicta exigitur. ¶ In j. gl. ibi [*per totum*] dicebat lo. mo. vnius delictum quandoque causat defectum in alio. vnde esse non legitime natũ, non est nota delicti, sed defectus de pur. ca. accedens. & ꝑm eum intelligitur regula, quod non impingitur in toto, licet in tanto, illegitimi tamen alieno vitio laborãt, & ideo digni sunt venia. C. de natura. li. l. legem.

QVAESTIO.

2 Hæc regula facit ad quæstionẽ, quam † plene scripsi. §. eo. li. de sentẽ. excõ. si sen. in gl. quo casu. an interdicto lato in consiliarios, vel vniuersitatẽ, contradicẽtes aliis, vel absẽtes sint interdicti, & ideo illa prætermissa prosequar quæstionẽ represaliarũ disputatã hic per Guid. epm tunc Mutin. & nunc Concordien. qua quærebat, si Bonon. spoliatus in dioecesi Florent. qui post requisitionem pluries per cõe Bon. ad cõe Florent. & eius rectores, vt iustitiã de prædonibus faciant ciui suo spoliato, quod neglexerunt, obtinuit a cõi Bon. represalias cõtra ciues Floren. & demum coepit vnũ ex illis ciuibus Floren. a quo exegit æstimationẽ integram suæ prædæ, an saltẽ in foro conscientiæ restituere teneatur? Primo

3 ad † negatiuã inducentur quatuor copiosæ rationes. Secundo totidem in contrario. Tertio ponetur triplex solutio. Et quod non teneatur sic ostenditur. cõstat, quod poena & corporali, & temporali ac et spirituali preter excõicationem certis casibus punitur vnus pro alio, & l. diuina sufficiat remittere ad exempla, q̃ habentur. j. q. iiii. §. item peccato, & q. xiiii. q. iii. § j. & materia vtrobique no. in summis ipsarum quęstionum. & vide quod hoc in gl. no. per quod videbis, ꝙ hęc regula propter id non vitiatur, quia punitur aliquando, qui alienã culpam facit propriam, nam quãdo ciuitas, dominus, vel populus negligit de subdito iustitiam facere, in casu nostro delicto consentire videtur. ij. q. vij. negligere. lxxxvi. di. facientis. xlv. di. illud. de sen. ex. quãto. & c. dilecto. lib. vj. per quæ lata patet, quod et non improbans approbare videtur. ad idem. ff. furti aduer. nau. l. j. §. vlti. & de noxa. l. ii. & iii. & ideo canon permittit bellum contra tales mouere, quod isto casu iustum dicitur. xxiii. q. ii. dñs. & facit, quod ibi no. de Pileo contra nuntios regis Angliæ, cum iustitiæ necessitas id compellat. ea. causa. q. j. noli. & quod in iusto bello quis acquirit, suũ est. 33. q. v. dicat. ff. de ac. qui. rer. do. l. naturalem. in fi. ergo talis restituere non tenetur. & de materia vide, quod plene scripsi post Inno. & Host. de re. spo. olim. j. super ver. duxerius. & maxime post pri. ver. authoritate. & ĩ fi. ver. si non sit. & quod scripsi post eosdem de ap. dilectis. in gl. no. appellationem ver. hoc autem dubium. & per has remissiones plura de quæstione decidam. Secundo sic.

4 vt dicit can. quod in † possidetur, non est alienum. Illud autem

autem iure possidetur. quod insto.xxiiii. q.iiii.qđ dicā.
& supra de verb. sign. ius dictum. Iuste autem possidet,
qui authore prætore possidet.ff. de acqui. poss.l.iuste.talis
est iste possidens authoritate cōis Bon. ergo &c. xxiiii. q.
v.dixit. quod autē cōe Bon. isto casu sit prætor & cōpe
tens iudex, probatur. ff.de incen. rui. nau.l.ne quid.vbi
naufragio damnū passus inferentē vel possessionis do-
minū, qua nauis declinauit,petit per loci præfectū ad
præsidē mitti, per quam l.dixit Dy. iustificari statuta &
consuetudines Italiæ,qualia ēt Gui.se fecisse dicit in pa
trimonio.vide in spe.de rap.post prin.per quæ illi de vil
la vel castro tenentur emendare prædā factā in suo ter
ritorio. sic ergo teneatur & ciuitas ad prædā factam in
suo districtu.ad idem.C.li.xj.de naufra.per totum.gl.ta
men in præ.l.ne quid. sub dubio forte,dicit, ignorantē
non teneri, quando extraneus derobauit. non mirum
ergo,si Bon.est congruus iudex,cum propter negligen-
tiam Florē.mereatur iurisdictione priuari. supra de of.
or.significauit.xj.q.iii.ipse ligandi. & auferri debet regi-
men vel regnū, & dari genti facienti iustitiam.eccl.x.
in princip.& Matthæi.xxj.in fi.& xxiii.q.vij.c.ij.Itē non
mirū,si negligentia rectorū nocet ciuibus, cum etiam
negligentia procur.noceat domino,supra eo.li. de elec.
si compromissarius.& imputet sibi,qui tales elegerunt.
ff.de minor.cum mandato.Item,propter delictum sin
gularium ciuium reliqui & ciuitas priuantur dignita-
te episcopi.xxv.q. vj.ita nos.& fortius propter delictū re
ctorum. supra.eo.lib.de elec.vbi periculum. §.ciuitas.&
de pœn.fœlicis.in fin.ergo &c. Tertio adducitur, quod
5 †sententia lata contra ciuitatem,vel populum ligat sin
gulos,propter iur.impossibilitatem. supra eo.lib.de sen.
excom.si sententia. erit ergo idem propter impotentiā
facti,cum ista duo æquiparentur. supra de rescrip.sciści-
tatus.nec mirū,quia ex delicto singularium dicitur vni
uersitas delinquere.s.cum id agunt minores, vel maior
pars vniuersitatis. ff.ad municp. quod maior.& ff.eo.ti.
aliud.§ referri.ī Aut.vt iu.sine quo.suf.§.cos. & vide qđ
no.de simo.dilectus. j.& caput & mēbra.eo.iur.cēsent.
xii.dist.c.j.q.iii.si quis episcopus.de præscrip.cum non li
ceat. Et prædicta maxime vera in corpore, quod habet
partes distantes.de hoc de excess. præ. dilecto. singularis
ergo Florentinus detineri potuit. & ad satisfactionem
cogi ex culpa regētium. sicut alias liber inuitus de-
tinetur pro debito pecuniario. de iureiur. ex rescripto.
xxiii.qō.viii. vt pridem. Quarto inducitur.ff.de his quę
6 in frau.cre.aut †prætor.§.si debitorē.vbi propria authori
tate quis capit debitorem fugientem,si iudicis copiam
habere non potest. fortius ergo per ar.a minori hæc ca
ptio, de qua loquitur quæstio, fieri potuit authoritate
iud.nō pertimescat ergo crimen, qui scit vltionis arbi
trium sibi fuisse concessum.C.de meta.deuotum.li. xii.
vbi nota.& C.de iudę.l.nullus.aliqui casus, quibus quis
sibi ius dicit, sed vide xxx.casus plenꝰ collectos ī Spe de
actore.§.j.ver.item quod vult, ex quibus etiam vel quo
rū aliquibus posset materia dilatari. Item patet idem a
contrario prædictę.l.nullus.C.de iude.nam si vbi vigor
iudiciarius & tutela publici iudicij cessat vltio. ergo vbi
prædicta non habentur,non cessat vltio, cum cessante
ratione,& causa cesset cōstitutio prohibens,vel permit
tens.xxj q.ii.§.vlt.xvj.q.j.generaliter.quæ est.l. C.de epis.
& cler.de ver.signi.abbate.in fi. ff.de offic.eius cui mād.
est iur.l j.de his.q̄ fiunt a præla.cum apostolica. in fine.
7 ¶In contrarium† inducitur regula pactum.hoc eo.tit.
cum ꝓcor.suis.& quod extortum per represalias sit ma
le ablatū.probatur.l.diuina. secundum quā & filius nō
portabit iniquitatem patris.Ezechiel.xviii.j.q.iiii.Iudęi.
xxiiii. q.iii.§.j.est etiam id contra naturalem æquitatē,
ꝑm quam cum aliena iactura quis locupletari non de
bet.hoc eo.ti.locupletari. cum concor.Item nota ratio
nem legis,quæ potius vult nocentem absolui,quā inno
centem damnari.ff.de pœni absentem.in prin.Item cō
tra hanc regulam cum suis exemplis. constat autē istū
Floren.ex facto proprio non teneri,quia nec spoliauit,
nec mandauit,nec suo nomine factā ratā habuit.ergo
nō tenetur.de resti.spo.cū ad sedē.In denegatione iusti
tiæ non peccauit,quia iudex non erat, si fuit de iudices
vel consules elegentibus,ēt non tenetur,quia non vide
tur mandasse,quod iniustū faciant.ff.de procu.qui pro-
prio.§.ii.c ꝯ. Nec dici pōt. quod tacendo consenserit.cū
ille Florentinus per suā ꝯdictionē iniustitiam remoue-
re non pōt.super quo vide,quod no.de præsump.nōne.
& hoc eo. ti.is,qui tacet. Et si dicatur, licet singuli non
possent, vniuersitas tū poterat, rńdetur, quod vniuersi-
tas quæ dicitur in culpa fuisse,ipsa puniatur, cū sit obli
gata ex quasi maleficio,per præalleg.c. dominus. xxiii.
q.ij.sed obligatio vniuersitatis non afficit singulos,quia
sicut debitū vniuersitati nō debeē singulis,ita qđ dēt vni
uersitas nō debēt singuli.ff.qđ cuiusc.vni.l.sicut.s̄ e. li.de
sen.ex.Ro.in fi.xii.q ij.q manumittit.& facit,qđ no.e.q.
eps,qui mancipiū. de si. dilectus. & optime facit. quod
post Inn.scripsi,de sen.excō.grauē.in gl.ciues.Itē cōstat
quod in his, in quibus detrahitur iuri singulorū requi-
ritur diuisim consensus. iuxta no.de consti. cū omnes.
Secūdo ostenditur represalias esse ꝯ omnia iura.& pri-
mo ꝯ iura,quæ tuitionē dant peregrinis, negotiatori-
bus & viatoribus.xxiiii.q.iii.si quis romipetas.de tre. &
pa.c.ij.& dixit lex,quod vti via publica nemo rectè pro
hibetur. C.de serui. per agrū.& viæ publicæ deseruiunt
vsibus priuatorū.ff.ne quid in lo.pu.l. ij.§.j.Itē sunt ꝯriæ
legi,quę liberū hominē prohibet pro debito retineri.
s̄.de pign.c.ij.C.quæ res pigno.ob.possent. qui filios. C.
de act.& obli.l.ob æs.& auth.imo.Itē iuribus, quæ præ-
cipiunt iudicij ordinē obseruari.ij.q.j.per totū. vt lit.nō
conte. per totū. C.de sen.& inter.l. prolatā.in Auth.de
hære.& fal.§.inordinatū.Itē, cū ius prohibeat sequestra
tionē bonorū fieri ꝯ verū debitorē. C. de prohi. seque-
stra.l.j.multo minus licebat ꝯ non debitorē fieri appre-
hensionē.Itē iuri prohibenti, quē ligari snīa, vel Inīa
nō sui iudicis.vide de iu.at si clerici.de cōsu. ad nostrā.
C.si a non cōpe. iudi. per totū. Itē iuri prohibenti rem
ēt sua authoritate propria auferri, vel quē sibi ius dice-
re.C. ne quis in cā sua.l.j.ff.quod metus cā. extat. C.vn
de vi.si quis in tantā.nā ēt iudex propriā iniuriā punire
non debet.23.q iiii.inter querelas. & q.v.de occidendis.
multo minus priuatus. Et si dicatur, quod iste nō fecit
authoritate ꝓpria,sed cōis Bono.rńdetur, quod cōe nō
erat iudex cōpetens, vt dicetur infra. Itē ēt imperator
nō posset hoc fecere, quod alter alterius debitū soluat.
C.de preci.impe.offe.l.quoties.& l.nec damnosa.& l.re
scripta.can.xxv.q.ij.multo minus hoc poterit iudex in
ferior.Itē,vt no.33.q.ij. inter hoc.ciuilis lex non posset
per se sine permissione canonis dare immunitatē a cul
pa,cū dare non posset immunitatē a pœna,multo mi-
nus hæc poterit municipalis. Peccauit ergo iste, & sic
in foro conscientiæ ad restitutionē tenetur. Tertio est
ꝯ spoliatū,quia nō fecit,quod debuit.debebat.n.spoliā-
tē conuenire corā iudice Florentino, quod si neglexis-
set facere iustitiā,facit litē suā. Insti.de obli.quæ ex quasi
delic. in prin quare iudicē & vniuersitatē tūc corā cō-
petenti iudice poterat cōuenire. Sed quod cōe Bon.nō
sit tunc cōpetens iudex, patet,quia ꝯ spoliantē non,qa
in cā spoliationis nō deuoluitur iurisdictio propter iu-
dicis negligentiā ad aliū minorē, vel parem,nisi vbi ius
exprimit.de iudi.qualiter.s̄ eo. li.de sup.ne præla.c.j.nō
ob.de off.ord.significauit.vbi speciale propter periculū
animæ.Itē, ꝯ iudicē denegantem non, quia spectat ad
eius superiorem punire illius negligentiam. & non ad
parem. xxiii.q.v. administratores.de elc. innotuit. non
ob.ff de incē.rui.na.l.ne qd.quia speciale istud,vt ibi no.
cōpetens ergo iudex illius esset præses vel princeps. Nec
ob.si dicatur, Florentinos nō recognoscere principem,
nec ei parere, quia saltem per ipsum militari manu de-
buit consequi rem suam. xi.q. j.petimus.vbi de hoc. &
ff.de rei ven. qui restituere.& sic debet intelligi. cap.do-
minus.

minus.xxiii.q.ij.& q͂ iste sit verus intellectus, collige ex no per Inn. & Host.de iur.iur. sicut.j. deficiente princi- pe adiri potest papa.de for.com.licet ex suspecto.& diœ cesanus et ex negligentia saecularis.eo.tit. ex tenore. Ad praemissa facit,quod no Host.in sum. de treu.& pace.§. quod sit iustū bellū. concluditur ergo,cōe Bon. non ha buisse iustū bellū, quod ad spolia lucranda oportet ex edicto superioris geri.xxiii.q.j.qd culpatur.ibi, legitimo imperio iubente.j.q.ij.c.j. Vltimo videtur quaestio non dubia cum expresse & cū poenae adiectione prohibitae sint represaliæ a lege.In Auth.vt non fi.pign.§.j.colla.v. vnde sumpta est auth.omnino.C.ne vxor pro ma.& su pra eo.li.de iniur.& dam.da.c.j.¶ Soluēdo recitat Gui- do opi. Arch.in prae.decre. j.de iniu. quod pignoratio- nes.per quas innocens puniatur pro nocente, dari non possunt, per supra proxime allega. putat tñ, quod ꝯ do- minū & ciuitatē negligentē dari possunt,praemissa mo nitione,& praecedente snīa iudicis ipsius, & spoliati sup negligentia & defectu iudi.ipsius spoliantis.& sic intel- ligit.c.dominus. & hoc habuit a Gui. Speculatore,qui sic notauit in prae. c.j.de iniur.sed ipse Guid. non putat, quod iudex spolians pignorationes possit cōcedere cō- tra illos,qui suae iurisdictionis non sunt, cum non sit iu dex ipsorum,imo nec spoliatoris,nec iudicis negligen- tis,vt dixi supra parte.ij.in tertia ratione.& hoc verum, vbi spoliatus nullū omnino superiorē inuenire potest, coram quo iudicē spoliantis conueniat.de raro poterit euenire,cum in tali defectu secularis iudicis ecclesiasti- cus iudex possit adiri,vt s͂. dixi.vbi omnino nullum in- ueniret iudicē,locus sit opinioni Archidiaconi.c. ergo dominus,quod dicit,gentem vel ciuitatē plectendā,in- telligatur authoritate sui iudic. vt intellexit Ioā.Fab. & tunc si rebellus fuerit suo iudici, bellū & represalias in- dicere poterit ꝯ illos,sed alius hoc nō poterit,nisi in de- fectum,vt supra.& sic intelligit no.per In. in c. dilectis. 8 de appel.Est sciendū,quod† Iac.de Beluiso hanc quaestio nem,quam posuit Pe.in Ant. vt nō pig.fi.tenuit, quod vbi pro iustitia potest ad superiorē haberi recursus,non est locus represaliis.In Auth. vt di.iudi §.j.& ij.& §. si ta men contigerit.& in Authen.de quaest. §.si vero. alias concedi possunt.& reipublicae ꝓpter iniuriā vel iniusti tiā sibi factā,& propter eandē cām & priuatae personę, allegat.c.dominus.nā si, vt dicitur,licet eo casu pugna- re insidiis.fortius ergo per viam represaliarū concedere tur,tñ solū ꝯ delinquentes,s.ꝯ magistratus,officiales, & consiliarios iustitiā denegantes,allegat.s͂.eo lib.de sent. excō. Romana. in fi. ff.quod quisque. iur.l.j. ff.de dol.l. sed si ex dolo.§.j.vbi de hoc item contra vniuersitatem iustitiam denegantem.ff.quod metus causa.metum. §. animaduertendū. & quod cuiusque vniuer.sicut, §.j.& ff.eo.ti.aliud.§.refertur.& ꝯ dominū, & eius subditos si bi auxiliū praebentes ad iniustitiam. s͂.eo.li.de sen.excō. si snīa.§.j. C.de haereti.auth. si vero dominus.& ꝯ prin- cipalem debitorē,& eum, qui res detinet.ff.de his, quae in frau.cre.ait praetor.§.si debitorē. cum concor.& vbi decu. vel coar.con. l.j.de decur.l.generaliter.lib.x.& his casibus non solū in res,vt in §.fi. debitorē.sed & in per- sonas cōcedi possunt. Cum enim iustitiā denegātes ha beantur pro condēnatis, quod patet quia potest eis in- dici bellū,& ipsorū res apprehendi, vt prae.c. dominus. & ff.de rei vē,qui restituere ne vis fiat ei.l. si quis mulus. in prin.C.de epi.& clericis.l.raptores.& condēnatus ca- pi,& in carcerē detrudi possit. C. qui bon. ce.pos. l.j.& idem in debitore,qui patrimoniū dispergit, vt creditor ad sibi debitū peruenire nō possit.ff.de his, quae in frau. cred.l.fina.§.vlt.ergo hoc casu ēt personę capi poterūt dixit aūt nullo modo represalias posse concedi ꝯ perso nas singulares, quae non deliquerunt, cum pro delicto vniuersitatis vel domini non teneantur singulares per- sonae,allegant decre.Romana,& ibi sequētia,quae post ipsum superius allegaui. & no.per Inn. de sent.excom. graue,de restitu. spo.olim. de iureiuran.sicut.de for.cō- pe.postulasti.de appel.dilectis. subdit autem, quod licet represaliae priuatae personę certis casibus cōcedi possint vt est dictum, non tñ illi concedendū est. quod perso- nas detinere,vel in vinculis ponere possit, & de rebus si bi satisfacere, sed vt personas & res iudici praesentare,vt in publico carcere custodiantur, & vt sibi de rebus au- thoritate iudi.satisfaciant, quia non est singulis conce- dendū,quod magistratibus competit. ff.eod.tit.non est singulis. & hoc propter vitandos tumultus,vt ibi. & ne fiant exactiones illicitae. ff. de officio praesidis. illicitas. in princ.& §.j.& §.ne potentiores.cum sequentibus.& ne detur occasio iniuriarum, vnde iura nascuntur. su- pra de accusat.qualiter.j.C.vnde vi.meminerint.& hoc casu possunt intelligi gl.C.com.epis.l. iudex.ff.de acqui renda possessione.iuste.& facit.l.ob es.& auth. imo.C. de actio.& oblig.& ipsa auth. vt nō fi.pign.in prin.& §.j.

S V M M A R I V M.

1. *Pactum nudum,non parit actionem,nec obligationem. Et qualiter agatur ante moram.*
2. *Quaestio facti.*
3. *Fructus transeunt cum onere suo.*
4. *Praelatus an aequiparetur vsufructuario.*
5. *Plus petit,qui alio tempore petit.*
6. *Decimae reales possessorem sequitur. Et an illae respiciant successorem.*
7. *Pro rata quibus casibus quis teneatur.*

R E G V L A LX.

NOn est in mora. Ioan. Mona. dicit ponen- 1 dum† casum per.l.ff.de cōpen.cum alter.& l.se.ff.de iud.non videtur.ff.de re iud.contu- macia.§.vlti.ff.de vsur.cum quidam.§.si pupillo.¶ Pri- ma gl.exēpla ponit,dicit,vnde sumpta. secundo reddit rōnē,& ponderat,quod dicit.¶ In j.gl.ibi[*nulla intelligi- tur*] sequit mora,vbi nulla est petitio.& ibi [*nihil interes- se*] sequitur, ipso iure quis actionē nō habeat,an per ex- ceptionē infirmetē.¶ In j.gl.ibi,[*non est in mora*] ita quod, prout dicit Dy. ab oībus effectibus morę quos post eū scripsi in regula,mora.sup.j.gl.exēptus erit,& indēnis.& ibi[*naturali tantū*] vt ꝑ nudū pactū, quod ƀm leges actio nē vel obligationē nō parit.ff.de pac.iuregē. §.si igitur. Quod verū est, sed casualiter fallit,vt ibi no. sed sequen do ius ciuile opponit Dyn. ad regulā de l.si pacto. C.de pact.vbi promisi poenam per stipu.si non facerem.& tñ ibi agitur ex stipulatu, nec ꝓcedit mora,ipse dicit quod ibi non agitur ad id quod debetur ex pacto nudo. sed ad id, quod debetur ex stipulatu, cuius occasione forte sequeretur,quod dentur pacto, & est speciale,quod agi tur ex stipulatu poenali ante moram, ne cōtractus om nino sit inutilis,fatetur, quod hoc non procedit de iur. can.de pac.c.j.& in fi.idem Dy.ad hoc.ff.eo.l.nihil.& ff. de exc.l.ij.de replicatione plene scripsi.s͂.de exc.a nobis.

Q V AE S T I O.

Haec regula inducitur ad quaestionem facti disputa- tam per dominum Ioan.de monte Mur.quae talis fuit. 2 Imposita fuit per papā Calen.Iunij decima† triennalis soluēda per praelatos & clericos ecclesiarum de annuis ipsarum prouentibus de mense Martij singulis annis sub certis poenis, & datis collectoribus, vt est moris, & tu c domi.Ioan.praeerat ecclesiae Paduanae,& illius an- ni prouentus percepit,qui demum trāslatus fuit ad ec- clesiam Bon.Cal. Ianua.& do. O.tunc fuit praelatus ec- clesiae Paduae, & vterq; suam ecclesiam statim possidet, neuter ipsorum de mense Martij primi sequentis de- cimam soluit, quaerebatur, quis ipsorum incideret in poenam,& quis ex illis soluere tenebatur. Pro vtroque inducuntur quatuor rationes. Secundo ponitur quędā opinio,solutio, & ad contraria responsio. Pro vtroque inducebatur haec regula. Primo, quod ipse Do.O. non 3 fuisset morosus,cum defensionem legitimam † habe- ret,

ret. s. quia illa decima debebatur a fructib. & scdm quantitatem ipsorum in illis partib. vbi non est taxatio, sed dñs Io. fuerat collector fructuũ, & sciebat quantitatem ipsorum. ipse igitur soluere debebat decimam, cum ad illam teneatur perceptor fructuum. de decimis. tua nobis. & c. a nobis. cum fructus ipsi transeant cum onere suo. eo. tit. pastoralis. & c. cum non sit. cum ꝯcor. & huic conuenit regula hoc. eo. ti. qui sentit. & lex dicit illũ nõ ferendum, qui lucrum complectitur, & non vult onus subire. C. de cad. tol. l. vna. §. pro secundo. in fi. Secundo, si perceptio fructuũ est cã solutionis, vt ponit thema, & dictum est. s. cessante causa cessare debet exactio ab ipso Do. O. & fieri debet ab illo, in quo causa perdurat, de app. c. cũ cessante. cum ꝯcor. Tertio, cum † prælati æquiparentur vsufructuariis, vt no. s. de pecu. cleri. c. vlti. & s. eo. lib. de offi. ord. præsenti. & vsufructuarius tenetur ad onera & tributa. ff. de vsufruct. hactenus. & l. si pendentes. ergo Bon. qui de facto & de iur. vsufructuarius fuit, illorum fructuum decimã soluat. Quarto, ipse Bonon. maiori parte anni possedit & administrauit ecclesiam Paduanam. & sic toto anno administrasse vř. s. eo. lib. de resti. spol. frequens. ff. de execu. tut. propter lit. ar. C. vbi sena. vel cla. l. senator. ff. ad municip. l. assumptio. ipse ergo illius primi anni ex tribus decimam soluat. ¶ E contra † do. Io. allegat pro se, ꝙ non morosus, nec tenebatur ad decimam, cum de mense Martij non esset eps Paduan⁹, prælatis autem imposita erat solutio, vt in themate. D. O. igitur, qui prælatus erat, soluere tenebatur. tempore vero suæ administrationis ipse domi. Ioan. soluere non tenebatur, cum dies solutionis non venisset, imò petitũ fuisset plus tempore, si dum administrabat, petitũ fuisset. de plus peti. capitulo, vno. ff. de condictio. indebi. l. in diem. D. O. igitur, qui fuit successor & hæres illius, cõueniatur, & soluat. de solut. c. j. ff. de diuer. & tẽp. præs. l. cũ hæres. & facit. de immu. ecc. aduersus. ¶ Secundo do. Io. quoad Paduanam ecclesiam per translationem censetur mortuus, quinta quæst. j. §. ecce in quibus debitum, ergo quod necessario pro ecclesia est soluendum, soluat successor, sicut si mortuo successisset, vt in præ. decre. j. de sol. & de for. compe. dilecti. Tertio, tales † decimæ reales sunt, non personales. vnde rem sequuntur, & possessor ad illas tenetur. ff. de public. & vec. l. Impatores. de mu. & ho. l. vlti. Quarto constat, ꝙ decima illa nõ fuerit imposita d. Io. episcopo Padua. sed dignitati & ecclesię sine nominis expressione, & sic respicit successorem. de offi. dele. qm̃ abbas. ¶ Solu. vt dicit, quibusdam videbatur, ꝙ deberet fieri pro rata temporis diuisio inter eos, argu. de loca. propter sterilitatem. de testa. relatum. ij. in fin. ff. so. matri. l. de diuisione. & l. diuortio. s. de decimis. à nobis. & c. tua nobis. & quod not. eod. titu. apostolicæ. & xvj. q. j. si quis laicus. bene facit. s. eo. ti. de sepul. cum quis. ij. respon. ipse autem soluit, ꝙ D. O. episcopo Paduano incũbat onus soluendæ decimæ. & sic non soluendo incidit in processus, allegatur. c. si quis iam translatus. xxj. qõ. ij. præ. decr. j. de solu. & de reli. do. cõstitutus. rationem reddit, ꝙ debitum est reale. dicit autem, ꝙ iura contraria loquuntur in censib. personalibus, vel in diuersis possessoribus, qui faciant fructus suos, episcopi autem non faciunt fructus suos, qui non sunt domini, sed procuratores. de dona. c. ij. & vsuariis, non vsufructuariis comparãtur in morte. i. cum dimittunt ecclesias, vt no. in præd. decre. præsenti. Fatetur tamen, quod si ipse domi. Ioan. exportasset fructus, vel male eos consumpsisset, conueniri posset per suum successorem, decimam autem non habet soluere pro ecclesia Paduana, satis enim est sibi, ꝙ illam habet soluere pro ecclesia Bonon. Ad contraria etiam respondetur, quod † procedunt, quando quis facit fructus suos & suo nomine ex illis tenetur ad decimã, & quando vnus non succedit in locum alterius, nec cẽsetur eadem persona primus & secundus, sicut est videre in marito & vxore, domino & colono, proprietario & vsufructuario, & pluribus sociis, quibus casibus quis tenetur pro rata, vt in iurib. alleg. I principio solutionis.

SVMMARIVM.

1 *Impossibilia sunt, quæ sunt contra bonos mores.*
2 *Abbas & conuentus statutum ediderunt iuramento firmatum, vt singulis monachis darentur annuatim decem pro vestitu, an abbas suapte sponte & voluntate possit id tollere, pecuniam hisce monachis denegans. & nu. 4. 6. 7. & 11.*
3 *Monachis an liceat habere quid proprium, aut possidere, & nu. 8.*
5 *Abbatis potestas in monasterium, & eiusdem munus.*
9 *Monachi an possint habere peculium pro administratione sibi iniuncta.*
10 *Scandali euitandi causa multa conceduntur.*

REGVLA LVIII.

NOn est obligatorium.

[*Bonos mores*] Loquitur ergo regula in prohibitis pp sui † turpitudinem, in prohibitis vero fauore personæ, iuřm illius, cuius fauorem respicit, facit valere, quod non valebat, šm Dy. vt in auth. sacřa, C. si aduersus ven. s. e. lib. de pac. c. ij. de iureiur. c. ij. cũ cõcor. ¶ Prima glo. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla. Secũdo dicit fallere regulam decr. si vero. Tertio, istius regulæ dat concord. & assignat duplicem rationem. In prima glo. ibi [*exceptio*] sequitur, eo qđ Celsus putat non valere conuenerint, ne dolus præstetur, hoc enim bonæ fidei iudicio contrarium est, & ita vtimur. In prima glo. ibi [*supra eodem. in mal.*] facit etiam s. eod. lib. de elec. vbi periculum. §. qui aũt. & c. quia sæpe. de re. eccle. non ali. c. ij. §. contractus. & ibi [*nemo potest*] vt ibi dixi, hoc est impossibile moris vel iuris. &, vt hic dicit Dyn. quæ cõtra bonos mores sunt, impossibilia sunt de iure. ff. de cõdi. insti. filius. & l. conditiones. & l. quidam. ergo &c.

QVAESTIO.

Hæc regula ĩducebatur ad qõnem fratris Vberti, quã sic proponebat. Abbas cũ conuentu, cã vitandæ murmurationis & scãdali fecerunt statutum iuřo firmatũ, vt singulis monachis darẽtur. x. annuatim pro vestimẽtis, q̃ritur, vtrum abbas propria volũtate possit istud tollere ipsis monachis, pecuniam denegãdo. & qa qõ fuit prima, quam disputauit, satis fuit in illa prolixus, ad cuius decurtationem intendo, & allegãdo primo pro abbate, discutiendũ dicebat, an statutũ fuerit licitũ. Et ꝙ sit illicitũ, inducebat quatuor statũ monachorũ tangẽtia. Secũdo, subiectionẽ ipsorum ad abbatem. Tertio, abbatis officium. Quarto, qa ꝯ regulam quid agit. Sol. j. patebit in fine. Circa primum † constat, ꝙ status monachi non permittit eum proprium hře, vel aliquid possidere. xij. q. j. nolo. & c. nõ dicatis. xviij. q. j. c. vno. de stat. mo. c. ij. & c. cũ ad mona. ergo statutũ illicitũ, qđ facit eũ proprietarium. Nec. n. est vna via prohibitũ per aliam concedendum, vt hic eo. tit. cũ quid vna, de procur. tuæ. Itẽ cum speciale sit, ꝙ monachus potest hře peculium pro iniuncta sibi administratione. de sta. mon. c. ij. & tñ certum est, ꝙ ille licet administrator nõ habet illud vt proprium, etiam si abbas esset, vel eps. liiij. dist. abbati. de test. c. ij. xviij. q. j. c. ij. no. de priui. cum olim. pp quod concluditur, illi administratori concedi detentationem tñ, ex quo sequitur, ꝙ non administratori etiam detentatio p abbatẽ concedi non põt. facit de priuile. sanè. ergo nec se ad id p statutẽ obligare fraudãdo legẽ. de hoc. de priuile. quanto. ¶ Circa secundum ꝯstat, ꝙ † monachi abbati in oib. obedire tenentur. de sta. mo. cum ad mona. §. abbas. xviij. q. ij. abbates. lviij. dist. ca. j. & ij. & sicut obedientia in exhibẽdo inest monacho, sic in recipiendo inest abbati, & huic abbas renuntiare non põt, qa monachum manentẽ suum monachum non põt absoluere ab obedientia. de renun. c. pe. Sed istud statutum quodãmodo absoluit, si ab inuito abbate, quẽ vice Dei hñt sup caput suum. s. e. li. de elec. si religiosus. pñt illa. x. petere & ipse teneatur dare, ergo illicitũ. Item, si cõceditur hic pro vestibus fieri posse, ergo pari rõne pro victu vt tñ,

pro pane, pro vino, & pro piscibus, ne dicamus carnib. recipere debeant. & sic ex vi statuti haberent præbendas distinctas, vel saltem portiones priuilegiatas ꝯ id, quod scripsi de præben. dilectus. j. & cellas priuatas, ꝯ id. xx. q. vlt. monachum. xij. q. j. necessaria. de sta. mona. cum ad mon. ¶Circa tertium †certum est, ꝙ ad abbatem pertinet tota potestas monasterij. xviij. q. ij. nullam. & debet esse discretus in regimine. ea. q. si quis abbas. & de omnibus diligentem solicitudinem gerere debet, vt præd. ca. cum ad mona. & secundum qualitates personarum eis prouidere. vt in ver. ꝙ si quis. facit de præben. de multa. in fi. ff. de vsufru. l. sed & si qđ. §. j. exemplo apostolorum, qui non æqualiter omnib. sed singulis diuidebat, prout illis opus erat. Act. iiij. xiij. q. i. dilectissimis, sed si pp senium vel aliam causam illa decem non sufficiant, sequeretur ex statuto, ꝙ plus dare non teneretur. Item †si superabūdat, sequeretur, ꝙ verbotenus illa dare teneretur. hoc ergo esset ꝯ abbatis distributoris officium, & sic illicitū, cum æquale vitium sit negare necessaria, & dare superflua. xlj. dist. quisquis. de offi. custo. c. j. & cle. de iu. pa. c. j. ergo statutum iniquum, quod aufert abbatis officium in prouidendo & distribuendo. & per consequens nō obligat iurm, quod est ꝯ superius dicta. facit de iureiur. sicut. ij. vbi non valet statutum, etiam iuratum in præiudiciū iuris superioris, vel ipsius officij. per quæ patere pōt, ꝙ statutum non habet honestatem, quæ conseruat honoris statum, sed hoc confundit. facit. xxiij. q. v. si apud. nō habet iustitiam, quia dissoluit obedientiam, vt est dictum, nec habet iuris possibilitatem. xxij. q. ij. faciat, nec necessitatem, cum aliter s̄m regulam possit prouideri monachis, non conuenit naturæ negotij, imò est contra illā. facit de cōdi. app. c. fina. & c. cum ad mon. in fi. Nec est pro communi vtilitate, sed pro priuata singulorū monachorum, & sic in hoc statuto deficiunt omnia illa, q̄ concurrere debent in lege condenda. iiij. dist. erat autē, ad idem. j. di. cōsuetudo. vbi dr̄, ꝙ lex debet esse talis, quæ religioni congruat, disciplinæ conueniat, & saluti proficiat, sed per superiora patet ꝯrium in hoc statuto. ergo statutum non valet, & iuramentum de ipso seruando non obligat, maxime quia non valet iurm, quod frāgit professionis fidem. de iurein. sicut. j. Quarto, cum regula monachorum sit per sedem ap. approbata, & confirmata, de reli. do. c. fi. & sit lex priuata, quoad eos, sed de regula ex certa scientia confirmata per papam, vel ipsius priuilegiis, non licet alicui iudicare, vel illā mutare. de confir. vti. vel inuti. c. j. & ij. de iud. cum venisset. s̄. de ma. & obe. cum inferior. & cle. de ele. ne romani. sed regula dicit, vestimenta non pecuniam monachis dari. ergo abbas & conuentus ꝯ regulam statuere nō potuerunt, cōcludentes abbatem reuocare posse statutum, quod sine salutis interitu seruari nō potest, vt probatum est. & sic iuramentum non obligat, per hanc regulam, & regulā, in malis. eo. ri. cum concor. ¶In contrarium pro monachis allegatur statutum licitum ex parte causæ efficientis. secundo mat. tertio impulsiuæ & finalis, quia de formali non dubitatur, concludens idem, etiam si esset illicitum. De primo. abbas & monachi †cum faciant licitū collegium. statuta in proprio etiam monasterio facere possunt. facit. j. di. ius ciuile. xi. di catholica. de con. d. 3. c. j. de consti. cum accessissent. & c. ex literis. de cle. nō resi. cum dilectus. & c. ad audientiam. Ergo est licitum ex facientibus. De secundo. pecunia datur pro vestibus, & in eas est conuertenda. licitum ergo cēsetur. e. iur. vt lit. pen. ecclesia. xij. q. j. §. de rebus. s̄. e. is, qui in ius. sed monacho debetur vestitus & victus, quibus debet esse contentus. xij. q. j. clericus. xvj. q. j. si cupis. ergo licitè recepit, qđ datum est pro vestib. Inducitur ad idem, qui clē. vel vo. insinuāte. & qđ ibi no. xxvij. q. j. de viduis. j. p quæ patet, ꝙ monachus in domo quondam sua cum bonis oībus quondam suis remanere pōt, & illa administrare & in suos vsus ꝯuertere de abbatis lnīa. fortius ergo abbas cū capi. poterit facere monachū administratorem certæ

pecuniæ in certum vsum necessarium ꝯuertendæ, p. er arg. a minori. de quo de elect. cum in cunctis. & de toto ad partem. de offic. deleg. pastoralis. nam & qui totam cām non delegat, certum articulum delegare pōt, de appel. cum cām. de re iudica. cum Bertholdus. de offic. deleg. super quæstionum. ad idem probatur, ꝙ monachus †de licentia abbatis pōt aliquid possidere, licet nō vt proprium. facit. xij. q. j. non dicatis. & ibi no. nā textus ibi dicit, ꝙ nil possidere pñt sine abba. licentia. ergo de abbatis lnīa pñt. de his, q̄ fi. a præla. cum apostolica. in fin. vnde talib. spoliatus restitutionē petit. de rescript. cū dilecta. de accu. olim. Item cōstat, ꝙ †pñt hr̄e peculium pro administratione sibi iniuncta. de statu mo. c. ij. si ergo cuilibet monacho datur administratio illius summæ, licite illam tenet. ergo statuti materia non est iniqua, nec pp id dicitur habere proprium, cum id in monacho sit proprium, qđ celatur abbati, sed hoc non tale est. ergo concluditur, vt. s̄. De tertio. s. impulsiua cā vel finali, no. ꝙ in themate dicitur, propter vitandam murmurationem, & scandalum †hoc statutum, q̄ maximè in religiosis vitanda sunt, quos decet esse quietos. xvj. q. i. qui verè. xviij. q. ij. quam sit. de sindico. c. vno. valuit ergo constitutio respectu causæ prædictæ, cum pro vitando scandalo possit fieri & omitti, quod alias non liceret. de no. oper. nun. ca. ij. fortius ergo præseruandum est factū iam, quia turpius &c. de iureiur. quemadmodum. fortiter facit de præb. nisi essent, vbi pro bono pacis absolute dari permittitur monacho annua pecunia. fortius ergo dari pōt ad certum vsum necessarium, vt in terminis quæstionis sic. & propter scandalum non recipitur in monasterium, alias recipiendus. de regul. c. fi. bonum ergo fuit statutum murmurationem & scandalum tollens, quæ sæpius in mon. obueniunt ex vestium distributione, quãque etiam non discreta. & quæ pro quiete religiosæ conuersationis ordinata sunt, turbari vel violari non debent. xxv. q. ij. cum pie. & q. ij. quæ ad perpetuam, cum igitur probatum sit ex causis efficienti, materiali & fi. statutum licitum, bene sequitur, cū sit editum ab abbate & conuentu, per solū abbatem nō poterit reuocari. s̄. eo. ti. omnis res. cum concor. Coadiuuant regulę, s̄. eo. quod semel. & c. mutare. Item concluditur idem, †per locum a diuisione. Nam aut dicis statutū licitum, aut illicitum. Si licitum, solus abbas nō reuocat, vt proxime dixi. Si illicitū, obstat sibi factū proprium, ꝯ quod venire non potest. de ele. cōtu. diuer. & ibi cōcor. Hinc est, ꝙ iudex, q tulit iniquam snīam, illam non reuocat. ff. de re iudica. iudex. & l. Paulus. statutum autem habet vim snīæ. de sent. exc. a nobis. si hoc in statuto nō iurato. fortius in iurato per eum, cum possit iuramentum obseruari sine interitu salutis, de iureiur. si vero & c. cū contingat. de pac. quamuis. imò & si dubium est. an teneat, non debet abbas contrauenire authoritate propria. de ele. venerabilem. plus dico, ꝙ & si constaret iuramentū illicitum ex parte recipientis, ex quo non est illicitum ex parte iurantis, seruandum est. hoc patet in iuramento de soluēdis vsuris. de iur. iu. debitores. Cum ergo ista datio sit licita ex parte abbatis. xij. q. j. non dicatis. de sta. mo. c. ij. qui potest dare pecuniam monacho, sicut dñs seruo, & pater filio. ff. de pecul. deposui. §. peculium. ff. de leg. iij. si chorus. §. j. dato, ꝙ ipsius receptio quoad monachos esset illicita, propter iuramentum tamen dare tenetur. Patet ergo cōclusio huius partis, ꝙ abbas statutū tollere, vel pecuniam denegare nō potest. ¶Soluebat, ꝙ nisi †certa cā subsit, per quam statutum trahatur ad noxam, abbas ex propria tamen voluntate nō debet denegare pecuniam, sed debet seruare iuramentum, cum possit seruari sine interitu salutis æternæ, per. c. debitores. & c. si vero de iureiur. veruntamen si ipse denegat, monachi aduersus eū ad hoc petitionē vel actionē nō habēt, imo volūtati suæ obedire tenentur, hoc dixit p. c. xxiii. q. v. manifestū, & sic loquendo sint soluta ꝯria, & vide, qđ dixi de sta. mo. cū ad mon. in fi. glo. dicebat.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam qui impedire potuit, & non fecit, an teneatur.*
2 *Testis falso deponentis, & vltro se ingerentis dictum, an probet, & nu. 7. 8. 10. 11.*
3 *Testimonij substantia.*
4 *Testem falsum iura punientia quomodo accipiantur. Et an mentiēs incidat in falsum.*
5 *Res eadem diuersos effectus operari non potest.*
6 *Legatum perdit, qui testamentum accusat de falso, testificatur, vel iudicat. Et quid in liberto.*
9 *Ex accusatoribus pluribus quis potius præferendus.*
12 *Testamento communi, item & militari se ascribens, an teneatur de falsō? nu. 18. Et qualiter puniatur, nu. 19.*
13 *Iuramentum an sit de falsi substantia, & nu. 15.*
14 *Codicis compilatio variè. Et quando, & vnde primum edita Lex Corn. de fals.*
16 *Periurium, & falsum testimonium, an sint diuersa.*
17 *Sepulturę electio an valeat. Item, an pactum futuræ successionis.*
20 *Testis fallax quod differat a lingua fallaci.*

REGVLA XIX.

NOn est sine. Dicit Io. mon. ratione facti vel modi. Ad primum allegat de homici. continebatur. Ad, 2 †secundum eodem tit. ad audientiam. ff. ad l. aquil. sed & si. §. si. cum l. sequenti se immiscet. tractat hic Dy. an teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impediuit. & dicit hoc planum de iur. canonico. §. eo. lib. de sent. excom. dilecto. & facit ad hoc. ff. de noxa. l. ij. in prin. & ff. de re mil. omne delictum §. qui ꝓpositum, vt dicit, ɔtrium not. ff. eo. tit. l. culpa. tamen vt dicit textus illius leg. facit pro ɔtrio. Idem facit. ff. ad Silleia. l. j. §. eo aūt. pro glo. facit eadem. l. §. sed in eo. de hoc. s̄. de sent. exc. quantæ. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta. & ponit exēpla in prin. & in fi. ex quibus infert hunc de casu teneri. in medio obiicit & soluit. In. i. glo. ibi [*culpa est*] se miscere rei ad se non pertinenti. ibi [*seruus*] interest & hominis hominē beneficio iuuari. In j. glo. ibi [*officium*] C. de neg. gest. officio. vbi de hoc, & eodē tit. l. j. ff. de iosti. test. l. ij. & ibi [*iudice*] & assessore. ff. qđ quisq; l. ij. & ibi no.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem de clerico, qui patrocinatur in cā sanguinis coram iudice seculari, quod sit irregularis morte secuta, quam plene scripsi post Host. de post. c. j. super. j. glo. Item facit ad quæstionem, quā disputaui de teste, qui non iuratus se immiscuit ferendo testimonio, & falsum dixit, quam sic proponebam. Aq leius vocatus ad testimonium obliuione vel alia de causa nō iurauit, & falsum deposuit, quæritur, an teneatur 2 pœna falsi testis. ¶ †Primo de qualitate pœnæ remittit. ad negatiuam allegat. vj. rationes. & totidem in ɔtrium. Vltimo soluit, duos inducens, qui solutioni concordāt, & ɔtria soluit. Qualis ergo sit quæstio, de qua quæritur, videat studiosus. l. di. si ep̄s. ij. q. iij. in summa. v. q. vltima presbyteri. ij. q. vj. quicunque. xxij. q. v. si quis conuictus. xxiij. q. v. rex debet xxxiij. qō. v. hæc imago. de cri. fal. c. j. ff. ad l. cor. de fal. l. j. §. vlti. de testi. qui falso. C. eo. l. nullum. C. de epi. & cleri. auth. presbyteri. & in corpore. de sanc. epis. vnde sumpta est. §. reuerentissimus. coll. ix. Quod nō te-3 neatur, sic probo, iuramentum †est de substantia formali ipsius testimonij, vt patet iiij. q. iiij. iureiurandi, quæ est l. C. de testib. ij. q. iiij. nullam. ibi, prius ad sacra Christi euangelia. iij. q. ix. hortamur, ibi tactis sacrosanctis euangeliis præstito legaliter sacrō. s̄. de testi c. nuper. C. de testib. l. testium. ibi, hi qui cum sacri religione deposuerunt l. si quando. ibi, sicut. n. pro toto litis certamine iureiur &c. sed vbi deest substantia, forma desinit esse rei, siue deficiat, ꝙ nunquā fuerit, siue quia fuit, & desiit. primum patet. j. q. j. detrahe. s̄. de bap. c. pe. de spon. tua. in fi. de sum. tri. cap. vno. in cle. ff. ad l. fals. si is, qui quadringenta. §. quædam. ibi, neque balneum, neque theatrum, neque stadium, fecisse intelligitur, qui non dedit propriā formam, quæ ex consumatione ɔtingit. Secundum patet. xvij. q. vij. & hic diximus. de no. oper. nun. cap. ij. ff. de verb. sign. in literis. §. j. & l. seq. ad exhiben. Iulia. scribit, si quis hominem. §. sed si qs. de auro & arg. l. Seia. dicam ergo cum. l. ꝙ deficiente rei essentia vel origine, absurdū est imaginem derelinqui. C. de lat. lib. toll. l. vna. j. respō. in fin. Cum ergo hic essentialis forma deficiat, vt prius dixi. cuiꝰ defectus q̄uque plus afficit, quam defectus materiæ, vt patet ex notatis. xij. q. ij. in sum. & c. sine exceptione. s̄. de ɔstitu. q̄ in ecclesiarum, glo. fina. dicam, nec testimoniū, nec testimonij imaginē hæc fuisse, & sicut iurans tm̄, de falso teneri nō posset. sic nec deponens iātum, cum ex iurō & dicto resultet testimoniū. si. de eo, qui dux. in ma. c. si. deficiēte igitur primo, habeatur prout nō facto & incidatur. facit, qđ no. de testi. cum cām, 4 in fi. vlt. gl. Secundo sic probo. iura, q̄ puniūt †falsum testem, intelliguntur de periuro. Exod. xxiii. in princi. Ne iniungas manum tuam, vt pro impio dicas falsum testimonium. falsum est ergo in illo, qui manum libro iunxit, vel iurauit ad idem. 23. q. v. si quis cōuictus. in fi. s̄. de testib. cum tu. & bn̄ de procu. in nr̄a. ibi, iurī religione ɔtempta falsum testimonium dixerunt. ff. ad l. cor. de fal. quid sit falsum. vbi patet, ꝙ mentiri non incidit in falsum. Inde Salomon pro. vi. ponens. vii. odibilia, ponit linguam mendacem, & testē fallacem, vt diuersa. cui bene ɔcor. de p̄sumptioni. literas. supra de accusatio. ca. inquisitionis. §. ii. in fine. vbi mendax admittitur ad testimonium, qđ nō procedit in falso teste, ēt emendato. de testib. testimonium. Constat aūt impossibile illum deierare, q non iurat. xxii. quæstione quinta ille, de iureiurādo, & si Christus. sicut mori non pōt, qui nō vixit. xxxii. q. ii. qđ non. & de similib. ibi vide no. & de despō. impuber. ad dissoluendum. de eccl. ædi ad audiētiam. Iste igitur cum non iurauerit, licet mendax dici possit, non tñ falsus testis, & sic cum de pœna tractemus, q̄ restringenda est, eod. tit. in pœnis, cum ɔcor. illa pœna nō tenebi-5 tur. Tertio sic probo. Eadem res non pōt †operari diuersos effectus. xii. q. ii. cognouimus. de decimis, cū in tua, de priuil. quia circa. ff. de vsuc. eū, qui ædes. in fine. multo minus ergo operabitur ɔtrios. xxiii. q. vii. quod autem, de appellationib. solicitudinem. in fine. s̄. de furtis. lege prima. cum ɔcordan. sed ɔstat, ꝙ non hr̄ pro teste quo ad finem rei gestæ, ꝑ iura in prin. alleg. ergo nec quo ad pęnam falsi, ne in ɔdictorium incidamus, vt sit testis & non testis, vel partim testis, & partim non. sicut non potest quis esse sanctus & peccator. j. q. i. sicut Christus. dignus & indignus. lxxiiij. dist. c. ii. legitimus & illegitimꝰ. de clan. despon. cap. fina. vbi not. liber & seruus. ff. de libe. causa. duob. sicut dixit lex, ꝙ ridiculum est eandē fœminam vt nuptam, & non nuptam admitti. ff. de ɔdi. & demon. filiæ. si ergo careat nomine testis, careat & effectu. & sicut circa fidem, sic circa pœnam. xxv. q. ij. §. fin. de verbo. significatione. abbate. in fine. C. de fer. a nullo. 6 Quarto sic, iudicis, †accusatoris, & testis actus æquantur in iure, probatur optime. xxiiij. quæstio. j. §. his authoritatibus. de testib. cap. fin. de accusa. super his. de hæretic. excommunicamus. §. credentes & probatur bene. ff. de his, qui. vt indig. l. post legatum. in princip. & §. seq. vbi, qui accusat testamentum de falso, testificatur, vel iudicat, legati vim perdit. Item in liberto, qui patronum lædit accusatione, vel testimonio. xij. quæstione secunda, episcopus, qui mancipium. de seruis non ord. de famul. ff. de bon. liber. qui cum maior. §. primo. sed actus iudic. non effectiuè statuentis sibi non obest. de pœn. di. j. hoc autem. de verborum significa. in his, ibi, cum effectu. ff. quod quisque iur. l. i. in fine. Quid enim 7 obfuit † &c. ff. de iniur. item apud. §. si curauerit. cū concor. Item actus accusatoris de facto tantum accusantē non afficit. Quod patet in muliere & minore. qui de

lacto accusantis non afficiunt. quod patet. & sine obligatione desistentes non incidunt in turpil. l. i. §. accusationi. ff. ad turpillia. in fine. Item falsitas partis ponentis vel respõdentis ꝯrium punitur, cum hoc fuerit post iuramentum, non tñ prius. de iureiuran. cum in positionibus. libro sexto. ad idem. eodem libro. de confess. si post. Sic ergo dicam in teste, vt sic in ipso non puniatur dolus, quia non nocuit. ff. de dolo. l. i. §. idem Põponius ait.

8 Quinto sic, aut † iste accusatur ab illo, ꝯ quem deposuit, & cuius interest, aut ab alio, a primo non potest, quia illius verum dictum nõ reciperet ꝯ se ex defectu iurĩ. ergo nec de falso habet conqueri, quia nõ debet id petere, cuius ꝯrium non peteret. s̃. de empt. & vendi. capit. ij. vbi de hoc in glo. ij. de sol. l. penul. de rescin. ven. ratas. Item alia ratione, quia suit in culpa, ꝙ non suit curiosus, vt ille iuraret, siue sit producens, siue is, ꝯ quem ꝑducitur, q ad id citatur. de testi. cap. ij. imputet igitur sibi. i. ij. q. vi. bidunm. in fin. si ergo expellit illum, cuius interest, fortius

9 extraneum. Cum ex accusatorib. † præferendus sit idoneior. ff. de acc. si plures. Et ille magis idoneus, cuius plus interest, vt ibi. & ff. de collu. dete. l. fin. in fi. ergo iuxta regulam no. s̃. de elec. cum in cunctis. si non inest, de quo magis vr̃, nec inerit, de quo minus. & si vinco vincentẽ & c. de quo no. xxiiii. q. j. rogamus. de concess. præben. authoritate. lib. vj. & ff. de diuer. & temp. p̃. l. de accessionib.

10 Sexto adducitur l. si quis † legatum. tertio respon. ff. ad l. cor. de fal. & rõ, qua dicimus, in nõ atrocib. non puniri eum, qui non perfecit. licet aliquid egerit, iuxta ea, q̃ recitantur. C. de epi. & cleri. si quis non dicam. & dixi in regula, in pœnis. sed sæpe pro crimine falsi pœna pecuniaria debetur, ẽt s̃m leges. ff. de fal. l. j. in fi. & no. C. de transac. transigere. cum ergo hic iurĩ defectu non fuerit verum vel perfectum falsum sed abusiuum, vt no. Cy. ff. de verbo. sign. Paulus. de ver. ob. ita stipulatus. in fi.

11 concluditur istum non teneri. ¶ In † contrarium, ꝙ iste teneatur pœna falsi, sic probo. Nego iur̃m esse de substantia testimonij, sed inductum est in fauorem partiũ, quibus iniuriatur testis dicendo vel tacendo. xj. qõ. iij. quisquis. de cri. fal. c. j. C. de fal. l. pe. & vltra, horum vtrũque patet, quia iur̃m istud per partes remitti põt. de testi. tuis. & no. ff. de ser. l. j. & C. de test. iur. iur. si remitti p̃t, ergo non est de substãtia, sine qua esse nõ posset. cui cõuenit, qđ de iuramẽto, quod præstat excommunicatus, cum absoluitur, no. de sen. exc. cum desideres. in gl. fi. cũ enim certis casib fiat absolutio, sine illo ergo non põt dici de substãtia. sit ergo forma, sed nõ substantialis forma, sine qua deesset materia. de cele. mis. in quadã ꝑpost prin. de sum. tri. c. vno. in cle. fi. ergo duplex est forma depositionis, & vtraque perfecta in se, sicut duplex est for-

12 ma testandi. iur. communi & militari. & vtraque † in se perfecta, & sibi ascribẽs in testõ. nedum communi, sed etiam militari, tenetur de falso. ff. ad l. cor. de fal. l. j. §. ad testa. & C. de his qui sibi as. l. pe. sic dicam de isto, qui imperfecta forma singulari deposuit, vt ex quo testis inter alios apparuit, habeatur talis. xx. q. j. quem progenitores, s̃. de regula. vidua. C. de lat. liber. l. vna. §. sed & qui domini. Et sic cum fauore partium sit iur̃m inductum & parti nocuit, falsum dicendo hoc, ꝙ non sit iuratum, non redundet in partis læsionem, contra regulam, quod ob gratiam. de re. iur. li. vj. cum concor. & l. quod fauore. C. de leg. sicut ergo puniretur, qui iurasset. C. de testi. nul-

13 lum. ff. eod. qui falso, sic & iste. Secundo, † quod iuramẽtum non sit de substantia falsi, sic probo. Lex Cornelia de fal. induxit pœnam fals. testis, vel testimonij, vel attestationis, vt patet. ff. ad l. cor. de fal. l. j. in prin. & plurib. ll. ipsius titu. sed nulla l. digestorum inducit iuramentum testis, sed postea inductum fuit per l. C. & Constantini. C. de test. iur. iur. ergo fateri oportet, tempore l. Cornel. pœnam falsi testis locum habuisse in non iurante, ex quo concluditur, iuramentum nõ esse de substantia falsi testis. Est huic simile, quod habetur de pres. non bap. c. fi. & quod no. de elec. perpetuo. li. c. in gl. Nõ ob. l. Theopompus. ff. de dote præle. quia ibi factum narratur, vel exponitur. iuratus. i. adiuratus, vt ibi no. Item certum, ꝙ ibi non loquitur de teste in iudicio deponente. Item licet glo. in l. Lucius ff. de insa. & in l. iij. §. Sabino. ff. de re-

14 sti. intelligat illos testes iuratos. Textus † tñ id non exprimunt, & si dicas primam compilationem. C. fuisse ante compilationem. ff. vt in proœ. inst. in princ. & secundam post, & factam propter 50. decisiones. & sic concludas. l. C. præter. 50. decisiones fuisse ante cõpilationẽ digestorum, & inferas per id l. iur. iurandi, quæ nõ fuit de. 50. decisionib. præcessisse compil. ff. dato ꝙ fatear, ꝙ compilationem vltimam. ff. præcesserit. non fateor, ꝙ l. illa leg. digestorum & l. Corne. l. præcesserit, imò prout & ex chronicis patere potest, cum l. illa iur. iur. fuerit Constantini primi, necesse est fateri, ꝙ l. Cornelia præcesserit illam, quod sic ostendo. Constat, ꝙ leges. C. ordinatæ sunt sub titulis collatæ sicut & decretales. s. vt leges diuersorum imperatorum in vno titulo descriptæ, sic ordinatè loquũtur, ꝙ ex ipsarum ordine patet ordo authorum. C. de nouo. C. compo. in prima constitutione, ver. ita tamen. sed in tit. de testi. l. j. fuit Alex. qui fuit imperator annis Domini. ccxxiiij. secũda fuit Valeriani & Galieni, ipsius filij. & hi regnare cœperunt cclvj. Tertia fuit Cari. & filiorum Cari. & Numer. & hi regnare cœperunt. cclxxxv. Quarta cum trib. sequentib. fuerũt Diocletiani & Maximiani, & hi regnare cœperũt cclxxxvij. lex, iureiur. fuit Constantini, qui fuit primus, & suũ imperium inchoauit 309. si secũdus 740. & de aliis eo amplius. Et vt perficiam, leges illius titu. ex quo inchoauit, lex omnib. fuit Valenti. Gratiani & Valentiniani, quorum imperium inchoauit in ccclxxvij. quoniam liberi. & sequens, fuerunt Honorij, & Theodosij iunioris. & cępit ipsorum imperium in ccccxij. lex, nullum, fuit Zenonis, qui cœpit imperare. cccclxxiij. l. si quis, cum sequentib. fuerunt Iustiniani cuius imperium inchouit, in cccccxxviij. Quod ergo lex cornel. de fal. præcesserit l. iur. iur. dupliciter probatur. primo, quod omnes. l. in tit. ad l. Cor. de fal. C. vsque ad l. si quis decurio. quæ fuit Cõstantini, præcesserunt. l. iur. iur. quod patet ex supra dictis. Secundo, quia si dicamus, ꝙ Marcus author præ. l. e. tit. ff. fuerit impera. ille cœpit imperare in 162. & sic vltra. cxl. annos præcessit Constantinum, & eius leges. bene igitur ex his procedat superior conclusio. hoc nostri temporis legistæ non ponderant. Tertio idem sic probo, cõstat pœna falsi hic teneri, qui corrumpit testem, xxii. q. v. si quis se. & c. si quis conuictus. facit eo. tit. ad falsariorum. ibi, qui per se, vel per alios. patet. ff ad l. Cor. de fal. l. lege Cornelia. §. i. & l. falsi pœna. Item constat, testẽ puniri de falso, qui falsum testamentum signauit. eo. tit. l. ij. & l. Paulus. §. i. Cum ergo isti non iurent, concludi-

15 tur, ꝙ iuramentum † non est de substantia falsi, nec mirum, quia mẽtiendo commisit falsum, est enim mẽdacium falsa significatio vocis, cum voluntate fallendi, xii. q. ii. §. ille. ad idem. ca. q. cum humilitatis. in fi. & cap. cum omne genus. in auth. de instrum. cau. in prin. coll. vj. vbi talis prodit veritatem. xi. q. iii. nolite. ii. & testis dicitur quis ante, quam iuret. de ca. mo. dilectus. ver. cũq;. Cum ergo nõ desit hic nomen falsi testimonij, nec falsæ attestationis, ergo nec deerit pœna. de primo prouer. xii. qui mentitur testis, est fraudulentus. & xix. falsus testis non erit impunitus. Ma. i. xxvii. nouissime veniunt duo falsi testes. & dixerunt, ad idem. xi. q. iii. inter verba. & c. æstimant. in fine. patet idem. de verb. signi. forus. vbi testes dicuntur, qui super statu causæ proferuntur. de secundo. 4. q. 3. alia, quæ est l. iii. §. iii. ff. de test. s̃. de coha. cle-

16 ricor. tua. vnde † periurium & falsum testimonium ponuntur vt diuersa, de tempo. or. capi. fi. de vtroque ibi ad Cor. xv. inuenimur falsi testes, quoniam testimonium diximus & c. tamen Apostoli non erant iurati. De tertio xxviii. distinct. de Syracusan. e. idem patet. l. i. ff. de fal. l. lege Corne. §. i. & l. eos. in princi. duplicant testimonia & attestationes, ac si intendant falsum committi testimonijs

niis nō iuratorum,& atteſtationibus iuratorum.de qui
bus in rubrica,ſupra de teſti.& atteſta. Sicut ergo teſta-
mentum eſt mentis teſtatio.xiij.q.ij.§.ſed aliud. inſti.de
teſta.in princi.ff.e.l.j.& no.ſ.de teſta.c.ij. ſic teſtimoniū
eſt mentis vel rei notæ teſtatio,quam ſine iuramento p
depoſitionem fieri conſtat.ergo &c. Quarto ſic, ad eſſe
falſi teſtimonij & eius pœnam non requiritur, ꝙ illud
valeat,vel fructum afferat , alias falſum non eſſet, patet
Marci.xiiij.ibi,multi falſum teſtimonium dicebāt ad-
uerſus eum,& conuenientia teſtimonia non erant , ſi-
cut nec ad eſſe matrimonij carnal. in quo ſufficit con-
ſenſus,& quo ad impedimentum publicę honeſtatis.de
ſpon.c.vno.lib.eo.& quo ad pœnam.xxv.q.ij.c.ij.in ele.
de ſpon.eos,qui.ff de inſa.quid ergo.§.cum autem.& ad
idem.C.lib.xij.qui.mi.non poſſ.eis, quibus.cum cōcor.
ſic in elect.quæ licet non valeat vitio materiæ vel defe-
ctu formæ,tamen locus eſt pœnæ decre. cum in cun-
ctis.de elect.quia propter.eod.ti.Item,non valet electio,
17 †ſepulturæ,& punitur eligens.de ſepul.c.i.lib.eo.non va
let pactum futuræ ſucceſſionis . de conceſ.præ.c.ii.C.de
pac.l.fin.& tamen punitur paciſcens.ff.de his,qui.vt in-
dig.l.ij.de don.l.quidam.in fi. & hoc commune in pœ-
nis.ad id.C.de ſepul.vio.l.j. Quinto ſic , aut iſte deliquit
non iurando,aut non deliquit. Primo caſu.ex accumu
latione delicti ipſius conditio non debet eſſe melior,ſed
deterior.vj.q.j.inuitare.de pœn.c.j.ff.de pœn.relegati.&
l.capitalium.§.i exulib.non fit quis melior delinquen-
do.xvj.q.j.legi.in prinde præben.eum , qui.ſ.eo.lib.ff.ad
l.fal.pretia.Item committitur falſitas in exprimendo &
ſupprimendo. xxij.q.ij.ne quis.xj.q.iij.quiſquis.de cri.fal.
c.j.C.ſi contra ius.l.præſcriptione. C. de teſta. iubemus.
in fin.ſed iſte ſic fecit in duobus delinquendo.quia ſup
preſſit iuramentum,& falſum dixit , ergo &c. Secundo
caſu,quando non deliquit non iurando,aut hoc fuit.qa
remiſſum,& tunc eo fortius de falſo puniri debet,quia
multo maiori pœna ſunt digni , quib. cum plurimum
honoris delatum eſt,reperiuntur in crimine.C. de epiſ.
& cleri.l.presbyteri.ean.v.q. vlti. presbyteri. & facit.ſ.de
vi.& ho.cleri.vt clericorum.in fin.ſi per obliuionem,vl
dolum iudicis,vel tabellionis,per id ius partis,quam do
loſè lædere voluit,minui non debet.facit de conuer.cō-
iu,dudum.quod no.de reſcri.ad audientiam.j.C. de fide
iuſ.l.fin.in fi.de mag con.l.fi.in fi.de teſtamen.l.conſul-
ta.in fine.& ſic concludatur omni caſu illum teneri.Sex
18 to inducitur. ff. ad †legem Corn.de fal.l.ſi quis legatum.
j.& ſecundo reſponſo.Item,ꝙ hic eſt de atrocioribus in
quibus ſufficit attentaſſe,vt in l.ſi quis.non dicam.& de
pœ.diſt.j.cogitatio Solut. dico illum , de quo quæritur,
de falſo teneri,per l.diuinam,Dan.xiij.canonicam.ſ.de
bigam. nuper.ciuilem,præ.l.ſi quis legatum.ff.ad l.Cor.
de fal.In primo patet,quod illi duo ſeniores , qui falſū
teſtificati fuerant ſine iuramento contra Suſannam,dā
nati ſunt de falſo,& pœna mortis.In decre.nuper.patet,
ꝙ propter intentionis affectum cum opere ſecuto pœ-
na bigamiæ tenetur,qui tamen bigamus nō eſt. ſi ergo
carens nomine , propter affectum , & opus patitur pœ-
nam,fortius iſte.q nec nomine caret , vt probatum eſt
in tertio articulo,in l.ſi quis legatū.in princ.dr̄, ꝙ qui ſi
bi aſcribit legatum in teſtō,licet legatum ſit inutile,pu-
ta rei ſacræ,tenetur.l.Cor.de falſo.Idem i eo,qui ſibi ad-
ſcripſit in teſtō,quod nō habet eſſe ā prin. quia falſum,
vel quia filius præteritus,rō habet figuram,& eſt pfectū
exteriori & viſibili forma,vt in ſecundo rñſo. Sed vt ibi
dr̄ in iij.rñſo,ſi teſtm̄ non habet eſſe,nec figuram,vt qa
nec perfectum eſt in viſibili vel exteriori forma , tunc
non tenetur aſcribens pœna, & per hoc ſatisfiat aliqui-
bus contrariis , & ſic in hac quæſtione inducebat hanc
legem profundæ ſcientiæ doctor Richardus Malum-
bræ.dicebat.n.ꝙ ex quo teſtimonium hēt ſuam figurā,
quia inter acta depoſuit,& prout iurati depoſuit , locus
ſit pœnæ.deficiente vero eſſe & figura,vt quia priuatim
extra acta tabellio dictum ſuum acceperit, ceſſet pœna.

19 Sed q̄rebat †an hoc vltimo caſu aliter puniretur?& ſol-
uebat,ꝙ ſi depoſuit in priuata ſcedula , vt poneretur in
actis,& ſic factum eſt,punitur nō vt falſus teſtis , ſed vt
ex genere de falſo.ff.de fal.l.j.§.qui in rōnib. ſi vero non
fecit ad id,ſed doloſè mendacio aliū voluit lædere,tunc
ciuiliter tenetur i.li de dolo.ff.de furt. falſus. §. ſi quis in
pœna , criminaliter tenetur ſtellionatus. ff. de crimine
ſtel.l.iij.ibi,item,ſi quis impoſturam.ſed ſi neminē læde-
re voluit,nullo modo tenetur,vel punitur.ff. de dolo.qd
venditor.vt ſic ſm̄ leges nō puniatur dolus,q nō nocet,
ff.de euic.fundū Titius §.fi.de iter.acti.de ætate.poſt pri.
de tabellione dicebat,ꝙ ſi p negligētiam omiſit, remo-
ueri dēt.allega.l.ſi qs.C.de of.præ.ptor.& vide, qd no.de
offi.arch.ea,quæ.ſi per dolum,tenetur falſi, qa pter mit-
tens ſolēnia,falſi tenetur.C.de teſti.iubemus.in fi.& pr̄ę.
l.j.§.qui in rationib.ff.de falſis.& pœna vnius nō libera-
bit alium.ff.ad.l.Aquil.item Mela.§.ſi plures. per pdicta
patet,ꝙ cum q̄ſtio loquatur de vocato ad teſtimoniū,
qui doloſè falſum depoſuit, & ſic delictum habuit ſuū
eſſe,figuram & formam ſpecificā , & ſic conſummatum
ſm regulas & diſpoſitionem cōis iur. locus eſt pœnæ
falſi.& hanc partem p præ.dec.& per l.tenuit hic in ſua
diſputatione domi. Aluarus Hiſpanus nunc frater mi-
nor. Ad ꝯria rñſum eſt,quia negatur iuſ m eſſe ſubſtan
tialis forma,vt probatum eſt primo & ſecūdo argumē-
to ſecundæ partis.Ad id , qd ſecundo dicebatur in ꝯriū,
primo de authoritate,ego de rñdeo,ꝙ nō intēdit ad id,
ad qd inducitur,ſed hoc intēdit,ꝙ non ſit p fidei datio-
nem iungenda manus imperio, vt ad ipſius defenſionē
dicatur falſum teſtimonium. Ad idem.de teſti.c.j. & c.
ſicut.& c intimauit.de teſti. co. puenit ad reliqua dico,
20 quod †bene eſt dria inter linguā mendacem, q̄ nō aſſu-
mit formam teſtimonij & teſtē fallacem,qui.ſ.aſſumit
formam teſtis.qa eſſe pōt cum iurō & ſine,vt ſ.dixi. Ad
tertium rñſum eſt p dicta in quarto argumento huius
partis.reliqua et ſunt ſoluta per ibi dicta,& p diſtinctio-
nem formæ figuratæ & ſpecificæ ad non ſpecificam.

S V M M A R I V M.

1 *Vitioſum initio,an tractu temporis conualeſcat.*
2 *Ceßio beneficij facta per archipresbyterum in manibus presbyte-
ri ad inſtar confeßionis, & ipſius renuntiationis acceptatio ad
inſtar ſententiæ,an valeant. & nu.4.5.& 6.*
3 *Papæ ſpeciale eſt,confirmare id,quod eſt nullum.*
7 *Ratihabitio an poßit retrotrahi .*
8 *Sacerdos poteſt id, quod ad papam pertinet , vel eius delegatum
vbi agitur de ſalute animæ.*

REGVLA XVIII.

NOn firmatur. [*Non ſubſiſtit*]ꝯ.ff.de
aqua quo. & æſti.l.
hoc iure.§.ductus aquæ . ¶Solutio,hic ꝯſta-
bat de initio & iur.nō ſubſiſtente.ibi nō , cū
origo facti memoriā exceſſiſſet. io.mo.¶Prima glo.di-
cit,vñ ſumpta,& ponit exēpla & remiſ.de initio ſpectā-
do. & ꝙ in annullādis nō loquitur r̄la.ſecūdo allegat in
ꝯriū duos canones,quinq; decr.& duas.ll.& dat vnā ſo-
lutionē ſpecialē. ſecūdo gn̄alem . cui ſolutioni opponit
decr.circa.& tripliciter ſoluit.Itē opponit de decr.ſcda,
de eo.q du.& ſoluit,& pr̄icipalē ſolutionē declarat.in j.
1 gl.ibi[*qd †initio*]ſeqī vitioſū eſt,nō pōt tractu tpis ꝯua
leſcere.& ibi[*ſi quis in ſenatorio*]ſi ſenator , q cum liberti-
na ꝯxit,dignitatē amittit,incipit eſſe matrimonium,&
ibi[*ſi contra*]matrimoniū p adminiſtratorē ide nō oriū
dū, cum ſubdita ꝯctū incipit valere depoſito officio,&
ibi[*ſi certis annis*]& nudo pacto cōuentum ſine ſtipłone.
ego; certis annis ſolui,nō ſum pp id in poſterū obliga-
tus.& ibi[*ſi minor*]ſi minor xx. ſeruū tibi tradidit,vt ma
numitteres,nulla eſt traditio , quāuis tradiderit manu-
mittēdū,cum xx.annos cōpleſſet.lex.n.ꝯſilio eius,quaſi
parū firmo reſtitit.& ibi[*le.i.*]loqtur cū maior factus ex
pſſe ꝯſentit ei,qd curator diſtrahauerat, vt ibi [*l.ij.*]& ibi

[*obseruare*]vide.ṡ.eo.ratihabitione. circa medium gloss.
In j.gl.ibi[*fiat seruus*]vel rei sacræ.licet fiat ꝓphana.& ibi
[*vel sanæ mentis.*]Dy.qui multum instat in exemplis hu
ius regulæ,dicit idẽ de seruo,si postea fiat liber. de filiof.
licet fiat sui iur.de capto ab hostibus, si postea redeat,vt
omnia probantur.ff.de testa.l.si filius.l.eius. & de leg.iii.
l.i.§.j. idẽ si erat inutilis,pp pœnam hæredis scripti,quia
non erat capax.licet postea fiat capax ff.eo.l.pen. Item,
testamentum & omnis volũtas a principio falsa tractu
tpis nõ firmetᷓ.C.de fal.l.sicut.Itẽ sunt exẽpla de casibus
regulæ Catonianæ. vnde in glo.super rubrica ante me-
dium.& ibi [*sed annullandum*] & quicquid dicat hic Ioã.
mo.sic non ob.quod dicitur de sententia, per ap.suspen
sa. q̃ conualescit per negligentiam appellantis.& ibi[*si
quis in senatorio*]dicit Io.Mo. quòd ibi vitium qualitatis,
qua sublata tenet,quod est actum, hic vitium in facto,
& ibi[*& si contra*]Dyn.allegat.C.. de contractibus iudi.l.
vna . vbi donatio in officialem inutiliter collata tractu
temporis confirmatur.& ff.de leg.iij.l.j.§. sed & si filius.
vbi tractu temporis confirmatur legatum a prin.inuti-
le.& de institutione probatur idem. ff.de hære.insti.qui
soluendo.& de manumissione.ff.de condi.insti.mulier.
§.j.& ibi vt per ꝯria ꝓbatur.vnde Dy.distinguit. aut du-
rat cã impediens,aut cessauit, & nulla superuenit cõfir-
mans.Primo & secundo casu locum habet regula . In
tertio vero non.& hoc recidit in idem,quod glo. dicit

QVAESTIO. II.

Hæc regula facit ad quæstiones duas,quas posui eod.
tit.ratam.& facit contra solutionem Io.de monte Mur
1 lo,in quæstio.tali quam†disputauit. Archipresbyter nõ
valens habere copiam epĩ renuntiauit in mortis articu-
lo in manib.presbyteri recipiẽtis nomine epĩ, & statim
canonici elegerunt Titium , post duos dies mortuo ar-
chipresbytero epŝ veritate cognita electionem confir-
mauit,quærebat,an valeret electio & confirmatio. Alle
gabat ad negatiuam tria .Secũdo ad affirmatiuam alia
tria.Tertio,ponitur ipsius solutio. & illius reprobatio,ad
ꝯria responsio.¶ Ad primum constat, ꝙ non potest re-
nuntiare ecclesiæ sine superioris licentia.de renunc.ad-
monet.nec valet renuntiatio aliter facta.vj.q.iij. deniq;.
vij.q.j.si qui vero.xvij.q.ij. Gonsaldus.ex quo sequitur,ꝙ
non vacauit,& sic nec alter eligi potuit in locum viuẽ-
tis.de con.præ.c.j.& ij.ex his concluditur, ꝙ nõ valet ele
ctio.vij.q.j.fructus est,& c.se.vbi videtur casus. de renun.
c.si.hoc autem posito,ꝙ non valuerit electio, cõfirma-
tio autem accessoria ad priuile. inualidum non valuit,
vt hoc.eo.titu.accessorium.cum concor.allegabat,de fi
de instru.inter dilectos.ad fin.C. de legi. nõ dubium.&
in hoc vide,quod no.de cã pos.cum super. gl.j.ṡ.eod.lib.
de elec.q̃ sit.in fin.vlti.glo.& c.quorundam.in vlt.glo.&
quod scripsi in c.si cui.in fi.benefacit. ff. de vul.sub.l. ex
pupillari.vbi per accessorium alias validum nõ confir-
matur principale non validum. Secundo certum est,ꝙ
sñia lata à non suo iudice , vel cõfessio coram illo facta
non valet,de iud.at si clerici.& ibi concordantiæ,ita igi-
tur dicam,ꝙ non valuit cessio facta per archipresbyterũ
in manib.presbyteri ad instar confessionis,nec ipsius re
nuntiationis acceptatio ad instar sententiæ, de cõsuet.
ad nostram.facit ad prædicta. de renun. quod in dubiis,
& cle.de pœnis,multorum.ad fi.vbi etiam patet, ꝙ rati
habitio epĩ non confirmat renunc.quæ est nulla. Est.n.
3 †speciale in papa,qui cõfirmat , qđ est nullum.vij.q.j.in
primis.iij.q. vj.hoc quippe.de accusa. ad petitionem.vbi
de hoc no.in gl.ij.& ix.q.ij.c.j.cui potestati inferiores nõ
participant,per hanc regulam. Tertio,vt hic no.specia-
le est in electione,quod à principio nulla,non conuale-
scit,de elec.auditis.& no.de elec.tractamus.ergo &c.da-
4 to†ergo,ꝙ epŝ potuisset ratificare,qđ circa renũ. suo no
mine factum erat.ṡ.eo.ratum,cum concor.illa tñ ratifi
catio ꝓcedere debebat electionem. erat ergo tẽpore ele-

ctionis in pendenti,an per renuntiationem illam vaca
tura esset ecclesia, & per consequentiam pendebat ele-
ctio.quod esse non potest.ṡ.eod.lib.de elec.c.ij. ¶ In ꝯriũ
inducebat,quia iste per renuntiationem ꝑdit omne ius
prælaturæ,qđ habebat in ecclesia.vij.q.j.quam periculo
sum.de renun.in præsentia .de præben.dilecto.ergo va-
cauit ecclesia.& canonici potuerunt eligere . valuit er-
go confirmatio electionis , cum careret vitio personæ
vel formæ. & sic cõfirmari debebat.de elec. postquam,
declarandum,ꝙ licet renuntiatio facta non in manib.
superioris,nõ valeat quoad superiorem, qui illam reuo
care potest,& sic loquatur.c.admonet. de renũcia.tenet
tñ quo ad renuntiantem,vt no. eod.titu.qđ in dubiis.&
vj.q.iij.denique.facit.de appel. cum appellationib.ṡ.e.li.
Secundo pro hac parte est præsumptio.s.ꝙ in mortis ar
ticulo id fecerit pp conscientiam remordentem, quasi
sine peccato id facere potuerit,ex quo epĩ copiã hr̃e nõ
potuit , vt ponit thema. nec saltem tunc ꝓ̃sumetur im-
memor suæ salutis.j.q.vij.scimus.de homic.sig.ũ.neces-
sitas ergo,q̃ licitũ facit,qđ alias erat illicitum . de obser.
ieiu.c.ij.in fi.eod.tit.qđ non est hoc.fecit,ꝙ licite sine li-
centia renuntiauit,cum hoc non faceret ex contẽptu,
facit,quod no.de renun.nisi.§.pp cõscientiam . & iste,q
spiritu Dei ducebatur , non suberat legi.de regul.licet.
Item in istis lethaliter infirmis presbyter pp absentiam
epĩ põt,quod ad epm spectat, vt reconciliare solenniter
pœnitentẽ.xxvj.q.vj.c.vlt. ergo & potuit cõcurrẽtib. his
5 duob.s.mortis periculo & absentia epĩ. Tertio,pro†sñia
vel confirmatione epĩ præsumendum est.de renun.in ꝓ̃
sentia.de elec.bonæ.j.cum thema ponat,ꝙ epŝ ex certa
scientia electionem confirmauit quo casu sufficit taci
ta approbatio,vel patientia,vt no.Inn. & Ho.de renũti.
admonet.& de præben.de multa.vr̃ , ꝙ eius ratihabitio
retrotrahatur,ex quo ipsius nomine fuit recepta,& tale
fuit factum,qđ à principio potuit demandari.ṡ.eod.ra-
tum quis.& c.ratihabitionem . si hoc est , ꝙ ratihabitio
trahatur ad ipsum act.renuntiationis,& horam eius,re-
peritur tunc ergo statim ecclesiam vacasse, & sic ad di-
gnitatem vacantem facta fuit electio . ergo ipsa electio
valuit,& per ꝯñs cõfirmatio. & si rñdet ad prius allega
ta in ꝯrium. Item, nec fuit ex sui forma electio in pen-
denti,imò purè & simplr̃ fuit facta. fateor tñ,ꝙ pende-
bat ex facto superioris approbantis vel reprobantis , sed
hoc approbatur à iur.de elec.quod sicut.clarius.ṡ.eo.tit.
quam sit . ¶ Soluendo dicit, quod renuntiatio valuit ,
& electio , & confirmatio per vltima iura, nec ob.decr.
vlti.de renuntia. principaliter propter tria. primum,q̃a
non fuit ibi aliquis nomine superioris renũtiationem
recipiens , & admittens , sicut hic . Secundo, quia nõ
fuit postmodum approbata , sicut ista . Item ibi non
imminebat necessitas , sed poterat superior adiri , hic se
cus . Ad alia iura respondet , quòd loquuntur in nul-
lis à principio , sed ista elect.à principio tẽnuit per vlti-
mo allegata . Hæc solutio non placet , nec fuit disputa-
tionis tempore , cui interfui , communiter approbata,
& diuersitates , quas ponit ad decre.vlti.de renuntia.vbi
est casus,parum valet . primo, quia litera non dicit,quo
nomine receperint , an papæ vel proprio , sed & si rece-
pissent nomine proprio , si factum in se haberet lici-
tam formam , papa , qui est supra legem, vt dixi in pri-
ma parte , poterat ratum habere non suo nomine ge-
stum . Secunda diuersitas non valet , quia ibi non fuit
approbata , quia non erat approbanda . Tertia minus
valet , quia nulla necessitas erat in morituro infra bi-
duum , quòd per renuntiationem vacaret ecclesia sta-
tim vacatura . sed in decre. vlti. verè erat necessitas , vt
scilicet ecclesia fortè ad multos annos non vacatura
vacaret per renuntiationem insufficientis prælati,tunc
ad id dispositi forsan cito pœnitentis . eodem titu.capit.
penul.facit , quod dixi de sponsa. tua nos . super prima
gloss. bene facit ad hoc , de renuntia. capitu. primo su-
pra eodem libro . Item , illa diuersitas tollitur per capi.

Gonsaldus.

Consaldus.vbi etiam timore mortis fuit beneficium re
nunciatum.nec valuit renuntiatio.Dico igitur, electio
6 nem † fuisse irritam, & per consequens confirmationē
non valuisset,& tamen in electionibus spectamus ini-
tium.de elect.audatis.& c.dudum.primo,& secundo.fal
7 lit in ratihabitione,vt ibi no.in illis ergo non † potest ra
tihabitio retrotrahit. licet possit approbare gesta vt ex-
nunc,sed non vt extunc,vt hic no.& quod dixit specta-
ri initium.verum,qñ electio est nulla, secus si annullā-
da,vt eo.ti.quod sicut.vbi de hoc.ista autem vere nulla,
quia facta ad ecclesiam non vacantem,& sic in locum
viuentis.vt prius dixi.nec videtur vera gl. in decr. quod
in dubiis,cum sit aperte contra textum ibi dicentem
quod nullam obtinet firmitatem.& gl.dicit ,quod ob-
tinet aliquam contra illud vniuersale negatiuum. de
hoc ibi scripsi super. j.gl. sed & dato. ꝙ illa opinio esset
vera,sicut confirmatoris fuit confirmare coniugium,
ita eius est dissoluere,iuxta regulam.eo.ti.omnis res, sē-
per ergo durat donec superior renuntiationem accep-
tando dissoluat. Ad secundum rñdeo , quòd si cōsciētia
vrgebat ad id,bene facit dimittendo quātum in se erat.
8 Ad tertium speciale † dico , illud propter animæ salutē,
quo casu posset sacerdos etiam id quod ad papam per-
tinet.de sepul.c.si.vel ad eius delegatum. de offi.or.pasto
ralis. Ad id,quod dr̄,præsumi pro snia , fateor in dubio,
sed hic factum est certum . Ad id, quod dr̄ de tacita ap-
probatione,fateor,sed per hoc non tollitur nullitas ele-
ctionis.In dec.quam sit , non pendet electio simpliciter
& pure facta de religioso, sed consensus electi bene cō
sistit in voluntate superioris,sine cuius licentia concedi
præbenda non potest.eo.titu.si religiosus.in dec.quod si
cut electio est pura , & valet , tamen contemptus suam
iniuriam prosequendo petere potest cassari illam,quod
alius non posset.§.eo.lib.de præben.cum in ecclesiis.

S V M M A R I V M.

1 *Reus si post publicationem attestationum non producit testes,item post litis contestationem,non reuocat procuratorem,an & id pos sit actor.*
2 *Nominatio an probet,& ius tribuat.& nu.5.*
3 *Literæ apostolicæ fraudis suspicione carent vt plurimū.& nu.6.9.*
4 *Ecclesiæ priuilegia,& stylus,etiam super homicidio.*
7 *Clericorum summum & antiquum ius.*
8 *Argumenta an sufficiant,vbi non fit cuiquam præiudicium.*

R E G V L A XXXII.

NOn licet. ¶ Prima glo.dicit,vñ sum
pta.& ponit exempla,secū
do dicit,quare sic formatr̄ regula . tertio po-
nit quasdam differentias. ¶ In glo.j.ibi [*non
debet actori*].s.licere , quod reo non permittitur . & ibi
[*in sacris*] aduersarij militantium in sacris scrineis cer-
tas sportulas & exactiones litium eo priuilegio vtūtur,
quo illi.& ibi[*l.vlti.*] in capitalib. tres dilationes dantur
reo,duæ actori.& ibi,[*habita*]quæ dat scholari electionē
magistri.vel epī loci.& ibi[*circa*]si dico libertum illum,
q est in possessione ingenuitatis,habeo probare, ipse tñ
pōt onus probandi suscipere.¶ In j.glo.ibi[*in sacris*]Dyn.
1 ponit exēpla , si † reus post publicationem attestationū
nō producit testes.Item post litis ɔtestationem non re-
uocat procuratorem,ergo nec actor.in auth.de test.§.il
lud.colla.vij.ff.de procu.post litem , vnum eligendo,vel
delegatū impetrando nō excusat ordinariū , tñ & qñq;
reus impetrat.de rescrip.cæterum . & ibi dedi cōcor.in
prin.& ibi non pōt reus,& sic eo casu fallit regula.ff.eo.
oīs diffinitio.Dyn.& [*in fin*]vnde si actore nō probante
vult probare se dominum.putat Dyn.ꝙ audietur,inter
est enim sua, quia eo probato consequitur ius agendi,q
alias haberet solum ius excipiendi. ff. de iniur.l.sed & si
possessori.si vterque.s.actor , & reus vult probare domi-
nium.primo auditur actor,secundum Dy. dedi de hoc
remissiones ad Spec.de probatio.ex literis.

Q V A E S T I O.

Hic ex superioribus patuit qñque licere reo,ꝙ non li
cet actori.quare conuenit solutio quæstionis satis vsita-
te Gul. de petra lata , quæ sic proponebatur. Accusatus
2 † de homicidio coram seculari iudice,producit literam,
qua nominatur clericus & canonicus Parisien. quæri-
tur,an sufficiat hæc probatio isto casu? Ad partem nega
tiuam inducit.v.rationes.Secundo ad affirmatiuam.iij.
& vnam glo.Tertio soluit distinguendo . Vltimo solu-
tio declaratur.Et ꝙ talis litera non sufficiat, inducebat,
ꝙ res inter alios acta &c.s̄.de re iudi.c.pe.nihil.& ibi cō-
cor.ista aūt litera ad aliud dirigebatur , forte ad delega-
tionem causæ suæ alteri faciendam , vel alterius fiendā,
sibi saluo,quod in solutione dicam. nec super clericatu
fundabatur.ergo non probat.Facit eo.libro,de priuileg.
si pp.in principio.facit de præsumption.illud . Item no-
minationem non tribuit vnde licet quis nominetur fi-
lius,nō per hoc hr̄ pro filio,de probation . per tuas . vbi
de hoc.& in gl.prima.& circa nominationem vide qđ
nota.xciiij.distinctio.dominus.xj.q.j.sacerdotib. xxxij.q.
iiij.dicat aliquis.& qui filij sint legi.per tuas.in fine iij.gl.
& non omnis vox iudicis habet vim sniæ. de præsumpt.
c.afferte.vbi de hoc in j.glo.& facit.ij.q.vij. non omnis,
vnde beata Maria nominabatur vxor , & non erat.18.
q.ii.inuenta.Item licet papa ignorant er salutet,non pp
hoc habetur pro absoluto.de senten.excomm. si aliqñ,
Imò nec si id scienter faciat,vt in clemen.eod tit.si sum
mus.ii.responso.& multum facit eadem decre.ii.respō.
vbi videtur casus,nam nominando aliquem in dignita
te,illum p hoc non approbat in illa,nec sibi ius tribuit,
constat autem,ꝙ clericatus est dignitas.4.distinctio.de-
nique.in prin.& j.quæstione.j.reperiuntur.Item,si quis
nominatur fornicator , vel ebriosus , non per hoc talis
fore conuincitur.ii.q.j.multi.Sic nec statim dicimus ac
cusatum esse reum,nisi conuincatur.xv.q.vlti.ca.vlti.in
fine.nec debemus esse nimis creduli. lxxxvi.dist.si quid,
xi.quæstione.iii.In cunctis.de accu.qualiter.in fi.quia p
surreptionem multa proueniunt.iii.quæstione.iii.indu-
ciæ.de do.& contu.cum olim.& potuisset ad hunc finē,
talis litera impetrari,quæ de facili haberi potuit. & tali-
bus fraudibus , & contra surreptiones prouidēdum est,
de diuot.quarto.in fine.de electio. cum dilecti.versicu.
nos vero,& ideo de his inquiri iubetur.xxiiii.distinctio.
quando episcopus.de cler.pereg.c.j.xcviii. distin. per to-
tum.Item videtur expressum.xlii.distin. quiescamus.in
prin.ibi,si in clero electum se dicat, si sacerdotem se no
minet,scrutare , ostendat ergo literas ordinationis suæ ,
quas secum habere debet.ii.q j.legatum . & clare patet
in extrauag. Bonifa.in iunctæ.ver.similiter.& ver.sequē-
tibus,imputet igitur sibi, si tales literas non habuit , vel
habitas non seruauit, cum ex culpa sua procedat.eo.tit.
damnum.cum concor.Item iste , qui de clericatu exci-
pit,in hoc fingitur actor.ff.de probatio.l.ii. Sed actor id,
quod asseuerat,clare probare debet. vi. quæstione vlti.a-
ctor,iste autem non probat se clericum , vt excepit , sed
probat se nominatum clericum,succumbit ergo, quia
non probat,ad quod se adstringit . de probationi.licet,
nec probat hoc esse & c.de offic.delega.cum contingat.
3 facit.de testi.cum causam.¶ In † cōtrarium inducitur.j.
quæstio.j.sancimus.vbi dicitur,ꝙ non præsumitur quis
immemor suæ salutis,& sic non præsumitur mētiri,cū
quilibet præsumatur bonus,de scr.c.vno . de p̄sumptio-
ni.c.fi.& præsumitur etiam pro literis apostolicis , ꝙ ca-
reant falsitate,cum per multas manus transeant , de re-
script.cum adeo.& c.ad audientiam.j. vbi de hoc, xxxii.
distinctio.communis filius. xxxv. quæst.ix.apostolicæ .
Cum ergo credatur literis inferiorum.xi. q.iii. cur.r . de
proba.post cessionē.de fide instru.cum dilectus.de fide-
ins.peruenit.fortius debet credi literis papalibus.ad hoc
de testi.in nr̄a.& c,cū a nobis.xcv. di. cum illud.habeat
ergo plenissimam authoritatem,ꝙ scientiam papæ ɔti
net.C.de testi.l.omnium. Itē dicebat,ꝙ videbatur casus

pro accuſato.xj.q.j.Chriſtianis.& c.Silueſter. item,reos, 4 †ſanguinis defendit eccleſia.xxiij.q.v.reos.& valens hominem liberare a morte,& id non faciens, illum occidat.de homici.ſicut dignum.ver.illi etiam, in hoc ſaltē dubio,in quo via tutior eligenda eſt,de ſpon.iuuenis.defendendus eſt iſte,& ſibi vita ſeruanda, & pro iure eccleſiæ præſumendum,potiſſime,quia in talibus,quibus alterum,vel modicum præiudicium obuenit, ſufficiunt, ar.de cler.pe.ca.ij.& facit ſupra de probatio.cum cauſā, & quod ibi no. in j.glo. & iij.q.vij.poſtulatus.xxiiij.q.ij. ſanc.ij.in.j.glo.nec de modico præiudicio eſt curandū, de verbo.ſign.quid per nouale. item,cum præſumptio, quæ oritur ex dicto vnius teſtis, impediat matrimoniū 5 contrahendum.de ſpon.præterea.ij. †fortius pſumptio, quæ oritur ex tali litera,impedire debet iuriſdictionem iudicis ſecularis.facit.de cleri.excommu.mi.iſtud. de reſcript.cum contingat.inducitur etiam glo.pen.in decr. nonnulli.de reſcript.ver.ad hoc dicit. ¶ Io.Soluebat diſtinguendo inter agentem & excipientem inducens ſimile,de except.cum inter. quia ſi iſte agit vendicando beneficium,vel aliud quod clerico cōpetit, vel petit admitti ad celebrandū populo, vel ſimilia,talis litera non ſufficiet,per præd.c.quieſcamus,xlij.diſt. & ij.q.j.legum, & per extrauagan.iniunctæ,ſuperius alleg. xcviij.diſt.per totum.& de cleri.pere.c.j.& ſequen. Si autem excipit ad defenſionem ſui,vt in caſu iſto,vel ſimilibus,ſufficiat talis litera,vel ſimilis,alias ſuſpicione carēs.ad quod inducit tria præſumptionis argum. literæ authenticæ fauorē.& clericalis ordinis, & nullum vel modicum præiudicium alterius.ad primū repetit,quod prædixi in prin. 6 ſecundæ partis.ſ.literas papales †per multas manus tranſire.& ideo pro illis præſumi,dicit ēt ꝙ præſumitur, ꝙ papa illum examinauerit,vel examinari fecerit,ſibi beneficium conferendo,cum aliis hoc fiēdum præcipiat, xxiiij.di.quando eps.de elec.nihil eſt.Si ergo pro inferioribus iudicibus præſumitur,de renun. in præſentia.fortius pro papa.xl.diſt.non nos hoc iuſto.& videtur per pdicta verba,diſputans quæſtionem intellexiſſe, ꝙ litera, de qua q̄ritur,fuerit collatrix beneficij,& hoc caſu min⁹ dubium,q̄ ſi eſſet alia litera, puta delegationis ad eum, vel per eum impetrata. Ad ſecundum inducebat, quod 7 Pharao clericos honorauit,& libertate, †ditauit,xxiij.q. vi.quamuis.de immu.ecc.non minus.& Conſtantinus ipſorum accuſationes recipere recuſauit.xj.q.j. ſacerdotibus.xij.q.j.quicunque.de iudi.nouit. item,omnes cauſæ,etiam laicorum,olim tractabantur in ſynodo clericorum.xj.q.j.relatum.non mirum ergo, ſi facile res ad ſuam naturā reuertatur. qua de cauſa eccleſiaſticus iudex ſupplet negligentiam ſecularis, non econuerſo.de iud. qualiter.de fo.compe.licet. Ad tertium inducit, ꝙ 8 †ſufficiunt argumenta,vbi non fit præiudicium, de cler. pe.c.ij.& pp hoc ſemiplenè diſcutitur negotium, vt lit. non conte.qm̄.§.ꝙ ſi super. facit de procur. ex inſinuatione.& xxv.q.ij.reſcripta.& facit,quod no.de dn̄a teſtis ad iudicē.iij.q.v.c.j.de offi.delega.inſinuatione.in j.gl.agitur & pœna delicti non tollitur per id,ſed eius ſpecies,& quod differtur nō aufertur.xxxij.q.ij.ancillam.ſ.de voto necne. Puto,ꝙ ſi Gul.tempo.diſputationis vidiſſet decr. ſi iudex.de ſenten.excomm.li.j.de ipſa arguendo vel ſoluendo mētionem feciſſet,cum autem per illam, vt ibi 9 patet poſt princ. ſola fama de clericatu faciat fieri †remiſſionem,ſatis videtur, ꝙ illa litera non minus valere debeat,q̄ fama in hoc caſu. Item dico in illo,qui communiter habebatur pro clerico, eodē deprehēſo in clericali habitu, qui pri⁹ nō habebat pro laico,vt ibi patet, quia pdicta ſine tali litera remittuntur.remanet ergo q̄ſtio dubia in vlti.caſu,qn̄ prius habebatur pro laico, & cum eo caſu teneatur facere fidem de titulo clericali, vt dicit ipſa dec.in §.fi.non videretur talis litera ſufficere.& hoc inducit præſumptio inſurgens ex pcedenti delatione habitus laicalis,vt ibi,quātumcunque ſic defendendo literam producat.Item, ꝙ ſufficiat litera ēt beneficialis,qua nominatur clericus,multum probat decre. ex literis.de trāſact. nam ſi beneficiales ſunt ſubreptitiæ eo non exiſtente clerico,ſatis ergo patet, ꝙ clericatus talem literam non probat,cum poſſit talis litera de facto per non clericum impetrari.

SVMMARIVM.

1 *Manumiſſionis factæ per illum,qui vſucapiebat ſeruum, nullitas non impedit vſucapionis curſum. ſed intentio manumittentis.*

2 *Matrimonium propter conſanguinitatem ſolutum, vel quia mulier non carnaliter cognita religionem profitetur, an rumpat ſponſalia prius a viro contracta de futuro.* & nume. 4.12.14.16.18.

3 *In matrimonijs num magis ſpectetur animus,quam iuris effectus, vbi & matrimonij plures effectus.*

5 *Bigamiæ pœna an contingat ex matrimonio,quod non tenet.*

6 *Proles eſt illegitima, ſi ambo parentes ſciuerunt impedimentum, quantumcunque in facie eccleſiæ contractum ſit matrimonium.*

7 *Clauium poteſtas non contemnenda.*

8 *Actum requiſitum ad aliquid efficiendum, de facto fieri ſufficit, quamuis de iure non teneat.* & nu. 10.

9 *Procuratorem ſecundum dans, reuocare ne primum videatur. Et quid de teſtamentis.*

11 *Actio ſemel extincta an reuiuiſcat.*

11 *Facta contra ius pro infectis habenda.*

15 *Religionis minus probatæ ingreſſus non diſſoluit ſi quem matrimonium.*

17 *Matrimonium non diſſoluit votum continentiæ,licet eius executionem ſuſpendat.*

REGVLA LII.

NOn præſtat. Ioan.mo.allegat pro exemplis multa iura, ff.de leg.j.ſi ſeruus legatus. §. ſi ſeruus. ff. de acq.hær.ſi qs hæres.ad Velleianum.aliqn̄.§. fi.de condi.& de.hæc ꝯditio.de iur.pa.illud.& c.fi.ſ.e.lib. de elect.perpetua.de con.p.ne captandæ. ſignat ꝯtrium, 1 ff.pro donato.q pro donato.ſol. Nullitas †manumiſſionis factæ p illum,qui vſucapiebat ſeruum,non eſt id,qđ pſtat impedimētum vſucapionis,ne currat, ſed id facit intentio manumittentis, p quam poſſeſſionem perdit. Item ꝯ ſcđm.ff.de lega.j.plane.& de adi.leg.l.legatum.§. pater.vbi primo legatario legatum non debetur, qđ aīo adimēdi relictum eſt.Secūdo,licet nō capaci, ſed illud, quia tacita volūtate legatum adimitur.ff. de adi.leg.l.iij.§. fina.& l.ex parte.illa ergo tacita,de qua apparet,ſortitur hunc effectum.ſm Dyn.ꝯcor.qđ no.ſ.co.li. de procu.ſi duo.in glo.ij. ¶ Prima gl.ponit exēpla. Secundo.v.caſus exceptos,ſed quintum nō approbat. Tertio no.in male facit regulam nō loqui.In gl.j.ibi[*ſi dari ſtipuler*] vide de cō.p.cum noſtris.in iij.gl. In glo.j.ibi[*ſi dari ſtipuler.*]Dy. ponit exemplum,cū legata eſt mihi optio ſerui, & ego elegi,ſed electio nō habuit effectū,iterum eligam. ff. de op.le.l.ij.iij.& iiij.item ponit p l.ꝙ ſi pupillæ.ff.qn̄ di.le. ce.de cō.& de.hæc ꝯditio,vbi ſi legatum ſuit pupillæ, ſi matrimonium non ꝯtheret, facta pubes pōt ꝯthere. & ꝯditionem implere.licet ante pubertatem ꝯtraxiſſet.quod quia nō tenuit, impedimentum nō pſtat.& ibi Goff.q. hoc.i.hos quatuor caſus, quos pmiſi.& ibi ī fi. vide qđ ibi ſcripſi & dixi.& de hoc in p.dec.cum noſtris.de conceſſio.præben.in glo.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem,quam Paduæ diſputaui,quam ſic ppoſui.Matrimonium ſolutū pp conſanguinitatem,vel mulier nō cognita religionē pfitetur,q̄ritur,an rumpat ſpōſalia de futuro prius a viro ꝯtcta? Et primo pro ſolutione ad vtrūq; mēbrum ponetur gl.Io. Secundo,ad vtrūq; inductiones affirmatiuæ,quib. in quātum ſolutioni ꝯdicunt,ſingulariter rn̄debitur. Tertio diuiſim ad mēbra arguit negatiue,& primo ad primū,& id conceditur. Secundo ad ſecundum, & omnibus quę inducuntur ſingulariter reſpondetur. Soluendo igitur

tur dico.quod Io. notauit in iij. compil. de spon. sicut, quod matrimoniũ solutũ pp consanguinitatẽ non rũpit priora sponsalia de futuro,ad quod inducit dec. cũ apostolica.eo.ti.si vero soluitur per ingressum religionis,nihilominus rũpit priora sponsalia.ad quod inducit de conuer.coniu.quidem,& quia actio semel extincta non reuiuiscet.de cõ.dis.iiii.qris.hanc glo Io Bernardus vel eius contemporanei.s.Vincet.in secundo apparatu Gof.& Phi.nõ posuerunt,nec aliqui moderniores eam tractauerunt,quod sim memor ad præsens. Ad literã tñ illa videri poterit in nouella.Ordine vero turbato præcedit solutio argumenta,vel mistim quæstiones istas tractando fiat simul positio & responsio argumẽtorũ ,q̃ solutioni contraria videntur. Ad vtrãque ergo quæstionẽ primo arguitur affirmatiue.s.quod vtroque casu rupta sint sponsalia.& taliter,certũ est, ꝙ inter multos casus,quibus rumpuntur sponsalia de futuro, iste est potentissimus casus.s.cũ alter sponsorum contrahit scđa sponsalia de præsenti.de spon.sicut.& c.si inter.ii.respõ.de spõ.duo.c.j.potestritissim᷒.iõ dixi.qa secũdũ Tanc qui hoc no.de spõ.de illis,cum in aliis dissoluatur per sententiã,in hoc casu.& cũ alter sponsorum religionẽ ingreditur,soluuntur ipso iure, sed certũ est, ꝙ spõsalia de p̃senti quo ad verba,accipio te &c.& quo ad consẽsum in vtroque casu interuenerunt, & inter-
3 uenire potuerunt.ergo dicenda sunt †rupta priora sponsalia.Quod verba interuenire potuerunt per se patet,ꝙ consensus interuenire potuerit,satis patet, de spon. ca. vno.eo.li.vbi sponsalia nulla qa cũ consanguinea contracta,si tenent ex consensu inducunt publicã honestatẽ.inspicimus. n. in matrimoniis plus animã, quã iuris effectũ.de biga.nuper.cũ suis cõcor.multos. n. effectus consequitur matrimonium.licet sit nullũ. Inducit. n. bigamiã,vel poenã bigamiæ.vt ibi, quã sine matrimonio qs non potest incurrere,de biga.quia circa. facit ꝓlẽ legitimam seruata forma constitutionis, cũ inhibitio.de clande.despon.quã prolem legitimam producere non posset fornicarius coitus primũ probatur de clãde.despõ.c.vi.& q fi.sint le.cũ in iure.& c.ex tenore. itẽ inducit publicã honestatẽ,vt est dictum.& interdum inducit adulteriũ,& adulterii poenã.quod dic.vt nota.de do.inter vi.& vxo.cũ pluriũ. Cũ ergo multos effectus alios consequatur matrimoniũ,non mirũ, si consequi potest hunc effectum rũpendi priora sponsalia de futuro,quasi sufficiat cõsensus cũ forma verborũ. & est si.vbi sufficit aliqd valere ex forma,licet ex effectu , vel cã non valeat.de ele.si postquam.li. vj. sicut & in denũtiatione noui operis dr.ff.de no.ope.nun.l.j.& eo.ti.c.j. & ii.& in snĩa excommunicationis.xj.q.iii.snĩa .Sed ad
4 ista inquantũ quo ad primũ pũctũ solutioni † contradicunt,respondetur,quod solutio sponsaliorũ de futuro per sequens matrimoniũ procedit ex vinculo cõiugali, quã nõ inducit solus ꝯsensus,sed legitimus.sed publica honestas non procedit ex vinculo ꝯiugali,sed ex spõsaliorum cõsensu, q sufficit ad illud impedimentũ inducendũ.sicut etiam affinitas non ex legitimo coitu sed fornicatio surgit.& sufficit ibi coitus.de eo, qui cog.
5 consan.vxo.suæ discretionẽ.¶ Ad illud †quod dicitur, poenam bigamiæ contrahi ex matrimonio , ꝙ non tenet.hic solũ contrahentis illegitimum matrimoniũ vertatur odium.vnde fateor eum ex facto suo posse pœnam incurrere,pp affectũ cum opere.sed non sic se potest ab alterius obligatione liberare per contractum ꝑ quem alteri non ligatur,per quem sibi potest præiudicare.sed nõ sic si potest ab alicuius obligatione liberare nisi alteri ligetur.eodẽ modo tolli potest,quod arguitur ex dec.eum,qui.de præben.li.vj.vbi ligatus ecclesiæ parrochiali ab illo vinculo soluitur,recipiendo etiam iniuste secundam parrochialem ecclesiam .illud enim ẽ inductum in odiũ iniuste recipientis, non in ipsius fauorem . vnde posset dici secundum opi.Io.quã dixi,de præben.de multa super ver.priuatus.& ipse no.vii.q.j.si qui.& xxi.q6.ii.si quis iam translatus,quod tunc sit priuatus quo ad se,non quo ad ecclesiam , vel p̃latum superiorem,qui eum etiam inuitum retinere possit in locum suũ.
6 Quod dr de prole, illud † in eius fauorem inductum est,propter ignorantias parentum amborum vel alterius.quod patet, qa quantũcunque in facie ecclesiæ contractum sit matrimoniũ , si ambo parentes sciuerunt impedimentum,proles est illegitima,vt in ꝑ.dec.vlt.de clandesti.despon Quod dr in decr.si postq̃.de electio.speciale est in cathedralibus & regularibus ecclesiis,vt ibi patet,alias enim non sufficit appellationẽ esse iustam ex forma.de appella.vt debitus,eo.ti.non so-
7 lum.lib.eo.Quod† de denuntiatione dr, speciale ppcõtemptũ prætoris, sicut & quod dicitur de sen.excõ.speciale,ne potestas clauium contemnatur.¶ Adhuc pro
8 hac parte sic arguitur,actus † ille, qui ad aliquid efficiẽdũ requiritur,sufficit,quod de facto fiat ,& si de iure nõ teneat. hinc est,quod institutus si seruum hæreditariũ manumittat,manumittere non potest,nisi adeat.adire nõ potest,nisi manumittat.Dicit tñ lex , quod vt adeat sufficit,quod de facto manumittat , licet manumissio nõ valeat.ff.de condi.insti.mulier §.j. Itẽ , si manumissus sit,si x.hæredi promittat.sufficit,quod de facto promittat,licet promissio facta ab ipso adhuc seruo non teneat.ff.de sta.lib..pe. Itẽ manumissus testamento , si iurat.x.operas filio dare,iurando libertatẽ consequitur, licet non teneat iuramentum.ff.de ma. te. l. seruum testamento.ad idem.ff.de condic.inst.l. Meuius. & testamentum,ex quo non aditur hæreditas,rũpit codicillos qui tamen tenuissent, si testamentum factum non fuisset.ff.de hære.insti.l.pater filio & inst. qui.mo.te. infir.
9 §.posteriore.per quod etiam † notaui,de procur. si duo. li.vj.in gl.ii.quod dans scđm procur.reuocat primũ,etiã si secundus non suscipiat manda.ad idem ff.de iniu. rup. & irri.te.l.iii.§.sed si stante.vbi scđm testamentũ ,quod
10 rumpitur per posthumum,rũpit primũ testamẽtũ. Ad †idem de præben.c.pe.li.e. vbi secunda gratia , cũ prærogatiua,licet postea reuocetur,rumpit primã. Ad idẽ. ff.de testa.mili.l. militis codi.§.fin. vbi scđm testm̃ iure militari factum,licet non valeat milite.s. decedente post annum militiæ,tamen rumpit primũ , quod ipse fecerat iure cõmuni.Et ad idẽ de sepul.c.j. li. eo. vbi electio sepulturæ licet non teneat,impedit aliam sepulturã eligi,ac si teneret.Ad idem.ff.de adimen leg.l.legatũ sub conditione.vbi si quis donet vxori ,quod legauerat filiæ,intelligitur adimisse,licet donatio vxori facta non teneat. Ad hoc respondetur,ꝙ in l.mulier.§.j.in l.pe.de sta.li.in l.seruũ testamento.& l. Meuius.sufficit factum licet non habeat iuris effectum,quia satisfit voluntati testantis,qui factum inspexit,ac si dixisset,si salutauerit. vel lapidem in flumine proiecerit. vnde sufficit ibi factum sine iuris effectu , ad id.ff. de statuli.Stichus,x.Prę terea facit ibi quod potest,& iuxta iuris regulã ad im-
11 possibile non debet astringi.eo.ti.nemo†potest. cũ suis concor.ad l .iii.§.si.ff.de cod cum.vii.iuribus in proxi.allé.non expedit rñderi,quia faciunt pro solutione , quo ad secundum ponendum . Probant enim illa iura , ꝙ ex quo secundum testamentum a principio tenet,licet postea rũpat videtur ruptum esse primum & est simile in procuratore & gratiis,sicut ex quo matrimonium tenuit,licet postea rumpatur. sufficit ad hoc , vt rumpat priora sponsalia.Ad quod facit,quod dicitur , actionẽ semel extinctam non reuiuiscere,de con.di.iiii.quæris. xxiii q.iiii.si illic.ff.de sol.qui res. §. aream. ff.de verbo. ob.inter stipulantem.§.nam & cum quis.Ad decre. de sepul.rñdetur,illud non esse ex virtute electionis,q̃ non tenet, nisi in pœnã eligentis.Ad l.legatũ. de adimen.lei respondeo,ꝙ quia testamentum pendet ex vnius, non ex plurium voluntate, sufficit ,quod ibi appareat testatori legantis mutata voluntas , licet voluntas legatarii non intercedat,quæ nec reqritur,nõ sic in casu nro cũ spõsalia ꝑ ẽdeãt ex voluntate duorum. & facit, qđ no. s.

de

12 de cõstitu.c.j.ii.c. ¶ Ad negatiuam † vero. C. quòd in neu tro prædictorum casuum rumpantur sponsalia, arguitur primo quo ad primũ, quod matrimoniũ cõtractũ cum consanguinea, cũ sit nullũ, non habet rumpere sponsalia, ad hoc enim, vt matrimoniũ illa rumpat, debet esse tale, quod teneat, non.n. præstat impedimentũ, quod de iure nõ sortitur effectum, vt hic cũ suis con-
13 cordan. Et † quæ contra ius fiunt, debent pro infectis haberi. co.ti. quæ contra ius. & C. de lega. non dubiũ. si igit istud matrimoniũ consanguineæ debet haberi pro nõ facto, satis patet, quod non rumpit sponsalia, ad instar eius quod dicitur, electionẽ, q̃ nulla est, alteri electioni non præstare impedimẽtũ, iuxta ea, q̃ plene no. de electionibus, auditis. ad hunc casum benefacit. ff. de conditio. & demonstratio. l. hæc conditio. vbi conditioni nuptiarũ dr non paruisse, qui nuptias interdictas contraxit. Cõdẽnatũ ẽt sic accipere debemus, vt cõdemnatio teneat. ff. de re iudi. l. iiii. §. cõdemnatũ. & l. si cũ nul la. ad idẽ. ff. de pœn. l. rei capitalis. in fine. ff. ad Tertulli. l. j. §. fina. & tutores testamento datos accipere oportet, qui iure dati sunt. ff. de test. tuto. l. iii. & falsus tutor nõ est tutor, nec falsum testamentum, est testamentũ. ff. de ver. sig. Paulus. Idẽ dicã de matrimonio. Itẽ, qui satisdare promissũ, dãdo eũ, qui nõ obligatur, vel exceptione vtitur, satisdare non dicitur. ff. de fide instru. l. iii. & q̃ per exceptionẽ primi possunt, in cõpensationẽ non veniunt. ff. de cõpen. quæcunque. & l. quod in diẽ. & veritas reuelata debet opinioni vel sermonibus præualere. viii. di. veritate. lxxxi. di. quicunque. de re iud. cũ in-
14 ter. Ex † quo igitur apparet matrimonium non fuisse propter consanguinitatẽ, veritatẽ opinioni præferendo, dicemus non rumpi sponsalia, maxime cũ pronunrietur matrimoniũ non fuisse. in Auth. de nup. §. si vero ab initio. coll. iiii. sponsalia igitur priora, quæ tenuerunt, per matrimoniũ, quod non tenuit, solui non debent, ad hoc. ff. de rescin. ven. si id, quod in prin. §. j. Nã
15 † & si profiteatur quis religionẽ non approbatã, ista professio non dissoluit ẽt sequens matrimoniũ. de voto. c. vno. eo. li. & facit, quod ibi notaui de ordinato ab eo, q̃ non poterat ordinare. Et lex videtur dicere, quòd matrimoniũ contractũ cũ consanguinea non dissoluit sponsalia prius cũ eadẽ contracta, ergo nec cum alte
16 ra. ff. de do. inter vi. & vx. cũ hic status. §. pe. Quid † vltra? Videtur hoc expressum de spon. c. vno. eo. li. vbi qui cũ consanguinea contraxit, ad contrahendum cũ sponsa remanet obligatus. Sequeretur enim ex contrario absurditas magna, quia s. ille, qui cũ muliere sponsalia cõtraxisset, seipsum posset contrahẽdo cũ consanguinea liberare, & consequeretur præmiũ, vnde deberetur sibi pœna, de hæreti. c. li. cũ secundũ. ergo fortius vinculum hoc casu habebat soluere spõsalia, hic vero nullũ sit vinculũ, q̃ patet, quia potest illo durante vel per ecclesiã non soluto contrahere cũ alia. ergo dicam priora sponsalia non esse soluta. de spon. cum in apostolica. de eo, qui dux. c. ii. probat hoc lex, dicens, q̃ secundũ testamẽtũ, in quo filius fuit præteritus, non rũpit primũ. ff. de li. & posl. filius. Testamentũ vero, in quo præteritus est posthumus, bene rumpit primũ, licet postea rumpatur, per posthumũ, quia potuit posthu. nõ nasci, & sic a principio tenuit, & sic loquitur lex superius alle. ff. de iniust. rup. & ir. te. l. iii. §. si constante. & sic licet testamentum, quod a principio tenuit, & ex quo pars potuit hæres esse, quamuis postea rumpat primũ, illud tũ, quod a principio non tenuit, & ex quo a principio non potuit quis hæres esse, non rumpit primum, vt in l. si filio. quod satis facit ad vtriusque membri solutionẽ. Et his non est respondendum, quia solutioni concordant, ad quã facit de spon. veniens. ii. ¶ Quo ad secundum sic arguitur, matrimonium solutum per religionis professionem ante copulam, ex quo non durauit, fingitur nõ fuisse. ff. de ver. sig. nam & ego. cum suis concor. & cum matrimonium sit sacramentum, & quod sacramẽtaliter habeat designare, vt dicitur. de biga. debitum, matrimonium vero non consumatum per copulam, nõ habet huius sacramenti significationẽ. vt ibi. & xlv. di. Valenti no. ergo non dicemus per illud dissolui sponsalia. Persicitur enim & confirmari videtur matrimonium ex copula. de transla. c. vlt. sed ad istud responde, vt ibi no. & xi. q. iii. §. quod prædecessor. ¶ Præterea, et s. dictum est, cau sa, propter quã matrimonium posterius soluit priora sponsalia, est fortius vinculum, quod vinculum nõ deest in matrimonio nõ consumato, alias sequeretur, q̃ qui contraxit cum vna ante copulam cum alia contrahere posset, q̃ est falsum. Itẽ sequeretur, quod sponsa de præsenti nõ cognita cum alio coeundo non posset violare sacramentum matrimonii, si nõ deesset. & hoc est falsum. Cõmittit.n. adulteriũ, sicut & vxor, de eo q̃ dux. in ma. c. ii. & vlt. de eo, qui cog. consan. vxo. suæ. discretionẽ. ii. q. j. si peccauerit. licet igitur iure permittente istud vinculũ soluatur per religionis ingressum ante copulam. xxvii. quæ. ii. desponsatã. & c. sc de conuer. cõ iug. verũ. & c. ex publico. tñ durat vinculũ secundum quosdã, vel verius soluitur vinculũ quadã iur. fictione, qua professum fingimus mũdo mortuũ. xvi. q. j. placuit & facit, quod nor. de voto c. vno. li. eod. sic ergo obligatio sponsaliorum extincta per sequens matrimoniũ, non renascetur. moriente naturaliter secunda vxore sic nec ea profitente religionem. Nec ob. quod dicitur, obligationẽ interdum reuiuiscere. de sen. excom. eos. li. eo. ff. quemadmodum ser. amit. si locus. ff. de serui. vr. p. seruitutes. §. si sublatum. C. de inoffi. test. si maritus. C. de pact. debitori. in dec. n. eos. reuiuiscere potest excommunicationis sñia, non ex iuribus prioris obligationis vel sententiæ, sed ex iuribus ipsius constitutionis. quod probat litera ibi, decernimus. non dixit, declaramus. vt ibi no. & est illud statutum in odium contemnentis, & fauore clauiũ. ad l. si locus. §. si sublatum. dico, quod non erat in totum obligatio extincta, sed propter casum impedita. In l. si maritus. prouidetur iustæ ignorãtiæ hæredis. & est simile ad id, quod habes de preben. si beneficia. lib. e. In l. debitori. reuiuis-
17 cit † non ex vi prioris obligationis, sed ex vi pacti subsecuti. vnde & hic posset obligatio reuiuiscere ista de nouo contrahente sponsalia cum eadem. Ad hoc bene facit. ff. de serui. vr. præ. l. si quis ædes. t. responso. de renũ. ex transmissa. de simo. ex insinuatione. de rescrip. quan uis. lib. eo. nec ob. quod dicitur, obligationẽ non extinctam, sed suspensam ad instar eius, quod notat lo. de voto simplici. scilicet quod talis vouens si cõtrahat mortua vxo re, continere debebit. hoc no. 17. q. i. nuptiarum & q. ii. Agathosa. matrimonium. n. non dissoluit votũ continentiæ, licet ipsius executor suspendat pro parte saltẽ reddentis, quod patet, quia & vxoratus, quod sul obligationem continentiã vouere posset. & per illud votũ sine iudicio cõiugis se Deo ligare, sed post matrimoniũ spõsalia cum alia nõ posset contrahere. Cum
18 igitur per † votũ fiat obligatio Deo, hoc scilicet per spõsalia fit hõi. Itẽ, cũ votum & matrimoniũ sm ea, q̃ dixi, se compatiantur adinuicem, matrimonium cum vna, & spõsalia cũ alia, nõ se cõpatiũtur, nõ est mirum si matrimonium in totum soluit sponsalia, votum vero suspendit. fateor tũ, q̃ votum simpliciter & matrimoniũ, & eius vlus se non compatiuntur. & facit, qd dixi post Innoc. de conuer. coniu. placet. in fin. licet aũt respõderim ad prædictã opi. lo. proximè inductã, nõ tñ præcise fateor eã verã, quod tũ hic nõ tracto, sed tracta ui, qui cleri. vel vo. rursus, in. vlt. gl. Ex prædictis allegatis & contrariis solutis concludo, quod in solutione super ius dictum est. Io. And.

SVMMARIVM.

1 *Consilij fraudulenti nulla est obligatio.*

2 *Opem & consilium præstans furto maleficio ne[illegible] tenetur.*

3 Iudex

3 *Iudex ordinarius tribus consultoribus, adhibitus ita pronuntiauit de talis consilio condemno, & consilio talium absoluo an ea sen tentia executioni sit mandanda, actore id petente lapsis decem post diebus. & nu. 5. 7.*

4 *Sententiam iudicis quę reddant inualidam.*

6 *Iudex sequutus minorem partem consultorum, an excusetur, & culpa careat. Et an teneatur eorum seu assessorum sequi consilium. sub nu. 7. 9. & 11.*

8 *Remedia communia ab iniqua sententia.*

10 *Cum, & de, praepositiones, an, & quid differant. & utriusque usus & vis. & nu. 12. & 14.*

13 *Papa in rescriptis, sententijs & diplomatibus mos.*

REGVLA LXII.

NVllus ex consilio. ¶Prima gl. dicit, vnde sumpta, ponit rationē regulæ, & exempla regulæ, & exceptiones. Secundo distinguit. Tertio quid differat, ostendit, consilium a mandato. ¶In prima gl. ibi. [*cōsilio*] sequitur non fraudulenti 1 † nulla est obligatio. cæterū, si dolus & calliditas intercessit. de dolo actio cōpetit, & ibi [*l. ii. in fi.*] ponit casum de illo, qui consuluit pecuniam potius locādam in emptionē prædiorū, quam fœnerādam, vel econuerso. & ibi [*quod cum scires*] infra sequitur in gl. & ibi [*eleganter*] in fi. consulens mutuaui debitori non idoneo, non tenetur de dolo, & ibi. [*l. ii.*] proseneta, qui dolo & calliditate debitorē circumuenit, de dolo tenetur. & ibi [*nō solum*] tenetur iniuriarum non solum faciens, sed & is, cuius dolo facta est iniuria, vel qui iurauit, vt fieret. ¶In 2 j. glo. †. ibi, de hoc. ff. de verb. sig. sæpe. in fi. & instit. de ob. ex delic. §. ope. & ibi [*subdistingue*] secundum Dy. hæc distinctio locū habet in alias cōtracturo, alias tenetur consulens. ff. man. si remunerandi § si tibi. sed. §. loquitur in manda. non in consilio. & facit finis glo. & ibi [*consulens*] hic etiam distinguit Dy. an foret facturus, & tamē vtroque casu fatetur eum teneri. Distictio ista satis placet quo ad quantitatem pęnę. de homicid. sicut dignū ipse autem dicebat, quod qui consuluit alias facturo, aut præbuit consilium tantū, aut opem tm̄, aut consilium & opē. primo casu tenetur, quia non oportet laudando malitiam augeri. ff. de seruo cor. l. j. §. persuadere & C. de furt. si quis seruo. si opem tantū, sine cōsilio principali vel secundario, non tenetur. ff. de furtis. si pignore §. si ferramenta. si consilium & opem, non est dubium quod tenetur. ff. de ver. sig. sæpe. §. ita dubitatum. instit. de ob. quæ ex delict. §. ope.

QVAESTIO.

Hæc regula loquitur de dante consilium, & glo. in prin. & fin. pro ratione regulę ponit, quod is, cui datur, non tenetur illud sequi. Et circa hoc instemus propter iudices ecclesiasticos & sæculares, qui ad ferendas sentētias & interlocuterias recipiunt consultores iur. peritos de more Italico, quorum talium consilium si ꝯ ius esset, sequi non tenentur, etiam si de consensu partium illos assumpserunt, licet hoc casu quidam contra. de hoc vide in Spe. de requisitione concilii. in ver. quod si iudex. Ex hoc incidit quæstio disputata Paduæ per dominum Nicolaū de Matharel. qua quærebat, si iudex assimpsit tres consultores super diffinitiua quorū duo consuluerunt reum cōdemnādum, tertius absoluendū, & iudex absoluit, an valeat sn̄ia, cū statutū habeat non valere sententias, nisi latæ sint cum consilio sapiē-3 tum. Huic quæstioni præmittā talıam quæstionē Domini mei in legibus domini Martini, qua quærebat, si ordinarius tribus consultoribus assumptis ita pronuntiauit, de consilio talis condemno, & consilio talium absoluo. & lapsis decem diebus actor petit sententiam executioni mandari, an sit exequenda? Breuissime ad vltimam partem fiunt tres allegationes, & soluitur per quatuor rationes. Dicebat multis videri, quod sic, quia cum dixit, condemno. functus fuit officio suo. s. de offici. deleg. in literis. ff. de re iud. iudex. C. de pœnis. l. pœnam. nec potuit sententiam corrigere. ff. de arbi. l. arbiter. Item statim fuit ius actori quæsitū, quod sibi non potuit auferri. bene facit. s. eo. li. de elect. ab eo. & clemē. eo. ti. constitutioni. §. pen. in fin. allegabat ipse. ff. de stipulatione ser. l. j. §. si seruus cōmunis. non potuit mutare tenorē sententiæ. ff. de re iudi. l. actorū. Item duæ fuærunt orationes, & sic duæ sententiæ, ar. ff quando di. le. ce. l. ex his. ergo præmissis rationibus valuit prima. Refert ipse, quod multis videbatur cōtrarium, quia iudex se correxisse vr̄. dicendo statim post, absoluo. ff. de ma. te. l. Stichus. Item, cum de consilio duorum absoluerit, fuit standum consilio maioris partis. ff. de arbitri. idem si. §. principaliter. facit. ff. de re iud. duo ex tribus. facit regula. eo. tit. in obscuris. ponderando, quod absolutio sit sequenda in obscuro. Soluendo ipse tenuit sn̄iam ipso 4 iure nullā quatuor † respectibus, quia non imponit finem liti. ff. de re iudi. l. j. ff. de arbit. l. dicere. Item quia super vno articulo continere debet absolutionē tantum vel condemnationem, vt prædicta. l. j. super hoc tamē, quod scripsi de re iudi. cum inter. in vlt. glo. itē debuit esse certa. institu. de actio. §. curare. & quia continet contrarietatem. ff. eodem tit. vbi repugnantia. de testi. qui falso. C. de fide instr. scripturæ. s. de fide instru. imputari. & circa hoc vide, quod not. xi. q. iii. §. cum ergo subditi. & dixi de offi. or. si sacerdos. super gloss. penul. ¶Nunc ad quæstionē propositā redeundo, ad negatiuā j. & ii. ad affirmatiuam allegabo tria, subdens tertiū rationē. Tertio soluitur, & solutio declaratur, Quarto, de propositionibus, cum. & de, plene tractabo. Ad partem 5 ꝙ sn̄ia tn̄ valeat, allegat, ꝙ maior pars sapiētū repræsētat oēs. ff. eo. aliud. § refertur. ad munici. qđ maior. de ven. ispi. l. j. §. j. Quod ergo sine ꝯsilio maioris partis, & qđ plꝰ est, contra consilium factū est, non valet ex forma statuti. sunt ad hæc similia. ff. de acqui. hære. si quis mihi bona. §. si certa. de admini. tut. l. Titium. in princip. de insti. l. e. sed & si pupillus. §. conditio. de exerci. l. j. §. si plures. Secundo, cum statutum dicit sententiam ferendā cum consilio, intelligendū est de consilio consonante sententiæ, vt verba habeant effectum suum. ff. quod quisque iur. l. j. in fi. ne quis eum, qui in ius vo. l. pe. § docere. de cleri. non resi. relatum. Sic enim intelligit lex cōsilium. C. de legi. humanū. de appel. nominationes. C. de leg. l. pen. lib. x. & ar. C. de prædi. cur. l. fin. de suscep. & arca. l. exactores. eo. li. sic etiam intelligit lex consilium, cum dicit, factum furtum alterius consilio, scilicet cōsonante. ff. de verb. sign. sæpe. instit. de ob. ex delic. §. ope. & de fur. l. furti. §. consilium. Tertio, vbicunque lex ordinat consilium haberi, illud seruari voluit. in Auth. de iudi. §. fin. & in medio lit. §. j. ibi, si vero aliqua dubitatio. C. de appel. l. iubemus. ibi, & tamē dispositio &c. ad idem s. de offi. dele. venerabili. vbi consilium exponitur pro consensu. de offi. archipresbyteri. c. ii. de iur. calū. c. j. ver. verum. de immu. ec. aduersus. Ad idē. de foro cōpe. c. j. de his, quæ fi. a præla. nouit. & c. quanto. & forsan huius ratio est, ne consilium sit elusorium, vel lex, quę mādat illud haberi. C. de bo. quæ lib. l. fi. §. vbi. ff. de indic. si prætor. facit. s. de ma. contra. ꝯ interdi. eccl. c. j. s. eo. li. 6 de elec. commissa. § porro. ¶In † contrarium, quod iudex possit minoris partis sequi consilium, si sibi iustius videatur, sicut de testibus dicitur. s. de test. in nostra. ff. eo. ob carmen. in fi. vnde vna pars potest esse maior ratione numeri, alia ratione authoritatis, vt no. in l. si vnā. ff. de re iud. de ele. ecclesia nostra. ii. Ad idem inducitur secundo, quod iudex videtur computandus in numero consultorum, sicut & tabellio de numero testium. C. qui test. fa. pos. hac cōsultissima, in Authe. de fide instr. §. oportet. & princeps inter commilitiones. ff. de testa. mili. l. j. & facit de verb. signifi. familię. & vide quod no.

de

de concess. præben. post electionẽ. in iii. gl. & ff. quod cu iusque vniuer. no. l. plane, & sic cum essent pares, præualet sententia absolutoria. ff. de re iud. inter pares. Tertio satisfacit, quod non videtur iudex adstrictus ad consiliũ
7 † sequendum, vt hic in glo. & sic ponetur consilium ꝑ deliberatione. ff. de exercit. l. j. in princi. & hanc interpretationẽ suadet iuramentũ iudic. in authen. iusiur. quod præsta. §. & æquus ero. ibi, secũdum quod mihi visum. & c. & de iud. circa prin. ver. illi aũt. & ff. de arbi. Item si vnus. § idem, quod Pomponius. Item cũ lex voluit assessores assistere iudicibus, vt per eos, quæ sunt iur. explicẽtur. C. de assess. l. j. ff. de offi. asses. consiliariis. in Auth. de iud. in prin. non tamen voluit iudices teneri ad ipsorũ consiliũ seruandum, quod patet ex forma prædicta, & aliorum ẽt consilium vult requiri. C. de sen. ex breui. re. l. ii. quod tñ non est necesse seruari, si non videatur sibi iustum. simile de rescripto iudicis, in Auth. de iud. §. omnes. & in medio litis. §. si vero. Et quòd non sit necesse consilium sequi, videtur expressum. C. de senten. & inter. nemo. In prin. & ibi, consultationes & c. s̃. de arbi. cum olim. de elect. cũ in veteri. & potest esse ratio habẽdi consilii. quæ in præ. decr. cum olim. in glo. ii. & facit. eo. ti. dilecti. ibi, cõsilio roboratum. nã quod a pluribus quæritur & c. xx. di. de quibus. s̃. de offi. deleg. prudentiã. ff. de arbi. si in tres. & optime, quod scripsi. de consue. ad nostram. super prima glo. ¶ Soluebat Nicolaus, quod ex forma statuti tenebatur habere consilium, & si non haberet, non valeret sententia, sed ex quo habuit, satisfa-
8 ctum sit statuto, & si fuit inique † pronuntiatum, locũ habeant communia remedia, scilicet appellatio, & ꝙ iudex teneatur, qui fecit litem suam, & similia allegat. ff. de iudi. eum, quem temere. §. j. in Auth. de iud. §. si in medio litis §. j. ibi, si vero aliqua dubitatio, cum adiunctione præ. l. nemo, C. de sen. & inter. & per præd. decr. cum olim. & cum in veteri. Et est aduertendum, ꝙ
9 quandoque statuta hoc habent, quod iudex † teneatur sequi in pronuntiando consilium sapientum, quos assumpsit de numero suspecto, & tunc non procederet. Nicolai, Solutio, sed locum habere argumenta pri-
10 mæ partis. Remanet modo vnum † antiquum dubium an sit differentia in hac materia, vel simili inter has ꝓpositiones cum. & de scilicet, an cum consilio, vel de consilio sint diuersa in effectu, exempli gratia, habetur primum. de elec. ne pro defectu, secundum. de hære. vt cõmissis. ver. priuandi. Vinc. dixit in dec. pe. de consti. & Compo. ibi recitat eius dictũ, & Arch. s. eo. li. ne se. vac. c. vno. quod est differentia, quia primo casu sufficit requirere, nec est necesse sequi, super quo ẽt vide, qđ no. de elec. ne pro defectu, in glo. pen. secundo vero casu necesse sit sequi. ad primum de arbi. cũ olim. s̃. de re. licet. ff. man. idemque. §. si quis ea, vbi si mandaui geri negotia mea per procu. consilio Sempronii, & sunt male gesta, ipsi tenentur, & non Sempronius, qui non fuit adhibitus, nisi vt consulat & admoneat. vide, quod de
11 hac l. statim subdam. sic & † iudex assessoris & peritorũ consilium requirit. quandoque tñ sequi non tenetur, quia suo non assessoris periculo iudicat. C. de pœna iudi. qui ma. iud. l. ii. ¶ Ad secundũ inducit, quod plus videtur arctatus mandatarius per præpositionẽ, de, quasi consultoris industria sit electa. s̃. de offi. dele. c. vlt. quod de tali virtute præpositionis nil probat, dat simile. sicut aliud est rem esse in bonis, quam esse ex bonis, vt instit. vi bono. rapto. §. sane. facit de poe. dist. in. iiii. si ex bono. subdebat se putare consilium sequendum, cum præponeretur negatiua, puta, hoc non facias sine cõsilio episcop. s̃. de offi. deleg. venerabili. sicque posset intelligi ff. de suspec. tut. impuberis. in prin. vbi adolescenti permittitur durante cura accusare curatorẽ, dũmodo ex consilio necessariorum id faciat. quasi non permittatur, nisi illud consilium accedat, vel illud, ex, idem sonat, quod de, bene facit de ele. cum in iure. ibi, ex se, vel aliis
12 de gremio & c. Nam † ita dicere poterat, de se, vel aliis, & sic etiam faciet pro secundo dicto. Vel procedit: id ex illa dictione, dummodo, cui concor. s̃. de vsu pall. ex tuarum. in fi cũ concor. quas ibi posui, vt prædixi, allegata non probant, quod dr̃ de præpositione, de, vr̃ tñ, id probari. de æta. & quali. ad aures. in fi. vbi consilium cum præpositione, de, arctat. sed dic, quod absque illis verbis ille medicus erat arctatus, ita ꝙ illa verba non arctant, sed arctatum declarant. Est etiã sciendum, quod quidã legistæ, quod prædixi de præpositione, de, probant per præ. l. idemque. §. si quis ea, vbi tamen neutra præpositio ponitur, nec etiã ibi ponitur verbum consilii. sed dicit textus, ita demũ rata haberi mandauit, si interuentu Sempronii gesta essent. per quod vides etiam conditionaliter verba fuisse prolata. Idem dico de. l. j. §. si plures. ff. de exercito. quæ nõ facit, quia nec de ꝓpositionibus illis, nec de consilio ibi fit mentio, sed dicit textus, quod qui sic duos præposuit, ne alter sine altero gereret qui cum vno contraxit, sibi imputabit, cui concord. de testa. c. ij. in fin. s̃. eodem libro. fateor, quod in l. Titium & Meuium. ff. de admi. tu. in prin. ponitur verbũ cum consilio. Itẽ sine aliqua præpositione ponitur. eo. tit. quidam decedens. §. j. ibi, pater tutelã filiorũ consilio matris igitur gerendã mandauit, non minus officium tutorum integrũ erit, dicunt legistæ, illud ideo, quia mater iure veteri nõ erat, nec esse poterat particeps tutelaris officii. ff. de test. tu. iur. nostro. ¶ Satis videtur mirandum, quod de his præpositionibus, quando adiiciuntur consilio, disputamus, sed non si adiiciantur consensui, voluntati, authoritati, vel alteri actui. Non curamus. n. an dicatur cũ consensu, vel de consensu. primã habes. de offi. custo. c. ii. de iudi. causam. de his, quæ fi. a præla. cum apostolica. & c. seq. de iure patrona. nobis. de ecc. ædi. ad audientiam. j. cũ authoritate. habes. s̃. eodem li. de iudic. c. fi. Secundã. s. de consensu. de elec. in causis. ver. quia vero. & c. per inquisitionem. & c. sacrosancta. de offi. delegat. super quæstionum. post princi. de iureiurando. sicut. iii. de institut. cum venissent. de his, quæ fi. a præ. ca noscitur. alibi dicitur de voluntare, de elect. quod sicut. in fin. & vide, quod scripsi de præben. pro illorũ. super verb. magistrum. vide & circa hoc, quod no. in Spe. de arbit. §. fina. versicu. sed quid si dicatur, quod scripsi. de offi deleg. si pro debilitate. in gl. putat Innoc.
13 ver. redeundo. Item aduertendum, quod Papa † qñque dicit, habita deliberatione cũ fratribus. s̃. e. li. de immu. ecc. c. j. sed cum requirit fratrũ consilium communiter dicit, de fratrum nostrorum consilio. patet de ele. licet de vitanda. c. dudũ. ii. & c. in genesi. de off. leg. licet. de dilat. exposuit. de fide instru. cum Ioan. & lib. eo. de elec. fundamenta. §. vt ergo. de regu. non solum. de hæreti. super eo, & c. cum secundũ. de scisma. c. j. ver. valet. & ꝑ pe fi. de priuilegi. ne aliqui. & c. vt apostolicæ. de poen. c. vlt. in prin. ad idem in cle. de elec. ne Romani. de iureiur. Romani. §. quia igitur. de re indi. pastoralis. in fin. de sepul. dudum. ver. nos autem. de immu. ecc. c. j. de sẽ. excõ. c. j. Cum ergo in dec. j. de renun. li. eo. dicat, de fratrum nostrorum cõsilio, & assensu. & idem in dec. glo-
14 riosus. in fin. de reli. & ve. Iam patet, quod dictio, de † cõsilio. non denotat cõsensum, vel illud superflue fuisset additum, cui bene concor. s̃. eo. li. de pac. c. vlt. & de cle. ægro. c. vno. §. j. de censi. Romana. §. quod si. eo. li. ad idẽ præ. dec. vna. ne se. va. §. j. vbi dicit consilio, vel assensu. Item interdũ Papa dicit. solum de consẽsu. s̃. de cõsuetu. cum inter. per quod patet ista diuersa. C. de codicil. si idem, de decimis. ad audientiam. ad prædicta facit de sta. mo. capi. ii. in fi. coniuncta dec. si religiosus. ii. rñ. s̃. eo. li. de elect. per quæ patet, ꝙ istud de consilio positũ in fin. præ. decr. secundæ, non arctabat, nisi ad religionẽ. Item circa præpositionem de, primo sciendum est, ꝙ quandoque auget. ff. deposi. l. j. in princi. Item interdũ ponitur pro a ff. de furt. si is. qui. in fin. ibi, si stipulatus de te. i. a te. & eodem titu. l. fullo. ii. ibi, fullo si actione locati de domino liberatus est. i. a domino. Quandoq;

ponitur

ponitur, de, id est, pro in, anth. coll. ix. vt nulli ind. §. ne-
cessarium. ibi, nulla mulier de qualibet re includatur.
de. i. pro, dicunt et grammatici, quod p̄positio, de, signi-
ficat materiam, vt haec vestis est de lana, linoque cōtex
ta. de elec. cum cautam. quandoque originem, vt, iste
de iudęis origionem deduxit. de rescrip. cam te. ad idem
de spon. cap. j. qn̄que originē promotionis. vnde diaco
ni de se eligunt Arch. xxiii. dist. legimus. Quandoq; lo-
cum. sermo Helię ignem de cælo deposuit. de con. di. li.
re vera. circa fi. ad idem per totū ca. De præpositione,
cum, est sciendum, quod qn̄que ponitur, pro quando,
quandoque pro quia. vtraque patet. s̄. de commo. cap.
vno. ad primū. ff. depositi. l. Publia. in prin. ibi, cū vene-
ro. & C. eo. si quis. vbi gl. Ad secundū. ff. qui satisda. cog.
l. si arbitro. in prin. in ius vo. vt eant. l. vlt. Quandoque
sonat in pro. ff. de dolo l. rem quandam. qn̄q; ponitur
pro quamuis. C. de epi. & cler. cum clericis. in pri. Quā
doque pro in ff. de condi. inde. l. indebiti. in fi. sic potest
poni. ff. deposi. l. j. §. quæ depositis. ibi, equus, cū capistro.
& de mor. inse. l. negat. ibi, cū grauida. i. in grauida. Quā-
doque etiam ponitur pro, &, satis dixi de cel. mis. cum
Marthæ ver. alii vero. ibi inuenies dictum Ia. de Ra. q
dixit, quod præpositio, cum, sapit vim copulatiuę, vt po
natur, p &, & quoties ponitur inter illas res, quarū vna
non sit accessio alterius, vt inst. de le. §. si quis ancillas.
alias coniungit, si vna ad alteram accedit, vt ibi. & ff. de
pecul. le. in quatuor primis. l. & potest reddi ratio, quia
præpositio cum, designat vnitatem rerum, & coniun-
ctionem personarum, sed copula, &, licet copulet, ostē
dit tamen diuersitatem personarum, & rerum. & singu
la vt principalia comprehendit. ff. de vsusfr. l. si Titio. pa
tent exempla, de elec. quia diligentia. & c. cum in cun-
ctis. in prin. & post prin. & §. inferiora. & pp talē varieta
tē habēt qn̄que vim disiunctiuę. de hoc de rescrip. c. ij.

S V M M A R I V M.

1 *Defensionum accumulatione an & quando uti liberum.*
2 *Causas plures cumulare an liceat in causa appellationis interiectę a diffinitiua.*
Et quid in causa principali.
3 *Exceptionibus pluribus an & quando possit quis uti.*
4 *Homicidium qui primo negauit se perpetrasse, & conuictus dicit se fecisse ad sui defensionem, an audiatur. & num. 6. 8. 10. 11.*
5 *Confessionem erroneam an liceat reuocare. Negotio etiam nondū finito. & nu. 12.*
7 *Contraria allegans non auditur. Limita in teste se incontinenti corrigente nu. 9.*
13 *Fori declinandi ratio super homicidio commisso.*

R E G V L A XX.

NVllus pluribus defensionibus. Quid de accusationibus & an plures ciuiliter pro
poni possunt, & tractatū cumulationis, quæ tunc est,
quando primo iudicio pendente eadem res petitur ex
alia causa, vel petitur alia res ex eadem causa, plenissi-
me prosequitur hoc Dy. solas autem regulas aliquan-
tulum declaratas hic describam. & ad alia remittam, vt
in prin. huius ti. dixi, ad scripta Dy. decidenda nō inten
dam. Dicit aūt, quod regula cumulationis permittēdę
sic tradi debet copulatiue, vbi sunt actiones non cōtra-
rię, & q̄ electione non tolluntur, & in prima, quarum
absolutoria non parit exceptionem rei iudicatæ in se-
cunda, ibi admittitur cumulatio. Cum vero tractatur
1 de accumulatione† impedienda, traditur regula disiun-
ctiua, & hoc modo, vbi plures sint contrariæ actiones,
vel quæ electione tolluntur, vel in quarum prima abso
lutoria lata parit exceptionem rei iudicatæ in secunda
ibi repellitur cumulatio. declarat primam per illud ge-
nera. e, nō debet expectari casus, cuius nil operatur euē
tus. ff. de fidein. l. pe. ad Vel. l. aliqn̄. sed certum est, quod
mutata persona, vel re, vel causa petendi, absolutio pri
mæ petitionis non parat exceptionē rei iudi. vt no. s̄. de
excep. c. pen. vbi vide in fin. pe. gl. ergo impediri nō dēt
secunda pendente prima. Secundo sic, existens in Spe.
dubia non debet esse melioris conditionis, quam is, qui
in spe certa, allegat. ff. de compen. l. vlt. & de acqui. hær.
cum, qui duobus. de leg. iii. l. j. in princi. sed absolutus in
prima est in spe certa, non absolutus est in dubia, sed si
diceremus contrarium primæ regulæ, quam præmisit,
melioris conditionis esset non absolutus, quam abso-
lutus. quod esse non debet, vt præmisi, maxime, quia nō
solet actor litem contestando suam conditionem fa-
cere deteriorem. ff. eo. titu. non solet. quam vide. ∫. sub
hac litera. & ff. de nouat. l. aliam. ergo & c. Item æquipa-
2 rando† pendentiam litis principalis, & causæ app. facit
clemen. de testi. in testibus. cum in causa ap. interiectæ
a diffinitiua liceat plures causas ostendere, vel cumu-
lare, ex quibus probetur iustitia ap. ff. de app. l. eio. & satis
not. de appel. cum causam. in vlt. glo. sic ergo licebit &
in causa principali plures causas cumulare, ex qb⁹ om-
nibus vel ipsarum aliqua appareat locum habere con-
demnationem, hoc tamen intelligas, vt dr̄. s̄. eo. li. de re
iud. abbate. Lau. dicit adhuc eandē posse probari per §.
minus insti. de act. textum intelligendo, prout iacet. &
de doli excep. apud Celsum. §. item quæritur. Item per
l. vlt. C. de ap. & per l. si autem. ff. de excep. & per l. j. §. qd
autem. ff. quorum leg. ¶ Ad secundam regulam probā-
dam adducit, certum est, quod vbi sunt actiones cōtra-
riæ, posita vna intelligitur altera remota. C. de fur. l. j. si
seruus exter. l. j. C. de codicil. l. fina. Item si electione tol-
luntur, vna electa tollitur altera. s̄. eo. li. de elect. vt quis
duas. vbi de hoc & de postul. c. vno. ¶ Tertio constat, q̄
qn̄ sunt duæ, in quarū prima lata sententia parit excep.
rei iudica. in secunda repellitur cumulatio. ff. de excep.
l. si fund. & l. fundi. Ex quibus patet prædictas duas regu
las, quarum altera permittit cumulationem, altera ne-
gat, veras esse. Demum solutis multis contrariis mate-
riam specialius distinguo prosequitur, & hoc omis-
to. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla, ex-
ponit regulam etiam in exceptionibus contrariis. xi. ca
sus excipit tertio interserit de electionibus & actionib⁹,
& remittit. quarto obiicit ad id quod dixit de contra-
riis, & ponit quatuor solutiones. & quālibet impugnat.
demum soluit distinguendo, subdens aliam solutionē,
quam non approbat. quinto no. remittit, & concor. al-
legat. In j. gl. ibi [*nemo ex his.*] legi, qui negat se debere,
prohibetur. alia defensione vti, nisi lex impediat. quod
& c. & ibi [*nemo*] sequit. prohibetur pluribus exceptioni-
bus vti, quamuis diuersæ sunt. & ibi [*de compensat. l. ult.*]
negans debitum per testes conuictus non compensat.
& ibi [*§. studium*] ponit casus authen. ꝯ qui propriam. &
ibi [*§ illud*] negans rem fuisse in bonis debitoris, conui-
ctus de mendacio possessionem perdit. & ibi [*cum res*]
frustra donatarius ab hærede donatoris rem emit, cū
rei propriæ emptio non consistat. & ibi. l. j. vide in præd,
c. si quis duas. in vltim. glo. & ibi [*sed nec impubes.*] substi-
tutus directe filio impuberi, eo mortuo cōtra matrem
impuberis agentem de inofficioso dicit testamentum
illud fuisse patris. frater testatoris dicit illud fuisse filii.
3 ¶ In j. glo. ibi [*se soluisse*] de hoc vide in† Spec. de excep.
§. viso. versi. sed quid si debitor. & ibi, in versi. te. tractant
de creditore, qui negat se numerasse & pignus recepisse
cum ab eo pignus reperitur, & ibi. [*§. illud*] dicunt com-
muniter doctores, quod in his omnibus ratio est spe-
cialitatis, vt puniatur mandacium. Sed secundū id in
omnibus exceptionibus contrariis erit reperiri menda
cium. Quare distinguit Dy. aut exceptiones, quæ viden
tur contrariæ, proponuntur conditionaliter, quod licet
vt ∫. in gl. aut simpliciter, & tunc, aut est possibile pri-
mam assertionem rei concurrere cum secunda, idest,
quod in vtraque continetur, simul potest verum esse,

&

& tunc simul & diuersis temporibus proponi possunt, vt hic.& in concordan.aut non est possibile primam p currere cum secunda,idest,vtranque veram esse simul, tunc non audietur,vt in contrariis.& ibi[§.*eligere*]nec valet,si dicas,idem debere dici in exceptionibus,in quibus reus est actor.ff.de exceptio,l.j. §. quod in actionibus.& est ratio,quia rei fauorabiliores sunt,quam actores,quia in potestate actoris est agere,sed cõuenire non est in potestate reorum,ff.de doua.l.pure. §.fina. Dy.& ibi sic intelligitur decret,vide quod ibi dixi super fi. autepenul.glo.

QVAESTIO.

4 Quæstio breuis hic formatur,quam † olim disputaui de accusato,vel inquisito de homicidio, qui negauit se homicidium commisisse,quo contra eum probato, dicit se id fecisse ad suam defensionem, quærebatur,an debeat audiri? Ad affirmatiuã allegantur. vj. & dr̃ esse casus.Secundo in contrarium alia vj.Tertio datur solutio distinguẽs. Quod audiri debeat,videtur ex eo,ꝙ rei fauorabiliores sunt, quam actores. & promptiores esse debemus in absoluendo,quam in condemnando.s̃.de probatio.ex literis ff.de actio.& obli.l.Arianus.hoc eo.ti.cũ sunt partium.Item pœnæ sunt moliendæ potius, quam exacerbandæ,eo.ti.in pœnis.& ibi concor.Secũdo,quia probationũ facultas non est angustanda.de testi.co.c.fin.s̃.eo.lib.de hæreti. in fidei. & C. de hæreti. l. qm̃.& hoc fieret,si innocentia probari non posset.ꝯtra illud de limo,licet.& c.per tuas.Tertio, videtur esse casus.ff.de noxa.electio.§.neque hæredi.nec in hæredem danda est actio in eo,quod defunctus mentitus est, vbi etiam dr̃,quod qui negauit seruum in sua potestate esse,poterit postea id fateri,si lis contest.non est.& etiam post litẽ conte.si minor esset.Quarto constat,quod reo

5 † singulariter licet vti contrariis,vt hic in gl. Item regulariter erroneã confessionẽ reuocare licet negotio non dum finito,supra de cõfes.c.iii.C.de iur.& fac.ign. l. error.s̃.eo.li.de resti.in inte.c.ii. hic aũt non est finitum negotium. ergo reuocare, vel contrarium dicere licet. Quinto,qui negauit de se vel aliis veritatem coram inquisitoribus hæresis,negationem illam reuocare põt, s̃.eo.li.de hære.accusatus.§.licet.Item accusatus, qui negat,postea auditur confitendo.de eo, qui cogn. cõsan.

6 vxo.suæ.veniens.ii.ergo &c.Sexto,cum talis † propositio expresse sit iur.non prohibita.ergo intelligitur permissa.xxviii.quæstione.j.iam nunc.post princip.xxx.q.iii.c.fina,& qõ.iili.c.vlt.C.de collatio.& dato quod iste esset periurus,in illo tamen iure non prohibetur se defendere,imo defendet & ecclesiam suam. de exceptio. dilecti.Præeligenda est etiam hæc pars,quia humanior saltem,vbi non est ius expressum.de transactio.c.fin.facit.C.qui bon.ced.pos.l. fina. Vltimo pro hac parte vr̃ casus,s̃.de solut,c.vl.ff.de probatio.cum de indebito. in prin.¶In contrarium inducebantur tunc decem argumenta de decem casibus,quibus etiam reus non audiẽ allegans contraria,quos prosequor,qui notati sunt hic post princi.glo.& ff.eod,nemo ex his. Secundo ad hãc

7 † partem faciunt omnnia,quæ prohibent audiri allegãtem contraria,de appel.solicitudinem. in fi. vbi videas in vltima glo.C.de iur.l.j.ff.qñ appella.sit.l.ii.cũ sequenti.& quod sua quisque voce &c.s̃.de probatio. per tuas.

8 C.de non numc.pecu.generaliter.Tertio publica † vtilitas suadet puniri malefacta.s̃.de senten. excõ. vt famæ cum concordan.j.iii.iiii.glo. & statim punienda sunt, cum reis negantibus claruerint.xxiiii.q.iii.ecce.de pœ. distin.i. Adam ergo &c.Quarto multum facit ad hanc partem.de accu.cum dilecti. vbi patet, quemadmodũ excusationes inquisiti, quæ perimant confessionẽ eius admitti non debent,eadem ratione non admittentur excusationes,quæ perimant negationem,qualis est ista de qua quæritur,licet aũt arguere de confessione ad negationem,cum,quoad contestationẽ litis & sñiam validandam,harũ sit idem effectus,de hoc de electio. dudũ,ver.licet,de litis cõte.c.vno Quinto,respõsiones istæ q̃ in delictis excusandis ꝯrietatem inferunt, non solũ nõ recipiuntur,sed etiam illas facientes punientur. de tempor.ordi.dilectus.facit, vt ec.bene.c.vno,de pœnis. sup

9 his.Sexto contrarietas † non recipitur in teste, nisi qd dixit per errorẽ,incontinenti correxerit.de testi. co.præterea.Sed iste non incontinenti correxit ,sed probationem criminis expectauit, vt ponit thema. in quo non modicum interest aduersarii,vel iudicis inquirentis. s̃. de dolo.sententiæ.de procura.auditis.¶Solutio,vt tunc

10 † dixi,inueni doctores varios pro & contra tenentes. & pro vtrisque facit æquitas , mihi videtur, quod si accusatio vel inquisitio fuit formata de illo , qui aggressus fuit Titium,& occidit.& ipse negauit,ꝙ potuit.ix. dist. si ad sacras.ff.de re.dub.l.i is,qui ducenta.§.vtrum.& no. s̃.eod.li.de confes.c.ii. in glo.parua. licite postea dicere poterit se ad sui defensionem occidisse,cum cesset contrarietas,sed sibi caueat, quando ante publicationem testium hoc probet,si intendit id probare per testes. & hoc dico,si articuli sibi traditi, vel publicati fuerant de homicidio facto per insultum,vel aggressuram , nam post publicationẽ super directe cõtrario,quale est istud non audiretur,quicquid tunc allegarẽ. Patet hodie in clemen.de test.c.testibus.sed si capia ignorasset sine sua culpa,tunc secus,vt scripsi post Inno. de test. ex tenore. vbi vero simpliciter negauit homicidiũ, aut fecit hoc litem contestando,vel respondendo accusationi,vel inquisitioni , aut id dixit excipiendo.In primo casu non vr̃ audiendus postea,quod ad sui defensionem occiderit per iura secundo allegata,& per decr.vlt.s̃.e.li.de iureiur.non ob.§.neque hæredi.sed facit pro, quia loquitur de negante ante lit.contesta.qui euadit pœnã confitendo,qua alias teneretur in solidum,vt eo.tit.l.quoties. §.prætor.quam allegat glo.& l.si seruus depositus.in fin. in hoc ergo,quod post lit.contestatam nõ euadit. facit pro.In decr.is,qui.& in l.cum de indebito,punitur negans,& prouidetur actori ex falsa negatione grauato. sed in isto casu si admittitur , qui negauit, nulla ipsius rei punitio & nulla actoris prouisio.Item ibi, si negãs solutionem sibi factam,statim illa probata cogeretur reddere,certum est,quod postea debitum petere posset. Expedientius ergo est negotium tali compendio expe-

11 diri.s̃.eo.li.de re iudi.abbat.ad fin.In decret.† vlt.de confes.tractatur de reuocanda negatione,in qua non cadit error probabilis.de rescriptis,ab excommunicato. Qđ dicitur quinto,negantem confiteri † posse, fateor , quia

12 illud est contra se,& pro aduersario vel iudice. facit de electio.dudum.ii.ad fin.Quod dr̃ sexto ,piurum defendere se posse,fateor,sed non repellitur ex eo capite , vel ex crimine,sed pp contrarietatẽ,vt dixi aliorum cõtrariorum,solutio patet per allegata. Secundo vero casu,

13 scilicet cum id negauit † excipiendo.puta,quia forũ declinando,negabat se in iudicis territorio occidisse , ꝙ fieri potest,super quo vide,quod scripsi post Inn. de rescrip.super literis,in vl.gl.ver.quærit Inn.& s̃.e. li. de fo. cõpe.Romana.§.contrahentes.in gl. si ergo , & hoc in Spe.de cõpe.iudi.adi.§.j.ver.sed pone aliquis, tunc dico quod licet ad fundandam iurisdictionem sit probatũ eum ibi occidisse,audietur in principali excipiens, ꝙ ad sui defensionem id fecit,per hãc regulam exceptionem.eodem titu.& per vtrobique notata. & sic cõcordat,quod dicebatur quarto,& sustinemus hanc humaniorem viam,vt dicebatur vj.suffragante iure,quod permittit excipientem vti contrariis.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literæ N.sunt hæ.

Vlpianus. *lex* VI.

Non vult hæres esse,qui ad alium transferre voluit hæreditatem.

Idem *Lex* XIII.

Non

Nõ vr̃ cœpisse, q̃ p exceptionẽ remouetur a petitione.

Idem *Lex* XXII.

Non debet cui,qđ plus est,licet,qđ minus est,nõ licere.

Paulus. *Lex* XXVIII.

Nec ex prætorio,nec ex solenni iure priuatorum conuentione quicquam immutãdum est,quamuis obligationum causæ pactione possint immutari,& ipso iure & per pacti conuenti exceptionem,qa actionum modus,vel a l. vel a prætore introductus priuatorum pactionibus non infirmatur, nisi tunc cũ inchoaretur pactio,inter eos conuenit.

Idem. *Lex* XXXI.

Nuptias non concubitus,sed consensus facit.

Idem. *Lex* XXXVI.

Nihil tam naturale,quam eodem genere quodque dissoluere,quo colligatũ est. ideo verbo.obl.verbis tollitur.nudi consensus obligatio, ɔ̃trio sensu dissoluitur.

Idem. *Lex* XXXVIII.

Nemo qui condemnare non potest, absoluere potest.

Idem. *Lex* XLII.

Non debet actori licere, qđ reo nõ pmittitur. In obscura re melius est fauere repetitioni,q̃ aduẽtitio lucro.

Idem. *Lex* XLIIII.

Nemo ex his,qui negant se debere,prohibetur ẽt alia defensione vti, nisi lex ĩpediat. Quoties ɔcurrũt plures actiones eiusdẽ rei nomine,vna tñ qs experiri dẽt.

Idem. *Lex* XLVI.

Neque pignus,neque depositum,neque precarium, neque emptio,neque locatio rei suæ consistere potest.

Priuatorum conuentio iuri publico non derogat.

Caius *Lex.* LII.

Non videtur quisquam idem capere, quod ei necesse est alteri restituere.

Vlpianus. *Lex* *LIII.*

Non vr̃ defendere non tñ qui latitat,sed ẽt is,q negat præsens se defendere,aut nõ vult suscipere actiones.

Idem. *Lex* LV.

Nemo plus iuris ad alium transferre põt,q̃ ipse habeat.

Idem. *Lex* CX.

Nullus videtur dolo facere,qui suo iure vtitur.

Idem. *Lex* LXXI.

Nemo potest gladii potestatẽ sibi datam, vel cuiuscunque alterius coercitionis ad alium transferre.

Papinianus. *Lex* LXXV.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

Idem. *Lex* LXXVI.

Nemo potest mutare consiliũ suũ in alterius iniuriã.

Idem. *Lex* LXXVIII.

Non videtur rem amittere,cuius propria non fuit.

Paulus *Lex* LXXXVII.

Non solet deterior fieri conditio eorum,qui litem cõtestati sunt,quam si non essent, sed plerunq; melior.

Idem. *Lex* LXXXVIII.

Nemo enim in persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. Denique post litem cõtestatam hæredi quoq; pspicitur,& hæres tenetur ex oib. causis.

Scæuola. *Lex* XCIX.

Nulla intelligitur mora fieri,vbi nulla petitio est.

Vlpianus. *Lex* XV.

Non solent,quæ superabundant,vitiare scripturas.

Idem. *Lex* XVI.

Nemo dubitat soluendo videri eum,qui defenditur.

Venuleius. *Lex* C.

Nõ põt videri ĩprobus,q ignorat,quãtũ soluere debeat.

Paulus. *Lex* *CIII.*

Nemo de domo sua inuitus extrahi debet.

Paulus. *Lex* CX.

Nullum crimen patitur is,qui non prohibet, cum prohibere non potest.

Idem. *Lex* CXVIII.

Nihil interest ipso iure,quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.

Vlpianus. *Lex* CXVIII.

Nihil consensui tam contrarium est, qui bonæ fidei iudicia sustinet,quam uis atque metus, quem comprobare ɔtra bonos mores est. Non capitur, qui ius publicum sequitur.

Non videntur consentire,qui errant.

Idem. *Lex* CXX.

Non vt ex pluribus causis deberi nobis idem potest,ita ex pluribus causis idem potest & nostrum esse.

Idem. *Lex* CXXVIII.

Non videntur data,quæ eo tempore, quo dantur, accipientis non fiunt. Qui iussu iudicis aliquid facit, nõ videtur dolo malo facere,quia parere necesse habet.

Vlpianus. *Lex* CXXXI.

Nemo iõ obligat̃,qa recepturus est ab alio,qđ p̃stiterit.

Idem. *Lex* CXXXVII.

Non est singulis concedendum, quod per magistratũ publice fieri possit, ne occasio sit maioris tumultus faciẽdi. Infinita æstimatio libertatis & necessitudinis.

Celsus. *Lex* CXLVII.

Nihil peti potest ante id tempus,quo per rerum naturam persolui possit, Et cum soluendi tempus obligationi additur,nisi eo præterito,peti non potest.

Idem. *Lex* CLII.

Naratius consultus,an quod beneficium dare se quasi viuenti Cæsar rescripserat,iam defuncto dedisse existimaretur,respondit non videri sibi principem, qđ ei quem viuere existimabat,concessisset, defuncto ɔcessisse. quem tamen modũ esse beneficii sui vellet, ipsius æstimationem esse.

Iabolenus. *Lex* CLIX.

Neque in interdicto,neque in certis,causis pupillo nocere oportet dolũ tutoris,siue soluẽdo est,siue nõ est.

Idem. *Lex* CCLX.

Nõ p̃t dolo carere,q iperio magistratus nõ obtẽperat.

Vlpianus. *Lex* CLXXII.

Non alienat,qui duntaxat omittit possessionem.

Paulus. *Lex.* CLXIII.

Nemo plus cõmodi hr̃di suo relinqt quã ipse habuit.

Vlpianus. *Lex* CLXVI

Nemo alieno nomine agere potest. Temporalis pmutatio ius prouinciæ non innouat.

Idem. *Lex* CLXIX.

Nemo prædo est,qui precium numerauit. Locupletior non est factus,qui libertum acquisierit.

Cum de lucro duorũ quæritur, melior est cã possidẽtis.

Paulus. *Lex* CLXXII.

Nihil dolo creditor facit,qui suum recipit. Cum principalis causa non consistit,nec ea quidem, q̃ sequũtur,locum habent.

Vlpianus. *Lex* CLXXXIII.

Nunquam actiones, præsertim pœnales de eadem re concurrentes,alia aliam consumit.

Idem. *Lex* CLXXVII.

Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur a debitore,sed cũ quid de bonis diminuitur. Nemo ex suo delicto meliorẽ suã ɔditionem facere potest.

Paulus. *Lex* CVIII.

Non omne quod licet,honestũ est. In stipulationibus id tempus spectatur,quo contrahimus.

Vlpianus. *Lex* CLXXXXVIII.

Nemo videtur fraudare eos,qui sciunt,& consentiunt.

Paulus. *Lex* CXIIII.

Nemo dãnũ facit,nisi q id facit,qđ facere ius non hẽt.

Idem. *Lex* CCVIII.

Non potest videri desijsse habere, qui nunquã habuit.

SVMMARIVM.

1 *Odia quando restringenda,item,quando amplianda.*

2 *Episcopum scienter eligens mutilatum,bigamum,vel excommunicatum,num canonicus incurrat pœnas priuationis & suspensionis.& nu.6.7.10.12.& 14.*

3 *Episcopatus dignitate qui excludantur iure.*
5 *Scientiæ & personæ defectus, eodem ne iure censeatur in dignitate episcopali. & nu. 13.*
8 *Bigamis scienter eligens, nũ incurrat pœnã, & priuetur electione.*
9 *Eligens suspensum, potest iterum eligere.*
11 *Concilij Lateranens. summa & mens super eligentibus & inhabiles personas ad ecclesiastica beneficia.*
15 *Decretal. postquam intellectus.*

REGVLA XV.

ODia restringi. Io.mo. ponit exẽplũ p id, qđ post eũ de dictione, bñficiu, dixi.š.eo.li.de sẽ.ex. si ciuitas.in fin.primi rũ.Iiẽ p.l.ff.de le.j.q si 1 abus.§.1.Dy.ponit p decr.statutũ.š.e.li.de electionibus. Itẽ pactũ liberatoriũ de nõ petẽdo ipso iure tollit nãlẽ. ff.de sol.Stic.§.nãlis.Sed pactũ de petẽdo, qđ est obligatoriũ, nõ tollit illã ipso iure.ff.de pac.si vnus. §. pactus ne peteret, & hoc iducit rõ huius regulæ.¶ Prima gl.ponit exẽpla & ꝓsegt illa.scđo adducit regulã ad solutionẽ vni⁹ ꝯrii.iii.ad qstionẽ. ¶ In j.gl.[*cũ quidã*]illa forma recipit ĩ istituẽdo, q̃ nõ recipit in exhæredãdo. vt ĩ fundo hæres esto, ĩ fundo ex hæres esto, ibi[*sed si ẽt*]pꝫ Ma-
1 cedonianũ statutũ ĩ pẽnã creditorũ.¶ In j.gl.† ibi[*cũ qdã*] ꝯ.ff.de his, q no.ĩfa.l.ii.§.exerciiũ.vbi odiũ ampliaẽ. Solutio.aut ex vtraq; parte fauoris & odii versaẽ ius publicũ, aut ex vtraq; parte priuatũ, aut ex altera publicũ, priuatũ aũt ex altera.pmo & scđo casu locũ hẽt regula.In tertio ꝑferẽ ius publicũ, siue verseẽ ex parte odii, siue ex pte fauoris, vt ĩ ꝯrio scđ Dy.solebat dicere, illud spãle fauore reipublicæ, & ne milites militiã deserant. ¶ Rõ est.Dy.q̃a fauor publicus ꝑfertur vtilitatibus singulorũ.C.de priui.l.vtilitas publica.& Auth.de re.& ea, q̃ pa.§.q̃obiẽ. coll. iii. Sed ad solutionẽ opponiẽ, ĩ maleficiis puniẽdis versatur fauor public⁹.de sẽ.exc.vt famæ. & tñ delictorũ pẽnas benigna ĩterpretatione molimur vt ĩ regula.in pẽnis.cũ suis cõc. Rñdet Dy. ꝙ fauor publicus vult puniri maleficiũ, qđ ꝯstat esse ꝯmissũ, sed in dubio vel cũ incerta est criminis qualitas, locus est regulæ ꝯriæ, vt ibi dixi.potius.n.clemẽtiæ, q̃ seueritati iudicantes paratos esse oportet.ff.de pœ. respiciẽdũ.circa prin. Ad idẽ.xxvii.q.vii.allegant.& p eũdẽ modũ soluitur lex.ii.§.j.ff.de suspe.tut.Nã licet fauor publicus suadeat remoueri tutores, q suspecti sunt, e.ti.l.1.§.ꝯsequẽs. vbi tñ de remotionis iam factæ causa dubitamus.recipimus minorem, & hoc non lędit ius publicum.

QVAESTIO.

Hæc rła facit ad q̃stionẽ, quã disputaui sic ꝓpositã.
2 Mutin.†canonicus sciẽter elegit in suũ epm q̃udã mutilatũ, vel bigamũ, vel excõicatũ.q̃ritur, an ex eo pẽnas ꝯcilii Late.priuationis, s.& suspẽsionis ĩcurrat? Ad affirmatiuã ĩducã.vii.rõnes, & duas gl Scđo, in ꝯriũ alias v. Tertio duo prima mẽbra soluã, dicẽs q ꝯcordãt. ĩ quarto distĩguã, & ꝯriis rñdebo. Primo igiẽ assumã affirmatiuã, cuius fauorabilior est ꝓbatio. de ꝓbationi. ad nostrã. & ꝙ pœnas incurrat, sic ꝓbo. Bygamus ꝓhibetur
3 ab Apostolo.j.ad Timo.iii.& ad Titũ.j. ꝓhibetur a canone.xxvi.di.p totũ.& a lege. In Aut.de sanctis. episco. ĩ prin.coll.ix.mutilatus & corpore vitiatus ꝓhibetur. l. veteris testamẽti.Leuitic.xxi.& can.lv.di.p totũ. de cor. vici.p totũ.& ꝑ.l.p approbationẽ.sꝫ illegitim⁹ & minor. xxx.ꝓhibetur lege positiua tñ. si ergo infringens legẽ positiuã incurrit illas pœnas, fortius incurrere debet veniens ꝯ legẽ diuinã, & positiuam.facit, qđ notaui post Ho.de ꝯsang.& affi.ꝙ sup his.durũ.n.est, omnẽ legẽ infringere.q si.sint le.p venerabilẽ.in fi. Secundo, pœna
4 †priuationis debet ẽt ex minori delicto, vt patet. s. e. li. de ele.c.ii.eo.ti.quisqs ex negligẽtia. eo. ti. ne ꝓ defectu. sed in maioribus delictis maiores pẽnæ debẽtur.xxiiii. q.j.non afferamus.de sta.re.ea, q̃ cũ suis ꝯcor. tẽ fortius puniri dẽt dolus, q̃ negligentia de ele.nihil. de rescript. sup literis.de crimine fal.ad falsariorũ.in fi.ar. aũt a minori in delictis, q̃ ad eũdẽ finẽ tendunt, vr̃ probabile & necessarium, vt in l.si qs nõ dicã canõ.de pœ.di. prima, & si fateri nolles, ꝙ in casibus quæstioni esset maius delictũ, saltẽ fatearis, ꝙ est æquale ex identitate igitur rõnis eiusdẽ, q̃ subest in casibus q̃stionis, sicut in casib⁹ in ꝯcilio expssis.dices in his idẽ iuris qđ illis, maxime cũ simul & ab eodẽ manauerint ꝓhibitio bigami, criminosi, & illegitimi, qđ ergo de vno dictũ &c. de cõsti. trãslato.ad hoc de trãsla.inter.de ꝯfir.vti.vel iuti.cũ dilecta. ff.ad l.Aqui.illud.cũ ꝯcor.Tertio ꝓbatur ẽt sic, certũ est, ꝙ interpretatio principis necessaria est. Interpratio vero magistrorũ ꝓbabilis.de hoc satis xi.q.i.§.ex his de postul.c.j.C.de le.l.j.sed licet ꝯciliũ cũ in cunctis.certas dignitates exprimat, iura postea gñaliter de omni dignitate loquũtur ꝙ patet.de ele.scriptũ.ad fi.e.ti. ppetuo.& c.quãq.& c.si cõpromissarius.li.e. magistrat⁹ vero interpretatio patet maxime ex gl.vl.dec.cumana. de elect.ex no.p Inn.& Ho.de postul.gratũ. vbi dant regulã, quoties electio est nulla ex vitio psonæ sciẽter electæ priuati sunt eligentes.Quarto nõ vr̃ q̃stio dubia, cũ ẽt patronus ad regimẽ capellæ ꝓhibitũ p sacras regulas eligens sit priuatus, fortius ergo canonicus iste ꝯ sacras regulas eligens epm.primũ ꝓbatur in Auth.de sanctis. eps.§.si qs oratoriũ.de hoc no.de of.or.cũ nos.Quinto,
5 si pœnæ † debẽtur eligenti sciẽter indignũ .s. patiẽtẽ defectũ sciẽtiæ, ergo & patientẽ defectũ psonæ, cũ hæc duo æquiparentur, de elect.si forte.& c.ab eo. eo. lib. de verb.sig.cõstitutionẽ.facit ad hoc lv.di.priscis. Nã cõciliũ punit †eligentẽ, q nõ est vitæ cõmendabilis, vt dr̃ bi-
6 gamus & mutilatus, qđ ꝓbat ille canõ.ergo locus est canõ.pœnę.Sexto facit ꝓ hac parte dec.bonæ.j. ibi. n. ex casus dec.cũ in cunctis. vr̃ qs ex delicto priuatus potestate eligendi.Multũ facit dec.dudũ.ĵ.eo.ti.nã certũ est, ꝙ de defectu ordinũ nõ facit ꝯciliũ mentionẽ, attamẽ talẽ eligẽs priuatus est potestate eligẽdi, & trãsit ad pauciores, vt ibi ꝓbatur.Idẽ ergo in aliis defectibus nõ expssis, maxime, cũ illud sit minus, & facilius possit tolli, de inst.c.i.de p̃bẽ.si p pauperibus.li.eo.Septimo multũ ẽt facit dec.si postq̃.de elect.§.fi.li.eo. vbi p modũ declarationis dr̃ ꝯstitutionẽ pẽnalẽ.š.e.ti.cupiẽtes.locũ hr̃e ĩ casibus in cõstitutione nõ expssis, vbi subest eadẽ rõ.facit ẽt, qđ no. de ele.exc.si celebrat.de eo, q sciẽter eligit excõicatũ minori, & qđ notat Vin.de eo, q elegit furiosũ de spõ.dilectus.vt ibi scripsi post prin. Ex qbus cõcluditur, hũc canonicũ pœnas cõcilii incurrisse.¶ In ꝯriũ
7 inducitur, ꝙ†cũ certi casus & certæ psonæ in cõcilio exprimantur, quatuor.s.pp quas sciẽter electas locus est pœnis illis.In aliis casibus nõ expressis cessabunt pęnæ, cũ nõ excedãt casus expressos, nec in illis, quæ ipso iure infligũtur, sit arguẽdũ ad similia.de pœ.di.j.§.pœnæ. ff. de pœ.l.pę de ele.statutũ.& de sen. exc.is, q in ecclesia. li.e. sunt de hoc regulæ vtroq; iure traditæ.eo.ti. in pœnis.ff.e.ti.factũ cuique.§.fi.hoc dictũ multũ corroborauit dec.si cõpromissarius.de ele.e.li.§. restringitur.p qđ patet, ꝙ nõ solũ in pœnalibus fit stricta interpretatio, vt s.pœnæ locũ nõ habeant in casibus nõ expssis, sed ẽt ne tã late sumant, sicut habere posset significatio verborũ.Cũ.n.ꝯciliũ dicat, delinquentẽ suspensũ a beneficiis simpliciter.§.ille determinat illud intelligendũ de
8 beneficiis ipsius ecclesiæ.Secundo pro hac parte† satisfaciunt decr.sup eo.de biga.vbi ordinans bigã.priuatur p sñiam decr.tã literis.de testi. vbi, q elegerant bigamũ post cassationẽ electionis iterũ eligunt.decr.postulastis de cleri.ex.vbi cõferens bñficiũ excõicato p sñiam, ;vr̃ priuandus potestate cõferendi.Tertio multũ faciũt iura vetera post cõciliũ edita, q̃ tractant de hac pœna, q̃ iura loquũtur solũ in casibus in concilio expressis. Nã capitulũ, cũ Vinton.& c.innotuit, de illegitimo loqtur capitulũ, congregato.de illiterato.capitulũ, p inqsitionẽ de criminoso.quos casus omnes exprimit cõciliũ.
9 Quarto istud idem† satis probant quo ad p̃latos inferiores, de elect.cũ inter R.ad fi.& qđ ibi no. de cõsue. cum dilectus.per quæ patet, ꝙ eligens suspensum, non est priuatus

tuatus potestate eligendi, sed iterum eligit. Ad hoc idẽ de postu.c.j.in fi.vbi si tollatur gl.& non inferatur vis literæ.patet eligentes vel postulãtes illos priuatos per sen- 10 tentiam ptãte eligend. Quinto bene † facit ad idem de ele.cum inter canonicos.vbi eligentes epilenticum, vr ꝙ scienter non sunt his pœnis puniti. nec parti minori adiudicata fuit ptãs eligendi ea vice. Sexto, fas est dicere, ꝙ isto modo posset intelligi decr.cum terra.de ele.licet alios intellectus ibi ponat glo. vt dicamus.si in persona fuit,vel electionis modo peccatum,vt s.loquatur, cum fuit peccatum in persona electa indigna dignitate in concilio non expressa,ac si dicã, ꝙ si eligitur indignus, tunc sint priuati eligentes, si indignitas est de expressis in concilio. Si non est de expressis, tunc per sententiã priuabuntur, & eligent, nisi primo priuentur.facit ad idem decre.vlt.de postu.prout patet ex antiqua.vbi illi, qui postulandum elegerunt, ijdem eligunt, ex quo casus non erat de expressis in concilio.facit ad idem quod no.Inn.de concel.præb.cum nostris.in prin. & decr.venerabilem.de elect. vbi si eligatur indignus imperator, non tamen deuoluitur ad Papam electio, licet illum Papa nõ confirmet.Septimo fortiter facit pro hac parte de regulari. constitutionem.vbi patet, ꝙ constitutio de prædicatoribus & minoribus loquens,locum nõ habebat in alijs mendicantibus,licet subesset eadem ratio, prorogata tamen est ad alios propter indentitatem rationis, sic & hic licet in alijs indignitatibus subsit eadẽ ratio,non tamen in illis locum habet constitutio, nisi ad illas prorogetur,per quæ concluditur, hunc canonicum non incurrisse pœnas.¶ Solutio, per hoc vltimo allegata,& ea,quæ in principio huius secundæ partis allegantur,sunt vera, saluo ꝙ infra dicam de excommunicato electo: ꝙ canonicus iste non incurrit ipso iure pœnas ipsas concilij Latera. Et puto,ꝙ Papa de iur.consultus sic declarando responderet. Aequum tamen esset,ꝙ illas pœnas prorogaret ad alias indignitates,etiam ibi non expressas propter rationis identitatem.& sic soluuntur multa contraria.Hanc partem tenet Dama. in quæstionibus suis.de ele.in iij.q.hoc idem tenet Vincẽ. in dec.bonæ.j.de ele.reddens ibi rationem,ꝙ quia plus homines in casibus ibi expressis delinquere consueuerant,ideo in illis casibus statutæ sunt pœnæ, & eius glo. ibi videre poteris.super ver.indignos.in nouella.In antiqua vero ipsius de.bonæ.erat talis litera.ibi,post literam 11 reddiderunt se indignos.vnde cum in Lateran.† concilio de his,qui quasdam personas inhibitas eligũt, sit statutum,vt eligendi tunc potestate priuatos, & ab ecclesiasticis beneficijs triennio nouerint se suspensos,illis ꝓ longe maiori delicto ab electionis ptãte cadẽtibus &c. dicebat Vin.respondendo,ꝙ erat partis allegatio.Dicere potes,ꝙ facit pro,inquantum dicit,per quasdam personas &c.& hanc materiam per ipsos.& Ioã.& Phi.tactã glossator & Moderniores omittere non debuissent.

12 Prædicta vero sint † vera in electione mutilati vel bigami.In electione vero excommunicati secus,si est excõmunicatus a iur.vel iuste ab homine:quia tunc includitur in prohibitione concilij sub verbis, ita & morib⁹ &c.vbi vero excommunicatus esset ab homine iniuste forte ne eligeret,vt iam factum vidi ex iuribus illius excommunicationis, non erat locus reg.in pœnis, & sic possunt intelligi decreta. cum dilectus.& cum inter R. Ad allegata in ꝯrium respondetur. Ad primo dicta respondeo,quod licet sit eadem ratio,non sequitur,quod eadem pœna, nisi de pœna ipso iur. inflicta tractetur; in qua non arguimus ad sisia.& facit,quod dixi in hoc ti.in regula,in pœnis.Item ad allegata secundo dico, ꝙ gñalia verba nouorum iurium vel doctorum restringẽda sunt ad casus concilij.Ad id,quod dr̃ de patrono laico,dico,quod.§.allegatus non probat id, ad quod inducitur,vt dixi super decreta. cum vos. ibi all.super glo. ij.

13 Ad id,quod dr̃ † æquiparari defectũ sciẽ & personæ,tñ detur id verum in casu expresso.Ad c.priscis.dico,quod ibi non est locus pœnæ virtute concilij Lateran. Ad decre.dudum.facilis est respõsio sequenti opinionem Inno.Host.& Compo.no.eo.tit.congregato, scilicet quod 14 firmetur electio minoris partis † facta de digno,vbi maior pars eo contextu eligit indignum, licet ignoranter sed tenenti ꝯrium,vt ibi dicere soleo & in decr.quia propter.videtur insolubile.nisi dicas, ibi quo ad ordines sumi disiunctiuam pro coniunctiua.ff.de ver.sig. sæpe.C. eo.l. pe. vel pro defectu ordinum specialiter incurritur pœna:quia de ordinibus sacris dictum fuerat in principio cap.ac si sit mens concilij:cum in promouendo ad sacros requiratur ibi expressa,fortius in promouendo ad episcopatum,qui debet etiam esse in sacris. Vel quia extorti sunt isti intellectus,potest dici,quod pœnam incurrit eo casu,non ex viribus concilij, sed ipsius constitutionis. vel hoc nouum inducat ad executionem canonum.sexagesima distinctione.per totum.vel æquius, licet ambas pœnas concilij,priuationis scilicet & suspẽsionis non incurrat, incurrit tamen alteram, scilicet priuationis. & sic possent etiam intelligi iura noua. ad quę aliter responsum est supra,& glo. etiam modernorum.& satis habet hic æquitas, vt puniatur, in quo de- 15 linquit: & in eo tantum. Ad decreta. † si postquam.dico, quod quia pœna proprie est circa diminutionem patrimonij,sicut & damnum.& cum illa priuet iur.ad rem, non in re, non dicitur proprie pœnalis. vel aliter confirmatio est de consecutiuis electionis, & prouisio includit electionem. quod iur. ergo in electione, & in istis. vel aliter.§. ille loquitur prærogatiue vel declaratiue,quod sonat verbum ibi,conuenit.& facit, quod dixi in fin.proximę partis. Ad glo.decre.si celebat.respondetur,quod non probatur,nec est vera,nisi forsan loquatur de communione,quæ inducit mortale,quod quando procedat,dixi,quod metus causa.sacris. vel loquitur de prima pœna tantum,vt prædixi. Opinio vero Vin. superius alle.facit pro & contra.

REGVLAE IVRIS CIVILIS SIVE DIGEGTORVM
huius literæ O.sunt hæ.

Iabolenus. *Lex* LXXIII.

Omnia, quæ cuiuscunque causæ cognitionem desiderant,per libellum expediri non possunt.

Caius *Lex.* C I.

Omnia, quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt.

Celsus. *Lex* CLIIII.

Omnia iura fere hæredum perinde habentur, ac si continuo sub tempore mortis hæredes extitissent.

Paulus. *Lex* CXXXI.

Omnis hæreditas quamuis postea adeatur,tamen cum mortis tempore continuatur. Nunquam ex post facto crescit præteriti delicti æstimatio.

Caius. *Lex* CLXXXII.

Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio saluæ permanent. Non videtur perfecte cuiusque id esse,quod ex causa auferri potest.

Vlpianus. *Lex* CCII.

Omnia, quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine vitio cœperint.

Idem. *Lex* CCII.

Omnis diffinitio in iure ciuili periculosa est.rarum est enim,vt non subuerti possit.

SVMMARIVM.

1 *Factum legitime, potest ne vitiari per illud superueniens, a quo non potest inchoari.*

REGVLA II.

POssessor nõ præscribit.

Ratio secundum Io. mo. quia peccat, & ex eo meretur pœnam. ergo non præmium de transla. c. ij. ¶ Pri. gl. ponit exempla. Secundo dicit regulam non procedere secundum ll. nisi dicantur correctæ. circa quod ponit duas opin. contrarias, & tertiam, q̃ distinguit. Tertio ponit aliud diuersum inter leges, & nos. Quarto dat remissionem de mala fide, quæ præscriptionem sequitur. Quinto, subdit etiam titulum sequi. & contrarium soluit. Sexto remittit de præscriptione, vsucapione, & interruptione. Secunda glossa de significationibus fidei remittit. Tertia ponit duas lecturas. Vltima signat contrarium, & dupliciter soluit. Secundo, signat aliud, in quo remittit. Tertio, quærit, & remittit. ¶ In prima gl. ibi [*malæ fidei*] sequitur, possessore alienante cessat longi temporis præscriptio. & ibi [*non lex contra naturam.*] col. vi. vbi. in prin. dicit Imperator, q̃ omne sibi studium est, vt sibi a Deo credita bene viuãt. & ibi [*§. si vero ecclesiasticum*] ea. colla. vbi dicitur crimen ecclesiasticum puniri secundum sacras & diuinas regulas, quas sequi leges non dedignant. ¶ In vlti. gl. ibi [*nemo enim*] ibi punit officium, quod admittit infidele aduocationis officium. Item punitur ibi acceptatio. Item iudex relegatur quinquennio, & punitur dimidia parte bonorum. ¶ In j. gl. †ibi. [*x. vel xx.*] habita distinctione inter præsentes & absentes. & qui quo ad hoc dicantur præsentes. & quid de illo, qui nullum habet domiciliũ vel habet plura, no. C. de præscrip. lon. temp. l. fi. & vide in Spe. de præscrip. ver. quando aliquis. & ibi [*agnouisse*] quod melius dicant leges, videtur: cum a prin. legitime factum vitiari nõ debeat per illud superueniens, a quo non potest inchoari. j. eo. factum legitime. ff. eo. titu. in ambiguis. §. non est nouum. Sol. vt dicit hic Dyn. regulæ illæ loquuntur in actibus perfectis. Secus in inchoatis tantum, vt hic. & probatur sol. secundum eum. ff. de. ver. ob. si sub vna. §. j. & l. pluribus. & de serui. l. pro parte. & de ser. vr. præ. l. via. §. quicũque. & ibi [*sed etiam titulus*] de hoc, & an sit necesse saltem allegare titulum, & an in præscribendo vsumfructum vel libertatem alicuius seruitutis sit titulus necessarius, hic per Dyn. Circa† primum tenet titulum de iur. ciuili necessario non allegãdum, per l. si quis diuturno. ff. si seruitus vend. Ad l. cum de in rem verso. ff. de vsur. respondet, quod ibi agebatur de persona astringenda, vel obliganda ad aliquam præstationem. & propter id necessaria est allegatio tituli: cum ad personalem obligationem inducendam sit necessaria causa vera vel præsumpta. ff. de doli except. l. ij. §. circa. de probati. cum de indebito. §. fina. Pro ratione sit, quia in illis maius periculum vertitur. supra eodem libro. de electionib. vbi peric. ¶ Circa præscriptionem †vsusfructus dicit de iure ciuili titulum requiri: sicut in prescribendo dominio, cum vsusfructus sit pars dominij. ff. de vsufruct. l. quarta. De iure cano. dicit secus per decreta. primam. de præscriptionib. supra eodem libro. cum vsusfructus de iur. communi possideri possit. ff. de acquirenda pos. l. naturaliter. & l. possessor. & de vi & vi atma. l. iii. §. vim vi. de præscrip. vero libertatis tenet in illa titulum non requiri, cum non requiratur in præscribẽda seruitute, per l. præ. si quis diuturno, multo minus in prescribẽda ipsius libertate. & dicit hoc quasi expressum. ff. de seruit. vrba. præd. l. ædes. in princi. vbi hoc no. & ibi, vsucapio tenet. dicit Dy. q̃ in rebus mobilibus ecclesiarum procedit vsucapio, per §. pro temporalibus. in Auct. de eccle. ti. vbi idem tenet Accur. & in Auctẽ. de non ali. §. si minus. de hoc xvi. q. iii. §. quas actiones. Goffred. idem tenet in sum. de præscri. §. item quæritur. Ho. tenet in sum. de præscri. sub rub. de vsuc. §. q̃ nõ. ver. quidã ẽt voluerũt dicere. Illud tñ dictũ corrigit, dicens sibi placere ꝯtriũ. de resti. in inte. c. j. vbi scripsi sup. iii. gl. ¶ In gl. pe. in fi. idẽ Dy. ¶ In gl. vl. ĩ fi. & hoc p̃ Dy. repetẽ tẽ, quoad hoc, qđ ibi no. ¶ Tractat ẽt de illo, qui errauit, in facto vel in iur. vel in vtroq; an cẽseat bonæ fidei. De primo tenet quod sic, si error facti sit probabilis, per l. ff. de vsucap. iusto errore. §. filius. & l. non solum. § quod vulgo. & pro emptore. l. quod vulgo. De secundo dicit, quod censetur bonæ fidei quo ad fructus, ne ad ipsorum restitutionem teneatur. ff. de petitione hære. sed & si lego. §. scire tamen. quantum ad præscriptionem habetur pro malæ fidei possessore errans in iure. facit. j. eodem. qui contra. & ff. de vsucapio. si fur. §. primo. iuris enim ignoran. in vsucapione non toleratur. ff. de vsuca. l. nunquam. in princi. & de iuris & facti ignoran. l. igno. ron. De tertio dicit, quod propter probabilem errorem facti adiunctum reputetur bonæ fidei; & præscribere possit, vt plene nota. ff. de dolo. l. si vir vxori. Ad l. ff.

ex quibus

ex quibus cau.in po.ea l.Fulcinius.§.quid ergo,si duas. & ff.ad Sil.si quis in graui.§.vlt.& l.qui posthumos. Respondet, quod constabat ibi de mala fide, quæ veritas non tollit per aliam causam concurrentem, quæ est bonæ fidei. Incertis enim non certis locus est coniecturis. ff.de ver.ob.continuus.§.cum ita.

QVAESTIO. in sex membra diuisa.

Hanc regulam & duas sequentes in hoc ordine alphabeti concepi fauere theologis, vt sicut quæstiones aliquas legistarũ sub hoc titulo pro canonistarum vtilitate describo, sic propter idem certas quæstiones vtriq; iuri congruas per fratrem Gerardum de Senis, ordinis Eremitarum pulchre, copiose & vtiliter traditas hic inseram, licet prolixas, tamẽ fortiter decurtatas, cũ enim perplexus essem, an ipsas propter laborantis reuerentiã ad literam describerem, an vero deciderem, præeligi secundum, mouit autem vltra communem decisionum profectum, voluntas insistendi circa vltimũ huius quæstionis articulum, licet tritum. Proponebat autem sic quæstionem, ex qua sex alias formabat, quę huic regulę 5 congruunt, vtrum Titius† præscribens rem Sempronij mala fide spatio.xxx.vel xl.an.possit dictam rem defendere sine peccato, contra Sempronium, qui eam repetit. Et arguitur ꝙ sic, quia præscriptio est introducta a iure cano.& ciuili, quæ non possunt præstare fauorem alicui peccato. xxiii.q.iiij.qui peccat.in prin. & constat, ꝙ saltem secundum ius ciuile non requiritur bona fides in præscriptione 30.vel 40.an.vt patet.C.de præscri. 30. an.l.j.& l.omnes.& l.cum notissimi.& xvi.q.iij.§.potest. Quia poterit Titius iure præscriptionis dictam rem tenere, & defendere ꝯ Sempronium sine omni pacto. Ad oppositum videtur. xiiii.q.vi.si res.& habetur in regula peccatũ, quæ statim sequitur, per quæ concluditur, ꝙ si necesse est restitui non petenti, multo minus defendere poterit illam contra repetentem. Et ad contrarium respondet verum esse, ꝙ id, quod fit iur. præscriptionis, sit sine peccato, sed præscriptio nõ habet peccatũ annexũ, nec per hoc dicitur ius ciuile fauere peccato, quia inquantum pręscriptio respicit odium negligentis, inducta fuit a iure ciuili. sed inquantum respicit pręscribentem, fuit permissa non inducta, vt dicetur in tertio argumento. Præmittebat autem huic solutioni, ꝙ in ista quæstione sex erant vidẽda. Primo quid sit præscriptio. Secundo vtrum præscriptio sit contra ius commune naturę. Tertio, vtrum præscriptio iur. canonici debuerit esse alia, & distincta a pręscriptione iur. ciuilis. Quarto, vtrũ in præscriptione acquiratur dominium? Quinto, vtrum pręscribens mala fide sit censendus cum raptore, vel in qua alia specie peccati locetur, vtrũ teneatur ad restitutionem, sicut raptor? Et per hoc patebit, qd sit dicendum ad illud. quod in ista quęstione principaliter est quæsitum. Sexto, erit videndum, vtrum mala fides adueniens pręsctiptione cõpleta obliget ad restõnẽ.

6 EST ergo primo videndum, quid † sit pręscriptio. pręscriptio autem vno modo cõsueuit sic describi. pręscriptio est exceptio ex tempore substantiam capiens, quę quidem descriptio ponitur per Ioan. xvi.q.iii. in sum.in qua pręscriptione duo ponũtur, ex quib. pręscriptio notificari vr̃. primum est effectus, quem pręscriptio efficit. secundum est, causa, quę pręscriptionem inducit. Effectus, quem pręscriptio efficit, tãgitur, cum pręmittitur. pręscriptio est exceptio causalis, & non essentia, i.cã exceptionis. quemadmodũ si diceremus: fumalis euaporatio pomi est odor, non ꝙ sit essentialiter odor, sed quia est cã odoris, & quamuis præscriptio possit habere aliũ effectum, vtpote acquisitionem dominij. secũdũ quosdam, quia tamen dictus effectus non est necessario annexus, cum possit esse alia præscriptio sine acquisitione dominij, l.pręscriptio malæ fidei, vt pędicto.§.potest. ergo talis effectus non debuit poni in sua descriptione. Nam vbi causa describitur. oportet ꝙ effectus, qui ponitur in eius descriptione, sit ei semper & necessario annexus. Exceptio autem est talis effectus, qui semper & necessario annectitur ipsi præscriptioni. quod patet per rationem & inductionem. per rationem quidem, quia nisi præscriptio haberet semper & necessario annexum istum effectum, sequeretur. Nam vbi tollitur ab ea exceptio, tollitur & dominij acquisitio, & quicunque alius effectus, ac per consequens frustra fuisset introducta, qa nulla haberet efficaciam. quod nullus diceret. Secundo patet hoc idem per inductionem. Nam si inducamus, in singulis speciebus pręscriptionis, semper inuenimus quod ipse præscribens habet exceptionem excludentẽ actionem, quę cõtra se fieret in re prescripta. dabat tria exempla, de decendio, per cuius lapsum præscribitur contra non appellantem.ij.qõ. vi. biduum. de tempore trimestri, quo præscribitur contra non eligẽtem. de ele. ne pro defectu.& de casu decre. primæ. de præscrip. coniuncto.c.placuit.ij.xvi.q.iii. per quæ duo capitula patet, quod transcurso spatio trium annorum, & sex mensiũ, quibus præcessit admonitio, non habet episcopus negligens vlterius actionem ad recuperandam plebem, quæ ad suam cathedram pertinebat, & ita sit verum dicere, quod semper acquiritur ipsi præscribenti exceptio excludẽs actionem. quapropter bene dicebatur superius, quod primum, quod ponitur in descriptione præscriptionis, est effectus, quem præscriptio efficit, & ille effectus est exceptio excludens actionem, vt est ostensum. Secundum, quod ponitur in eius descriptione, est causa, quæ præscriptionem inducit. & ista tangitur, cum in dicta præscriptione additur, ex tempore substantiam capiens. Nam secũdum istam clausulam videtur, quod ipsum tempus sit causa inducens præscriptionem, ꝙ etiam videtur posse probari ratione. Illud namq;, quod expectat tẽporis determinationem, & temporis impletionem, videtur capere suam substantiam ex tempore. præscriptio est huiusmodi, quia videmus, quod præscriptio nulla esset, nisi sit prima determinatio facta per le 7 gem. Vlterius videmus, quod † præscriptio non habet vim, nisi impleto illo tempore, quod est per l. determinatum. quapropter bene dictum est, ꝙ expectat temporis determinationem, & temporis impletionem. ac per ꝯñs vr̃, ꝙ ex tempore capiat suam substantiam. Ex quibus omnibus apparet, ꝙ diffinitio vel præscriptio superius data de præscriptione sit satis rationabilis, tũ quia tangit effectum, quem pręscriptio efficit, tum etiam, qa tangit causam, quæ pręscriptionem inducit. Opponitur 8 autem † huic descriptioni, ꝙ sit diminuta, & insufficiẽs propter tria. Primo, quia vr̃ prætendere, ꝙ sit cã, ex qua præscriptio suam efficaciam capit, ꝙ potest esse falsum: nam cum tempus sit quid naturale, sequeretur, ꝙ præscriptio haberet causam naturalem, ac per consequens ipsa & sua virtus esset quid naturale, & a natura, ꝙ nullus diceret. Secundo, quia prætermittit causam principalẽ, ex qua præscriptio suam efficaciam capit. s. legũ auctoritatem. Tertio, quia p̃minit causam finalẽ, propter quã fuit inuenta p̃scriptio, q̃ tñ causa finalis maxime debet accipi in definitione vel descriptione cuiuscunq; rei, eo ꝙ per eam maxime hẽt q̃cunque res innotescere & notificari. & iõ pp ista vr̃ danda alia descriptio præscriptionis, quæ talis sit, ꝙ tangat modum, secundum quẽ tempus ad descriptionem cõcurrit. Tangat etiam causam efficientem, quæ præscriptioni efficaciam tribuit. Tangat insuper cãm finalẽ, pp quã p̃scriptio adinuenta fuerit. ad q̃ tria explicanda vr̃, ꝙ præscriptio sic possit diffiniri, vel describi. Præscriptio est ius † quoddã ex tpe cõ9 gruens, legum auctoritate vim capiens. poenã negligentibus inferẽs. & finẽ litibus imponẽs. In hac igitur descriptione tangũtur illa tria q̃ supius fuit p̃fata primũ, congruũ tp̃s lege limitatũ, sine qua limitatiõe inexcusabilis negligẽtia nõ potuisset haberi. scdo, legũ auctori. ex tali

negligentia præscriptionem inducens, per quam latè ꝯ sic negligentem exceptionem parit in eius pœnam. Primum ibi, ius ex tpe congruens. non enim tempus dat efficaciam, vt volebat prima descriptio, sed congruitatem secundum legū anctoritatem vim capiens, & hoc dat efficaciam. Tertio in eadem descriptione tangitur cā finalis, pp quam præscriptio est adinuenta. s. vt pœnā negligentibus inferret, & finem litibus imponeret, quē admodum vsucapio, vt patet. ff. de vsu. l. j. dicitur. n. ibi, ꝙ vsucapio est introducta, ne quarūdam rerum dñia diu & fere semper incerta essent. Ex hoc autē sequitur duplex præfatus finis: quia tam vsucapio quam etiā præscriptio dñia distinguendo, pœnam negligentibus infligit, & finem litibus imponit. iste vero dupliciter finis tāgitur in tertia particula præfatę descriptionis, cum dr̄, ꝙ præscriptio, est ius pœnam negligentibus inferens, &

10 finem litibus imponens. Subdit autem, ꝙ Papias† ponit tria significata de præscriptione, quæ prædictis bene cōueniunt, & correspondent, s. prædicere, ꝯdicere, & diffinire. prædic. enim, cum tps statuit, ꝯdicit repetenti, quod præscriptum est, diffinit lites. Ex quibus omnibus apparet, quid sit præscriptio, apparet etiam vlterius, ꝙ distinctio vel descriptio superius data de ea sit bene assignata.

11 VIDENDVM est secundo, vtrum † præscriptio sit ꝯ ius naturæ. Vbi sciendum, ꝙ iur. periti videntur communiter dicere, ꝙ ipsa sit ꝯ ius naturæ, quia contra naturalem æquitatem, vt dicunt. & hæc opinio manifeste not. de vsucapione, quæ præscriptio est. ff. de vsu. l. j. in prima gl. & xvi. q. iii. quicunque etiam. in gl j. fundamē tum autem dictæ opinionis sumitur ex regula, quæ habetur. ff. de re. iur. iur. naturali. quam. §. vide sub litera prima. in fi. & hoc. co. ti. locupletari. Constat autem, quod in præscriptione sit præscribens locupletior cum alterius detrimēto & iniuria, ac per consequens videtur, ꝙ

12 pscriptio sit contra ius naturæ. His tamen non † obstantibus tenet contrarium, pro euidentia dicens. inquirendum quid intelligatur per ius naturæ, & quid per ius legale. Sciendum ergo, quod omneius consistit in rectitudine quadam, nam ideo ius dictum est, vt habetur. j. distin. Ius generale. Iustitia autem non est aliud, quam quædam rectitudo. ergo ius siue naturale, siue legale, in quadam rectitudine consistit, intelligendum tamen, quod quamuis ius naturale & ius legale sint distincta: non tamen eorum rectitudo aliter & aliter sumpta. Nam si bene consideremus ius legale, non addit super ius naturale aliam rectitudinem, sed specificat illam eādem ita, vt verum sit dicere, quod ius legale est quædam specificatio naturalis rectitudinis expressiua: habet enī ius legale specificare & explicare naturalis iur. rectitudinem tripliciter, scilicet, quandoque eam determinando per congruos modos, quādoque vero eam applicado ad varios actus, quādoque eam declarādo per quosdam cuetus. Et quod ita sit, apparet, si discurramus per omnes istos tres modos. Exemplum de primo. Ius naturale vult delinquentem puniri, modos punitionis non determinat, quod facit ius legale vtendo rectitudine iuris naturalis, scilicet secundum qualitatem delicti. Exēplum de secundo. Rectitudo iur. naturalis est, nemini subtrahi, quod suum est. Ius legale distinguit actus ab illa rectitudine deuiantes, scilicet actum furandi, & similes, vltra id ostendit, quomodo vnus illorum actuum plus deuiat a rectitudine iur. naturæ. & secundum id maiores & minores pœnas statuit, & per metum pęnarum præseruat in hominibus rectitudinem iuris naturalis, & sic non addit rectitudinem, & illam specificat, sic in scientijs speculatiuis, quæ veritatem confusam & indeterminatam in generalibus principijs, specificant in specialibus conclusionibus, recte sic per ius positum determinatur rectitudo iuris naturalis confusa & indeterminata. Nunc ad propositum videamus tertio, quod ius legale quandoque assumit rectitudinem iur. naturalis, & eam specificat declarando per quosdam euentus. verbi gratia. Assumit a iure naturali, quod rectum est, neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem, non tamen potest haberi a dicto iure, vtrum sit possibilis aliquis euentus, vel casus, in quo qs possit locupletari cum alterius detrimento, & sine eius iniuria, & ideo specificat postea, & declarat intellectus dictæ regulæ in quibusdam casibus. In quibus aliquis potest locupletari cum alterius detrimento, & sine eius iniuria, sicut in præscriptionibus & vsucapionibus, eo quod in eis infertur alicui damnum. & tamen non irrogatur ei iniuria. Nam videmus manifeste, quod ille, contra quem currit præscriptio, quamuis patiatur dam num, non tamen patitur iniuriam, quia ipse propter suam negligentiam meretur pati damnum, & idcirco in tali casu quamuis videatur recedi ab intellectu, quem regula prætendit secundum literam, non tamen receditur ab intellectu, quem regula iuris habuit, nam si illa in omni casu ad literam seruaretur, a duobus alijs, quæ sunt de iure naturæ, expresse recederet. Et ꝙ ita sit, apparet, non enim potest dicta regula in omni casu ad literam seruari, nisi præscriptio & vsucapio tollantur, si autem præscriptio & vsucapio tollantur, peccatum negligentiæ, quod est contra bonum publicum, non punitur, & per consequens receditur ab illa regula iuris naturæ, quæ dicit, quod rectum est peccatum puniri, & maxime peccatum contra bonum publicum, quod dat materiam litium & rixarum. Vlterius etiam, si vsucapio & præscriptio tollūtur, receditur ab illa regula iuris naturæ, quæ dicit, ꝙ bonum publicum & commune est præferendum cuicūque bono speciali & proprio in remotione autem præscriptionis & vsucapionis fit totum contrarium, præeligitur bonum proprium illius, qui negligit repetere rem suam, & dat materiam litium, & rixarum, & per consequens pręmittitur bonū commune, quod consistit in pacifico communitatis conuictu, nam data materia litium & rixarū per remotionem præscriptionis & vsucapionis conuictus cōitatis pacificus perturbatur, & ideo propter omnia hoc est notabiliter attendendum, ꝙ ius naturale habet diuersas regulas, quę sunt intelligendæ, ꝙ vna alteri non contrarietur, itaq; sunt seruandę, ꝙ cū vna seruatur cōtra aliā

13 non eatur. Et licet hoc satis appareat † per ea, quæ dicta sunt, tñ possunt ad hoc alia induci exempla. Videmus enim, ꝙ de iure rectum est, quod depositū reddatur, vt patet. j. dist. ius naturale. & tñ gladius depositus furioso non redderetur, quia per id vitiarentur regulæ de non occidendo, & de pace inter homines seruanda, quorum vtrūq; ex restitutione posset violari in seipso, vt in alio. xxij. q. ij. ne quis arbitretur: & sic propter rectitudinem iur. legalis recedetur a regula iuris naturæ, quam sequendo incideretur in culpam, & hoc facit circunstantia eueniens, ex quibus omnibus apparet, ꝙ ius legale non addit super ius naturale quādam specialem & nouam rectitudinem, sed specificat & declarat illam eandem per quosdam casus, in quibus & si non seruetur rectitudo iuris nālis sm̄ vnam rlam, seruatur tñ sm̄ aliam, vt s. ostensū est. Vel possumus dicere, ꝙ in talibus casibus licet nō seruaretur sensus, quē ptendit sm̄ lrām, seruatē tñ, ꝙ cadē rl'a itēdit sm̄ verā intelligētiā pp q̄ oia vr̄ bñ dictū illud, qd̄ s. dicebatur. s. ꝙ rectitudo iu. nālis & legalis non est alia & alia, sed est vna, & eadē. aliter & aliter sumpta. Pōt aūt hoc totū, qd̄ dictū est ꝯfirmari per vnā legalē, q̄ hr̄. ff. de iusti. & iu. l. ius ciuile. dicit. n. illa lex, ꝙ ius ciuile est, qd̄ nec in totū a iur. nāli, vel a iure gen. recedit, nec per oīa ei seruit. Itaq; cū vel addimus, vel detrahimus iuri communi, ius proprium, idest ciuile effi cimus. Ex verbis autem istius l. statim apparet, quod rectitudo iuris naturalis & legalis non est alia, sed vna & eadem aliter & aliter sumpta: nam si esset alia & alia, tunc ius legale esset certum ex sua propria rectitudine iuris naturalis, ac per consequens in totum recederet a iure naturali, cuius contrarium dicit lex præfata. Qua

ta. Quapropter imaginari potest, quod ideo ius legale recedere non dicitur in totum a iure naturali, quia ab eo sumit suam rectitudinem. Ideo vero dicitur nõ per omnia ei † seruire, quia illam rectitudinem videtur immutare, quandoque per additionem, quandoque per detractionem. Per additionem quidem, quãdo addit varios actus, ad quos habet applicari, vel congruos modos, per quos determinari. Per detractionem vero, quando aliquo casu videtur ei subtrahere rectitudinem secundũ vnam regulam, quam tamen sibi conseruat secundũ aliam: nec per hoc, quod dicitur, quod eadem rectitudo vtriusque iuris sequitur, quod vtrunque ius sit idem, vel secundo, quod ius naturale sit suiipsius mensura: quia quo ad primum quamuis rectitudo sit eadem, sunt tamen iura diuersa propter duas causas. Prima, quia illa vnica rectitudo habet duplicem vim dirigendi in humanis. Vna est indeterminata, quantum pertinet ad ius naturale, alia distincta & determinata, quantum pertinet ad ius legale, vt s. dixi de puniendo delinquentem, & sic quod aliter, & aliter sumpta habet aliam & aliã vim directiuam. ergo creare potest iura distincta, quia ius non dicit rectitudinem absolute, sed prout habet vim directiuam in humanis. Secunda causa, quia rectitudo iuris naturalis omnibus est no. sed iur. legalis paucis peritis, & sic respectu notitiæ sunt vnius rectitudinis iura distincta. De secundo etiam dicitur non inconueniẽs, ꝙ vnum & idem diuersimode sumptum sit sui mensura. nam habens maiorem certitudinẽ vno modo, quam alio, est de ipso notius & certius. & sic suiipsi⁹ mensura. Cũ ergo, vt nunc dixi, vno modo distinctius, quam alio, nullũ inconueniens, ꝙ diuerso respectu habeat reationem regulæ & mẽsuræ. Item regulati & mẽ 15 surati. ¶ Declaratis ergo his † omnibus, quod præscriptio concordet iuri naturæ, probat quatuor rationibus, quarum prima talis est. Illa iura, quæ habent eandem rectitudinem, vnum eorum non potest alteri contrariari, sed ius naturale & ius legale de præscriptionibus habent eãdem rectitudinem. ergo &c. maior patet per se, minor vero apparet ex dictis. Secunda ratio ad idem potest esse talis. Illud ius, quod habet congruam & rationabilem causam, concordat iuri naturali, sed ius de præscriptionibus est huiusmodi, ergo &c. minor vero satis no. quia quicquid est congruum & rationabile, cõcordat naturali rationi, & per consequens naturali iuri. Minorem vero probo per id, quod dicebatur superius in primo articulo, vbi ostendebatur, ꝙ longitudo determinati temporis a legibus probet congruam & rationabilem causam præscribendi. Tertia ratio ad idem est talis. Illud ius legale, quod punit peccatũ negligentiæ, quod est contra bonum publicũ, concordat iuri naturali. ius de præscriptione est huiusmodi, ergo &c. maior videtur no. quia regula iur. vera est, quod peccans puniatur, & maxime contra bonũ publicũ, minor etiam apparet, quia ille, qui negligit repetere rem suam tam longo tempore, maxime peccat contra bonum publicum, quia præbet materiam litiũ & rixarũ, quia nõ possunt facile terminari & per consequens de iure naturæ æquũ est, ꝙ puniatur. ius autẽ præscriptionis punit sic negligentes, vt patet in descriptione superius data secũdo. Quarta ratio ad idẽ est talis, ꝙ illud ius legale, quod imponit finem litibus, quę non videntur possibiles terminare, maxime concordat iuri naturali, ius legale de præscrip. est huiusmodi, ergo &c. Maior videtur no. qa bonũ publicũ maxime impeditur per lites, quæ non facile terminantur. & ideo illud legale ius, quod imponit finẽ litibus talibus, maxime congruit bono publico, ac per consequens maxime concordat iuri naturali. Minor etiã apparet, tum ex descriptione superius data, quæ dicit, ꝙ est ius, finem litibus imponens, tum etiam ex l. illa superius all ff. de vsuca. l. j. quæ dicit, ꝙ vsucapio est introducta propter bonũ publicũ, & pari ratione etiam pręscriptio. Ex istis autem duabus rationibus apparet, ꝙ quamuis præscriptio videatur deuiare a iure naturæ, secundum illam regulam, quæ dicit, ꝙ nullus debet locupletari cũ alterius detrimento & iniuria, reuocatur tamen ad ius naturæ secundũ duas alias regulas, quarum vna dicit, ꝙ qui peccat, debet puniri. Alia vero dicit, ꝙ debet finis litibus imponi, propter quod etiã patet vlterius, quomodo tollitur fundamentũ contrariæ opinionis, quam glo. tenent, nã licet sit æquũ simpliciter neminem ditari cũ alterius detrimento, in tali tamen casu, quo currit præscriptio, non est æquũ, quia itetur cõtra 16 duas alias regulas iuris naturalis. Nec † valet illud, quod inducebatur in contrariũ, de l. hac lege. C. de pac. conu. quæ dicere videtur, ꝙ aliud est bonũ, aliud est æquum: quia non est intentio dictę l. quod aliquid sit bonũ, qđ non sit ęquũ. Nam quanto aliquid recedit ab æquitate tanto etiam recedit a bonitate. quapropter est dicta lex intelligenda hoc modo. s. quia aliud est, quod apparet bonũ, secundũ vnam regulam, quod tamen non apparet æquũ secundũ aliã. Vel potest dici alio modo, ꝙ aliquid est, quod apparet bonũ secũdũ aliquam regulam, iuxta veram intelligentiã, quod tñ non apparet æquũ secundũ eandem regulã intellectam apparenter ad literam. Intelligendũ est tamen, quod circa totũ quod di17 ctum est s. sic distinguere possumus, quod † præscriptionem concordare iuri naturæ, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod ita concordet iuri naturæ, quod sit directe ab eo exorta, & iste intellectus est fatuus, quia nulla tunc regula iuris naturæ ei obuiaret aliquo modo, cuius tamen contrarium est ostensum superius, quia obuiat ei illa regula iur. quæ dicit, iure naturæ æquũ est, neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem. Ista enim regula obuiat pręscriptioni, saltẽ quantum ad sensum, quem prętendit secundum literam. & hoc est forte, quod mouet iuristas ad dicẽdũ, ꝙ præscriptio sit contra ius naturæ, tamen intelligunt esse contra ius naturæ, quia non directe est ab eo exorta, potest tolerari eorum opinio, quamuis simpliciter loquendo, non sit bene dictum, quia magis est verum eã concordare iuri naturæ, quam esse contra ius, concordat enim iuri naturę iuxta intellectum, qui modo ponetur. Dico ergo, quod secundo modo potest intelligi, pręscriptionem concordare iuri naturę, quia licet non sit directe ab eo exorta, est tamen ad ipsum indirecte reducta. & iste intellectus est verus, quia ostensum est. s. ꝙ licet pręscriptio videatur directe deuiare a iur. naturæ secundum vnam regulam, reducitur tamen ad ipsum indirecte per duas alias regulas. imo, quod plus est. ista reductio potest fieri secundũ vnam & eandem regulã, vt superius est ostensum, propter quę omnia simpliciter debemus dicere, quod ipsa non sit contra ius naturę, imo magis, quod concordet iuri naturę. & ita patet, quid sit dicendum quantum ad secundum articulum.

TERTIO quęrebatur. vtrũ pręscriptio iuris canonici debuerit esse alia & distincta a pręscriptione iuris ciuilis? Vbi sciendũ, ꝙ in isto articulo est aliquid certũ, & aliquid dubiũ, nam certũ est, quod præscriptio, quę currit secundũ ius canonicũ, quia requirit bonam fidẽ in pscribente, vt in ista regula cũ concor. est alia a præscriptione, q̃ currit ſm ius ciuile, q̃ non requirit necessario bonã fidẽ in pscribente, vt patet C. de pscri. xxx. an. l. j. & l. oẽs. & l. cũ notissimi. aliud aũt est dubiũ in isto articulo. s. vtrũ ista diuersitas pscriptionis ĩter dicta iura sit rõnalis, siue vtrũ fuerit rõnabiliter posita? Illud aũt, qđ facit hic aliquã difficultatẽ, est, ꝙ si pscriptio malæ fidei ꝯcordat æquitati iuris nãæ, vr̃ ꝙ ambo dicta iura debuerũt ꝯcordare in eã statuendo. Si vero dicta pscriptio sit iniqua, & ꝯ̃ æquitatẽ iuris nãæ, vr̃, ꝙ nullũ ius legale debuerit eã statuere, & per ꝯ̃ns dicta pscriptio sicut nõ currit ſm iura ca. ita ẽt nõ curret ſm ciuilia, nec erit aliqua diuersitas iter dicta iura. Sciendum ergo, quod dicta præscriptio considerata mente iur. ciuilis eam statuentis est æqua, quia concordat æquati iuris naturæ & alio

modo considerata mente præscribentis est iniqua, qa ab eius æquitate recedit, & q ita sit apparet. Intēdit enim 19 ius † ciuile per præscriptionem malæ fidei duplicem finem. s. negligentes punire, & finem litibus imponere, & vterque dictorum finium iuri naturali concordat, vt superius fuit visum. & ideo ex ista parte merito est dicenda æqua & iusta talis præscriptio, & ipse præscribens per eandem præscriptionem intēdit rem alienam vsurpare, propter quod merito ex ista parte est dicenda iniqua, & iniusta: quia discordat ab illa regula iuris naturę, quæ dicit, Quod tibi non vis fieri, alteri non feceris, quę regula in lege & in euangelio continetur: vt in princi. decretorum. & hic apparet, quod fuit causa, quod præscriptio malæ fidei, est a iure ciuili inducta. Remanet tamen dubium, quare ius can. in prædi. præscriptione a iure ciuili discordat. Sciendum ergo, quod præscriptio malæ fidei partim est a iure ciuili inducta: & hoc nunc dictum est, partim permissa. i. cōsiderata iniquitate præscribentis, quo respectu est iniusta, vt prædixi, nec est secundum id a iure ciuili inducta: sed solum permissa: quia ius ciuile & quodlibet aliud ius, quamuis non possit aliquod iniquum & iniustum inducere, illud tamen quandoque permittit propter aliquod bonum & iustū quod inde potest elicere, & quod ad ipsum tale ius magis spectat intendere, sicut in proposito: nam permittit, quod pręscriptio illius ex mala fide & æquitate procedat, vt pœnam duplicem per præfatum finem eliciat. Hoc autem non facit, quia ius ciuile cum intendat pro vltimo fine conseruare ciuilem societatem, cui fini maxime deseruit negligentia, punitio, & litium determinatio, idcirco magis debet intendere ad hoc, vt negligentes puniat, & finem litibus imponat, quam vt iniquitatem præscribentis corrigat, vel remoueat, nam magis ad ipsum spectat illius duplicis finis æquitas prosequenda, quam ipsi pręscribentis iniquitas corrigenda. ex quibus omnibus apparet immediate, quare in præscriptione malæ fidei ius can. a iure ciuili discordat, & assignat de hoc iiij. ratiōes. Prima: quia ista duo iura sibi mutuo subueniunt, cum sint fundata super eodem iur. naturali. nam si vnum eorum alteri non subueniret, sequeretur, quod vnum eorum in omnibus sufficeret, & per cōsequens alterum superflueret. Contingit enim sæpe ad vnum, & eundem effectum vnum eorum sine altero non sufficere. Verbigratia, in puniendo clericum tradēdum ad mortem, non sufficit ius ciuile sine cano. quia non potest ipsum degradare, nec etiam sufficit can. sine ciuili: quia iudex canonicus non potest ipsum occidere, quapropter dicta iura sibi mutuo subueniūt in dicto casu: quia quodlibet eorum exequitur illud, quod ad ipsum pertinet. ita ergo suo modo est imaginandum in præscriptione malæ fidei: quia in ea est aliud iustum, & prosequendum: & aliud iniustum, & prohibendū, quæ duo satis patent per superiora. hęc duo non possunt fieri per idem ius. & ideo oportet, quod sit aliud ius, quod dictam præscriptionem propter illum duplicem finē instituat, & aliud ius, quod eādem præscriptionem propter malam fidem præscribentis prohibeat, vt isto modo dicta iura sibi mutuo subueniant. nec erit contradictio inter ea; sicut melius declarauit in quæstione de vsuris. vbi ostendit, quod vnum non potest obuiare alteri per contradictionem, sed per omissionem, quia illud, quod omittitur ab vno, sæpe assumitur ab altero, sicut vtiq; nunc est in proposito. Nam quod mala fides præscribentis debeat pręscriptionem infringere, hoc a iure ciuili omittitur: quia ad ipsum non spectat eam ꝓpter dictam causam infringere. Hoc autem a iure can. assumitur: quia ad ipsum spectat eam propter dictam causam infringere. & ideo non est contradictio, cum ius ciuile dicit talem præscriptionem æquam & iustam esse, ac per consequens instituendam. Ius vero can. dicit eandem præscriptionem esse iniquam, & iniustam, ac per consequens prohibendam, quia sic dicendo non attendit ad eandem causam, nec ad eundem finem. vbi autem est contradictio, oportet, quod accipiatur secundū idem, & respectu eiusdem domini. Ex his omnibus 20 † possumus ad propositum formare vnam rationem talem. Illud, quod est prohibendū, & a iure ciuili omittitur, debet a iure can. assumi: quia supra ostensum est, quod dicta iura sibi mutuo subueniunt, sed præscriptio malæ fidei est prohibenda: quia iniqua & iniusta ex parte præscribentis, & sic eius prohibitio debet assumi a iure canonico, ac per consequens a dicto casu vnum ius discordabit ab altero, nec tamen propter talem discordiam erit contradictio, vt supra ostensum est. Secunda ratio ad idem est talis. Illud, quod sequitur legem Euangelicam, debet discordare ab omni eo, a quo discordat lex Euangelica, sed ius cano. sequitur legem Euangelicam, & ei subalternatur, quę lex Euangelica a iure ciuili discordat in rectificando actum interiorem, sicut patet Math. v. vbi dicitur: Omnis qui viderit mulierē ad concupiscendam eam, iam mœcatus est in corde suo. Ius autem ciuile nititur solum ad rectificandum actū exteriorem, qui est ad alterum, per quem posset ciuilis societas impediri. ergo & eius can. debet in hoc discordare, seu potius superabundat a iure ciuili, quia debet vti ad rectificandū etiam actum interiorem, per quod posset a Deo deuiare, ac per consequens dicit præscriptionem malæ fidei penitus prohiberi, per quam actus interior obliquatur. ex quo etiam relinquitur, quod in prædicto casu a iure ciuili discordat. Tertia ratio ad idē est talis. Illa iura debent in præscriptione malę fidei necessario discordare, quorum vnum intendit conseruare iustitiam propter litigia terminanda, alterum vero econuerso intendit terminare litigia propter iustitiam conseruandam, sed ius ciuile intendit conseruare iustitiam propter terminanda litigia. Nam suus finis principalis est conseruare ciuilem societatem, quæ conseruari non potest, nisi litigia terminentur, ius autem canonicū econuerso intendit terminare litigia propter conseruandam iustitiam. Nam suus finis principalis est, ordinare in Deum & in legem Euangelicam, vt homo gloriam assequatur. Qui quidem ordo iudicium non haberet, nisi iustitia conseruetur, vt per eam actus inferior, quo ordinatur iudex reguletur. Hinc est, quod vna regula iuris canoni. dicit, quod vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur. eodem titu. qui scandalizauerit. quare relinquitur, quod dicta duo iura debuerunt in præscriptione malę fidei discordare, ponderato fine cuiusque, qui patet per superiora. Quarta ratio ad idem est talis, Illa iura, quæ ita habent, quod vnum eorum ita intendit de foro litigij, quod finaliter remittit ad forum conscientiæ, alterum vero consistit solum in foro litigij: non possunt in præscriptione malæ fidei concordare: quia prędicta præscriptio malę fidei secundum forum conscientię est damnanda, secundum vero forum litigij inducenda, sed ius canoni. & ciuile ita se habent, quod ius ciuile solum sistit in foro litigij, quod eam finaliter remittit ad forum consciētię, vt patet de pœniten. & remissio. omnis. Ergo necessario debuerunt in pręscriptione malæ fidei discordare quamuis talis discordia non sit cōtradictio, vt superius ostensum est, quia non est respectu eiusdem causæ vel eiusdem finis. & sic patet, quid sit dicendum quantum ad istum articulum, quia pręscriptio iuris can. est alia, & debuit esse alia a pręscriptione iuris ciuilis. & hęc sufficiant quantum ad ipsum.

21 QVARTVM proponebatur, vtrum in † pręscriptione acquiratur dominium? Ad cuius euidentiam est intelligendum, quod quantum ad pręscriptionem malę fidei, quæ currit spatio triginta annorum, non videtur esse aliqua discordia inter doctores iur. nam omnes concorditer dicunt, quod in ea non acquiritur dominium, sed sola exceptio, quia si in ea acquireretur dominiū, tunc non fuisset inducta in odium negligentium,

tium, sed etiam in fauore malę fidei possidentium. Eius contrarium apparet. xvj. quæstione. iii. §. potest. De præscriptione bonæ fidei videntur quamplures adinuicem discordare: nam quidam antiqui doctores iuris dicũt, quod in præscriptione bonæ fidei habeat quasi dominium inutile, & nõ directum dominium. quod probant per illum textum, qui habetur, de præscriptionibus triginta, vel quadraginta annorum. l. si quis emptionis. in principio, & secundo responso. & ff. de iureiuran. si duo §. Iul. ibi enim dicitur, quod præscribens habet vtilem actionem in rem, & habet exceptionem cõtra dominum. Si autem præscribens habet exceptionẽ contra dominum. ergo dominus, contra quem fuit

22 præscriptum, habebit actionem: quia exceptio † non habet locum, nisi vbi est possibilis actio. Est enim exceptio actionis exclusio, vt patet. ff. de exceptioni. l. ij. si autem dominus, contra quem est pręscriptum habet actionẽ, non potest habere nisi directam: quia actionem vtilem habet ipse præscribens ratione vtilis dominij, & duo nõ possunt esse simul domini in solidum vno respectu, vt patet. ff. commodati. l. si vt certo. §. si duobus. Si ergo

23 † actio directa ac per consequens dominium directum remansit apud illum, contra quem est præscriptum: relinquitur, quod ipse præscribẽs acquisiuerit per præscriptionem solam actionem vtilem, ac per consequens solum dominium vtile. & hanc opinionem sequuntur quamplures moder. doctores iur. de hoc aliquid no. 16. q. tertia. in fine summę. & c. quicunque. in j. glo. & §. potest. per Hostien. in summ. de præscriptione rerum immo. in vlt. colum. sed hæc opinio videtur dubia & non rationabilis propter tria. Primo: quia homo nõ est dominus rerum exteriorum, nisi pro quanto possunt venire ad suum vsum, & vtilitatem hominis, secundum ipsius arbitrium & voluntatem. & ideo videmus, quod illæ res, quæ nunquam possunt venire in vsum & vtilitatem hominis, secundum ipsius arbitrium & voluntatem nunquam possunt cadere sub eius dominio: sicut patet de corporibus cælestibus. Videmus vlterius, quod si aliquæ res aptę natæ caderent sub vsu & vtilitate hominis, & tamen nunc compertum non est, quod venerunt in vsum & vtilitatem alicuius, eo ipso ab ipsa lege discernuntur esse nullius, & naturali ratione conceduntur, & subiiciuntur dominio primi occupantis vt patet ff. de aquiren. rerum domi. l. j. §. quod enim nullus. Hoc ideo videtur contingere, quod dominium, quod habet homo in exterioribus, prouenit ex earum vsu & vtilitate: constat autem, quod ille, contra quem processit præscriptio bonę fidei, nullo modo potest assumere rem præscriptam in suum vsum & vtilitatem. ergo nullo modo dominus, ac per consequens nõ remansit apud eum directum dominium, vt dicebat pręfata opinio. Secundo patet hoc idem: quia videmus, quod præscribens aliquam rem bona fide potest transferre dominiũ directum ipsius ad alium, vtpote si vendat rem illam alicui domino, & postea recipiat eam in feudum ab eo, dicitur trãstulisse dictam rem in illum dominum quantum ad directum dominium, & eam sibi præscripsisse quantum ad dominium vtile. Constat autem, quod vnusquisque homo tale dominium de re quacũque ad alium transfert, quale apud se habet, vt patet. ff. de acquiren. rer. do. l. traditio. Si ergo præscribens tale dominium transferre potuit, videtur quod ipsum apud se habuit, ac per consequens dictum tale dominium per pręscriptionem acquisierit. Tertio patet hoc idem: quia videmus, quod ille qui habet solum dominiũ vtile, & non habet dominium totale vtile, & ideo semper exhibet aliquid domino directo, vtpote vel partem vtilitatis, vel homagium, vel quid tale, per quod tale datur intelligi, quod ipse non est dominus directus, sed ille cui fit illa exhibitio, vel recognitio. ac per consequẽs eo ipso. quod ille qui habet solum vtile dominiũ, recognoscit alium dominum, videtur ipse tale non habere dominium. Si ergo pręscribens bona fide acquisiuisset per præscriptionem solum dominium vtile, non haberet totale dominium: sed necessario recognosceret aliũ dominum, puta illum, contra quem pręscripsit, quod

24 patet euidenter esse falsum. Ad rationem vero † ipsius opinionis potest responderi, quod exceptio est facti, & quod hoc casu elidit actionem & intentionem agẽtis, & facit, quod not. supra eod. lib. de li. contest. c. j. in fine. in glo. & ideo est alia opinio quorundam doctorum dicentium, quod in præscriptione acquiratur non solum

25 dominium † vtile, sed directum, quod probant per textum plurium legum, in quibus habetur, quod præscribens bona fide spatio triginta annorum efficitur dominus, si autem per præscriptionem acquireretur solum dominium vtile, non diceretur pręscribens effici dominus, sed cum quadam determinatione adiuncta, & diminutione. Confirmatur hoc idem per tres rationes præcipue. Prima est, quod fortior est possessio in rebus immobilibus, quæ acquiruntur per præscriptionem, q̃ in rebus mobilibus, quę acquiruntur per vsucapionẽ, sed p vsucapionẽ acquiritur non solũ dominiũ vtile, sed etiam directum. ergo multo magis debet hoc idem acquiri per præscriptionem. Secunda ratio ad idem est talis: quia si præscriptio non acquireret dominium directum, iam videretur, quod dominium directum esset impræscriptibile, quod patet esse falsum: nam & ipsa iura principalia, de quibus minus videtur, cum sint ossibus nostris insixa, pręscribuntur spatio. xxx. anno. vt patet. ff. pro socio. l. iii. & ff. de pecul. l. si quis. & l. ergo. & C.

26 de pręscrip. xxx. vel xl. ann. l. sicut. Tertia ratio † ad idem est talis: quia ille, qui tacuit tanto tempore, præsumitur consentire. ff. de verbo. signi. l. alienationis verbum. constat autem, quod per consensum transfertur vtile dominium & directum. vt Insti. de rerum di. §. per traditionem. ac per consequens videtur, quod per tempus præscriptionis acquiratur vtrunque dominium, scilicet tam vtile, quam directum. hæc autem opinio non vi-

27 detur rationabilis propter duo. Primo: quia † videtur ponere, quod in præscriptione acquiratur necessario dominium directum, quemadmodum in vsucap. cuius contrarium euidenter apparet: nam videmus, quod posset aliquis præscribere contra feudatarium, non pręscribendo contra dominũ feudi: in quo casu acquireretur per præscriptionem solum dominium vtile, & non directum. & econuerso. Secundo non videtur rationabilis: quia non conuenienter distinguit inter dominiũ directum & vtile, quasi duo distincta, cuius oppositum statim ostendetur. & quantum ad istam partem prima opinio videtur defecisse, sicut & ista, propter quæ omnia videtur esse aliter procedendum in isto. Sciendum

28 ergo, quod dominiũ directum & dominiũ vtile quandoque distinguuntur, sicut duo diuersa iura, quandoque vero sicut duo diuersi modi habendi idem dominium. debemus ergo imaginari, quod vtile & directum quandoque capiunt distinctionem penes alium & aliũ modũ vtendi: quandoque vero penes alium & alium modũ habendi. primũ patet, quia videmus, q̃ alio mõ vtitur re feudata feudatarius, qui colit, & fructũ recipit, quam dñs, qui recipit seruitium sine labore, & ita suo mõ dicendũ est de emphyteuta & principali dño. In tali ergo casu dñiũ directũ & vtile distinguitur penes aliũ & aliũ modũ vtendi. Qñq; vero distinguitur penes aliũ & alium modum habendi, siue penes alium & alium modum acquirendi id dominium, debemus namque supponere, quod acquisitio dominij est a iure gentium vt patet. ff. de iusti & iure. l. ex hoc iure. Ius autem gentium soli homini competit, & est quędam ratio naturalis, quæ sic homini propria est, quæ tamen hominibus omnibus est collata, quæ quidem ratio naturalis est quasi quędam lex tacita, vt patet. ff. de bo. damna. l. cum ratio. Est inquam lex tacita, quia in corde hominis diuinitus & naturaliter scripta, & nõ mãdato inlius

prætoria exterius promulgata. Huius ergo legis & huius iur. naturalis æquitati oportet, quod omnis dominij acquisitio innitatur, quandoque directe quandoque indirecte, verbi gratia de vtroque. Si .n. occupemus aliquam rem penitus derelictam, vel quæ nunquam extitit alicuius, acquisitio dominij in illa re directe concordat & innititur iuri naturali: vt patet per illam legem superius allegatam. ff. de acqui. re. do. l. j. §. quod enim nullius. nam dicitur in illa l. quod illa res, quæ nullius est, naturali ratione occupanti conceditur, ac per consequens acquisitio dominij in illa re naturali rationi directe innititur: quia nulla est regula iuris naturalis, siue rationis naturalis, quæ acquisitioni huius dominij valeat obuiare. Idem per omnia, si acquiramus dominium in aliqua re per liberam traditionem illius, cuius est illa res. & hoc etiam potest haberi. ff. de acqui. re. do. l. qua ratione. §. hoc quoque. vbi dicitur, quod illæ res, quæ per traditionem nostræ fiunt, iure gentium nobis acquiruntur, cuius ratio redditur in sequenti. §. vbi dicitur, quod nihil est tam conueniens naturali æquitati, quam voluntatem domini volentis rem suam in alium transferre, ratam haberi. Patet ergo ex his duobus exemplis, quomodo acquisitio dominij in aliqua re quandoque innititur æquitati iur. naturalis directe. Restat videre de indirecta: euenit enim quandoque, quod † acquirimus dominium in aliqua re per exactionem illius rei a debitore nostro nomine pœnæ: quia iura ciuilia volunt, quod id, quod exigitur a debitore nomine pœnæ, lucro debet cedere creditoris, vt patet. ff. de solutio. & libe. l. id quod pœnæ. acquisitio ergo dominij isto modo innititur, & concordat æquitati iur. naturalis. non quidem directe, vt patet ex duobus. primo: quia illud concordat æquitati iur. naturalis directe, cui non inuenitur alias regula iuris naturalis obuiare: nunc autem huic acquisitioni dominij obuiat illa regula iur. quæ. s. fuit allegata in secundo articulo. & habetur e. tit. locupletari. cum concor. quia fit cum iactura debitoris. & sic deuiat ab æquitate iur. naturalis: quia dicta regula ei obuiat euidenter, reuocatur tamen ad eiusdem iur. naturalis æquitatem, per aliam regulam, quæ dicit, quod pro quolibet peccato debet pœna exigi, vt nullum malum remaneat impunitum. Ex quibus omnibus apparet, quod acquisitio dominij in isto casu concordat æquitati iuris naturæ; non quidem totaliter, ac per consequens, non directe, sed in directe æquitati, quasi directe originem ab ea trahendo: imo quasi indirecte ad eum redeundo. Secundo patet hoc idem: quia acquisitio illius dominij, quæ totaliter & directe innititur æquitati iur. naturæ, habet efficaciam suam & vigorem sine communi fauore iur. legalis, vt patet in acquisitione dominij sumpta primo modo. nam dato, quod nullum esset ius legale, adhuc primus modus acquirendi dominium habet locum. secundus vero modus acquirendi dominium, qui immediate est dictus, non habet efficaciam & vigorem: nisi supposito fauore iur. legalis. sed per quandam reductionem indirectam: quam reductionem facit ius legale: quia ad ipsum spectat naturalis iur. regulas concordare: vt potest patere ex his, quæ dicta sunt in secundo articulo. & ideo talis modus acquirendi dominium locum non haberet, si ius ciuile non esset. apparet igitur ex omnibus his propositum. Sciendum est tamen, quod licet sint † duo modi acquirendi: tamen idem est dominium per quodcunque illorum acquisitum, eundem enim modum & vsum vtendi habet vtrunque acquirens. & sic patet illud, quod superius dicebatur, s. quod dominium directum & vtile quandoque distinguitur penes alium, & alium modum vtendi, & tunc sufficiunt duo particularia & distincta dominia, quandoque vero penes alium, & alium modum habendi & acquirendi, & tunc sunt vnum dominium sibi possibile acquiri per præfatos duos modos. Sciendum vlterius, quod ex † processu superius habito possumus colligere duplicem rationem, quare dominium directum dicatur ossibus nostris infixum, & a nobis inseparabile, vt habetur. ff. pro socio. l. iii. & ff. de pec. si quis ergo. Vna quidem ratio est, quia tale dominium directe innititur iuri naturali siue rationi naturali, vt patet ex dictis. Ratio autem generalis est cordi nostro infixa, & a nobis inseparabilis, vt ait Augu. ii. confess. sic innuens, lex inquam scripta in cordibus hominum, quod nec vlla quidem delet iniquitas. dominium ergo directum dicitur ossibus infixum: quia innititur illi iuri, quod nobis est infixum, & a nobis inseparabile. Secunda ratio est: quia ius naturale est fortius & efficacius, quam sit ius legale. & naturalis ratio fortior & efficacior, quam sit humana voluntas. omne ergo illud, quod est vnitum naturali iur. & naturali rationi, non potest a nobis separari iur. legali & humana voluntate. Dominium ergo directum est nobis vnitum naturali iur. & naturali ratione. ergo non poterit a nobis separari per ius legale, vel humanam voluntatem, ac per consequens dicetur rationabiliter ossibus nostris infixum: & a nobis inseparabile. His ergo omnibus declaratis facile expeditur, quod quærebatur in hoc articulo, vtrum præscriptione acquiratur dominium. Dicendum itaque † est, quod in ea & per eam vno modo acquiritur dominium vtile, & directum, & alio modo tantum dominium vtile, & non directum. Nam si capiamus dominium vtile & directum, prout distinguitur ex modo vtendi, præscribens rem simpliciter, habet omnem modum vtendi, & tunc sufficiunt duo particularia, & distincta dominia. quandoque vero penes alium, & alium modum habendi & acquirendi, & tunc sunt vnum dominium sibi possibile acquiri. ergo habet vtrunque dominium vtile & directum, alias non haberet dominium totale, sed partiale, sed recipiendo directum, quod directe descendit a iure naturali, tale directum non habetur per præscriptionem: sicut habetur in re illius occupata, vel a vero domino tradita: illis enim assistit naturalis æquitas, & huic resistit, tamen ad illam indirecte reducitur, vt est dictum. Formabat super his duas rationes, quarum prima erat. Per id acquirimus dominium vtile & directum primo modo per hoc habemus totalem vsum & vtilitatem de re præscripta, sed per præscriptionem id euenit, ergo & c. Secunda, illud dominium acquiritur indirecte, quod ab æquitate iur. naturæ non directe exoritur, cum ad illam indirecte inducitur, sed dominium per præscriptionem acquisitum est tale, ergo & c. prolixe et plequuur istas, quod omnino.

QVINTVM † erat, vtrum præscribens mala fide deberet censeri cum raptore, vel in qua specie peccati sit locandus. Ad huius ergo quæsiti euidentiam, est primo attendendum, quæ differentia sit inter furtum, & rapinam, & vsuram. Sciendum † igitur, quod præfata tria se habent per ordinem. furtum se habet in plus, quam rapina: & rapina plus, quam vsura. Nam diligenter consideranti patebit, quod de ratione furti sunt duo, scilicet quod per ipsum vsurpetur res aliena, & hoc est primum. Secundum est, quod dicta vsurpatio fit occulta. per primum autem istorum duorum ratio furti extenditur ad rapinam. decimaquarta quæstione. v. pœnale. per secundum vero distinguitur ab ea. facit supra de fur. c. i. de ratione autem rapinæ sunt tria. primum est, quod per ipsam vsurpetur res aliena, & per hoc collocatur sub furto. Secundum est, quod dicta vsurpatio sit manifesta, & per hoc ratio rapinæ distinguitur a furto & extenditur ad vsuram. xiiii. q. iiii. si quis vsuram accipit, rapinam facit. Tertium est, quod illa vsurpatio sit penitus violenta, & per hoc distinguitur ab vsura. De ratione autem vsuræ sunt tria. Primum, quod per ipsam vsurpetur res aliena. Secundum est, quod vsurpatio est manifesta. Tertium est, quod illa vsurpatio fiat per consensum coactum, & extortum ratione mutui, quo soluens timet carere, ac per consequens, nec penitus voluntaria, nec penitus violenta. xv. q. j. merito quæritur. & per hoc distinguitur a rapina. Visis autem his, possumus faciliter respondere ad illud, quod in illo articulo est quæsitum, nam cum quæritur, vtrum præscribens mala fide debeat censeri cum fure, vel cum raptore,

35 †raptore. vel in qua alia specie peccati sit locandus, apparet ꝙ volendo loqui proprie, non potest censeri cum fure, nec ēt cū raptore, quia peccatū furis, vel latronis vel raptoris consistit principaliter in rei alienæ vsurpatione. & non in rei alienæ detentione, nam dato, quod fur, vel raptor in ipso actu vsurpationis deprehendatur, furis vel raptoris nomine censebitur. & vterque eorum tanquam fur vel raptor a iudice punietur, non obstante, quod in re aliena habuerit solum actum indebitæ vsurpationis, & nullum actum adhuc indebiti vsus vel detentionis. ipsa vero rei alienæ detentio, magis cōcurrit ibi vt circunstantia aggrauans pactum. & ideo videmus, quod quanto maiori tempore res aliena ab eis detinetur, tanto plus a legibus puniuntur. Quapropter apparet immediate, quod præscribens malæ fidei non pt ꝑprie & directe censeri cū fure vel raptore, quia peccatum ipsius totaliter vel saltem principaliter in rei alienę detentione consistit. nam dato quod a principio possessionis bonam fidem haberet, si tamen postea ante tempus finitæ præscriptionis mala fides adueniat, possessor & præscriptor malæ fidei est censendus, nec eius præscriptio curret, secundum iura can. licet secus secundum iura ciuilia, vt patuit in tertio articulo. Illud ergo, quod est solum circunstantia aggrauans peccatum in fure & raptore, scilicet rei alienæ detentio, ipsa quidem est peccatū constituens in malæ fidei possessore & præscriptore. Ex quo etiam apparet vlterius, ꝙ non debet per legē pœna infligi præscriptoribus malæ fidei, quemadmodum furibus & raptoribus, nam leges furibus & raptoribus pœnam infligunt, quia eorū peccatum non solum inficit conscientiā, sed etiam lædit rempublicam. Ad cuius conseruationē totus conatus. L. in fi. si enim fures & raptores non punirentur, ciuilis societas passim totaliter tolleretur, quod pauci vel nulli possent rem suam pacifice possidere. peccatū autem possidentium & præscribentium mala fide quāuis conscientiam inficiat, rem tamen publicam non cōmaculat, quia nullius hominis & pax & possessio ꝑturbantur. nam etiam & ille qui propter præscriptionē rei suæ perditæ turbari non debet contra illum, qui ꝑscripsit, quia perditio suæ rei magis debet ascribi suo ꝑprio defectui, ex eo quod rem suam repetere neglexit, q̄ defectui, & peccato ipsius possidentis mala fide. & ideo †pro tali peccato non debet pœna infligi, imo debet diuinæ prouidentiæ puniendum relinqui, quia & multa sunt talia peccata, quæ lex humana dimittit & diuinæ prouidentię punienda relinquit, teste B. Aug. in j. lib. de libero arbitrio, vbi sic ait. Lex ista, quæ regendis ciuitatibus fertur, multa cōcedit & impunita relinquit, quæ per diuinam prouidentiam vindicantur.

36

37 Intelligendum †tamen vlterius, quod quamuis mala fide possidens, vel præscribens, non possit proprie & directe censeri cum fure, vel cum raptore: interpretatiue tñ & indirecte potest. & debet censeri cum vtroque. & si rē actū publicā non lædit, sicut fur, vel raptor, ad exteriorem, suam tamen conscientiā nō minus corā Deo inficit. nam veraciter est fur & raptor, quantum ad interiorem effectum, licet non quantum ad exteriorem, attamen & iuxta istum sensum videtur loqui. xiiii. q. v. si quid inuenisti & nō reddidisti, rapuisti &c. ille enim qui inuenit rē alienā, & eam non reddidit, licet non sit raptor directe, & proprie quantum ad actum exteriorē, quia rem alienam non videtur per violentiam vsurpare, est tamen raptor interpretatiue, & indirecte quantū ad actum interiorem, quia rem alienam ad modum raptoris sibi appetit vendicare. & ita coram Deo ita habet infectam conscientiam, sicut raptor, quia Deus plus ad affectum respicit, quam ad actum, & hoc est, quod dicitur in eodem decreto ibidem. Qui alienum, inquit negat, si posset, etiam tolleret. Deus enim cor interrogat, & non manum. Concludo ergo quantū ad illud, quod in isto articulo principaliter est quæsitū, quod præscribens mala fide, quamuis proprie & directe non possit locari in eadem specie peccati cum fure, & raptore, interpretatiue tamē & indirecte debet in eadem specie peccati cum eis locari. Et ex hoc apparet immediate, quod præscribens mala fide quantum ad peccatum cōscientiæ æquipollet furi & raptori, & per consequēs indiget suam conscientiam rectificare & purgare, quemadmodū fur vel raptor, sed fur & raptor non possunt suam conscientiam purgare & rectificare nisi per restitutionem, quia non dimittitur peccatum &c. ergo eodem modo præscribens mala fide non poterit suā conscientiam rectificare & purgare, nisi per restitutionem.

38 Ex hoc apparet † immediate responsio ad quæstionem principalem, nam si præscribens mala fide tenetur ad restitutionē, quēadmodum fur & raptor. vt nunc ostēsum est, relinquitur necessario, quod sicut fur vel raptor nō potest tenere vel defendere furtum vel rapinā contra illum, cui furatus est sine peccato, & ita etiam nec ipse præscribens mala fide potest tenere vel defendere rem præscriptam sine peccato contra illum, cuius fuit res illa præscripta. Ad argumentum autem contrarium respondebitur in fin. sequentis articuli.

39 SEXTO. quærebatur, vtrum mala fides †adueniens præscriptione completa tollat ipsam præscriptionem, & vtrum obliget præscribentem ad restitutionē, quemadmodum mala fides præueniens. Ad hoc autem cōmuniter respondent iuristæ, quod non propter tria. Primo, quia primo si cōpleatur præscriptio bona fide durante tutius videtur reddi præscribens non solum ꝗm ius ciuile, sed etiam secundum ius canon. vt patet extra, de prescrip. de quarta. & c. ad aures. xvj. q. iii. c. j. & ij. & iij. & c. dilecto. Secundo probatur hoc idem, quia si compleatur præscriptio bona fide durante, iam factum est meum, quod erat alienū vtriusque. iur. authoritate. nō obstāte quacūque mala fide postea superueniēte. hoc sic supposito, patet talē ad restitutionē nō teneri. Tertio ꝓbatur hoc idē, ꝙ nullus tenetur restituere illud, quod possidet iuste & bñ, sed ipse ꝑscribēs possidet rē pręscriptā iuste & bñ. nō obstante mala fide, superueniente. ergo eā restituere non tenetur. maior est euidens, minor probatur, quia illud, quod habetur de iure, possidetur iuste & bene, ac per cōsequēs, nō est alienū, vt patet xiiii. q. iiii. quid dicā. Ipse autem præscribens habet & possidet rē præscriptā de iure. ergo iuste & bene. & ita non videtur possidere rem alienā, sed suā, ac per consequens non teneri ad restitutionē. ¶ Illis tamē nō obstantibus secundū fratrem Gerardū dicendū est, ꝙ tenetur, qui sic præscripsit in foro conscientiæ restituere rem præscriptā. Et ad superiores rationes respondet, quod & si concludant in foro contentioso, non tamen cōcludunt in foro conscientię, de quo nunc agitur. Nec obstat, quod dictum fuit in iii. articulo, in fin. quod ius cano. intendit ad vtrunque forum litigij. & conscientiæ. & sic in vtroq; pōt quē facere tutū, q͞a illud verū ꝗm eū in his, q̄ ad vtrūque forū reduci possunt, sed in illis, quæ nō possunt reduci ad forū litigij, vt in casu nostro, relinquit eos Deo sententiandos in foro conscientiæ. Poterat. n. exemplū ponere de oculis. xxxij. dist. in. erubescant. Probat autē solutionē suā tribus rationibus, quarū mentiō solā assumā fundatur autē prima super hoc, quod contra intentionē iur. dantis efficaciā pręscriptioni bonæ fidei esset, si superueniens mala fides nō noceret pręscribenti, quia ꝗm id mala fides esset fauorata a pręcedenti præscriptione. Cuius contrariū statuens intendebat. scilicet quod eius cursus nullū fauorē pręberet malę fidei, ergo nec tunc, nec post fauere poterit. inducere poterat. j. q. j. eos, in fi. & q. iii. si quis abiecerit. & c. fi. Secunda ratio in hoc consistit, bona † fides est fundamentū præscriptionis, & illi dat efficaciam, cessante autem fundamento, ēt post pręscriptionem, & ipsius effectus inducere poterat, sic esse in domo materiali iam cōpleta, dicit autem, quod licet pręscriptio compleuerit cursum suum,

40

fuum, tamen quo ad dominium acquisitum eget illo fundamento pro toto tempore durationis, vt sicut acquisitio sic & duratio conueniat iuri naturali & rationi. Tertia vult ratio, quod 41 † cum semper veritas sit erroris correctiua, correcta fide erronea per superuenientē fidem veram, omne sequutum ex illa erronea, est etiam corrigendum, & sic præscriptum mutabitur in nō præscriptum, per quod restituere compelletur, ſm fra. Gerardū. Ponderatis, quæ. ſ. dicam, perpendes, quod nimis pertinax fuit in hac opinione, tamen ad hanc partem ad tres suas rationes adduntur potissime tres textus. s.c. si virgo. xxxiiii. q. ij. c. vigilanti. de præscri. & regula peccati, quæ sequitur. Illa, quæ allegantur in contrarium, vide no. in præ. c. vigilanti. vbi etiā no. tres opiniones, quarum prima dicitur theologorum. ꝙ teneatur. secunda iuristarum, ꝙ non teneatur. tertia distinguētis causam lucratiuam a non lucratiua, quam distinctionem dicit Host. tolli per dec. apostolicę. de don. ver. vnde cū grauē. & C. de præscri. lon. tem. l. pe. vt dixi in prin. quęstionis, articulus iste satis est cert⁹. Ideo no. xiiii. q. vj. si res bene. in præ. c. vigilanti. & e. ti. c. fi. in prin. vlt. gl. omnes summistæ. Ray. l. in sum. de præscrip. ver. item pone, quod est completa. Gof. eo. ti. in fi. Host. ibi plene super rubrica de præscrip. rerum immo. §. quæ exigantur. sub. §. verū quicquid, versic. sed quid si iam completa. Ray. autē sic dicebat, si habet præscribens conscientiā remordentē, satisfaciat cōscientiæ, si dicit se de peritorum cōsilio conscientiā non habere, vel si quā habuit post præscriptionē completā, dicit se illā ad prædictorū consiliū deposuisse, consuluit adhuc eligendā tutiorē viam, vt. s. restituat propter duplicitatis ambiguum. & maxime, qa non facile omnia, quæ debent, in pręscriptione concurrunt, si non acquiescit, non audet illum ponere inter saluādos per superiores rationes, nec inter damnandos per iura contraria, maxime quia per vniuersum, quo se extendit potestas ecclesiæ sic seruari videtur. Goff. autem vbi. ſ. dicit opinionē theologorū esse consilium, & necessario non sequendū. xiiii. quæs. i. quod præcipitur. Ho. vbi. ſ. deridet opinionē contrariam, tenet tamen, quod si cōscientia remordet, nec informatur ad dictū peritorum, sequenda est, licet erronea. de sen. ex. inquisitionem. de simo. per tuas. ij. dicit tamen, illum nō theologū, sed scrupulosum timentē, quod timendū nō est. de simo. & si quæstiones. cum concor. dicit autem de illis non esse ponderandū, quod præscribens iur. authoritate dominiū acquisiuit. Inducit etiam Leuiti. xxv. circa medium, vbi præscribitur, vendenti domum intra vrbem quam redimere poterat infra annum, quod anno elapso non poterit etiam in anno iubileo, quo regulariter venditio reuertebatur ad pristinum dominium. & vt dicit, falsum est, quod post præscriptionem completam habeat præscribens cōscientiā rei alienæ, cum illa sit sua, & sic soluūtur contraria. Inducit etiam, 42 quod ppt † necessitatē famis rem alienā occupare licet. ſ. de furt. si quis pp necessitatē, & equum possum alieno pabulo reficere, per constitu. Federici, de pac. ten. §. vltim. & rem alienam per donationem principis licite tenere. ff. ad l. Rhod. de iac. deprecatio. & de euict. l. Lucius. Itē scias, quod hanc opinionē iuristarum tenuit et Thomas in quol. xiii. articulo vj. vbi cum tractaret principalē quæstionē huius thematis de præscribente cum mala fide dixit vt supra ad restitutionē teneri, subdens sic, sed q bona fide pścripsit, ad restōnē nō tenet, licet sciat post præscriptionē illud fuisse alienū, hoc ponit, & nil plus Damasus in q̄stione sua. ij. de præscrip. nil elegit, sed dixit theologos dicere, quod tenent, iuristas dicere contrarium. Concludo 43 † igitur, quod opinionē, quod restituere non tenetur, tenet Io. & B. vbi. ſ. Tan. & Vinc. in dec. vigilanti. Inn. in dec. vlti. de præscrip. Gof. & Thomas vbi. ſ. & hoc sequor. saluo, quod post Ray. & Host. dixi de conscientia remordente. Vltra superiora induco consensum saltem fictum illius, contra quem præscribebatur, per l. alienationis verbū. ff. de verbo. signifi. & vide, quod dixi supra. iiii. articulo, ver. tertia ratio ad idem est. facit regula. qui tacet eo. titu. cum cōcor. sicut assentit sententię. qui infra tempus limitatū negligit appellare, de re iudica. quod ad consultationē. & certe fortiter facit hæc ratio, saltem quando domino rei sciente res ipsa præscribitur. Secundo induco, de præscription. de quarta. & c. ad aures. & c. auditis. & apertius dec. pri44 mam † eo. titu. lib. vi. per quæ iura probatur, rem, quæ de iure communi spectat ad eum, contra quem præscribitur, pręscribi spatio quadraginta an. cū aliquali titulo, vel sine titulo, per tempus, cuius non est memoria, per quod concludo, aut opinionem contrariam, aut hæc iura fore delenda. Certissimum enim est, quod eo casu completa præscriptione constat præscribenti ad alium pertinuisse rem, quā præscripsit, & tamen textus approbat sibi illius iuris, vel rei dominium competere, per quod patet, illud dictum doctorum, esse text. diffinitionem non simpliciter opinionē. Nec opponas titulū ibi requiri, quia constat per illū nō competiuisse dominium. Nec dicas speciale in tempore, cuius de contrario non est memoria. quia contrariæ opinionis ratio locum habet post omne tempus quantumcunque longissimum. Tertio fortiter facit regula, factum legitime. cū concordan. per quas dilatari posset materia. ¶ Ad iura contraria respondetur, quod capitulum, si virgo. loquitur de illo, qui scit se alienum possidere. & sic nil ad propositum. Itē dico de decre. vigilanti. quę dicit, quod nō iuuat possessorē alieni prędij aliqua antiqua possessio cum mala fide. Hic autem quæritur de possessore prædij, regula, peccatum. pręsupponit peccatū, cum de eius dimissione loquatur, dimitti autem nō posset, quod nō fuit. de despon. imp. ad dissoluendum. cum cōcor. Quare patet, quod ad præscriptionem incohatam & perfectam cum bona fide non facit regula, cum ibi nullum peccatum. cōcedo autem regulam facere, vbi cū peccato inchoasset, vel processisset pręscriptio. Ad rationes fratris. G. respondetur primo ad primam, quod cū finis sit terminus extremus eorum, quæ gerūt, ius dans efficaciam pręscriptioni bonę fidei, intentionem suam nō porrexit vltra eius fines, vel terminum extremum, nec est etiam verum, quod sententia superueniens, ꝙ res fuerit aliena, dicatur proprie mala fides, sicut in emptore, donatario & similibus est videre. Secunda ipsius ratio impugnatur ex dictis per eum supra articulo primo. vbi in descriptione præscriptionis de bona fide nil dixit, sed efficaciam eius cōstare dixit in legum authoritate. Fundamentum autem huius authoritatis interponendæ motiuum dixit negligentiam nō petentis tempore limitato, vt ibi. ergo illo finito hæc duo non possunt plus esse. ergo nec præscriptio deficere, præteritum enim nequit non fuisse. ff. de cap. & postli. reuer. l. in bello. § factę. & si velis me fateri bonam fidē fuisse partē fundamenti, dico, vt. ſ. quod illa, quę fuit, nunquam deficit fuisse, & sic nūquam pręscriptio illo fundamento carebit. In rebus corporalibus non sic, quia facile destruuntur. de translato. c. ij. in princi. Eodē modo respondetur ad tertiam rationē, quia nunquam 45 † veritas superueniēs potest operari, quin præscriptio habuerit sua comitantia sibi necessaria, quę nunquā quo ad vires pręscriptionis corrigi possunt. alias ęque diceres, quod qui neglexit, posset purgare negligētiam post pręscriptionē completam, quod patet falsū. ¶ Ad fortificationē etiam prędictorū est sciendū, quod etiam hi, qui fateri nolunt, quod princeps rē vnius possit alteri concedere, & sic nec eius lex ſm eos, isti tamen fatentur, quos modi acquirendi & distrahendi dominia sūt de iure naturali, vel gētiū. Cū ergo iste sit septimus modus transferendi per præscriptionem, licitus est. ex quo est cum bona fide, quare non erit, qui præscripsit tutus, sicut qui emit, & maxime deuoluta in fiscū. si. n. per ius positiuū ille tutus est, quare nō iste pcipue. cū negligentia

gentia aliqđ naturale,ideſt, cõsenſũ includat, vt ſ̃.dixi.

S V M M A R I V M.

A P P E N D I X.

PEccatum. Dicit Io. mo. quod æquitas huius regulæ probatur per doctrinã,q̃ datur de reſolutione cõtractus. C.quando ab emp.re.l.j.& ij.[*Niſi*] 1 de hac† dictione dicit hic Dy. quod poſt negatiuã ponit,poſt affirmatiuam priuat.de hoc etiam per Arch.ſ̃.eo.li.de conſtit.c.j.plenius per Cy.C.de tranſa.l.iiii. Ad primum,quod poſt negatiuã ponit,alleg.Dy.hoc ca.& ſequẽs.ff.de ven.in poſ.mit.l.extraneo.ff.de fer.l.ſi feriatis.de cuſt.& exhib.reo. l.ij.§. vltim. & de auro & arg le. l.Titia. Ad ſecundũ inducit.ff.eo.tit.quo tutela.in prin. de diuer.& tempo.præſcrip.l acceſſiones.§.vltim.ad tur pill.l.j.§.pe.de iure fiſci.l.i.§.multorum.& §.vltimo. Allegatur cõtra hoc.ff.eodem.l.nemo ex his. in prin. vbi priuat & non ponit, & tamen negatiua præcedit. Reſpondet,quod illa negatiua æquipollet affirmatiuæ, & ideo dictio.niſi.priuat,ſicut ſi affirmatiua præcederet.vide textũ illũ ſub litera.N.Item contra ff.de ma.teſta.Ti 2 tia.§.vlt.vbi præcedere† videtur negatiua,& tamẽ dictio, niſi, non ponit. Reſpondet, quod ibi non præceſſit negatiua,ſed ſecuta fuit.& ideo non videtur habuiſſe animum concedendi, & propter præſumptionem animi impedientis,impeditur datio libertatis. ff.de adim. le.l. legata inutiliter.& de condi.& demon.l.cum tale.§.vltim.Arch.in prædic.decre. concor. diſtinctioni prædictæ,dicit tamen , quod quandoque tenetur improprie, allegat.ij q.j.votum.viii.q.iii. Artaldus. de accu. accuſaſti.& quandoque ponitur pro ſed. xxxviii. di.ſedulo.de pœ.diſt.j.ſicut primi.vbi no.ad idẽ.de pœ.di.vj.c.j. Quãdoque,niſi,facit adiectionẽ.ff.de leg.iii.fideicõmiſſa. §. ſic fidei. Et facit ad quæſtionẽ de illo,qui promiſit non vendere alij domum,niſi mihi, de qua ff.ſi quis caut.ſi cum.in fi.& vide,quod no.in Specul.de ſpon In princi. [*reſtituatur*]licet requiratur reſtitutio,tamen nec illa ſola ſine pœnitentia ſufficit, vt proxima regula. licet Dy. hic notet contrarium,per contrariũ huius literæ,ſup. e quo vide.quod no.in clemen.de vſuris.ex grandi. in gl. antepe.¶ Prima gl.ponit exẽpla. Secũdo diſtinguit tria nomina.tertio tractat,quid ſi reſtitui non poſſit. Secunda gl.ponit primo caſum exceptum.ſecundo dicit,cui fienda ſit reſtitutio.tertio quærit,remit.& ſol.vlt.gl.quærit & ſol.¶ In j.gl.ibi[*Quod autem*]res futuras non vſucapitur,niſi in poteſtatem reuertatur,& ibi[*ſubtracto*]periculo raptoris,& furis res perit etiã naturaliter. ¶ In glo. ij.ibi[*cum prætor*] Sequitur,dicat, vt opus factũ reſtitua 3 tur,etiam† damnum datum actor conſequi debet, nã reſtitutionis verbo vtilitatis actoris continetur. & ibi [*plus eſt*]ſequitur,in reſtitutione,quam in exhibitione. & ibi[*reſtituere*] intelligitur reſtituere, qui ponit actorẽ in priſtinam cauſam.& ibi [*inuito*] Si inuito vel ignorãte creditore alteri ſoluo,non liberor. Secus,ſi ipſo mandante,vel ratum habente. & ibi [*ſi vero*] ſi conſtituiſti te ſoluturum mihi & Titio , & poſtea hoc conſtituiſti mihi ſoli,ſi poſtea ſoluis Titio,nihilominus mihi teneris.& ibi[*l.ij*]emphyteuta,qui domino ſu ſcipere nolente conſignat,& deponit, non timet deiectionis periculum. In gl.vlt.ibi[*l.vltim.*]vide in dec.prima proxi. alleg. in prima gl.Io. An.In j.glo.ibi[*ſi peccatum*]& diſt.iii. ille tex.ad fi.& de hoc.C.ſi aduer.delic.ſuper rubrica, alleg. l.j. & ibi dimittitur peccatum intantũ, quod etiam de iure ciuili abſolueretur,ſ̃m Dy.non obſtante,quod perſonæ difficultas non excuſat debitorẽ.ff.de verbo.oblig. l.continuus. §. illud.nam illud verum , niſi datio eſt in obligatione,ſed vbi eſt in obligatione contractus,vel iudicij factum perſonæ caſu contingens in perſona debitorem excuſat.de contractu patet. ff.ad l. Rho.de iac.l. vltima.§.pen.de iudicio.ff.ſi quis cautio.l.ij.alias.ſi is. §. ſi quis.Cum ergo reſtituere ſit factum,ſicut rem tradere.ff.de verb.oblig.vbi autem non apparet.§. qui id.& l. ſtipulationes.§.idem puto.impedimentum ergo ſuperueniens in perſonam debitoris quod reſtitutionẽ impoſſibilem facit,debitorem excuſat,niſi culpa præcederet caſum.ff.ſol.matr.&t.§.licet.vel niſi delinqueret ſub ſpe veniæ.ff.cõmo.l.in rebus §.quod autem.& ibi liberaliter remitteret,hoc intelligit Dy. cum res eſt reſtitutioni parata,quaſi tunc fingatur reſtituta , & poſtea reſtituẽti donata, ar.ff.de donationibus inter virũ & vxorem.l.iii.in fi.de iure dot.l.vir ab eo.ſi certũ petatur.ſingularia.circa finem.& de ſolut.l. Proculo.& ff.de rei vẽdic.hoc ſi res. alias non remittitur peccatum ei, qui reſtituere poteſt propter rationem, quæ ſequitur in gloſ. multum puto in his animum ponderandum . nec tutũ puto illum,qui gerit in mente,non reſtituere,remiſſione non facta.

Q V AE S T I O.

Huic regulæ & ſequenti coaptabitur alia quæſtio ip4 ſius fratris Gerardi,qua quærebatur,an contractus† vſurarius ſit permiſſibilis aliquo iure? Et videtur quod ſic, quia vnuſquiſque licite poteſt accipere,quod ſibi volũtarie eſt donatum,ſed illud quod recipit fœnerator per contractum vſurarium,eſt ſibi voluntarie donatum.ergo poteſt ipſum licite recipere.& per conſequens contractus vſurarius erit licitus,& de iure p̃miſſibilis,maior patet.minor probatur, quia datio vſurarum eſt per voluntarium pactum. Ad oppoſitum eſt, quia rapina eſt nullo modo p̃miſſibilis, ſed vſura eſt rapina. ergo &c. Maior patet,minor probatur. xiiii.q. iiii.ſi quis vſuram accipit,rapinam facit &c. Præſciẽdum eſt.quod huius quæſtionis dubitatio quatuor viis poteſt oriri. Prima, quia cũ quædã ſint peccata : quia prohibita , & quædã prohibita,quia peccata , cuius ſimile de ſtatuo. nota. de offic.de leg.ex parte.j. cum ſuis remiſſio. De primis exẽplum de peccato primorũ parentum circa eſum ligni vetiti,quod non fuit peccatum, quia ex ſui natura haberet

hæret malitiam conuolutam, ſed ſolum;quia prohibi-
tum.& de hoc.xi.quæſtione iii. quid ergo. De ſecundis
exemplum de præceptis decalogi. Exod.xx.quæ tranſ-
gredi prohibitum eſt,quia peccatũ, & ideo peccatum,
quia ex ſui natura vitioſum, & habet malitiam conuo
lutam,cõtrariatur enim virtuti. & ex ſui natura a Deo
diuertit, & agentem deordinat. Dubitari autem poſſet
an inter prima, an inter ſecunda computetur peccatũ
vſuræ.Nam inter prima,ſcilicet,peccata, quia ꝓhibita,
minus videretur incõueniens aliquo caſu vſuram per-
miſſibilem,quam ſi prohibitum eſſet,quia vitioſum,&
malitia conuolutum, Secunda via , quia videmus ali-
qua mala permitti & tolerari propter aliquod bonũ,
quod inde ſequitur,vel propter maius malũ vitandum.
5 De primo † exemplum de tolerando Iudæorum &
ſuorum ritu.xlv.diſt.qui ſincera.quod licet in eis ſit mor
tale,tolerat eccleſia propter bonũ,quod inde oritur,q̃a
noſtræ fidei veritas in libris ipſorum velata , & in riti-
bus figurata noſtris oculis lucide demonſtratur,& ſic ſi
dei noſtræ teſtimonium roboratur,vt dicit Auguſtinus
6 xviii de ciuitate Dei, ſecundo† habetur exẽplum.iiii.di.
denique. Cum ergo contractus vſurarius quandoque
poſſet vtilis eſſe reipublicę, & partibus gratus & vtilis.
item per ipſum quandoque vitari poſſet magnum ma
lum vel periculum.ergo videretur in illis terminis per-
miſſibilis. Tertia via eſt,quia vtrunque ius can. & ciuile
certis caſibus permittunt aliquod recipi vltra ſortẽ , vt
in fructibus rei pignoratæ genero pro dote.ff.de do. ex.
l.patet.ſ. de vſur.ſalubriter.facit ad idem.eo.ti.c.j.& ij.&
c.cõqueſtus.Quarta via inſurgit ex duobus,an ius ciui-
le obuiare poſſit iuri canonico.de quo x.di.cap.j.quia ſi
poſſet,diceretur vſurarius contractus de iure ciuili per-
miſſibilis. Ad veritatem ergo quæſtionis & ſolutionis
habendam primo declarabitur,quid ſit vſura,& in qui
bus rebus committi valeat.Secundo inquiretur,vtrum
cõtractus vſurarius ſit ex natura rei vitioſus & malitia
conuolutus , vt per hoc tollatur illa via,quæ ingerebat
dubium primo loco. Tertio inquiretur,vtrum iura de
beant concedere contractum vſurarium propter ali-
quod bonum,quod inde oritur,vel ꝓpter maius ma-
lum,quod inde vitetur, vt per hoc tollatur illa via, quæ
ingerebat dubium ſecundo loco. Quarto inquiretur,
vtrum concedant vel concedere valeant vſuram in ali
quo caſu,vt per hoc tollatur via illa,quæ ingerebat du-
bium tertio loco.Quinto inquiretur,vtrũ ius ciuile poſ
ſit iuri canonico obuiare,vel vtrum dicta iura habeant
adinuicem tantam concordantiam,quod quidquid ſit
contrarium, neceſſario ſit contra alterum,ac per con-
ſequens,vtrum contractus vſurarius eo ipſo,quod pro-
hibitus eſt iur. canonico , neceſſario ſit ꝓhibitus iur.
ciuili.Sexto ſoluentur argumenta & dubia, quæ fuerũt
inducta ad quæſtionem,dum diſputabatur.

7 EST ergo† primo videndum,quid ſit vſura,& in qui
bus rebus cõmitti valeat , Vbi ſciendum,quod duæ de-
ſcriptiones inueniũtur de vſura ſatis rationabiles ,quia
ex natura rei ſunt ſcriptæ , quarum vna talis eſt, Vſura
eſt lucrum ex mutuo pacto debitum,vel exactum , In
qua deſcriptione duo tanguntur, quæ videntur de ra-
tione vſuræ eſſe, ſcilicet vnum materiale & alterum
formale. Materiale quidem in vſura eſt ipſum mu-
tuum , quia vſura non gignitur materialiter, niſi de
mutuo. Ratio autem huius aſſignabitur in ſequenti ar
ticulo. Formale vero in vſura eſt ipſa exactio lucri ex
pacto,ſiue obligatio in pactum deducta , quia vbi nul-
lum eſt pactum & nulla obligatio , ibi mutuans non
poteſt aliquid vltra ſortẽ petere.& ſi vltra ſortem aliud
offeratur ſibi,poteſt illud recipere tanquam gratis obla
tum,quia illa oblatio,vel donatio præſumitur eſſe gra-
ta & libera , quã non præuenit petitio vel obligans pa-
ctio, & per cõſequens illius oblati licita eſt receptio,nã
poſſumus licite recipere ,quæ etiam prohibemur pete
re,ſicut patet.j.q. ij. ſi epiſcopum. vbi dicitur,quod pro

Ingreſſu eccleſiæ non licet pecuniã exigere, ſed ſponte
oblatã licet recipere. Cuius ratio redditur ibidem au-
thoritate Greg.dicentis, quod oblatio nullã culpæ ma-
culam ingerit quæ non ex ambientis petitione proceſ-
ſit,& de hoc patet ſimile arg.ibidem in c.quam pio. &
xviii.diſtin.de eulogiis.xiiii.q.ii.queſta eſt,ex quibus om
nibus colligiĩ ,q̃d formale ipſiꝰ vſurę ſit ipſa petitio, vel
exactio rei obligatæ. Ex quo etiã vlterius apparet,quod
deſcriptio præhabita de vſura ſit bone, quia comprehẽ
dit totũ,quod eſt de ratione vſuræ materiale & forma
le.datur inſup alia deſcriptio de vſura,quæ talis eſt, Vſu
ra eſt,quicquid ſorti accedit.& ponitur.xiiii.q. iii.pleri-
que,Iſta tamen deſcriptio non videtur cõpleta,niſi ali-
quid aliud addatur.& ideo Goffre.dicit, quod debet ibi
addi ex pacto vel intentione præcedente, quia ſola intẽ
tione & ſpe lucri videtur cõmitti crimen vſurariũ, ſm
quod ipſe dicit,& habetur extra de vſur. conſuluit.Hæc
autẽ deſcriptio ſi cõpleatur hoc modo , incidit in idẽ
cum prima,quia cõpræhẽdit illud, quod eſt materiale,
ſcilicet lucrũ accedẽs ſorti, i.mutuo , & per hoc q̃d ibi
additur ex pacto, vel ex intentione,cõprehẽditur illud,
quod eſt formale in vſura,nã dicebatur ſuperius, quod
formale in ea eſt ipſa exactio lucri ex pacto obligãte,&
hoc reſpectu dictũ eſt,quod vſura eſt legalis latro , prę
8 dicens quod intendit.¶ Occurrit tamen dubiũ † de eo,
quod dictum eſt ſtatim,ſcilicet, vtrũ ſola intentio,ſiue
ſpes lucri conſtituat hominẽ vſurariũ, non interuenięn
te ibi aliquo pacto obligante. Ad hoc tamen videntur
cõiter reſpondere omnes iur.periti,quia vbi ſola inten
tio & ſola ſpes lucri eſt principalis cauſa mutui , ibi ex
ſola intentione & ſpe lucri conſtituitur homo vſura-
rius,& tenetur ad reſtitutionẽ in foro pœnitentiæ corã
Deo,& firmatur,per illam decre.ſuperius alleg. de vſu-
ris.conſuluit.vbi ſcripſi,& ſuper illud ibi inductũ Lucę.
vj.mutuũ date,nihil inde ſperantes,& ſuper auctoritati
bus ſanctorũ Auguſtini & Ambroſij & Hiero.quæ po-
nuntur xiiii.q.iii.& videntur omnes in hoc cõcordare,
quod vbi mutuans expectat aliquid vltra illud,quod de
dit,vſuram cõmittit,& per conſequens ad reſtituendũ
tenetur . Sed diſputanti hęc opinio non videtur ratio-
nabilis propter tria,quæ tamen non vrgent,vt.ſ. dicam
in ſingulis.Primo, quia, ſicut patuit ſuperius , formale
in vſura eſt exactio,ex pacto obligante,vel aliquid ęqui
pollens. & ideo vbi non eſt exactio lucri ex pacto obli-
gante,vel aliquid ei æquipollens, ibi non poteſt eſſe vſu
ra,ad reſtitutionẽ obligans,quamuis poſſit eſſe vſura vi
tians.Illi ergo,qui tenent iſtam opinionẽ,nullo modo
poſſunt ſaluare illam primã deſcriptionẽ vſuræ,vbi di-
cebatur , quod vſura eſt lucrũ ex mutuo pacto debitũ
vel exactũ.Sed ad hoc reſpondeo,quod nec ipſe diſpu-
tans illã ſaluat,dicendo infra de Intentione no. debito
ri. Itẽ nec ſaluat authoritatem Euangelicam ſupra di-
ctam. Ad cuius rigorẽ temperandũ fit illa diſtinctio.Se
cundo,apparet idẽ per ſimile quod videmus de furto,
nã ſi aliquis gratis & liberaliter in domo recipiat,quod
furari intendebat & affectabat,& quanuis ſit fur men-
te, non tamen opere,ita quod teneatur ad reſtituendũ.
ergo a ſimili,ſi quis lucrari intendit ex mutuo,quod cõ
cedit,& tamen a ſuo debitore nihil exigit, nec ipſũ per
aliquod pactũ cõpetit , ſed gratis & liberaliter ab eo ali
quid recipit, quamuis ſit vſurarius mente, nõ tamẽ eſt
cenſendus vſurarius opere,ita quod teneatur ad reſtitu
tionem. Reſpõdeo,caſum valde diſſimilem, quia licet
donatarius habuerit intentionem corruptam ad furã
dũ,donatio tamen non cauſatur ab eius facto, nec eſt
annexa illi intentioni corruptæ,cuius contrariũ in mu
tuo, quia cũ ex charitatis bono debeat fieri gratis , fie-
bat principaliter ob ſpem lucri,& hoc etiam ipſe diſpu
tans concedit eſſe vitioſũ, cuius ſpei vitioſæ ſequitur ef
fectus,conſequendo lucrũ. Tertio,ſecũdũ eũ patet hic
idem.quia ratio tota,quę per me negatũ,quare vſurarius
tenetur ad reſtitutionem,eſt,quia illud,quod recipit vl-
tra

tra sortem, nō fuit ei gratis & liberaliter donatum, sed
cum quadam exactione ex pacto indebite vsurpatū,
sed vbi est sola spes lucri & intentio corrupta ex parte
recipientis, dummodo non sit nota debitori, ibi quic
quid debitor donat, gratis & libere donat, & per conse-
quens nihil est indebite vsurpatū. & ideo ipse recipiens
quanuis fuerit in intentione deprauatus, nō tamen vi-
detur teneri ad restitutionem. Respond. quod spes cre-
ditoris prohibita est, & hoc de significatione verbi nō
requirit alterius notitiam. ex quo ergo contra bonum
charitatis alias mutuaturus non fuisset, quod per debi-
torem alias non donaturū donati videtur, accedit huic
spei vitiosę, ergo astrictū est vitio, & restitutioni. p quod
patet valere responsionē, quā disputans dabat ad dec. cō
suluit. s. quod illa intelligebatur, cum corrupta intentio
creditoris innotuit debitori, quasi tunc videatur quod-
dam pactum implicitū, quod habet vim expliciti, ſm
eum, quod vnde eliciat, non apparet. & textus ibi dicit,
omni conuētione cessante, illud, omni, videtur exclude
9 re etiam implicita. Dicebat † autem ipse, quod duplici-
ter est vsura, quarum vna simpliciter est mentalis, & so
lum vitians, sed non obligans ad restituendum, ex eo
quod sit sine omni exactione & pacto explicito vel im
plicito. Alia vero est vitians & obligans ad restituendū,
ex eo quod sit cum exactione & pacto explicito, vel im
plicito intellecto, propter quod subdiuiditur, quia si fiat
cum exactione & pacto explicito, sic est vsura vocalis.
Apparet vlterius ex dictis, quod duo sunt de ratione vsu
ræ, qualitercūque accipiatur, quorum vnū est materia-
le, scilicet lucrum prouenient, & genitum materialiter
ex mutuo, alterū vero formale, vt puta quod gignitur
ex mutuo tali modo, vel per solam prauā intētionem
10 vel per pactum & exactionē. Sed si † quæratur vlterius,
in quibus rebus vsura committitur (quod etiā ad istū
articulum pertinere videtur) dicēdū est, quod commit-
titur in his rebus, circa quas consistit mutuum, vt con-
corditer omnes dicunt. Res autem, circa quas consistit
mutuum, sunt triplices, quia quædam sunt res, quæ
mutuantur sub certo numero, sicut pecunia, quędā ve
ro mutuantur sub certo pondere, sicut aurum & argen
tū, quædā vero sub certa mensura, sicut granum & vi-
nū, & huiusmodi. Et ideo solū in his tribus generibus
rerum vsura cōmittitur, tamen Goff. obiiciens contra
Rayn. in sum. de vsuris. ver. dicitur, dicit, quod vsura po-
test committi etiam in aliis rebus, nam si pro pecunia
mutuata capiam equū, prædiū, vestem, vel aliquod tale
vltra sortē, vsura est, sicut patet. xiiii. q. iii. plerique. sed di-
stingue inter vsuram, quæ ab vsurario exigitur, & rem
illam, in qua vsura committitur. Nam ista, quæ ab vsu
rario exigitur, proprie loquendo est illud lucrū, quod
exigitur vltra sortem, vel mutuū. Res vero illa, in qua di
cta vsura cōmittitur, est ipsum mutuū, de quo dictum
lucrum gignitur, quanuis ergo quælibet res possit acci-
dere fœneratori tanquam lucrū, non gignitur nisi de
solis illis tribus, in quibus cōmittitur. Occurrūt tamen
circa prædicta duo dubia. Primum est, quare mutuum
consistit solū circa tria dicta genera rerū. Secundū est,
quare vsura cōmittitur solū in illis tribus, circa quas
11 consistit mutuū. Ad primū dico, quod in † mutuo non
tenetur debitor restituere rē mutuatam sub identita-
te substantiæ, qa hoc est sæpius impossibile, nec ad istū
finē recipitur, vnde dicit lex, mutuū dici, quia de meo
fit tuū. ff. si cert. petatur. l. mutuum. §. appellata. sed tene-
tur eam restituere sub certitudine eiusdem valoris, siue
æqualis valoris, si debeat saluari vera iustitia īter mutuā
rē, & illū, cui fit mutuū. Certitudo autē æqualis valoris
non inuenitur ex natura rei, nisi in illis tribus, quarū va
lor pensatur ex numero, pondere, vel mensura, quapro
pter ratio mutui debet consistere solum in illis rebus,
quæ ad habendam certitudinem sui valoris numerari,
ponderari, vel mensurari possunt. & sic patet, quid dicē
dum sit ad primum dubium, quid uero dicendū sit ad
secundum, patebit in sequenti articulo.

12 SECVNDO quærebatur, vtrū contractus † vsura
rius sit ex natura rei vitiosus, & malitia cōuolutus. Cō-
clusio autem quantū ad istū articulū non videtur mi-
hi dubia, quia credo, ſm veritatē, & secundum inten-
tionē omniū, qui de ista materia aliquid sentiunt, fore
dicendū, quod contractus vsurarius ex natura rei sit vi-
tiosus & malitia ꝯuolutus. Quod patet ex tribus, quia vi
demus, quod ipse Aristoteles nulla lege scripta arctatus
vel edoctus, sed sola naturali ratione ductus, lucrū vsu-
rariū est detestatus, vt patet primo Pol. quod non fecis-
set, nisi contractus vsurarius fuisset ex natura rei vitio
sus & malitia conuolutus. Secundo patet hoc idē, quia
certū est, quod in rapina est actus ex natura rei vitiosus
& malitia conuolutus, qui autem accipit vsuram, facit
rapinā. xiiii. q. iiii. si quis ergo. vt supra. Tertio patet hoc
idem, quia illud, quod est prohibitū, non solum in lege
Mosayca, sed ēt in lege euanglica, ex natura rei videtur
esse vitiosū, & malitia conuolutū, sed contractus vsura
rius est huiusmodi, ergo &c. maior patet, quia videmus
quod illa, quæ in lege mosaica fuerunt prohibita, & ta
men ex natura rei non erant vitiosa, postea in l. Euan-
gelica sunt concessa, minor enim patet per textū vtriu
que legis, scilicet, Mosaicę & Euangelicæ, & habetur ex
tra, de vsur. super eo. vbi papa Alexand. dicit, quod cū
vsurarū crimen vtriusque legis pagina detestetur, su-
per hoc disputationē aliquā posse fieri nō videmus. Di
co ergo, quod conclusio istius articuli non videtur mi
hi dubia, quia omnino videtur esse dicendū, quod con
tractus vsurarius ex natura rei est vitiosus & malitia cō
uolutus. Assignare ad hoc causam, per quā euidēter de
monstratur, quod dictus contractus habeat ex natura
rei vitiositatē & malitiam conuolutam, non puto om
nino facile, eo quod rationes aliorū, quæ super hoc po-
nuntur, mihi penitus sunt dubiæ, quod patet, si per eas
discurramus. Vna enim ratio, quam tenent cōiter iuri
stæ, & ponitur in gl. xiiii. q. iii. c. j. est, quod in contractu
vsurario recipit creditor lucrum de eo, quod non est
suum, exigit enim lucrum de mutuo, quod non est
suum, imo transit in dominium ipsius debitoris, quia
mutuum est, quod de meo fit tuum. ff. de rebus cred. si
cer. pe. l. mutuum. §. appellata est, sed hæc ratio sibi vr̄
omnino falsa, cū enim dicitur, quod fœnerator exigit
lucrū de re nō sua, potest dici, quod falsū est immedia-
te, qa pecunia, quam mutuat, quanuis trāseat in domi-
niū debitoris, quo ad identitatem substantiæ, qa debi-
tor non tenetur restituere eandem pecuniam ſm sub-
stantiam, remanet tamen dicta pecunia in dominio fę
neratoris, quo ad identitatem & æqualitatem valoris, &
hoc videtur sufficere, quia ipse fœnerator nō exigit lu-
crū de pecunia, quā mutuat, in quantum talis substan-
tia est, ſm quem modū ad eum nō pertinet, sed potest
illam repetere, sed exigit lucrū de ipsa, inquantū tanti
valoris est, ſm quem modū ad eū pertinet, quia sic re-
manet in suo dominio. Tu dic, quod nō bene aduertit
hic disputans, quia si debitor haberet vnū scriniū nū-
morū, non est dare, quod creditor vnius ex illis sit do-
minus, habet autē principalē actionē contra debitorē.
Confirmatur etiam supra dicta ratio, quia pecunia mu
tuata transit in debitorē cū suo periculo, & ideo iniu-
stū videtur, quod de ea amplius grauetur vltra sortē, sed
nec ista confirmatio placet disputanti propter duo. Pri
mo, quia videmus sępe, quod non solū res mutuata, sed
ēt cōmodata manet apud illū, cui commodatur, in sui
periculo, sicut patet in equo cōmodato ad ostentatio
nem, qui etiam manet in periculo ipsius, cui cōmoda-
tur, & tamen hoc non ob. conceditur quod licite exiga
tur lucrū de rebus cōmodatis. Hic etiam non bene ad-
uertit disputans, qa pro cōmodato, quod de sui natura
oportet esse gratuitū, non recipitur merces, tūc enim
esset locatio, vt no. s̄. de vsur. conquestus. in glo. ij. vltra
mediū. Secundū, quod eū mouet est, quia nō est absur-
dum

dum ex duabus caussis grauare debitorem ad duo, ad periculum, propter cōsumptionem pecuniæ ad suum profectum, & ad lucrum dandum, propter seruitium si bi impensum, meo iudicio inseparabilia separat, & facit quod sequitur, subdit ipse rationem aliam theologorum. Dicunt enim, quòd in dicto contractu venditur vsus rei, cuius vsus est ipsa consumptio. Ex hoc sic arguitur, Cuius est ipsa consumptio, ibi non potest res seorsum computari, vel separari a suo vsu, & econuerso. & ideo eandem concessionem, qua conceditur res, conceditur etiam vsus rei, & econuerso. Qui ergo vellet separatim vendere vsum rei sine re tali, cuius est cōsumptio ageret vitiose, & contra naturam rei, facit extrauag. Ioā. ad conditorem. vbi satis de hoc, sed fœnerator vendere vult separatim vsum rei quam mutuat ab ipsa re, quā postmodum repetit, cuius vsus est eius consumptio, ergo agit vitiose & contra naturam, maior patet. minor probatur, quia exigit lucrum de vsu pecunię, quam mutuat, non obstante, quod eam semper saluam in eadem quantitate requirit, Ista ratio etiam videtur sibi dubia, posset enim aliquis dicere, quod fœnerator vendit vtrūque, quia alienat a se non solum vsum rei, sed etiam ipsam rem, quantum ad substantiam, & idem iudicium videtur de vtroque, quia eodem modo, quo transfert rem & vsum rei, & econuerso, quapropter non separat vnum ab altero, sicut supponit dicta ratio. Videtur ergo, quòd præfata ratio non valeat, vel quòd eam corrigere oporteat, vt dicam secundum eum. In ver. tertio dicebatur. Thomas tamen secunda secundæ quæstion. lxxviij. articulo primo, hanc tenet dicens, quod in rebus, quarum vsus est ipsarum rerum consumptio, volens seorsum vendere rem. puta vinū & seorsum vsum vini, venderet illam bis, vel venderet id, quod non est. vnde per iniustitiam manifeste peccaret. Simili modo cōmittit iniustitiam, qui mutuat vinum, vel triticum petens sibi duas recompēsationes vnam restitutionem æqualis rei, aliam pretiū vsus, quod vsura dicitur. ¶ Rn̄deo ad verba disputantis, qui dicit, quod consueuit induci alia ratio ad propositū, quæ videtur trahi a Philosopho primo Polit. cuius rationis fundamentum stat in hoc, scilicet, quod cōtra naturam videtur esse, quod artificialia habeant partum, & generationē, per quam se multiplicent. In contractu autem vsurario denarius, qui est quid artificiale, parit alium denarium, & se ipsum multiplicat. isto modo ergo ex natura rei talis cōtractus videtur contra naturam, & per consequens vitiosus, sed nec ista ratio videtur valere propter duo. Primo, quia vsura non solum cōmittitur in artificialibus, sed etiā in naturalibus, vt pote oleo, vino, & similibus, & per consequens dicta ratio applicari tantū potest ad illa. Secundo, quia videmus, quod est quid artificiale, & cum vsque ad certū tempus posset quis per vnam domum lucrari aliam æquiualentem, & sic domus pareret domum. Consueuerunt etiam induci duæ alię rationes ad propositum, quę videntur omnino friuolę. Quarum prima est, quia dicunt quidam, ꝙ ideo licet accipere pensionem & fructum de vsu alicuius rei, quia res illa deterioratur per vsum suum, sed pecunia non deterioratur per vsum suum. ergo non licet de eius vsu accipere aliquam pensionem vel fructum. Ista tamen ratio, si quis cōsideret, est digna derisione, quia videmus, quod res illę, de quarum vsura recipimus pensionem & fructum, sæpe meliorātur per inhabitationem. Alia ratio, quare contractus vsurarius est vitiosus, quia in eo vendatur tempus, quod est omnibus cōmune, sed nec ista ratio potest stare, imo videtur omnino friuola, quia multi sunt contractus liciti, in quibus interponenitur temporis dilatio, nec tamen propter hoc dicitur, ꝙ in eis vendatur tēpus. ergo a simili nec in isto contractu, propter quæ omnia videtur sibi aliter probāda dicta cōclusio. Dicit ergo. quod contractus vsurarius ex natura est vitiosus & malitia conuolutus propter quatuor. Primo, quia facit rem naturalē superualere suæ naturæ, & &; rem artificialē suæ arti, & maxime contra naturam. Secundo, quia facit, ꝙ res, quæ non parit fructum, generat lucrū, quod est cōtra naturā, vt infra patebit. Tertio facit, ꝙ illa, quæ habent omnino eundē valorem, vnū eorū excrescat in valore per alterum, quod est contra naturam. Quarto, quia facit, quod res mutuata per abusum trahatur ad aliud, ad quod non est ordinata principaliter, nec conuenienter, quod etiā est contra naturā. Ista vero quatuor valde prolixe prosequitur. Circa primum intendit, 13 quod valorem † artificialium vel naturalium, quæ mutuantur sub numero, pondere, vel mensura, contractus vsurarius facit superualere suæ naturæ, vel arti pro eo, quod cum Deus dedit naturā numerabilē, ponderabilem, vel mensurabilē, & sic dedit ex prædicta ipsarum valorem naturaliter ęstimabilem quod rebus aliis nō concessit, quod illarum æstimatio non procedit ab aliquo intrinseco necessario, sed ſm diuersas circunstantias extrinsecus & contingentes ex loco, tpe, ꝯditionibus pſonarū, & similibus, & sic crescunt & decrescūt, sed ponderabiles, & mēsurabiles, & numerabiles quandiu persistunt in suo numero, pondere, vel mensura, non augentur vel minuuntur valore, sed si videantur minui vel augeri, non est propter minutionē vel augmentum ipsarum, sed illarū rerum in quas cōmutantur. Concluditur ergo, quod vsurarius cum exigat vltra valorem a natura prædictis rebus taxatū, certum & determinatum, rem vitiosā facit, & contra rei naturam. Ego de plano concederem, quod facilior est harum æstimatio, & maxime tempore, quo contrahitur, restringēdo ad illud, sed quod antea habeant certū & determinatum valorem durante pondere, numero, vel mensura non alterandū in plus vel minus, non capio. 14 Secundo dicebatur, † quod vsura faciebat contra naturā germinare rem, quæ naturaliter nō germinat. Nulla enim res generat lucrum, nisi quantū fructus dicetur lucrū, constat autem, quod res fructū generans crescit in valore cum fructu, sed hæc excrescentia esse non potest in rebus mutuabilibus, quæ certū & determinatum habent valorē, vt est dictum, quas non fructificantes, vsura facit lucrificantes, vnde dicit canon, ꝙ vsuræ arte nequissima, ex auro aurum nascitur. xlvij. distinct. sicut hi. ergo sic agens facit contra rei naturam quid vitiosū & malitia conuolutū. Tertio dicebatur, ꝙ † vsura 15 faciebat, ꝙ duorū, i. rei & vsus eius, quæ habet oīno eundē valorē vnū excrescat in valorē per alterū. Patet autē discurrendo per singulas res mutuabiles, quod ipsæ & ipsarū vsus vna consumptione consumuntur, nec vnū sine altero consumi potest. quod in aliis rebus locabilibus dici non pōt, in quib. rei vsus habet distinctū valorem, & potest, alienari solus vsus, vt in domo vel equo, & sola proprietas retenta ad tempus vsu. Cum ergo cōtractus vsurarius faciat rem mutuatā excrescere in valore per suum vsum, cum ipsorum coniunctorum idē sit valor. patet id fieri contra rei naturā. & sic vitiosum, & in hoc differt hoc dictum ab eo, quod dixi supra, vbi subdit, quia non dicitur hic, quod vendat vsum separatum a re, sed quod vsurarius facit vsum addere ad valorem rei mutuatæ, cum tamen non habet valorē distin- 16 ctū. Quarto dicebatur, † quod vsurarius abutitur re mutuata non vtendo suo vsu principali vel secundario. ad quē sit destinata. Declaratur hoc sic, omnis res possessa habet duplicē vsū. principalē & secundariū, vt Roma habet principalem vsum cingendi, secundarium vendendi, vel cōmutandi, quia sic expedit possidenti. Si aūt hoc verteretur ad alterius læsionē, tunc abutitur, sic & in mutabilibus, pone in vino. principalis eius vsus domini est ad potū, secundarius ad immutandū in pecuniā, vel aliud, quod expedit domino. Si autem propter cupiditatē trahitur ad alium vsum, vt facit vsurarius recipiendo aliud vltra sortē, abutitur, & sic vitiose agit in pecunia idem est, cuius est principalis vsus in emptionem

ptionem rei expedientis, secundarius in cõmutationẽ pecuniæ, quæ magis expedit, sed ubi per cupiditatẽ usurarius illam dat, ut plus recipiat, abutitur, cum nec a natura, nec ab arte cõpetat denario talis usus, vel talis partus, ut dicit Aristote. primo Politicorum.

17 TERTIO †quærebatur, utrum iura debeant concedere ꝯtrãctũ usurariũ pp aliquod bonum, quod inde oriatur, vel propter aliquod malũ, quod inde vitetur, ut per hoc tollatur illa via, quæ secundo ingerebat dubitationẽ in ista quæstione. Ad istius ergo articuli euidẽtiam sciendũ, quod cõcessio potest accipi tribus modis. uno modo, prout est simplex permissio dimittens vel indulgens pœnam, secundũ quem modum procedit canon. ut dictum fuit. 3. iiii. distin. denique. talis autem permissio fuit simplex, quia per solam indulgentiam pœnæ, unde quod ibi dicitur, cum venia, dicit ibi gloss. intelligendum de venia pœnæ, non culpæ. Secundo modo potest accipi concessio, prout est idem, quod permissio tollens impedimentum, secundũ quẽ modum inter nos habitantes permittuntur ab ecclesia in obseruantia sui ritus, ut etiã dictum fuit supra. p canonẽ xlv. dist. qui syncera. Hæc autem permissio, quãuis gl. dicat q̃ sit similis primæ, tamen dissimilis est. Ibi enim sola remissio pœnæ, sed ista secunda permissio plus facit, quia non solũ permittit dictum malũ, scilicet obseruantiã ritus Iudæorum, subtrahendo cõminationẽ, vel inflictionẽ pœnæ, sicut prima, sed etiã remouendo impedimenta christianorũ, qui vellent impedire obseruantiã dicti ritus. & quantũ ad hoc se habet per additionẽ ad illam. Tertio modo potest accipi concessio, prout est idem, quod permissio, præstans iuuamen, secundũ quẽ modũ ecclesia permittit quandoque clericum occidi a potestate sæculari, & hæc permissio se habet ad secũdã, sicut secunda ad primam. Nam in ista permissione nõ solũ subtrahitur cõminatio pœnæ, quæ posset per occisionem clerici infligi, sicut fiebat in ipsa permissione, sed etiã tollitur illud impedimẽtum, per quod occisio clerici posset impediri, quemadmodum fiebat in secũda permissione, & ultra hæc duo præstatur iuuamentũ in ista permissione, quod non fiebat in aliqua illarum, præstat enim ecclesia iuuamentum in occisione clerici qui dignus est morte, quia ipsum degradat, & ponit eum in manibus potestatis secularis, ut crucietur & occidatur, iuxta illud. 1. ad Corinthi. v. tradere huiusmodi hominem Sataneꝫ in interitũ carnis, ut spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi. patet de verbo. signi. nouimus. & de pœn. c. i. lib. vj. patet ergo, quod tribus modis potest accipi cõcessio, vel permissio. Ulterius ad maiorẽ euidentiã istius articuli est sciendũ, quod sicut tactũ fuit superius circa principiũ quæstionis, malũ potest permitti duabus de causis, scilicet vel propter bonũ, quod inde oritur, vel propter maius malum, quod inde vitatur. Maius autem malum vitatur, & minus per

18 mittitur tribus modis. Primo, quando †vitatur malum spirituale in anima, quod est maius, per malum corporale in corpore, quod est minus. Secundo, quando vitatur unũ malũ spirituale, quod est maius propter minus malum spirituale, sicut sæpe permittitur minus peccatum, ut vitetur maius. Tertio, quando vitatur unum malum corporale maius per aliud corporale, quod est minus. & de his no. ne cleri. vel mo. c. iii. in prima glo. Ad

19 propositum ergo descendendo, cum † quæritur, utrum iura debeant concedere contractum usurarium propter aliquod bonum, quod inde oriatur vel propter aliquod maius malum, quod inde vitetur. Dicendũ est statim, quod si ista quæstio fiat per ius naturale, non debet esse dubium, quod dictũ ius nullo modo debet, vel potest concedere contractũ usurariũ, quia illud, quod simpliciter est contra aliquod ius, nullo modo potest concedi ab eodem iure, alioquin simul esset ꝯ ipsum, & nõ ꝯ ipsum, inquantũ ab ipso concessum. Cõtractus autẽ usurarius simpliciter est ꝯ ius naturale, cum sit vitiosus ex natura rei, ut patuit in præcedenti articulo. ergo &c. Si ergo simpliciter est contra ius naturale, relinquitur ulterius, quod simpliciter sit contra ius diuinũ, quia ius naturale est a iure diuino deriuatũ, ergo quicquid est contra ius naturale, necessario erit contra ius diuinũ. Si autem fiat dicta questio per ius ciuile, dicendũ est, quod dictum ius potest concedere & concedit præfatũ contractum, concessione accepta primo modo, prout est idem, quod simplex permissio per indulgentiã. & quod ita sit, probo tali ratione. Illud ius quod non comminatur, nec infligit aliquam pœnam, propter contractum usurariũ, videtur ipsum concedere & permittere concessione accepta isto modo, quæ est simplex permissio per indulgentiam pœnæ, sed ius ciuile nullam pœnam cõminatur, vel infligit propter dictũ contractũ, ergo &c. Subdit autem, quod secundo vel tertio genere permissionis ius ciuile non permittit usuras, quia non prohibet impedimenta fieri volentibus fœnerari, nec fœnerantibus dat aliqua iuuamenta, hoc dictum nõ video posse defendi, nisi dicatur, leges veteres per auth. esse correctas, ut dicetur in v. arti. Nã certũ est leges statuere modũ usurarũ, ut. C. de usu. eos. permittunt illas peti in iudicio, permittunt pro illis nõ stipulatis pignora retineri. Et, quod plus est, statuũt certis casibus illas ex mora deberi, & his similia. Sed si fiat ulterius quæstio de iur. ca. utrũ scilicet debeant concedere, vel permittere contractũ usurariũ propter aliquod bonũ, quod inde videatur oriri, vel propter aliquod malũ, quod inde videatur vitari, dicendum est simpliciter quod non, quia videmus de facto, quod nullo prædictorũ modorũ ipsum concedit, vel permittit, quia pœnas comminatur, vel infligit usurariis facientibus dictum cõtractum, ut patet extra de usuris. c. quia in omnibus, eo. tit. quãquam. li. vj. nec mirum, si non permittit, quia nec permittere posset contra vetus & nouũ testamentum, eo. ti. super eo. Nam, ut ibi dicitur, sacra scriptura prohibuit pro alterius vita mentiri, ut habetur. xxii. q. ii. ne quis. ergo multo magis, sicut concluditur ibidẽ, prohibendum est, ne quilibet pro redimenda vita captiui usurarũ crimine inuoluatur, cũ tamen illud videatur potissimũ bonũ, quod possit ex usuris prouenire. Ulte-

20 rius non potest dici, q̃ in dicto contractu †cadat dispensatio, ut vitetur per ipsum maius malũ spirituale, quam sit illud malũ, quod incurrit in dicto cõtractu, videtur enim illud malũ, quod incurrit usurarius per dictũ cõtractũ, quantũ ad aliquod maximũ peccatum propter quatuor. Primo, quia contemnit Deũ audacius. Secundo, quia contẽnit naturã expressius. Tertio, quia contẽnit scripturã deterius. Quarto, quia iura contemnit diutius. Contẽnit nãque ipse usurarius Deũ audacius, quia cum in omnibus peccatis, quæ sunt expresse contra diuina mandata, homo verecũdetur & erubescat, in isto, tamen peccato, quãtũcunque sit expresse contra domini mandatũ, non videtur verecundari, sed potius gloriari. supra de usur. quia in omnibus. Ulterius contemnit naturam expressius; quia non solum contemnit eam in uno genere rerum, sed etiam in pluribus, scilicet in tribus, vult enim contra naturã, quod numerabilia, sicut denarii, superualeant suo numero, & ponderabilia, sicut aurũ, superualeant suo ponderi, & mensurabilia, sicut vinũ, superualeant suæ mensuræ. Qua propter bene dictũ est, quod contẽnit naturã expressius. Ulterius contẽnit scripturã deterius, quia videtur eã contẽnere per infidelitatẽ, quæ est opposita fidei, quã in baptismo professus est. Nã si perfecte crederet, impossibile esset, q̃ contra Deum & eius scripturã sic aperte & inuerecundẽ procederet. Itẽ contra utriusque testamenti scripturas solent tales pertinaciter asserere, quod usura non est peccatũ, cõtra quos emanauit clementi. de usur. ex grã

21 di. Ulterius contẽnit iura †diutius, quia non ob. prohibitione cuiuscunque iur. in dicto pacto ad hoc continue perseuerat, intantũ quod ad ipsum relinquendũ usque ad

ad mortem sæpius se retardat, propter quod conuenienter sibi accidit sæpe, quod dicit Augu. in sermone de innocentibus, percutitur, inquit, hac animaduersio ne peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viue ret, oblitus est Dei. Nam sæpius videmus, quod vsurarij decedunt sine restitutione, sine sacramentis, & sine aliqua bona spe æternæ vitæ, & contra eos emanauit pro pter hoc decr. quãquam. de vsu. lib. vj. & facit palea, ejiciens. lxxxviij. dist. propter† quæ omnia cõcludo, q̃ ius canon. nullo modo debet cõcedere, vel permittere cõtractum vsurarium propter maius malum vitandum, quia regulariter loquendo non apparet aliquod maius in ipso, qđ per ipsum valeat euitari. Patet ergo, quid dicendũ sit, quantum ad istum articulum, quia dicendũ est, quod contractus vsurarius nullo modo potest permitti. Vna tamen dubitatio hic occurrit, quæ tangetur & soluetur in quinto articulo. per ea vero, quæ dicta sunt, sublata est via, quæ ingerebat dubium secundo lo co, quia non est simile, quod ibi inducebatur pro simi li. Nã & si ibi permittitur obseruantia ritus Iudæorum, hoc est propter magnũ bonũ spirituale, quod inde noscitur peruenire, scilicet, attestatio fidei nostræ veritatis. Vlterius & si permisit Grego. immoderatũ esũ carniũ, hoc est propter maius malũ vitãdum, & ideo dicebat, quod derelinquendi erant suo arbitrio, ne deteriores fierent, nihil autem taliũ apparet in cõtractu vsuratio, propter quod videatur debere cõmitti. ergo &c.

QVARTO† quærebatur, vtrum in aliquo casu de facto contractus vsurarius sit concessus vel permissus a iure, vt per hoc tollatur tertia via, quæ ingerebat dubitationem tertio loco. Ad hoc autem dicendũ est simpliciter, quod non, nisi forte loquamur de permissione primo modo dicta, quæ est s̃m ius ciuile, s̃m quem modũ omni casu permittitur vsura a iure ciuili, quia nullus est casus, in quo ius ciuile intromittat cõminando, vel infligendo pœnam pro vsura, & sic ius ciuile se habet vniformiter ad omnes casus affirmatiue, ita ius diuinum & can. se habent ad omnes casus negatiue; quia nullo modo eam permittit aliquo modo permissionis. Nam pari ratione, qua prohibet eam in vno casu, debent eam prohibere in quolibet, quia in omni casu habet malitiam conuolutam, & per consequens pari ratione qua eam concederent in vno casu, possent eã cõcedere vel permittere in quolibet, quod patet esse falsum ex his quę dicta sunt s. Sciendum tamen, quod illud, quod facit dubium in isto articulo, est ille specialis casus, qui fuit tractatus circa prin. quæst. de genero, qui lucratur fructus pignoris sibi dati p dote, sed ibi tũc proprie vsura esset, si fructus illius pensionis perciperentur a genero intuitu pecuniæ detentæ a socero, sed hoc est falsum, quia non intuitu pecuniæ dotalis, quam socer detinet, sed intuitu oneris matrimonii, quæ gener sustinet, vt patet de vsu. salubriter. vel põt dici, q̃ dicti fructus percipiuntur a genero in recompensatione damni, quod inde sequitur propter pecuniam totalem, quæ sibi soluenda differtur, in caute dictũ est hoc. Ex quibus verbis statim apparet, q̃ valde improprie dictũ est, q̃n dr, q̃ vsura permittitur in isto casu, vel in illo, quæ breuiter in nullo casu est permissa. & ideo quando aliqui casus a iuristis excipiuntur, non est intelligendum, q̃ in dictis casibus vsura permittatur, sed quia in eis prima facie est aliquod simile vsuræ vsura videtur, sic ergo patet, qualiter est sublata via, quæ ingerebat dubium in ista quæstione de tertio loco.

QVINTO quærebatur, vtrũ ius† ciuile possit iuri canonico obuiare, vel vtrũ dicta iura habeãt ad se inuicem tantam concordiã, quod quicquid est cõtra vnũ, necessario sit contra alterũ, ac per consequens, vtrum contractus vsurarius eo ipso, quod prohibitus a iur. canonico, sit necessario ꝓhibitus a iure ciuili, vt per hoc tollatur illa via, quę ingerebat dubiũ quinto loco. Et ad li. erã deinceps prosequamur disputatẽ, qui dicit, quod; tria sunt, quæ faciunt dubitationẽ in isto articulo. Primũ est, q̃ ius ciuile & canonicũ præsupponunt ius naturale, tãquã fundamentũ, a quo sumunt originẽ. Qua propter qnicquid est ꝯ ius naturale, videtur necessario esse contra canonic. & ciuile, sed contractus vsurarius est ꝯ ius naturale, nec aliquo modo est permissibilis in dicto iur. vt patuit supra. ergo nec permissibilis aliquo modo in iur. ciuili, cuius ꝯriũ sæpius dictũ est. Secundũ quod hic facit dubiũ, est, quia ius ciuile & ca. subalternantur iuri diuino. & per consequens non possunt eis in aliquo obuiare, sed si contractus vsurarius esset permissibilis aliquo modo in iure ciuili, cum nullo modo sit permissibilis in iure diuino, sequeretur, quod ius ciui le opponeret se iuri diuino, quia imperator non potest tollere legẽ Dei, ar. ad hoc. ff. de arbit. l. nam & magistra tus. Tertiũ, quod facit dubiũ, est, qa imperator mãdauit seruari ea, quæ statuta sunt in concilio Niceno, sed Nicenũ cõciliũ prohibet vsuras, vt. xlvij. distin. quoniam. ergo & ius ciuile debet eas prohibere, ac per consequẽs ꝯctus vsurarius non erit permissibilis iur. ciuili aliquo modo. Cuius cõtrariũ est superius ostensum. Propter ista ergo & alia, quæ dicta fuerunt in quarto aniculo, consurgit dubitatio nunc in isto articulo, vtrũ ius ciuile possit in aliquo obuiare iuri canonico, vel vtrum habeant ad inuicẽ tantã concordiã, quod quicquid est cõtra vnũ, necessario sit contra alterũ? Ad euidentiã ergo istius quæsiti intelligendum est, quod licet ius positiuũ sit fundatũ super iure naturali, tamẽ alia est prohibitio iur. iur. naturalis, & alia iur. positiui. Nã prohibitio iur. naturalis fit per solã vitij cognitionẽ, quia docet, vbi sit vitiũ cognoscendũ, & inclinat ad ipsum detestãdũ, prohibitio autem iuris positiui fit per pœnæ cõminationẽ.

Nam† sicut præfatũ ius positiuũ se habet per additionẽ ad ius naturale, ita oportet, quod prohibitio ipsius se habeat per additionẽ & ad prohibitionem illius. Vlterius sciendũ est, quod ista duo iura positiua, scilicet ciui le & canonicũ, licet conueniant, quia fundantur super iure naturali, & ab ipso etiam sumunt originẽ, quãuis ẽt conueniant, quia intẽdunt homines inducere ad bonũ cõe, differunt tamen in modo inducendi, nã ius ciuile intendit dirigere in bonũ cõe, s̃m quod congruit humanæ societati ciuiliter viuenti, s̃m quem modum bonũ cõe habet nutriri, conseruari, & promoueri per legalem iustitiã, & per ciuilem amicitiam. Ius vero canonicũ intendit dirigere in bonũ cõe, secũdum quod congruit humanæ societati, quæ non solum viuit ciui liter, sed etiam regulariter s̃m fidem, in Deum tendendo, & vitam aliam expectando, nã cum ius cauonicũ sit quædã explicatio iuris diuini, oportet, quod idẽ finis intendatur ab vtroque. bonũ autem cõe isto modo acceptum, secundum quod congruit humanæ societati, non solum viuenti ciuiliter, sed etiam regulariter secũdum fidem in Deum tendendo, non potest nutriri, cõseruari, vel promoueri per solam legalem iustitiã, vel ci uilem amicitiam. Sed vltra hoc requiritur quædam cœ lestis amicitia, sine qua impossibile est aliquẽ hominẽ in Deum tendere. Quapropter sicut potissima virtus, ad quam conatur inducere ius ciuile, est ipsa legalis iustitia, siue ciuilis amicitia. Ita potissima virtus, ad quã conatur ius canon. est illa cœlestis amicitia, quam charitatẽ vocamus. Ad propositum igitur† applicando primum dictum. s. de prohibitione iuris positiui, dico, q̃ non est inconueniens, quod aliquid sit prohibitum in iure naturali, quod tamen non est prohibitum in iure ciuili, quia prohibitio iuris ciuilis se habet per abdicationẽ, & prohibitionem iuris naturalis, non tamen per hoc debet censeri inter prædicta iura contrarietas, sed alterius modi prohibẽdi diuersitas. Vlterius possumus colligere ex secundo dicto, q̃ nõ est incõueniens, q̃ aliquod pactũ sit prohibitũ in iure can. quod tñ non est ꝓhibitũ in iure ciuili, prohibitione, quæ fit per cõminationẽ pœnæ, quãuis nullũ pactũ sit prohibitũ in iure ciuili,

ius diuersitatis potest accipi ex dictis, nam quia ius ciuile intendunt conseruare bonum cōmune multitudinis propter iusticiam legalem, quam tamen est impossibile attingi a tota multitudine, vel etiam a maiori parte. Idcirco sufficit dicto iuri, quod possit promouere & & cōseruare bonum commune per viam ciuilis amicitiæ. Nam secūdum Aristo. in viii. Et hi. amicitia videtur [27] † ciuitates continere, imo & secundum quod ipse dicit ibidem, legis positores magis circa ipsam student, quā circa iustitiam. quod potest contingere duplici de causa. Vna est, quia facilius homines ducuntur ad amicitiā, q̄ ad legalem iustitiam. Secunda est, quia habētes legalem iustitiam indigent amicitia, eo quod in vita ciuili & domestica maxime sit necessaria. Quapropter videtur, [28] quod a iure ciuili † maxime sit inuenta. & ideo videtur, quod ius ciuile primo & per se debeat prohibere per cōminationem pœnæ illa vitia, q̄ possunt dictam amicitiam impedire. secundario tamen & ex cōsequēti potest prohibere quæcunque alia vitia altero duorū modorū. s. vel quia per prohibitionem amicitia non lęditur, & bono iustitiæ & virtutis fauoratur. Vbi autem per prohibitionem aliquorum sociorum ciuilis societas & amicitia læderetur, a tali prohibitione se præseruat, & ea relinquit diuino iudicio punienda, testante beato Aug primo de libero arbitrio, vbi ait, lex, inquit, ista, quæ regendis ciuitatibus fertur, multa concedit ac impunita relinquit, quæ per diuinam prouidētiam iudicantur. [29] Applicando ergo ad propositum, apparet † statim ꝙ contractus vsurarius non est necessario prohibitus a iure ciuili, quia non habet ciuilem societatem & amicitiam impedire, est tamen necessario prohibitus in iure cano. quia ius cano. ex fine, quem intendit, habet necessario omnia vitia prohibere. Intēdit enim dirigere multitudinem fidelium in Deum, quod non poterit fieri, nisi per charitatem, & quia omnia peccata mortalia sunt opposita charitati, & habent ea tollere, ideo ius cano. debet omnia talia merito ꝓhibere. Quapropter si contingeret, ꝙ ius ciuile in aliquo casu, vel p aliquod tempus de futuro contractum vsurarium prohiberet per cōminationem pœnæ, hoc faceret in obsequium iur. canonici. s. vel quia poena comminata per ius canon. non sufficeret, vel quia non posset per iudicē ecclesiasticum sufficienter executioni mandari. Ex quibus omnibus apparet, ꝙ controuersia, quæ est inter iuristas de permissione contractus vsurarii, non videtur esse rationabilis, quia vtraque pars potest dicere verum nā illi, qui dicunt, ꝙ talis contractus sit permissus, & debeat permitti in iure ciuili, si intelligant de permissione non comminante vel infligente pœnam, verū dicunt, si autē intelligant de permissione tollente impedimentum a facientibus vsuras, vel præstante eis iuramentum, falsum dicunt, & eodem modo dicēdum est de aliis ex alia parte, nam si dicit glo. & illi qui eā sequuntur, quod contractus vsurarius non est permissus in iure ciuili, & intelligunt de secūdo vel tertio modo permissionis, verum dicunt. Si vero intelligant de primo, falsum dicunt. ¶ Vlterius ēt per hoc apparet, qd sit dicēdū ad alia dubia superius introducta. Ad primū nāq; dicendū est, quod non obstāte, ꝙ ius ciuile sit fundatū [30] † sup iure naturali, potest tñ aliquando esse prohibitum in iure naturali, quod non est prohibitum in iure ciuili, qa prohibitio iuris addit supra. prohibitionē iuris naturalis, vt superius patuit. Ad secundū dicendū, ꝙ non sequitur pp hoc, quod ius ciuile se opponat iuri diuino, quia talis permissio non est per oppositum, sed per omissionē, quasi negatiue non cōminando pœnā, eo ꝙ omittit & relinquit talem contractū prohibēdū & puniēdū iuri canonico & diuino, qbus magis vr̄ congruere. Ad tertiū dicēdū. ꝙ imperator mādat seruari ea, q̄ statuta sunt in ꝯcilio Niceno, qa nō vult, ꝙ ea, q̄ sunt in dicto ꝯcilio ꝓhibita, sint a iure ciuili permissa p amotionē alicuius impedimenti, vel per concessionē alicuius auxilii. non tamen propter hoc intendit, ꝙ q̄cunq; ibi prohibita sunt, sint ꝓhibita a iure ciuili p pœnæ comminationē. Vel pōt dici, ꝙ impator mādauit illa seruari p approbationē, qa ea approbauit tanquā rite facta, nō aūt mādauit seruari, q̄cunq; ibi statuta sūt, p pœnæ comminationē. Apparet insup ex oīb. istis, qd dicēdū sit, quātū ad istū articulum. Nam cū quæritur, vtrū ius ciuile valeat iuri canonico obuiare, vel vtrū habeāt adinuicem tantā cōcordiam, quod qcquid est ꝯ vnum necessario sit contra alterum, dicendum est statim, quod duobus modis potest intelligi ista obuiatio. Vno modo per contradictionem, & tunc dico, ꝙ non, quia vbi lex ciuilis contradicit iuri canonico, nullius est momenti, vt patet in decr. x. di. quæstiones. Alio modo per omissionē siue derelictionē, vt ita dicam, quia certe omittit prohibere aliquid, cuius prohibitionē & punitionem relinquit iuri canonico & diuino, quibus magis hoc congruit. & isto modo videtur dicendum, ꝙ sic. Et ita patet, quid sit dicendū, quantum ad totam q̄stionem, quia ostensum est, quomodo cōtractus vsurarius sit aliquo modo permissibilis in iure ciuili, scilicet permissione indulgentiæ pœnæ. nō autem permissione tollente impedimentū, vel præstante iuramētū.

RESTAT ergo nunc vltimo soluere rationes, q̄ in actu disputationis allegatæ videntur esse ad oppositū. Ad primū ergo pīcipale dico, quod vbi aliquid donatur pretio pacto vitioso & malitia conuoluto, illud vtique potest licite recipi, & sic maior sit vera sub illo intellectu, sed minor erat falsa, quia in ꝯctu vsurario lucrū donatur pretio pacto explicito, vel saltē implicito, vt pōt patere in his, quæ dicta fuerunt in primo articulo, qn̄ q̄sitū fuit, qd esset vsura & in qb. reb. ꝯmittatur.

[31] AD SECVNDVM vero, cum † dicebatur, ꝙ ꝯtractus vsurarius non erat contra charitatem, quia vergebat in vtilitatem vtriusque partis, dicendum, ꝙ licet quandoque non sit contra charitatē tanquam aliquid inutile, est tamen contra eam tanquā aliquid inhonestum & vitiosum. Nam ostensum fuit sup. in secundo articulo, ꝙ contractus vsurarius est ex natura rei vitio & malo conuolutus, & hoc ipso necessario ꝯ charitatem. AD TERTIVM vero cum dicebatur, ꝙ licebat accipere lucrum de re sua, res aūt mutuata est ipsi' mutuantis. Nam quamuis transferat eam quātū ad substātiā, retinet tamen sibi potestatē quantū ad valorē. dicendū est, ad illud ꝙ vnusquisque licite potest lucrum recipere de re sua, dummodo res illa sit apta & nata lucrifacere, sed res mutuata non est talis, imo ꝙ lucrificet, est omnino contra naturam, vt patuit sup. in secūdo.

AD QVARTVM vero cum dicebatur, ꝙ domus est qd artificiale, nec est apta nata parere domū, & tñ videmus, ꝙ p licitū ꝯctū vna domus posset parere plures alias, nā posset aliqs p pēsionē domus vsq; ad certū tp̄s recipere alīā domū, & iterū vsque ad quoddā tp̄s aliā, & sic deinceps, & p ꝯsequēs isto mō vna dom' parere eodē mō dicebať de pecunia, quāuis sic q; sit qd artificiale pōt parere pecuniā p licitū contractū, & sic contractus vsurarius nō videbatur illicitus. Dicēdū ad istā rationē, quod cā quare pecunia non parit pecuniam, non est, quia sit artificiale, sed quia habet sibi præstitutum determinatum valorem ab ipsa arte, vt patuit supra in secundo articulo. & ideo non potest exercere in suo valore, ita ꝙ recipiatur pro eo vltra sortem, nisi p cupiditatē & malitiā ipsius mutuātis, hoc aūt dici nō pt de domo. qa quāuis sit qd artificiale, non tñ hēt sibi pristinū valorē determinatū ab arte. & iō pt exercere in suo valore, ita vt recipiať aliqd lucrū p eo sine oī vitio. [32] Ad quītū vero, cū † dicebať, ꝙ ꝯct' vsurari' deberet permitti, quia p ipsum multa mala vitātur, vt pote dānū in rebus, periculū in psonis. Item qa per ipsum sequebantur bona, scilicet, pauperum sustentatio, & mercantiarum saluatio. Dicendum vtique ad istam rationem, quod ista mala, quę possunt vitari per contractum vsurarium,

rarium, vt plurimum sunt corporalia, sed malum spirituale nunquam debet permitti, etiam propter aliquod malum corporale vitãdum, nec ẽt propter quodcunque bonũ corporale cõsequendũ, vt patuit. s̃. in tertio articulo. Et dato ẽt, quod per contractum vsurariũ aliquod malũ spirituale vitaretur aliquo casu, illud tñ regulariter loquẽdo non videtur posse esse maius, quã sit illud peccatũ, quod in dicto contractu committitur vt patuit. s̃. in eodem articulo, maius autem malũ nunquam debet permitti propter minus vitãdum. Ad sextũ vero, quod dicebatur, ꝙ iuristæ excipiunt aliquos casus, in quibus vsura permittitur, ergo videtur permissibilis, dicendum, quod cũ iuristæ hoc dicunt, talis modus dicendi nullo modo est verus, vel omnino improprius, nam dicti casus non excipiuntur, quasi in eis sit vsura, sed quia videtur in eis aliquid simile vsuræ, vt patuit. s̃. in quarto articulo. Ad septimũ & 8. cũ dicebatur, ꝙ vsura esset permissibilis saltem in iure ciuili, non videretur ius ciuile in aliquo obuiare iuri canonico cuius contrarium videtur habere in decretis. x. di. l. imperatorũ. Ad istam rationem patet solutio per id, quod dictũ est immediate in isto articulo, quia verum est, ꝙ per ius ciuile nõ obuiatur canonico vel diuino per contradictionẽ, quia tunc nullius esset momenti, vt s̃. dicebatur. potest tñ dici, ꝙ in Niceno cõcilio vsuræ prohibitæ fuerunt. & ita vr̃ piurimi, ꝙ in iure ciuili debeant esse prohibitæ. §. j. de eccl. tit. in auct. Dicendũ sicut dicebatur. s̃. qđ imperator mandat seruari ea, q̃ statuta sunt in dictis ꝯciliis per approbationem, non contradicendo scilicet, & non per prohibitionem quorumcunque malorum poenam comminando. Ad ix. quando arguebatur, ꝙ
33 duobus malis concurrentibus semper † minus est eligendũ, quod probatur per ius diuinum & ciuile. per ius diuinũ primo, quia inuenimus in lege Mosaica. s. Gen. xviii. quod Loth tradidit filias suas fornicationi, vt vitaretur maius malũ. s. sodomiticum. Itẽ videmus de iure ciuili, quod minor restituitur regulariter ex contractu, quem ipse facit, & tamen ius ciuile vult, ꝙ non ex omni contractu, quia tunc nullus secum contraheret. & sic minus malũ eligitur. ff. de mino. l. & si sine. §. j. ergo eodẽ modo vsuram fieri, cum sit minus malum, quã ipsam non fieri, videtur, ꝙ de iure sit eligendum, & permittendum ipsam fieri. Quod aũt ipsam fieri, sit minus malũ, q̃ ipsam non fieri probatur, quia si nullus præstaret ad vsuras, pauperes sæpe morerentur fame. Dicendum ergo ad hoc, ꝙ vbi duo mala concurrunt, semper minus est eligendũ ab illo, qui necesse habet incidere in alterum de duobus. & iõ pauper potius debet eligere recipere mutuũ ad vsuram, q̃ mori fame, ipse aũt vsurarius non incidit necessario in alterum duorũ illorũ malorũ, quia potest mutuare sine vsura, & isto modo vitabit famẽ & mortẽ pauperis, & p consequens non incidit in aliquod illorũ malorum, & hoc apparet immediate, ꝙ vnus & idẽ actus põt esse vitiosus respectu vnius, qui tñ non est vitiosus respectu alterius. Contractus ergo vsurarius, quamuis sit vitiosus respectu eius, qui mutuũ præstat, non tñ respectu eius, qui recipit. sicut & potest poni exẽplũ in passione Christi, qa fuit vitiosa respectu Iudæorũ, qui eã intulerunt, non autẽ ex parte Christi, qui eã recepit, imo valde virtuosa. Vel possumus nos de isto argumento breuiter expedire, dicendo, ꝙ de duobus malis semper minus malũ est eligendũ illi, qui esset causa vtriusq; mali, quod non potest dici in proposito, nã dato, ꝙ pauper moriatur fame ex eo, ꝙ non inuenit pecuniã ad vsurã, ille tñ qui potuit eã præstare, non fuit causa suæ mortis, fuisset tñ causa illius peccati, quod cõmittitur in vsura, si suam pecuniã ad vsurã præstaret. & iõ potius debuit velle vitare illud peccatũ, cuius cã ipse fuisset, q̃ aliud, in quo nullã culpã habuisset. & de hoc. xiii. di. in sum. & xi. dist. c. j.
34 ¶ Ad x. cũ dicebatur, ꝙ ea † quæ parificantur in effectu debent parificari in iuris dispositione. ff. de verb. obli. l. a Titio. & ff. ad l. Aqui. l. illud. sed pecunia & opera parificantur in effectu. ff. pro socio. l. societate. §. j. ergo idẽ ius statuendũ in vtroque, quia de similibus ad similia procedunt. Sicut ergo in casu, vbi ex opera mea participo tm̃ de lucro, quantũ tu pecuniã ponis, sic & vbi pecuniã meã dabo, etiã sine opera tua potero de ea licite lucrũ recipere. Ad hoc dicendũ, ꝙ non est simile, qa opera sine pecunia potest fructificare, nec fieri habet determinatũ valorẽ a natura, vel ab arte. & ideo possumus de ipsa licite lucrũ recipere, pecunia aũt sine opera nõ est apta nata ad fructificandũ, & habet terminatũ valorẽ ab arte, quapropter nullus potest de ea sola licite
35 exigere lucrũ. ¶ Ad xi. vero cũ dicẽbatur, ꝙ illud † qđ est licitũ in vno casu, præsumitur semper licitũ, vsura aũt videtur licita in quodã casu, vt verbi gratia, ego qui habeo molẽdinum, do pecuniã Titio, vt magis veniat ad molendinũ meũ, q̃ vicinorũ. & tñ si alibi iuisset, tm̃ de pensione solu isset, nec hoc obstante tenetur cõmuniter, quod receptio talis pecuniæ sit licita. & tamen ea videatur vsura, quia recipitur vltra sortem & laborẽ. Dicendũ ad hoc, quod sicut patuit supra in iii. articulo, vsura in nullo casu permissibilis est, nisi eo modo quo allegatũ fuit supra in iii. articu. In casu ergo hic habito si esset vsura, nullo modo esset licita receptio dictæ pecuniæ, quapropter dicẽdũ, quod nulla est ibi vsura, nã cũ vsura generetur maxime de ipso mutuo, vt patuit. s̃. in primo articulo, & in dicto casu nullũ sit mutuum, relinquitur simpliciter. quod in eo nulla sit vsura, Ad
36 xii. vero, cũ † dicebatur, quod si homo pecuniã non mutuaret, esset deperdita, & non multiplicaretur, nec ex ea communis vtilitas resultaret, & per consequens videbatur, quod vsura esset licita & permissibilis, quia illud ex quo aliquod bonum vtile multiplicatur, videtur licitum & permissibile. Ad hoc ergo dicendũ, quod illud ex quo bonũ vtile multiplicatur, saluato bono honesto licitũ est & permissibile, sed in proposito non est ita, nam quamuis per contractum vsurarium multiplicaretur sæpius bonum vtile, non tamen saluatur ibi bonum honestum & virtuosum, cum habeat malitiam conuolutam, vt patuit supra in secundo articulo. ¶ Ad
37 xiii. vero, cum † dicebatur, quod vsuræ essent permissibiles omni iure, quia sanctæ & probatur per hoc, qa illius naturæ est causarũ, cuius est causans. sed vsuræ sũt permissæ a legibus ciuilibus, quæ sunt sanctæ, ergo &c. Dicendũ, quod si leges ciuiles ita permitterent vsuras, quod essent causa earum, tunc argumentum concluderet, nũc autem ita permittitur, ꝙ non sunt earũ causæ, quia non permittunt eas tanquam eas fieri præcipientes, vel eis auxilium præstãtes. sed solum tanquam poenam non infligentes, vt sæpius dictũ est. ¶ Ad xiiii.
38 cum † dicebatur, ꝙ vsura est causa mutui, quod est bonum. ergo & ipsa bona & licita. Dicendũ ad istam rationem, quod vbi vsura est finis mutui, ibi tale mutuũ nõ est bonũ. & ideo melius est a tali mutuo se ꝑtemperare. ¶ Ad xv. cum dicebatur, quod si vsura non esset licita, tunc alienatio rei acquisitæ per vsuram non esset licita, quod videtur esse falsum. Dicẽdum, ꝙ alienatio talis rei ideo est licita, quia si aliquod lucrum ex ea oritur, illud non peruenit ex sola pecunia vsuraria, sed ex opera illius alienantis simul cum pecunia. ¶ Ad xvi.
39 cum dicebatur † de illo, qui habet molendinum, quod in dicto casu non sit vsura, licet propter dictum mutuum recipiat lucrum quod non recepisset, si mutuũ non præstasset, vt ita videtur secundum istam viam, ꝙ iste casus non sit omnino alius ab illo, qui fuit positus in xi. argumento. Ad hoc ergo dicẽdum, ꝙ habẽs molendinũ, si ꝑstat pecuniã Titio cũ ista intentione, ꝙ magis vadat ad molẽdinũ suũ, q̃ vicinorũ, ex hoc ipso debet videri vsurarius in mente, qa vbicunq; aliquis intuitu mutui intendit recipere aliqđ commodum vltra sortem, quod quidem commodum potest per pecuniam emi, tãtũ valet, ac si reciperet pecuniã vltra sortem, &

per

per consequens eodem modo est censendus vsurarius. Si tamen quæratur vlterius, vtrũ teneatur ad restitutionẽ, dico, si sua intentio sit nota Titio eunti ad molendinum, tenetur ad restitutionem propter causam supiꝰ assignatam in primo articulo, qñ agebatur de vsura mentali. Si autem vlterius quæratur, vtrum teneatur restituere totũ, quod a Titio recepit pro pensione sui molendini, Dico, ꝙ non, sed tenetur restituere tantũ, quantũ reputat sibi voluisse inde comodũ, quod recepit pp hoc, qđ Titius iuit ad molendinũ suum, ad quod non iuisset, si pecuniam nõ præstitisset. Intelligo aũt per illud cõmodũ concursum gentium, vel notitiã, quã cõsequitur suũ molendinũ ex hoc, ꝙ Titius iuit ad ipsũ, & ideo tñ debet restituere, quantũ reputat sibi valere illud tale cõmodũ, qđ consecutus est p Titiũ, dato ꝙ deberet ipsum emere, si tñ vlterius q̃ratur, cui debeat fieri ista restitutio. Dico, ꝙ non debet fieri Titio, quia ad illud lucrum, quod contulit illi, cuius est molendinũ, obligabatur ex solo seruitio, quod habuit de molendino circunscripto omni seruitio mutui. Et ista duo bene stant simul, s. ꝙ iste, cuius est molendinũ, teneatur restituere & tñ ille, qui iuit ad molendinum, non debeat recipere q ille cuius est molendinũ recipit aliquod beneficium, vel lucrum intuitu mutui, quod ante non recepisset, ille vero q iuit ad molẽdinũ cõtulit aliquod lucrũ intuitu mutui, quod antea non contulisset. & iõ in nullo potest se putare grauatũ. ergo nulla debet sibi fieri restitutio. Ex qbus omnibus potest rationabiliter concludi, ꝙ restitutio p̃fata fieri dẽt eodẽ modo, quo fit restitutio, quæ est de vsura incerta. Sciendum, ꝙ si ille, qui iuit ad molendinum, fuisset ex hoc consecutus aliquod damnũ, quod non fuisset consecutus eundo ad molendinum alterius. debet ei dicta restitutio fieri ad quantitatem illius damni. Io. And.

S V M M A R I V M.

1 *Venia, quam varie sumatur.*
2 *Fugitiuus quis.*
3 *Peccati uenia qua requirit.*

R E G V L A V.

1 PEccati venia. Dicit Io. mona. ꝙ † venia q̃nque sumitur p licentia. ecc. xxv. non des mulieri neq; veniã pdeundi. i. lnĩam vel libertatẽ. & facit. C. de in ius voc. l. venia. q̃nque sumitur pro indulgentia, vel remissione, vt hic, & in l. manichæos. quã alle. glo. & dicitur a veniendo, quod venit a licentiante vel indulgente. ¶ Prima gl. facit. iii. Primo, exẽplificat regulã. Scdo, declarat distinguendo duplicẽ offensam. Tertio, successiue signat & soluit duo ɔ̃ria. Quarto, exẽplificat ɔ̃riũ regulæ, ¶ In j. gl. ibi [*manichæos*] fugitiuus est 2 qui † ea mente discedit, ne ad dominũ redeat, et si mutato cõsilio ad eũ reuertatur, nemo enim tali peccato pœnitẽtia sua nocens esse desiit. In gl. j. ibi [*uidendum*] dicit Io. mo. omne peccatũ cõmittitur in Deũ, vt in psal-3 mo. Tibi soli peccaui. pp quod primo necessaria † est ipsius remissio. Est necessaria peccantis dispositio, cum actus actiuorum s̃m philosophum ii. de anima, sint in patiente bene disposito. Deus ergo in venia peccati principaliter est agens instrumentale, in hoc est homo pęnitens, qui gratia diuina p̃ueniente fit adiutor Dei, secundũ Apostolũ j. ad Cor. iii. Inducit illud Aug. Qui fecit te sine te, non saluabit te sine te, & sic soli contrito datur venia. & ibi [*quis sit fugitiuus*] & sic soluitur cõtrariũ huius regulæ & regulæ s. proxime. de l. ista & de l. q ea mente. ff. de fur. & de l. peti. ff. vi bon. rap. p q̃ pbat, ꝙ correctio vel ei, q tẽ restituit, nõ remittitur peccati venia. aliud. n. est remittere culpã, q̃ pęnã, vt sequr. tñ Dy. s. c. proxi. dixit, illud de iur. ciuili, hoc de benignitate cano. hic vero dicit, quod q facilius ligatur de iure diuino, scilicet per cogitationẽ cũ firmo pposito, quã, de iure ciuili. vbi requiritur actus. ita facilius soluitur. Quæstio huius regulæ posita est s. regula proxima.

S V M M A R I V M.

1 *Locutio pluralis an sit uno contenta, vel duo requirat. Et quid de singulari.*
2 *Appellatio unica a duabus sententiis an sufficiat, an uero utraque sententia suam seorsum & particularem requirat appellationem, & nu. 4.*
3 *Appellatio una respiciat ne omnia preterita, & una petitio multas actiones. & nu. 5.*

R E G V L A XL.

1 PLuralis locutio duorũ. Contra, quod † sit contenta vno. ff. de con. & demon. l. falsa. §. fi. vbi si lego Stichũ & Pamphilũ, si mei erunt, cum moriar, vnus tñ, qui meꝰ erat tpe mortis, cedit legato. Dy. dicit, ꝙ ibi nõ dr̃, ꝙ pluralis locutio sit vno cõtenta, sed ꝙ geminat significationẽ singularis operando, scilicet ꝙ duæ singulares facerent ad idẽ. ff. de leg. iii. l. qui concubinã. § Stichus. C. de imp. & ali. sub. l. quamuis. ¶ Prima gl. ponit exẽpla, secũdo obiicit de vna. l. & dupliciter soluit. Tertio dicit i testibus regulã procedere, vbi numerus non additur ponens. xvi. casus, vbi plures q̃ duo requiruntur. Quarto dicit in pronominibus regulã nõ loqui. In gl. j. ibi [*principaliter*] vide præd. dec. j. & in j. gl. & ibi [*vnicuique lib. xij.*] recepti vltra numerũ militantiũ in sacris scriniis p ordinẽ, quẽ sortiti sunt, ponuntur in locis deficientiũ, nisi posterior per xv. testes primatũ scrinio dignior fore pbetur. ¶ In j. gl. ibi [*si. cer. pe. l. ult.*] hæc lex codicis reqrit tres testes. sed auth. ibi posita requirit. s. & dic vt ibi not. & ibi [*præsul.*] & c. se. vide plenius de his in Spe. de teste. §. restat de numero.

Q V AE S T I O.

Hæc regula facit p opinione Inn. quã sequi oportet, vt plene scripsi. de fide instr. cũ Ioan. in gl. mag. & sup gl. & ita, s. ꝙ per duos testes reprobetur instrumẽtũ. Cũ. n. l. optimã. in fi. C. de contro. stipu. dicat per testes reprobari, intelligã de duobus. dec. tertio. s. de prob. dicit per fratres domus reprobatur. intelligã de duobus. & quia, vbi supra, plene scripsi, hic non insisto. Sciendum aũt, ꝙ sicut pluralis locutio est contenta duobus, sic singularis contenta est vno, & duos abhorret, maxime in materia restringibili. huic conuenit q̃stio. xxiiii. Go. q̃ talis fuit, aliquis ab eodẽ & corã eodẽ iudice cõuenitur, diuersis tñ libel. & sup diuersis rebus, iudex in vna actione cõdẽnat, & demũ eodẽ contextu cõdemnat in alterã. cõdemnatus appellat & impetrat sup ap. rescriptũ huiꝰ formæ, cõquestus est talis, ꝙ iudex talis iniquã tulit diffinitiuã s̃nĩã ɔ̃ ipsũ, a cuius s̃nĩa ad sedẽ apostolicã appellauit, & seqtur. generalis cõclusio, petit impetrãs p hoc rescriptũ vtrãq; s̃nĩam reuocari. Ex aduerso excipitur, ꝙ nõ fuit appellatũ ab vtraq;, sed ab vltima tñ, quærebat, an sic excipi possit? Quod possit, allegat quatuor, & quatuor in ɔ̃riũ. tertio soluit & cõtrariis rñdebo Quod sic excipi possit, pbatur p l. cũ in vna. ff. de app. vbi dr̃, ꝙ si dupliciter s̃nĩa feratur in eũ, vna sortis, & alia vsurarũ, duplex appellatio necessaria est, ne alterã agnouisse, & ex altera prouocasse videat. Secundo. qui nõ appellat, s̃nĩæ ɔ̃ ipsũ latæ acqeuisse vr̃. ii. q. vi. biduũ. circa fi. ff. qñ ap. sit l. j. cũ igitur a prima s̃nĩa nõ appellauerit, nõ est illius executio differẽda. ii. q. vi. si qs ex pluribus. Cum ergo diuersis libellis super diuersis rebus ageretur, tot sunt sententiæ, quot sunt res, licet vno verborum contextu omnes sententiæ proferantur, sicut & i stipulationibus dicitur. ff. de verb. obli. quod dicitur. & l. scire. & l. pluribus. & vide quæstionẽ in iii membro, super regula, delictũ. plures ergo appellationes sunt necessariæ

fariæ, ficut & plures denunciationes. vbi plura funt opera. ff. de no. op. nũ. de pupillo. §. fi in pluribus. Simile de abolitione dr. ii. quæftio. iiii. §. notandũ. verfi. fi plura. fic & excommunicatus pro pluribus caufis, omnes debet exprimere in abfolutione. de fen. excom. cum pro caufa. & c. officii. de off. ord. ex parte. Tertio facit ad quæftionem de app. fuper eo. i. vbi per appellationem sup exceptione non dr appellatũ in principali, quod fine illa terminari non poteft, hæc autem funt talia, cũ vnũ cum altero nil habeat commune, ergo &c. Quarto bene facit de præben. is, cui. j. rñ. in fi. §. eo. li. vbi patet, q fingulare nomen beneficiũ vnũ folum cõprehẽdit, & nõ duo. facit ẽt. §. eo. li. de re iudi. c. pe. j. rñ. vbi fi ponatur fingulare, vbi requiritur plurale, vitiatur, quod agitur. Etiã conftat, q fi duo diuerfi iudices illas condemnationes fecifsent, nõn fatis fuiffet abi vna appellare. ergo nec qñ per vnũ. ff. fi cer. pet. l. fingularia. facit. viii. qõ. j. in fcripturis. de poe. di. iii. adhuc inftant. ¶ In † õriũ, appellatio refpicit omnia præterita. de app. ido requiris. & c. inquifitionẽ. & vna petitio multas actiones includit. C. de an. excep. fi ex multis. vna ap. plures releuat. ii. q. vi. verfi. qñq;. & C. fi vnus ex pluribus. l. ii. & iii. Secundo, cum non feparati factæ funt condemnationes, ergo fufficit vna fententia, & fic vna appellatio. ff. de ap. fi qui feparatim. j. rñ. Nam cũ arbiter pronunciat fimul de pluribus controuerfiis, fe non contingentibus, dr vna fententia: ff. de arbitris, quid tñ, facit de limo. dilectus. de præfcri. auditis & c. veniens. Tertio, vna † verborũ conceptio facit vnã ftipulationẽ fuper annuis præftationibus. ff. de do. caufa mor. l. fenatus cenfuit. §. vltimo. Itẽ plurium rerũ datio vna intelligit, ẽt fi excedat coacervatio omniũ fummam quingentorũ aureorũ, vna fit inquifitio C. de dona. fancimus. in fi. licet fit arg. contra. ff. de iur. om. iud. fi idẽ. j. rñ. Quarto, plures fniæ coaceruatæ vnũ cõftituunt creditorẽ. ff. de pac. l. maiorẽ. & l. fi plures. & C. qui bo. ce. pof. l. vlt. & fic per oĩa hoc probatur, q ex quo vno verborũ contextu vtraq; fnĩa eft prolata, fufficit vnica appellatio. Soluit, q ex quo in refcripto dr de fnĩa in fingulari, cum negari non poffit fuiffe plures fententias, quamuis vno verborũ cõtextu prolatas, non audietur, nifi õ vnã, f. õ vltimã, vel õ duriorẽ. facit. ff. de fol. in primis. v. legibus, nec ẽt ante refcriptũ dicet ab vtraque fententia appellatũ, p præ. l. cũ in vna. ¶ Ad õria ñ rñdet, tu dicas, q duæ decr. allegatæ nõ loquũtur de appela. interpofita. fed de culpa, q̃ illam remouet, circa quam ponderatur intentio fcribentis. Itẽ ibi de vnico. refcripto, cuius cõtrariũ effet in duobus, hic aũt & de duobus libellis, duabus inftantiis, & duabus fententiis. Ad fecundũ fateor, q plures † actiones vno libello potuiffent intentari, fed ex quo contrarium eft factũ. duplex dr inftantia. Ad tertium fateor, q appellatio vnius ex õdemnatis focios releuat in cafu illorum iurium, cũ diftinctione decr. pe. §. de appel. fed hoc nõ contingit in cafu noftro. l. fi qui feparatim. facit pro, cũ hic fuerit feparatim diffinitum. & fic fit refponsũ ad reliqua. Dicemus ergo, quod licet fuper omnibus vna lis & inftantia fieri potuiffet, & fic vna fnĩa diffiniri, de priui. cũ olim. ii. ex quo tñ fuerunt duæ in facto, & duæ fniæ, ab vtraq; fuit appellãdũ. ficut & diuifio parietis facit duo cœmeteria, q̃ poterant effe vnũ. §. c. li. de cõ. eccle. vel alia. c. vno. ii. rñ. & duas domos, & aliqualis diuifio duos fundos, vt patet. ff. communia præd. fi qs duas. §. j. de lega. j. l. plane. in fi. & de vna præbenda duas. de præbẽ. tua vbi de hoc, & c. vacãte. & de vna prouincia duas. ff. de offi. affer. l. eadem. fic & in ppofito, diuifio per libellos & inftantias facit duas caufas, vel lites.

S V M M A R I V M.

1 *Plus, an femper minus contineat.*
2 *Stipulationem reddit inutilem diuerfitas in qualitate.*
3 *Ecclefia, quæ accepit ab alia ecclefia annua viginti, & per xl. annos accepit tantum decem, an poftea poffit integra viginti petere. & m. q. diffing. 6.*
7 *Ecclefia viginti foluebat per emphyteufim alteri ecclefiæ, foluendo tantum partem poft tempus, a perdat rem totam, vel partẽ, aut nihil.*

R E G V L A XXXV.

1 PLus † femper. Dy. ponit exẽplũ p l. g quartã. ff. de leg. j. vbi fi teftator intẽdens legare quartã legauit dimidiã, debetur quarta, q̃ ineft. & fi intendẽs legare quinquaginta legauit centũ, idẽ. Itẽ per l. de verb. obli. l. j. §. fi ftipulanti. fi ftipulanti, qui interrogat de xx. rñdetur de decẽ, tenet ftipulatio. de 10. fed õ eo. ti. inter ftipulãtẽ. j. rñ. vbi fi dicas, pmittis Stichũ aut Pamphilũ. & de Pãphilo rñdetur, ftipulatio eft inutilis, quafi interrogatio non præcefferit. ergo minus nõ cõtinetur 2 in pluri. Dicit Dy. q non eft illa ratio, q non continetur, fed q̃rendo de duobus, ftipulari vult vtrunque, fed fi alterum nõ detur, rñfio de altero eft pura, & fic eft diuerfitas in qualitate, q̃ ftipulationem reddit inutilem. ff. de ver. obl. l. j. §. fi quis fimpliciter. & de hoc in fin. gl. & dicebat Io. mo. idẽ in cafu conuerfo, fi ftipulanti de Sticho. rñdetur de Stico aut Pamphilo. ff. de fide. Græce. §. fi quis Stichum. Si quis vero ftipulantur Stichum tñ & Pãphilũ, & rñdet de Sticho tñ bñ valet i Sticho nõ, vt dicit, omnis copulatiua eft plures. ff. de verbo. ob. quod dr, valet ergo in fpecie vel fumma, q̃ cum ftipulatione concurrit. ff. de ver. ob. l. j. §. fed fi mihi. & l. iter. ftipulantem. §. diuerfa. ¶ Prima glo. dicit, vnde fumpta. & ponit exẽpla. & contingit alias duas regulas. Secundo fibi fucceffiue duo contraria foluit. Tertio ponit cafũ exceptũ, & exponit de quo pluri loquatur regula. ¶ In j. gl. ibi [*in eo quod plus.*] fequitur, eft, femper ineft minus. & ibi [*§. fi plures.*] cafum habes in capi. proxi. allegato. ¶ In j. gl. ibi [*minus*] qualitate, & fic foluitur tertium, de l. folemus. ff. de iud. §. latrunculator. vbi conceditur merum Imperiũ, & denegatur cognitio ciuiliũ, nã illę sũt fpecies diftinctæ, vt no. §. de iur. om. iud. l. imperiũ. & fic vna conceffã nominatim denegata fit altera, ar. de procur. maritus. Dyn.

Q V AE S T I O.

3 Huic regulæ coadaptatur quæftio domini talis. xxii. qua quæritur, fi ecclefia dẽt alteri ecclefiæ annua. xx. & p xl. annos foluit fola. x. an poftea petere poffit ecclefia integra. xx. Allegat tria q poffit. Secũdo quatuor, q nõ poffit. Tertio datur folutio Bartol. diftinguens. fubdit dictũ Accurfij & remiffio Gul. & Dy. diftinctio in fin. fup duobus dubiis fit remiffio. Quod petere poffit, allegatur. ff. de fer. ru. præd. vna eft via. & de ferui. vt pomũ. §. j. & quemadmodũ feruit. amit. ftillicidii. in fin. quid dicant iftæ tres. l. vide in fuftra. de præfcriptione, auditis, fup gl. pe. & illis concor. ff. fi feruitus ven. fi eo loco. §. fi. Si ergo per tres retinetur feruitus, vt ibi, ita & hic per partẽ debiti folutã ius in toto retineo. facit. ff. de fur. vulgaris. canon. de pę. di. j. Secũdo, publicæ functiones vel ciuiles canones præfcribi non poffunt. xvj. q. iii. in l. iubemus. C. de pfcri. xxx. vel 40. ann. l. cõperit. circa fin. ergo nec ifta penfio, cũ ecclefia æquiparetur reipublicæ. 16. q. iii. §. põt. xxiii. quæ. iiii. gd ergo. Tertio, ecc̃lia non foluẽdo totũ, & foluendo, partẽ habuit malã fidẽ, & fic præfcribere nõ potuit, de pfcri. qm̃ omne. §. codẽ. poffef-4 for ¶ In õriũ † ius epifcopale pro parte pfcribit. de pręfcri auditis. & c. cũ olim. fic ergo & pẽfio ifta p parte pfcribi potuit p ecclefiã foluentẽ. Secũdo p hac parte facit. ff. q. mod. vfufru. amit. l. placet. vel certę partus, vel p indiuiso vfu. nõ vtendo amitti. & l. is q vfum fru. habet. quid dicat, videbis in folutione. facit ẽt. ff. de vfur. qui fe miffes. §. aduerfus. ff. de aqua quotid. & æfti. l. i. §. Trebatius. & quod de feparabilibus dicam. j. eod. vtile. Tertio videtur ecclefiam fuo iuri renuntiaffe tanto tempore medietatem recipiendo de priuilegiis. fi de terra. Item fi totum præfcribi poteft, ergo & pars. de offic. deleg. paftoralis. §. j. de do. inter virum & vxo. nuper. ff. de

rei

rei vend.quæ de tota.Quarto,si speciale est in tributis, quod soluens minus,q̃ debeat,non præscribit.C.de præscrip.xxx.an.l.cōperit.ergo in aliis secus.& videtur exp̄s

6 sum.de censi.olim.¶ Soluit Barth.ꝙ si.x.quæ † soluebā tur ex vna cā debebāt, & illa q̄ nō soluebantur debebā tur ex alia causa,in illis.x. videtur præscriptū.sed si ex ea dem causa debeantur,videtur ecclesia soluens partem, agnoscere totum debitū.C.de præscrip.xxx.vel.xl. ann. cū notissimi.§.pe.Accur.ibi.in fin.j. glo. simpliciter tenuit non præscribi,alleg.de non nu.pec.l.cū fidem.vbi soluens partem debiti,vel vsurarum , amplius non opponit pecuniam non numeratam. Ad idē induci pōt quod dicit lex de patre,qui soluit partē debiti a filio cō tracti,quia cessāt Macedonianū.ff.ad Mace.l.iē si filius. alias sed sol.§.fin.¶ Ad gl.p̄.remittit Gul.in Spe. de præ scrip.ver. qd si cū deberē , sed alibi.s.de locato.§.nunc aliqua.ver.slii.ad literā ponit præd.solu.Barth. Sed Dy. cuius dictū ponit Cy.in præ.l.distinguit.aut est vna p̄sta tio,aut sunt plures.primo casu aut ego,qui recipiebam x.tm̄,sciebam eū teneri ad.xx.& tūc retineo ius in aliis. x.& eo casu accedat hæc regula,quia cū minus contineatur in plurari,recipiendo scienter partē,retineo pos sessionem totius,per iura prius allegata,si autem crede bam eū teneri ad.x.tm̄,tunc mihi præiudicat. sic distin guit.l.in vsufructuario,qui tm̄ vtitur & non fruitur.ff.q bus mod.vsufruct.amit.l.is, qui vsumfructum. & ratio secundum eum,qa non vr̄ habuisse animū mihi obligandi vel retinendi seruitutē,quā ignoro.ff. quēadmodū seruitus amit.si cōmunem.& l.vna est via. Secūdo casu,qn̄ erant plures præstationes,tunc per vnā præstationē alias non retineo,sed eas perdo.ff.de aqua plu. ar. l.si prius.in princip.vbi dr̄,ꝙ si mihi habenti seruitutē aquæ nocturnæ,ducēdo post eam ceditur ductus diurnæ,& ego per constitutū tp̄s vtor tm̄ nocturna , perdo seruitutē diurnæ,cum plures sint seruitutes, & diuersarū causarū.& vide, quod dixi in præ.decr.auditis. de prę

7 scrip.super gl.pen.Ex prædictis aūt incidūt † duo dubia, an si ecclesia illa.xx. soluebat per emphyteusim,soluendo partē tm̄,post tempus,iure perdat rem totam , vel partem,vel nihil,de quo vide in Spe.de loca.§.nunc alī qua.ver.xix.saluo semper quod dixi.de reli.do.cōstitutus.sup gl.hoc vero.sed an debēs anna.xx.primo anno, quo cessauit, incipiat præscribere pro annis sequentibus, an quolibet anno inchoet illius anni præscriptio, de quo satis.C.de præscrip.xxx.an.cum notissimi.§. fin. & in Spe.de loca.prææalle.§.ver.xli. & vide , qd dixi post Gof.de præscri.auditis.super ver.solutionem.Ioan. An.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorum usus quam necessarius.*

2 *Compaternitas an posit contrahi per procuratorem.& nume.* 4. 6.8.10.11.

3 *Compaternitas acquiratur ne uxori,etiam ignoranti,ex facto viri.& nu.*13.

5 *Cognatio quid.*

7 *Cognationis tres species.*

9 *Procurator in quibus non posit constitui.*

11 *Matrimonium per procuratorem an contrahi potest.*

REGVLA LXVIII.

POtest quis. Dicit Dy.regulā restrīgendā ad ea,q̄ possunt p alios explicari,allegat,quod no.ff. de vi & vi ar.l.j.§.quo.lo.mo. dicebat hic ponēdū casum per.l.j.de procur.quam alleg.gl . tm̄ scd̄m distinctionē legis primę.ff.an p aliū ap.cā.ex pos.q̄ distinguit inter pecuniariā,ēt ex qua irrogetur ignominia,& capi alē,vel ex qua pęna debetur vsq; ad relegationē.prima p procur.tractari debet,secunda non.de hoc vide, quod scripsi de accu.veniens.sup.i.gl.¶ Prima gl.ponit exempla,& xvi.casus exceptos.Scdo ponit.v. casus exceptos a regula cōuersa.& rōnē ipsorū reddens , adiungit duo similia & dicit regulam,qui facit,non esse superfluam,

1 in fine arguit & reuertitur.¶ In j.ibi[*l. i.§.ij.*]vsus † procuratorum perquam necessarius est,vt q rebus suis sup esse non possunt,vel nolunt , per alios id possunt. & ibi [*Arethusa*] si mulier, cui libertas relicta est , si. x. Titio dederit in momento,quo parit , illa det Titio per aliū proles est libera,& ibi[*§.ne autem*]vide de offi.deleg.c.vl. in iii.gl.& ibi [*inter artifices*]vide de rescri.cum di.ecta.in gl.iii.& ibi[*nisi in casu.*]s.cū necessario habet abesse , hoc vult.l.j.& ibi[*Imperator.*]pp partum differtur matris dānatę supplicium. & ibi [*Aristo*]per primum creditorē habet posterior ius distrahendi , quod ex sui psona nō haberet.& ibi[*§.si tutor*]qui legatum pupillo per ipsius tutoris patrē accepit vt tutor,nihilominus agit de inofficioso.& ibi[*quæsitum.*]vide e.ti.quod alicui suo,in gl. j. ¶ In j.gl.ibi[*§.ij.*]& ibi .de hoc.& ff.de admi.re. ad ciuita.perti.l.ii.in prima gl.& ibi.[*l.ult.§.penult.*] Item violētū statim potest de possessione expellere per se tamen, non per procur.ff.de vi & vi arma.l. cum fundum .Dy. & ibi[*non per me*] vt dixi.de sen.excō.sacro. super fin.si. gl.vbi etiam allegatur.ff.de nego. gest. at qui natura.§. cum me. & ibi.q.iii.c. vlt. & idem in illustri.C. de procur.l.penul.Dyn.& ibi [*quæsitum*]multa exempla , quibus licet alieno nomine,quod non licet proprio , vide. j.quod alicui suo.in secunda parte quæstionis.& ibi de effectu iam facti.idem ibi Dy.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem , quam disputaui

2 post † do.meum do.Martinium,quam sic proponebā, Quæritur,an cōpaternitas ɔ̄hatur per procuratorem. Et primo pro affirmatiua allegabuntur quinque coniunctim,& tria diuisim. Secundo , pro negatiua contraria tria coniunctim,& quinque diuisim . tertio ponetur solutio.Itē contraria op.& eius approbatio, alterius quæstionis solutio,& contrariorum responsio. Videtur ꝙ sic,qa edictū de procuratore constituendo,pro hibitoriū est.ī.eo.l i.de procur.c.j.in prin. ff. de procur. mutus. §.j.& procur. ad omnia negotia potest constitui.ff.de procur.l.j.ergo & ad cōpaternitatē. quia dicens omnia,nil excludit. xix.di. ca.j. & hoc iur. beneficii. de potestate constituendi,nihil debet auferri.eo.tit. indultū.& ibi concor.Itē pōt quis per aliū , quod per se non pōt,vt hic.& c.qui per aliū.sicut quis per aliū possidet, & inuestitur.de præscrip.li diligenti.de præben.accedēs & spirituale & carnale matrimoniū per procur. contrahitur. de primo de elec.quia pp scriptū.& c.congregato.de secundo ī.eo.li.de procur.c.si secundum Mat. Fortificatur hoc vltimū,quia carnale matrimoniū est vnū ex.vii.sacramentis. si igitur sacramenta p procur. contrahuntur,fortius sacramentalia.qualis est hæc cognatio. Ad præmissa adduntur tria.Primū ,ꝙ licet ɔpaternitas requirat actum & verbum,vt infra probabitur hoc non impedit procura.dari , nam & iuramentum requirit actum corporalis tacturæ, & verbū. & tamen p procur.præstatur.Primū patet.j.qō.vii.quot.j.de con se.di.ii.ego.de iur.iur.ego.N.de ele.vt circa.li. vj. in fine. Itē patet ex priuilegio episcoporum , qui certis casibus nō tangunt.xi.q.j.non flagitetur.de iur.ca.c.fi.C. de epi. & cle.auth.si iudex.scd̄m probatur 63.di.tibi domino. e.di.optatū.xvii.q.iiii.metuentes.ī.eo.li.de elect. procu. de iur.ca.c.fi.de sta.re.c.vno.§. verū. Secundo patet idē in consecratione episcoporū & ordinatione clericorū, in quibus licet requirantur verbū & actus,tm̄ de mandatur primū.lxxv.di.ordinationes . & ca. ꝙ die. de sac. vnc.c.vno.& ti.le.c.j.& vl.secundū probatur.lxiiii.di. c. iij.lxxi.di.p totū,de o.sor.ꝙ sedē.de ele. suffraganeis. de

3 con.ec.vel al.aqua.Tertio ɔstat,ꝙ ex facto † viri acqrit vxori ɔpaternitas ēt ignoranti,imo ēt ɔ̄dicēti ,vt vr̄. 30. q.iiii.si quis vnus.eo.tit. Martinus.& c.j.ī.eo. lib. fortius ergo p procur.acquiri debet domino volenti & mandanti.ad hoc de simo.sicut tuis.de ba.maiores.de hom. Petrus.& quod no.supra eo.li.is , qui tacet. ¶ In contra-

4 rium † præsentia & tactus requiritur,vt probatū est. & le

natio.xxx.q.iiii.c.vi. Item parificantur carnalis generatio & spiritualis.de bap.debitũ.sed in carnali requiritur actus patris.ergo in spirituali actus patrini.Item, in criminalibus & arduis non datur procura.de procur.iuz. de accu.veniens.de elec.cupientes ergo nec hic, cũ circa maiora quid cautius sit agendum, propter maius piculũ.de elect.vbi periculũ.in princ.cũ concor.ſm Bar.
5 Probatur hoc fortius † ex descriptione cognationis, q̃ dr̃ ſm omnes attinentia proueniens ex sacramenti datione,vel ad id detentione.& no.de cog spi. supra eo.li. c.j.ergo qui non detinet,vel leuat,non potest esse cõpater.vnde canones antiqui de hoc vtuntur verbis, suscipit
6 † accipit,tenet,leuat.xxx.quæst.j.in primis.v.capitulis.& c.omnis.& q.iii.c.j.ii.& iii.& c.post susceptum. & quæst.iiij.si quis vnus.hisdem verbis vtuntur dec.eo. ti. c.ii.& c.Martinus.& c.contracto. & c.veniens.eo.ti.c.j, & vlt.li.eo.interdum geminant.sic accedit, & suscipit, vt d.c.vlt.& de con.di.iiii.non plures. Itẽ canones antiqui dicunt, q patrinus offert,r̃ndet,gestat,& pfitetur.de con. di.iiii.illud.& c.se.& c.hi,qui.& c.quæris. vltra me, & c.mater ecclesia.per quæ coniuncta probatur, q propria persona,manus,obligatio,& responsio requirunt̃, ergo procur.non datur,vel per alium nõ expeditur. ad hoc de appel.cũ parati.de hære.c.ij.respon.j.de elect.cupientes.eo.li. C.de testa.hac consultissima.& l.cũ antiquitas.C.de iur.deliber.sancimus.§.sinautem.Secundo constat, q in Baptismo requiritur personalis mentio baptizandi.hinc est,quod adultus non posset per procur.recipere baptismum aquæ.ergo requiritur principalis detentio vel leuatio patrini.Primũ probatur ex forma baptismi,de baptism.c.j.ibi,Ego te baptizo &c. te, quasi non alium in persona tui.bene fac. quia adultus, qui baptizatur per se respondet, non per aliũ. sic ergo patrinus paruuli per se teneat,& respondeat. Primũ patet de con.di.iiii.cũ pro paruulis.ad idẽ ff.de admi.tu.l. j.post prin.Tertio probatur sic, cognationis tres † sunt
7 species,carnalis,legalis,& spiritualis.Prima diuiditur in consanguinitatem & affinitatẽ.Secunda in adoptionẽ & arrogationẽ.Tertia in paternitatem, fraternitatem & compaternitatem, vt scripsi super rubrica eo. tit. sed
8 prima quo ad neutrã sui speciẽ ꝯhi potest per pcur. q patet per se, & ex descriptionibus consanguinitatis & affinitatis,quas dedi super arbore.Item nec secũda quo ad aliquam sui speciẽ.ff.de adop.l.neq;.& l.post mortẽ. §.neq;.ergo nec hæc tertia, alias turpis esset hæc pars vniuerso cognationis non congruens.viii.di. quæ ꝯ. de spõ.du.c.fi.Quarto,certũ est, q cognatio spiritualis habet inducere impedimentũ matrimonii dirimẽs, licet ex cõstitutione ecclesiæ.Nec ob.xxx.q.j. nõ oportet, vt ibi no.sed hæc impedimenta vltra casus expressos a iur. non sunt inducenda propter indissolubilitatẽ matrimonii,de qua.de voto.c.vno.lib.eo.ad hoc.de test.licet
9 ex quadã.Quinto ad hãc partẽ inducuntur illa † specialia notata hic in glo.non confiteor sacerdoti per aliũ. de pœ.dist.j.quem pœnitet.non aditur hæreditas per pcur.ff.de acqui.hære.si pupillus.§. Paulus r̃n. nec paliũ petit masculus veniam ætatis.C.de his,q ve.æta.l.ii.nec substituit dat' ad certũ ministerium, vel matrimoniũ contrahendũ, primum,de offic.deleg.c.fi.C.de cad.tol. l.vna.§.ne aũt,idẽm,de procu.c.fi.lib.eo. Ex quibus sic concluditur ad casum nostrũ.facit ad idẽ. C. de vin. li.
10 l.iii.ff.de adm.tu.obli.§.fi. Secundo puto † cõpaternitatẽ p proc.ꝯhi posse.p prima iura. Arc.no.ꝯriũ,eo.ti.c.j. li.eo.p iura.q̃ vtuntur verbo,susceptionis.& p.c.omnes. xxx.q.j.ibi,nobis suscipientibus, vel insurgentibus. & p l.de adop.supra alle. ergo reprobata domini mei s̃nia hanc secundã approbo,per.c.de his.xxx.q. j. ibi exponit textus,quid sit tenere puerũ in sacramento,dicẽs, q tenere,est super se sustinere.ad idẽ. c. ad limina. quod ibi sequitur,dum dicit propriis manibus retinendũ suscepit,sed quia ibi videtur factũ narrare, melius facit primũ capitulum.Idem dico per ea,quæ supra dixi de cognatione,cum.n.legalis ideo non fiat cognatio p aliũ quia naturam imitatur,eadẽ rõne nec spiritualis. per q̃ dico procur.ipsum,& non constituente compatrẽ esse.Non ob.quod forsan hæc non intendebat, q colligitur per.c.xxx.q.j.c.j.& per decr.secundam.eo.ti. Ex quibus patet, q si intendens fieri compater meus, credens filium meum leuare,leuat filium tuũ,nõ meus,sed tuus compater est,sępe enim extra id. quod agitur &c. ff. commoda.si is,qui.ad fin.de despon.impu.c.vno. li.eo. & sic soluta sit quæstio secundum alium intellectum eius,qui est,an procur.leuans nomine alieno,fiat compater.¶ Ad ꝯria respondetur.& dici posset ad primũ, q licet prohibitorium sit edictum quo ad personas.s.constituentes & constituendas,non tñ quo ad casus, quos probant iura alle.vel aliter ad id & ad quatuor, quæ sequuntur,& ad id,quod dictum est de iuramẽto. dic, q illa regularia fallunt in hoc casu, propter cognationẽ, quã habet spiritualis cognatio ad carnalẽ, vt est dictũ.
11 Ad id.quod † de matrimonio dicitur,respondetur, q licet sit sacramentum tñ est contractus, qui consensu perficitur,qua ratione per procur. contrahitur. Itẽ magis est in eo optimum procuratoris officium, q̃ hic.posui exemplum in rege Franciæ,qui nuper procur. contraxit cum dña Clementia. Pone in studẽte,qui vult in partibus cõtrahere, nec vult studium exire.& in similibus, sed hic non est necessarium procura. officium,
12 quia alius poterit esse † patrinus, nec etiam de substantia sacramenti aliquẽ esse patrinũ in leuando. Itẽ nego perfectionem sacramenti matrimonialis fieri per alium,quia non est perfectum sacramentum, vel ipsius significatum ante consumationẽ, vt satis patet sup. de biga.debitũ.quæ consumatio per procura.non fieret,qa non cõmiscerẽtur corpora coniugũ, qđ requiritur,vt patet ad id,quod dicitur de consecratione episcoporũ, & ordinatione clericorum.Dic, q episcopus consecrãs vel ordinans non recepit hanc potestatem a mandante,quia illam prius habebat ex ordine, q dic,vt in j.dec. quod sedem.& c.aqua.& de transla.c.j. Ad id, quod dr̃,
13 compaternitatem acquiri coniugi ignoranti † respondetur, q per id inducitẽ impossibilitas pter carnis vnionem,sicut enim illa cognatio non ꝯsistit in sola manu quæ tetigit,vel leuauit, sic nec in solo corpore viri, qui ꝯiugi est vna caro.de ꝯuer.cõiu.ad apostolicã. Io.And.

SVMMARIVM.

1 *Hæres an possit ignorantiam prætendere eaque se tueri in facto defuncti.*
2 *Dominus an possit allegare ignorantiam serui,& ignoratione eius malitia se tueri.*
3 *Iudex recepit testes contra absentem,ad domum citatum, non tamen inuentum,an ea receptio valeat.& nu.4.6.8.*
5 *Ignorantia & absentia vbi locum habeant & excusationẽ pariãt*
7 *Contumacia quotuplex.*

REGVLA XLVII.

1 PRæsumitur. Vt dicit Dy. ad ignorantia † facti restringitur hæc regula.& secundum eum potest poni exemplum de tutore,qui præsumitur ignorasse se tutorẽ datũ.ff.de adm.tu.hoc aũt. signat ꝯtrarium, q nõ psumatur ignorã.facti,qa si defunctus sciebat rẽ alienã,hæres psumitur scire.ff.de diuer.& tẽpo. pscri. l.cũ hæres.de pub.si ego.§.partus.dñt quidã, quod quia hæres representat personam defuncti, scientia illius continuatur in personam hæredis. Di. dicit, q hæres per ignorantiam, quam allegat, contẽdit lucrũ captare.Presumitur scientia continuata,vt in cõtrariis, si tractat de damno vitando,secus,eo.tit.cum quis.ff.eodem qui in alterius. & propter hoc reuertitur ad distinctionẽ,quã posuit.j.c.igno.¶ Prima gl.ponit exẽpla.Scdo signat

gnat contraria,& soluit remittendo. Tertio, dicit regulam cessare in his, quæ sunt iur. naturalis intermittens de virtute huius præsumptionis,& de triplici modo ꝑbandi ignorantiam. Io. An. ¶ In j. glo. ibi, [*verius*] præsumitur testator ignorasse rem alienam. & ideo legatarius probat illum sciuisse. & ibi [*in l. ii.*] naturali ratione patronis ipsorum parentibus & liberis debetur reuerētia, & ideo rusticati vocantis in ius nō parcitur. Io. An. ¶ In j. glo. l. verius, quid dicat. s. dixi, sic & dominus præ-

3 sumitur †ignorasse, cum seruus eius suscepit militiam. C. qui mil. nō pos. sup seruis. Dy. & ibi [*per totum*] ad idē s. de cri. fal. ad falsariorum. in prin. & ibi [*necessario*] Ad hoc exemplū & sequens facit. ff. de his. qui sui vel alie. iur. l. filium.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionē, quam disputaui post Io. can. Bon. quē non vidi, quam sic proponebam, Iudex recepit testes contra absentem ad domum citatū, sed non inuentum, quæritur, an receptio valeat? Ad affirmatiuam allegantur tria, quorum vltimū adiuuabo per iura glo opiniones, & euitationem absurditatis. Secundo in contrarium allegantur tria coniunctim, quæ iuribus glo. & opinio. fortifico. Tertio ponitur obscura solutio Io. quam determinando materiam prosequor distinguendo, opponendo, & rñdēndo q̄stionē soluam distinguendo. Quod valeat, probatur, propter authoritatem iudicis, qui illos admisit, ar. ff. de mino. ait prætor §. quid tamen. C. qui admi. ad bo. poss. l. bonorum. quibus iungas dec. cum inter. in fi. de re iu. & eo. tit. sicut. Secundo, quia per aduersarium factum videtur, quo minus eo pendente sint recepti. C. de iud. properandum. §. cum autē. in Anth. vt omnes obe. iudi. §. siquidē. coll. v. videtur. n. post lit. ortam absentia malitiosa. de offi. de leg. consultationibus. Tertio, quia probant multa iura, quod sufficiat citatio ad domum. de ele. non resi. ex tuę de do. & contu. causam. eū olim. & c. fin. de eo, qui mitti in poss. c. fi. ff. de dam. inf. e. l. iiii. §. prætor. & §. toties. ff. de lib. agno. l. j. in prin. secundum la. Ad idem ff. quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. j. C. de an. excep. vt perfectius. C. de iud. properandū. §. sinautem ex gestis. ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. nuntiationem, facit quod not. ff. quando ap. sit. l. j. in fi. ff. quæ sen. sine ap. resc. l. j. §. item, cū ex edicto. de rest. in inte. l. fin. in fi. glo. magnæ. de iudi. & post edictū. in fin. magnæ glo. iii. q. ix. caueant. de exces. præla. ex literis. in glo. no. quod ex parte. facit. ff. de excu. tu. scire. §. j. ibi, vel in faciem, vel ad domū. per quod ēt fertur do. Dy. hoc tenuisse, ꝙ ex vi illius alternatiuæ sufficiat alterū, quodcunque sit ex illis. hoc eodem ti. in alternatiuis. cū concordan. ad idē, quod no. Guil. in Spe. de appel. §. sequitur. versi. cautus etiam sit. & de accu. §. sequitur. ver. Sed nunquid sufficit, alias sequeretur, ꝙ latitans in domo non posset citari, cum non possit citans domū ingredi. ff. de in ius voc. plerique. & l. se. nec inuitū ex domo extrahere. ff. de reg. iur. nemo de domo. facit etiam ad hanc partem, vt lit. non contest. quoniam. in prin. ibi. siue sit absens absque malitia &c. ꝑ quæ cōcluditur, quod valeat receptio. ¶ Contra, quod non va-

4 leat, probatur †de testibus. c. ij. cum sit facta contra solitum ordinem iudiciorum. C. de sent. & inter. l. prolatā nec authoritas iudicis excusat in illicitis. C. de spon. l. quoniam. & quia nec videtur contumax, qui vocem ꝑconis non audit. ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. j. §. item cum secundum la. Adde. & ff. de in inte. resti. l. pen. C. qūo & qñ iud. auth. qui semel primū fortificat. l. in cor. Auth. de testi. colla. vii. §. vlt. ibi no. lex voluntatem ꝑ trinam recusationē, & audaciā citati nō venientis, quę

5 omnia non videntur congruere citationi factæ ad domū, sed personali. Ignorans enim †non posset dici volens, proteruus recusans, vel audax. ad hoc. ff. de reg. iur. non potest videri, improbus, qui ignorat. ad idē. eod. tit. qui in ius. §. j. ad idē inducitur de fo. cōpe. Romana. §. contrahentes. ibi condemnat. & ibi, in quo minus ꝑueniat ab eodē. satis ēt facit, vt lite non contesta. quoniā. §. sui autem. vbi etiam in causa matrimoniali nō proceditur contra absentem, qui contumax non est, & quē non apprehendit citatio. Ad idem inducitur glo. præalleg. §. penul. in cor. quæ incipit. i. dicere, quæ videtur velle, quod receptioni factæ contra vocatum, qui non erat in ciuitate, opponetur absentia. Plus videtur velle glo. antepenul. per decr. ii. de test. quod dato, ꝙ fuerit vocatus, sed iuste īpeditus, nō valeat receptio. Quid plura? Decretales & quatuor. l. primæ. supra in contrariū allegatæ in versi. iii. faciunt pro hac parte, & plene ꝑbant citationem ad domū fieri in defectū, quod etiam tenet Host. in præ. decre. causam, quorū iuriū textū breuitatis causa hic non insero, sed videat studiosus. ex quibus concluditur hoc contrarium. Sol. Dic, quod ex

6 †quo fuit legitime requisitus, valet receptio, per iura prius alleg. secundū. Iac. nescio quid intendit Iaco. an ex ꝑcedente legitima requisitione valeat citatio ad domū quod, de plano concedo. an quod ipsa citatio ad domū sit legitima requisitio, & sufficiat, & hoc est, quod quærimus. Et sciendum, quod Innocen. satis tamen confuse tractauit de citatione ad domū. de eo, qui mit. in pos. capitulo fina. ex cuius verbis colligitur, quod citatio ad domū sufficit quo ad missionem tedialem. Item, quod post litem contest. sufficit talis citatio, etiā quo ad diffinitiuam ferendam. & idem, quando malitiosa est absentia, vt post satisdationem, iudicio sisti, vel post comparitionem, vel citationem, vel ante citationem, tamē dolose. vel est talis, qui debet adesse, vt clericus in ecclesia, coniunx coniugi, quibus casibus valebit citatio ad domū, non solū ad illū finem, ad quē valeret papalis. ille igitur processus, qui fieri non posset propter contumaciā personaliter inuenti, etiam fieri non poterit propter contumaciam ad domū citati, alias non sufficiat secundum eum citatio ad domū. Item In dec. ad petitionē. de accu. no. quod contra ficte vel interpretatiue ꝯtumacē, potest fieri testiū productio. sed in decr. de testi. significauit. ipse not. quod si is, contra quē fit ibi productio testium, absens est, si fieri potest sine periculo, expectabitur, donec personaliter citetur. alle prædi. §. item cum ex edicto. dicens ibi, quod iura, quæ dicunt sufficere citationem ad domū, ponunt casus speciales, sed hoc vltimū dictum intelligo in casu ipsius dec. s. in productione testium, quæ fit ante lit. conte. in casu publicationis, quo casu requiretur vera contumacia. & sic loquatur. §. pe. in Anth. de test. & auth. sed & si quis. C. eo. ti. nisi immineret periculum, puta mortis testium. & sic loquitur decr. quoniam frequenter. post princ. al leg. in casu quæstionis & similibus, vbi post litem motā fit productio, sufficit etiā ficta. & sit patens diuersitatis ratio, quia fortius præsumi potest contumacia licite cœpta, quam non cœpta, vt ibi. in Anth. de exhibē. reis §. si vero quidam iurent. & sic intelligatur. §. sinautem ex gestis, in l. properandum. & hanc distinctionē tenet Dy. in l. iiii. §. toties. ff. de dā. in fec. tamen in parte male, vt infra dicam. & Cy. in præ. auth. sed & si quis. sed potest hæc distinctio sic īfringi. Certum est, quod cōtra Stephanū episcopū, de quo loquitur decr. s. de testi. nō recipiebantur testes in casu publicationis, sed super accusatione probanda, vt patet ex casu, cuius pars est prędecr. ii. q. j. in primis. versi. quia igitur. & circa finem & tamē ex illa auth. Papa distiniuit casum Stephani, ibi, ecce admonendus, & sic aut dicetur legem auth. nō loq̄ ī casu publicationis. qđ ēt qdā tenent exponentes ibi verbū, publicabunt, vt no. s. d te. signifi. aut dices idē in vtroq; quoad reqsitionē absētis, cū ex n̄ fcā reqsitione, quā iubet fieri Papa, vitiet productionē. Sed rñderi p̄t, quod lex illa dicit duo. s. aduersarium citandum, & sub certa forma. facit de rest. spo. c. fi. Papa vero īfert, ex primo tantū, quod patet ibi in versi. ecce. vbi facit gene-

ralem conclusionem de aduersario citando, ex qua generali postea infert ad casum. Sed ad prædictorũ declarationem sciendum est de cõtumacia, quod communiter diuiditur in duas † species, in verã & fictã, de quo satis Gul. in Spe. de cõtumacia. §. 1. aliqui in tres, in verissimam, verã & fictam, dicentes verã in p̃sonaliter inuento, qui non venit, verissimã in illo, qui se non venturũ respondit. & posset distingui inter verã manifestam, & veram non manifestam. per dec. venerabilibus. de sen. excõ. lib. eodem, & de his principaliter q̃ritur, vt sciatur quo casu possit contumax appellare, de quo plene vide not. in cle. de do. & cont. si ante. in vltim. glo. Fictam autem dicimus factam ad domum habitationis, q̃ nõ peruenit in notitiã citati, quod verũ intelligo in his casibus, q̃bus in prin. determinationis dixi, citationẽ ad domũ sufficere, vnde non fateor, ꝙ gl. in prima parte allegatæ innuant sufficere citationẽ ad domũ, sed innuant eo casu, quo sufficit eam constituere fictũ contumacem, & si non perueniat ad citati notitiam, nec valet opinio Dy. alle. in fi. primæ partis, q̃ fundatur sup alternatiua, quod licet regulariter alternatiuæ sint præstationis, dicã illã esse ordinis, sicut & illam. s. eo. l. i. de p̃ben. mandato, ff. de leg. ii. cũ pater. §. pe. & sic illa terminetur per alia iura præalleg. vt dixi. in fi. secundę partis. In solutione igitur quæstionis propositæ de sic (partis ꝯ

8 cludendo aliquid certum, dico, quod testium † receptio fit q̃nq; ante lit. contest. q̃nque post. Primo casu siue fiat in casu publicationis, siue de testibus perituris, dixit Dy. in p̃. §. toties. requiri veram cõtumaciã. hoc fateor in hoc casu. s. publicationis per præ. aut. quæ productio regulariter fit ex parte rei, cõtra quem agi posset in posterum, licet ẽt interdũ fiat ex parte actoris, vt satis scripsi, vt lit. non conte. quoniam. ¶ Sed secundo casu, quo timetur peremptio testiũ morte, recessu, vel aliter, quo casu producit ẽt actor, nego requiri veram contumaciã. quod est expressum, vt prædi. decr. quoniam. post princip. ¶ Et si ius scriptũ nõ esset, ratio naturalis satis ostendit, ꝙ magno prouideretur periculo, sed in receptione termini necessaria esset vera contumacia. facit. v. di. baptizari. nec in hoc aliquid deperit aduersario, cũ isti de sui natura consignẽtur, & sit sibi salua exceptio in personas testium, & dicta, vt ibi sequitur, sed fit ẽt p̃ductio testiũ ante lit. conte. ꝯ actorem, qui actionem mouerat, quandoque sup dilatoria, quã reus proposuit & his casibus p̃p litem inchoatã puto sufficere fictam contumaciã per citationẽ ad domum, vt in decr. cũm de do. & contu. & l. properandũ. §. sin autem ex gestis. & C. quomodo & q̃n iud. l. consentaneũ. & aut. qui semel

10 & eadem ratione idẽ puto † de testibus, quos produceret actor ꝯ reũ super replicatione, quam proponit ꝯ ipsius dilatoriam. si vero produxit actor lit. non cont. testes super principali, dico illã contumaciã verã requiri in productione, quæ requiritur in tali processu. s. per citationẽ personalem, vel occultationẽ, vel impedimentum dolosum personaliter citetur, vt præd. decr. q̃m. §. porro. Hoc circa primũ casum, cum producuntur ante lit. contest. secundo casu, s. cum producũtur post lit. contest. ratione sæpius dicta, siue producat actor super principali, siue reus super exceptione, dico sufficere fictam contumaciã, & ita seruatur. dico tamen, ꝙ sicut fictus contumax secundum veram opinionẽ audiẽ appellans. C. quomodo & quando iu. l. ab eo. ita & hic audietur ad id, ad quod productionis tẽpore fuisset auditus, scilicet contra personas testium, in quo etiam audietur is, qui personaliter citatus venire non potuit. & sic intellecta sit vera prædicta glo. decr. secundæ. de test. scilicet quod receptio sit nulla, sed quod contra illam restituitur ad id, ad quod a principio fuisset admissus, etiam præter casus decret. præsentium. eod. tit. ¶ Prædicta regulariter vera non contingunt illam formam citandi, de qua loquitur extrauagan. Bonifac. rem non nouam. & cle. dudum, Boni. de iudicijs.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium personæ cum persona extinguitur. Et quæ intra transeant ad heredes.*

2 *Priuilegium personale exprimens prælati nomen, cum nihilominus tenor respiciat ecclesiam, uel econtra non exprimẽs prælati sed dignitatem tantum, tenor autem respiciat personam, an intelligatur personale, uel reale potius. & nu. 4. & 6.*

3 *Iudicandi munus est personale.*

5 *Priuilegiorum species.*

REGVLA VII.

PRiuilegium. Sequitur, bene facit supra eo. li. de priui. cap. i. §. vlt. ibi, vbicunque illi fuerunt, vt ibi scripsi. [*extinguitur*] † an resuscitatus illa priuilegia recuperet, vide, quod scripsi supra de frig. fraternitatis. super versi. miraculum. vbi inuenies quæstionem dominicalem Bar. Brix. ¶ Prima gl. dicit vnde sũpta, & ponit exempla. secundo dicit, regulam non procedere in iure cõmuni, sed bene conuenit rescriptum pactum, & compromissum personale. Tertio distinguit duplex personale priuilegium, dicens quid est de reali. Quarto, dicit etiam ius extingui q̃nque, & remitti. Quinto, successiue signat duo contraria, & vtrunque dupliciter soluit. ¶ In prima glossa ibi. [*priuilegia quædam*] vide j. sub hac litera & ibi. In omnibus causis. ii. vide. s. sub litera j. & ibi [*leges*] in fin. concessa specialiter prouinciis, ciuitatibus vel corporibus, non sunt generalia, & ibi. [*l. j. in fi.*] quod princeps ob meritum indulsit, personã nõ egreditur. & ibi [*ætatem*] in fin. immunitas data personis, cum personis extinguitur. data vero rebus, non. & ibi regula §. vlti. licet sit facta mentio de municipibus, in qualibet persona id locũ habet. & ibi. si vsusfructus si ciuitas destructa est aratro. perit eius vsusfructus. & ibi æde sequitur sacra terræ motu diruta, locus ædificij non est prophanus. & ideo venire non potest. & ibi [*l. nl.*] proconsul portam Romæ ingressus, deponit imperium. & ibi. lex pœnæ si furiosus habet dilucida interualla. curator eius habet nomen tm̃, qui est sanæ mentis. ¶ In prima gl. ibi [*ne egeat*] de hoc supra de do. inter. vi. & vxo. c. j. ibi personæ concesso, ita quod persona sit proxima causa priuilegii, vt in dictis exemplis. & sic so, quod oppor. de resti. in inte. minoris. quæ transit ad hæredes. ff. de in inte. rest. l. non solum. ff. de in inte. re. l. nõ solum. ff. de minori. l. interdum. & de Velleia. quod etiã transit ad hæredes. C. ad Vell. hæredes. In his. n. persona non est proxima & immediata causa priuilegii, sed læsio. ꝙ patet, & non sufficit probare ætatem sine læsione non est mirum, si cessat, vbi est p̃sona causa finalis, vbi non est finalis, non cessat. ¶ Demum distingue. aut priuilegium conceditur personæ, aut rebus, aut generi personarum, aut ciuitati aut loco aut causæ. In primo casu subdistinguit, vt p̃dixi. secundo casu trãsit ad successorem rei, ẽt singularẽ. ff. de aqua quo. & æsti. l. j. §. permittitur. de censibus. ætatem. §. rebus. Tertio casu, q̃n conceditur generi p̃sonarũ, hoc expresso vel intellecto ꝙ ad posteros trãscat. ad descendentes p̃ lineã masculinam tm̃ pertinet. ff. de iur. immu. l. j. in fin. & l. immunitates, & de mu. & ho. l. vacatio. In quarto casu cum successiue semper idem sit populus. ff. de iudi. proponebatur. habitationes ciuitatis vel loci perpetuo respicit. ff. de censi. forma. § quãq. n quinto casu cõcessum causæ, puta depositi vel his similia, ad successores transit, vt in regulis allegat. in prin. glo.

QVAESTIO.

Huic regulæ q̃n adaptaretur q̃stio, de qua dixi in tex, Item quæstio, qua quæritur, an priuilegiũ vel gratia nõ scripta in solita literarum forma, vel scripta, sed non bullata, expiret morte Papæ Sed q̃a satis de hoc scripsi supra eod. li. super procemio. §. vlt. super versi. transmittimus.

2 timus, hanc omitto. Sed quarto, quod plus fadaptatur re gulæ, an priuilegium papale exprimens prælati nomē, cum tamen tenor respiciat ecclesiam, vel econtra, non exprimens nomen prælati, sed dignitatem tantum, cū tenor respiciat personam, intelligatur personale vel rea le? Præmittam quatuor, in quorum tertio prosequar q̄stionem venerialem, breuiter allegans pro & contra, & ponam duas solutiones cōtrias, quarum secūdam approbo, & contrariis respōdebo. in principali quæstione pro realitate allegabo. v. in contrarium tria soluam, inducēdo multa iura & specificè aperiendo solutionis veritatē. ¶ Dubium istarum quæstionum fundatur super decre. quoniam abbas. de offic. deleg. quæ distinguit, an litera exprimat proprium nomen prælati, an exprimat solū nomen dignitatis. Secundo sciēdum, q̄ glosella, quam posui supra de vsu pal. ex tuarum. in fin. qua tracto, an Compostell archiep̄s hodie habeat illius decre. priuilegium, satis sufficere videtur ad hāc quæstionem, quam infra prosequar. Tertio est sciendum, q̄ Barth. in veneri. q. xxij. & Damasus de offic. vica. q. j. quærebat, an per hęc verba rescripti apostolici, vices nostras tibi in tali prouincia duximus committendas. fiat commissio realis vel personalis. Quod sit personalis, allegat Dama. quod

3 †scribendo expresso nomine epi & committendo illi vices suas, iniungit ei necessitatem iudicandi, quæ necessitas est munus personale. ff. de mu. & ho. l. munerū. §. iudicandi necessitas est munus, ergo legatio erit personalis, ex quo in contrarium papa non expressit. Item, si debitori meo concessi vendere pignus, & debitor posses sionem pignoris perdat, & alius eam adeptus rem vendat, durabit ius pignoris, quia concessio illa debitori facta intelligitur personalis. ff. quib. mod. pign. vel hypo.

4 sol. l. sicut re corporali §. si debitor. ¶ In contrarium adducitur de præsumption. mandata. ibi enim papa prote statur, quia non loco, sed personæ legationem commit tit, protestatio autem illa necessaria non fuisset, nisi cōmissio facta simpliciter intelligeretur realis. Et notādū, q̄ ibi erat nomen proprium expressum. de insti. cum ve nissent, quæ concessio realis intelligitur, nisi probetur fuisse personalis. Item dicit lex, quod concessio per creditorem facta debitori, de vendendo pignore, intātum realis est, quod transit in hæredem, vt præd. l. sicut re. §. si debitori. s. dixi de extraneo. ¶ Soluit Dama. per præd. de cre. cum venissent. concessionem realem. Tan. & Bar. contra. & hoc sequitur Gull. in Spec. de instru. edi. §. nūc autem. ver. quid si papa. & hoc placet, nisi ex verbis rescripti aliud non sumatur, vt in proxima quæst. in decr. mandata. fit iuris declaratio. & ad cautelā decr. cum venissent. ponit verbum donationis, & contensum capitu li, per quæ duo notatur realitas, ad quod & satisfecit, qd ibi scripsi, super ver. donauit, aliud contrariū est solutū. ¶ Quarto est sciendum, quod Host. in sum. de priuileg.

5 §. quot sunt species, distinguit, quod priuilegiorum generalium & specialium aliud reale, aliud singulariter personale, aliud communiter personale, aliud singulariter & communiter corporale, aliud tantum communiter corporale, & ne de penult. & vltimo dubitetur, vocat cōmuniter & singulariter corporale concessum commu ni, cui singuli participant, vt de sent. exc. cōtingit. de fo. compe. si diligenti. Tantum ergo cōiter corporale quo solum corpus, non singuli de corpore adiuuantur. xii. q. ii. qui manumittitur. Prosecutionem horum ibi videas, vide etiam quod dixi in regula, in iudiciis. in fi. quæstio-

6 nis. Ad quæstionem breuiter veniendo, q̄ expressio no minis nō faciat priuilegium personale, adducitur. ff. de adimen. leg. lege annua. §. j. vbi legatum factum sacerdoti templi, etiam expresso ipsius nomine, debetur successori. Secundo cum de priuilegio tractemus, quod est lex priuata & debet aliquid conferre vltra ius commune, & large interpretari. iii. di. priuilegia. de ver. signi. abbate, ver. hoc autem, eo. titu. olim. de priuil. in his. interpretabitur ergo large, vt sit reale, & perpetuum, ne sit stricta interpretatio & amara dicere, quod temporale sit & personale. & maxime procedit hæc argumentatio quando priuilegium est de materia fauorabili. eo. titu. odia. cum eōcor. Tertio videmus in pactis, q̄ expressio nominis vel personæ non facit pactum personale, licet ostendat, cum qua factum fuerit. ff. de pact. iure gen. §. pa ctorum. & l. tale pactum. Quarto, expressio nominis cōcedentis semper ponitur in priuilegiis, nec per id dicitur priuilegium personale ex parte cōcedentis, nisi aliud exprimatur in illo, æqua ratione dicemus, q̄ expressione illius, cui conceditur, non sit personale ex parte ipsi' vbi aliud non exprimitur, vt sic de his connexis sit idē iudicium. de constit. translato. de acc. ad petitionem. & ibi concor. in glo. pe. Quinto, hanc partem coadiuuant iura, quæ volunt priuilegia esse perpetua. xxv. q. ij. ca. j. & ij. & quasi per totum. ¶ In contrarium præ. decre. quoniam. de of. deleg. Secundo, si cōcedens priuilegium voluisset, esse reale, supressisset nomen proprium, quod expressit. facit. de deci. ad audientiam. vbi vide concor. in vlt. glo. Constat etiam, q̄ verba in priuil. debent aliquid operari. de priuileg. si papa. lib. eod. sed asserentes priuilegium esse reale, dicunt contrarium. s. expressionem nominis nil operari. Tertio, nō loquimur simpliciter de beneficio principis, in quo largissima fit interpretatio. de do. cum dilecti. in fi. & C. de bo. va. l. ii. lib. x. sed loquimur de priuilegio, quod proprie datur cōtra ius cōmune, & hoc quantum respicit aliorum præiudicium, recipit strictam interpretationem, dummodo aliquid con ferat. de priuileg. pastoralis. & c. in his. ff. de leg. qd vero. & de hoc satis scripsi de verbo. sign. olim. super vl. gl. ed hoc interpretando priuilegium esse non reale, sed personale minus lædit, & aliquod confert. ergo hic præcligē dum, & hoc argumentum idem concludit, qn̄ nomen non est expressum. ¶ Soluendo dico, non semper curandum de nomine, an sit expressum vel non, sed tota virtus consistit in tenore & verbis priuilegii, satis probabitur de priuil. porro. & c. recepimus. eo. tit. cum olim. & ij. & c. ex ore. eod. tit. cum plantare. in fi. & c. dilecti. de fi. instru. accepimus. & c. contingit. & c. quod super his. de præscrip. veniens. de consit. vti. vel inuti. cum dilecti. de verb. signi. abbate. ad idem. s. eo. lib. de priui. abbates. & c. vt apostolicæ. in fi. & c. cum personæ. & c. si papa. eo. lib. de offi. or. c. iii. i. respon. & §. ij. & §. in conferendis. Bene ergo dicit lex, q̄ de his controuersiis, quæ ex testamento proficiscuntur, neq; transigi, neque exquiri veritas aliter potest, quam inspectis cognitisque verbis testamenti. ff. de transac. de his. facit C. eod. tit. vt responsum. & docet experientia, q̄ omnia quasi antiqua priuilegia papalia & imperialia exprimebant nomen prælati, tunc regentis ecclesiam, cui dabatur priuilegium. Verum est, q̄ papalia, si dabātur loco religioso, subdebant, eiusq; fratribus regularem vitam &c. si erant ecclesiæ sæculares, nō ponebatur, ibi regularem &c. & vbi hodie dicitur, salutem & apostolicam benedictionem, tunc dicebatur in perpetuum, quis ergo dubitat, expressionem nominis non impedire realitatem, & perpetuitatem talis priuilegii. Item si exprimatur in priuilegio de successoribus, sicut vlt. ut. pen. c. j. Item, quid si priuilegium dans exceptiones, dicat prælato nominato, te, & ecclesiā eximimus, quis dubitat successorem exemptum. de priuil. per exemptionem. Volue casum, quid si nō exprimatur nomen proprium, nec aliud singulariter habens vim proprii nominis, tamen exprimit gratiam, quam facit esse personalem, vt in præ. decre. mand. de præsump. facit. de concess. præben. astitutus, vel apparet, q̄ pp labores, quos pro Romana ecclesia sustinuit, vel propter eminentem ipsius scientiam, vel sanguinis nobilitatem aliquod priuilegium conceditur, vel alias gratia est talis in se, quæ personam respicit, puta, quod possit abesse ab ecclesia propter aerem sibi non congruum, vel propter capitales inimicitias. & super hoc vide, quod dixi eo. tit. is, qui in ius. in quæstione in ea parte, qua tracto, quādo refert

plura

prium non respicit successorem. his & similibus dici nō potest, ꝙ suppressio proprii nominis faciat priuilegium reale, vbi tamen ex tenore priuilegii non potest colligi intentio concedentis circa realitatem & personalitatē, & conueniri potest successor. satis dico standum decr. quoniam abbas. de offi. de leg. hoc saluo, ꝙ si ex aliquib. verbis priuilegii dubitaretur an concedens illud voluerit esse personale vel reale, ad concedentem recurratur, vt declaret quem modum sui beneficii esse velit. de offi. or. c. iii. §. si vero. š. e. li. & ff. de re. iur. Neratius. Guil. tamē in Spe. de instr. edi. §. nunc autem. ver. Item, ꝙ fuit concessum, dicit, ꝙ si superior haberi nō potest, intelligetur reale. nisi contrarium probetur per iura, quæ dicunt. beneficia largè sumenda, per hæc sic declarata, puto cessare contraria. Pro responsione tamen ad. l. annua. §. i. & certas leges similes in quantum solutioni contradicere videntur, vide quod scripsi in decre. quoniam abbas. super. iii. glo.

S V M M A R I V M.

1 *Pro possessore habetur, qui dolo desiit possidere.*
2 *Statuta municipalia vel sinodalia, an habeant interpretationem vel extensionem. & nu. 3. 5. 7.*
4 *Contractus mutui interpretationem recipit.*
6 *Interpretationem quæ admittunt.*
8 *Legem interpretari quando liceat doctori. & nu. 9.*

R E G V L A XXXVI.

PRo possessore habetur. Quoad sui damnum, non quoad commodum. vnde possessori † cauetur, non ei, q dolo esse desiit. ff. de rei vendi. l. hoc si res. & l. is, qui dolo. hic autem plene tractat Dy. an ei, qui dolo desiit possidere, conuentus æstimationem soluit, debeat de euictione cauere. Item an eo casu, quo non cauetur, possit re euicta agi contra actorem, cui soluta est æstimatio. Itē, an per actorem debeat cedi actio ei, qui dolo desiit possidere. Item, an talis æstimationem soluens habeat actionem in rem, saltem vtilem sine cessione. Item, an talis, qui æstimationem soluit, reperens rem reuersam ad actorem repellatur actore parato æstimationem illam restituere? Itē an ille, cui ceditur vel venditur actio in rem, habeat dominium vtile. ¶ Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. ¶ Secūdo dicit regulam intelligi non taliter, sed in tantum. Tertio, dat simile, subdens de fictione. Quarto, notat tria. Primo. hoc casu qñ que in litem iurari. Secundo, regulam etiam in prælato locum habere, tamen quoad propria tātum. Tertio notat contrarium regulæ, & de probatione remittens, dicit illud verū in illo, qui a principio sine dolo possedit. ¶ In glo. i. ibi [*qui dolo desierit*] sequitur, possidere, pro possidente damnatur, quia in possessione dolus est. ¶ In glo. i. ibi, [*electio. §. i.*] quia istæ non differunt in substantia. ff. de neg. gest. actio. iō effectualiter hr̄ pro possessore. Dyn. & vide, quod no. in Spe. de iterrog. § ii. ver. quid ergo si egi. & ibi, [*aduersario*] ibi dicit Be. ꝙ si possidebat tempore litis cōte. præsumitur dolo desiisse nisi ꝯtrium probet. ¶ Dy. plus dicit. hoc. s. idem, si post libellum receptum, vel denuntiauerat sibi actor se daturum libellum, alle. ff. ex quibus caus. in poss. l. ii. & quod no. eo. tit. Fulcinius. §. quid sit latitare. alleg. etiam le. si fundum. ff. de rei vend. & de edendo. l. quædam §. nihil. an ille, qui vendit post denūtiationem factam, ne venderet, per hoc intelligatur dolo desiisse possidere, & quale sit eius consilium, vt vendere possit, vide in Spe. de emp. & vend. §. nunc dicēdum, ver. sed nunquid idem. & ver. se.

Q V AE S T I O.

Hoc certum, quod aut per interpretationem, aut per extensionem est, ꝙ non possidens habeatur pro † possessore, vidi dubitari, an statutum loquens de possessore, intelligatur de eo, qui desiit dolo possidere, & pp hoc tractemus quæstionem, quæ certa est, an statuta sinodalia vel municipalia habeant interpretationem vel extēsionem? Ex præmissis duobus euidentialibus ad negatiuā allegantur quatuor, & totidem ad affirmatiuam. Tertio recitantur solutiones diuersæ, & vltima plenior, & ante omnia quid sit extensio. patet. Sed, vt alias dixi, in princ. cle. super prin. i. glo. ibi, interpretatio quædam consistit in varietate linguarum, vt θεός, Græcè. Latinè Deus. Deutero. Græcè, latinè. nouam sicut νόμος græcè, latinè lex. š. qui fil. sint le. per venerabilem ver. tanc. & de hoc, ff. de ver. obl. l. i. in fi. & de hoc Hier. in prologo pentateuci dicit, ꝙ in hoc eruditio & verborum copia transfertur, qui intelligit. & de hoc nō dubitatur, quin bene cōpetat etiam circa statuta. Est & alia, quæ consistit in obscuritate literæ, vel sensus, de qua dicitur, interpretationem esse condentis. de sent. excom. inter. cum concor. per quod vr̄ solum condentem interpretari posse, vt sic se habeat lex specialis, ad suum conditorem, sicut generalis ad suum. C. de leg. l. i. & vlti. cum tamen lex dicat, ꝙ etiam magistri debent esse subtiles interpretando. C. de profes. qui in ur. l. vna. li. xii. de tali interpretatione q̄rimus, & de ea no. ff. de orig. iur. l. i. in princi. & ff. de iur. & fac. ig. l. ii. vt dicit lex, cum in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti quæstio voluntatis. ff. de leg. iii. ille aut ille. §. i. Secundo sciendum, ꝙ dicitur. cōditorem statuti habere illud declarare, vel interpretari, non intelligi de officialibus assumptis ad illa condenda post positum officium, sed de illis, quorum authoritate sunt cōdita, vt scripsi, de verbo. sig. ex parte. iii. In vlti. glo. ¶ In q̄stione ad negatiuam inducitur, quia in his, q̄ stricti iuris sunt, quod non est exp̄ssum, hr̄ pro omisso. ff. de ver. obl. quicquid adstringendæ. i. respon. & l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. de cōdi. ob tur. cau. l. vlt. ad fi. ff. de iniur. item apud. §. ait prætor. facit. ff. eo. l. expressa. quod autē statuta sint stricti iur. probant legistæ, quia ex eis datur condictio ex lege. ff. de condi. ex l. l. vna. cum aūt talis cōdictio non sit numerata inter actiones bonæ fidei. instit. de act. §. actionum. & no. š. de excep. cum venerabilis. in iii. glo. restat, ꝙ est stricti iur. & sic sterilis, vt prædixi. Est autem ꝯ naturam, ꝙ sterilis pariat. ff. de act. emp. si sterilis. in princ. de ædil. edic. quæritur. §. mulierem. recipientur ergo iuxta rudem, & grammaticalem & propriam & absolutam verborum significationē. licet ergo sit durum, seruetur, vt est scriptum. xix. dist. in memoriam. vi. q. iii. scriptum. ff qui & a quibus. l. prospexit. quæ quid dicat, vide. š. de for. comp. c. ii. super prima glo. ff. de exercit. l. i. §. si is. ff. de ma. test. l. qd̄ constitutum. Secūdo legitur, ꝙ verbis edicti standum est. ff. de leg. iii. non aliter, q̄ debent aliquid operari. š. eo. lib. de priuil. si papa. facit. ff. ad exhib. l. pe. ff. de verb. ob. si quis arbitratu. de instit. sed & si pupillus. §. proscribere. deficientibus ergo verbis, nec æquitas, nec mens seruanda est. ff. sol. matri. si vero. §. pe. ff. manda. si pro parte. Tertio constat, ꝙ in omni ambiguitate orationis proferenti & non alteri datur declaratio, & interpretatio. eo. tit. in ambiguis. Quarto hoc maxime procedat, qñ per statuentes ordinatum est, ipsa statuta non licere interp̄tari, sed intelligi debere ruditer. & secundum literalem intellectum, vt communiter hn̄t statuta communitatum Italiæ, sed constat, ꝙ interpretatio est cum à verbis receditur. š. de ver. sign. in his, ergo fieri non pōt, & si fiat, non valet. C. de legib. non dubiū. verba etiam simpl̄r & generaliter prolata ad certā speciem ar. tare non licet. š. de verb. signi. cum in partib. & de deci. ad audientiam. ff. de offi. præsid. l. iii. ff. de publi. l. de ꝑtio. Item si prorogetur, corrigatur, alias arctetur statutum, cum illud sit emendare, fieri non potest, nisi per eum, qui statuere pōt, ar. ff. de vectig. l. vectigalia. in prin. & de spon. si puellæ. ¶ In † contrarium inducitur patens absurditas. Pone. statutum dicit, ꝙ faciens homicidiū decapitetur, vel non trahens ad ignem cōdemnetur in x. Primum. si sine interp̄tatione seruetur ad literam, infans, furiosus, vel se defendendo occidēs decapitabitur, quod est cōtrā iura, vt in clementi. de homicid. si furiosus,

sus.ff.de iniur.l.illud.canõ.xv.q.j.ff.ad leg. Corne.de sic. l.quod infans .de iusti.& iur.l.vt vim.C.vnde vi.l.j.ff.de offic.præsid.l.diuus. Ex secundo etiam condemnaretur infirmus,infans,& his similes. Primum ergo statutum interpretabitur in eo,qui dolo occidit, & secundum in eo,qui dolo prætermisit.constat enim, ꝙ volũtas & propositum distingunt maleficia.ꝟ.de sent.exc.cum voluntate.in princip.ff.de furt.qui iniuriæ.Secundo,ꝙ statuta ecclesiarum & communitatum interpretationem recipiant.patet.ꝟ.de cler.non resid. cum dilectus.de offi.or. præsenti.ꝟ.eo.lib.§.porro.ꝟ.de iniur.& dam.dato. in nostra.& ꝟ. de verbo. signifi.ex parte.iij.ff.de mu.& ho.l.vt gradatim.§.sed & si lege.vbi statutum , quod præfert in honore certæ conditionis homines, interpretamur , si sint idonei.ad idem.ff.ad l.aquil.ita vulneratus.§.vlti.qd dicam vide supra ne cleri.vel mona.c.j.super j.gl.ad idẽ ff.de lega.iij.l.seruus.& l.seruos autem.& l.fideicommis-
4 sa.§.hæc verba.Tertio constat,ꝙ† contractum mutui,q est stricti iur.interpretari licet,vt patet.ff.ad maced.l.sed Iulianus.§.mutui.quem vide de priuile.quanto. in vlti. glo.ad idem.ff.de verbo.obl.stipulatio. §. stipulationib. & l.quicquid.ij.responso.Item,cum leges principum & ipsorum beneficia recipiant interpretationem.ff.de iur. pa.l.adigere.§. quamuis . de pac.l.quod dictum.& ff.de peti.hæredi. item veniunt. §. aptanda.ff.de legi.l.benignius.& de consti.princip.l.vlt.supra de priui. in his.de
5 verbo.obli.olim.multo fortius † & statuta . In his ergo mens & ratio præponenda est, sicut in illis.& hoc sir ꝑ interpretationem.Primum patet. supra de præben.c.si. de verbo.signi.intelligentia.ff.de iur.om.iudic. si quis id. de in ius.voc.l.quamuis. ff. de ritu nup.l. penult. §.j.C.de furt.si quis seruo.Idem dico de cau.de accusa.cum dilecti.alias,nisi fieret interpretatio, sæpe incideret turpis intellectus.facit supra eo.lib.de iur.iur.c.j. & præd.decret. præsenti.§.porro.de offic.ordi.& prædi.§. sed si lege.in l. vt gradatim.C.de condi.insert.l.ij.ff.de condi.insti.l.conditiones.& l.filius.facit ergo tacitus intellectus per interpretationem,quod facere expressus.ff.de legib.de quib. ad idem.ff.si cert.peta.l.cum quid.ff.de verbo.oblig.l.triticum.& procedat ẽt,si fit extensio,tñ iusta.ff.de constit. prin.l.si duo.§.fi.cũ leg.sequentib. & de verb.sign.l. iusta.
6 Quarto,cum non solum† in constitutionib.principum & ipsorum beneficiis,& mutuo,vt probatum est, sed ẽt in stipulationib.prætoriis fiat interpretatio.ff. de præto. stipu.l.in proriis,& in aliis.ff.de sol.matr.l.Caius.& in rescriptis.de rescript.causam.de postul.præ.ca.j.& in fniis & laudis.de verbo.signi.in his. de arbit. cum olim.ff.de ap.executorem.§.j.& in ambiguis intẽtionib.& orationib.ff.de iud.si quis intentione.& in ꝯtib. & vltimis voluntatib.supra de do.cũ dilecti.in fin. ff. de pact.veterib. C.de inof.test.l.iij.& faciant not. in regula , ꝯ cum.hoc eo.titu.quare ergo non admittetur in statutis?vt absur-
7 dum.¶Solu.fertur, † Odoffre.dixisse super leg.vt gradatim,alias sup.l.præce.ff.de mu.& hon. statutum posse ꝑ iudicem interpretari,per leges quas allegaui.supra parte secunda,ver.ij.in fi.lac.de Are.dixit,ꝙ communis & vera doctorum opinio habuit,statuta interꝑtari posse,secundum ius commune.ff.de ven. inspi.l.j.§. quamuis. & in præ.§.sed & si lege. & Richardus Malumbræ probabat hoc ꝑ leg.ij.C.de nox.acti.attenta secũda lectura, quam ponit ibi gl.vt ibi dicit Dy.sup.l.j.ff.de ver.sign.dũ dubitaret,an in statutis fœmininum comprehendatur sub masculino.dicebat,ꝙ est q̃dam interpretatio, q̃ præsumitur pro aperta expositione.C.de legi.l.fi.ff.de legi.l. si.ff.de re iudi. Paulus.& de lib.& posthu.l.Gallus. §. nũc de lege.& hãc bene recipit statut.ꝑ præd. l. vt gradatim, §.j.sumitur etiam interꝑtatio pro extensione,vel prorogatione.ff.de orig.iur.l.ij.& no.ff.ad tertul.l.j.§. qui operas,& quid dicat,vide de offic.deleg.super q̃stionum.sup iij.glo.& hanc non recipit statutum.inducit rationem, quam dixi in princ.primæ partis. Guido de Suza.in suis quæstionibus statutorum expresse non eligit. Videtur ad hoc accedere,quod proximè dixi.la.de Bel.in quinta sua quæstione , quæ loquitur de percutiente hominem manu cum ense,inseruit hunc articulum.sed in solutione non expresse sequitur de statuto , sicut proposuerat, loquitur enim soluendo de lege.sed intelligatur de mu
8 nicipali.dicens,ꝙ si† lex prohibet expresse interpretationem , aut est ambiguitas in l. ꝑ multiplicem sensum verborum,aut propter legis mentem , primo casu licet doctori interpretari,per l.vnicam. C. de profes.lib.xij.& ff.si cert.per.l.j.Distinguit tamen, aut omnes intellectus sunt honesti,aut quidam honesti,alij inhonesti. Primo casu omnes sunt sequendi,siue genus,siue species comprehendat.dummodo absq; vitio verbis & voluntati conueniant.ff.de legi.scire.& l.benignius.nisi consuetudine aliud sit seruatum.cod.titu.l.minimè.& l. si de interpretatione.supra de cõsue.cum dilectus. sed si aliquo vitio sensus omnes conuenire non possunt, acciperetur magis proprius verbis & voluntati legis & benignior ꝑ præ dicta iura.& ff.eo.semper in dubiis. & de statulib.l. Labeo.Secundo casu videretur nullum intellectum sequẽdum.iiij.di.erit.ff.de iusti.& iur.l.j.circa prin. & C.de ve. iur.enu.l.j.§.j.putat tamen sequendum minus inhonestum,quod magis congruit.ff.eo.quot. nihil. cum concor.In tertio casu idem, vt recipiatur honestus & benignus,per eandem legem,& per l.allega.supra ver.iij.ver. alias nisi.& C.de episco.& cleri. conuenticulam. & de iur.om.iudic.l.nemo.& ff.de verbo.obliga.l. si tertius.§. sequitur. Quando autem est ambiguitas propter legis mentem,dicit à verbis non recedendum,mente seruata,non corrigendo,arctando, nec extendendo, per l.ꝑ spexit.in princi.allegatam cum concor.Si tamen penitus esset obscura,recurratur ad condentem,vt in princ.
9 huius quæstionis.Vbi vero† lex interpretationem expꝛesse non prohibet, aut quæritur de interpretatione , quæ corrigat,proroget,vel arctet,aut quæ verbi significatum tradat.Primo casu correctionem facere non potest,nisi legislator, prorogare vero vel extendere potest doctor, vbi est eadem ratio,& omnimoda similitudo , si tamen coadaptatur ratio verbis,& menti.ff.ad mace. filium.& de verbo.signi.l.iusta interpretatione.alias secus. ff.solu. matr.l.si vero.§.pen.& dicta l.prospexit. arctari etiã põt ad vitandum primum intellectũ, qui insurgeret ex verbis,vt præ.l.vt gradatim. §. j.de ritu nup.l.pe.§.j.de verb. obliga.l.si seruum.§. sequitur.& C. de testa.cum antiquitas,alias secus,cum arctatio tunc esset legis correctio.Secundo casu,si verba sunt ambigua per diuersos intellectus, dic vt supra si propter mentem licet interpretari, corrigendo,prorogando,vel arctando,nisi vt superius dictum est,vel nisi mens legis esset scripta,vt no. C.de leg. non dubium.Si autem omnino sint obscura, & incerta,recurritur ad eius authorem & conditorem,vt supra dictum est,& no.ff.de le.non possunt.

REGVLAE IVR. CIVIL. huius literæ.P.sunt hæ.

Pomponius. *Lex* XXVIII.

Plus cautionis in rem est,quam in personam.

Caius. *Lex* CXII.

Pupillum,qui proximus pubertati sit, capacem esse & furandi,& iniuriæ faciendæ cõstat. In hæredes non solent actiones transire,quæ pœnales sunt ex maleficio,veluti furti,& damni,iniuriæ, vi bonorum raptorum.

Paulus. *Lex* CXVIII.

Prætor bonorum possessorem hæredis loco in omni causa habet.

Idem. *Lex* CXXV.

Pœnalia iudicia semel accepta in hæredes transmitti possunt.

Celsus. *Lex* CL.

Pupillus nec velle,nec nolle in ea ætate,nisi apposita tutoris

toris authoritate, creditur. Nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris authoritas necessaria est:

Modestinus. *Lex* CLVII.

Priuilegia quædam causæ sunt, quædam personæ. & ið quædam ad hæredes transmutũtur, quę causæ sunt. quæ personæ sunt, ad hæredes non transmittuntur.

Vlpianus. *Lex* CXCIII.

Parem esse conditionẽ oportet eius, qui quid possideat vel habeat, atque eius, cuius dolo malo factum est, quo minus possideret, vel haberet.

Idem. *Lex* CCV.

Plerunq; fit, vt ea, quæ à nobis abire possunt, perinde in eo statu sint, ac si non essent eius conditionis, vt abire possint. & ideo quod fisco obligamus, & vendicare interdum, & alienare, & seruitutem prædio imponere possumus.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium principis, quomodo accipiendum.*
2 *Episcopus an possit dispensare cum monacho translato ad ecclesiã parochialem, quod habere possit cum illa beneficium non curatum. & nu. 4. 5. 7. 10.*
3 *Monachus æquiparatur seruo, qui nec potest habere proprium.*
6 *Dispensatio pluralitatis circa beneficia est odiosa, & restringenda, & nume. 9.*
8 *Officij seu status mutatio vel translatio, an quid conferat.*
11 *Abbas potest committere monacho ecclesiam monasterij non curatam.*
12 *Beneficium curatum separabile est a non curato.*

REGVLA XXVIII.

QVæ a iure exorbitãt. Quasi deuiant, vel discordant, & idem verbum in dec. j. de fil. pres. ẽ. c. lib. quam alleg. glo. trahenda. & in hoc differunt, quæ iuri communi conueniunt, ex quibus iudicamus circa similia. ff. de legi. non possunt, de rescript. inter coetera. Io. mo. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta, & ponit exẽpla. Secundo, dicit idem ampliando. Tertio, soluit quæstionẽ. ¶ In j. gl. ibi [*quod contra rationem*] sequtur iur. receptũ est, non est producẽdum ad ꝯsequẽtiã. & ibi [*l. j. in fi.*] si princeps ob meritũ indulsit priuilegiũ, vel remisit pœnam, vel maiorem irrogauit, personam non egrediuntur. ¶ In j. gl. ibi [*ad consequentiã*]. s. ad viros, in quibus eẽt eadem facilitas, quæ in mulieribus. & ibi [*is, qui*] in fin. p. quam ponebat hic Dy. exemplum, sed impropriè, vt patet in glo. & sic etiam parum proprie prosequitur hic, 1 quando † late vel stricte interpretandum sit principis beneficium. dicens, ꝙ aut conceditur contra iur. communis permissionem, aut ſm illam. Primo casu, si conceduntur capaci de iu. communi vr̃, ad ius commune aliquid superaddi. ff. de bon. libe. l. j. §. j. & ad munici. l. j. in fi. si non capaci, reducitur ad ius cõe. C. de inoffic. testa. si quando. & si verba sunt ambigua, restringuntur, vt hic, & in c. j. de fil. pres. interserit tamen, ꝙ priuilegia dispensationem continentia concedi videntur secundum cõditionem illius personæ, cui conceduntur, militi. s. vt militi, clerico, vt clerico, laico, vt laico. ff. de iniu. rup. & ir. test. si quis exhæredato. §. sed & si quis. & de tes. mili. l. militari. quando vero conceduntur ſm iur. permissionẽ, latissima fit interpretatio. ff. de consti. princi. l. vlti. & de sen. pa. l. j. & de bo. va. l. si quando. sine alterius iniuria, nisi contrarium exprimatur. ff. ne quid in lo. pu. l. ij. §. si quis a principe. & vide, quod dixi de ver. sig. olim. super vlti. glo. & ibi [*constitutionem*] vbi de hoc in iiij. gl. & in p̃. cle. dudum. §. huiusmodi. in glo. patet.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, quam disputaui, ꝙ sacer ordo non dirimat sponsalia de præsenti, licet idẽ faciat professio, quia exorbitabat a iur. de hoc no. ẽ. eod. lib. de voto. c. vno. sed quia sic est terminatum per extrauag. Io. antiquæ concertationi. ideo illa dimissa prose- 2 sequar aliam quæstionem hic disputatam † per fratrem Ia. an possit eps̃ dispensare cum monacho translato ad ecclesiam parochialem, ꝙ habere possit cum illa beneficium non curatum. Ipsam, mente seruata, verbis omissis multum decurtabo, & ornabo. Allegabuntur sex ad affirmatiuam, quinque ad negatiuam. Tertio, dabitur solutio, & contrariis respondebitur. Et primo allegatur dispensationem fieri posse. constat, ꝙ per dispensationẽ episcopi vnus præesse potest diuersis ecclesiis. lxx. distin. sanctorum. nec distinguitur ibi inter secularem & religiosum. ergo nec nos distinguamus. ij. q. v. consuluisti. xxxj. q. j. ꝙ si dormierit. xvj. q. j. sunt nonnulli. Cum ergo ecclesiæ omnes sint in dispensatione episcopi. x. q. j. regenda. xvj. q. vij. omnes. ergo dispensationem propriam facere poterit. Secundo, probatur idem per dec. cum singula. de præben. supra eodem li. in princi. nam cum ibi prohibeatur episcopo dispensatio cum religioso in pluribus curatis, datur intelligi, ꝙ in curato & simplici hoc poterit. xv. di. qualis. de præsum. nonne. de his, quæ fi. a præ. cum apostolica. in fi. nisi papa expressisset. de decimis. ad audientiam. Cum ergo non sit prohibitum hoc episcopo, & ipse sit præordinator in cunctis. xxv. di. perlectis. & dispenset in non prohibitis. de præbẽ. graue. de sent. excom. nuper. de hoc de iud. at si clerici. cum cõcor. ergo. &c. Tertio, ad idem inducitur, ꝙ monacho translato ad ecclesiam parrochialem, episcopus cẽsetur abbas. xxvj. q. j. sic viue. cum c. sequentibus. & a prioris abbatis est obediẽtia absolutus. xxj. q. ij. si quis iam. xvj. q. j. ne pro cuiuslibet. xviij. q. j. c. vno. ẽ. de priuil. cum olim. ii. sed prior abbas poterat illi committere administrationem ecclesiæ non curatæ, de vtrisque enim intelligitur. de statu monac. cum ad monasterium. ver. tales. facit cle. eod. ti. ne in agro. §. ceterum. & quod no. xvj. q. j. de monachis. & per Ho. in decre. ꝙ Dei timorem. facit etiam præ. dec. cum singula. ergo & episcopus hoc poterit. Quarto sic probatur, etiam circa monachum conceduntur episcopo, quæ maiora videntur, & monacho magis prohibita. fortius ergo licebit talis dispensatio, velut minor, vt probatur eod. titu. cui licet. cum concor. exemplificatur primum, quia monachus quieti & contemplationi deditus est, neque debet seculares actiones recipere. xvj. q. j. de præsentium. de postu. ex parte. & tamen ex dispẽsatione episcopi hoc potest. ea. q. qui vere. & tamẽ illud fortius videtur contra professionem monasticã, quàm habere beneficium non curatum. ergo & hoc poterit. xvj. q. j. monachi. Quintò, dato ꝙ concedatur, episcopũ dispensare non posse cum claustrali, vt instituatur in seculari beneficio nõ curato, ne propter tale beneficium frangatur stabilitas claustri, & religionis silentium, ex quo tamen translatum est ad curatum in hoc priuilegiatum. de sta. mo. ꝙ Dei. nihil habet cum mon. commune. xvj. q. j. ne pro cuiuslibet. & cessat ratio silentij & claustri, de qua supra agitur. Cesset ergo & prohibitio. de renuncia. post translationem. cum concor. vt sic personæ statu mutato, cesset prohibitio. liiij. distin. fraternitatem. & c. quicunque. de serui. non or. capi. j. facit, supra eod. li. de iur. pa. c. vno. & de immu. ec. capit. j. & sic conueniunt argumenta, de tanquam. iij. quæst. vij. si contra patrem. supra de ele, cum inter vniuersas. in fin. & capi. cum inter can. circa medium. cum concor. Dispensat ergo tanquam cum seculari clerico, cuius iure censetur. xvj. quæstio. j. sic viue. & cap. alia est causa. facit. xii. di. illa. de sta. mo. recolentes. quod ergo de secularibus clericis ei conceditur, iuxta no. de ele. dudum. ij. de præben. de multa. xxj. q. j. in summa. cõcedatur etiam in tali monacho, qui vice clerici censetur, ex identitate rationis, de consti. translato. Sexto fortificatur hoc per æquipara- 3 tionem monachi † ad seruum. liiij. distinct. multos. qui

nec

nec potest habere proprium, sicut nec seruus.de sta. mo. c.ij.& c.cum ad mona.xij.q.j.non dicatis. sed constat, ꝙ seruus manumissus per adoptionem ecclesiæ parochialis beneficium nõ curatum habere poterit, qd prius nõ 4 poterat. Vel dicatur ista † seruitus debita claustro, ꝙ monachus non curatum habere non possit, ex quo curatum adeptus est ab hac seruitute liberum, istud ad istar prædij liberi intermedij impediet illam seruitutem.ff.de ser.rut.præ. si sella. §.rusticis. sic & media persona tollit impedimentum.de ele.c.pe.de fil.presb.transmissa. & sic non curatum consequi poterit, vt per illud mediũ consequatur, quod per se non posset.facit.§.eo.li.de concess. præ.quantæ. sicut quandoque accidit per adiũctum de sepul.sacris.de iur.pa.ex literis. ¶ In contrarium adduci- 5 tur hæc † regula multipliciter.& primo sic, ꝙ monach⁹ instituatur in ecclesia seculari, hoc prohibent iura, quia contrarium est officio monachali, alleg.xvj.q. j.monachus, & c.si cupis.& c.placuit. Miror, ꝙ non allegauit disputans.c.super eo.de regula. vbi est expressum, sed ab hoc iure exhorbitat ius, quod ex causa cõcedit cum pñci ecclesiæ secularis parrochiali.lv.distinctio. priscis.xvj. quæstio j.iuē vnic.cum.c.seq. Illud ergo non habilitabitur.nec ad sequentiam vel casum alium protrahetur, vt hic & in concor. qui enim eligit vitam contemplatiuã, propter officium prædicandi, & curam animarum transire permittitur ad actiuam, quæ dicitur magis fructifera, de renũ.nisi.ad fin. & propter maiorem vtilitatem facilius quod conceditur.de transla.cap.fin.facit de postula.præla.bonæ.j. quæ ratio cessat in beneficio non curato. fortius autem procedunt prædicta, si teneatur opinio, quod etiam ad parochialem non promouetur monachus, nisi ex dispensatione hominis, de quo satis no.xvj.q.j.in sum.de statu mo.c.ij.& c.quod dicitur. Se- 6 cundo inducitur, ꝙ dispensatio † pluralitatis circa beneficia est odiosa, cum ipsa pluralitas super cupiditate & ambitione fundetur.de cleri.non residen. quia nonnulli.de præben.quia in tantum, supra eodem lib. de rescri. c.fin.& hæc in monachis præcipuè reprobantur, de pb. auaritiæ. i decisa.sic & dissolutio & vagatio, quæ ex pluralitate procedunt, supra eodem lib.de præb.cum singula.in prin.cesset ergo talis disputatio, cum omnia prædicta teneatur episcopus à monachis extirpare, & puniri debet non faciens.xxvij.q.j.si homo. & ca.si custos.nec facere debet id, a quo debet alios prohibere, de na. ex li. ven.c.vno.de elec.dudum.ij.quod prohibere debeat, pa- 7 tet, de cleri.non resid.nonnulli. Tertio, dato † ꝙ concedatur episcopum cum seculari clerico dispensare posse in simplici & curato, vt habet communis opinio, vt dixi supra in quinto argumento, tamen non sequitur, ꝙ dispẽsare possit cum monacho, quia in primo sola pluralitas est impedimento, hic vero vltra pluralitatem occurrit inhabilitas personæ ex monachali professione, quæ ad tale beneficium iudicatur inhabilis, & sic nõ facile tolluntur duo impedimenta, vel duæ seruitutes, vt vna, supra de vsu pal.ex tuarum.& nota.in clemen.de p̃ben.c.vno.super versi.momenti.nec iuuat, quod allegatur cum translatus, quia nihilominus monachus est, licet abbatis obedientia solutus, nec contra ipsius monachatus substãtialia dispensare posset. de sta.mon.cũ ad monachos.in fin.& vide quod.not. supra eod.lib. de elect.quorundam.in gl.pe.vnde & in abbatem eligi posset.xvj.q.j.presbyteros.vbi de hoc.Item, ꝙ translatio, vel 8 † mutatio status vel officij non proficiat, probatur. de elec.auaritiæ.§.eodem lib.vbi non administrans, vt electus, nec administrat vt sindicus, vel procurator. Item prohibitus vt pater, non administrat vt tutor.ff.de tut.& curat.da.ab his.l.scire.§.si iur.alias esset dare, vna via prohibitum, alia via permitti, contra regulam.eod.tit.cum 9 quid. Quarto, certum est † dispensationes odiosas, quia fiunt contra ius commune, vt hic.& sic sunt restringendæ.§.eod.titu.odia.& supra eod.lib.de filiis presbyte.ca.j. & ij.de electione.dudum. Et hoc dicimus, quicquid sit in criminibus, ꝙ episcopi contra iura non dispensant nisi vbi eis permittitur, vt est expressum.de tempo. or.dilectus.xxv.q.ij.amputando. hoc autem non est permis- 10 sum, ergo id non poterit. Quinto constat † quod infirmari vel vituperari potest, præcaueri debere.xxiij.di.in nomine domini.de ser.non ord. capit.j. de procurato.c. j. Sed si concederetur talis dispẽsatio, euenire posset, monachos renuntiare ecclesiæ parochiali, vel illa priuari, & sic in simplici beneficio extra claustrum remanere sine cura & beneficio, & officio prædicãdi, quod abhorrent iura, vt est probatum. ¶ Soluit fra.Iaco.pro hac parte per has vltimas rationes, inducens principaliter.xvj. quæstione.j.cap.j.& c.de monachis.& cap. cum ad monasteria. Allegata primo in contrarium non obst. quia non sequitur, si episcopus potest hoc, hoc idem potest cum monacho, vt patuit per superiora. Quod dicitur secundo de decre.cum singula.non procedit, quia cessat arg. a contrario, nisi illius contrarium exprimatur in iure. de quo vide, quod scripsi. de electio.publicato.super vlt. glo. Item ex illo modo arguendi sequeretur, ꝙ in duob. non curatis dispensare posset cum monacho, quod falsissimum est, vt patet per superiora ad id, quod ibi sequitur, quod dispensat in non prohibitis, responsum est.§. in quarto argumento.huius partis. Ad allegata iij.fa- 11 teor, abbatem monacho suo † committere posse administrationem monasterij non curatam, quia per id stabilitas claustri non frangitur, cum ibi maneat vt obediẽtiarius sed abbatis nutum ad claustrum reuocandus, & pro tanto debet habere socium sui ordinis, vt no.de statu mo.ne in agro.§.ad hæc. Item iuri plus placet, ꝙ etiã si tales administrationes sunt curatę, cura debeat potius per seculares clericos q̃ per monachos exerceri, vt sic claustralis illam non gerat.de capel.monacho. c.i.facit, de statu mon.ne in agro, §. cæterum. Ad allega.iiij.respondetur, non arguendum hoc casu de permissis ad nõ permissa, etiam si sint minora. facit, quod scripsi de translatio.c.vlti.super penul.glo. Ad vi.responsum est in 12 tertio argumento huius partis.vnde † monachus non liberatur a monachatu per parrochialem ecclesiam, sicut seruus à seruitute per manumissionem, quod per se patet. Nec tractaui hic de purgatione vitij; sicut in casu decre.pe.de elec.nec est hic difficilis separatio, vt in dec. sacris. de sepul. cum curatum beneficium separabile sit a non curato.

SVMMARIVM.

1 *Facta contra ius pro infecta, habentur quæ nec dominium transferunt, nec titulum præscribendi parant.*
2 *Facta quadam contra ius tenent, quorundam vero effectus retractari potest, & ad pristinum statum reduci.*
3 *Sponsus sponsam de præsenti ingressam monasterium, & profiteri volentem rapuit vi & corrupit eam demum professam, an iure repetere possit. & nu.6.8.9.10.& 12.*
4 *Matrimonium num sit, quam religio, fauorabilius. & nu.7.*
5 *Matrimonio non consumato num liceat alteri coniugum, altero inuito, religionem ingredi.*
11 *Voluntas attenditur potius quam factum in pœnalibus.*
13 *Matrimonium perficit copula, quę consensum requirit.*

REGVLA LXIIII.

QVæ contra ius. Ponit Dy. exemplum in re ecclesiæ vel pupilli contra formam & prohibitionem iuris alienatũ, quæ alienatio habetur pro imperfecta.supra eod.lib. de reb. ec.non ali.c.ij. de sac.eccl. iubemus. de admi. tu.lex, quæ tutores.& de præd.mi.l.i.vnde nec dominium transfertur, nec paratur titulus præscribendi.C.de prædi.mi.l.si prædium. de auth.præs.l.eum, qui.de vsucap.pro temp.l.si. & in prædi.decre. ii. de reb. eccle. non alienan. ¶ Prima gloss.remittit

mittit ad exempla, & ponit alia, & de materia remittit. Secundo obiicit in specie, & genere de prohibitis quæ facta tenent, vel confirmantur, & tripliciter soluit, ponit etiam quartam solu. quam improbat. Tertio, obiicit de maleficiis, & soluit. ¶ In gl. j. ibi [*facta* † *tenent*] dat Dy. exemplum de l. ff. de inter. & rele. l. relegatorum. §. ad tempus, vbi relegatis non debent adimi bona, tamen si adimantur, tenet ademptio. ad idem. ff. de fer. l. j. vbi prohibetur ferri sententia tempore feriato fauore hominum, si tamen feratur partibus præsentibus, tenet, & ibi tolletur ad annullandum certa actio vel exceptio patetur, vt in his, quæ fiunt dolo vel metu. Dy. quia factum tenet, licet non teneat considerato effectu. ff. eo. l. nihil interest, & ibi intelliguntur contraria, de hoc in Specu. de dispu. & allega. §. post hæc. ver. vel illud ius habet causam. dicebat Dy. quando lex vltra progreditur, stari debet tali clausulæ speciali, generali relicta. ff. de verborum obliga. l. doli clausula. C. de poe. l. sanctio legum. ff. de ali. le. l. alimenta. § pe. & §. stichus. Abbas in distinctionibus de testi. ca. ij. in fi. dat aliam solutionem, quam attribuit Odoff. aut expedit facienti id haberi pro infecto, & tunc habetur pro facto, vt in maleficiis. & sequitur in gl. quia delictum non præbet immunitatem. ff. de interd. l. relegatorum. in fi. aut illi expedit habere pro facto, & tunc habetur pro infecto vel ipso iur. Pone exemplum, de elec. cum in cunctis, vel ope exceptionis. eod. tit. quod sicut. ne ex improbitate commodum portet. ff. de fur. itaque fullo. & ibi [*sortiuntur*] alias, sortiri possunt, dicit Dy. regula loquitur in prohibitis a iure, tamen illorum quædam sunt, quorum effectus retractari potest, & ad primum statum reduci, vt in contractibus, electionibus, & testamentis, & in his loquitur regula. quædam sunt, quæ retractari vel ad primum statum reduci non possunt, vt mortuus ad vitam. & in his cessat effectus regulæ.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem tertiam dominicalem postea disputatam per fratrem Ia. & Guid. postea episcopum Muti. quæ sic proponebatur per vltimum, sponsus sponsam † de præsenti ingressam mona. & profiteri volentem violenter rapuit, & corrupit, quæ postea profitetur, sponsus ipsam repetit. quæritur, an possit. Quòd possit, allego. v. & vj. in contrarium. tertiò ponitur solu. Host. & Io. & contra Ba. & Guid. respondentium ad rationes primorum, vltimo de quæstione excludo. quatuor casus non dubios, & securos sequor. Pro actore sic allegabatur. possetenus abbreuiando, constat, quod matrimonio consumato alter altero inuito religionem ingredi non potest, sed inter istos erat matrimonium consumatum, ergo &c. maior patet. de conuer. côiu. per totum. xxxvij. q. ij. sunt qui dicunt, & c. Agathosa. cum sequentibus. declaro minorem. ad consumationem matrimonij requiruntur duo, consensus animorum, & commistio corporum, quæ firmat & perficit. xxvij. q. ij. in om. sed inter istos vtrunque interuenisse proponitur. ergo & c. nec obstat violentia, quia etiam illicitus coitus affinitatem inducit, & efficit virum & mulierem vnam carnem, & vnum corpus. Patet primum de eo, qui cog. consan. discretionem, secundum xxij. q. iiij. in eo fornicator. si ergo hæc copula, licet illicita, fecit sponsos vnum corpus, pars non potest religionem intrare parte in sæculo remanente. xxvij. q. ij. quia Agatho. de conuer. coniu. ad apostolicam. & ponderatur hic factum, quod semel factum est, nequit non fuisse. ff. de cap. & postli. re. in bello. §. factæ. præcipuè in hoc casu, quo post ruinam suscitari nô potest. xxij. q. v. si Paulus. & lex. C. de rap. vir. l. vna. & præcipuè, quia in corruptione etiam inuitæ, præsumitur aliqualis fuisse consensus, qui ma. accus. pos. insuper. & facit quod scripsi post Hostien. de despon. impu. continebatur. cum autem coacta voluntas includat voluntatem, xv. q. j. merito ergo talis volens profiteri non potuit. ergo. item, dato quod nullus fuerit consensus, sed absoluta coactio, tamen corrupta inter virgines reputari vel consecrari non debet. xxxij. q. v. ille, quia licet quantum ad gratiam suscipiatur vt virgo. Secus quantum ad legem, quæ voluntatem non ponderat, sed opus. ea. q. capitulo fin. qua ratione igitur consecrari non potest, quia cognita, eadem non poterit profiteri. nã iura non distinguunt, qualiter matrimonium fuerit consumatũ, ergo nec nos distinguamus. ij. q. v. consuluisti. cum concordan. Impeditur ergo professio siue cum volente, siue cum inuito fuerit consumatum. simile quod de illo, qui caret oculo, dicitur fo. di. c. vlt. & vide, quod ibi not. ad quæstionem. Secũdo, quod talis coitus fuerit sine culpa, probatur, quia nullo iure punitur, vt patet a contrario. xxxvj. q. ij. si quis virginem: vnde no. Ioan. ea. ca. q. j. c. j. quod talis non incidit in constitutionem, quia vtitur suo iure, & sua possessione, quam habet ex sponsalibus. vñ primus coitus ex debito est, & non gratuitus. de hoc. xxvij. q. ij. coniuges. nulli ergo fecit iniuriam vtendo iure suo, de elec. cum ecclesia. & si dicas, eum deliquisse, bonum præcedentis matrimonij illum excusat. facit. xxxij. q. ij. quicquid. Tertio, cum fauores amplientur, & odia † restringantur. ẽ. eo. odia. cum concord. Matrimonia autẽ sunt fauorabilia. de app. directæ. in fi. & sic constitutiones illa dissoluentia sunt odiosæ. ergo restringendæ. viij. q. j. sciendum. Constitutiones ergo permittentes ante carnalem copulam dissolutionem matrimonij, de omni copula intelligantur, siue sponte, siue vi exacta. & in dubio iudicatur pro matrimonio. de re iud. c. fi. & est fauorabilius, quàm religio. quod probant duę decret. de rap. cum causa. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. super eo. Non ergo debemus in veritate corruptam contra matrimoniũ fingere virginem, cũ regulariter veritas præiudicet opinioni. de biga. nuper. viij. di. veritate. & potest esse rõ maioris matrimonij, quia ibi publica versatur vtilitas ampliationis humani generis ad restaurationem lapsus angelorum. xxxij. q. ij. §. his ita. de consec. dist. j. hi duo. In religione versatur priuata, de reg. licet. & publica præferẽda. vij. q. j. scias. de postul. præ. bonæ. j. Quartò, non solum est fauorabilius, sed etiam fortius. vnde consumatum matrimonium sortitur effectum à iure diuino, & indissolubilitatem. xxvj. distin. deinde. supra eo. lib. de voto. c. vno. sed ingressus religionis, qui permittitur, est de iure humano, quod cedit diuino. viij. dist. §. ii. cum ca. sequẽtibus. vincat ergo matrimonium vt fortius. Quintò, licet dicatur voluisse sponsam profiteri, non sufficit volũtas, sed requirebatur factum vel effectus ad dissolutionẽ de eo, qui mit. in pos. c. j. facit, de poe. di. j. §. cogitatio. cũ ca. seq. de poen. dist. ii. §. idem illud. & di. iij. in casum. & vij. q. j. nihil. & c. sunt plures. de bapt. maiores. ¶ In contrarium † constat ante consumationem matrimonij licere alteri coniugum altero inuito religionem ingredi. Patet hoc. de conuer. coniug. c. ij. & c. ex publico. vbi secundum quosdam ad profitendum vel consumandum dantur duo menses, vel secundum alios, tempus arbitrarium, vt ibi no. sed hic non fuit matrimonium consumatum, quod fit per carnis corruptionem. de biga. debitum. quæ non interuenit, nec procedit, nisi per corruptionem mentis. xxxij. q. v. capit. ij. & c. proposito. cum ergo incorrupta possit ingredi, & ista sit talis, ergo ingredi potuit. Secundò, omne quod est sacrum, vel alterius rei signum, illius debet esse simile. de conse. distinc. ij. signum. & c. species. sed consumatio matrimonij carnalis est sacramentum coniunctionis Christi, & ecclesiæ. xxvij. quæstio. ij. cum societas. & præ. c. debitum. vt ergo hoc illius similitudinem gerat, debet esse voluntaria, sicut fuit illa, cum non legamus, Christum vel Apostolos traxisse violẽter gentiles ad fidem. & habetur contrarium. xxiij. quæstio. v. ad fidem. xlv. distin. qui sincera. Tertio, coactio, quæ est conditionalis, impedit cõsumationem matrimonij spiritualis. xx. quæstio. j. sicut. & q. iij. præsens. & quod metus causa. c. j. fortius impedire de-

bet

ber consumationem carnalis, in quo cessare debet omnis coactio de spon. cum locum. & dato quod non impediret côditionalis, saltem impediret absoluta, quę im pedit in baptizato ordinato impressionem characteris. xlv. distin. c. de iud. xis. de bapt. maiores. de secundo not. lxxix. distinctio. gesta. Et quod impediat consumationé matrimonii, patet a ɔ̃rio q ma. ace. pos. insup. quia si requiritur, ꝙ semel ɔ̃senserit, vbi nô ɔ̃senserit. cesset côsumatio. de despon. impu. continebatur. ibi. de suo assensu

6 desponsata & cognita. Quartò, spon(so) † repetenti obstat fauor dupliciter, oppressi. & religionis. Item, odium opprimentis. De primo constat, quod per violentiam factam non imputatur, q̃ ad humanum vel diuinum iudicium. xv. q. vj. c. j. xxxj. quæstio. ij. Lotharius. j. q. j. constat. l. dist. presbyteros. facit. v. dist. ad eius, cum concor. vnde & similiter hæc passa fuisset à tertio, maritus sibi id imputare non posset. ff. de adult. l. pe. etiam si culpa in casum incidisset, vt not. xxxij. q. v. proposito, multo min' ipse vir cogens sibi hoc poterit imputare. ad hoc de eo, qui cog. consang. vxo. suæ discretioni. De secundo fauo

7 re, scilicet religionis & continentiæ, & cuius † summa est ratio. ff. de reli. & sump. fu. l. sunt personæ. probatur, quod est maior, quam matrimonium, & quod præfertur fœcūditati prolis. xxxij. q. iiij. §. his ita. bñ facit. xxvij. q. j. nuptiatum. xxxij. quę. j. nuptiæ, & quod ibi nota. & in authen. de monachis. §. scimus. De tertio patet de odio exprimentis, ne ex delicto fiat melior ipsius conditio. ff.

8 de reg. iur. non † fraudantur. §. nemo. xij. dist. nos consuetudinem. ne pro pœna, quam meruit, consequatur priuilegium. de senten. excom. si verè. Quod deliquerit & pœnam mereatur, patet, quia sponsa si non fuisset oppressa, suo iure poterat debitum denegare, siue dicamus primum coitum gratuitum, siue dicamus exceptioné temporis competere, iux. no. xxvii. q. ii. coniuges. Deligt ergo sponsus priuando illam priuilegio virginitatis, & per consequens consecrationis & aureolæ, vt no. xxx. q. v. reuera. & c. ille. Item deliquit petendo plus causa, vel tempore secundum superius dicta, de plus pe. c. vno. & fuit amator ardentior in vxorem. xxxij. q. iiij. origo. Itē sacrilegus, & excommunicatus opprimendo religiosā, licet non professam. de sen. excom. religioso di. eo. Item excommunicatus impediendo religionis & castitatis propositū. xxxij. q. ii. c. fi. ad hoc. l. iiij. dist. multos. Item, quia ius sibi dixit in re propria, côtra id. xvi. q. vi. placuit. C. de iudic. nullus. & licet non puniatur vt raptor, nec vt incidens in constitutioné, si quis in tátā. vt no. xxxvi. q. j. c. ii. puniemr tamen vt transgressor legis prohibentis, ne quis rapiat sponsam propriam. C. de rap. virgi. l. vna. nam sic est in matrimonio spirituali, quia non debet sponsus suam sponsam, vel beneficium rapere violenter. de præb. eum. qui. lib. vj. ergo si multipliciter deliquit, est propter sui odium repellendus, alias daretur occasio malignandi, contra id. xvj. q. j. legi. de diuor. quanto. in fin. & consequeretur indirectè, quod directè non posset, contra id. de procur. tuæ. & hoc eo. tit. cum quid vna. & audiretur suam turpitudinem allegans, contra illud. de concess. præben. cum super. de donatio. inter dile-

9 ctos. Quinto, vir & vxor † non iudicantur ad imparia. 32. q. j. si quis vxorem. de diuor. gaudemus. sed dicendo, ꝙ oppressa non possit profiteri, erat imparitas, cum oppressionem & absolutam coactionem possit vir inferre vxori, nô econtrario, vt scripsi. quod metus causa. facris. in secunda quæstione. & de spon. is, qui. & est simile, qd not. de voto, cap. vno. supra eod. lib. in glo. Sexto, ex quo sponsa voluit profiteri, iam videtur professa, ad hoc de voto literaturam. & ex hoc videtur vitam voluisse mutare, & sic iam esse professam. §. eo. lib. de reg. nou solum & c. beneficium. cum in bonis voluntas pro opere habeatur, de pœ. di. j. magna. versi. notum enim. & xv. dist. duæ sunt, maximè ex quo per volentem non stat, sed p aduersarium, quo minus voluntas impleatur. de dolo &

10 contu. contingit. ¶ Solutio † recedendo a verbis disputātis, sciendum ꝙ Host. in sum. de conuer. côiu. ad finem, versi. quid si virgo. tenet, ꝙ reddenda est viro. Primo, quia visus est iur. suo, vt supra. Secundo, quia negari non potest, quin licet sponsa in prima nocte inuita sit cognita, sunt facti vna caro, sacramento matrimonii præcedente. eod. ti. ad apostolicam. Tertio, quia cognita præsumitur consensisse. qui ma. acc. pos. insuper. fatetur, ꝙ secus, si post tempus professionis illam cognosceret, quia tûc non vteretur iure suo, soluto vinculo. eod. tit. cap. ij. & e. publicato. imò puniendus esset pœna, de qua. 27. q. j. si quis rapuerit. 36. q. ij. si quis non dicam. ¶ Circa quæstionem fra. la. disputans tenuit idem eisdem rationib. sed Bartho. Brix. in quæstione sua dominicali. 80. tenet contrarium, ratione superius dicta, ne scilicet melioris conditionis sit delinquens, q̃ non delinquens. de præben. eū, qui. lib. eo. cum concor. hanc partem tenuit Guido per vltimo allegata. & ad tres rationes Host. respôdet primo ad primam. per id, quod dixi in prin. secūdæ partis. ver. de tertio. Ad secundam respondet, ꝙ sponsa traducta, licet inuita, prima nocte cognita, venisse præsumitur, vt consumet matrimonium, sed in themate nostro contra, nisi appareat de contraria voluntate, scilicet ꝙ consumatio resistebat religionem eligendo. Ad tertiam respondet, ex decre. insuper. sumi côtrarium, vt dixi. §. parte secunda. ver. item coactio. Ad inta, quæ dicunt, nô distingui, vbi canon non distinguit, respondet per. c. 34. q. ij. quos Deus. & de conuer. coniuga. ex publico. in fi. Iura vero, quæ dicunt, factum attendi, soluit, ꝙ ponût speciales casus propter defectum sacramenti, vel prærogatiuam ordinum. De primo. 32. q. v. ille. de secundo. lv. di.

11 capit. vlti. sed illæ causæ hic cessant, quia licet † oppressa non possit consecrari, poterit profiteri. de quo loquitur, & regulariter in pœnalibus voluntas attenditur potius, quam factum. ad id, quod dicitur per illicitam copulā induci vnionem carnis, non sequitur, per id matrimo-

12 nium consumari. ¶ Ad veritatem huius † habendam exclude casus non dubios, si spôsa in ingressu, vel post, ante oppressionem fecisset actum aliquem, per quem dici posset tacitè professa, quæstio non est dubia. & sic dilato verba Host. quæ §. posui. & declaro, quod dixi in fi. secundæ partis. Idem, si sponsa, licet inuita, consensisset ad copulam. Item, non est dubium, quin sponsus licet oppressisset, non tamen semen emisisset, super quo vide, quod scripsi. de sponsa. ca. fi. de eo, qui cog. consang. vxo. suæ, fraternitati. quod hic non itero, quia materia non delectat. Posset dici etiam quæstio indubia, quando post assignationem duorum mensiū vel temporis arbitrarij fieret talis oppressio ante omnê professionê, quasi tunc licitè potuerit sponsus copulam exigere ab inuita, per superius allegata. Sed dices, satis est, ꝙ transierit ad religionem, vt ista, de qua quæritur, cum textus decret. ex publico, dicat ad religionem transire, sed, vt ibi not. in tertia gl. in fi. ille terminus datur ad profitendū, non simpliciter ad ingressum, alias male esset prouisū sponso, si annū probationis expectare deberet. Est ergo quæstio dubia, quando sponsa etiam tacite non profes. sa. ꝭ duos menses assignatos, vel aliud tempus arbitrarium, oppressa fuerit, & cognita, nec consenserit in copula. In his autem terminis teneo cum Barth. & Guid. p superius allegata, facit hæc regula. & ff qui satisda. cog. quoties vitiose cautum, vel satisdatum est, non videtur cautum. Cum ergo contra ius & vitiose oppressa fuerit, vt probatur supra parte secunda. ver. de tertio, quo ad facientem habeatur pro non facto, vt dixi supra, prima glo. Item iur. beneficium mulieri, quæ non solum verbo, sed facto suā voluntatē ostenderat, auferri nô debuit. §. eo. indultū. cū concor. Multū mouet consensus.

13 q † potissime in matrimonio requirur, sed matrimoniū non est perfectum, nisi p copulam. ergo copula requirit consensum, saltem inclusum in coactione ɔditionali, vt est dictum. xv. q. j. merito. patiens aût coactionē absolutam nil agit. quod me. causa. sacris. ergo non ɔ̃sentit.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Agere qui potest, potest & excipere.*

2 *Possessionem clandestinam habens, an admittatur ad excipiendum.*

3 *Ecclesia an præscribat rem laici spatio decem annorum, ita quod ex tali præscriptione agere & excipere possit, & numero 4.*

REGVLA. LXXI.

Qui ad agendum. Prima gl. dicit, vñ sumpta. & ponit exempla. Secundo ponit rationem glo. Tertio, dicit regulam procedere in eisdem personis. Quarto, dicit eam fallere ĩ possessoriis. 1 ¶ In j.gl.ibi.[§.*cui damus*] supple, †actionem, fortius exceptionē. & ibi [*tempore tollitur*] vt de dolo. & ibi. [*ordinarij*] vide.s̃.eo.dolo facit. ¶ In j.glo.ibi [*cui licet*] Dy.dicit in regul.fauorabiliores.ff.eo.& sic ad idem.s̃.eod. cum sunt. & c.non licet.& ibi [*possessionem restituet*] esset enim species spoliationis possessionem denegare locatori, vt ff. de preca. l. vlt. & ideo super dominio non auditur nisi facta restitutione.ff.si per vim vel alio modo.l.j. Dyn.& ibi [*agentem possessorio*]. f.interdicto vnde vi. & licet glo.in l.si de vi.ff.de iud.dicat, ꝙ exceptio dominij excludat interdictum recuperandæ. alibi vero cõtrarium.& verius .f.ff.de vi & vi ar.l.j.§.j.& de ver.sig.ĩ literis.§.j.& de vsuc. 2 sequitur.§.si domus.de habente †possessionem clandestinam dubitatur, an excipiat de dominio, & vr̃ ꝙ non, cum lex æquiparet violentam & clandestinam.ff.quod vi, aut clã.l.j.§.j.C, ad le.Flauiam de plag.eum, qui fugitiuum. Dy. tenet contrarium, cum longe improbior sit habens violentam, quã habẽs clandestinã, ar.ff.de fur.si vẽdidero.§ cũ raptor. inducit.l.C.de prob.vis cuiꝰ tenet etiam hic Dy.ꝙ sententia lata in petitorio parat exceptionem rei iudicatæ in possessoriis adipiscendæ vel retinendæ, sed non in possessorio recuperandæ, ipsius ratio, quia duo prima possessoria excluduntur per exceptionem dominij, tertium non, & per hunc modum concordari possunt s̃m eum glo. quæ videntur contrariæ, ff de iudi.l.ij.§.quædam.& C.de interdic. incerti.& in fi. dicebat ergo Ioan. mo.in additione sua, ꝙ regula cessat quandoque ex malitia partis.ff.de rescin.vẽ.l.fi. in auth. de trien.& se.§.illud quoq;.coll.iij.seu ex priuilegio causæ.de rest.spo.in literis.& e.se.& propter fragilitatem sexus.s̃.eo.li.de elec.indemnitatib.§.verum.& ne vera executio impediatur, vt præ.decr.accedens.all.de of.or.irrefragabili.& vide quod dixi, de exces.præ.inter dilectos, in glo.no.non solum.vbi Inno.& Host.dixerunt, regulam locum habere, qñ de eodem ad idẽ agitur, & excipitur.

QVAESTIO.

Huic regulæ coaptatur quæstio, quam disputaui paulo post †doctoratum meum, qua quærebam, an ecclesia 3 præscribat rem laici spatio.x.annorum, ita ꝙ ex tali præscriptione agere & excipere possit. Posito tamẽ primo, sequitur secundum p hanc regulam. Pro ecclesia allegãtur quatuor, totidem ꝯ ipsam. Tertio, p̃missa opi. solu. ꝯria q̃stio soluitur & ꝯriis r̃ndetur. ¶ Et primo vr̃, ꝙ non præscribat, nam qđ sibi non vult fieri.f.præscribi decennio, non debet aliis facere. Matth.vij. & in principio decretorum.9 1.q.vj.si ducturi.s̃.de maio.& obe.dilecti.primum pater.xvj.q.iij.§.potest.ad fi.& auth.quas actiones. & s̃.de præscrip.illud. Ad idem venit, qđ dicimus, quẽlibet iur.quod in alterum statuit, vti debere. de constit.cũ omnes.ff.quod quisq; iur.l.j.& in rubro.& quod in sui p sona quis refutat, in aliis velle vel proferre non debet, de homic, cum iuramento. ff. manda. si negotia. nec pro me inducere possum, quod reprobo, vel econtrario.xix. di.c.j. Secundo videmus, ꝙ sicut seruus in dominũ non torquetur, sic nec econtrario.C. de quæstionib.l.pridẽ. & sicut Iudæus non conuenitur in sabbato, ita nec conuenit.C, de Iudæis.l.die sabbati. Tertio constat, ꝙ fauor lædit, vnde si emi vina, exceptis acidis, & mucidis, etiam si expediret mihi, & vellem illa habere, non possum ex illo contractu.ff.de peric.& commo.rei ven.l.si vina.supra eod. lib. de præben. cui de non. & vide circa hoc, quod no.supra eo.tit.quod ob gratiam, vbi extẽdere poteris, per dec.prudẽtiam.de mu.pe.& per alia iura. Quarto facit ad hanc partem.xvj.q.iij.placuit.& quod ibi no. facit supra eo.ex eo.per cuius regulæ concordantias potes extendere hanc partem.

¶ In ꝯrium inducitur prædicta r̃la qđ ob gratiam cũ concor.facit.C.de procur.non eo minus. Secũdo qđ ecclesia inducit pro se, quod non recipit ꝯ se.x.dist.capit.j. xxxvij.dist.si quid veri.s̃.de loc.potuit.C. de iure emphyt. l.ij. Tertio multa priuilegia habent res ecclesię, quib. nõ participant res priuatorũ C.de sacrosan.eccl.l.placet.C. de epis.& cler.l.j.s̃.eod.lib.de cen.quanquam. de immu. eccle.c.j. Quarto attẽta rõne ꝯria sequeretur, ꝙ ecclesia romana aduersus ecclesiam minorem non p̃scriberet minori spatio quam cẽtũ annorum: cum ꝯ ipsam minori tpe inferior ecclesia non p̃scriberet, qđ esset absurdum, ad hoc de p̃scr. ad audiẽtiã.& facit de cleri.nõ resi. cum dilectus. Ex quibus concluditur rem laici præscribi decennio per ecclesiam, sicut per laicum. Soluendo sciendum est, ꝙ Io.xiij.q.ij.c.j. & B.de præscri. illud.in iij.gl.dicũt etiam præscribi rem laici spatio.xxx. annorum, & propter illas glo. disputaui hanc quæstionem, & Hugo.xiij.q.ij.in prin.exprimebat, quod nõ minori, cum decennalis vel vicennalis in ecclesia locũ habeat. Item sciendum, ꝙ glo. præalleg Bernardi.ij.c. illud, ad literam fuit Lauren. quam & posuerunt Vincen.& Goff.sed rõ, quã includit illa gl.de leg.qđ fauore, nõ ꝯcludit illud dictũ.sed potius ꝯrium. & idem dico de eo, qđ notat Ioan.mo.de præscrip.capi.j. vtens eadem ratione. ¶ Soluẽdo teneo cum Dama. qui hoc notat in sum.de p̃scr.ante fi.& Accur.q notat ĩ auth.quas actiones.C.de sacrosan.eccl.& in auth.de ecc.ti.§.pro tpalibus ꝙ ecclesia rem priuati præscribit vt priuatus spacio.x. vel xx.annorum, per rationem.l.quod fauore.quam alleg.Laur. Et sequaces, istud tenet etiam Host.in sum. de præscri.§. quæ requirantur.versi.nũquid ergo ecclesia, dicens cũ Accur.ꝙ titulus, quod quisque iur.non obstat, qa ꝓprio motu nõ per impetrationem princeps illud tps xl. annorum concessit ecclesiis.ff.qđ quisque iur.l.iij. Hi vero q tenebant illã opinionem mouebantur, vt soluerent c. sanctorum.de p̃scri.& alia iura, q̃ de præscrip. xxx.an.loquãtur, sed vt scripsi in præd.c.illud.& de priu.accedentibus, licet conari debeamus ad correctionẽ iurium euitãdã, de electionib.cum expediat s̃.eo.lib. vbi tamen de correctione constat, vt in materia ista, falsas solutiones non debemus exquirere vltro hoc ꝙ præscriptio legalis, xxx.an.nullo modo procedit in ecclesia, vel ecclesiastico foro.illa enim currit cum mala fide, quod canones abhorrent.de præscript.vigilanti.& e.vlt.supra eo. posses 4 sor. †Ex prędictis autem sequitur, ꝙ ecclesia habet actionem ad repetenduũ, si cadat à possessione, & fortius exceptionem ad illam defendendam, vt patet. xvi.q.j.§.iij. §.põt.C.de p̃scrip. 30.vel xl.an.l.si quis emptionis. Ad id qđ, dr̃. Quod tibi nõ vis fieri &c.exponitur nec velle debes, sed ecclesia bene debet velle vti suo priuilegio sibi p ius vtrumque concesso, & ꝯ non sic priuilegiatos, vt ipsa potest vti iur.cõi. Aliorum etiam r̃sionem collige per notata in præd. regulis, supra eo.quod ob gratiam. & ca. ex eo. Non ob.quod dixi post Dy.supra eo.in iudiciis, super.j.glo. Non enim vtitur hoc ecclesia priuilegio circa litem, sed iur. communi, quo & laicus vteretur agendo & excipiendo, vt dixi.

SVMMARIVM.

1 *Mercans contra iura, præsumitur malafide.*

2 *Ecclesia parochialis rectores quandam aliam ecclesiam cum fructibus tenuerunt super hominum memoriam, id ne licite & iure possint. & nu. 4. 5. 6. 9. & 12.*

3 *Episcopi iurisdictioni detrahitur sæpe per præscriptionẽ. & nu. 10.*

6 *Præscribi non possunt functiones publicę, & quæ ad vtilitatem publicam pertinent.*

8 *Ecclesia*

8 *Ecclesia ministrorum diminutio non est prouocanda. Et quid ita.*

11 *Temporis patientia, cuius initij memoria non extat in contrarium an sufficiat ad probandam annexionem. remis.*

REGVLA LXXXII.

QVi contra Dyn. ponit † exemplum in illo, qui emit a pupillo, quem sciebat talem sine auctoritate tutoris. C. de auct. præst. eum, qui. de vsuc. pro emptore. l. vlti. de contrahen. emp. quia quolibet. & dicit, quod huius iur. est ratio: quia aut emptor sciebat a iur. prohibitum, & sic fides mala cõcluditur aperte, aut ignorabat & tunc mala fides propter iur. errorẽ præsumitur. ff. de vsuc. si fur. & dicam super gl. ¶ Prima glo. ponit exempla. Secundo successiue signat duo contraria: & ad ea remittit. Tertio, notat. ¶ In j. glo. ibi, prædictis iuribus. ad idem s̃. eo. lib. de reb. ecc. non alie. c. ij. & in fin. licet igitur præsumatur bona fides, vbi contrariũ non probatur. no. de præscri. c. si diligenti. illud in ignorantia facti: quia eius allegationi iur. præsumptio non resistit, sed cum allegatur ignorãtia iur. præsumitur mala fides: quia præsumptio iuris allegationi resistit. Dyn. alle. supra eodem. ignoran. ff. pro emp. l. ij. §. si a pupillo. & §. si a furioso. & C. de legi. leges sacratissimæ. de iur. & fac. igno. l. constitutiones.

QVAESTIO.

Hęc regula facit pro solutione domini G. de Per. lata in quæstione, quam disputauit, quæ fuit talis. Rectores parochialis ecclesiæ † quandam aliam parochialem cũ suis fructibus tenuerunt vt vnicam vel annexam, nullo ibi instituto rectore, & hoc tanto tempore, quod de cõtrario non est memoria. quæritur, an per eos possit licite sic teneri? quam ornabo & abbreuiabo. Quod possit, allegat quinque & respondet ad hanc regulam. Secundo in contrarium allega. tria. Tertio soluit, rationes tres inducens, & contrarijs respondens. & deinde subdam dictum Hos. & solutionis determinationem, vt dixi. Et primo allegat, quod possit; quia a iure communi prohibita diuturnitate tanti temporis licite obtinentur hoc patet, de verb. signi. super quibus. §. primo. & c. quid per nouale. & s̃. eodem lib. eodem titu. veniens. iii. quæst. vi. hoc quippe. lxv. dinstin. mos antiquus. & c. seq. ix. qõ. iii. conquestus. xviii. quæstio. ij. seruitium. vbi de hoc. & j. quæst. j. nullus episcopus. Secundo licet † episcopus in sua diœcesi sit ordinarius. xi. quæst. j. de persona. In multis tamen per præscriptionem suæ iurisdictioni detrahitur. vide de foro competen. cum contingat. de offi. ord. irrefragabili. de offi. archi. c. fina. de restitu. spo. literas. de consan. & affinita. c. j. de præscrip. auditis. & c. de quarta. Igitur sicut ibi contra ius commune operatur præscriptio, sic & hic. & si de his, uis exempla, collige de his, quæ scripsi. s̃. de consue. super rubrica. & c. vlti. super gl. & quam. Tertio † iste non debet cogi probare titulum, ij. q. v. §. j. de peri. hęre. l. cogi. quod patet de pręscrip. c. j. s̃. eod. lib. nam longinquitate temporis sępe fit, ꝙ apparere non potest conditio originis. xii. qõ. ij. longinquitate. sufficiat ergo sibi possessio, quæ sufficit præsentanti, eligenti, & prouidenti. de iu. pa. consultationibus. de elect. querelam. de causa pos. cum olim. Quarto, cum visitent archiepiscopus, episcopus, archid. archipresby. de censi. cum apostolus. & c. rationa. s̃. e. lib. & de offi. archi. mandamus. præsumendum est, quod a principio inquisiuerint, & inuenerint has duas simul iuste teneri, sicut dicitur in literis Papę non posse cadere falsitatem: quia per multas manus incedunt, vt no. de rescrip. ad audientiã. de fide instrumen. ex parte. cum concor. Quinto facit. C. de donatio. in donationibus. & C. arbit. tut. l. fin. Item facit de præsum. illud. & quod scripsi post Inno. & Hostiensem de presby. non bap. c. fina. ad finem. & de eo, qui fur. or. rec. c. vltimo. vbi nota. quod qui longo tempore fuit in possessione sacerdotij, & maxime si episcopus suus est vt sacerdotem admisit, non cogetur ostendere literas, ad quod alias teneretur. ij. quæstio. v. legum. & in extrauagan. Bonifaci. iniunctę. Nec obstat hęc regula cum suis concord; quia patientia episcopi tanti temporis defendit præscribentes. vel licet primus possidens præscribere non potuerit, qui habebat facti notitiam: successores tamen inuenientes ecclesiam in possessione habere poterunt bonam fidem, supra eodem. cum quis in ius. & super his vide, quod nota. de iure patrona. cura, in glo. ij. ¶ In contrarium † est certum, quod qualibet ecclesia parochialis saltem suum debet habere rectorem. de præbend. cum ignores. vii. quæstio. prima. sicut alterius. Item pluralitas beneficiorum, maxime talis, est inimica canonum. 70. distinctione. sanctorum. de præben. quia intantum. nec in duobus collegijs quis numerari debet. de relig. domi. ne nimia. etiam si vtrunque collegium consenserit. de electioni. constitutis nec potest quis duobus dominis seruire. 26. distinctio. Acutius. 21. quæstione. j. c. primo. de clerici. coniugat. diuersis. & singula officia singularitatem personarum exigunt. 89. distinctio. singula. consuetudo autem, de qua quæstio loquitur, est contra ista, & sic dicenda est corruptela. de consuetu. eum venerabilis. cum diuturnitas temporis sine veritate, quanto diuturnior, tanto culpa grauior. 32. quæst. vij. flagitia. de consue. c. vlti. cum concor. concluditur ergo, quod non iuuat talis diuturnitas temporis. Secundo † non iuuat taciturnitas vel patientia episcopi: imo ipsius culpæ asscribendum est, qui ipsas ecclesias sic esse permisit. de electio. cum causam. de testi. quia ingredientibus. facit. 81. distincti. ad reatum. & expresse prohibetur episcopis, ne aliquem presbiterum permittant duas ecclesias tenere. de excessi. præla. c. j. sed debẽt illum cogere ad alteram dimittendam. de ęta. & qualita. eam te. vel sufficientem dispensationem ostendendam. de offic. ordi. ordinarij. in prin. s̃. eodem lib. contra talẽ, igitur ꝯ talẽ prohibitionẽ, & tale præceptum, ex cuius transgressione puniendi sunt, patientia non sufficit. & cum episcopus mereatur poenam, sacerdos non debet consequi præmium. facit de dona. Inter virum & vxo. & si necesse. cum concor. Tertio inducitur, id † de quo quæritur imprǽscriptibile, cum publicæ functiones, & illa, quæ ad publicam vtilitatem pertinẽt præscribi non possint. xvi. quæstio. iii. §. potest. ad finem. & l. iubemus. facit. 25. q. j. quæ ad perpetuam. de pręben. Ratio: cum enim sacerdotes peccata populi comedant, & in suis precibus ea deleant, & consumant. iii. q. j. nulli. x. q. j. quia sacerdotes. detractio ergo sacerdotum lędit ius † publicum, cum quanto sunt plures, tanto melius deleant: cum multitudo facilius exaudiatur a Deo. de poe. distin. j. fleat. versi. amat enim, vt pro vno multi rogent. Hinc est, quo apostoli dicebant messem multam operarios autem paucos. Matth 9. Lucæ x. 21. dist. in nouo. ergo operariorum ordinatorum diminutio est contra bonum publicum: nam si in qualibet parochia infirmarentur parochiani, non posset simul ad vtrunque suffragari, cum sacramentis potissime, si parochię sunt remotę. & si alter sine confessione decederet, reus esset animę decedentis. xxvi. quęst. vi. si presbiter. & c. cognouimus. facit de poe. & remi. c. vlti. Ex quibus concluditur, possessionem tanti temporis, vt ponit quæstio, non prodesse. ¶ Soluendo dicebat, talem vnionem ex diuturnitate tanti temporis non acquiri, & ex ea non posse rectorem vtranque ecclesiam regere, nullo ibi instituto rectore. fatetur tamen, ꝙ bene potest vna præscribere institutionem † rectoris in alia. de præscrip. auditis. sed quod vnus rector regat duas eccl'as, hoc esse non potest. Ad solutionem adducit tria. Primum, quia consuetudo onerosa, quæ priuat ecclesiam iur. & honore suo sine culpa. nec iste casus est de numero illorum

rum.quibus hoc contingit.no.xxii. dist. renouantes. de consti.cognoscentes: de priui. antiqua. ex quo gratiosa, ergo tollenda.de confir.c.j.de constitu.quæ in ecclesiarum.de ma.& obe.dilecti.Secunda ratio est periculum animarum:per modum,quem dixi in fi. secundæ partis.ver.nam si. Tertia, quia per hoc sine causa detrahitur iuri episcoporum:quorum est ex iusta causa ecclesias diuidere,vel vnire: Extirpanda ergo est, cum careat ratione.xii.di.omnia.lxviii.dist. corepiscopi. ¶ Ad contraria respondetur,ad primum de decre.super quibusdã. cum sequentibus.quod de temporalibus loquuntur,in quibus diuturnitas temporis ius præstat.ff.de aqua quo. & æsti.hoc iure.§.ductus aquæ.secus in spiritualibus. de insti.ex frequentibus.nam vbi maius periculum &c.3. e.lib.de elect.vbi periculum. Ad allega.secundo respon-
10 det,quod licet quandoque† iura episcopalia præscribantur,vt ibi no.non tamen vertetur periculum animarũ, sed rerum, nam etiam si præscribatur cognitio causarũ matrimonialium:tamen secundum iura procedere habet præscribens.de consan.& affin.ex literis. animæ autem pretiosiores corporibus.xii.q.i.præcipimus.facilius est etiam præscribere institutionem in aliqua ecclesia, quam ipsius retentionẽ.de insti.c.fi.de iure pat. per nostras.vnde decre.de multa. voluit per receptionem secũdæ vacare primam.Hoc scias, ꝙ pro solutione sua allegare potuisset Guil.quod no.Hostiẽ.in sum.de sup.neg. præ.§.quot modis.ver.suppletur etiam.vbi dicit, ꝙ temporis diuturnitas non probat vnionem,vel annexionẽ, licet ex causa annexio fieri possit, suo tamen modo & seruata forma: de præben. extirpandæ. & c.sequen.& c. exposuisti.de excess. præ. sicut vnire §. tamen. eod. titu.
11 quærendo, an ad † probandam annexionem sufficiat patientia temporis, cuius initij non est memoria? dat duas remissiones, vnam ad summam, de censibus.§. quid census. & ibi in §. quid ergo. tenet censum solutum tanto tempore, quod de initio non est memoria, deberi, licet etiam causa non appareat alia ad summã. de excessio. prælato. §. qualiter excedant.ver. excedunt etiam detrahendo,& ibi nil ad propositum. Ad solutionem etiam Guil. bene facit, quod scripsi post Hostien. de cle.non residen.quia nonnulli.in glo. magna, versi. quid si semper.& de his,quæ fiunt a præla.cum apostolica. in fin. Mihi videtur sic determinanda prædicta solutio, quod verũ sit vnionem vel annexionem præscribi eo tempore,de cuius initio non est memoria.3.e. lib.de rescrip.c.j,dum tamen sic possessa fuerit ecclesia: scilicet,vt annexa vel vnita,& facit, quod dixi in prædi. dec.cum apostolica. in fin. necerat necesse tunc in illa ecclesia rectorem institui, cum rector principalis sit rector vtriusque. Sed non valebit consuetudo, quod illa ecclesia non habeat proprium regentem curam., vicarium.s.perpetuum.de præben.extirpandæ.& c.exposuisti.de suppl.neg.præla.c.ij.vel saltem temporalem, vt in cle.de excess.præl.frequens.ver. quidam etiam ecclesias. vbi de hoc in glo.ij.& probat cõstitutio Io. execrabilis. ad fi.super quo vide, quod plene scripsi,de præbend. de monachis.super glo.ij.de priuile.pastoralis. hoc tamen
12 saluo, ꝙ si † propter paupertatem ecclesiarum vicinarũ facta esset vnio,ipsarum,inopia & impossibilitas regendi vtrumque excusaret a vicario ponendo,x.q.ij.vnio. de æta. & quali. eam te. in fi. per hunc autem modum satisfactum est rationibus, quas in sua solutione induxit Guilelmus.

SVMMARIVM.

1 *Facere per alium,perinde est ac facere per seipsum.*
2 *Doctor,qui conuenit certo salario legere vno anno,ante finem anni possit quem vicarium substituere. scholaribus etiam refragãtibus. & nu.4.5.7.9.*
3 *Votum num possit per alium impleri.*
6 *Tralatus an possit dari inuitus*

8 *Debitum per quemlibet substitutum solutum liberat debitorem.*

REGVLA LXXII.

1 QVi facit perinde. Hoc procedit de quadam †iur.interpretatione,cum vere loquẽdo factum etiam ab eodẽ diuersis temporibus non repræsentat identitatem eiusdem facti. ff. de condi.inde.si non sortem.§.libertus.& in Auth. de fide instru.circa prin.secundum Dy.qui allegat.ff. de duob. reis.l.nemo.& quod no.ff.de vi,& vi ar.l.i.§. deiecisse. & §.quod dicitur.probatur hoc.3.e.lib.de ele. vt quis duas. ¶Prima glo.dicit,vnde sumpta.& pro exemplis iura.& soluẽdo obiectiones reminit.¶ In gloss.j.ibi[*quod iustu.*] alterius scilicet alteri soluitur,pro eo est,quasi ipsi solutum est.¶In gl.j. ibi [*pone exempla*]Dy. ponit hic specialia exempla.Primo per l.ff.de admi.tu.ita tamẽ.§.gessisse.& l. tres tutores . §. non solum. vbi tutor ita tenetur directa actione tutelæ administrans per alium, sicut si per se administrasset. Item de interdicto vnde vi. ff. de vi,& vi ar.l.1.§.deiecisse.& de reg.iur.hoc iure.§.deiecit. Item in l. Cor.de sic. qua tenetur occidens per alium, sicut si per se.C.de accu.non ideo.ff.ad Sill. si percussor. ad Turpil.l.j.§.pe. Idem est in pœna calumniatoris, qui per alium detulit.ff.de iur.fis.l.iii.§.diuus Pius. & l. non tãtum.dicit etiam, quod ad idem potest induci.l.postulare.ff.de fideius.cum si.

QVAESTIO.

Hæc regula,& regula,potest quis.3.eo. inducebantur in quæstione,quam disputaui de delegato ab alio, quã a principe habente speciale mandatum subdelegandi, an subdelegare possit?& quære illam.3.eodem lib.de of fi.delega. is,qui. in glo.vlt.& super ea.Faciunt etiam hæ duæ regulæ ad quæstionem de patrono, an possit committere alteri præsentationem beneficij non vacantis? de qua vide,quod scripsi.de conces.præben.c.fi. Faciunt
2 etiam hæ regulæ ad quæstionem †dominicalem lxx.de qua quæritur de magistro,qui conuenit certis scholaribus vno anno legere pro certo salario,& ante finem anni vult substituere æque bonum, scholaribus contradicentibus, an id possit, ita ꝙ etiam salarium sibi debeatur? Pro magistro allegantur. vii.& totidem contra ipsum. Tertio ponitur Bart.solutio,quæ placet, post quæ sequuntur aliæ. Pro magistro igitur facit, quod scripsi post Gof.3.de sum.Tri.firmiter.§. hæc sancta. super versicu.Moysem.pro quo etiam faciunt istæ regulæ. Secundo allegatur pro ipso.ff.de admi.tu.ita tñ. §. gessisse. vbi tutori licet administrare per alium. Item si grauamen aliquod sit impositum hæredi vel legatario, non refert an per se, an per alium impleat, dũmodo sit tale, quod per alium possit impleri.C.de cad.to.l.vna.§.ne autem. in fin.Idem in stipulatione quæ in dando, vel faciendo consistat.C.de contrahen.& cõmit.sti.l.veteris,circa fi. Idem in libertate præstanda.ff.de sta.ho.Arethusa.in fi. Tertio,si societatem cum aliquibus contraxero,si oportet,me abesse,possum alium æque idoneum subrogare.
3 ff pro so.l.ideoque erit.circa medium legis. Quarto †votum, quo quis obligatur Deo personaliter, per alium impleri potest.3.de voto. licet.quod intellige,vt ibi scripsi super iij. glo.Fortius ergo videtur magistrum posse suum magisterium per alium exercere. Quinto, si bo-
4 na † fide locaui tibi domũ, quæ a me euicta est, sufficit, quod tibi cõcedam aliã æque bonã.ff.loc.si quis domũ. j.responso. in fi. Sexto, videntur scholares dolo agere, quibus æque idoneum substituere vult. nec enim debet sibi consulere cum alterius iniuria.xxii.quæst.ij. primum. circa medium. Septimo ad quæstionem inducitur.C.de episc.& cleric.quisquis.j.& l. ad similitudinẽ.

¶In

5 ¶In contrarium, si quis domum, vel nauem per se faciendam promiserit, & fideiussor velit hoc implere nō consentiente stipulatore, non liberatur reus, qui non fecit, quod promisit. ff. de solutio. inter artifices. multo minus ergo poterit iste suum magisterium adimplere per alium. Secundo, si onus disciplinę, vel picturæ fuit impositum hæredi vel legatario, non poterit adimplere per alium, vt in prædi. l. vna. §. si vero talis. Tertio per magistrum stat, quo minus personaliter deseruiat, ergo salarium petere non poterit. ff. loca. qui operas. & l. sed addas. §. vltimo. & de var. & extraor. cogni. l. j. §. diuus. Quarto cum episcopus visitat personaliter procuratur, alias non. de censi. procurationes. post princip. & patet. 3. eodem lib. de offi. ordi. si episcopus. Quinto, cum pactum magistri fuerit personale, non egreditur personā. de transac. veniens. de præben. nisi. in fi. ff. de pact. quod in duobus. §. personale. Item multa exempla possent adduci de his, quæ per alios impleri non possunt, quæ notaui in regula, potest quis. eod. ti. Sexto, contra magistrū etiam facit regula, mutare. eo. titu. cum concord. Septi-
6 mo constat, quod prælatus non est dandus † inuitis. lxi. distin. quid proderit. 3. de elect. c. j. Ergo nec magister, qui præest. 3. de sen en. excom. cum volunrate. facit. 3. e. lib. ne cleri. vel. mona. c. ij. & quod dixi post Hostien. & Vincen. de magistris. c. pen. in glo. hoc casu. ¶Soluebat
7 Bartho. quod satis placet in terminis † quæstionis, se nō credere, quod posset salarium petere, si vellet per alium docere. per præ. §. si vero talis. in l. vna. C. de cadu. tol. facit. ff. de leg. iij. fideicommissa. in fi. 3. de offi. delega. c. fi. & dicit idem in illo, qui promisit librum scribere, & in potestate, qui promisit ciuitatem regere. dicit tamē Hostien. dixisse secus in illo, qui promisisset domum facere. Guil. in Specu. de sala. in. fi. dicit, Odoffre. concordasse. Bartho. refert tamen Pileum distinxisse, an iustam causam habeat, & tūc recedere & substituere potest, an non habeat. & tunc non potest. inducit. ff. ad l. Iul. repe. l. fi. ff. si quis cau. l. quoties. dicit tamen Guil. quod leges, quas allegat, loquuntur in necessariis obligationibus, in quibus non mirum, si ex iusta cā substituit, secus in voluntariis, alle. C. de actio. & obliga. l. sicut. in quibus sola impossibilitas non difficultas obligationem immutat. ff. de verbo. obligatio. continuus. §. cum ita. facit. 3. eod. lib. de offi. dele. ab arbi. quod ibi no. Parum placent hęc verba Gul. quæstionem etiam Pilei non inuenio in do
8 ctore. † Verum de vasallo bene extat ipsius quæstio. 84. in qua illud tenet, non tamen allegat leges illas, quas dicit Gul. sed allegabat. C. de decur. l. nullus. libro. x. & ff. de solu. inter artifices. subdebat, quod si seruitium vasalli consistebat in solutione pecuniæ, quolibet soluente liberabitur. ff. de statulibe. l. Stichum. §. fi. Cynus in prædi.
9 l. vna. §. ne autem. recitat † opinionem dicentium, quod si consuetudo est loci, quod subrogare possit, tunc scholares illo modo secum contraxisse videntur. Idem, si esset specialis consuetudo illius doctoris, quam scholares sciebant. ff. de vsu & ha. l. plenum. §. equitij. vt in doctoribus medicis abolim, & nunc etiam maxime in magistro Alberto sępe ipsorum scholares apud nos experiunt. Si vero non erat consuetudo loci, vel personæ doctoris, tunc aut vult recedere & substituere propter pecuniarium lucrum alibi captandum: & tunc non potest, cum videatur promisisse legere secundum suam industriam, vt ibi, & in prædi. l. inter artifices. cum sit impossibile vnius industriam esse industriam alterius. in Auth. de fide instru. §. j. ff. de condi. inde. si non sortem. §. libertus. Aut recedere vult ad officium publicū exercendū, vel ad seruitiū ecclesiæ: & tunc potest. C. de epi. & cleri. l. quisquis. & l. ad similitudinē. leges tamen illæ meo videre parū faciunt, q̄ loquuntur in illo, qui mutat statum personæ. refert ibi Petrū dixisse. §. illū, ne aūt. & ver. si vero non facere ad casum, cū loquatur de discēte, non de docēte. ibi dicit tex. liberalibus studiis imbui ꝙ certū est per aliū fieri non posse, vt post Gof. dixi in glo. quā in q̄nis princ. allegaui. Doctrina vero per aliū tradi pōt eo codē profectu studentiū: vnde dicebat eū recedere posse subrogando meliorē, vel æque idoneū. Verū est, ꝙ casus istorū ponitur non in doctore, qui ꝑ misit certis pro certo &c. vt ponit thema: sed in illo, qui obligatus vī inchoando & faciendo collectā in studio Bō. propter statuta studij iuristarum, quę doctores etiā seruare iurant, quæstio non esset dubia.

SVMMARIVM.

1 *Prior tempore non potior iure, & vbi id fallat.*
2 *Porri si fuerint seminati in vna parochia, & in alia plantati, vtri ecclesiæ ex his decimæ sint pendendæ, & numero 4. 5. 7. 9. 11. 14. & 15.*
3 *Originis ius esse perpetuum.*
6 *Tempus perfectionis inspici, etiam in iudiciis.*
8 *Fructuario pertinet quicquid in fundo nascitur, vel ex eo percipitur.*
10 *Decima inter duas ecclesias an & quo casu diuidenda, & idem in dicium de canonica, & nu. 16.*
12 *Ecclesia an construi possit sine dote.*
13 *Decima an possint a consuetudine remitti, sicut a principe, & quo iure illæ fuerint introductæ.*

REGVLA LIIII.

1 Qui prior. Ponit exemplū † in creditoribus, quibus res sunt obligatæ, vt potior sit, qui prior est tpe. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. & l. creditor. & C. e. l. fundū. hoc vbi primo de prioritate apparet, si non apparet prioritas, & eorū als ē par cā. Aut simul vtrūq; facta fuit oblo, & vterq; admittitur pro dimidia. aut separatim, nec apparet cui primo, tunc ꝯ extraneū possessorē potior erit conditio possessoris. ff. de pig. si fundū. §. si duo. vbi aūt apparet prioritas, locus est rīæ per prima iura, q̄ tū multas habent instantias. Primo in mutuante in refectionē, in Auct. de æqua. do. §. hi oēs. col. vii. ff. qui po. in pi. ha. l. interdū. Secundo in negante se possidere, qui postea conuictus ꝑtendit hypothecā. C. qui po. in pi. ha. auct. itē. possessor. Tertio in eo, de cuius pecunia res emitur, & sibi obligatur expresse. C. e. ti. licet. Quarto in muliere, q̄ ꝑfertur prioribus habētibus tacitā. e. ti. l. assiduis. Quinto in illo, de cuius pecunia militia emit. C. de pig. l. fi. & aui. quod obtinet. Sexto, in habēte hypothecā ex instro priuato, manu triū testiū signato, si agit aduersus eū, qui non habet simile instrm, vel publicū. C. qui po. l. scripturas. Septimo in fisco agente ex cā primipili. C. e. ex cau. pig. l. satis. Octauo in agente funeralia. ff. de relig. & sum. fu. l. si quis. §. si colonus. & l. impēsam. & ibi no. Nono, si vendens pignus ꝑtoriū hēt similē cām cū posteriore, non ꝑfertur, sed ambo concurrunt. ff. qui po. in pi. ha. l. is. cui. §. prior. ¶Prima gl. dicit, vnde sumpta: & ponit exēpla: & obiicit ad vltimū exēplū. & soluit. Secūdo, dicit rām procedere in his, q̄ pendent a voluntate duorū: non in legib. vel testamētis, signat ꝑriū & remittit. hīc procedit, cū par est ius vtriusq;. ¶In gl. j. ibi [*quoties vtrinque*] Sequitur cā lucri non vertitur. is ꝑferendus, cuius in lucro cā ipsum ꝑcedit. & ibi [*non est nouum*] vt priores leges ad posteriores trahantur. & ibi [*si mihi*] in legaris nouissimæ scripturę valēt. ¶In gl. j. ibi [*prius ordinatus*] 3. de ma. & obe. c. j. vbi de hoc. Dy. alle. ff. de albo scrib. l. j. ij. & iii. C. de consu. l. i. lib. xii. & ibi [*impetrauit*] in pari forma, & de hoc plene. 3. e. lib. de conce. pb. si foli. in vlt. gl. & ibi [*non est nouum*] & 3. e. li. de const. c. j. vbi et de hoc. & ibi [*vltima voluntas*] 3. de cele. mis. cū Marthæ. in fine. sed longe plenius hic per Dy. qui distinguit. Aut oēs creditores ꝑtendūt priuilegium reale, aut personale, aut qui dā personale, quidā reale, aut qdam personale, alij nullū, aut oēs nullum, quæ membra ēt subdistinguendo ꝓsequitur, in quibus mēbris ēt incidit, quod dixi in tex.

QVAESTIO.

Hæc rīa inducebat ad q̄nē, quā dispu. de seminatis porros, q̄ sic ꝓponebat. Seminaui porros i parochia S. Aud. quos auulli, & plātaui in paro. S. Io. q̄rit, cui ecclesiæ de

his

his decimæ debeantur? In allegationibus procedā hoc ordine: quia primo probabo quod ecclesiæ sancti Andreę. Secundo, quod ecclesiæ sancti Ioan. Tertio, quod vtrique, aut cuique integra, aut diuidēda. Quarto, quod neutri, quamlibet vero partem probando. Primo per ius diuinum. Secundo per positiuum canonicum. l. & ciuile. Tertio per æquitatem. Quarto per opinionem, vel glo. Quinto inducam vnam regulam, deinde dabitur solutio, & contrarijs respondebitur. Primo, quod ecclesiæ sancti Andreæ vbi seminati fuerunt, & nati, debetur de his decima, inducitur auctoritas Deutero. xiiij. ibi. decimam partem separabis de omnibus, quæ nascūtur in terris. Item ij. Paralipo. xxxi. omnium quæ gignit humos, decimā obtulerunt: ex herbis nascuntur in terra, & gignit humus: patet generationis vel natiuitatis locum inspiciendum, & illi decimā soluendā: ergo &c. Secundo iur. vtroque sic probatur: quicquid sit, illę porrinæ, aut includuntur sub appellatione fructuū, aut frugum, vel prouētuū vel pascuorum, vel lucri: vel acquisiti. sed his omnibus verbis vtuntur iura præcipientia de his decimā solui. xvi. q. i. reuer. & c. decimæ. & q. vii. c. 3. & iiii. & v. & simile de decimi. c. j. & c. cum homines, peruenit. com missum. nuncios pastoralis, & alia plura. Plus videmus esse in tractatu hortorū, de quorū fructibus expresse loquitur canon. xvi. q. vii. quicunque. decre. eo. titu. non est. vltra hoc, quod iur. seminis ipsa decima debeatur. expresse probat decre. ex parte ij. eo. tit. vbi patet, quod si diuersa semina ponantur in eodem agro, de cuiusque seminis fructibus debetur decima: habet enim se prædiū sancti Ant. ad porros, vt originariū, prædium sancti Ioannis vt educator. Prima ergo causa naturalis, & sic perpetua. v. distin. §. j. insti. de iure natura. §. sed na-

3 turalia. præponenda est ergo † educatiuæ, quæ temporalis est. & immobilis, quod vero ipsum ius originis sit perpetuū, patet. 3. eod. lib. de tempo. ordi. cū nullus, ad id. ff. de senat. l. pen. quæritur ergo de origine. xxiiii. distin. quā do. 3 i. distin. aphros. ff. de ædi. edict. quod si nolit. §. qui mancipia. habent Legistæ textus expressos præponentes originariā causam. ff. ad munici. assumptio. in prin. & l. libertus. §. præscriptio. in fi. & ibi, cum simul vtrobique deferentur, potior est originalis causa. & l. qui ex vico ortus est. de decur. l. j. de mune. & ho. at qui originē. j. respon. secundū vnā lecturā. & C. de munici. & orig. l. originē propria neminē posse voluntate sua eximi, manifestū est. Ad idem de tempo. ordi. c. i. vbi solam vltramontani originem inspicimus. probat hoc idem. l. dicens, natum ex seruis vrbanis, si mittatur ad villam nutriendum, vrbanum non rusticum censeri. ff. de leg. iij. l. seruis vrbanis. §. cum qui. & ff. de ver. sig. l. vrbana. j. & l. is, qui natus. Si ergo vrbana mancipia cognoscuntur a rusticis genere, non loco educationis, sic in proposito prædium generans non educans dicemus in decimarum solutione ponderari debere. Probatur hoc etiam

4 † per iura, quæ docent. principium spectandum, cuiusque enim rei & contractus initiū spectandum, & causa. ff. manda. si procurator. in prin. ad Macedo. si tamen, alias. si autem, & super his veniant iura. de hoc nota. de electio. dudum. j. de cen. c. iii. j. qō. i. principatus. Sed optime videtur facere decre. literis, de rescrip. vt factum per prædecessorē inchoatū, per successorem completum, prædecessori attribuitur, non successori: sic & hic dicendū est, quod & c. Itē, is debet esse in re potior qui plus iuris in ea habet, C. qui bon. ce. pos. l. fi. de donatio. l. sancimus. §. ne autem. at illi plus tenetur, a quo plus recipit. de testa. cū in officijs. & quod notaui. de iure patro. c. j. super i. glo. Sed plus est aliquid de nouo facere, quam creatum promouere. de conse. distinctio. ij. tenera. Pro & contra. de iud. iudæi. & c. consuluit. pro eo. C. de rei vxo. actio. l. vna. circa princip. Patet ergo porros decimādos ecclesiæ sancti Andreæ, cuius prædium plus contulit. ¶ Item, porrinæ auulsæ de primo prædio trāsierūt cum suo onere, xvi. quæstio. j. si quis laicus. de pigno. ex literis. ff. de contrahen. emptio. alienatio. Plus, textus expresse dicit, fructus decimandos alienari non posse, nisi cum onere decimarum. eod. titu. cum non sit. & si dicatur, melioratæ sunt, hoc placet ecclesiæ. & facit, quod no. de conse. distin. ij. solent. ff. de an. lega. l. cum, qui. per quos textus, rationes & argumenta concluditur, ecclesiæ sancti Andreæ de his porris decimam persoluendā. Tertio, æquitas hæc suadet: quia ex contrario sequeretur, quod dominus prædij posset ecclesiam parochialem decima ipsius prædij fraudare semper in seminando olera, & alibi plantando. Quarto, glo. Innocen. quā posuit eo. titu. cōmissum. fouet hanc partem, cum ibi dicat hæc herba, pratiua auulsa transeat cum suo onere in bestiam auellentem, vel dominum ipsius bestiæ. & ibi videas. Quinto, regula ista prioritatis temporis iuuat hanc partem, de regulis iuris. quot. & hoc videre potes in glossa. argumenta per concordantias & exempla.

5 ¶ Quod debeantur † ecclesiæ sancti Ioannis, in cuius parochia fuere plantati, inducitur auctoritas Apostoli. j. ad Corin. iiii. Ego plantaui, & Deus incrementum dedit. xix. distinctio. secundum. & eadem epistola. ix. c. quis plantat vineam, & de fructu eius non edit. & habentur xiii. quæst. j. §. ij. & 38. qō. j. iam nunc. in fi. Ponderanda est ergo plantatio plus, quam primæua origo: est enim certum, quid plantari non posse, nisi prius sit ortum. Secundo, iur. sic probatur: habet se parochia, sancti Ioā. ad porros, vt parochia domicilij ad larē ibi constituentem & morantem, ex quo ergo ad ista fuit translatus, nil cōmune habet cum prima. ad hoc. xxi. qō. ij. si quis iam translatus. xvi. quæst. j. ne pro cuiuslibet. xviii. qō. j. c. vno. de consti. translato. xiii. q. i. §. quia ergo. ff. ad munici. l. fi. §. iii. C. de incol. l. fi. de epis. & cleri. si quis ita larem fouere ac degere & c. de vsur. quamquam. & ibi testator habitat, per quod patet quo ad istos porros sic translatos primam parochiam nullum ius habere. Hoc idem probet in perseuerantia, cuius contrarium commendatur. vii. q. j. suggestum. de poen. distinctio. iii. incassum. Si enim fuissent ex prima parochia, ibi mānsissent, sed quia non manserunt, dicuntur ex illa non fuisse. j. Io. ii. de poen. distinctio. iiii. si ex bono. quia nec dicitur venisse, qui non stetit: nec natus, qui statim desijt. nec versum, quod non durat versum: nec diuertisse, qui statim redijt; & his similia. de iud. c. j. ff. de in rem verso. si pro parte. §. versum. de ver. sig. nam & ego. de poen. dist. j. diuortium. per quæ & similia concluditur, quod est dictum. Probatur & aliter: Deus non nouit opus imperfectum. de bap. maiores. ver. sed adhuc. licet autem principium sit potentissima pars cuiusque rei, vt ff. de origi. iu. l. j. perfectū tamen consistit ex omnibus suis partibus vt ibi, tempus ergo perfectionis spectando, quod fuit in parochia sancti Ioan. dicam illi decimas deberi. verbum enim fructuū, vel frugū, vel his similiū, habet denotare rem perfectā, ad quod optime faciat de poen. distinct. ij. dū sanctā. ibi, plenū frumentū. sicut & verbū, statuto. de poen. distinctio. j. §. autē. de verbo. signifi. in his. ff. quod cuiusque. iur. l. j. & faciat. 32. qoest. ij. quod non forma-

6 tū. de homi. si aliquis. & quod ibi no. sicut † libro legato, intelligitur legatus liber scriptura perfectus. ff. de leg. iii. l. librorū. §. quod ergo. & verbo operis intelligitur corpus perfectū. de verbo. sig. l. v. §. i. & soluendo dicitur, qui potest soluere solidū. eo. tit. soluendo. & ædificiū perfectū, quod potest esse vsui. eo. titu. l. ædificia. §. perfecisset nā etiam in iudiciis tempus perfectionis inspicimus. j. sententiæ. de re iudi. abbbate, lib. c. ff. de rei vend. si nauē.

7 ff. depo. l. j. §. non tantū. Itē non ei, qui prius egit, vel † cōtestatus est litē, sed ei, qui prius ad sententiā peruenit, adiudicatur seruus ex nox. ff. de noxa. si quis a multis. Idē in actione de peculio. ff. de pecul. si non adhuc. in fi. per quæ concluditur, quod pro parte sancti Io. inspici debet status perfectionis porrorū: qui in eius parochia, & ex eius humo pueruit, origine nō inspecta, sicut nec inspicitur q. fi. tiunt le. tanta. inst. de nup. §. fin. cum si. Item, quo iure

petantur

petantur decimæ,dubitatur.& no.xvi.quæst.prima.mo
deramine.& de deci. tua enion. sed tollamus duriorem
opinionem,& fingamus decimas vendicari posse,& ec
clesiam etiam ante separationem esse ipsarum domi-
nam: nihilominus exquo porrinæ istæ translatæ sunt
& radicatæ in parochia. S. Ioan. illi parochiæ deci-
ma debetur. Quod sic probo. Fingamus, quod istę por
rinæ fuerunt euulsæ de proprio prædio Sancti Anto. ex
quo tamen radicatæ essent in alio prædio, vel coaluis-
sent, perdidisset ipsa ecclesia dominium ipsarum,& ap
plicatum esset domino posterioris prædij.Insti.de rerū
di.§.si Titius.ff.de rei ven.l.v.§.de arbore.vbi de hoc. &
ff.de acqui. rerum do.l.adeo.§.fi.& l.si ex meis. §. arbor.
Nec ob.quod nō.xii.q.secunda.apostolicos:quia glo. il-
la non probatur iure.& dato,quod vera esset,non habet
locum in his,quæ ponuntur in prædio euellenda, vt in
casu nostro, sicut ergo dominium acquisitum esset
prædio vel domino prædij secundi : ita & ius decimæ
esset acquisitum ecclesiæ, in cuius parochia situm esset
prædium. Nec dicas,quod ecclesia S. Ant. non vult de-
cimas de porris stantibus:sed cum fuerint eradicati,nā
vt patet in prædi.§.arbor. post eradicationem prior do-
minus ius sibi non vendicat, sic ergo, arguendo de di-
uersis dominis prædiorum duorum ad eundem domi-
num vtriusque. quod licet.viii.q.j.in scripturis.de pœ.di
stin.iij.adhuc instant.supra e.lib.de præben. cum de be
neficio.ff.si cer.peta.l.singularia.dicam ipsi domino re-
spectu secundi prædij tantum : & non primi dominiū
porrorum competere.quod patet:quia vendito primo
prædio & tradito, desineret esse dominus porrorum.
ff.de rei ven.fructus pendentes.& sic dicam de porris se
cundæ ecclesiæ dandam decimam,& non primæ. Nec
mirum : cum & vnio carnis, quam habet vxor ad vi-
rum, facit illam censeri iurę vltimi viri etiam iam mor
tui, vt patet. supra eodem lib.de sepul.is, qui. in fi. cum
suis concor. Item non mirum, si hoc habet realis per
radicem, vel coalitionem: nam video, quod sola libe-
ralis annexio præponit secundum expectantem pri-
mo, quod probat decreta.quia sępe. de præbend. Ex ver
bali enim annexione prębendæ ad dignitatem secun-
dus canonicus expectans dignitatem & pręberdam
in consecutione præbendæ præfertur: multo magis pri
mo, vel saltem pariter ex radicali connexione secunda
ecclesia præferenda est primæ. & facit etiam de præbē.
super eo.lib. eodem. quod autem plus sit facto, quam
verbo amittere, probat de pœnis.degradatio.lib.eodem.
& quod ibi no.in fi.vel saltem par.de appellati. dilecti.
vbi de hoc.ff.de leg.de quibus. ad finem. ex quibus pro
hac parte concluditur ecclesiæ sancti Io. decimā hanc
8 deberi, nec curandum, an † ibi nati sint aliter percepti,
ad hoc.ff.de vsufruc.l.arbores.§.j.vbi dicit. Quicquid in
fundo nascitur, vel quicquid inde percipitur, ad fructua
9 rium pertinet. Tertio, æquitas, quæ supra pro prima † ec
clesia inducta est, conuertitur pro secunda pari modo.
Item fingamus porrinas illas emptas per plantantem,
non fieret inde in solutione decimæ illius sumptus de-
ductio, de decimis.tua.& c.cum Ioannes. Item, si istę ec
clesiæ essent in diuersis diœcesibus. nonne absurdum
esset, quod prima perciperet decimas in parochia se-
cundæ. eodem titu. cum sint homines.ad fin. Item, per
id sequi videretur, quod de toto vino mundi, vel saltem
de vitibus illius soli ecclesię, in cuius parochia erat lam
brusca, quam plantauit Noe, Gene.xiiii.& 51. distinct.
sexto die.deberetur decima, si sola prima origo. & non
plantatio inspicienda esset. Quarto, glossa pro hac par.
Vincen.V.& Phil.faciunt, de quibus infra dicam. quod
no.Innocen.de stagno, vel reclusorio piscium, vel fera-
rum. eodem tit.non est, vbi videtur velle, quod si pisces
clauduntur in stagno vel in aliquo reclusorio, licet de
alio flumine vel loco hæc sumpta fuerint, illi tamen
ecclesię debeatur decima, vbi viuunt illius parochiæ
aquę, vel terrę remedio. faciat etiam quod no.de rescri-
ptis statutum. §. cum vero. in glo. olim dicebamus.
Quinto, pro hac parte faciat regula. ff de regulis iuris.
in pari.& eodem libro.& titulo.in pari. & ibi concord.
& exempla ad hanc partem. ¶ Quod vero vtrique de-
beatur, inducitur auctoritas Pauli. primo ad Corinth.
iii.ibi, qui plantat, & qui rigat, vnum sunt: sumus enim
coadiutores, vnusquisque propriam mercedem acci-
piet. conueniunt ergo hę ecclesiæ, & dicit prima se-
cundę : tu ex planta, & ego ex semine vnum fuimus
operatione : videlicet eiusdem fructus, & fuimus co-
adiutores Dei, cuius manus & potentia in his principa
liter est operata. Accipiamus ergo mercedem nostram
ad quod facit eodem titulo.cum non sit. in principio.
10 Quod autem † simul habeant vnam decimam diuiden
dam, probatur.xii.quęstio.quarta.c.primo. cum suis cō
cordan. de testamen. relatum. ij. ad finem. de sepultu.
cum quis.secundo respon.vt sicut ibi diuiditur canoni-
ca : quia vtraque ecclesia operata est id, propter quod
debetur : sic diuidatur hęc prædialis decima, cum præ-
dium vtriusque parochię operatum sit ad perfectio-
nem huius fructus. Sicut enim si simul in duobus præ-
dijs haberet arbor communiter radices, diceretur com
munis.vt in prædi.§.instit.de re. diui.§.si Titius.ff.de ac-
quiren. rerum domin. adeo. §. fina. in fine.sic videtur,
cū diuersis tpibus in vtraque parochia fuerit radicata,
quod vtrique debeatur decima. Ad idem institu.eodem
titulo. §. si duorum. & faciat pro hac parte essentialis
æquitas: & quod dixi, secundum Goffre. Phil. & Inno-
cen.de sepultu.de his. scilicet, quod si quis audit diuina
in vna capella, & in baptismali ecclesia percipit sacra-
menta, inter illas duas diuiditur canonica. & quod no.
de maiori. & obedien. omnes. & de personalibus deci-
mis. & illud idem Innocenti. de decimis. nouum. &
quod no. Ioan. xiii.quæstio.prima.§.secundo. & Ber. de
decimis.ad apostolicę.de gregę, qui pascitur in duabus
parochijs.& quod nota. Hostien.de stag. piscium, & de
lignis portatis ad portum, vbi carius venduntur.eodem
titu.non est.vbi tenet decimam esse partim prędialem,
partim personalem.sic ergo ista potest esse partim præ-
dialis vnius ecclesiæ, & partim alterius. Quod autem
11 vtraque ecclesia habeat integram, probatur. Si † aliquis
primo habeat vsum rei, & alius secundo vsumfru.pri
mus primo detrahit vsum, & secundus quod residuū
est in fructu rei.ff.de vsufru. si alij vsus.primo respon so.
de vsu & habi.per seruum.in fi. & l. sequenti. in fine.sic
porrinas primo detinet prima ecclesia, residuum deti-
net secunda ad instar hęreditatis, de qua filius primo
detrahit debitam iure naturę. hęres de residuo Trebel-
lianicam, vel Falcidiam. sic & debita ex fideicommi.pri
mo detrahitur, & de residuo Falci. C.ad leg. Falcid. irri-
tum. de testamen. Raynaldus. & c. Raynutius. vbi satis
de hoc. Ad idem faciat de hære.eo.titu. officij.& c.requi
sisti. Aequiparando igitur debitum iur. naturę ad pro
positum ratione naturalis originis, dicemus illā prius
detrahendam : reliquam vero de residuo. Item certum
est, quod fructus non debentur ratione seminis, sed cor
poris, ex quo percipiuntur.ff.de vsuris. qui sic fundū. in
princip.idē de planta.C.de rei vendi. si quis.de rerū diu.
§.qua ratione.& de decimis.non est, dicemus ex prędijs
fructus, ex fructibus decimas simpliciter ex corporum
iur.deberi: & sic vtrique ecclesię. ad quod bene faciant.
l.ff.ad municipa. falsum.§. ij. & l ordine.in fine.& l.in
cola.& l.de iure.§ secundo.C.de muni.& orig.l.prima.
& optime vltima.in fine. Pręterea illud, quod est patri-
moniale, munus agnoscatur, vbicunque est patrimo-
nium.C.de mul.& in quo lo.l.eam. Pręterea, fingamus
ista duo prędia duos parentes porrorum : sicut ergo fi-
lius vtrunque parentem integraliter alere cogitur. ff. de
libe.agno. si quis ali.circa princip. sic & de his porris di
co, quo ad ecclesiam. Tertio, ęquitas facit ꝓ hac parte.
Quid enim, si porrinę non fuissent plantatę. Item
in se sunt fructus, & ad vsum, & ad pretium per-

ciplendum, & pro secũda facit, quòd si porrinę fuissent
emptæ &c. vt supra dixi. Quarto opinio Iaco. pro his
facit. de qua dicam infra. Quinto, facit regula, secundũ
naturam. ff. de reg. iuris, & hoc eod. tit. qui sentit onus.
cum suis concordan. ¶ Contrarium, quod neutri. s. de-
beantur. sic probatur. dicitur Numer. xviii. decimarum
12 † oblatione contenti, nil amplius possidentes. & Mal.
iii. vt cibus sit in domo domini. & xvj. q. j. reuertimini.
& quæstione vii. c. j. sed iure positiuo ecclesia non con-
struuntur sine dote, ergo cum clerici non sint contenti,
nec illis indigeant, ergo nec illis debentur. Quod vero
sine dote ecclesia non sit construenda, patet, de consec.
distinct. j. nemo. de con. eccle. vel alta. cum sicut. vbi de
hoc in Auct. vt nullus ædific. ora. do. §. i. coll. vii. ex quo
ponimus eam dotatam, ipsius ergo rector & clerici vi-
uant de fructibus ipsius dotis, & decimas nõ quærant.
faciat ad hoc illarum partium consuetudo, in quibus
decimæ non soluuntur: quæ videtur de iure naturali.
supra de parochijs. capitu. fina. de decimis. commis-
sum. ibi soluebant. & capitu. in aliquibus. in fine. Potest
13 enim † consuetudo, quod princeps. s. l. condere, interpre-
pretari & abrogare, & dixi de hoc de consue. c. fina. Sed
Papa certis personis decimas remittit. vt patet de deci-
mis. ex parte j. quod intellige, vt no. xvj. q. j. §. si ergo. & de
decimis a nobis. ergo & hoc potest consuetudo. nec de-
bemus præsumere Deum velle tantam multitudinem
non soluentium decimas perire. de bap. maiores. versi.
absit. Item pro maiori parte theologi, præcipue mendi-
cantes, hoc tenent, & prædicant. vt notaui de decimis.
c. j. lib. eod. Et respondent ad auctoritatem veteris testa-
menti. præceptum de soluendo esse morale, sed de quo-
ta soluenda, dicunt esse ceremoniale, vel iudiciale, sed
communiter dicũt esse iudiciale, cum ceremonialia ve-
teris legis temporis nouæ non debent ad literam ser-
uari, iudicialia vero sic, licet non obligent ex præcepto.
Ad auctoritates noui testamenti, Matth. xxiii. & Lucæ. xi.
& xviii respondent quod in eis dicitur, vhe qui decima-
tis &c. ibi, hoc oportuit fieri, scilicet in veteri lege. Illa
vero verba, decimas do omnium, quæ possideo, nõ fue-
runt præceptum Christi vel euangelistæ, sed quædam
ostentatiua narratio Pharisæi. Potest autem præceptũ
de decima aliquid figurare. Cum enim denarius nume-
rus quodammodo sit perfectus, ad quod de consecra-
tione distinctio. quinta. ieiunium. cum sit primus limes
numerorum: illo enim finito reinchoamus ab illo.
Quod per se patet, habet idem designare quandam per-
fectionem, quam illi tunc decimas soluentes habituri
erant per aduentum Christi. Innocentius vero per mul-
tas auctoritates probat super rubrica de decimis, alias
est glossa in vltimo. c. de parochijs. contrarium, & re-
præhendit hos nouos doctores attentantes docere con-
traria doctrinæ. iiii. principalium doctorum ecclesiæ.
Ad decre. vero allegatas responde, vt notaui in eis. Nos
14 vero iuristæ tenemus decimas ei integras deberi † sed sal-
tem propter concursum dicemus neutri deberi, vt sic
inuicem se impediant, ar. ff. de vsufruct. quoties. quibus
mod. vsusfruct. amit. l. ii. in fi. de leg. j. huius. §. fi. & plura
exempla de hoc habentur. ff. de rebus dub. l. si fuerit. j. re-
spon. & faciat, quod no. de electioni. c. penul. §. eodem
libro. pro hac parte facit regula, quæ in obscuritate iu-
rium reum absoluit. eod. titu. cum sint partium. & ff. eo-
dem fauorabiliores. Posset etiam allegari, quod locus est
gratificationi. ff. de leg ii. si quis seruum. §. si inter duos.
de condi. inde. l. platic. ff. loca. in naue. ad sillic. si quis in-
geam. §. si cum omnes. de rescrip. c. pen. de elect. c. pe. lib.
eo. ¶ Solutio huius quæstionis colligi potest ex notatis,
per Vincen. Na. Phil. & Iaco. de decimis. cum non sit.
vbi Vincen. ex verbo, incrementum, ibi in principio ca-
pitu. arguit secundæ ecclesiæ decimam deberi, & illud
ibi tenent assentiue ipse Vincen. & Phil. Iacobus vero te-
net vtrique deberi, & ex verbis suis videtur sentire vtri-
que deberi integram ipsorum: gloss. ibi posui. & per præ-

dicta patet, Vincen. arguendo etiam alios asserendo cõ-
cordes, quod secundæ debeantur, quod puto verum. Sed
est sciendum, quod ex porris plantatis duplex fructus
habetur, alter est in semine producto per porrum, &
de hoc fructu non proponitur quæstio, quasi non du-
bia, cum illud semen non solum nutriatur: immo
etiam nascatur ex humo huius prædij, vbi fuerunt se-
cundo plantati, & sic fructus omnino alteratus. & sic
idem de eo, quod de grano, vel alio fructu. §. c. ex parte.
ij. & c. tua. & c. pastoralis. Sed proponitur quæstio de ip-
sa substantia porrorum, quam sumimus in fructu ad
olus, quod est optimum in Augusto cum carnibus por-
cinis, vel ad ipsum crudum comedendum, quod mul-
15 tis placet, vel his similibus. Puto autem † sequendo præ-
dictos de his integram decimam secundæ ecclesiæ de-
beri, vbi fuerunt plantati per ea, quæ dicta sunt supra in
parte secunda. præcipue in ver. idem quo iur. nam & si
illæ porrinæ fuissent furtiuæ, tamen parochialis eccle-
sia, quæ in prædialibus prosequitur, quod suum est, exi-
geret decimam. & quod plus est, etiam ab inuasore præ-
dij, vt no. eo. titu. ex transmissa. in fine primæ glossæ. &
xvi. quæstio. prima. decimas. dico, quod prima ecclesia
ab ipso domino porrinarum, & prioris fundi exigit de-
cimam ad æstimationem ipsarum porrinarum. æsti-
matio autem debebitur, quasi quo ad primum prædiũ
& ipsius dominium per radicationem secundi sint cõ-
sumptæ, pro consumptis autem bene soluitur æstima-
tio. xvj. quæstio. septima. quicunque. de transactionibus.
veniens. & no. de rerum permu. c. fina. de rebus eccle.
non alienan. vt super. & per hoc, quod dico decimam
ad æstimationem porrinarum deberi primæ ecclesiæ,
soluta sunt quasi omnia iura inducta in prima parte.
Ad id autem, quod ibi allegabatur de causa originaria,
quæ præfertur etiam in eadem re educatiue vel nutriti-
ue, & quod mancipia distinguuntur genere non loco
enutritionis, facile respondetur: locus. n. vbi larem ha-
bet, & nutritur homo liber, vel seruus, non irradicat si-
bi ipsum hominem, sicut humus porrorum, qui illum
sibi incorporat, radices protelat, humorem infundit, &
qualitatem mutat. lvj. distinctio. nasci. cibus etiam &
13 potus non irradicat sibi hominem, sed irradicatur ab
homine, per quod etiam ipsius cibi & potus mutatur
substantia, & sic facit contra. Et sic etiam respondetur
ad argumentum dominæ Milantiæ coniugis dilectæ:
arguebat enim pro me super hac quæstione consulta
ad instar principis. In Auctën. vt iudi. sine quoquo suf-
fragio. §. hæc omnia apud nos cogi. colla. ij. potiorem
esse causam prioris. dicebat enim absurdum, quod si fi-
lium suum alia mulier lactat, & nutrit, illius nutricis
causa potior dicatur in filio. Responde, filius ille non ir-
radicatur, nec coaluit corpori nutricis, sicut porrus hu-
mo. vñ si nõ hoc operaret, qd filius ille corpus nutricis,
reingrederetur, ibi generatiua resumens principia, dice-
mus eũ filium secundæ, & non primæ. Ad decre. literis.
rñdetur, negari nõ posse, illũ clericum recipi auctorita-
te illius, qui perfecit: quia certum est, per prima moni-
torias nullum ius acquisitum, quod afficeret: sed hoc
solum excludit, ne ecclesia illa dicatur grauata per illũ,
quasi grauamen attribuendum sit inchoanti, prosequẽs
enim non potuit dici grauasse faciendo, ad quod tene-
batur ex quodam debito honestatis. Ad gl. Inn. dico ꝑ
concor. solutioni: quia illius herbæ pastæ licet transie-
rit cũ onere, debetur decima in æstimatione, non in re
consumpta. & sic etiam satis facit dec. pastoralis. & dec.
cũ non sit. Ad iura vero inducta pro ea parte, quod di-
16 uidatur † decima, facile respondetur, si enim diuiditur,
prædium ex cõi pecunia emptũ, quid miris? Idẽ de bo-
nis cõiter acquisitis. Idem in decima pastus pecorum, &
de decima personali. Idem in canonica, in his enim, &
similibus neuter potior, nec apparet ratio, quare plus
vni q̃ alteri, vel quare vtriq; ĩ terra integra debeatur. Eo-
dẽ modo rñde ad ea q̃ inducta sunt de concursu. In il-

lis

lis enim certum est,duobus non deberi,sed vni.nec apparet cui,& de hoc de iure patro.cum autem.de rescriptis.c.pen.lib.eodem. si dicatur, quod per prædicta deterior sit conditio coloni,quam si in primo prædio plãtasset,fateor,& sua voluntate subiit hoc munus,ad hoc præ.l.vlt.in fi.C.de muni.& orig.lib.x.& ad hoc.de offi. deleg.ab arbitris.lib.vj.& quod ibi no.& forte etiam era dicatis portinis, aliud ibi seminauit, vel plantauit, ex quo fructum percepit.Vel satis sit, quod hoc facere potuit, sicut & alias sufficit, quod hæreditas poterat esse damnosa.Institu.de aucto.tu.§.i.Hæc sic proposita,allegata,soluta,& responsa quisque studiosus, præcipue doctor,supplenda & corrigenda suscipiat.Me enim profiteor libentius discere,quam docere.

SVMMARIVM.

1 *Onus qui sentit,commodum etiam debet sentire,& econtra.*
2 *Contrariorum eadem disciplina,sed diuersa dispositio.*
3 *Priuilegio concesso abbati, seu conuentui, vt tempore interdicti possint familiares admittere ad diuina, an post dictum priuilegium receptos possint etiam admittere.& numero 5. distinct. numero 6.8.*
4 *Verba indefinita in donationibus, pactis, aut priuilegijs,an trahantur etiam in futurum,aut quomodo accipienda.*
7 *Tempus regulariter inspicitur in contractibus,& testamentis.*

REGVLA LX.

1 QVi sẽtit. [*Et econtra*]Vnus† ĩtellectus est, qui sentit commodũ, sentiat onus, & hunc glo.prosequitur,alius sensus est, qui non sentit onus, non sentiat commodum per hoc.12.distinct.præter hoc.ẽ. eodem lib.de elect.generali.§.illos.& inquantum affirmatio & negatio sint contraria, iste sensus plus conuenit literæ econtra,iuxta primum ponitur pro econuerso, nõ eñ est contrarium,sed idem,vel simile per cõuersum, hoc præmisi,vt apertius ingrediar verba Dyni, qui obiicit non procedere illud generale, quod hic colligitur, sci-
2 licet,quod contrariorum †sit eadem disciplina,imo generaliter dici debet contrarium, quia quod de vno contrariorum prædicatur affirmando,de reliquo prædicatur negando,quod est oppositum,vel quod idem est, si de vno disponitur affirmatio,de altero negatio. ff. de his,qui sui vel alie.iur. sunt.l.j. Institu. de tuto. & cura.§. qui accusare.& patet.32.distin.hospitiolum.in fi.vbi de hoc.& facit,quod dixi.ẽ.e.nemo.potest.super j.gl. Item dicimus, ad positionem vnius contrariorum, sequi remotionem alterius.ff.de ver.si.l.hæc verba.ille.& de institor.l.sed & pupillus.§.si institoria.Dicit Dy. quod vbi de quolibet cõtrariorum respondetur affirmando, vel de quolibet negando simpliciter, verum est eandem esse disciplinam contrariorum.Insti.de contrahen. emp. §.cum autem.C.de cad.tol.l.vna.§ pro secundo.de fur. l.si.§.sed cum in secunda.ff.de vul.& pu.& si contra tab. de leg.j.si ex toto.in prin.& de leg.iii.l.fin.tunc est enim eadem in genere & eadem in specie. & eadem quo ad numerum, cum sic eadem verborum conceptio vtrũq; contrariorum disponit. sed illo respectu : quia diuersa disponit,potest ratiõe affectus,vel effectus in plura particularia diuidi,& sic diuersa iudicari, sed nisi de altero est affirmatio & de altero negatio non est eadem, sed contraria dispositio.sed pro tanto dr̃ eadem disciplina, quia vno cognito,habetur cognitio alterius, vt in iuribus allegatis.ẽ.ver.vel quod idem.& ff.de præto. stipula. l.prima. §. stipulationum. bene ergo dicitur eadem disciplina vel doctrina : sed non bene tunc diceretur eadem dispositio.vide,quod scripsi de simonia. nemo.super vltima glo.¶ Prima glo.dicit.vnde sumpta.& ponit exempla in vtroque dicto. Secundo ponit quatuor casus,quibus fallit regula.¶ In prima glo.ibi[*secundum natu*-*ram*] est commoda cuiusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.& ibi[*id quod potest*]:sicut post perfectam venditionem emptori accedit commodum rei vẽditæ,sic & incommodum.& ibi[*cum dos filia*]post datam dotem a patre filia paciscendo meliorem conditionem patris facere potest,deteriorem non.& ibi[*licet*]per pactum diuisionis hæredum actio creditoris non mutatur, ipsi tamen ex stipulatu vel præscriptis verbis tenerentur ad pacta implenda.¶ In prima glo.ibi, j̃.eodem.idem.ẽ.eodem lib.de electio.cum non deceat. & ibi[*id quod*] post, nisi sicut post perfectam venditionem emptori commodum accedit rei venditæ, sic & incommodum.Item sicut diminuta parte hæredis scripti per contrata.diminuitur onus legatorum:sic ea aucta,augetur.ff.de vulg.& pupil.l.& contra tabulas.& de leg.iii.l.fin. & ibi[*ob lucrum*]vide,quod no.ff.de neg.gest. l.si negotia absentis.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem de familia mon.pri-
3 uilegiati†in hoc,quod tempore interdicti abbas & conuentus familiares suos possint admittere ad diuina: quod etiam familiares post priuilegium recepti possint admitti:vt sentiãt commodum qui sentiunt onus,per hanc regulam. Vltra id allegantur quatuor ad hanc partem : totidem ad contrariam. datur solutio distinguens, & contrarijs respondetur. Aegi. ergo Cremon. qui hanc quæstionem disputauit, allegabat ad hanc partem, quod priuilegium indeterminate loquebatur, non distinguendo futuros familiares a præsentibus, sic ergo indeterminate sumatur. lv. distinctio. si euangelica.secunda quæstio.v.consuluisti. 31. quæstio.j. quod si. cum concor.in his.de hoc.& de coniug.lep. quoniam. maxime:quia latissime interpretamur beneficia.de do. cum dilectus.in fine.& latius quam contractus : vt ibi, tamen in contractibus verbũ indefinitum respicit futura. Vnde grege obligato,veniunt etiam post nata in obligatione.ff.de pig.l.grege.C.quæ res pi.ob.pos.l.fin sic & pactum de non officiendo luminibus,etiam futura luminaria comprehendit.ff.de seru.vrba.præd.si seruitus. Idem in edicto.quod quisque iur.quod quia pœnale, fortius restringẽdum: & tamen trahitur ad futura.ff. quod quisque iur.l.iii.§. illud. Secundo, non potest dici hoc priuilegium personale, sed reale, quod concessum est monasterio,vel personis propter locum.facit.ff. de reb. du.l.cuilibet..& no.de testa.requisisti.& xli.q.iii.pontifices.vnde & familiares,qui nunc sunt,videntur esse,qui olim erant.vii.qõ.i.denique.ff.de iudi.proponebatur.& probatur optime.ff.de cen l forma.§.quamquam.Tertio, videtur casus dec. quia cura.de priuileg. facit quod no.eodem ti.cum capella.xvj q.j.frater. Item bene facit.ff.de lib.le.l.vlti.§.Caio.vbi si testator mihi legauit,quod debebam,quod post diem testamenti accedit debito,legatum intelligitur, facit ad idem. ff. de fundo instruct. & instru.l.si mancipia. vbi legato fundo cum mancipiis,cedunt legato mancipia, quæ post testamentum colendi fundi causa ibi testator induxit.Quarto, p hac parte multum facit absurditas insurgens ex cõtrario,secundum quod mortuis familiaribus existentibus tempore datæ extinctum esset priuilegium.contra id.ẽ. eo decet.cum concordan.& 15.quæst.ij.c.j.& ij. In contrarium facit euitatio infinitatis.quæ posset incidere sic
4 omnes admittendo.ad illam † autem vitandam intendunt iura.ẽ. eod. lib. de rescrip. cum in multis.vbi vide concordan.Secundo si vendo tibi fundum, exceptis lapidicinijs,intelligitur de tunc apparentibus,non post.ff. de contrahen.emp.l.in lege.& ibi no.in glo. si. infinitatem,vel innumerabilitatẽ vitandã, sic & hic, ad idẽ. ff. de au.& argen.legal.l.si ita.& l.medico suo. vbi si testator legat argentũ suũ vel vestem suã intelligitur de his,quę sua erant tempore testamenti, nõ de postea acquisitis.

ad idem. ff. de leg. iii. vxo. §. i. & l. cum quis. in fine. vbi in legato facto vxori de donatis, vel eius vsibus comparatis, non intelligitur de donatis vel comparatis post testamentum. Item si stipulor quicquid te dare vel facere oportet, non includitur, nisi quod ea die debetur. ff. de verborum oblig. cum stipulamur. & l. si a colono. & est si. ff. de dam. infecto. l. damni. §. fi. Tertio, sequeretur ex 5 contrario absurdum, quod daretur † priuilegium his, quæ in rerum natura non sunt, contra decreta. de eccl. ædi. ad audientiam. ij. & quæ ibi no. Quarto, id priuilegium est contra ius commune, & tendit ad destructionem censuræ ecclesiasticæ, ergo restringendum. de priui. vt priuilegium. ¶ So. aut noui familiares in locos pri 6 morum deficientium vel recedentium sunt assumpti post datam priuilegij, aut sunt adiuncti primis adhuc manentibus. Primo casu putat illos gaudere priuilegio cum videantur illi iidem, nec priuilegium sit simpliciter personale, vt prædixi, inducit. ff. de mino. l. minor autem. §. non solum. & l. sequen. vbi patet, quod priuilegium personæ cōcessum: si tamen potius propter rem datum sit ad successorem transit: sic & res, quæ succedit in locum alterius illius iur. & priuilegij censetur. supra vt lite penden. ecclesia sanctæ Mariæ. cum concord. ij. glo. Secundo casu subdistinguitur. aut adiunctio facta est ex iusta causa, aut ex nuda voluntate. primo casu, vt quia auctum est collegium monachorum, & auctæ sunt facultates, ita quod maior familia necessaria est: tunc admissi gaudebunt priuilegio, per inducta pro hac parte. facit de constituto. cum M. & quod scripsi, de censib. quanto. super ver. mensuram. sed secundo casu non gaudebunt, ne censura eneruetur, vt in fine dixi. & quia fictio & falsa causa reprobatur in talibus. supra tit. proximo. eo. l. c. vltimo. facit de priuilegiis. tuarum. & capitu. cum & plantare. §. de confratribus. ad hoc de decimis. suggestum. cum glossa prima. in fine. Ad iura, quæ videntur obstare ei, quod dictum est, priuilegium locum habere in his, qui rationabiliter sunt assumpti, respondetur, quod procedunt in testamentis 7 & contractibus, quorum tempus regulariter inspicitur, præcipue, vbi apponitur pronomen, meum, vel tuum, vel suum. & si qua videntur contraria, soluuntur in l. si ita. & l. fina. C. quæ res pigno. obliga. possunt. vide, quod scripsi de iureiurando. c. penul. Nec obstat l. si mancipia. de fundo instructo. quia prius dixerat fundum cum instrumento, adiiciens cum mancipiis, vt ibi no. nec l. ff. de pecu. l. ei quoque. non enim dicit, quod legato peculio debeatur futurum, sed quod legari potest futurum peculium. Vel aliud esset dicere peculium indeterminate, & aliud cum pronomine, suum, vel meum. 8 In hoc autem † priuilegio pronomen, suos, non impedit futuros: quia priuilegium erat reale, & propter eos datum, quibus conceditur. vt admittantur. Item, propter mentem verisimilem concedentis, per quam cum debeat esse perpetuum, oportet pronomen suos, contra propriam significationem, quæ se habet ad nunc, trahi ad tunc, vt coaptetur ei, cui annectitur, idest perpetuitati. hoc probatur. ff. loca. si vno. alias est. §. sub. l. ex conducto. ff. pro so. si adiiciatur. cum concor. vide, quod scripsi. s. eodem. priuilegium, super prima glo. quod satis facit ad quæstionem.

SVMMARIVM.

1 *Tacens videtur consentire.*

2 *Episcopo prohibente alienationem rerum ecclesiasticarum per clericos sine sua venia & consensu pœna indicta, si capitulum præmisso tractatu ipsi episcopo aliquid vendat sine alia licentia, an locus sit pœnæ & numero 4.6.8.9.11.12. & 15.*

3 *Locus a minore.*

5 *Licentia, verb. quomodo accipiendum.*

7 *Facto suo a iure improbato an possit quis contrauenire, & consilium mutare. & nu. 14.*

10 *Locutio generalis includit personam loquentem, & indefinitum verbum omnia comprehendit.*

13 *Contrahere cum aliquo sæpe quis prohibetur ratione officij.*

REGVLA XLIII.

1 QVi tacet, † Vt dicit Ioan. mona. ad hanc regulam facit. ff. eodem titu. semper qui non prohibet. & facit. s. de excessib. præla. ex literis. & ff. de ser. l. prima. ¶ Prima gl. ponit exempla. Secunda vij. effectus taciturnitatis. & remittit. ¶ In prima glo. ibi [*nonne*] ista decret. melius adaptatur ad exceptionem proximam: is. qui tacet. quæ loquitur de confessione & negatione. ista vero de consensu. & vide, quod ibi dixi in princip. ad hanc autem regulam bene competit exemplum decre. secundæ. supra eodem lib. de accusatio. vbi taciturnitas illius, contra quem inquiritur, inducit consensum. Dyn. etiam ponebat exemplum in patre, quo præsente filius creatur decurio. ff. ad municipa. l. quocunque. de decurio. l. honores. §. i. patet in fideiussore nominato per tutorem, qui patitur nomen suum in actis describi. ff. de fideiusso. l. quarta. §. fin. istos autem casus excipimus propter fauorem reipublicæ, & pupillorum a solutione, quæ datur in regula, is qui tacet. & ibi dixi super glo. & facit hæc regula ad quæstiones, quas posui super illa.

QVAESTIO.

2 Hic notandum, quod si tacens † consentit, fortius aliquid agens, quod sonet in consensum, & sic facit regula ad quæstionem hic disputatam per D. Guidonem episcopū Mutin. quam prolixam decurtabo. Quærebatur enim, si constitutio episcopi Bon. præcipit, nullam alienationem immobilium rerum ecclesiarum fieri per clericos sine licentia episcopi, vitians contractum, & addens pœnam arbitrariam: & capitulum Bonon. præmisso tractatu ipsi episcopo vendat aliquas terrulas sine alia licentia, an locus sit pœnis statuti? Pro canonicis inducit tria prægnantia. Secundo contra eos alia tria primis contra respondentia. Tertio soluit contra episcopum per locum a minore. Primo, probabitur, cōstitutionem hoc casu locum non habere ratione triplici; scilicet ipsius rei venditæ, & ementis, & vendentis. Ad primum, si statutum deuiat a iure communi, in dubio interpretationem recipit secundum ius commune. patet hoc, de constitutioni. ex literis. & procedit hoc etiam, si sit iuratum, vt ibi. Ad idem, de iureiuran. ad nostram. iii. de verborum significa. super quibusdam. sed de iur. terrulæ sine solennitate alienantur, & per episcopum sine capitulo. xii. q. ij. terrulas. & vide, quod no. eadem q. abbatibus. facit eadem q. bonæ rei. de dona. cæterum. de testamen. relatum. §. licet autem. de re igitur modica non debet intelligi statutum, sed de his, quæ sine solennitate non licet alienari. xii. q. ij. sine exceptione. de his, quæ fiunt a præla. c. primo. & c. tua. concordat opinio, quæ habet, casus licitos alienationis non includi in pacto opposito in traditione de re non alienādo, quos vide no. x. quæst. secunda. hoc ius. & de condi. apposi. verum. in vltima glo. Secundo probatur idem ex persona ementis, quæ in generali sermone comprehendi non debet. de iureiuran. petitio. & quod ibi nota. xxii. q. v. de forma. ff. loc. qui insulam. §. fi. C. de sol. inquisitio. maxime quia nec talis vr̃ fuisse statuentis intētio, ad quam recurrendum est. de procu. petitio. de decimis. ex multiplici. deficit etiam ratio constitutionis, quæ est, vt ep̃s prouideat contra dispendia ecclesiarū, quarum & clericorū patet xlviii. di. quorum vices. xxvi. di. in seripturis. Imo, si diceret̃ de se ītellexisse, inanis esset ꝓuisio, cū in sua ptāte foret ꝯsentire & dare licentiam, & ꝑ tāto 3 null⁹ pōt sibi imperare. ff. de arbi. l. pe. Tertio dr̃ † idē ex

personis

personis vendentium. posito enim non comprehendi episcopum, qui est caput, sequeretur non comprehēdi suos canonicos, qui sunt membra. de his, quæ fiunt a prælato, nouit. vij. q. j. scire, ad hoc faciunt. xij. di. c. j. & prima quæstion. tertia. si quis episcopus. quod no. xlj. distin. nullus inuitus. in gl. magna, & procedit hoc, cum propter honorem ecclesiæ cathedralis. de præbē. quamuis. li. eo. tum propter cōnexitatem. facit. ff. quemadmodum seruuus amit. si cōem. & quod no. de iur. pa. c. vno. eo. li. & vide, quod no. de his, quæ fi. a præla. cum apostolica. in gl. Ideo no. quod facit satis ad casum. Concludi-
4 tur ergo ex his tribus † constitutionem in casu posito locum non habere, vt sic pro canonicis fiat benigna interpretatio contra episcopum, qui legem debuit apertius dicere, hoc cod. ti. contra eū, cum concor. Pro hoc etiam facit, quod scripsi. de resti. spo. cum venisset. ad fin. pro solutione contrarij de decre. pastoralis. de priul.
¶ Secundum principale, quod respicit regulā, ad defensionē canonicorū, est, quod episcopus sic emendo, licētiā dedisse videtur, cum enim emptio a consensu procedat. insti. de ob. quæ ex con. Episcopus emēdo verbo & facto consensit. de his, quæ fi. a ma. par. ca. ex ore. lxiii. dist. Adrianus. de præben. dilecto. de priuil. cū olim. nā si subscriptum testē esse, sapit consensum, propter quē etiam quis iuri suo renuntiat. de transact. ex literis. fortius vbi quis principalis est author contractus, vt hic. si consenserit, licentiam dedisse videtur, cum iura permisceant ista duo. de elec. quorundam. ij. responso. li. vj. facit eodem tit. quam sit. & c. si religiosus. cōiuncta cum decr. post translationē. in prin. de renunci. ad idē. lxxj. di. c. j. & c. hortamur. cōiuncta cum ca. si quis episcoporum. xvi. q. v. sicut episcopus dispensando super plurali-
5 tate beneficiorum, dicitur dedisse † licentiā non residendi in altero, vt no. vii. q. j. si quis in clero, de præben. quia in tantū. Item facit, quod no. x. dist. ecce ergo. in gl. cum episcopus. hoc verbum licentiæ in iur. quandoque sumitur pro licentia generali. xvj. q. j. cunctis. nisi addatur verbum. speciali. de elec. fundamenta, & de tempo. or.
6 c. j. Item licet † ancilla contrahente domino ignorante vel contradicente non præiudicetur domino, de cōiu. ser. cap. j. si tamen dominus eam vt liberam tradat libero in vxorem, illam manumisisse censetur. in Auth. de nup. §. si vero ab initio. fortius si cum ea contrahat. sicut patronus contrahendo cum libera, remittit operas. ff. de ope. lib. liberta. & C. eodem titulo. l. libertę. ad hoc facit, quia vbi requiritur iudicis authoritas inter partes, si altera partium iudex est, ipsius consensus gerit authoritatem iudicis. hoc patet in adoptionibus & emancipationibus. ff. de adop. si consul. & l. seq. ad idem quod de manumissione dicitur. ff. de man. vindic. l. j. & l. apud filium. ad idem duæ leges coniunctæ. ff. quibus mo. pi. si consenserit. & eodē tit. l. Titius. sine consensu enim creditoris non vendo rem sibi obligatā, sed si obligata erat duobus, & illam eis vendo, valet venditio. ad idem, eodem titul. Lucius Titius. vbi vxor cum viro tradens rē in dotem, renuntiat hypothecæ, quam habebat in illa. Item electus compromissarius, consentiendo electioni, auget numerum, & videtur elegisse. de elec. cum in iur. Idem, si electus erat consiliarius. eod. tit. cum in veteri. Item, sicut se habet constitutio principis ad principem, sic constitutio episcopi ad episcopum. sed testamentum, quod principis consciētiam tenet, omnium testamentorū solennitatem superat. C. de testa. omniū. ergo &c. Concludamus ergo interpretandum, vt res valeat. de verb. signific. abbate. & large in fauorem contractus, de dona. cum. dilectus. ¶ Tertium principale pro
7 † canonicis est probare, quod dato, quod prædicta duo cessarent, non possit episcopus venire contra cōtractū nec canonicos punire. Primo, per dec. veniens. de transac. vbi quo ad transigentem valet contractus, licet nō interuenerit superioris authoritas, quæ requirebatur. & regulariter non licet alicui venire contra factū suū improbatum a iur. de fil. pres. veniens. de cleri. coniug. diuertit. nec mutare consilium. hoc eodem titul. mutare. & in regula, quod semel. & si dicatur hoc fallere, cū agitur de reuocatione rerū alienatarū ab ecclesia. 35. q. ix. quod quis. & no. in c. diuersis. respondetur, illud procedere, cū reuocat alienas. sed hic reuocare vult emēs, qui emere non prohibetur sine consensu episcopi, sed vendere. vide quod circa hoc dicam in parte ii. circa fi-
8 nem. Item, quod condemnare non possit, probatur. † absurdum est ex eodē facto vnum reportare commodū, & alterū incōmodū. xxxij. q. vj. nihil iniquius. de adult. c. pe. & vltim. & de hoc de excep. dilecti. sed hoc eueniret episcopo rehabente pretium, & canonicorum pœnam imbursando. de off. ordi. dilectus. ergo &c. nā istos par facinus inquinat. & c. xv. qō. iii. sane. nec fieri debet episcopi conditio melior delinquendo. xvj. q. j. legi. de præben. cum, qui. li. eodem. & si delinquerunt canonici, adiuuit episcopus ad peccandum. ij. q. j. votum. excipient ergo canonici, quod pari crimine infectus illos iudicare nō debet. iii. q. vii. qui sine. & c. postulatus. & c. iudicet. & facit, quod no. accus. C. de li. cau. si filium & si dicatur illum exceptione criminis repelli, non posse, saltem eius authoritas illos excusare debet. vij. q. j. cum, qui. vbi de hoc. lxiii. distin. Salonitanæ. xxviii. di. diaconi. per quæ concluditur, illos per episcopum puniri nō posse. ¶ In contrarium correspondendo prædictis, ꝙ cōstitutio comprehendat casum ratione rei, probatur
9 sic. Noua lex pertineret † non videtur ad casus prouisos. ff. de pęnis. sanctio legum. In magnis autem rebus prouisum est a iur. intelligatur ergo constitutio de paruis, ꝙ etiam no. vniuersale negatiuum. ibi, nullam alienationē & c. facit. xxx. di. c. i. de decimis. ad audientiam. cū concor. & si dicatur reduci ad ius cōe, non ob. cum et terrulas minores prælati sine consensu episcopi nō alienarent. xii. q. ij. abbatibus. vbi hoc tenet Archi. & facit. xvii. q. iiii. in venditionibus. licet sine consensu capituli id possit episcopus, vt in c. terrulas. Quod comprehen-
10 dat † etiam ratione personæ ementis, patet, quia in generali sermone includitur persona loquentis. ar. xxiii. q. v. si non licet. vbi de hoc. ff. de pig. Paulus. & vbi no. in decre. petitio. de iur. Cōtraria sunt specialia. datur ergo, ꝙ pro hac parte stat regula, quod patet etiam, quia hæc pars cōuenit propriæ significationi verborū, a qua recedere non debemus, nisi ex cā. xxii. q. j. is aūt. de spō. ex literis. gñale aūt vel indefinitū verbū de se oīa cōprehendit, de priui. quia circa. cum concor. Eps ergo statuens in generali sermone, seipsum includit, ne quod aliis ꝓhibet, sibi liceat. xx. distn. iustum. imo id facere non debet, a quo alios prohibet. de na. ex li. ven. c. vno. Item de
11 vendentibus canonicis patet. quod † canonici cathedralis ecclesiæ bene intelliguntur nomine clericorum de verbo. signifi. cum tibi. de priuile. per exceptionem. lib. vj. sicut ipsa cathedralis mater continetur nomine ecclesiarum. de verb. signi. cum cleri. licet in materia beneficiali. & odiosa sit secus. de præben. quamuis. lib. eo. Secundo, quod emendo non videatur dedisse licentiā,
12 patet, † quia alius est authorizabilis consensus, quē debet præbere prælatus, a consensu contrahentium, quia primus debet ꝓberi causa cognita & approbata. x. q. ij. casellas. ver. quod si necessitas. quod hic non fuit simpliciter contrahendo. & constat, quod contraxit, vt quiuis alius, & venient argumenta, de tanquā. de elec. cum inter canonicos. & c. cum vniuersitas. Et si dicas, quod saltem tacite consensisse videatur, respondetur, hic requiri licentiam & consensū. nec de iur. sufficit tacitus in perpetuis alienationibus, de his, quæ fi. a præ. c. ii. sed requiritur expressus & subscriptio. eo. tit. c. j. xii. quæst. ij. sine. xcvj dist. bene quidem. Tertio, posito, quod dicatur, episcopum cōtrahendo consensum vel licentiam dedisse, ita quod constitutioni locus non sit, iur. tamen communi vitiaretur contractus, quia in facto suo episcopus authorizare non potuit. sufficiat hodie clemen.

de reb.

de reb.eccle. non alie.si vna,& vide quod ibi no.debuit ergo superior aditi in hoc contractu,sicut & aditur in iudiciis inter prælatum & capitulum, vt no, de rescri. edoceri.& v.q.iii.c.vlti.& in iudiciis quasi cõtrahimus. 13 ff.de pecul.licet.§.sed si filius. Præterea, frequenter † videmus, quod ratione officii prohibetur quis contrahere, vt iudex cum subdito. C.de contra.iudi. l.prima.ff.de contrahenda emptione, item œconomus.cui vel cuius cognatis res ecclesię vendi non potest. C. de sacrosanc. & aut. quibuscunque. x. quæst. ii. hic vsus, nec aduocatus cum clientulo.iii.q.vii.si quis a Deo.& C.de postu.l.quisquis.Idem in medico quo ad infirmũ.C.de variis & extraor.cog.l.medicus.& tutor cũ pupilla.C.de interdie.nfa.l.si tutor.& facit. vii.quæstione.j. constitutum.& quod ibi no.sic in proposito. ¶ Quod possit pu- 14 nire † canonicos,videtur, quia quoties factũ improbatur a iure, licitum est alicui venire cõtra factum suum. Iv.di.pœnitentes & de hoc de elect. nostri.& potissime cum agitur de rebus ecclesiæ male alienatis reuocandis.Non obst.quod dixi supra ante finem primę partis, quia hic episcopus non impugnat contractum vt emptor,sed vt episcopus,cuius licẽtia nõ fuit habita,quod facere potest inuitis vendentibus. xij. qõ.ii.si qua de rebus.& c.precariæ.nec venit contra factum suum, quia hoc facit vt alius. Contraxit enim vt priuatus, & reuocat vt episcopus.iii.q.vij.si contra partem. & facit, quod no.Host.de præsump.literas.& vide quod ibi scripsi sup prima gl.de delegato.qui reuocat sententiam,quam tulit vt arbi.Itẽ ipse contrahendo non est transgressus constitutionem,quę ipsum non ligabat,nec ligare poterat, vt supra dixi. Non est autem nouum, quod in eodẽ facto duorum vnus solus peccet.xxxij.q.i.proposito.Et si dicas deliquit. hoc non repellit a iudicando ordinariũ toleratum.viii.q.iiii.nonne.nec est verum.quia mulctãdo canonicos, fit melior conditio episcopi, quia pœnã illam imbursare non debet,vt no de pœn.presbyteri.& vide quod ibi dixi.¶ Soluendo dixit Guido,episcopum 15 non † audiendum,& pœnis statutis locum nõ esse,quia si dicit contractum non tenere ex iuribus constitutionis,contrahendo consensisse,& licentiam dedisse dicetur,per iura prima.nec dicatur de authorizatione in facto proprio,hoc non est curandum,vbi de constitutione tantum quæritur, quæ non lędebatur data licentia, qualitercunque verbo vel facto, expresse vel tacite, in scriptis vel sine.facit ad ista cle.de cõces.pręc. vno. ver. & etiam. Si vero ex viribus iur. cõis dicat contractum non tenere hoc non procedit,quia secundum no.xij.q. ij. abbatibus inferiores in minutis non habent necesse habere consensum episcopi. Et si diceretur, contraria opinio verior,adhuc venditio episcopo fieri potuit.Nõ ob. quod dicitur, in facto suo authorizare non potest, quia capitulum,xvii quæstio.iiii & quod notat Io.in §. ibi præcedenti,loquitur, quando prælatus contrahit cũ aliis ecclesiis,non cum ecclesia cathedrali, & sic etiam loquatur de re.ecc.non alie.si vna.& vide,quod ibi no. in gl.antepe.ad distinctionem facit, de testa. requisisti, ad fin.& est simile,quod scripsi de probation. ex literis. super ver. egressus quomodo aliud, quando canonicus agit super prædio præbendæ, contra canonicum, aliud quando contra extraneum.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegia singulorum legem communem an faciant.*
2 *Præsentandi ius an possidere & præscribere possint parochiani, & populus in sua ecclesia. & nu. 8.*
3 *Parochiani ius ne præsentandi præscribat sine præscriptione patronatus, & nu. 8.*
4 *Episcopus qui non est, an aliqua, quæ ad solos episcopos de iure spectant præscribat.*
5 *Episcopi in primitiua ecclesia ad regenda loca transmissi, omnia prouidebant.*
6 *Patroni secundũ iura antiqua nil iuris habuisse videntur in ipsis ecclesiis.*
7 *Ecclesiæ ordinatio olim solius intererat episcopi.*
8 *Processio patroni quid sit, & quomodo intelligatur.*
9 *Patroni vnde patronatus gaudeant iure.*
10 *Quod nescitur, non esse dicitur.*

R E G V L A LXXIIII.

Quod alicui gratiose. Hic soluit contrarium de leg.j.ad fi.de no.co.compo.secundum Dyn.qui hoc ponit,quod ibi no & §.de priui.sane.¶ In prima gl. bene facit.xxvj.q.ii. 1 non exemplum.vbi dicit † textus,quod priuilegia singulorum secundum Io. non faciunt legem communẽ. ¶ Prima gl.remittit pro exemplis,& pro materia,& dat concordantias.¶ In gl. prima ibi [*exempla*] Dyn ponit exemplum,si concedatur alicui,quod subire nõ teneatur munera publica, forsan quia in re prospera virtuose se habuit,in aliis ius commune seruabitur,all.ff.de consti.princi.l.j.versi.plane ex his.& C.de decu. l.neque Dorotheum.& l. nullus.li. x. & C. de episc.& cler.quoniã. idem dicas in priuilegio decimarum, de quo supra de decre.ex parte.

Q V AE S T I O.

Hæc regula, vel ipsius ratio fundat opinionem, quæ habet,parochianos non posse præscribere præsentationem rectoris,siue parochialis ecclesiæ,cum illud sit solis patronis gratiose concessum per nullum alium laicum vsurpandum, ideo hanc quæstionem hic prosequar. Primo ponendo glossam,quã posui. de elec. quærelam.Secundo ponam motiuũ meũ, & formã cuiusdam sententiæ papalis. Tertio tollam responsionẽ quæ fit ad decre.querelam.Quarto fortificando solutionem meam quinque æquitatibus.Quinto tollã tria,quæ fundant opi. contrariã. Sexto respondebo ad duas gl. vnã etiã decr.inducens. Septimo ostendam solutio.meam verissimam per locum. a minore. ¶ Primo sciendum me sic scripsisse in decre.querelã.de ele.super ver.populus. per hanc literã tenebat dominus meus Marcelinus 2 nomine,quod parochiani,vel populus possidere & præscribere possunt ius præsentandi in sua parochiali ecclesia facit.xvj.q. j.sic viue.& c.si qs monachus. in fi.& quod ibi no.Hug. & quod no.lxiiii.dist. in sum. & c.Reatina. & quod no.Inno.infra eo.si quis.vbi vide super ver.abusum.& Comp. de rescrip. c.vbi dixi post gl.in ver.quæri põt.vbi in hoc patronos & parochianos ęquiparat, per eũdem modũ inducitur q.xxx.Io de Deo, quæ fundatur super præsentatione populi. Ad idem supra eo.generali.lib.vj. dominus Io.de monte Mutlo disputando terminauit hic contrarium,respondens ad hanc dec.quod hic populus possidebat patronatum non actũ pręsentã- 11 di tantum,probans id per versiculũ, salua. qui sequitur & hoc etiam tenet Arc. qui plenissime de hoc no.lxxi. di.hortamur.cum concor.quod no. infra eo.sacrosan. & vide,quod dicam. de excep. cum venerabilis.ad fi.in gl. no. quam primam sequor,quod hic nõ prosequor. &c.& hoc remitto,non displiceat illa iteratio, quæ decurtationi dicendorum dabit auxilium. qua etiam de 8 causa quæ allegat Archi.ad hanc partem,hic non repetam,& quia,vt dicit Hieronimus super Ieremiam,naturale est,vt quis genitale diligat solum,& nil habeat dulcius patria, huius patriæ consuetudinem & mei magistri opinionem defendã,iur.consultum Cassium imitãdo,de quo. ff.de arbitris.dicere autem. §.j.propter quæ duo,& tertium, quod dicam in fi.excusetur austera locutio, quã submittã.¶ Est autem præsciendum, quod tẽpore Nicolai quatri quæstio fuit in curia ɔtra præsẽtatos a populo sanctæ Cæciliæ de Florentia, cum diœcę.præsentationem ipsam noluisset admittere,appellauit ad papã.& fuit sententia lata pro ipso episcopo,quã papa confirmauit inserto tenore sententiæ, & confirmationis executores dedit, quas literas penes me habeo insinuatas,quarum verba respicientia propositũ super hoc. ¶ Nicolaus &c. dilectus filio. C. presbitero & rector

rectori ecclesiæ sanctæ Ceciliæ Floren. salutem. Ea quę in iudiciū &c. sanè petitio tua nobis exhibita continebat, quod cum tunc ad ecclesiam sanctæ Cecilię Florē. tunc vacantem per mortē &c. a parochianis ipsius ecclesiæ, ad quos de antiqua & approbata, & hactenus pacifice obseruata consuetudine præsentatio ad eandem ecclesiam, cum vacare cōtingit, pertinet, vene. fratri nostro A. episcopo Floren. fuisses canonice præsentatus. Idem episcopus ad eandem ecclesiam admittere contra iustitiam recusauit, propter quod tu ad sedem Apostolicam appellasti, narrat demū, quomodo duo auditores successiue dati fuerunt ad causam, & quomodo secundus pro ipso tulit sententiā, quā confirmat ipse inserto tenore, & fuit hoc apud vrbē veterem pontificatus sui anno tertio. ¶ Ad executores autem facta eadē narratione cōcludit q ipsi vel alter præfatam sententiā authoritate app. exequantur. Inducentes &c. & attestor quod in literis illis nil inseritur, quod prædictū intellectum immutet. Et licet illud sufficeret ad robur opinionis illius de re iudi. in causis. adhuc tamen opinionem & sententiā adiuuabo ¶ Et primo si tollatur responsio quæ fit ad decret. querelam. ibi habemus casum. & propter responsionem illā videre volui antiquam, quæ tamen non auxit intellectum, dico autem, quod nulla necessitas cogit illū vers. salua. id sonare, quod dicunt, sed est eius mens, quod cum litera non dicat populū præscripsisse, sed solū possedisse actum præsentandi. ecclesiā sanctæ Agathæ, quæ se dicebat patronā, si ita erat, cum cere poterat ex iure patronatus illū actum præsentandi a possessore, & tūc esset quæstio super iure patronatus, ex quo iure ageretur, & quod forsan per populū negatur. cum ergo populus ibi non fuerit in causa, licet obtinuerit propter iuræ possessionis cōmodū præsentatus, ab illo ad cautelam vel consolationē succūbentiū, papa, præstatus est. quod de suo iure patronatus agere possent cōtra populū, & sic habemus de quęstione casū, & sententiā supra scriptā. ¶ Hoc autem fortificat æquitas, nam & si dicatur contrariā opinionē in laicis nō parochianis procedere, cessat tamen in parochianis, & hoc triplici respectu. Primo, quia participant ex iure parochiali priuationē rectoris, possunt ergo participare circa tionē, facit de offi. Arch. ad hoc in fi. in Auth. de defensi. §. non habente. col. iii. & per conuersum. regula prima. supra eo. tit. & ff. e. ti. nihil tam. Ad primum de simo. fiū. & quod no. de offic. deleg. venerabili. in fin. tertiæ gl. de reb. eccle. non alie. si quis. in glo. pe. & in decre. vt circa. post princip. de elect. lib. eod. Secundo, quia ipsis incumbit ab illo audire diuina & percipere sacramenta, propter quod æquū est, quod illorū propositio cōgruunt. de postul. præ. c. i. ad fin. & experientia docet, quod efficacius laborat ad habendum idoneū, quā illi patroni, & parochianinō sunt. Tertio, quia participant dotationē, nam sicut rector alimentatur ex datis per patronum, sic etiam ex obuentionibus, quas a parochianis recipit, & in quibus consistat, vide. quod dixi de parochiis, super rubrica, quarū consideratio habetur etiā interdū in fundatione & dotatione de ecc. ædifi. ad audientiā. i. & dixi de con. eccl. cū sicut. super. i. gl. Et cōstat certas ecclesias omni alia dote carere. Quid mirū ergo si ad præsentationis actū possidendū & præscribendū habiles esse dicantur absque eo q iura vetera hoc permittebant eisdē etiam in ecclesiis collegiatis. xxxiiii. dist. Petrus. xlvii. dist. de Petro. lxi. dist. studii. lxiii. dist. plebs Aftensis. & c. Reatina. Itē conclusionem Arch. quæ distinguit præsentationē a petitione, dicendo, quod simplex petitio posset cōpetere populo. de statu mo. quod Dei timorem. fateor. cum non possidet præsentationis actū, secus in possidente. alias tamen petitionē illā sine ulla possessione vni vel alii de parochia facere posset. absurdū esset non plus dare præscribenti, quā illi. & nō plus toti parochię, quā vni parochiano. Itē adnectendū, quod hi, qui tenēt opin. contrariā, concedunt, quod parochiani bene possunt præscribere patronatū, & tunc illicebit eis præsentare, & sic vitiant regulas. Qui potest totū & partem. de off. dele. pastoralis. §. i. cū concor. & cui licet plus & minus. supra eo. cui licet, concedunt enim, quod honorem processionis & ius alimentorū in casu inopiæ vna cū actu præsentationis præscribere possint, sed tertiū solū non. Cum tamen ex his tribus coniunctis & potissime ex secundo plus grauetur ecclesia. Ex hoc patet, quod illi rigori multum resistit æquitas, & si opponatur, hæc quandoque contingere, vt in exēplis. q posui. de transla. c. fin. super gl. sed nonne. Respondetur per id, quod no. de verb. sign. propterea. in fi. vlti. gl. sicut

3 ergo non † canonici præscribunt actum electionis præter sine præscriptione canonicatus. de electio. cum ana. de causa possess. cum ecclesia. sic & parochiani sine præscriptione patronatus præscribant ius præsentandi, quia si ad id habiles per rationes proxime dictas, sic & sine

4 † præscriptione episcopatus non episcopus præscribit aliqua quæ de iur. ad solos episcopos pertinent. de præ. scriptio. auditis. & c. cum olim. ¶ Restat tollere tria, super quibus fundat Arch. opi. contrariā, quā tanta operositate visus est persuadēdi, quanta falsitas indiget. vt vera videatur, vt Hiero. ad Marcellam. xi. ¶ Primū est, quia dicit liberā institutionē sacerdotū de iure ad episcopum pertinere, alleg. vi. iura. scilicet x. q. i. ca. i. xvi. q. vii. nullus omnino. de offi. Archi. cum satis. de capel. mon. c. i. vbi dicit expressum. de hæretici. cū ex iniuncto. in fin. de reli. do. de xenodoch. Huic dicto resisto, & dico nullū de capitulis allegatis probare id, ad quod inducitur, Primū dicit quod patronus non eximit ecclesiā a lege diœcesana. Secundum, quod nō eximit dotē a potestate episcopi. Tertiū & quartum dicunt, q episcoporum non inferiorum est committere curā animarū, coniungo sextū, quo dicitur, q episcoporum est instituere & destituere. hæc duo cōfiteor, quod curam animarū cōmittunt, & instituunt præsentationes a patronis. de instit. c. i. lib. eo. sed nullo illorū iuriū probatur, quod habeāt liberā institutionem, vt libere quem volunt instituant, alias sequeretur, cū illa capitula non distinguant, quod etiam in collegiatis ecclesiis libere instituerct episcopus quē vellet, contra decre. primā, de elec. & e. tit. post.

5 quā licet fatear, quod † in primitiua ecclesia episcopi ad regenda loca trāsmissi omnia prouidebant. & sic intelligitur, quod no. de elect. quāquam. lib. eodem, ante me diū magnæ gl. vt super ea scripsi. Item si decre. cum ex iniuncto. intelligeretur de libera instītone, ergo & liberæ destitueret, quod est falsum. xvi. q. vii. inuenimus cū cōcor. Vltimum vero capitulū dicit, episcopos debere esse solicitos, vt in hospitalibus seruetur hospitalitas. Respōdeo ad capitulū primum. de capel. mo. vbi dicit expressum, certe, nonnisi asseruisset, si ponderasset ibi textum per cōsilii monachorum. & decre. vnicā. eo. ti. li. eo. per quam patet intellectus illius. ¶ Secundum, super quo fundat opi. illam est ex. c. nouerunt. x. q. i. per quod dicit

6 Archi. inducens gl. c. piæ mentis. xvi. q. vii. patronos † secundum antiqua tempora nil iur. in ipsis ecclesiis habuisse, sed ipsæ ecclesiæ ad ordinationē episcopi pertinebant. quod fuit postmodū immutatū & gratiosè cōcessum, q haberent præsentationē rectoris. xvi. q. vii. decernimus. Hoc est patenter falsum, quod patet ex eo, quia illa duo capitula, nouerunt, & decernimus, simul manarunt in quarto concilio Toletano, vt ex ipsorū subscriptionibus patet, per quod capitulū, decernimus. ibi offerant episcopos ordinandos ostenditur, qualiter intelligatur litera illa ad ordinationē episcopi, quā ponit capitulū, nouerint, quia scilicet ordinabit a patrono oblatum, i. præsētatum. Fateor ergo, quod nec olim, nec hodie habuit, vel habet patronus dominium ecclesiæ, vel suæ dotis, vt in c. nouerint. præsentationē vero & alia iura tunc habuit sicut nūc. vt in c. decernimus.

7 alia capitula dicunt, quod non habet nisi † processionē, ponitur illa processio pro patronatu. vt no. in c. piæ mētis.

tis. ¶ Tertiū super quod fundatur illa opinio, est, quod laici patroni de gratia sustinentur in hoc iure. xvj. q. v. c.j. de iur. pa. quoniam, quod est etiam annexū spiritualitati, alias ergo laicus non patronus illius iuris non est capax. & exaltat vocem in hoc. per. c. sane. de priuil. ad quod concor. hæc regula. De hoc dicto satis miror, sicut enim non cōcludit hæc propositio. Rem alienam vsurpare nō possum, ergo nec præscribere, ita nec sequitur, si quid per priuilegiū est alicui concessum, per aliū vsurpari nō potest, ergo nec præscribi, cum certum sit, q contra priuilegia præscribitur. de priuile. accedentibus, & c. si de terra. & facilius quam cōtra ius cōe, vt no. de præscriptioni. c. j. lib. eo. circa fi. magnæ gl. & dixi de off. or. conquerente. in gl. per hoc, circa med. Itē constat q qualia certis per priuilegiū cōceduntur, talia per alios præscribuntur. Patet exēplum in exceptione. de reli. do. cum dilectus. de priuile. cum personæ. lib. eo. in libera receptione ordinum, de præscrip. veniens. coniuncto cū ca. cum olim. eo. ti. sic & in similibus, quod Inseritur de annexione spiritualitati non mouet, cum certum sit hoc ius vt tēporale transire in hæredes, & p diuersos cōtractus transit etiam in extraneos, vt no. de iure patrona. cum serui. & certum est per illos modos laicum ipsius iur. esse capacem, ita ergo erit & isto, posset etiā ad id, quod de gratia dicitur, responderi per dec. cum inter vniuersos. de elec. in fi. coniuncta cum decre. postquā. eo. ti. & de postu. bonæ. j. & de rescrip. nonnulli. in prin. & c. sedes. & quod ibi not. in j. gl. Per hoc autē fit responsum ad gl. Inn. In decre. cum venerabilis. de except. qui dixit, nullo iure caueri, quod deficiente patrono populus psentet, concedatur de populo, qui non possedit, nec præscripsit præsentationis actum. gl. decre. sacrosanctæ, non probat, quod asserit. & textus ibi a contrario aperte facit contra glo. Decre. generali, malis gratibus. Archidia. facit pro opinione prædicta, nam & si concederemus, pront ipse vult, quod de patronatu nō loquatur, patet tamē ibi, q antiqua cōsuetudo dat laico id, quod de iure non cadit in laicum, & per hoc fit responsum ad multa ex allegatis, quæ concludunt† laicis nullā potestatem in ecclesiis ipsarumque iuribus, vel bonis concessum. Ex prædictis concludo, quod aut constat ecclesiam habere patronos, aut non constat. primo casu, aut parochiani præsentarunt cum patronis, aut sine, vtroque casu propter præscribitur contra patronos. de capel. mona. c. ij. & no. de præscrip. ad audientiam. & ipsorū patientia † facit parochianos huius iur. possessores institutione secunda ad præsentationem ipsorum iuxta ea quæ satis dixi. de resti. in inte. c. ij. & his casibus talis patientia iungatur ad rationes dictas §. ver. hoc autem. Si vero non cōstat, quod potest esse dupliciter, aut quod constat alios nō esse patronos, aut quia nescitur, & hoc quod nescitur† dicitur non esse. de con. di. j. sollemnitates. cum certum sit, ecclesiam habuisse homines fundatores, nisi miraculose cōstructa fuisset. præsumemus eam per populū fuisse fundatam, potissime quia hoc est verisimile, & fieri consueuit. sup. eo. Inspicimus. & secundum hoc concludam, quod exercitium vnius actus competentis patrono erat possessio patronatus, quod est regulare, vbi plures actus ab aliquo iure dependent. de reli. do. c. j. & hoc ex quo reliqui actus non apparēt possessi peralium; nec ius cōe circa ius illud fundat intentionem alterius, vt ibi dixi super glo. pe. & sic soluitur contrarium. de decre. auditis. de præscr. vt ibi dixi. super pe. glo. & de capel. mo. dilectus. vt ibi dixi super vlti. gl. & secundum hoc saltem his vltimis casibus concedere oportet, tenentes opinionem contrariam, cui pro tanto sic restiti curiose, quia cum dominus meus, tempore, quo familiaris & consiliarius suus eram, hanc opinionem sic vt videbatur plene probatam, & per ipsius cancellarium maxime factum episcopum approbatam, iuridicam æstimans me clamante contrarium hic seruaret tandem multorum ciuium nihil se lædi putantium, fuit ab ipso charitas segregata.

SVMMARIVM.

1 *Faciendum nomine alieno, eundem habet effectum, ac si nomine proprio factum esset.*
2 *Furiosus, quod non possit per se quærere, per alium quærit.*
3 *Electionis facienda qui vocem non habet quamuis de causa, an possit eligere si alterius habentis procurator instituatur.*
4 *Excommunicatus ad quæ negotia sit inhabilis in iudicio, & extra iudicium.*
5 *Suspensus & irregularis an possint eligere.*
6 *Iurisdictionis quædam sunt, quæ sine adminiculo ordinis exerceri non possunt.*
7 *Eligere qui non potest nomine suo, & an idem poterit alieno nomine, & nume. 14.*
8 *Prohibito quopiam, prohibentur & ea quę id sequuntur.*
9 *Prætor quos prohibet, in totum prohibet.*
10 *Inferior superiorem iudicare non potest.*
11 *Episcopus nomine proprio clericos alterius ordinare an possit.*
12 *Libertus patronum vocare in iudicium suo nomine an possit.*
13 *Commissio specialis ab homine facta, an plus conferat potestatis, quam generalis a lege data potestas.*
15 *Pœna restringenda potius, quam laxanda.*
16 *Procuratoris officium onus, non honor.*
17 *Infames procuratores esse possunt.*

REGVLA LXVII.

Vod aliqui suo. Clemen. de regulari. vt professores. dat nouum exemplum huic regulę [*alieno*] si dicis, id est, per submissam personā po. exempla secundū Dy. ff. de au. tut. pupillus. §. sed si per interpositam. vbi per submissam personam non licet tutori emere rem pupilli. ff. de admi. rerum ad ci. perti. l. ij. §. j. vbi sicut non licet decurioni per se colere prędia publica, ita nec per personā submissam & dicit, quod ad prædictorū confirmationē venit. ff. de contrahen. emp. non licet. C. de hæred. institu. neque. ff. de vsuc. l. Labeo. §. si eum. cum simi. ¶ Prima glo. ponit exēpla secundo dicit in maleficiis regulam loqui, alias eius falsitas pateret in delegato, liberto, & laico. Item locum habet in his quæ sunt ordinis. ¶ In glo. j. ibi [*si quis id*] in fine. Dyn. ponit per Auth. vt hi qui ob. § fi hab. pertes mi. iiii. §. si quis. vt sicut tutor non inquietat pupillū nomine proprio, ita nec alieno, vt ex iure cesso, & ibi [*lege quæsitum*] ad euitandū contrarium dicit Dy. regulam loqui, cum faciendum † nomine alieno eundem habet effectum, quem haberet, si factū esset nomine proprio. & in fi. signat etiam Dyn. contrarium. de l. §. item quæ rimus. ff. de acqui. pos. vbi† furiosus, qui non potest per se quærere, quærit per alium. Dy. dicit, q istius generalis triplex datur solutio. prim. quod hic regulare, contraria specialia. secunda, quod regula intelligatur de persona submissa, vt dixi in textu, & hæc duo not. ff. de fur. l. his duobus. tertia, quod aut impeditur per se ratione delicti a persona commissi, aut ratione rei, aut mixta ratione rei, & personæ, aut ratione intelligentiæ. Primis tribus casibus locum habet regula. In quarto locus est cōtrario, sic soluitur. ff. de vsuc. l. Labeo. de acqui. hær. l. An tistius. §. vltimo.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, an habens gratiam cum beneficio acceptandi, possit laicum procuratorē constituere ad acceptandum, de qua vide, quod scripsi de præben. accedens. propter quod, & quia quęstio fratris Huberti in argumentis & solutione satis huic conuenit. prima omissa illam quasi ad literam prosequar, quæ sic proponebatur. Quæritur, vtrum † is qui ex defectu ordinis, vel alia causa vocem non habet in ca. nomine suo eū habere possit, vel debeat nomine alieno, si instituatur procurator habentis. ¶ Ad negatiuam. ix. rationes inducit. secundo ad affirmatiuam quinque, quarum secundo multos casus includit, tertio simpliciter soluit vnum membrum quæstionis, in alio distinguit, & subdistin-

& subdistinguit. Allegat ergo primo ꝙ non, per hanc regulã, cui concordant canones. xlvj. dist. sicut non suo. xxiii. quæst. viii. his a quibus. sed, vt ponitur in themate quęstionis, ille vocem non habet suo nomine, ergo nec alieno habere poterit vel debebit. Præterea dicitur in themate, vel ex alia causa, sed pone, ꝙ propter excõicationẽ aliquis excludatur, nunquid alterius nomine admittetur? non, quia sicut excõicatus † negotia ꝓpria tractare non potest, maxime spiritualia siue in iuditio, siue extra. de iud. intelleximus. de excep. exceptionẽ. §. eo. li. & co. nu. pia. de ap. pastoralis. in fi. de sen. ex. solet. eo. li. ui. q. iiii. nullus. iui. q. i. c. j. & ij. xj. q. iii. cum excõicato. sic nec procu. alterius potest institui, extra. de proba. post cessionẽ. & idẽ forte posset dici quantum ad materiã nostram de suspenso † & irregulari, maxime in actu electionis, qui licet non sit in eis periculum cõis, tamen ab actu eligendi penitus excluduntur. de cõsue. cum dilectus. de sen. exc. is qui. in fi. eo. li. ergo tales nec pro se nec pro aliis admittentur. ¶ Secundo si ex defectu ordinis sacri, vel alias debiti aliquis excludatur, de æta. & qualitate. in consti. clemen. vt hi qui. nullo modo admitti poterit nomine alieno, quod sic probatur. Ea quæ sunt ordinis, non habenti ordinẽ cõmitti non possunt, saltem ab alio quam a papa, vt hic in gl. sed vocem habere videtur esse ordinis, vt in præalleg. c. vt hi qui. in princip. ergo &c. sed si dicatur, quod vocem habere non est ordinis, sed non habere est pœna non ordinati, vt bene apparet in præ. dec. vt hi qui. ij. respon. dico, ꝙ ex hoc adhuc magis concluditur, nullo modo debere admitti, nam si cõmissio sibi ab alio facta hoc operaretur, sequeretur, ꝙ priuatus quilibet pœnam ordinariã iur. posset effectualiter remouere, hoc autem est inconueniens, cũ nec iudex videatur hoc posse. ff. de aboli. l. j. canonizata. ij. q. iii. §. notandum. vbi de hoc, nisi forte per dispensationem, vbi potestatem haberet dispensandi de iud. at si clerici. de scisma. fraternitatis. ix. q. j. ab excõicato. ij. q. ij. Lugdu. cum si. ergo non est dicendum, quod talem commissionem admittat capitulũ a

6 quo ĩ pœnã excluditur. ¶ Tertio quædã sunt † quæ licet sint iurisdictionis, adminiculo tamen ordinis exercentur, vt de causa episcopi criminali cognoscere. xxiii. distinct. illud. iii. quæst. vi. hoc quippe. ij. quæst. viii c. j. & ij. Item clericum deponere. xv. quæst. io. vii. si quis. cũ duobus. c. se. Item clericum causa disciplinæ verberare. 46. dist. non liceat. & no. xlv. distin. In summa, hæc autem & similia. quæ licet sint iurisdictionis, adminiculo tamen ordinis exercentur, demãdari, vel cõmitti nõ possunt ordinem non habenti. nisi sicut illa, quæ vere sunt ordinis, vt supra dictum est. Ad quod facit præalleg. c. non licet. lxxxvj. dist. & no. expresse. xcv. d. c. j. circa fi. vlt. gl. sed negari non potest, quod ius vocis capituli & si nõ sit ordinis proprie. sed iurisdictionis ordinis. cum adminiculo saltem qũocũque habiti exercetur. vt in c. vt hi, qui. ergo demandari non potest ordinem non haben

7 ti, ex quo bene concluditur. ꝙ si quis † nomine suo propter defectum sacri ordinis, saltem non habiti vocem non habet, eam etiam habere non poterit nomine alieno. ¶ Quarto, si iste excluditur nomine proprio, fortius debet excludi nomine alieno, quod sic probatur. Certum est, quod siue ad beneficia, quæ de virtute charitatis procedunt, siue ad actus iure ciuili prohibitos. prius & potius admittitur quis pro se quam pro alio. Primũ probatur ex eo, quia primo debet quis sibi subuenire q̃ alteri, cum formã dilectionis proximi sumere debeat quilibet a se ipso. xxiii. q. v. si non licet. de pę dist. ij. charitas. & di. iii. qui vult. no. xlij. dist. quiescamus. Secundum satis patet, nam si aliqui prohibentur postulare, nihilominus pro se admittuntur. iii. quæst. vii. §. verum legitur. & no. de poe. di. j. nemo. quæ est lex posita. C. de postu. benefacit ad hoc de iur. iuran. periurio. Item illi, qui alias accusare prohibentur, pro se admittuntur proprias causas prosequendo. iv. q. i. prohibetur. iui. q. vlti. omnibus. Bene ergo sequitur. quod vbi quis pro se non admittitur, nec pro alio, ergo cum actus iste, de quo agitur, sit prohibitus a iur. ciuili & canonico positiuo, vt no. j. di. ius autem. vbi quis pro se nõ admittitur, multo fortius pro alio non recipietur. ¶ Quinto si diceretur, talem admitti debere, vel posse, sequeretur, quod cõcederetur ei vna via id, quod alia prohibetur, hoc autẽ est inconueniens ergo & primum. inconuenientia cõsequentis apparet, de procura. tuæ. hoc eo. titu. cum quid vna via. cum no. ibidem. maxime cum in prohibitione ista legislator respectũ habuit ad rem prohibitam tantum, non ad modum, vel viam prohibendi, vt in prædicta regula no. Cõsequentia satis patet. Parum enim refert ista admitti ꝓ se vel pro alio, dummodo admittatur, & maxime vbi simpliciter constitutus est procur. nõ data sibi certa speciali forma, vtpote de certa eligẽda persona, tunc enĩ, cum simpliciter constituitur, liberum habet arbitrium ac si iure proprio interesset. de ele. si quis iusto. §. porro. §. e. lib. ¶ Sexto dicit illa dec. quod non habeat vocem etiam si hoc sibi ab aliis libere concedatur. ex quibus verbis sic arguo. Si de quo magis videtur inesse non inest, nec id de quo minus, sed magis videtur, quod totũ capitulum possit sibi hoc concedere, & non potest, vt ibi, ergo multo minus vnus per suam commissionem hoc potest facere. Maior probatur. 31. quæstio. v. si Paulus. viii. q. j. si ergo. & c. Moyses. vj. q. i. mutare. quod autẽ capitulum plus possit. quam vnus solus, satis probatur de his quæ fi. a ma. par. ca. c. j. ad hoc. lxiii. dist. c. vlt. non ergo vnus poterit hoc sibi concedere, quod totum capitulum nõ posset, & hoc est, quod voluit dicere illa dec. ij respon. ibi, nullo modo vocem in c. habeant &c. quasi dicat, nullo quæsito colere, nulla via ꝓ se vel pro alio.

8 ¶ Septimo, cum † quid prohibetur, omnia prohibentur quæ sequuntur ex illo, de consti. nam cõcupiscentiam. hoc eo. titu. cum quid. cum sua materia. Item prohibẽtur omnia, per quæ potest veniri ad illud, de vita & honesta. cler. cum ab omni. hoc eo. tit. cum quid vna via, etiam si illud alias bonum esset. 31. dist. denique. lxiii. di. §. verum. sed debere admitti vt procuratorẽ alterius, sequitur ex hoc, quod est habere vocem nomine suo, quod sic probatur, dicit dec. quod absẽs in loco, de quo debet vocari impeditus, cõmittat vni de collegio vicẽ suam, de elec. quia propter. §. illud. alias autem nisi esset de collegio, non tenerentur canonici illum admittere. supra eo. lib. de elec. si quis iusto. §. absens. quod intelligo de collegio quantum ad actum capituli, etiã si alias non sit de gremio, de consue. cum dilectus. de elec. scriptum est. ergo si procu. absentis, ad hoc vt ex debito admittatur, debet esse de collegio, idest vocem habere, ergo admitti ex debito nomine alterius. bene sequitur ex hoc, quod est admitti nomine proprio, vel saltẽ ex quo peruenitur ad illud. maxime vbi simpliciter constituitur procura. vt superius dictum est, per prohibitionẽ ergo, quod non habeat vocem nomine suo, omnia prędicta & similia intelliguntur esse prohibita. ¶ Octauo, certũ est, quod impubes non admittitur cũ aliis ad eligendum. de elect. ex eo. & est ratio. quia discretione in talibus debita caret, vt ibi dicitur. Nunquid ergo admittetur vt procur. alterius? Certe non, propter eandem rationem, nam procuratoriũ non dat ei discretionẽ, quã naturaliter eum habere non posse præsumitur. Item ex alia ratione, quia aut esset iste procur. ad lites, aut ad negotia, si ad lites, requiritur ætas. xxv. annorum, si ad negotia, quod magis videtur, vt de procur. c. vl. eo. lib. requiritur ætas. xvij. an. & e. ti. qui generaliter. §. fin. sed cũ iste dicatur impubes ĩ xiiii. annum ad neutrum procuratorium sufficientem habet ætatem, vnde procur. alterius nec poterit institui, nec debebit admitti, & quod de impubere dictum est ratione discretionis. qua caret. Idem intelligendum est de furioso, cum eadem ratio sit, ad hoc. iii. q. vii. § tria. xv. q. i. §. vt itaque. de suc. ab intest. cũ dilectus. de spon. dilectus. xxxij. q. vij. neque furiosus. &

nota.

nota.in ꝑ. c.ex eo.¶ Non o iura prohibentia non distin
guunt pro se vel pro alio,sed simpliciter dicunt,quod vo
cem non habeat, ergo nec nos distinguere debemus,
sed simpliciter dictum simpliciter intelligemus.ij.qō.v.
consuluisti lv.distinct.si euangelica.32.q.vlti.non solū.
in fine. ergo indistincte nec pro se,nec pro alio admit-
9 tetur,quos † enim prætor prohibet in totum prohibet.
ff. de postu. quos prætor. Ex quibus satis concluditur,ꝙ
qui non habet vocē nomine suo,alieno habere non po
terit,vel saltem non debebit,imo si contrarium fiat,nō
valebit, & talis vox non auget numerum, quia contra
legis prohibitionem factum est.eo.titu.qui contra ius.
x.dil. vides.cum sua materia.¶ In contrarium videtur,
quod & si admitti nō debeat nomine proprio, tamen
debebit,vel poterit tanquam procura. nomine alieno,
& hoc sic: Edictum de procuratoribus prohibitorium
est,vt is censeatur idoneus,qui expresse non prohibetur
e.i.eodem lib.ff.eo.l.murus.§.j.vbi de hoc.inst. per quas
perso.no.acq.§.vltim.sicut & de teste dicitur. ff.de testi.
l.j. & de matrimonio contrahendo. de spō.cum apud.
30.quæst.iii.qui spiritualem.sed hic de quo agitur nullo
iur.expresso a procuratoribus ꝓhibetur.& si tacite forte
dici valeat prohiberi,vt supra dicitur,ergo tāquam ido-
neus procu.alio nō obst.poterit & debebit admitti.¶ Se
cundo habere vocem in capi.non est malefactum,nec
alias de sui natura illicitum,de quibus tantum locū vi-
detur habere hæc regula.quod alicui.& xlvj.distinct.si-
cut non suo.& ideo licet aliquis certa legis ratione non
habeat vocem suo nomine, non propterea minus ad-
mitti poterit & debebit nomine alieno , nisi ei expres-
se prohibitum fuerit,vt est dictum. Nam certum est, ꝙ
hi.qui non sunt de collegio,non habent vocē suo no-
mine,imo & tacite a contrario sensu videtur prohibe-
ri,ne fiant procuratores aliorum,& sic pro aliis non ad
mittātur,de electio.quia propter.§.illud.ibi,de ipso col-
legio &c.quasi a contrario non alij, & tamen, quia ex-
presse non est prohibitum,si instituatur procurator,po
terit admitti,vt ibi nota.& est expressum.eodem titulo,
si quis iusto.§.vltimo. eodem libro. Quod autē in aliis,
quam in maleficiis non habeat locum præsens regula,
imo verius in talibus possit quis alieno nomine, quod
suo non posset, probatur multis iuribus & exemplis,fi-
liusfamil. regulariter per se agere non potest sine patris
consensu.& tamen vt procu. pro alio nō iniuste admit
titur ad agendum.de procur. non iniuste.nec in hoc re
quiritur patris licentia,vt eodē titulo.qui generaliter.§.
nedum.supra eodem lib.Item minor.xxv.annorū rem
suam alienare,vel aliter se obligare regulariter non po-
test,& tamen supra.xvii.an.vt alterius gerendo negotia
valebit alienatio vel obligatio facta ab eo ꝓ illo , cuius
negotia gerit,vt eod.titulo.generaliter. §.vlti.Item lai-
cus spiritualia pro se tractare non potest,cum talia ha-
bere vel possidere non possit.de iudi.decernimus. & ta-
men tam agendo quā defendendo in spiritualibus po-
terit esse procur.alterius.eo.titu.c.j.eod.lib.Item matri-
moniū carnale per procuratorē contrahitur.32.q.ij.ho
norantur.supra e.lib.de procur.c.vl.Sed pone ꝙ inhabi
lis ad contrahendū pro se instituitur procur. vt contra-
hat pro alio, vtpote solenni voto astrictus, vel vxorem
habens, vel consanguineus, vel affinis illius,cū quo,vel
qua contrahi debet, nunquid dicemus,quia iste ex cau
sis prædictis, vel similibus pro se cōtrahere non posset,
quod pro alio ad hoc non possit procura.constitui? Nō
certe, cum hoc non sit expressum, vt supra dictum est,
sic ergo a simili prohibitus contrahere pro se matrimo
nium spirituale eligendo poterit nihilominus contra-
here pro alio.Similitudo autē ista bene procedit.de trā
sla.inter.vij.q.i.sicut iur.& c.sicut alterius.Item inferior
10 † suo iur.siue nomine superiorē iudicare non potest.de
ma.& obe.cum inferior.xxj. distin.inferior.nec ei præ-
poni debet.xciii.dist.a subdiacono, & tamē alterius no-
mine,cuius vice fungitur,& iudicabit eum & præpone

tur ei.lxxiiii.distinc.Honoratus.xcii.di.c.vlti.xciiii.di.c.
j.de offi. leg. studuisti. de offi.deleg c.j.& c.sane. cum si.
Item si habeo seruitutem eūdi per fundum tuū , nō po
tes me prohibere euntē , alium autē non habentē ius
prohibere posses, nisi in casibus concessis.j.dist. omnes
leges.xxiii.quæst.ij.dominus noster.Sed pone, quod va-
dit aliquis nomine meo, qui alias proprio nomine nō
posset,nunquid eum prohibere poteris? Dicit lex,quod
non,quia si ei non liceat nomine suo, licet tamen no-
mine meo,hic est casus.ff.de verb. oblig. si stipulatus.al
11 legat. xciii.dist. c.vlt. Item episcopus † nomine proprio
clericos alterius ordinare non potest.ix.q.ij.nullus pri-
mas. & tamen nomine proprio episcopi hoc mandan
tis eos poterit ordinare , eadem causa & quæstio. Lug-
dun.81.di.per totū.de temp.ord.c.j.li.e. de præben.si epi
12 scopus.Item certū † est, quod libertus non potest patro-
nū in ius vocare suo nomine.xii.quæstio. ij.si sine. & c.
si manumittitur.quæ sunt leges positæ.ff.de in ius vo.&
tamen hoc poterit licite nomine alieno.ff.eo.titu.quæ-
sitū.& no. in præ.c.qui manumittitur.xij.quæstio.ij. &
no.ij.quæst.j.prohibentur.in gl.nisi atrocē.&c.Item ge-
neraliter vbicunque alteri licite delegatur vel cōmitti-
tur, quod sine delegatione vel sibi facta ꝯmissione exer
cere non poterat,vt apparet in allegatis,& de ele. causā
quę.& c.inter canonicos.cum si.ex quibus omnibus pa
tet,quod contrariū regulæ probantis,scilicet,quod pos-
sit quis pro alio, quod non potest pro se,habet locū nō
solum in his exēplis pręmissis,sed etiam in his quę nul
lo modo sunt illicita,vt in multis, quæ quamuis in sui
natura non sunt de genere malorū, applicata tamē ad
certam personam , quantum ad illā illicita sunt, vt ap-
paret in episcopo ordinante , liberto vocante , quam-
uis enim ordinare , vel in ius vocare de sui natura non
sunt mala , idest de genere malorum,applicata tamen
ad episcopum alienum , & libertum , illis mala & il-
licita sunt, quod bene apparet in pœnis statutis in iu-
ribus allega. illud prohibentibus . nisi enim illis essent
illicita,non adiiceretur pœna, de consti.cognoscentes.
cum sua materia,ar.de pęn di.ij.§.opponitur. ver.quod
nulli leue.&c.24.qō.j.non afferamus. 23.q.iiii.qui pec-
cat.& tamen in eis non habet locū regula,sed eius con
trariū.vt.s̄ probatū est.Et videtur esse ratio in omnibus
13 prædictis,quia † plus confert specialis cōmissio facta ab
homine,quā generalis potestas data a lege, quod dic,vt
no. supra c.ii.de offi.delega.is cui.Prędicta igitur ad casū
nostrū applicando,certū est, ꝙ habere vocē nullo mo-
do ē illicitū ,vel saltē non de sui natura de genere malo
14 rū,& si forte vellet aliquis dicere,quod personis † prohi
bitis contra iur. prohibitionē se ingerentibus hoc sit il-
licitū,& sic tales,licet non admittantur pro se,nō tamē
repellentur pro aliis , vnde interpretabuntur iura pro-
hibentia,quod nō habeant vocē in capi.s.nomine suo,
habere tamen poterunt nomine alieno.¶ Tertio regu
la ista,quod alicui &c.intelligitur,ꝙ quādo id,quod fa-
ciendum est nomine alieno , tendit ad eundem effe-
ctum , sicut si fieret nomine suo, vt in c.sicut nō suo.
alias si idem effectus non sequitur , habet locum con-
trarium regulę,sic intelligit eam dominus Dy.vt no.su
per ea.in fin.glo.sed certum est, quod non habet eun-
dē effectum,si est in ea.nomine alieno,sicut si esset no
mine proprio,maxime si habet non simplex & liberū,
sed certum & limitatum mandatū,vt pote de certa per
sona eligenda , vt de elec. si quis iusto.§.porro.nā tunc
non habet liberū. arbitrium , nec potest eligere,quem
vellet,quod haberet & posset,si interesset nomine ꝓprio
propter quod prædicta regula non obstante,saltem cū
sic limitato mādato ad certū articulū admitti poterit,
& debebit.¶ Quarto de non ordinatis ad sacros,vel ad
ordinē debitū.ī.annū dicit decr.quod non habeant vo
cē in cap.de æta.& quali.clemen. vt hi qui.j.& ij.respō.
quod in pœnā taliū est statutū.sed licet aliquis taliū ad
mittatur pro alio , non debent propterea vocē habere
in cap.

in cap.& sic ipsa decr. non obuiat, nec contra eam aliquid per hoc fieri dicitur, quod probatur ex verbi propria significatione, habere enim proprie est esse dominū rei, vel saltē possidere.ff.de verb. sig.habere.no.xxiii. q.vii.c.quod autem.sed bene certū est, quod ille, qui interest pro alio, nec est dominus talis iur. nec possidet illud, imo ille, cuius nomine interest.de rest.spo.cum venisset.de præscrip.si diligenti.cum suis si. ergo ipsa dec. non obstante, & nullo alio iure aliter prohibente, talis & si nō pro se poterit pro alio,& debebit admitti, quod autem ẜm verbi proprietatē restringere debeamus potius, quam ꝯ eā ampliare intellectū, patet ex generali ratione pœnarum, quæ de sui natura † restringendæ sunt, non laxādæ.de pœ.di.i.§.pœnæ.eodem.tit.in pœnis. cū sua materia.¶ Quinto non potest dici, quod iste contra mentē dec.honoretur in voce capituli, imo potius oneratur, officium enim procur. † non est honor, sed onus, & ideo licet sit actus legitimus. i.a lege approbatus, tamē infami † committi pōt, cui alias dignitatū vel honorū portæ patere non debent.de excep.præ.inter dilectos. quod idubitatū videt ẜm iura ciuilia. Insti. de excep. §. vl.& no.de iur.ca.imperatorū.in gl.vlt. Idem est de iur. canonico, nisi in procuratore episcopi, vt legitur,& no. di.Laccedens.in si.& hoc maxime qn habet limitatum man.quia tunc non habet honorem liberi arbitrij, sed onus tantū certi ministerij in iuncti, vt supra dictū est. Ex quibus bene concluditur, ꝙ admitti debebit vt procur.vel saltem poterit. ¶ Solutio, duæ ponuntur quæstiones, vtrū exclusus aliqua causa nomine suo admitti debeat, vel saltem possit nomine alieno, quorū vnum i.verbū debeat, importat necessitatē ex parte admittentiū, siue admittere debentiū,& est sensus, vtrum canonici talē procuratorem instituiū iur.necessitate compellantur admittere. Secūdū est. verbum possit, denotat habilitatē ex parte admittendi.hoc est, an talis sit habilis & idoneus procur.ita quod canonicis volentibus valeat admitti de iure. Ad primū ergo, necessitatis, dico in distincte ꝙ non cōpelluntur canonici admittere. quēquā talium, si nolunt,& est ratio, quia cum ille, qui non habet vocem in capitulo quantū ad actū incumbētē, non cēseatur esse de collegio, etiā si alias sit de ecclesia, sicut eꝫ de collegio censetur is, qui et non sit de ecclesia, tñ de consuetudine vocem habet, de consue.cū dilectus.de elec.scrip. est Talē ergo non habentē vocē instituū procuratorē alterius.nolentes canonici nō admittunt,& maxime in actu electionis, vt præalle. c. si quis iusto.de elec.nec ēt in aliis, cum non teneantur canonici pādere secreta sua alii, nec extraneo liceat se ingerere, vel canonicorum arcana scrutari. C. de cōmer. & mer.l.iiii.vi.q.i.ex merito. Ad secundum aūt, possibilitatis, ꝟtrū volēres possint, distinguo, quia aut impedimētū est tale, quod impedit naturaliter illud, quod in talibus per maxime requiritur. s.discretionē seu animi iudicium, vt etas & furor, seu est cōtra naturā eius, de quo agitur. vt laicalis status, qui non est aptus ad tractandum spiritualia vel ecclesiastica, aut non est tale. Primo casu ēt a volentibus admitti nō poterit, vt præ.c.ex eo ꝙ iii. q.vii.§.tria.xcvi.di.bene quidē.cum concor.si non est tale, aut ipsum impedimentum nō solū impeditū impedit,& eum afficit, sed ēt alios potest inficere, vt excōicatio, quæ cōicantibus inducit leprā peccati, aut ipsum solum afficit, primo casu admitti non poterit, & si admittitur, vitiat, quod factū est, de elec. illa.& c.cū inter R.de præbē.post cessionē.iii. q.iiii. nullus.xi.q.iii. cum excōicato.sed ipsum solū afficit, aut impedimentū ipsū statutū est in poenā ipsius, vt quia elegit sciēter indignū, de elec.cū in cūctis.& in casibus dec. clemen. vt hi qui. & in eadē cle. de regular. vt professores.aut non in poenā, sed alias vt quia nullo modo est de collegio, primo casu subdistinguo, quia aut est talis pœna, quā canonici possunt remittere.aut non, si possunt, vt in eligente indignū, quia ea vice priuatus est voce, nō solū in odiū sui, vt videtur, sed ēt in fauorē non delinquentium. de elect.cū Vintō.euā si nō pareant sibi, vt intersit suo nomine, possunt tamen eū admittere vt procuratorē alterius, vt ibi, cum non cōpellantur facere maiorē gratiā, quā velint.x.q.ii.precariæ.si autē talem pœnā non possunt remittere, hanc etiam volentes talem non possunt admittere qui omnino in pœnā eius excludi debet authoritate capituli, sicut aperte dicit dec.illa.vt hi qui. j.responso.& melius.ii.respon.ibi nullo modo &c.verū in hoc vltimo casu forte probabiliter dici posset, hoc locū habere, qn libere & simpliciter est constitutus procurat.quia tunc cōe est, vel parum differens effectualiter, sicut si admittatur proprio nomine, cū eodē modo liberū habeat arbitriū, secus si habeat limitatū mandatū, vt de certa eligenda persona, vt dictū est, quia cū tūc videatur esse tantūmodo quoddā instrumentū, siue organū, per quod loquitur is, cuius procurat.est, quasi nihil habet arbitrij, & ideo sic possit admitti, quod autem munus sit admittere certū articulū, quā simpliciter negotiū.le.& no.de offic.deleg.super quæstionū.de re iud. cū Bertoldus.tutius tñ credo, quod nullo modo admittatur propter expressionē verborū, dec.vt hi qui.ar.præ. c.vt professores.ibi, nec pro se possunt &c.si tñ contra illa aliquis admittatur, non credo vitiari, quod ab aliis factum est, sed vox talis numerū non augebit, de elec.ec. clesia ij.si aūt non in pœnā, sed quia nullo modo est de collegio, tunc possunt, si volūt, vt in præ. c.si quis iusto. cum etiam possent ei dare vocem nomine proprio. de pos.præ.bonæ.ij. lxiii.di obeuntibus.

S V M M A R I V M.

1 *Legatariis an noceant quod per iniuriam contra hæredem non appellantem pronuntiatum est.*
2 *Episcopo an liceat alterius episcopatus ecclesię curam subire, priore non relicta.*
3 *Ecclesia est vnum corpus mysticum.*
4 *Ecclesia membra ægrota, papa & pontifices sanare debent ex officij sui exigentia.*
5 *Prælatura finis, animarum cura, alioqui pastor indignus, nisi curat.*
6 *Mulier qua audiuit maritum mortuum, an statim contrahere debeat.*

R E G V L A L X I.

Vod ob gratiam. Vide.§. eo. li. de reserui dispendi.in prin.¶ Prima gl. ponit exēpla, secundo successiue signat. vij.contraria, & soluit, ter tio conuertit regulam. In glo.i.ibi[*quod fauore*] hæc.l.& l.nulla.quæ sequitur, idem dicit, quod hæc regula,& ibi[*l.i.*] vide.§.eo. lib. de elec.vt quis duas.in glo. vlt.& ibi [*Quid ergo*] si per iniuriā pronuntiatū est contra hęredē.& non appellauit, hoc non nocet legatariis, In gl.i.ibi[*si iudex*] dat Dy.aliud exemplū.per.l.iii.§.duę. ff. ad Carbo. vbi in fauorē pupilli, cui de statu & bonis mouetur qō, introductum est, quod differatur quæstio vsque ad tempora pubertatis, sed si habet probationes in promptu, nō differtur, ne quod in eius fauorē &c. dicit ēt, quod cōfirmatur hæc regula,& ipsius exempla traduntur.ff.de leg. com. nullo. l.ii.de in di.adie.Sabinus. de fide instrumen.l.plures.de secundis nuptiis.generaliter.§.in his. & ibi [*finibus proprys*] propter æqualitatem in iudiciis seruandam. & ibi [*contra ius commune*] Idem hic Dyn. reprobans solutio. dicentium, regulam locum habere, cum fauor inducitur iure communi, vel priuilegio l.contrariam, cum inducitur per pactum & hoc reprobat per l.ea lege.ff. loca.ff.de leg. comm.l.si.i. & iii.& ibi[*præmium*] signat Dy. contrarium de.l.decæ ro.ff.de suspec.tu. vbi suspectus a tutela remotus de periculo administrationis nō tenetur. Ad idē.ff.de excu. tuto.sed & milites.§. sed ignominia. solut. ꝙ idē actus non est immediata causa pœnę & præmii, sed potest esse mediata & remota. delictum enim est causa pœnæ, pœna causa inhabilitatis ad actū, inhabilitas causa remotionis ab actu, remotio est cā exceptionis ab onere, hoc

hoc ɔ̃riũ tangit gl. & non soluit. ff. de nego. gest. siue hæreditaria. Ad solutionẽ obiicit de l. j. ff. de his qui. vt indig. uide, quod dixi de fideius. peruenit, super fi. secundæ gl. & in fi. Dy. ẽt allegat. ff. de lnt. & rele. l. relegatorũ. §. vl. & l. sequenti, & quod no. in aut. de hære. & fal. §. si vero.

QVAESTIO.

1 Hic est sciendũ, ꝙ Io. mo. in decr. 3̃. c. l. de elec. generali. in addi. super hanc regulã soluebat qõnem talẽ. Papa transtulit episcopũ absentẽ, & absoluit eum a vinculo priori, vt est moris, & iur. de transla. c. ij. §. sicut ergo. de postu. præ. bonæ. ij. in fi. quærebat, an vacaret prior cathedralis ecclesia, & hoc ẽt quærebat, vt sciretur de habente regalia in prima ecclesia, cũ vacat, qñ incipiat illa vti. Quod statim vacet, inducit absolutionem prioris vinculis, quã ponit thema, ɔ̃riũ tenet, quia absolutio nõ est pura, sed conditionalis, i. si consenserit, quod probat per multa iura, vnũ soluendo ɔ̃riũ, & dicit sic in curia declaratũ, nisi constet, papã aliud voluisse. subditur quæstio Egi. ad negatiuã habens tres rõnes, & tres glo. tertio ponuntur solutio & ipsius declaratio. ¶ Primo igitur allegat, ꝙ matrimoniũ spirituale sicut carnale initiatũ, firmatur, cõsumatur, de transla. licet. initiatur ẽt ex cõsensu eligentiũ & electi, vt ibi, i. tantũ ꝙ ius electo acquiritur, non tamẽ illius iur. executio regulariter tribuitur, vt no. lxiii. di. quanto. sup. eod. nosti. & c. qualiter. Eodẽ modo dissoluitur ex dissensu. C. quando lic. ab emp. dis. l. j. & ii. non soluetur ergo iste a vinculo primæ, nec coniungetur secũdæ, nisi post cõsensũ præstitũ ad scdm. & dicit se plaries vidisse sic in curia declarari, fit rõ, quia nemo inuitus crescere cogitur, nec ɔ̃hit, nec ɔ̃ctũ dissoluit primũ. lxxiiii. distinct. vbi ista reliqua. C. de actio. & obli. sicut. C. de ɔ̃h. emp. inuitus. Sẽper ergo intelligitur conditio. Si sibi placuerit, seu consenserit. sup. eo. lib. 2 de præben. si tibi absenti. licẽt vt dicit, sicut dos non põt esse sine matrimonio. C. de iure doti. l. iij. sic nec acquisitio secũdæ sponsæ spiritualis, nisi liberatus sit a prima, ad id supra de secundis nup. ca. ij. & iiii. Sed in primo casu quantuncunque sit pura promissio. intelligitur conditio, si secutæ fuerint nuptiæ. ff. de iure do. stipulationẽ. & l. plerũq;. §. si aũt. ff. de test. mili. l. ex eo. xcij. di. si quod episcopi. sic & translatio quãtumcunque pura debet intelligi. Si nuptiæ tñ secundæ fuerint secutæ, ar. ff. de leg. j. legatario. ij. rñ so. ¶ In ɔ̃riũ alleg. ff. de bo. pos. ex te. mil. l. j. in fi. sed dicit illã intelligi sub prædicta conditione de consensu translati. vide, quod no. de priuil. c. pe. in j. gl. & quod super ea dixi, dat simile, ꝙ res donata acquiritur donatario, reuocabiliter, tñ, s. si respuerit, vt p̃dicta dec. si tibi. sic legatũ speciei mortuo testatore transfertur in legatariũ. ff. de furtis. a Titio. ff. de leg. ij. cũ pater. §. surdo, sub conditione tñ, si voluerit. ff. de leg. j. si ita legatũ. §. si volet. hinc est, ꝙ hac pendente ẽt pẽdet factũ hæredis in aliũ trãsferentis prædictũ legatũ, vt legatario respuẽte firmetur factũ hæredis, & eo legatũ agnoscente infirmetur. ff. si certũ petatur. l. proinde. pro quo concludit habẽtem regalia nihil percipere de prima, sicut de non vacante ante consensũ trãslati ad secundã. maxime quia iste pugnat ɔ̃ ius cõe, quod vult conseruari fructus futuro successori. supra de of. or. cũ nos. supra eo. li. de ele. quia sæpe, stet ergo firmũ, quod priuilegio, vel præscriptione mutatum non apparet. C. de app. præcipimus. in fi. fatetur tñ, quod papa ex cã posset trãsferre episcopũ inuitũ, saltẽ quo ad hoc, vt careat prima, fit rõ. quia 3 tota ecclesia † est vnũ corpus mysticũ, vt in cãticis. Vna est colũba mea. supra de summa. trin. firmiter. §. vna. vij. qõne. i. Nouatianus. xxiiii. q. j. loquitur. sponsus autẽ huius colũbæ, & caput huius corporis, sicut papa vidẽs vnũ mẽbrũ ipsius corporis inutile pp persecutionẽ, imminentẽ, ex ipsius persona qui possidet, vel propter aliã 4 iustã cãm vt corpus † sanetur, potest, & debet ex officij debito huic morbo antidotũ præparare, alleg. vij. q. j. pastoralis. & quod no. Inn. de renũ. insi. §. j. quod ex eo pa5 ter, quia prælatura † est ad finem, vt prosit, si finis iste frustratur, pastor habet sanare, quod est ægrũ, vt dicto c. nisi. §. propter. Sed si papa, pp̃ter sua merita volens episcopũ honorare intendit sibi placere, si displicet, iste remanebit in statu priori, ne retorqueatur in eius læsionem. quod fiebat ob eius gratiã per hanc regulã, cũ concor. Sciendũ est, quod Egidius Cremonen. in sua disputatione, de qua statim subdã, visus est tenere ɔ̃riũ dicens, ꝙ si Bon. episcopus ad postulationẽ capituli Rauen. & ẽt hoc ignorans trãsferatur ad ecclesiã Rauen. & idem expectato ipsius ɔ̃sensu desiit esse Bon. & si hoc de illo intelligatur, qui licet ignoret translationẽ, sciuit tamen postulationẽ, cui licet non consenserit, submisit tñ se voluntati papali, iuxta no. de elect. cuplẽtes. §. denique. in gl. sed ex quo, tunc cessaret ɔ̃dictio. Sciendũ est, quod Egidius ponebat in qõne prædicta pro dubio, an valeret electio facta ad ecclesiã Bon. per capitulũ Bononiẽ. postquã audiuit, non tñ certitudinaliter ipsã translationẽ factã fore, cum tñ ipse episcopus adhuc regeret Bononien. ecclesiã &c. Et quod non valet, inducit cõem opinionẽ, qua adhuc habebatur episcopus, quæ sicut inualidũ facit validũ. iii. q. ij. §. verũ. de iure patro. consultationibus. de biga. nuper. eadem rõne de alias valido facit inualidũ, arguendo a simili per contrariũ, de pœ. distinctio. ij. §. ex conuerso. Itẽ non dicitur trãslatus, ni6 si possessionẽ habuerit. xxj. q. ij. si q̃s iã. Itẽ nõ † debet mulier ɔ̃here, quæ audiuit maritũ mortuum, nisi de hoc sit certificata. de spon. in præsentia. Idẽ in capitulo, facit. ff. de acquiren. rerũ domi. l. res ex manda. de acquirẽ. hæredi. a. l. qui hæreditatẽ. & l. hæres. nã ex quo pro certo nesciunt ecclesiã vacare, non debent eligere per iura prædicta, facit, quod no. ij. q. v. quanto. de cleric. ex. mi. apostolicæ. per l. qui absẽti. ff. de acquiren. posses. inducit ẽt quod scripsi post Ho. de elect. quia propter. in prin. sup ver. celebranda. Ad ɔ̃riũ inducebat, opinionẽ cedere veritati manifestatæ. viii. dist. veritate. & legatũ recta via transit ad legatariũ ignorantẽ. ff. quẽadmodũ ser. amit. si partẽ. §. vlti. & de leg. ij. legatũ. Itẽ ex quo iste trãslatus est, dicitur quo ad ecclesiam defunctus. vii. q. i. §. ecce in quib⁹. nubat ergo ecclesia, cui vult. vii. q. j. sicut alterius. Itẽ quicq̃d sit in opinione, sufficit in carnali matrimonio, quod contrahi possit. de spon. tua. de eo qui du. in ma. c. ij. sic ergo a simili in spirituali. Inducit etiã quod no. Gof. in simili. de cõces. præben. in princ. ¶ Soluebat ipse, quod licet inhoneste fecerit capitulum, tamen tenuit electio, cum per translationẽ statim fuerit Rauennas, & desierit esse Bononien. non expectato eius cõsensu, qui ex voluntate papæ pendebat. Sed si hoc esset verum, ergo dignitas vacaret in curia, & sic electio capituli non valeret, per decre. secundã. de præben. li. vj. nisi dicas illam in episcopatibus locum nõ habere, vt ibi no. in glo. ij. ad allegata in contrarium respondebat, ad primum, ꝙ vbi fieret alicui præiudicium ex veritate prælata, cum erat in contrarium cõmunis opinio, tunc procedit argumentatio, sed hic in veritate præferenda nulli fit præiudicium. Ad decre. in præsentia, respondet, ꝙ si mulier contrahat, tenet, de secũdis nup. dominus. ad id quod de hæreditate dicitur, respondet, illud speciale, vt no. in l. hæres. in vlt. gl. in l. qui absenti. apparet de intentione scribentis glo. Host. fatetur veram, tamen si cõtra eam fiat, tenet, facit de præben. licet. ij. lib. eod. curia per reseruationes, imo, vt dicitur, per constitutionem non sinit etiam minora beneficia vacantia per promotionem in curia per alios conferri, dato tamen quod si procederet, locum haberet in casu, de quo prædixi. vides etiam quod no. in clemen. vt lit. pend. c. vno. post principium.

SVMMARIVM.

1 *Fundi seruitus vt constituatur, omnium dominorum consensus requiritur.*

REGV-

REGVLA XXIX.

Vod omnes. Dyn. ponit exemplum per l. receptũ. ff. de ser. vrb. præd. vbi in fundo communi omninm dominorum consensus requiritur, & vnius defectus constitutionem reddit inutilem [*approbari*] & sufficit singularis & successiua approbatio in extraiudicialibus, vel in his quæ sunt communia, vt singulis secundum Io. mo. vide, quod no. s. e. li. de reb. eccle. non alie. dudum. in glo. secundum quod. ¶ Glo. prima ponit exempla, & in fine reassumit primũ exẽplum, secundo soluit contrarium. & remittit, determinat incidens contrarium, & ponit ius nouum, & tertio arguit ad quæstionem, ponit opi. contrarias, & secundam reprobat. ¶ In prima glo. ibi [*l. vlt.*] in actu p quẽ tutela dissoluitur, vt in arrogatione pupilli, omnium tutorum consensus exigitur, & ibi [*. quod maior*] sequitur, pars curiæ efficit, perinde habetur, ac si omnes egerint. ¶ In j. glo. ibi [*solutio*] idem Dyn. & ibi ver. in commune. ad idem. ff. de reli. si plures. fallit etiam ff. de pactis. maiorem. ff de cura. furi. consilio. §. fin. vbi sufficit alterius authoritas. Dyn. & ibi [*subauditur*] vt ibi no. in vlt. glo. & ibi [*cum similibus*] s. eodem lib. de cleri. ægro. capitu. vno. cum concor. & ibi, [*super eo*] argumen. contra. 74. dist. capitu. ij. vbi de hoc.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem dominicalem. lxxv. quæ, quia solutio nõ placet, hic inseritur, & est talis. Cõsuetudo erat in quadam ecclesia, ꝙ canonici absentes tantum perciperent quantum p̃sentes, sed eps loci cum canonicis præsentibus statuit, ꝙ absentes nihil haberẽt. Quæritur, an præiudicetur aliis ẽt in scholis absentibus. Breuiter allegat. v. pro, & totidem contra. iij. ponitur solutio, q̃ reprobatur certo casu, & contrariis respõdetur. ¶ Allegat ergo, ꝙ præiudicetur, quia constitutio fuit honesta, vt non seruientes nihil perciperent. xij. q. ij. charitatem. supra de app. peruenit. ij. de cleri. non resi. c. ij. Item valet statutum factum à maiori parte capituli. de his q̃ fi. a ma. par. ca. c. j. & qui vult emolumentũ sentiat onus, ff. de re iud. secundum naturam. & j. eod. qui sentit. cum concor. Item communis vtilitas præfertur priuatæ. supra de postulatio. præ. c. iij. & ibi concor. & vij. q. j. scias. Item sufficit in statuendo duas partes fuisse præsentes. ff. de decre. ab or. fa. l. iij. quod; cuiusq; vni. l. planè. nec absentes extra prouinciam fuerant vocandi ad statutum faciendum. de elect. coram. ¶ In ꝯrium, quia de alieno statuere non potuerunt, de consti. in ecclesiarum. & res inter ali. a c. & c. C. res inter ali. a c. l. j. supra de offic. dele. sa per eo. de re iudi. c. pen. nec iure suo sine ipsorum facto priuari debuerunt. lvj. dist. satis peruersum. facit. de cler. non resi. ad audientiam. & iure communi melior est ꝯditio prohibentis. eod. titu. iure communi. cum cõcor. Item in scholis beneficiũ habere debent. supra de mag. super specula. & C. lib. xij. de ero. mil. anno. his scholaribus. facit supra eo. li. de priui ca. ij. ad hanc partem facit hæc regula cũ suis concor. & vr̃ casus de constitu. cum omnes. Solutio, dicit Bar. Brix. cum aliqua fiunt a capi. de necessitate, vt electiones, alienationes, & institutiones, tunc valet, quod fit a maiori parte. de elect. licet. nisi aliquis contemnatur. eo. tit. qd̃ sicut. sed in his, q̃ fiunt nõ necessitate, requiritur ꝯsensus omniũ, vt in præ. c. cũ oẽs. & ff. de ser. vr. præ. p fund. vñ hic non p̃iudicat absentib. scd̃m Tan. & Vin. sic dixit Barth. Brix. Eadem verba & plenius no. Ber. in decr. cum oẽs, q̃ tñ ad casum q̃stionis reducta nõ placẽt. Graue etenim mihi vr̃ hoc dictũ, & ꝯ vtilitatem ecclesiarum, & huius solutionis ꝯrium sumitur ex his, q̃ scripsi post Inn. & Host. & Compo. in p̃. decre. cum oẽs. sup glo. facit, de cleri. nõ resi. c. vno, lib. vj. procederet aũt solutio, si constitutio specialis fuisset ꝯ tunc absentes nominatos, vel non, ita ꝙ non ligaret statuentes, sed rõ sonat, ꝙ inducta non sic intellexerit. credo igitur, ꝙ dummodo constitutio liget ipsos statuentes, si se absentauerint, valeat, quasi istud sit de necessario expediẽdis, vel saltem vtiliter, vt optime probatur. de rescrip. c. vlt. lib. eo. & p̃iudicabit absentib. vel non priuilegiatis, sed dico pro tanto, quia tale posset esse priuilegiũ, ꝙ licet in se valeret ꝯstitutio, ea tñ non ob. pciperet priuilegiatus p̃bendam, quale est pro modo priuilegium huius studij. ¶ Ad ꝯria r̃ndetur, ꝙ non ꝯstituunt de alieno, quia nõ respiciũt p̃terita, nec est hic communio singularium, & p hoc r̃ndetur ad alia argumenta, nec põt allegari iniuria, vbi sublata onerosa consuetudine res redit ad sui naturam. 35. dist. ab exordio, & qd̃ ibi no. ad decre. cum oẽs, dic, ꝙ ibi constitutio non fuit cõis, nec interuenit ꝯsensus epi, procederet autem eo fortius hæc solutio, qñ pp cõsuetudinem illã pateretur ecclesia ministrorum defectum. s. de cle. non resi. ca. pe. & facit, qd̃ ibi scripsi super ver. deseruiri. nã si eo casu solꝰ eps subtrahere põt fructus, multo fortius eps põt cum capitulo.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis iussu qui facit, dolo facere non videtur.*
2 *Personas in ius vocare quas non poßimus sine prætoris iussu.*
3 *Non esse, vel minus perfectum esse, æquiparantur.*
4 *Ignorantia propria, sola an excuset.*
5 *Scripto in publicis libris in præiudicium alicuius contrairi non põt.*
6 *Ignorantia iusta in criminibus, an excuset.*

REGVLA XXIIII.

Vod quis mandato. Facit hæc rĺa ad q̃stionem debitoris, qui de manda. iudic. vel curiæ soluit, qd̃ debebat creditori, quam vide in spe. de solut. §. nunc aliqua. ver. illud autẽ q̃ritur, ecce. ¶ Prima glo. dicit, vñ sum pta, & ponit exempla. secundo exponit regulam, & rões reddit, tertio illã conuertit. Secunda glo. not. à contrario, dat similia, arguit ad quæstiones, & remittit. ¶ in j. glo. ibi [*§. qui iussu*] 1 sequitur, iud. aliquid † facit, non videtur dolo facere, qa parere necesse est. & ibi [*cum prætor*] sequitur, causa cognita per errorem, vel ambitiosè iuberet hæreditatem ex fideicommisso restitui, etiam publice ĩterest restitui, pp rerum iudicatarum authoritatem, & ibi [*generaliter*] 2 sequitur, eas personas † quibus reuerentia exhibenda est, sine iussu prætoris in ius vocare non possumus. & ibi, [*quoniam*] punitur officium pertinaciter non resistẽs iudici nõ recipienti appellationem, & ibi [*ad ea*] ignoscitur seruo in non atrocib. parenti dño, vel illi, qui habetur loco domini, vt tutori, vel procuratori. In glo. ij. ibi, [*§. cum in eadem*] nam cibaria in naui in commune cõferuntur. & ibi [*illud*] canon. xv. q. j. In glo. j. ibi. [*doli mali*] Dy. ẽt ponit exempla per l. ff. de aqua plu. arc. l. quanquã. in princ. vbi excusatur, qui authoritate iudi. destruxit sepulchrum, quod nocere poterat aquæ pluuiæ, & per l. ff. de solut. si stipulatus. §. si lanceæ. vbi excusatur depositarius restituens authoritate iudic. depositum vni ex pluribus hæredib. deponentis. & ibi. [*exercendo*] distinguit hic Dy. vt no. supra de tempo. ordi. ad aures, in glo. ij. & ibi [*§. iudices*] apertius eo. lib. de pœn. fœlicis. ad finem.

QVAESTIO.

Hæc regula excusat eum, qui facit mandato iudi. sed disputatum hic fuit per duos canonistas. s. per do. Aegidium Cremon. & Gualterium de Gangareto quid de illo, qui occidit permissione iudicis vel statuti clericum bannitum, qui laicus putabatur, an excusetur à dolo & pœna, eadem quæstio olim fuerat disputata per do. Nicolaum de Matarel. in studio Paduano. Ad negatiuam allegantur. iiij. & sub tertio duabus obiectionibus respondetur, secundo in contrarium alia quatuor, tertio datur duplex solutio, & secunda duplicitur di-

ſtinguit, primo ad quæſtionem, ſecundo generaliter ad materiam. Et ad partem ꝙ non excuſetur, non diſputādo, an ſtatutum valeat, quaſi contra l. diuinam, non occides. Exo. xx. & tenendo pro nunc, ꝙ valeat, vt ſcripſi in Spec. de conſti. ad fin. cum allegatur, ꝙ ſtatutum pmittat bannitum pro homicidio licite occidi, bānitum intelligere debemus iure bannitum, ſicut de cōdemnato dicitur. ff. de re iudi. l. iiij. § condemnatum. facit. ff. de pę. l. ij. §. fi. de contratab. l. non putauit. §. non quæuis. vt verba cum effectu intelligantur. de cleri. non reſi. relatum, cum concor. ff. quod cuiuſque vniuer. l. j. §. hæc aūt. canonizata. de pœ. diſt. j. § hæc autem. Nam † aliquid non

3 eſſe, vel minus perfectum eſſe, ęquiparantur in iur. facit de tranſlat. c. ij. cum cōcor. nec valet iudicis authoritas, quæ non excuſat in delictis. xvij. diſt. multis. xii. q. ij. quicunque. de tempo. ordi. dilectus. & præcipuè in caſu noſtro, quo iſte iudex non erat. xj. q. j. nullus iudicum. de fo. com. c. ii. & ſic nec bānum, nec ſtatutum quoad iſtum tenebat, quia contra legem factum. C. de epiſ. & cler. authen. ii. ſtatuimus. ¶ Secundo ſic probatur. vbi ſcriptura à veritate diſcordat, veritas attenditur non ſcriptura. ff. de reg. iur. ſi librarius. C. de erro. aduoc. l. j. plus valere qđ agitur l. j. sed hic ſcriptus bannitus non eſt bannitus, ergo &c. ¶ Tertio ſcriptura facta in meum p̄iudicium nō de mea voluntate mihi non præiudicat. C. de don. cenſualis. ff. de acqui. re. do. l. quiſque. ſed hæc ſcriptura facta in libro bannitorum talis eſt, ergo &c. & ſi forte dicatur ad hoc, eum fuiſſe citatum, reſpondetur, ꝙ cum citatio facta fuerit ab illo, quem conſtabat ſuum iudicem nō eſſe, ſibi non præiudicabat. ff. de iur. om. iudi. l. fi. Item ſi dicatur, occiſorem id ignoraſſe, reſpondetur, hoc nō iuuare, nam qui cum aliquo cōtrahit, debet eſſe certus de conditione illius ff. de reg. iur. qui cum alio, multomagis qui contra alium deliquit, nam vbi maius periculum &c. ē. eo. lib. de elec. vbi periculum. in prin. cum cō cor. Item cum ignorantia non excuſet in minorib. delictis. Inſtitut. vi bo. rap. §. ſed nedum. multominus in maioribus. Item regulariter non excuſatur ignorans, quod ſcire debuit, vel potuit. ff. ſi cer. pet. quod te. quod vi aut clam. l. ſeruus. de iur. & facti ignorant. nec ſupina. & l. regula. §. j. de elec. innotuit. & cle. de cō. præ. c. vno, in fi. ſed iſte ſcire debuit, volens enim hoc in alterius præiudiciū facere, debuit inquirere, vt probatur. ff. de exerci. l. fi. & l. j. poſt prin. nec ſua imprudentia debet cedere in alterius præiudicium. ff. de offi. præſi. illicitas. §. ſicuti. ad l. Aquil. idem iur. in fi. ſed iſte voluit eſſe executor ſtatuti, & executor inquirit. C. ſi contra ius vel vti. pu. & ſi non cognitio. canon. 25. q. ii. Item dato ꝙ ignorantia excuſaret in aliquo, non tamen in toto, ſicut dicitur de iuſto dolore. C. de adulter. l. Gracchus. ff. de ſica. l. i. in fi. & de iuſto metu. ē. quod met. cau. ſacris. ¶ Quarto videtur caſus. ff. de iniur. eum qui. §. ſi iniuria. vbi iniuriarum mihi tenentur, qui non me ſed alium iniuriari intendebant. facit, quod no. de ſenten. excommu. ſi vero. & ff. ad le. Aquiliam, ſcientiam. §. ſed ſi defendendi. ¶ In contrarium ꝙ excuſet bannum & forma eius propter authoritatem iudic. quæ in delictis excuſare videtur. xij. q. ii. de rebus, 28. diſt. diaconi. 63. diſt. Salonitanæ quod dictum eſt ꝫ, poteſt intelligi, ꝙ ſuperior authoritatem præſtare non poteſt, ſed hic iuſto errore motus eſt iudex ad banniendum illum vt laicum. Item ſtatutum in ſe valet, quare iſte videns illum bannitum non fuit in dolo, quare nō tenetur, cū lex Cornelia requirat dolum. ff. ad l. Corne. de ſica. l. in l. Secundo debuit iſte credere per iudicem bene factum, cum pro ipſo præſumatur. ij. quæſtio. vj. hoc etiam placuit. de renunciatio. in præſentia. facit, qui fi. ſint leg. per venerabilem. verſic. præ. alias ex facto iudicis pararetur laqueus, contra id 27. quęſtione 3 de viduis. C. de his qui ver. æta. impe. lege. j. non ergo fuit in culpa credens, quod iudex & alij credebant, & faciens, quod communi opinione licitum erat, cum publicus & communis error habeatur pro iure, ſaltem ad excuſationem eorum, quæ interim fiunt. ff. de offic. præ. Barbarius. de ſupel. le. l. iij. in fi. C. de teſta. l. j. C. de ſen. & inter. l. ii. ſicut non deliquit, nec in fugitiuorum numero computatur, qui fecit, quod publice arbitratur fieri licere. ff. de ædil. edic. quid ſit fugitiuus. §. apud Labeonem. multum enim operatur communis opinio, vnde ſi mulier communi opinione putatur prægnans, proximus hæres hæreditatem adire non poteſt, etiam ſi putet illā non eſſe prægnantem, ſecus ſi communis opinio eſt in contrarium, ff. de acqui. hæred. cum quidam. §. ꝙ putet. facit, quod no. de elect. dudum enim. in glo. quia cum

4 iam, imò, quod plus eſt, propria † ignorantia ſola excuſare videtur. ff. de adminiſtrat. tuto. chirographis. §. adeo. Item ignoran. probabilis excuſat à ſententia excommuni. de ſenten. excom. ſi vero, & ab adulterio. ff. de adul. le. pe. 34. q. ii. in lectum. Item videtur eſſe caſus. ff. de iniur. illud. cano. xv. q. j. illud. ad idem. ff. de arbitris. l. j. cum glo. ibi poſita. ¶ Tertio, qui publice citatus edicto nō paret, conſentire intelligitur in ſui præiudicium. C. de remiſ. pigno. ſi eo. qui accu. nō poſ. l. ſi ea. de inge. ma. diffamari. iſte igitur voluntate ſua quoad ſui præiudicium in libris bannitorum deſcriptus intelligitur, ſed qui ſe ſcribi patitur in alio ordine, videtur ipſo facto renūciaſſe maiori. ff. de iur. immu. l. v. §. fi. & de decur. l. fi. iſte ergo patiendo ſe ſcribi in libris bannitorum, videtur renunciaſſe ordini clericorum. de vi. & ho. cleri. c. fi. de ſent. excō. contingit. & illius ſtatus, quem quis publice portat, quis eſſe cenſetur. C. de la. li. tol. l. vna. §. ſed & qui pileati. iſte autem ſic patiendo accepit ſtatum banniti, talis ergo eſſe

5 ſe cenſebitur, nam † qui patitur aliquid in publicis libris ſcribi ī ſuum præiudicium, quod; illic ſcribitur habetur pro vero, nec recipitur probatio in contrarium. C. de dona. cenſualis, in fi. C. arbit. tut. l. fin. & de hæredi. tut. l. cum oſtendimus ibi, I acta publica paſſi ſunt, & hic eſt talis, ergo &c. ad idem. ff. de prob. l. cenſius. Quarto ipſe clericus, qui a principio non venerat allegaturus priuilegium, vt debuit, de quo vide quod ſatisdicam ſuper regula, ſcienti. ad fin. quæſtionis ſaltem poſtea debebat publice petere bannum cancellari, vel publice proteſtari coram ipſo iudice, vel coram ſuo, taliter ꝙ in publicam notionem peruenire poſſet, ar. ff. man. ſi fideiuſſor. §. j. & ij. & per hoc omiſſum videtur dediſſe cauſam ignorantiæ occiſoris, & iuſta ignorantia excuſat in criminibus, vt in furto. inſtitution. vi bonorum raptorum. §. quia tamē. ff. de adulteriis. l. adulterium. §. fratres. C. de plagi. l. plagii criminis. ff. de ambige. l. j. §. finali. & prętertim cum non delinquere, ſed iure agere intendebat, vt hic, & facit prædicta l. penult. de adulte. & l. illud. de iniur. & clarior caſus videtur. ff. ad le. Aquil. qua actione. §. ſi quis in colluctatione. ibi, aut ſi non in certamine. ¶ Soluit Aegid. occiſorem immunem per l. vltimo allegatas, & per. l. ſi ignorans. ff. loca. cum ſolum circa purum fa-

6 ctum fuerit † hæc ignorantia, & iuuat hæc, pręſumptio, qua præſumimus aliquem laicum & communis opinio, & ſic non fuit in dolo, culpa, vel negligentia, contraria loquuntur, vbi prædictorum aliquid affuit, vel quando voluit iniuriari, licet erraret in perſona, vt in §. ſi iniuria. hic autem defuit culpa, ergo ceſſat pœna. de conſtitu. capitulo ſecundo. Item Gualterius, ex quo ille ignorabat eum iniuſtè bannitum, vltra prædicta alle. de ſententia excommunicatio. ſi vero. & in dubio præſumatur ignorans in facto alieno. ff. de proba. verius. Nihilominus diſtinguebat, aut iſte ſciuit bannum de iur non tenere, tunc puniri debet, quaſi dolo fecerit. ff. de adul. leg. pe. in fi. aut ignorauit bannū nō tenere, & illū clericum eſſe, & tūc abſoluetur, cū iuſtā habeat ignorantiæ cauſam, alleg. l. pe. in prin. & l. allegatas in fin. ſecundæ partis, aut ſciuit illum clericum, ſed ignorauit bannum non tenere, & tunc etiam abſoluetur, ſi erat talis perſona, in quā veriſimiliter cadat error ille, de quibus. ff. de proba. cum de indebito. §. ſinautem is qui. alias dicit illum puniri quaſi doloſe commiſerit,

rit,ar.ff.de falsis.l.diuus. & de adult. si adulterium cũ incestu.§.j.& sequentib.& C.de incest. nup.qui contra, qđ dixit illum certis casib.excusari, maxime in eo procedat,quia causam erroris videtur dedisse princeps.i.respublica,quæ vice principis censetur,vnde ipsius error,qui facit.subditorum errorem excusat.ff.de sepul.leg.l.iij §.si.subdebat autem Nicolaus hac de causa doctrinam & distinctionem talẽ, cum quis committit homicidium sine dolo,aut aggreditur factum dolosum,ex quo sequitur illud delictum, aut non dolosum,primo casu de illo tenetur quasi dolose commisso,quamuis in illo dolũ non commisit.ff.de vi pu.vel pri l.quoniam.ff. de iniur.cum qui.§.si iniuria.ff.de ser.cor.si quis seruum §.fi. & l.sequenti.secundo casu,aut sequitur delictum in aliã personam,q̃ contra quam factum aggressus est, aut in eandem.primo casu tenetur de culpa.ff.ad leg.Aq.scientiam.§.sed si defensionis. minor tamen imponitur pœna q̃ si dolo fecisset.ff.de sicar.l.j.§.sed si clama.fallit,si aduersarius sua culpa dedit causã illi delicto.ff.ad leg. Aq. item si obstetrix.§.pe.& l.item Mela.in prin. In secundo casu aut delictum habet,rationabilem & probabilem excusationem,aut non.secundo casu punitur, minori tamen pœna q̃ si dolus interuenisset.ff.de sic.l.iij. in pri. Primo casu excusatur in totum,per leg.pen.ff.de adult. & alias leges.alleg.in fine secundæ partis.

SVMMARIVM.

1 *Conuenti semper melior conditio in pari causa,quam agentis.*
2 *Vxoris mores per contractum vel reconciliationem probatos,reprobari non possunt.*
3 *Testamentum primum iuramento assertum,quod non mutaretur, Deinde testatur iterum,& moritur, vtrum valeat.& nu.11.& 15.vsque ad finem.*
4 *Iuramentum quo iure sit introductum.*
5 *Iuramentum quod,& quando non obliget.*
6 *Infamibus sint ne actus legitimi interdicti.*
7 *Testamenti confirmatio mors sola.*
8 *Testamenti factio iuris sit ne publici.*
9 *Ius publicum an tollatur per priuatorum pactum.*
10 *Voluntates vltimæ fauorabiliores sint ne,quam contractus.*
11 *Charitas bene ordinata a seipso ne incipiat,an solum inter duos esse possit.*
13 *Templariorum ordo damnatus sit,necne.*
14 *Quæ nam sine iudicis ministerio sortiantur effectum,quæ vero nõ.*

REGVLA XXI.

QVod semel. Io.mo.dicit exempla ponenda per c.de illis j.ad fi.ẽ.de despon.impu.per.l. de inoffi. test. l.j.ff.de aqua plu.arc.in diem. de vaca. mu.l. prætor.§.si post.ibi, semel agnoscendo iudicium excusationi renunciat. Dyn.ponit exemplũ in diffinitiua,q̃ per proferentem nõ reuocatur, de hoc dicã super glos. Item in confessione non erronea in iudicio etiam sine causa facta.ff.de inter.act.l.j. extra iudicium tamen cũ legitima cã.C.de non nu.pec.l.generaliter.alias indiscreta dr,& non obligatoria.ff.de pba.cũ de indebito.de doli excep.l.ij.§.circa.ad hoc opponit de.l. tale pactum, in princ.ff.de pac.solutio,ibi fuit confessio ad liberandum. Item opponit,solutio & pmissio sunt paria. C.ad l.falc. l.vlti.sed solutio indebiti inducit p̃sump.donationis, ergo & promissio. primũ patet.ff.eo.cuius per errorẽ.sol.si vterq; scit cãm non subesse,nõ inducitur, regula,in pari.solu.ob.quia nec hic agens auditur, nec in indebito soluto,& vtroque sciente auditur repetens,quia semp in
1 pari † cã melior est cõditio cõuenti & deterior agentis.si aũt creditor scit, causã subesse,& reus sciret nõ subesse, tunc procedit ȝrium,vt videatur ex donationis cã ȝferri,& efficaciter obligetur.ff.de oper.liber.cãpanus.& no. in præ.§.circa. Tertio ponit exemplũ in ȝctu. C. de act.

& obl.sicut.ad hoc signat contrarium de.l.si pecuniã.ff. de condi.cã da.remit.ad ibi notata, vbi etiam remittit hæc glo.vltra.med. Quarto ponit exemplum in elec.de hoc in prin.glo. signat ȝrium.ff. de le.ij.vnum ex familia.& l.cum ipse.§.a filia.soluit,ꝙ in illis ius eligendi nõ cõpetebat de præsenti,quia totaliter collatum erat in tẽpus mortis,vnde per primã electionẽ cõsumitur. Quinto permiscet exẽpla de aditione hæreditatis. C.de repu. hæred.si quis maior.de delatione iuramẽti.C.de iur.iur. si quis iusiurandum.de cõsensu ȝfirmante factum alterius.ff.de aqua plu.ar.in diẽ. de diuer.& tẽp.præ. l.de accessionib.in quib. non licet pœnitere vt ibi, signat etiã ȝrium de mutatione testĩ quo ad institutiones & legata,de quo dicam super gl.non pôt.lo.mo.signat ȝrium de.l.j.§. quod ait prætor. ff.quor.leg.soluit, ꝙ ibi hæredi ante aditam hæreditatem nõ erat ius volendi, & est simile de iur.iur.sicut nostris.vbi de hoc in vlti.glo.¶Prima glo.ponit exẽpla,secundo ponit.xxiij.casus,qui plures includunt,in quib.fallit regula.iij.dicit aliud generale incidere in regulam,de quo remit.iiij.ponit quatuor, quæ regruntur ad regulam.s.ꝙ placitum non sit improbatum,qđ scienter placeat,ꝙ non sola mente,& ẽt alte-
2 rius intersit.In glo.j.ibi [*si vxor*] in fi.vxoris † mores per ȝctum vel reconciliationem probatos reprobare non possum,& ibi[*l.penul.*]qui semel ȝsensit, non auditur dicens decurionem non rectè creatum.& ibi.[*apertissimi*] non recusatur iudex post lit.contest.& ibi [*Pomponius*]si probaui negotium a te gestum,licet minus bene, vltra mihi non teneris,& ibi [*ex causa*] ponit casum de illo q rñdit se hæredem, & producto testõ apparet exhæredatus,vel apparet aliud testm̃,& ibi[*quod iussit*]vetuitve prętor ȝrio ĩperio tollere, & remittere licet.de sententiis.ȝ, ibi [*recte*] in mandato pœnitere licet re integra. & ibi [*§.vlt.*]societatis tempestiua renuntiatio in æstimationẽ venit.& ibi[*§.pen.*]q depostiit,vt reddatur post mortem suam, vel depositarij,voluntatem mutat, & prius agit.& ibi[*si per errorem*] nil tam ȝrium consensui sicut est error.¶In glo.i.ibi[*sanitatem*]dicit Io.mo.ne vniuersitatis membra malo corrumpãtur.& ibi[*variare potest*] accumulando, & ibi [*si quis in princip.*]hic plene tractat Dyn.an faciens secundum testm̃ habeat necesse specialiter reuocare primum,in quo erant verba derogatoria, secundo an sufficiat solita generalis reuocatio,& dicit,ꝙ forte non erraret,qui diceret, secundum valere per.§.& si quidem.in auth.de testamentis,in pri.vbi sufficere videtur generalis reuocatio,nec requiritur specialis,tamẽ ipse tenet contrarium.scilicet, quòd requiritur specialis per hanc l.ibi,nisi specialiter dixerit &c. si vero specialiter reuocat, certum est valere secundum, vt ibi,nisi trãsisset ad naturam contractus, excedens fines vltimæ voluntatis.ff.de dona.causa mor.l. vbi ita donatur, & quod illud in testamento fieri possit, quod in contractu patet.ff.de assig. libe. l. assignare. & no. ff.de test. hæredes palam. §. vlti.si igitur vendit, vel donat hæredi præsenti, vel alteri pro eo recipienti eo absente, sub ea conditione, si testamentum reuocari contingat, habebit donatio, vel venditio effectum irreuocabilem in casum reuocationis testamenti.Ia. de Bel. tenet valere testamentum secundum non faciens mẽtionem de verbis derogatoriis primi. vt dixi supra eod.lib. de constitu. capitu.j. super.vj. gloss. an vero testamentum iuratum reuocari possit, statim subdam, ibi [*interlocutoria*] & diffinitiua interdum, quod dic vt dixi de accusa. qualiter.super.j.gloss. de quo hic Dyn. concordans ei quod ibi dixi post Hostien.& ibi [*improbantur a iur.*] vnde dixit Ioan.mona.quòd malum culpæ remitti & ordinari potest in bonum pœnæ, vel, vt dicit, homo ruens in peccatum non resurgit, nec ex se, nec à te, sed à gratia præueniente. vnde Augu. super illud psal. lxxvij. circa medium,caro est spiritus vadens,scilicet,ex se in peccatum,& non rediens ex se,sed ex gratia.facit, quod scripsi.ẽ.eod.peccatum.& ibi [*recedere possunt*]expone, & re-

mitte quod dixi de arbit. cum dilectus. super fin. vlti. gl. ibi [*vel facto*] supra de spon. rux.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, quam disputaui de testamento iurato, quam sic proponebam. Marcus fecit testamentum † & iurauit non contrauenire, nec illud immutare, deinde fecit secundum testamentũ & mortuus est, quæritur, quod testamentum valeat. ¶ Pro primo inducam. v. rationes. pro secũdo quatuor. tertio ponam duas opiniones contrarias, primam tenens cum certa determinatione, & contrariis respondebo. Primo igitur, ꝙ valeat primum, seruandum est enim iuramentum, quamdiu seruari poterit sine periculo animæ, de iur. iur. si vero. quod me. causa. cum dilecti. est enim iuramentum † de iur. naturali, & obligat ex præcepto. xxij. q. j. si peccatum. de iur. iur. & si Christus. de voto. magnę. ergo §. penitus seruãdum. ex quo † nil in primo illicitũ, quo casu secus, vt si paganos, vel hęreticos instituisset in primo, de hæreticis. si quis, tunc enim iuramentum nõ obligat, de iur. iur. quanto. eo. tit. non est obligatorium, cum suis concor. ¶ Secundo video, ꝙ verba derogatoria primi testamenti faciunt secundum non valere, nisi de illis testator in secundo fecerit mentionem. ff. de leg. i. l. si mihi & tibi §. interdum. de leg. iij. si quis in prin. testamenti. & de hoc. s̃ dixi post Dy. Item de testamento inter liberos facto. C. de tes. auth. hoc inter liberos. & no. s̃. eo. li. de consti. c. j. si hæc primum testamentum fortificant, multo fortius iuramentum. xxij. q. j. omne quod, maximè cum per id obligatur Deo. facit, quod dixi. de spon. c. ij. sed interdictum papæ vitiat testamentum. de vsur. quamquã. in fi. de pœ. tex. ticis. li. c. fortius ergo hoc faciat interdictum Dei. ¶ Tertio sic probo. Sicut licet testamentum suum cuiq; rumpere, quia ambulatoria est voluntas defuncti. de cele. mis. cum Marthæ. ff. de adim. le. l. iiij. sic licet minori venire contra alienationem rei suæ, vxori contra alienationem fundi dotalis, filiæ cõtra pactum, quo renuntiauit successioni paternæ. Primum patet. ff. de rebus eorum. l. j. ff. de fun. do. l. lex Iulia. C. de rei. ux. l. j. §. & si cum lex. Tertium. C. de pac. pactum qđ dotali. & C. de col. pactum. sed per iuramentum prædicta omnia confirmantur, ita ꝙ non licet postea contrauenire. C. si aduer. ven. l. j. & auth. sacramenta. de iur. iur. cum contingat. & c. ij. eo. li. de pac. quamuis. ergo idem in testamento, vt iuramento firmetur, & tollatur per id contrauenìendi potestas, licet. n. arguere de contractib. ad testamenta. ff. de leg. iij. cũ qui chirographũ. ¶ Quarto multum vr̃ facere pro hac parte de sepul. c. ꝟ eo. li. vbi qui sepulturam elegit, & iurauit non contrauenire, vlterius eligere aliam non potest, & dicit ibi Archid. per id hanc quæstionem decidi. Item per iur̃m impeditur futura accusatio, sic & futura testi factio. Primum probatur, de acc. veniens. de iur. iur. quemadmodũ. ¶ Quinto video, ꝙ si post primũ testũ qs profitetur primũ testm̃ tollere nõ potest, nec plus testari. xix. q. iij. nunc aũt. de testis, q̃a ingredientib. C. de sacrosan. eccl. auth. ĩgressi. qđ ergo facit professio, hoc facere potuit iur̃m, q̃ sunt eisdẽ vinculi. de voto. magnæ. & in præ. ca. j. de sepul. ¶ Sexto patet, ꝙ faciendo secundum testamentum, deierat, periuri autem sunt infames. c. infames. vi. quæst. j. & c. seq. vbi de hoc. iij. q. v. constituimus. ad hoc de iu. iur. querelam. C. de transact. si quis maior. & actus † legitimi sũt infamibus interdicti. de test. licet enim, testari vero nõ est actus legitimus. facit, quod no. ff. eod. tit. contractus. in prin. ergo secundum non valuit. ¶ In contrarium videtur. i. ꝙ valeat secundum testamentum, ambulatoria est enim voluntas defuncti & c. vt. s̃. in ij. artic. & sola † mors est confirmatio testamenti. vt ibi. & nil est, quod tantum debeatur hominibus, sicut quod vltimæ voluntates & c. C. de sacrosan. eccl. l. j. C. de testamentis. quoniã indignum, & libertatem supremi iudicii quis sibi auferre non potest. ff. pro soc. cum duob. §. idem Papin. alias, §. fi. in fi. nec sibi legem imponere, a qua non liceat recedere, vt præ. l. si quis. in principio, maximè quia factio † testamenti est iur. publici. ff. de testa. l. iij. quod p̃ priuatorum pactum non tollitur. ff. de re. iur. neq; pignus. §. priuatorum. de fo. comp. si diligenti. ¶ Probatur secundo & sic æquiparamus hæc duo, iuramentum & confirmationem principis, vt patet de præbẽ. dilecto. de rescri. cum aliquibus. e. li. de elec. quia sæpe. cum si. sed testamentum per principem confirmatum licet immutare testanti. C. de testa. l. omnium. ergo & testamẽtum per se iuratũ. Ad hoc satisfacit, quia siue numerus cañ. sit iuratus, siue per principem confirmatus, licet ab illo recedere eo casu quo ius permittit. s. propter excrescentiam facultatum. de cõsti. cũ M. & facit, quod not. s̃ de c. præ. dilecto. in glo. imò. Item in his æquiparamus iuramenta & pœnarum obligationes, de elec. vbi periculũ. ad fi. eo. li. de off. or. quia plerique. sed pactum futuræ successionis etiam cum pœnæ obligatione non valet, non enim licet testamentum deducere in contractum, probantur hæc. ff. de verbo. obligatio. stipulatio hoc modo concepta. ff. de dona. quidam. §. j. de acquiren. hære. qui hæreditatem. C. de pact. l. fi. C. de inuti. sti. l. ex eo. sicut ergo in his non obligaret pœna, sic nec iuramentum, & facit ad prædicta. de con. præ. cap. ij. eo. li. Est enim regula, quod si principale non tenet & c. hoc eod. tit. accessorium. cum concor. cum ergo testamentum † licet iuratum non possit me alteri obligare, vt est probatum. itẽ nec mihi ipsi, vt patet. ff. de le. j. cũ filio. & l. si mihi & c. & facit ff de arbi. l. pe. restat per locum a minore, quòd iuramentũ illud non potest impedire secundã testamẽti factionẽ. ¶ Probatur tertio, si testari & contrahere matrimoniũ licet cuique, cui non prohibetur, & prohibiti non testari habentur. insti. quibus non est per. fa. tes. per totum. ff. & C. qui te. fa. pos. & in spe. de instru. ædi. §. ꝯpẽdiose. in prin. prohibitos contrahere. vide in summula. iiij. lib. sed si iuro non contrahere, vel contrahere cũ Titia, vel non contrahere cũ Seia. omni casu si cũ Seia contraho, valet matrimoniũ. probatur primũ, de voto. c. vno. eo. li. secundũ & tertiũ, de spon. sicut. & capit. si inter. de spon. duorũ. capit. j. periurus tñ sum, & de eo pœnitentia imponitur, vt ibi, sic in testatore dicamus valere secundũ testamentũ, licet periũrus sit & ppea puniendus, vt ibi. ¶ Quarto patet idem in aliis iuramentis, vt in eo qui iurauit certam religionẽ ingredi, sed si ingreditur aliã, tenet ingressus, de regula. qui post votum, eo. li. itẽ iuraui librũ nõ vendere Titio, vel vendere tibi, si vendo Titio, & trado transfertur in eum dominium, C. de rei ven. quoti. & facit, quod dixi post Inno. de præ-

10 ben. dilecto. super ver. iuramentũ. si hoc † in contractib. fortius in vlt. vol. quæ fauorabilior est. de dona. cũ dilecti. ad hoc de concess. præb. capit. j. §. ꝯ contra. s̃. eod lib. ¶ Sol. hæc quæstio not. xiij. q. ij. vltima voluntas, tñ quid sentiat in ea lo. per glo. illam non apparet, & Bar. Brixi. dicit se plene notasse in quæstionib. quod est falsum, vt patet in domic. xxij. de qua loquitur, quę diuersa est ab ista. & ẽt quæ in illa sentiat, non apparet, not. Accur. in vsib. feu. consti. Fri. hac edictali. §. itẽ sacramenta. in glo. hoc q̃ro, vltra mediũ. & Got. in libel. de se. cõ. clementia no. vbi glossat aut. sacramenta. in gl. primo quæritur, in vlt. quæstione. & per Alber. Gal. in mat. de testa. ver. pone. ꝙ quidã, per de Odof. Ia. de Ra. Pe. de Bel. & D. Cynũ de sacro. ec. l. i. & hi tenent testamentũ secundũ valere. Gul. ꝯ in spe. de instru. edi. §. ꝯpendiosè, ver. qđ si qs iurauerit. Facit ad q̃nẽ, qđ no. Ray. in sum. de sepul. & plenius no. Ho. eo. ti. §. an licitũ. ver. qđ si quis eligat. ego cre

11 do per prima iura † ꝙ is, de quo q̃ritur, secundũ testamẽtũ facere nõ debeat, & ꝙ illud faciendo, vel primũ immutãdo sine cã sit piurus dico tñ p iura secunda, & maximè vltimò allegata, ꝙ si hoc fecerit, valet scdm. Sciẽdũ. ꝙ Boat. in scdo dicto ꝯcor. sed non in primo, quia illũ dicit nõ periurum hac rõne, quia iur̃m fuit temerarium, quia iurauit melius nõ facere, nec enim s̃m eum datum est homini tam bene facere, quin possit facere

cere etiam melius, hoc ante dixi in præ.decre.cum Marthæ.procederet hoc dictum restrictum, ad.§. dicēda, patet autem ex solutione, quam prædixi, fore responsum ad quædam argumenta primæ partis.§.primum & secū dum. Ad solut.multum facit, quia ex contrario aperire tur via iniquitati, inducendo.§. patresfami. ad testandū & iurandum,& sic auferretur eis bonorum suorum dispositio, quod faciendum non est, ad hoc.de diuor. quā to.ad fi.Item cadit in vitium, alium prohibere testari.C. si quis ali.te.prohi.l.j.& ii. & ff.e. l.j.ergo multo fortius 12 seipsum, cum ordinata † charitas cuiuscunque incipiat a seipso.xxiii. quæstio.v. non licet, ideo autem dixi.§.sine causa, quia si ex iusta causa immutaret primum testamentum, puta testatus fuerat inter liberos, vel extraneos, qui mortui sunt, vel in hæresim lapsi, vel institue13 rat ordinem † templariorum, qui nuper damnatus est, vel his similibus, tunc dico eum etiam à periurio excusari, ad hoc.de iureiur.quemadmodum. & præ.decret.si tibi.de spon.quod no.Ho.in præ. versi. quid si quis.facit etiam ad solutionem, quod no.de procur.c.fi.li.eo. Ad alleg.iij.pro prima parte respondetur, quod sunt quædam, 14 † quæ per se sortiuntur effectum sine iudicis ministerio, vt baptismus, matrimonium, professio, testamentum morte confirmatum,& his similia & in his valent, q̄ si unt contra iuramentum, vt est probatum. Sunt alia, q̄ requirunt ministerium, vt reuocatio alienatæ rei minoris, vel dotalis, querela inofficiosi,& his similia, & in his iudex denegat ministerium suū, ne aperiat viam periurio.de iur.iur.si vero.& c.verum.& c.mulieri.C. si adue. ven.l.j.de indi.dui.l.ii. & sic loquuntur contraria. facit ad di.de bap.maiores.ver.item quæritur. vnde fateor, quod argumenta illa concludunt.§. quod si adiret iste iudicem, & peteret sibi dari licentiam secundo testandi, quod nō audiretur, sic & in matrimonio.de spon. ex literis.ij.& sic sit responsum ad id, quod dicitur quarto de eo, qui iurauit non accusare.ad decre.primam, de sepul. Idem illud speciale in odium allicientium ad sepulturam eligendam. Item dico, quòd illa non concludit, ad quod inducitur, sed potius concludit, quòd neutrum valet, & quod illum oportet decedere intestatum, quod verum est in casu expresso. Circa cœmeterium enim suum potuit papa statuere, quod voluit, sed non sequitur per hoc, quod idem potuisset in patrimonialibus. Facit, quod no.eo.ti. in regula.possessor.Item, potest esse ratio, quod is, quem cōstat decessisse in mortali, non sepelitur in cœmiterio ecclesiæ.xxij.q.v.placuit.de tornea.capit.j. de rap.super eo. Ad alleg.quinto dico, quòd professus censetur mundo mortuus.xvj.quæst.j.placuit.ī.quod non est in simplici ter iurante,& ille caret proprio, iste non. Ad vltimo allegata respon.periurum non semper infamem, probatur hoc de testibus testimonium.ii.respō.& facit, quod no. vj.q.v.cap.ij.Item decre.non licet.non debet intelligi de omnibus legitimis actibus, sed de quibusdam aliis, nec vendere posset, nec matrimonium cōtrahere, quod est falsum,& facit de hæreti.excommunicamus.§. credentes.vbi infamia specialiter infligitur, licet in pœnam.& facit, quod dixi.eod.tit.actus. & satis est, talem expresse non prohibitum, vt.s.dixi. Item tūc solum est periurus, cum perfectum est testamentum, quasi factum videretur a non periuro.& facit, quod scripsi de regular. vidua. de senten.excom.contingit.j. hoc tamen dico sic allegā do, per ea quæ dixi.de coniug.ser.c.si.super vlti.gl. Est an 15 tem † aduertendum, quod in quæstione dubitari posset, an illud iuramētum habeat vim verborū derogatoriorū, ita quod necesse sit de primo mentionem fieri in secūdo, item an sufficiat generalis, an requiratur specialis & expressa.de primo puto, quòd sic. si iuramentum interuenit in testamento. si vero postea ex interuallo, non credo, faciant allega.l.si quis.in princi.& quod ibi no.ff. de leg.iij. cum pater.§ filius matrem.de le.iii.cum quis, §.codicill.ff.de fidei.l.Lucius, in fin.cum similibus.de secundo dixi.§.post Dy.

REGVLAE DIGESTORVM huius literę sunt hę.

Paulus. Lex XV.
Qui actionem habet ad rem recuperādam, ipsam rem habere videtur.

Pomponius. Lex XVIII.
Quæ legata mortuis nobis ad hæredes nostros trāseūt, eorum commodum per nos iis, quorum in potestate sumus, eodem casu acquirimus, aliter atque eū stipulati sumus. Nam & sub conditione stipulātes, omni modo eis acquirimus, etiam si libertate nobis præstita à dominis conditio existat.

Idem. Lex XX.
Qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus cōditionis eius, hæredi autem hoc imputari nō potest, cum non sponte cum legatariis contrahat. Non solet exceptio doli nocere iis, quibus voluntas testatoris non refragatur.

Pomponius. Lex XXI.
Quoties dubia est interpretatio libertatis, secundum libertatem respondendum erit.

Paulus. Lex XXV.
Quatenus cuius interest, in facto, non in iure consistit.

Vlpianus. Lex XXVII.
Qui potest inuitis aliquibus alienare, multomagis & ignorantibus & absentibus potest.

Paulus. Lex XXX.
Quod initio vitiosum est, non potest tractatu temporis conualescere.

Vlpianus. Lex XXXIII.
Quod attinet ad ius ciuile, serui pro nullis habentur, nō tamen & iur.naturali, quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales esse.

Caius. Lex XLIII.
Qui in alterius.vide.s.eod.qui in ius in fustra.

Idem. Lex XLVII.
Quod a quoquam pœnæ nomine exactum est, id eidē nemo restituere cogitur.

Paulus. Lex XLIX.
Quidquid calore iracundiæ, vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quam si perseuerātia apparuerit iudiciū animi fuisse.ideoque breui reuersa vxor, nec diuertisse videtur.

Vlpianus. Lex LXIIII.
Qui sine dolo malo ad iudicium prouocat, non videtur moram facere.

Vlpianus. Lex XCVIII.
Quoties idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum excipietur, quæ rei gerendæ aptior est.

Paulus. Lex LXXIIII.
Quo tutela redit, eo & hæreditas peruenit, nisi cum fœminæ hæredes intercedunt. Nemo potest tutorem dare cuiquam, nisi ei, quem in suis hæredibus, cum moritur, habuit, habiturusve esset, si vixisset. Vi factum id videtur esse, quod quis, cum prohiberetur, fecit. Clam, quod quisque, cum controuersiā haberet, habiturumve se speraret, fecit. Quæ in testamento ita scripta sunt, vt intelligi non possint, perinde sunt, ac si scripta non essent. Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cauere potest.

Papinianus. Lex LXXXII.
Quæ dubitationis tollendæ causa cōtractib.inseruntur, ius commune non lædunt.

Paulus. Lex XC.
Quandiu valere possit testamentum, tandiu legitimus hæres non admittitur.

Paulus. Lex XCII.
Quoties duplici iure defertur alicui successio, repudiato nouo iure quod ante defertur, supererit vetus.

Hermogenes. Lex XCIX.

Quoties vtriuſque cauſa lucri non vertitur, is præferendus eſt, cuius in lucro cauſa tempore præcedit.

Vlpianus. *Lex* CIII.

Qui vetante prætore fecit, hic aduerſus edictum feciſſe proprie dicitur. Eius eſt actionem denegare, qui poſſit & dare.

Paulus. *Lex* CXXIII.

Quæ propter neceſſitatem recepta ſunt, non debent in argumentum trahi.

Idem. *Lex* CXXVII.

Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

Vlpianus. *Lex* CXXXV.

Qui poteſt facere, vt poſſit conditioni parere, iam poſſe videtur. Quòd quis, ſi velit, habere non poteſt, illud repudiare non poteſt.

Idem *Lex* CXXXVIII.

Qui in ius, dominiumve alterius ſuccedit, iure eius vti debet. Nemo videtur dolo facere, qui cauſam ignorat, cur non debeat petere.

Modeſtinus. *Lex* CXXI.

Quod iuſſu alterius ſoluitur, pro eo eſt, quaſi ipſe ſoluiſſet, vel ipſi ſolutum eſſet.

Idem. *Lex* CXLIII.

Quod nullius eſſe poteſt, id vt alicuius fieret, nulla obligatio valet efficere.

Celſus. *Lex* CLI.

Quod euincitur, in bonis non eſt.

Modeſtinus. *Lex* CLV.

Qui per ſucceſſionem quamuis longiſſimam defuncto hæredes extiterint, nō minus intelliguntur hęredes, quam qui principaliter hæredes extiterint.

Vlpianus. *Lex* CLXI.

Qui in ſeruitute eſt, vſucapere non poteſt, nam cū poſſideatur, poſſidere non videtur.

Paulus. *Lex* CLXIII.

Qui non facit, quod facere debet, videtur facere aduerſus ea, quæ non facit, at qui facit, quod facere nō debet, non videtur facere id, quod iuſſus eſt facere.

Idem. *Lex* CLXXIIII.

Qui dolo deſierit poſſidere pro poſſidente damnatur; quia pro poſſeſſione dolus eſt.

Vlpianus. *Lex* CLXXX.

Qui authore iudice comparauit, bonæ fidei poſſeſſor eſt.

Paulus. *Lex* CLXXXIIII.

Quod contra rationem iuris receptum eſt, nō eſt producendum ad conſequentiam. Vni duo pro ſolido hæredes eſſe non poſſunt.

Idem. *Lex* CLXXXI.

Qui tacet, non vtique fatetur, ſed verum eſt, eum non negare.

Vlpianus. *Lex* CLXXXVI.

Quod ipſis, qui contraxerunt, obſtat, & ſucceſſorib. ipſorum obſtabit.

Pomponius. *Lex* CCLXXXIX.

Quod quis, cum ſeruus eſſet, egit, proficere liberto facto non poteſt.

Vlpianus. *Lex* CC.

Quoties nihil ſine captione inueſtigari poteſt, eligendū eſt, quod minimum habeat iniquitatis.

Pomponius. *Lex* CCIII.

Quod quis ex culpa ſua damnum ſentit, non intelligitur damnum ſentire.

Licinius. *Lex* CCX..

Quæ ab initio inutilis fuit inſtitutio, temporis tractu conualeſcere non poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictione vni plures ſuccedere, an ſit nouum.*

2 *Patrono patri mortuo plures ne ſuccedant filij in patronatus iure*

3 *Obligationis natura mutari ne debeat ex ſucceſſorum diuerſitate.*

4 *Iura an ſint diſcreta, etiam ſi in eandem perſonam concurrant.*

REGVLA LXXVII.

RAtioni. Ioan. mona. dicit exemplum petendum per l. j. C. de fidei. in onere non cohærente perſonæ, nam in illo ſecus. ff de adimē. le. l. legatum. & de adimen. le. l. Caio. in princi. & de condi. & demonſt. le. legatum. ſecundum Dyn. qui etiam ſoluendo contrarium de l. licet. ff. de leg. i. quæ vult, ꝙ ſubſtitutus in honore hęreditatis, non ſuccedat in onere legatorum, diſtinguit, aut cum fit ſubſtitutio, legata repetuntur verbis teſtatoris expreſſis, aut non, primo caſu, aut cum eiuſdem diei vel conditionis adiectione, expectantur illa, etiam ſi legatum redderetur inutile. ff. de leg. j. ſi quis a filio, poſt princi. ſi vero ſimpliciter, tunc debentur non expectatis conditione vel die, quæ in perſona inſtituti fuerunt adiecta. vt dicta l. ſi quis a filio. & l. ſi cui a filia. Secundo principali membro, quando non repetuntur verbis expreſſis, tunc legis poteſtate tacite repetita intelliguntur cum eadem ſemper conditione & die. ff. de lega. ij. cum pater. § ab inſtituto. niſi talis eſſet conditio, quæ redderet legatum inutile. ff. de verborum obligationib. Titia. §. idem reſpondet. & de fidei. libe. l. vlti. honor hic aſpiratur, onus non, vt dixi. ſ. eodem l. de elect. ſi religioſus. ſuper vlti. glo. ¶ Prima glo. ponit exempla. & dicit regulam poſſe reuolui. ¶ In j. glo. ibi [*in prælato*] æquè, ſecundum Dyn. dici poteſt in quolibet ſubſtituto in hæreditate, quæ honor appellatur ff. de le. præſtan. l. filium. §. ſi legato. propter quod ſuccedit in onere legatorum, quæ ab īſtituto relicta vīr tacite a ſubſtituto repetita. ff. de le. ij. ſi Titio & Mæuio. §. Iulianus. & l. cū pr̄. §. ab inſtituto.

QVAESTIO.

¶Hæc regula facit ad quæſtionem, quam poſt dominum meum & D. Palmerium diſputabam, ſic proponens. Prima cauſa delegatur duobus, ſecunda duobus, vtriſque ſimpliciter, & ſub nominib. dignitatum, mortuo vno ex primis, qui prælatus erat duarum eccleſiarum vnitarum, diſſoluitur vnio, & duo ſubrogantur. Item mortuo vno ex ſecundis, dignitas per papam diſpenſantem ſuper vtraque tenenda collegæ confertur, quæritur de his cauſis, qui ſint earum iudices. Primum articulum huius quæſtionis diſputauit dominus Palmerius, quærebat tamen de eo, qui citauit in altera illarum eccleſiarum vnitarum, ſecundum diſputauit dominus Marſilius. In vtroque membro poſt diſputantium allegationes pro & contra, ponentur quæ addidi, deinde in primo ponetur ſolutio diſputantis, quæ improbatur, & quatuor opiniones addentur, demum ponitur ſolutio diſtinguens, poſt quam eliciuntur duo dubia. In ſecundo ponitur etiam diſputantis ſolutio, & eius approbatio, & ad contraria reſponſio, & aperiuntur duo dubia. ¶ Ad primum arguitur, quòd ambo illi ſubrogati ſint iudices, quia res peruenit ad caſum a quo incipere potuit, quia libentius papa delegaſſet tribus, quàm duobus. eod. tit. prudentiam. & verba reſcripti conformanda ſunt æquitati. de reſcriptis, cauſam. ff. de in iᵒ vo. l. quanuis. certum eſt enim, iſtos duos ſuccedere in locum & dignitatem defuncti, ergo &c. eodem titulo, 1 quoniam abbas. nec † eſt nouum plures vni in iuriſditione ſuccedere, vt patet in canonicis, qui ſuccedunt epiſcopo. lxv. diſtin. capitu. ſi. de maioritate & obedien- 2 tia, his qui. & plures † filii patri in iure patronatus de hoc. xvi. quæſtio. vij. ſi plures. accedant illa verba, ſicut miſit me pater &c. xxiiij. quæſtio. j. loquitur. Item ſicut iſti ſubrogati ſuccedunt in bonis acquiſitis. de teſtamen. relatum. ij. in fi. ſic & in iuriſditione delegata. arg. decret. præ. quoniam abbas. Palm. Adhanc par. ē facu-

C.de aduoca.diuer.iudi.l.binos. vbi duo aduocati, qui subrogant in locũ vnius aduocati fisci, eisdẽ vtunt iuribus & immunitatib. quibus vnus solus, qui prius erat. ad idẽ.C.de metropo.berito.l.vna.lib.xi..ibi,duæ metropoles factæ de vna dignitate simili perfrunntur.Item dicit lex,ꝙ omnis numerus illorum qui substituuntur in locũ vnius, pro singulari persona habendus est.ff.de cõditioni.& demonstrano.cui fundus. in fin. nec † enim ex diuersitate successorum mutari debet obligationis natura ff.de ver.obl.l.ii.§.j.alias ex his.& licet hodie maior sit numerus personarũ,tñ idem populus.vii.q.j.denique.ff.de iudi.proponebatur.facit.de censi.quanto.facit satis pro hac parte,quod scripsi post Innocen.& Host. c. ti.cum te consulente,scilicet de vno ex pluribus delegatis ꝙ subdelegare potest pluribus,quod ergo posset subdelegatio,possit subrogatio, de qua quæritur, ex quibus concluditur,duos successores vnius vna cum collega iudices esse,& adde quod dicã in articulo secundo.¶ In ꝯ͂rium allegatur,Intentio scribentis debet attendi,qui voluit duobus & non pluribus delegare,rescripta sunt stricti iuris,nec extenduntur ad personas non expressas.eo. tit.P.& G.Item forma petitionis attendi debet in sententia,ergo in processu,sed impetrans petiit duos,ergo non habeat tres.Non obst.cap.quoniam abbas, quia ibi vnꝰ succedit vni,nec quod de filiis dicitur succedentibus patri in patronatu, quia illud iure sanguinis, non electionis,Pal.Pra hoc parte facit euitatio absurditatis,pone.ꝙ ad petitionem partis vnius datus fuerat ille prælatus,ſm hoc ille habebit duos iudices, & collega vnum solum. Item si dicas istum tertium datum ex officio,vitiabitur intentio delegantis,qui voluit propter numerum imparem prouideri causæ in casibus discordiæ.sed hic erat dare numerum parem.eo.tit.c.fi. facit de arbit.c.j. Ex quib. concluditur,ꝙ aut alter solus, aut neuter debet esse iudex,sed ꝙ potius neuter videtur,per decret.pe.de elect.li. eo.vbi plures dati ab vno non insolidum, non admittũtur propter contrarietatem, quæ inter ipsos contingere posset. Item verum est, neutrum istorum subrogatorũ esse prælatum illarum duarum ecclesiarum, ergo neuter in delegatione succedet.facit.ff.de rebus dub.si is qui ducenta.§.vtrum.ex quo non est scriptum communiter,vel diuisim,facit.de præben.ca.fi.lib.eod. sic & nauis dissoluta ea mente,vt fiant duę,vel vt in alium vsum asseres conuertantur, desinit esse nauis.ff.de ver.obli.inter stipu.§.sacram. facit quod no.de collegio destructo superioris authoritate.xvj.q.vij.& hoc diximus post Inno. de no.ope.nun.c.ij.& supra eo.tit.priuilegium.dicemus ergo,ꝙ si ex duobus vter sit tutor, est incertum,neuter est tutor.ff.de testamen.tut.duo sunt. & idem in procur. & & arbitr.ff.de procura.l.ij.ꝯ.de arbi.innotuit. Sic & propter incertitudinem neuter istorum sit delegatus. facit de reter.ad hoc. sicut & incerta sponsalia non inducũt honestatem.de spon.c.vno.lib.eod. ¶ Palmerius,qui (vt dixi) quærebat de illo,qui ad alteram ecclesiarum vnitarum citauerat,dicebat,ꝙ is qui succedit in illa.debet esse iudex,quasi videatur illam elegisse, & vt illius prælatũ velle procedere,& altera prælatura præuenta,dicebat tamen, quòd aliqui dicebant, vtranque admittendam. alij,ꝙ ambo debebant vnum subdelegatum dare,arg.ff. fami.ercis.si familiæ.ad hoc vlti.vide, quod not.de procura.non iniustè.in glo.aut ẽpe. ista solutio nec rationẽ habet,nec tangit dubium quæstionis. Item pone,quod ad neutra citauit,quare aliqui dicunt, inspiciendam dignitatem principaliorem in illa vnione,per ea quæ no. ne sede va.c. vno. alij primo nominatum in rescripto, facit de elect.c.pe.cum suis concor.eod. lib.alij,quod is, quem elegerit impetrans,alij delegantem consulendũ, iuxta ea,quæ not.eodem titu.quoniam abbas. Tn dicas, quòd aut in rescripto exprimitur altera sola dignitas, vel ecclesia, aut vtraque, & secundo casu,aut altera sola ratione sui & loci esset capax delegationis, aut vtraque,primo & secundo,casu, scilicet quando altera sola exprimitur, vel vtraque, si altera sola capax est delegationis. dico igitur illum solum qui succedit in dignitate expressa vel capace in delegatione succedere,& est ratio,quia certum est ratione dignitatis non expressæ, vel non capacis illum iudicem non esse, ergo nec in iurisdictione succedet, qui subrogatur in illa.De primo pone exemplum in abbate Sancti Stephani, cui non expresso mon.Sancti Bartholomæi vnito quotidie causæ delegantur.De secundo pone, ꝙ simplex parochialis ecclesia vnita est dignitati, soluta vnione rector parochiæ non succedet in iurisdictione ratione loci, finge quod mon.sancti Proculi de Boñ.sit vnitum moñ. sancti Petri de Mutina.de reli. do.c. ij. actor & reus sunt Bon.vel actor Mutin.& reus Bon.planum est, ꝙ iste abbas ratione loci respectu mon.Mutin.non potest esse iudex huiꝰ causæ,ergo is,qui in illa abbatia soluta vnione succedit, non erit iudex.de rescri.statutum.lib.eo.Facit ad hoc bene.ff.de sti.ser.l.j.§.communis seruus.& l. proinde.in fi. & l.sequenti.ff. de auth. tu. si communis. per quæ iura patet, si communis seruus simpliciter vel expressis dominis stipulatur,id,cuius alter dominorum non est capax,totum intelligitur alteri stipulatum.facit,quod scripsi post Innocen.de præscri.cum ex officij. In tertio vero casu, quando vtraque exprimitur, & vtraque capax est delegationis. pone exemplum de ma. & obed. cum ecclesiis.in prin.de arbi.exposita.dico, quòd cum actus iste delegationis sit talis, qui pluralitatem non respuit, immo illam amplectitur,vt in dec. prudentiam, vterq; in delegatione succedet,& recipietur rescriptum dicẽs; prior talium ecclesiarum.ac si diceret, prior talis ecclesiæ.Item prior talis,ad quod facit. ff. de cõdi. & demon. l.falsa.in fi.distinctio soluat contraria. ad æquitatem allegatam respondebitur in proximo articulo. ¶ Sed modo incidunt duo fortia dubia,scilicet vtrum isti duo fingantur vice duorum, pro quo facit prædicta ratio, an vnius tantum,pro quo decre.clementi. de iur.patro.c.ij. Sed quid in actu,qui respuit pluralitatem personarum; vt in ordinatione actiuè,vel in prouisione passiuè, idest si deliberet talis ordinare, vel de illo deberet prouideri, vel de illo deberet prouideri,vel his si.& hoc vbi per circunstãtias non apparet alterum præferendum, satis est locus varietati opinionum præmissarum. ¶ Circa secũdum quęstionis articulum allegatur,quod iste solus nõ sit iudex,quia prouisio curiæ habet potius causam delegare duobus,quam vni, quia integrum &c.eod.titu.prudentiam.lxiiij.distin.extra conscientiam. nam per ampliores homines perfectissima veritas reuelatur. C.de fideiu.l.fin. & quod a pluribus quæritur &c. xx.distin. de quibus. ponderata igitur intentione delegãtis & forma mandati,quæ attendenda sunt.de præben.c.fin. de rescr. cum dilecta.apparet hunc solum iudicem non esse, cũ nõ debeat quis fungi vice plurium personarum.lxxxix. distin.singula. de institutio. ca.fi.Marsi. ¶ Ad hoc facit, quia non sufficit in effectu adimpleri mandatum, nisi adimpleaturꝰ per modum descriptum.de restitu.spolia. Pisanis.probatur de rescrip.susceptum.lib.eo.& bene facit,quod no.de rescrip. si pro te. ex quibus concluditur, ꝙ licet hic sit prælatus vtriusque, quia tamen non per mod.in rescripto expressum,non est iudex huius causæ, ad hoc facit æquitas dicta in proximo membro. Pone enim, ꝙ iste superstes datus erat ad petitionem vnius partis, & defunctus ad petitionem alterius, absurdum esset,ꝙ iste solus esset iudex. ¶ In contrarium, iste habet illas duas dignitates, & illorum duorum vice fungitur, ergo est iudex huius causæ, hoc.n.potest esse.de elec.cũ inter.j.ff.de adopt.si cõsul. Item si defunctus cõmisisset. & ipse vtri cœpisset eo viuẽte,planum est, ꝙ esset ꝯpetẽs iudex,de of.del.licet,si ergo hoc facit subdelegatio,ergo & subrogatio, cũ.n.hoc ad vtrãq; dignitatẽ ptineat, & iste vtrãq; administrat,ergo iudex ꝯpetẽs,qa qđ oẽs &c. eo.tit.quod omnes.Item si is,a quo appellatur, efficitur iurisdictionis illiꝰ,ad quẽ est appellatũ,cognoscet de cau

sa.ff.de iudi.si is qui.de hoc.de elect.querelam.in prin.secundum Mar. ¶Hoc vltimum fortifica, certum est, quod minus sepatiuntur in vno subiecto iudex a quo appellatur, & iudex ad quem, quam iudex & collega. Primum probatur.de consue.c.ij.lib. eo.si igitur primo casu vnus per subrogationem gerit vices vtriusque.fortius in secundo.vnde facit ad hanc partem lex dicens, quod id quod in duabus personis recipitur, in eadem persona recipiendum est.ff.si cer.per.l.singularia.facit de poen.distin. iij. adhuc instant.viij.q.j.in scriptis.sic econtrario.x. di.quoniam. idem 36.distin cum ad verum.hinc est, quod non ponderamus pluralitatem personarum in rescrip.vnde tantum iurisdictionis habet vnus datus per vnum rescriptum, quantum tres dati per aliud, de rescrip.pastoralis.Itē ius multorum bene residet in vnum.ff.quod cuiusque vniuer.sicut municipium.in fi.& not.de postu.gratum.Itē canonicus gerit vices proprias & canonici impediti, qui dedit ipsum procur.ad actum electionis, de elect. quia propter.& c.pe.lib.eo.& vnus diuersus respectus respicit stipendia plurium.de re iudic.cum olim. facit in auth. vt iud.sine quoquo suffra §.illud.col.ij.facit ad hāc partem, quod no.vij.q.j.si quis in clero.de cleric.non resid. quia intantum.facit etiam de testa.officij.vbi in eodem testamento episcopus gerit vices legatarij & epi.eod.tit. Raynutius.& c.Raynal. vbi filius detrahit duas quartas vt filius & hæres,& bene facit.ff de his qui.vt indig. l.tutorem. Discreta† quidem sunt iura licet in eadem persona concurrant, aliud quidem tutoris, & aliud legatarij, sic & hic, licet diuersæ sint dignitates, ex quo concurrūt in personam eiusdem, competens iudex erit. ¶Solutio, iste solus procedere poterit, cum sit administrator legitimus vtriusque dignitatis,& hoc præcipuè probat decr. præ.licet.de offi.deleg.sēm Mar. Hæc solutio do.mei placet per eandem decre.amicatur enim iuri, quod ex duob. delegatis vnus gerat vices suas,& alterius, vt ibi. & eo.tit. quamuis.& c.super quęstionum.§.si vero. Si hoc potest per subdelegationem, ergo & per subrogationem, vt dixi,& per hoc rñdetur ad primo alleg. Ad æquitatem allega.rñdetur, quod imputet sibi, qui impetrauit dignitatē committi huic personæ. Hoc enim & similes casus euenire posse debuit præuidere. Præterea licet expediat hīre iudicem gratiosum circa principale, tamen nil deperit parti, quia iudice grauante nō deest sibi applonis remedium, sed vbi aliquid periret parti, bñ inspicerent primus status, facit extrauagan. Io. quæ incipit. Sedes apostolica. Sed aduerte, quia potuisset q̄llo ampliari in dignitate defuncti vnita dignitati superstitis,& oī casu dico, quod siue per vnionem, siue per dispensationem, sit competēs index. Ad primum.xvj.q.j.temporis.& c.postquam. de relig.do.c.ij.ibi, cum omnib.iurib.&c.& facit, quod scripsi de fil.presbyt.ex transmissa. Ad secundum iur.primo allegata.& xxj.q.j.relatio. ¶Sed nunc incidit dubium, vt ī proximo articulo dixi, pone, quod iste habebat tertium collegam, nunquid fungetur vice duorum? Item nunquid iur.alterius dignitatis tantū poterit subdelegare, vel nunquid iure illius delegare vnum & iur. alterius alterum? Ex hoc forte congrue distinguetur inter vnionem & dispensationem, vt primo casu nō posset, secundo posset.

S V M M A R I V M.

1 *Tutorum plurium vnius pœna non liberat alium.*
2 *Malefactorum plurium vnius pœna alios minimè liberat.*
3 *Imaginem rei suppresse, an sit absurdum, rei eiusdē origine sublata.*

R E G V L A X.

Ratihabitionem retrotrahi. Lex nō posuit hunc textum, supper quo vide, qd scripsi.ī.eo.lib. de sen.exc.cum qs.sup gl.ex rati. ¶Prima gl. dicit vñ supra,& ponit exempla. Scdo dicit in ea debere duo ꝯcurrere,& ad scdm signat ꝯrium. tertio successiue exprimit 4.casus exceptos,& ipsorum rōnē reddit, quarto ponit simile. quinto soluit vnum dubium. In j.gl.ibi[*§.deiecit*] vide hūc & sequentē in suis literis.H.& S.& ibi[*licet*]iudicium habitum cum falso procuratore cōualescit p rati habitionem dñi.& ibi[*l.vlti.*]vide in rła ratum. in gl.& ibi[*l.pe.*]si petiit alius bonorum possessione o nomine meo, debeo ratum hr̄e.ī.centum dies.ī.quem petere poteram.& ibi[*si ergo*]aliud iubere & aliud fideiubere.& ibi[*l.j.*]si iussu eius in cuius potestate es, negotia gessisti agitur insolidum, alias si est versum, agitur de in rē verso, si neutrum interuenit, agitur de peculio.& ibi,[*quod si procur.*]deiecit, cum vtroque agi pōt, & vno soluente liberatur alter.& ibi[*tres tutores.*] In pluribus tutoribus,
1 †pœna vnius non liberat alterum, sic nec in pluribus fu
2 ribus.& ibi [*adeo*] si plures † corruperunt, oēs tenentur, nec pœna vnius liberat alium. ¶In glo.j.ibi [*maleficijs*]q̄ p alios fieri pñt. Secus in his, q̄ personæ cohærent, & ibi [*in adulterio*]& similib.vt not. in §.deiecit.& hoc p Dyn. & ibi[*in contractibus*]Dyn.ponit in eo, qui sine mandato emit rem nomine meo,& traditionem recepit, per ratihabitionē acquiritur dominium, ac si a principio mandasset.ff.de acq.pos.cōis.§.procurator. Ad illud.ff. de nego.gest.si ergo.Facit.ff.de solut.si qs offerēri.& l.vero procuratori.§.vlti.& l.cum x.§.vlti. De violēta spoliatione patent exempla.ff.de vi & vi ar.l.j §.cum qs. & §. quod & §.deiecisse.& ibi[*renunciationis*]idem hic Dyn.allegat, ff.si ta te.nu.ex.l.j.§.ita aūt.& in auth. de his qui ingr.ad app.§.si vero.C.de reb.creditis.si qs vsuras. & de ꝯdi.īser. l.vlti.& ff.qui satisd.cog.l.de die.§.vlti.& ibi[*si sibi*]nō loquitur de ratihabitione, sed de ꝯsensu, quem pbere licet post terminum re integra, & ibi [*actio negotiorum*] ei qui gessit pro absēte, nā si p pñte egisset, daretur actio mādati, vt no.in l.semp.quæ allegatur in prin.gl.& hoc per Dyn.& patet.ff.manda.si remunerandi.§.si passus.& l.q patitur.& l.q fidem.& ibi[*quo ad effectum*] si quod no.j.c. pro possessore.& idem hic Dy.q ēt distinguit tria diuersa, mandatum, ratihabitionem,& prohibitionem. Primum parat actionem mādati, scd̄m negotiorum gestorum, tertium impedit vtrumque. De prima.ff.mandati, si pro te.de secunda.de nego gestis.l.vltima. Quærit etiā hic Dynus, an ꝯ ratum habentem nascatur actio ex administratione, an ex ratihabitione secuta, & an pēdeat ex voluntate ratū habētis. In primo distinguit quatuor genera negotiorum, de quib. remissiuè dedit in regula, ratum.ad l.si pupilli.§.quid ergo, primum, qd est meū cura & solicitudine, secundum, qd est meum re ipsa, tertium ipso gestu, quartum ratihabitione. In primis trib. generib. dicit, quod nascitur ex administratione pcedenti mediante ratihabitione sequēti, spōtanea, vel coacta, sicut dr̄ de simili. C.de rerum pmu. ex placito. & absurdū esset dicere in illis tribus nasci ex ratihabitione actionē, q̄ sine illa competeret, ex quo vtiliter gestum est, vt ff. de nego.gest. Pomponius scribit. In quarto vero genere bñ nascitur ex ratihabitione, vt in l.si pupilli.§. item q̄ritur, & p hoc sit soluta q̄stio, vt dicamus, quod in primis trib. nō pendeat ex eius volūtate, cum detur ꝯ inuitum. In quarto sic, vt in l.si pupilli.& si in quarto casu reprobauit gestum, impedita est natiuitas actionis, ita quod amplius per ratihabitionem non nasceretur, & sic dicit.l.loqui.ff. de soln.dispensatorem.si bene intelligatur,& ibi[*inuito non potest*]idem lo.mo.& in fi.idem hic Dyn. qui prolixè psequitur, tractat etiam, an absolutio delinquentis prosit mandanti, vel ratum habenti, & tenet quòd sic si absoluitur propter delictum non commissum, si vero quia non fuit in culpa, non prodest. allegat.ff. de iureiurando. duobus.§.a fideiussore.& §.si ei.& ad iura, quę in contrarium facere videntur, quod res inter alios acta &c. C. res inter ali.ac. per totum. ff.de exceptio. Modestinus. responder, quòd loquuntur, quando diuersarum personarum iura sunt diuersa & separata, sed cum per omnia est eadem causa defensionis, & ex eodem facto ambo sumunt originem, dicit, non absurdum

vnius

vnius victoriā alteri prodesse,ar.ff. de app. si qui separa-
tim.§.vlt.& s.de appellationibus,vna sententia.per præ.
§.a fideiussore.

QVAESTIO.

Hac causa dicendum, q Ricardus Malumbræ dispu
tans hanc quæstionē Paduæ,formabat eā,cū cōtra duo,
simul inquirebatur,cōtra Antonium,qui occiderat
& Io.qui mandauerat,& contra vtrūq; fuerat probatū,
sed ille Andræas probauit se die maleficii fuisse in lo-
co remoto,vel q illud fecit ad sui defensionem,Ioan.
nil probauit,quærebat,an ex actis absoluendus esse ille
Io.& quia quæstio in suis etiam terminis in ecclesiasti-
co foro posset occurrere,vt de illa,sicut de scriptis Dy-
ni,habetur copia,illam hic inseram abbreuiatā. ¶Pro
Io.inducuntur.vi.rationes,& totidē contra ipsum. Sed
sexta includit plura iura, & vnā gl.tertio vnū membrū
simpliciter soluitur, in alio distinguitur. ¶Et primo ad
partē,q sit absoluendus,inducit regulā,impossibiliū.&
s.eo.nemo potest.cum concor. nā probata est impossi
bilitas illius,q dicebatur occisor propter loci distantiā,
in quo erat. C.de contrahen.& cōmit.sti.optimā.ad fi.
s.de test.ex tenore.ar.ff.qui & a quibus. l.prosp. ff.ad Sil
la.l.j.§.si quis in nulla.& §.cū dūs.& C.ad Sille.l.fi.dere-
cto igitur,q factum occisoris est impossibile, & man-
dator attento themate ex eo solo teneri possit, quia ille
fuit in loco, & occidit, patet ex impossibilitate primi
impossibilitas secundi,ergo erit absoluendus. cum mā
datum iud.vel sententia super impossibili fundari nō
possit.ff. qui satisda.cogantur.si decesserit.ff.de pęni.mo
ris.quæ sent.sine ap.res.l.pe.& vide,qđ scripsi.s. eo. li .de
sen.exc.Romana.ad fi.¶Secundo,sicut confessio, quæ
est facti probatio, sumpta super impossibili non impe
dit,quominus fiat absolutio,vt patet in confesso in iu-
dicio,qui occidit viuentē.ff.ad leg. Aquiliam, inde Ne-
ratius.§.fi.cum l.seq.sic & hic dato q de mād.probatū
esset contra Io.illa probatio super impossibili fundata
non plus nocebit,quam confessio.Facit,quod no.ff. de
iureiur.sed & si.§.vlt.fiet igitur illius absolutio. ¶Ter-
tio per eundē modū inducitur rō connexitatis, quam
etiam posuit thema. & constat, q in connexis de vno
dictum de alio intelligitur.s.de constit.translato.ff.quē
admodū seruit.amit.l.i communem.in prin. de pa.do.
inter socerum.§.cum inter.cum ergo ppter legitimas
defensiones absoluendus sit,an ergo & Ioā.cum absur-
dū † sit origine rei sublata imaginē relinqui. C. de lati.
lib.tol.l.j.circa princi.quod vř. intētīn latam pro primo
quæ pro veritate accipitur, sufficere secundo, ar. C. de
diuer.rescrip.l.j.nā quot.virium ex vna radice &c. C.de
nup.si libertam.& de duobus reis.l.finali.vel, quod tūt
est, vt satisfiat ei, quod dicitur.de qua te &c. ipse Ioān.
debet absolui. ¶Quarto certum est, quod absolutio
debitoris prodest fideiussori.ff. de iureiuran. l. fina.ad fi.
ff.de pac.& hæredi.§.fi.sic & in proposito.licet dici pos
set,aliud in contractibus,vbi discernitur principale ab
accessorio.& vbi vno soluēte liberatur alter.ff. de eo per
quem fac.est l.i.§.si plures.de cōndi.fur.si pro fure.§.fur
ti.aliud in merē pœnalib.vbi vterq; est principalis deli
quens,& vbi vno soluente non liberatur alter. ff. ad l.
Aqui.item Mela.§.si plures. ¶Quinto ,sicut confessio.
primi valeret contra eum, quem fatetur mandatariū,
quo ad præsumptionem & indicium, & de hoc supra
de confes.c.ii.C.de accu.l. fi. fortius debet illi prodesse
defensio istius,per quam patet vterque innocens, quia
promptiores sumus ad absoluendum , & quia pœnæ
moliendæ,& quia sanctius &c.& quia fauores ampliā-
tur,iura sunt no. ¶Sexto multum vř facere.l.j.§.fi.ff.de
quæstio.ibi si per inquisitionem contra eos, quos cri-
men confessus dixerat conscios, apparet etiam illum
confessum innocentem,id sibi prodest. item facit.ff.
de iur.si is qui.§.si tu Titium.& l.si quis proferendum.
& ff.de iniur.item apud.§.si iurauerit. ¶In contrariū
certū est quod diuersitas causarum,& personarū faciūt
rem esse diuersam ff.de excep.rei iudi.cū quæritur.& l.
cū de hoc.& est textus.eod.tit.si cū vno.sed hic est vtrū
que,ergo defensio vnius alterum nō releuat, hinc est,
quod faciens furtū ad mandatū alterius si deprehenditur
tenetur furti manifesti,mandans vero non. ff.de fur. is
qui opem.& econtra.delinquit interdum mandans, &
non mandatarius.ff.de eo per quem fac.est.l. j. in prin.
& C.de fur.si quis seruo.hoc autē ideo, quia causæ sūt
diuersæ,ex quibus mandans & mandatarius obligantř,
ergo concludit vt s.C.res inter ali.ac.per totū, nam se-
paratorū nō est eadē ratio,no.C.de do.inter vi. & vx. si
maritus.et si dicatur delictum simile. ¶Secundo con-
stat,homicidiū factū,& probatū est mandasse Io.sed si
Io.confessus fuisset se mandasse An.q occideret, abso
lute tenetur,licet non mandasset.ff.ad l.Aqui. inde Ne
ratius.ad fi.& de inter.ac.l. confessionibus cūm autem
in criminibus confessionibus probationes compa-
rentur.C.quorū.appellatio.l. ii.& de poe. qui sententiā.
concludit,quicquid sit de An. probationibus factis &
Io.standū esse. ¶Tertio sic,quantū facit absolutio, tātū
cum solutione condemnatio.ff.de excep.rei iud. si quis
cū totū.§.plane.& no.C.ad l.fa.de plag.l.j.sed si ille. A.ɔ
demnatus fuisset ad pœnam,hoc non iuuaret illū Ioā.
vt s.dixi,si ergo absolutio ipsius A.non liberat Io.mul-
tominus inducta pro illo An.ad ipsius defensionē per
præ.§ plane. ¶Quarto cū testes producerentur, & iura
uerint super defensione A. nec intenderent deponere
super defensione Io.ergo dictū eorum non iuuat, quia
nemo censendus est dicere,quod mente non cogitauit
ff.de supel.le.l.Labeo idem si id intenderent dicere,cū
super eo deponerent non iurati.C.de testi.iur.iur. supra
de testi.c.de testibus.& quod ibi no.in prima glo. ¶Quī-
to licet in absoluendo sit fauor, tamen non minor in
puniendis criminibus,quod publicam vtilitatē respi.s.
de senten.exc.vt famæ .cū concor. ¶Sexto adducitur
ad hanc partē casus legis,denuntiasse.§.quæritur. ff. de
adulter.vbi absolutio adulteræ non tollit crimen adul-
teri,& tamen idē erat germen vtriusque.Ad idē.ff.de li.
causa,qui vlust.§.fi.vbi si dico matrē ancillam & filiū
seruum natū ex ea.licet pronūcietur matrē esse liberā,
non per id filius pronuntiatur liber.facit.C.de li.causa.
l.aui paterni.§.fin.& l.fi.allega.etiā quod no.C.ad l.Co.
de fal.l.j.vbi dicit gl.quod sententia lata pro muliere ac
cusata de partu supposito non prodest partui, quomi
nus adhuc de illo quæratur,an suppositus fuerit, & tā
vtriusq; quæstionis idē germē. Item pro hoc. C.ꝺ.res
iudi.non no.l.ii.ff.de ap.sententia.de leg.ii.cū filius. in
princ.ff.de inoffi.test.l.circa.& C.eo.tit.cum duobus. &
C.de fid.instru.l.ii.& s.de præben.dilecto.in fi.& ibi no.
¶Soluendo.ipse Ri.tenet,q pbato An.q ad sui defen
sionē occidit,non releuat,nam bona fides facientis nō
excusat malitiam mandatoris,& hoc per l. de iur. omi
iu.si quis id.§.sed alius.vbi de hoc not.& de eo per quē
fac.est l.j.ii.respon.nā voluntas & propositū &c. sup. de
sen.excō.cum voluntate.cū concor. Cum vero proba
uit An.fuisse absentem,si iudex testes illos super verita-
te vtriusque inquisitionis communiter contra vtrun-
que se informans recepit,quod potuit, quia latissimū
eius officium.ff.de iur.om.iud.l.j.C.de edē.is apud quē
tunc per quas probationes A.absoluitur,absoluetur &
Io.ff.de quæstio.l.j.§.fin. Facit.de offi. præsi. illicitas.§.
veritas.ibi ex fid &c.si aūt ad specialem defensionē A.
tantum recepti sunt testes,tunc Io. non proderunt per
iura huius partis,hoc saluo, q lucidiores probationes
contra ipsum requiruntur ad mand. propter præsum-
ptionem prouenientem ex absolutione A.facit su. de
præsump.quia verisimile.sup.e.li.de hæret.l.filii.& facit,
quod no.C.de fal.l.j.de fid.instr.l ii. Ex titulo autem su
per defensione formato sciri poterit, an defensio con-
tingat illum Io.quia si generalis fuit titulus, erunt etiā
generalia

generalia quæ ſequuntur.ff.de iur. & facti igno. l. pen. §.fin. idem ſi alias hoc ex actis præcedentibus vel ſequentibus conſtare poterit.ff.de teſt.hæredes.§.ſed quid ff.de lega.j.ſi ſeruus plurium.§.fi.C. de teſta. non codicillum.& quod no.C.de epiſ.aud.epiſcopale.Dicit aũt, ꝙ ſi per modum accuſationis negotium proceſſiſſet, non haberet locum prædicta diſtinctio,vtrum cõmuniter &c.cum acta habita inter accuſatorem & accuſatũ,quantuncunq; generalia,non tranſcendant perſonas ipſorum.ff.de publi. iudi. inter accuſatorem.& de arbi.ſi cum dies.§.plenum.

SVMMARIVM.

1 *Filij vel ſerui contractum habens ratum pater vel dominus an obligetur inſolidum.*

REGVLA IX.

Ratum quis habere nõ poteſt. Quærit hic Dy.an hæres poſſit habere ratũ,quod factũ eſt nomine defuncti:ꝙ non poſſit videtur per hanc regulam,attenta veritate,cũ ſit alia perſona, inducit etiã. ff. de bo.poſ.l.iii.§.acquirere.in fi.§.& ff.rẽ ra. ha. ſi is cui, & l.bonorũ.per quas patet, ꝙ bona fid. petitã bonorũ poſſeſſionẽ nomine defuncti,hæres ratã habere nõ poteſt.In contrariũ facit,ſi ponderetur fictio, qua eadẽ ꝑſona cenſetur hæres cũ defuncto.ff.de vſu.l.hæres.& in Auth.de iuriu. a mo.præ. in prin. Itẽ vr̃ expreſſum, ꝙ poſſit.ff. rem ra.ha.ſi ſine. §.ſi procu.Soluit,ꝙ ſi quærat de eo iur.quod ẽr non agnitum tranſmitti ſolet ad hæredes,poteſt ratũ habere,vt in §.ſi procurator. alias nõ poteſt,vt in primis iuribus. Quæritur idẽ de ſucceſſore prælati,an poſſit ratũ habere,quod geſtũ eſt nomine ꝓdeceſſoris.Diſtinguit,an ſit geſtum partis cõtemplatione,an eccleſiæ,an dubitetur.primo caſu non põt habere ratũ per verba huius regulæ,& ſimilia, niſi eo caſu, quo eccleſia prælato ſuccederet,quia tunc ſeruaretur, quod dixi proxime in hærede.ſecundo caſu poteſt, cũ duret eccleſia,quæ non moritur.xii.q.ii.liberti.ii.ʒ. eod. li.de reſcrip.ſi gratioſe.Idem qñ dubitatur,cũ præſumẽdum ſic cõtemplatione eccleſiæ geſtũ, & ſolũ interuẽ prælati miniſteriũ.ff.de an.le.l.annua.§.vl.de con.& de. l.filio.Itẽ quia q̃ſita per ꝓlatum in dubio quæruntur eccleſiæ,in Auth.de eccleſia.ti.§.ĩterdicimus.¶Prima gl. ponit exempla.ſecundo allegat.v. iura in contrarium, & primo ponit tres ſolutiones,quarũ primã reprobat, & demũ ſoluit.tertio ſignat contrarium de vna.l.& ſoluit,in fin.remittit.In j.gl.ibi[*l.ul.*]incipit,ſi filius.& loquitur de credito filiofa, citra patris iuſſum,mandatũ, vel voluntatẽ,quod poſtea pater ratũ habuit.& ibi[*l. j.*] in fauorẽ parentũ inductum eſt Macedo.¶In gl.j.ibi[*quãtitatem peculii.*]de hoc hic ſatis ꝑ Dy.per te videas,qui ẽr ponit exemplũ de l.ſi ſeruus.ff.de pact.vbi ſi filius meus nomine ſuo rogauit rẽ precario,ratũ habendo, nõ plꝰ teneor,q̃ prius,ſ.de peculio. opponit cõtra hæc exẽpla de l.ff.quod cũ eo.qui in ali.po.l.j.§. ſi ratũ. & de in rẽ 1 verſo.l.j.§.quod ſeruus.& l.ſi res.§.pe.vbi pater † vel dominus ratũ habens contractũ celebratũ a filio, vel ſeruo obligatur inſolidum non peculiotenus. Ponit tñ & impugnat ſolutionẽ,finaliter diſtinguens, ꝙ aut ratũ hẽt vt pater,aut vt alius,aut dubitatur. Primo caſu tenetur,vt in contrariis, in ſecundo nil operatur ratihabitio,vt ff.quod cũ eo qui in ali.l.ti.§.vl.idẽ in tertio, per, §.ſed ſi ego.& per l.ſi ſeruus.ſic alibi diſtinguitur, an tãquã pater,an tãquã alius.ff.de ado.ſi pater.§. ꝙ duos. dicit ẽt,ꝙ ad ꝓdictã diſtinctionẽ firmadã bene fac. ff. ſo, ma.ſi vero.§.itẽ quicqd.& de cal.pe.l.in hæreditate. in prin. & ibi ſolui. dupliciter de quatuor modis quibus negotiorũ geſtoribus actio ꝯpetit notatis.ff.de ne. ge. ſi pupilli.§.qd ergo.vide libellos in Spe.de iu. §.ij. ver. ex ꝓdictis,& vide,qđ dixi ſuꝑ glo.in regula. ratihabitionẽ.

QVAESTIO.

Huic regulæ conueniunt quatuor q̃ſtiones,in quibꝰ omiſſis allegationibus,remiſſiones dabo, & ſolutiones ponã.Eſt aũt prima Dominicalis. xli. ſcđa venerialis. xliii.Tertia.d.Iacobi can.Bon.quarta domini Stephani Poloni.¶Prima,ſcilicet dominicalis q̃rebat, an ſi duo ex tribus delegatis datis ſimpliciter tertio irrequiſito ſententiam ferunt,an valeat tertio ratũ habente,Venerialis vero,quæ fuit ẽt Damaſi. prima in rub. de cõſue. propter dec.ad noſtrã.quærebat de ſen.ex. lata in Bon. clericũ ꝑ ep̃m,an poſſit haberi rata,ita ꝙ valeat.¶Tertia domini Ia.q̃rebat,an ſi religioſus electus ſine licentia ſuperioris conſenſit,& poſtea adminiſtrauit, demum prælatus ſuus ſibi licẽtiã dedit, vel ratũ factum habuit, an ille poſſit prælaturã tenere, & hoc hodie expeditur per dec.ſi religioſus.j.reſpon.in fin.quia talis conſenſus non tenet,& electio ipſo iure irrita eſt. Quarta domini Stephani quærebat de duobus cõpromiſſariis, quorũ vnus altero abſente eligit illum,in quem certũ erat abſentem conſenſurũ,ſi ꝓſens fuiſſet,qui ẽt poſtea conſẽſit,vel ratum habuit,quærebat,an valeat electio. Forte q̃ſtio incaute formatur dicendo,ꝙ certũ erat,cum ſm Boetiũ.Cor hominis ſit mobilius omni mobili.& ſecũdum Tullium Tuſculana.quęſt. primo.nulla celeritas eſt,quæ poſſit cum animi celeritate cõtendere. & hoc ſcripſi,de ſpon.tua nos.ſuper.j.gl potius ergo verbo veriſimilitudinis q̃ certitudinis videbatur vtendum, omnes iſtarum q̃ſtionũ allegationes omitto. ſed vltra no. hic,& in regula,ratihabitionẽ.& in regula, non firmatur.remitto de omnibus,& potiſſime prima & ſecũda. ix.q.ii.c.j.verſi.ſatis.de his quæ fiunt a præla. cũ nos.& in Spe.de citatione.§.vbi hoc autem.& verſi. ſequẽti.& de ſen.prola.§.ſequitur.ver.ꝙ ſi nulla.& de arbi.§.fi.ver. ſed pone lata.vbi de arbitro abſente,qui ratificat, idem tractatur,ſed princ.ad ea quæ plene ſcripſi poſt Innocẽ. de offi.dele. prudentiã.ſuper fi.ſecundæ gl.vbi inuenies plene materiam,& rñſum ad omnia ꝯtria,& vide ẽt,qđ poſt Innocen.& Cõpo.ſcripſi de cõſue.cũ conſuetudinis.poſt princ.ne in prædictorũ ſolutiones deſint, ſciẽdum eſt,ꝙ Bar.ſimpliciter dixit in prima ſñia,quæ nulla fuit,ratihabitione cõfirmari non poſſe.Idem tenuit de ſecunda,inquantum tñ inſtans dicebat Tan. ſibi reſpondiſſe,ꝙ ſi lata fuiſſet ſñia nomine Bon.epiſcopi,ipſe Bon.epiſcopus poterat eam habere ratam,alias non facit hæc regula,ſed ſibi & Dama.hoc non placet,cum excõicatio pure lata aut ſtatim ligat,aut ſtatim eſt nulla,cum ſuam executionẽ ſecum trahat,de appel. paſtoralis.ad c.in primis.ii.q.j.& iii.q.v. hoc quippe. reſpondent,ſpeciale in pœna.ad l.iii.§.filius.ff. rem ra. ha. rñdent, ꝙ ſñia cum falſo procuratore lata tenet quo ad illum.ff.de re iu.l.iiii. ſed non quo ad dominum, niſi ratum habeat,quod poteſt,vt ibi.¶Ad tertiam reſpondebat Ia.quod conſenſus,vel ratihabitio ſuperueniens non iuuabit electum,quia quod nullum fuit,ratificari non potuit,de elect.auditis.& hoc potiſſime in electionibus,vbi ſpectatur initium,vt ibi,& eodem tit.dudum ¶Ad contraria reſpondebat,illa loqui in his, quæ a principio tenebant,licet effectum nõ haberent.¶Ad quartũ reſpondebat Stephanus,electionem ab vno factam non valuiſſe,quia cum poteſtas duobus traditur, vnus alteri committere non poteſt,ergo nec ratum habere, ratio,quia induſtrię perſonæ commiſſum eſt. de offici. deleg.quoniam.vnde cum ipſius pręſentia deſideretur per ratihabitionem explicari non poteſt. inſti. de auth. tu.§.tutor,ad hanc vltimam facit quęſtio quam poſui ſupra cod.in toto,de his omnibus informaberis in remiſſi.quam ſupra dedi.

REGVLAE IVRIS CIVILIS huius literę.R.sunt hę.

Venuleius. *Lex* I.

Regula eſt,quæ rem,quæ eſt,breuiter enarrat, non vt ex re-

ex regula ius sumatur, sed vt ex iure, quod est, rla fiat. Per regulã igitur breuis rerũ narratio traditur, & (vt ait Sabinus) quasi causæ coniunctio est, quæ cum in aliquo vitiata est, perdit officium suum.

Vlpianus. *Lex* CCVII.

Res iudicata pro veritate accipitur.

SVMMARIVM.

1 *Voluntates vltimæ fauorabiliores sunt, quam contractus.*
2 *Dolo carere non potest, qui obtemperare magistratibus recusat.*
3 *Dolus quam multis modis præsumatur.*
4 *Iudicia non probant, sed comprobant.*
5 *Res quælibet facile ad sui naturam reuertitur.*
6 *Quadam tacite licent, quæ non licent expresse.*
7 *Priuilegio renuntiat, qui spatio xl. annorum permittit præscribi contra suum priuilegium.*

REGVLA XXVII.

Scienti & cõsentienti.

Dy. ad quæstionem de cõpromittẽte in arbitratorem, qui tnne sub pœna ꝓmisit nõ petere, reduci ad arbitrium boni viri, & an si postea inique contra eum sit pronuntiatum, possit id petere sine pœna, inducit generalitatem huius regulæ, & legis nemo. ff. eod. tit. Ad partem illam, quod non possit, inducit etiam leges ff. de pact. iurisgen. §. sed & si quis. & l. si vnus. §. si illud. vbi valet pactum, quod non agetur depositi, licet inducat tacitã remissionem futuri doli. In cõtrarium inducit, ꝙ pacta, quorum prætextu quis inuitatur ad peccandum, non tenent. ff. de pac. do. l. conuenire. & l. Pomponius. & de ver. obli. l. si plagij, sed illud est tale. ergo &c. Item talia pacta pœnalia ex tacito intellectu reducuntur ad ius commune, vt non committat pœna, sed per promittentem fiat, quod ius permittit, vel per stipulantem non fiat, ꝙ ius præcipit. ff. loca. quæro. §. inter locatorem. cum ergo hic tacite videaꝰ actũ, vt de iure pronunciet, si pronunciauit inique, non cõmittetur pœna. Per eundẽ modũ inducitur. ff. de verb. obli. quidam. cum filiũ. §. sed videamus. cum sua glos. vbi pactũ pœnale de non exhæredando filium intelligitur, nisi exhæredari meruerit. Item cũ ius commune permittat id peti, quando arbitriũ iniquitatẽ continet. ff. pro soc. l. verũ. & l. quid enim. & de contrahen. emp. l. hæc venditio. pactum ergo de hoc non petendo, remotum est a iur. communi, & sic non tenet. ff. de pac. iurisgen. §. & generaliter. ßm expositionem, quæ veritatem continere videtur, præcipue cum ob publicam vtilitatem videatur inductum, vt arbitramentalia corrigãtur, non tenet ergo pactum, quod non corrigantur. ff. de admi. tu. quidam decedens. de suis & le. l. fin. ff. eodẽ tit. neque pignus. §. priuatorum. Item cum lex non concedat iniquum arbitrium habere effectum, quod patet quia parat viam iniquitatis corrigendæ. ff. de arbi. ita de nun. §. arbitrorum. pactum, quod illi præbet effectum, videtur contra legem factum, & ideo non valere, per l. non dubium. nam cum † in vltimis voluntatibus, quæ fauorabiliores sunt, non potest caueri, ꝙ leges locum non habeant. ff. de leg. j. l. nemo. multominus poterit id in contractibus. Item cuiuscunque arbitri libertas quantuis larga restringitur ad id, quod de iure licet. ff. de condi. ind. si procur. & quæ in fraudem. cred. si pater filio. & ad munici l. l. neius. §. pe. C. de mune. non conti. l. j. §. pro infame. concludit ergo nullum sani capitis dicere, quod arbitratori videatur concessum, ꝙ inique ꝓnuntiare possit, secundum Dy. videtur idẽ placere speculatori. etiam quando interuenit super hoc iuramentum, vt no. in Spe. de arbi. §. j. ver. sed pone. & §. fina. ver. item quid si compromissum. neque dolus. hic satis tractat Ioan. mo. de proba. doli, de quo, vt dicit, iura quandoque dicunt, ipsum dolum inesse in ipsã re, quandoq; præsumi, quandoque dolum passim ad illum probandum admitti. Primo casu tripliciter incidit, aut enim est circunuentio in essentia rei, & tune non tenet, qd agitur. ff. de contrahen. emp. l. in venditionibus. §. si. aut in qualitate rei, seu precii quantitate, & tunc tenet, vt in dicto. §. & l. se. & ff. de minori. in causę. ii. §. idẽ Pomponius. distguendo tamen, vt ibi no. aut non est circunuentio ab initio, sed ex post facto, & tũc eo ipso dolus inest, licet a principio non fuisset commissus, de doli ex. l. ii. §. si qs sine causa. & §. item quæritur. & l. apud Celsum. §. Labeo. & de hoc. ff. de ver. ob. si quis cũ aliter. probatur etiam dolus ex qualitate facti. ẽ. eo. li. de renũ. c. fin. in fin. Secundo, vt dixi, præsumitur dolus, & hoc multipliciter. Primo, quando qualitas facti necessario concludit contrarium eius quod agitur, circa illam dat exemplum de l. j. C. de dolo. ff. depoli. si hominem j. respon. ff. de re. iu. Non potest † dolo carere qui non obtẽperat imperio magistratus & ff. qui. ex causa. ma. Item hi qui reipublicæ. Secundo, quando qualitas facti relata ad circunstantias personæ, de cuius dolo agitur interpretatione iur. dolum continet, vt quando sciens se debitorem, omnia sua bona alienat, præsumetur, ꝙ in fraudem, cum enim soluere debitum sit necessitatis ff. de mino. ꝙ si minor. §. restitutio, ergo alienando omnia sua, quod non potest se compari cum eo, quod necessario incumbit. s. soluere, præsumitur † dolus. ff. de his quæ in frau. cre. l. omnes. §. Lucius. his casibus cum cõtrarium doli præsumpti stare non possit cum qualitate facti, necessario præsumitur dolus, declarat autem iõ qualitatem ponderãndam facti & personæ, quia ex his iudex informabitur, an præsumere debeat dolum, qui proponitur, nec ne. ff. de accu. si cui. §. iisdem. C. de susc. & arca. l. si aliquid, Item probatur dolus, & hoc est regulare. ff. de proba. quoti. §. qui dolo. vnde iura dicunt, dolũ intelligi. i. pręsum. vel æstimari. C. de rescin. ven. l. dolus. ff. de adoptio. nam ei. §. j. Item argui seu agnosci. ff. de re mil. non omnes. §. a barbaris, cum sua glo. coniecturari, ar. ff. de verbo. oblig. continuus. §. j. indicari. i. demonstrari. l. dolum. nam perspicuis indicis probandus est, quæ facti qualitatem inducent, ex quibus vir bonus æstimabit, intelliget, arguet, agnoscet, & coniecturabitur, vt probant dicta iura, an probatus sit dolus necne. vnde cum super his certa regula dari non possit, necessario fuit relinquendum iudi. arbitrio, vt in l. continuus. & ff de iur. & facti igno. l. in omni. quæ autem illa sufficiant iudicio animi sui iudicabit, sicut de mora dicitur. ff. de vsur. mora. in princi. nam discutiet iudex, an indicia sint indubitata, & tunc eis credet. ẽ. de hæreti. excommunicamus. §. fin. C. de proba. sciant. si sint leuia, non credet. ff. de minor. l. iii. §. j. ff. de dolo. l. eleganter. §. fin. Item si plura sint contra dolum, quam dolum indicantia, & qualia sint, vtraque. C. arbit. tu. si defunctus ff. de adopti. nec ei. §. j. & vlt. quibus iuribus habetur, quę indicia recipiuntur a iur. & quæ non. & lex, si defunctꝰ. ponit † quod indicia non probant, sed comprobant, sicut & fama. iiii. q. iii. §. non sæpe. ¶ Prima glo. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla. secundo supplet de scire debente, & dicit in regula principinm ponderandum. tertio ponit rationem regulæ, & notat copulam, quarto successiue obiicit & soluit tria contraria. ¶ In j. glo. ibi. si intelligatur in morbo, vel vitio intelligibili cessãt edictum. & ibi [§. *vltim.*] statim cum seruus traditus est stipulatio committitur, quanti interest emptoris. & ibi [§. *ul. & pe.*] loquuntur de illo, qui intendebat cõtrectare domino inuito, qui tamen volens erat. & ibi [*si quis seruo*] suasi seruo alieno vt fugeret. & librum auferret, quod fecit nolente dño, & mihi attulit, teneor furti, & serui corrupti. ¶ In j. glo. ibi [*l. j. in fi.*] Dyn. de iniuria ponit exemplum per l. j ff. de iniur. §. vsque adeo. vbi vendens liberum hominẽ volentem, non tenetur iniuriarum de dolo. ponit per l. ff. de li. homi. exhi. l. iii. §. si quis volentem.

volentem. vbi si detineo hominē volentē, non teneor illi interdicto. & ibi[*ex post facto*] idem Dyn. per modū obiectionis, & ibi, [*quam violenter,*] idem hic. Dyn.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem hic disputatam per Guidonem demū episcopū Mutin. nunc Concordien. quam sic proponebat. Exemptus contrahens in loco exempto promisit creditori non declinare forum diœcesani, si statuto termino debitum non soluisset, de quo soluendo præceptum diœcesani recepit, lapso termino & debito non soluto diœcesanus ignorans illum exēptū, quia nec talis cōmuniter putabatur, illum citauit, & quia non comparuit, vt cōtumacem excommunicauit. quęritur, an talis sententia liget quod videtur per hāc regulam, nec enim potest se dicere ignorantem, quia sciuit, & consensit. Dubiū quæstionis in duobus cōsistit, quorum primum affirmatiue probat quatuor rationibus, & secundum totidem, & vna gl. æque horum duorum quodlibet probat negatiue, successiue soluit vtrunque, respondens ad ꝯtraria, subdit demū disputationē & distinctionē Aegid. an teneatur quis priuilegiū allegare. Et ad hanc partē, quod liget, inducuntur duo, primū, quia renunciauit priuilegio fori, quod potuit, secundum, quia dato, quod non potuit, debuit venire, & priuilegiū allegare. Primum sic ostenditur, iuri & priuilegio non odioso, sed in alicuius fauorem inducto, renuntiare quis potest, siue sit de rebus spiritualibus, de renun. ex transmissa. & cap. in præsentia, siue de temporalibus, de pact. cū pridem. C. de fide instru. l. iii. siue sit ius concessum collegio & ordini, de priui. si de terra. & c. attendentibus. siue singularibus personis de elect. quod sicut. de regular. ad nostram. & cap. statuimus. nec licet ad ius renunciatum redire. vii. q. j. quam periculosum. xxiii. q. iii. si illic. & de hoc vide de elec. ecclesia nostra. ii. in vj. glo. Cum ergo hoc ius exemptionis sit fauorabile, & non odiosum, & respiciat priuatam vtilitatē exempti, potuit illi renuntiare consentiendo in clericum, facit, quod no. de offi. le. cap. j. in glo. fin. non sic in laicum, de foro competē. si diligen. & quod ibi no. & si dicatur etiam in clericū consentire non posse sine authoritate diœcesa. de foro compe. significasti. Papa aūt est diœcesanus exemptorum de priuile. authoritate. eodem li. & no. xxxiii. disti. nulla. ergo sine Papæ licentia clericus hoc non potest.

5 Respondetur, quod res † de facili redit ad sui naturā. xxxv. dist. ab exordio. quare facilius tollit actio, vel exceptio ꝯtra ius commune cōpetens, quam iuri consona. super quo vide, quod no. xvi. q. iiii. cap. vltimo. Iurisdictio autem ordinaria est consona, exemptio vero dissona. Item nō habetur sic de facili copia Papæ per exemptos, sicut copia ordinarii per non exemptos, & sic difficultas permittit alias prohibitū. 63. di. cum longe. ad rationem faciat, de re. ind. cap. fin. Item si subditus episcopi sine ipsius licentia posset ipsius iurisdictionem effugere, quod posset primus, & posset secundus, & vlterior, & sic euacuaretur episcoporum iurisdictio, quæ ratio cessat in Papa. ix. q. iiii. cuncta per mundum. Concedatur ergo exempto quod non conceditur nō exempto, cui conuenit capitulū, luminoso. xviii. q. ii. vbi in loco exempto episcopus nil iurisdictionis exercet, nisi fuerit inuitatus ergo inuitatus potest. Secundo, quod renuntiare potuerit, probat decr. dilecti. de fo. compe. vbi priuilegiū, quod Anglici circa mare conueniri non possunt, non prodest illi. qui citra promisit respondere, vel soluere, & hic disiunctiue ponitur, per quod patet, quod iste respondere cogetur, vbi promisit exemptionis priuilegio nō obstante, Facit. C. de pac. si quis in conscribēdo. nec mirū, quia pōt sibi eligere iudicē animæ, quod est maius. xii. q. j præcipimus de pœ. cum infirmitas, fortius ergo potest eligere iudicem corporis, quod est minus. hoc eo. ti. cui licet. cū concor. ¶ Tertio si dicatur, quod exēptus non possit expresse renuntiare foro, potest tamen tacite cōtrahendo in loco non exempto. de priuil. c. j. lib. eo. Iste aūt sponte suscipiendo mandatum de soluendo, tacite renuntiauit foro, de his quæ fiunt a ma. pa. ca. ex ore. &

6 quomodo quædam † licent tacite, quæ non expresse, patet de iura. ca lum. c. j. ii. respon. li. eo. & no. de fo. comp. si diligenti. in glo. pe. & facit, quod no. Io. xi. q. j. insolita.

7 vnde exemptus † permittendo præscribi contra priuilegium exemptionis spatio. xl. an. illi renuntiat, sicut de aliis priuilegiis dicitur. de priuile. accedentibus. facit de capel. mona. c. ii. non tamen ecclesiæ Romanæ præiudicatur, nisi per spatium centum annorū, vt no. xvi. q. iiii. voluimus simile, quod de vasallo dr, de præscr. ad audiētiā ¶ Quarto, per eundē modū dr, quod dato, quod renūtiatio nō tenuisset in præiudiciū renuntiantis, vt patet. de arbitr. cum tempore. facit. de re iu. suborta. sic & submissio tenet quo ad submittentes, nō quo ad ipsius superiorem quod me. causa, cum dilectus. de don. inter dilectos. sic & renuntiatio beneficii facta in manibus eius, ad quē recipere non spectabat, reuocatur. de renū. quod in dubiis, xvii. q. ii. Consaldus. sic & abiuratio iurium dignitatis tenet quoad abiurantem, non quoad dignitatem. de insti. cum venissent. Secundum principale, quod supra contra istum inducebatur, erat, quia non venit allegaturus priuilegium, datur pro regula, quod sicut quando constat citationē arctare, citatus venire tenetur, ita & quando dubitatur, an arctet, alias punitur vt contumax ita no. Io. & Be. de accu. veniens. in fin. vltimæ gl & iii. q. ii. si episcopus. xv. q. iiii. placita. in vltima gl. in fi. & ff. si quis in ius vo. l. ii. & de iudi. si quis ex aliena. In dubio enim propter bonū obedientiæ semper parēdū est. 23. q. j. quod culpatur. in fin & facit. 13. q. ii. non æstimemus. & quod ibi no. alii. di. quiescamus. & de pœ. di. vii. c. ii. & si dicat, non esse dubiū apud citatū, qui scit se exemptum, hoc non iuuat, quia scientia iudicis hic ponderanda est, nō citati, de verb. sig. cū olim. facit, quod no. de offi. dele. cū causa in j. gl. Itē, quod plus est, no. Io. 23. q. viii. conuenior, quod si iudex laicus citat clericū, tenetur cōparere, & priuilegiū allegare, & de hoc infra dicam post solutionē quęstionis, & facit, quod no. Host. in sum. de iud. §. quæ sint necessaria. iuxta fin. ver. quod autem dixi. & facit, quod not. in decre. cum ordinē. de rescri. in fi. vlt. gl. Secundo, si iudex probabiliter errans in facto, & credēs se iudicē, cum non sit, procedit, tenet processus, de app. si duobus. Secus si erraret in iure, de offi. deleg. cum super, de conces. præben. ex parte. Iste aūt diœcesanus probabiliter errebat in facto quia de sua diœce. erat, & præceptū ab eo receperat, ergo &c. sic & dr de procurator, qui reuocationē suam ignorat, quia valet quod tacita de pro. in nostra & c. pe. de iudice vero casu, vt no. lxiii. di. tibi dño. & de hoc per Inn. de rescr. cū ꝯtingat. de ꝯcessione præb. quia cūctis. li. c. ¶ Tertio videmus, quod in his, quæ sunt iurisdictionis, opinio præiudicat veritati. hoc patet in sententia serui, qui putabatur liber. iii. q. vii. §. verū. de offi. præto. Barbarius. & occulti excommunicati. de re iud. ad probādum. facit. C. de testa. l. j. C. ad Mace. l. iii. & ff. ad Macedoni. l. iii. de iure patronatus. consultationibus. de electio. querelā de sententia excō. si iudex. li. eo. ¶ Quarto certū est, quod iudex cognoscit, an sua sit iurisdictio de rescri. super literis. & ordinarius de exēptione cognoscit. & certo casu cognitione pendente iurisdictionem exercet in exēptum. de priuileg. cū personæ. 100. d. cōtra morē. ¶ Quinto ad hanc partem inducitur. quod not. Inno. & Hosti. de verb. sig. ex parte. in fi. magnæ glo. vbi dicunt, processum tenere contra exemptum nō comparentem, quando exemptio non est notoria, sed dubia. ¶ In contrarium adducitur illud generale, pacto priuatorū &c. ff. eod. tit. neque pignus. §. priuatorum. de foro com. si diligenti. Sed ius publicum consistit in sacris & sacerdotibus. j. di. ius publicum. & habet hic locum, si tale ius concessum est alicui non in fauorem eius tantum, sed & alterius, de sen. exc. contingit. de immu. eccle. aduersus. de arbi.

cum

cum tempore. Cum ergo Papa habeat in exempto ius
dioecesani, vt s. prima parte probaui, sine ipsius consen
su non potuit in alium consentire. ¶ Secundo ad hoc
facit, quia sicut clericus sine licentia episcopi sui non
renuntiat beneficio. de renun. admonet. sic nec exem-
ptus sine licentia Papæ. eo. ti. c. fi. de elec. si abbatem. lib.
eo. nec ad aliam ecclesiam potest se transferre, etiam si
hoc habeat consuetudo, s. de consuetudi. cum venera-
bilis, & si renuntiat exemptus sine licentia Papæ, etiam
quoad ipsum renuntiatio non tenet. vi. q. iii. denique. &
probat textus decre. quod in dubiis. de renūciatio. licet
glo. contra. ¶ Tertio constat, ꝙ sicut clericus sine sui epi
licentia ab alio nō recipit ordines, sic nec exēptus sine
licentia Papę, de episcopali ordine patet. lxiii. di. Saloni
tanæ. de aliis. de tempo. or. cum nullus. li. eo. nisi aliud
ex priuilegio competat. de præscrip. veniens. Si ergo nō
possūt ab aliis ordinari, ergo nec iudicari. ix. q. ii. nullus.
de parochi. nullus. ¶ Quarto certū est, ꝙ qui consentit
in iudicem non suum, ante lit. con. poenitere potest. ff.
de iuris. om. ind. si conuenerit. & not. de iudi. c. j. vnde di-
stinguitur inter pactū de iurisdictione adeunda & de nō
declinanda. primo casu non tenet factum a clerico si-
ne licentia episcopi, de fo. compe. significasti. Secundo
tenet etiam sine consensu. eo. ti. dilecti. Si ergo pactum
non valet, vel saltem poenitere licet ante litem contest.
poenitebat autem non veniendo, ergo episcopus cōtra
eum procedere non potuit, tñ & si venisset nō fuisset
coactus suscipere iudiciū ergo nil interest iudic. vel par
tis. ff. de iudi. non vr. facit quod no. de do. & contu. ca. fi.
¶ Circa secundum vero principale probato ꝙ non po
tuit exemptus in eum consentire sine Papę licentia, ꝓ-
batum est, ꝙ citatus ab eo non tenebatur venire etiam
allegaturus priuilegium suū, constat autem, ꝙ sicut nul
la est sententia a non suo iudice lata. de iud. at si clerici.
cum concor. sic nec citatio. arguendo de toto ad partē.
facit de offi. dele. pastoralis. in princi. & probatur. de fo.
cō. Roma. in fi. li. eo. Si nulla non conualescet per ino-
bedientiā non venientis. eo. ti. non firmatur. & bene fa-
cit, quod no. de elect. bonæ. ii. in sl. gl. ¶ Secundo con-
stat, episcopū non esse iudicē exempti, & hoc ipsum ver
bum sonat. xvi. q. j. frater noster. de sup. negl. præ. sicut. de
priuil. cum capella. nisi in casibus. de priuile. c. j. lib. eod.
quorum nullus in casu nostro concurrit, ergo constat,
citantem non esse iudicem, & eo casu non tenetur cita
tus ire etiam allegaturus priuilegium. ¶ Tertio nō rele
uat dicere, non constat hoc iudici, licet constet exem-
pto, non sufficit ad notitiam exempti priuilegium per-
uenisse, licet ordinarius illud ignoret, de conc. præb. c. j.
li. eo. § nec obstaret. facit eo. ii. de præb. si postquam, nec
etiam releuat, quod iste communi opinione habeatur
non exemptus, licet enim communis opinio hic ope-
retur, ꝙ ea durante seruatur sententia, manifesta tñ ve-
ritate cedet opinio. viii. di. veritate. & sic declarabit nul-
lus processus, sicut no. de sententia lata p falsos testes. de
excep. cum venerabilis. & in sententia excōicationis la-
ta post legitimam appellationem non prosecutam. de
sententia lata, per falsos testes. de excep. cum venerabili
& in sententia excommunicationis lata post legitimā
appellationem non prosecutam. de senten. excō. licet.
lib. eod. & sic potest intelligi. eod. li. de priuile. cum per-
sonæ. ¶ Quarto cōstat, ꝙ defectus iurisdictionis annul
lat sniā. de iud. at si clerici. cum concor. ergo exceptio,
tu non es iudex meus, reddit iudicium nullum, & sic
potest opponi post sententiam, sicut exceptio falsi pro-
curato. in nostra. & vide, quod ibi no. in gl. penu. ¶ Quin-
to his cōuenit, quod no. C. vbi de cri. agi oportet l. j. vbi
not. Accur. ꝙ qn iudex est talis, ꝙ citatus sua voluntate
non possit facere iudicē, non nocet taciturnitas. Facit.
de præben. dilecto. & quod ibi no. Inn. vt & dixi super j.
gl. Inducitur ad hanc partē, quod no. Gu. in Spe. de cita-
tio. § j. versi. sed pone. ꝙ iudex. & §. pen. in fi. cuius verba.
ad literā ponit Arch. xv. q. iiii. c. ij. in fine. ¶ Soluit pro

hac parte, ꝙ exemptus priuilegio fori renunciare non
possit expresse, vel tacite sine Papæ licentia, & si renun-
tiat, processus, vel snia non tenet, cū ēt superioris fauo-
rē respiciat tale priuilegiū, ne suus subdit⁹ iudicetur ab
alio. facit ad Ro. xiiii. c. ii. q. j. nomen. & c. multi. de iure,
iu. nimis. alleg. de arbi. cum spe. Nec ob. quod ibi no. ꝙ
valet quo ad renuntiantem, quia illud & omnia simi
lia procedunt, quando renuntiatio lædit ius renuntian
tis tantum, & non superioris, vel alterius, bene facit.
supra eo. li. de fo. ɔ. Romana. in princip. vbi enim con-
sentientibus partibus archiepiscopus omisso appella
tionis articulo non cognoscit de principali, ad id quod
dr̄ renuntiari tacite contrahendo, vel delinquendo. vt
scripsi præmittendo, illa non fiunt sine authoritate Pa
pæ & iur. communis hoc prouidentis, eodem modo
respondetur ad decre. vlti. de poe. & re. dicit tñ ipse Gui
do, ꝙ exemptus coram ordinario debuit comparere, &
suum priuilegium allegare, quod si non fecit, excom-
municari potuit vt contumax, cui non placet dictum
speculatoris de exempto loquentis, in versi. supra in fi.
allegatis, sed sibi placet, quod not. Inno. & ponit Hosti.
de verb. sig. ex parte. j. in fin. magnæ glo. & hæc illa ratio
ne, quia in dubio cognoscit, an sit sua iurisdictio, de pri
uil. cum personæ. li. eo. ergo, cum quo ad illum articu
lum sit iudex competens, in dubio cessant omnia iura,
quæ dicunt, processum a non suo iudice factum nō va
lere, per quod patet solutionem cessare, nisi notoria es
set exemptio. Non ob decr. quia cunctis. vbi priuilegiū,
quod excommunicari non possit, statim habeat suum
effectum, cum ad priuilegiati notitiam peruenit illud,
quod facit intentio concedentis, volentis adimere cui
que, etiam ordinario potestatem illum excommunicā
di, saluo quod habes, de priuile. ne aliquid. lib. eodem.
In priuilegio exemptionis non sic, vt patet eo tit. c. j. Itē
etiam illo casu remanet ordinarii potestas alios punie
di, vt ibi patet. § in eos. & vide, quod ibi no. in gl. ii. ¶ Sci
re volo, ꝙ Aegi. Cremon. post Io. de Deo. q. xxxii. dispu
tauit in sua quæstione hunc articulum supra tactū, an
si iudex laicus citauit vere clericum, qui communi opi
nione laicus habebatur, vt se defenderet ab accusatione
homicidii, & quia non venit, eum bannicit, an teneat
bannum. Inducebatur ad partem ꝙ valeat, quia illum
communiter haberi pro laico nō procedit, nisi ex qua
dam conformitate sui circa mores & actus laicorum,
censeatur ergo laicus, cum propter similitudinem qs
censeatur de illorum numero, quorum in veritate nō
est. xxvi. quæstione prima, quotquot. xxvii. di. c. vltim. de
biga. nuper. & dignum est, vt qui similē &c. de stat. mo.
recolentes. facit. de sen. exc. si iudex. li eo. Item quilibet
nascitur laicus, talis ergo præsumitur, nisi clericus pro
betur. ii. q. j. legum. Inducebat etiam alia, quæ includun
tur. s. parte prima. ver. secundum principale. vsq; ad fi.
ipsius partis. & quæ inducebat ad partem cōtrariam. s.
in contrariis allegationibus sunt inclusa, vltra quæ in
ducebat iura detestari, ꝙ aliquo modo laicus in clericū
animaduertat, vel iudicium exerceat. xi. q. j. nullus iudi
cum, palea est, quæ habetur. de for. compe. c. ii. allegat.
eo. tit. si diligenti. & dicebat Io. de Deo prædicta intelligi
de clerico, qui per admonitionem episcopi priuatus nō
erat priuilegio clericali. de sen. excom. in audientia. &
c. contingit. soluebat autem ipse Ioan. ꝙ cum delinquis
set incedendo sine tonsura, & ne cireur esse clericus. &
fuisset contumax, potuit per iudicem laicum puniri.
de priuile. ex parte. j. Ne furemur Aegidio labores suos
est sciendum, quod ipse ad quæstionis solutionem ple-
ne tradere voluit materiam illam, quando pars tenea-
tur ire allegaturus priuilegium. sic distinguens, aut cita
tus non innititur alicui iurisdictioni, nec alias est noto
rium, scit autem esse ordinarium citati, tunc citatus ve
nire non tenetur etiam allegaturus priuilegium, licet
in veritate iudex iurisdictionē habeat ex aliqua cā late-
ti, ar. ff. si quis caut. si seruus. & l. quot. & sic loquatur gl.
vlti.

vlt.dec.bonæ.ii.de ele.alleg.qđ no.Inn.de of.dele.prudẽ
tiã.vt ibi scripsi sup gl.ii.& de app.Romana.§. ii.li.eo.vt
ibi no.in glo.& si citauerint.& quod sup ea scripsi.si aũt
in citãdo innititur iurisdictioni,subdistingnit, quia aut
ordinarie,aut delegate,si delegate,& vere est delegatus,
vt asserit,citatus cõparere tenet, alias valebit sñia ꝯ eũ
lata excõicationis,missionis,vel alia,& oĩs processus ats
legitime factus,si vero nullã delegationẽ hẽt ,& forte
falsum tenorẽ rescripti transmissi,tũc licet caute agat
citatus cõparẽdo,tñ licet nõ cõpareat,nil valet proces-
sus ꝯ nõ cõparentẽ ex iurisdictionis defectu, alle. no.p
Inn.de dilat.c.ii.vt ibi scripsi in gl.hoc habes , imo hoc
casu tenet iudex ad interesse citato , vt notatur in decr.
prudentiã.ad fi.scdæ glo.Si aũt iudex innititur iurisdi-
ctioni ordinariæ,vt qa dicit citatũ in suo territorio deli
quisse,vel cõtraxisse,vel est alias secundũ opi. cõmunẽ
in numero subditorũ,tñ p aliquã exemptionẽ põt iu-
risdictionẽ elidere,tunc distinguit , an citatus reperiaẽ
in iurisdictione citantis,an nõ.scdo casu necessario ire
nõ cogitur,sic.s.ꝙ si vadat, possit excõicari vel mulcta
ri,nã extra territoriũ &c.de cõsti. c.ii.li.e.all.no.de for.
compe.Romana §.ꝯhentes.& p Inn.eo.ti.licet. Si vero
reperitur in iurisdictione citantis, tũc si ex parte iu. vel
citati nullũ subest impedimẽtũ iuris , quominus inter
eos possit esse iurisdictionis exercitiũ,siue sit verũ , siue
falsum,qđ dr̃ ꝯxisse sub eo,vel deliquisse,& sic exẽptus
vel nõ,dẽt ire allegaturus priuilegiũ suũ,alias ꝑcedi po
terit ꝯ eũ,cũ iudicis sit cognoscere,an sua sit iurisdictio
& sic loquatur lex,si qs ex aliena.ff.de iudi. & quod no.
ff.si qs in ius vo.l.ij.& de rescrip. sup literis. ad fi. Sed si
q̃ratur inquantũ valeat ꝑcessus hoc casu factus ꝯ eũ ,q
de iurisdictione nõ erat,de delegato se expedit,ꝙ nil va
let,si falsũ erat,qđ p̃tendebat,si verũ, valet , quicquid
alias legitime fecerit, si aũt ordinarius erat , licet falsa
sit cã,quã p̃tendebat,valet,qđ fecit quoad punitionẽ ꝯ-
tumaciæ,sed de principali cognoscere nõ poterit , ẽt si
sit talis cã,in qua possit lit.nõ conte.ꝑcedi , tũc & locũ
hẽt, ꝙ sñia a nõ iudice lata nõ tenet.C.si a nõ com.iu-
di.l.fi.cũ concor.nec.n.põt dici citatũ nõ cõparentẽ iu
risdictionẽ prorogasse,qa absens ꝓ dicere vr̃.ff.de arb.l.si
cuti.de rit.nup.in eo.§.deinde.si aũt subesset tale impe
dimentũ,ꝙ citans nullo põt mõ esse iudex , vt qa citãs
priuatus est,vel citatus a laico clericus est, tunc dixit q̃-
stionẽ soluẽdo, ꝙ ire nõ tenetur de necessitate, nec va
let tunc processus, si fiat contra ipsum ,allegat principa
liter præ.glo l.j.C.vbi de cri.agi oportet.& dictũ specu-
latoris,quod dixi.s̃.in fi.secundæ partis.

SVMMARIVM.

1 *Dispensare an possit Papa in his quæ sunt legis naturalis, & in p̃ceptis primæ tabulę.*
2 *Monachum contrahere matrimonium an dispensare Papa possit .*
3 *Castitatem etiam seruant coniugati ,si illibatum seruant matrimonium,hoc est,si uterque altero solum & honeste utatur.*
4 *Votum simplex an tollatur per matrimonium, & num. 5.*
5 *Voti solemnitas in quibus consistat.*
6 *Monachorum vota quanti fiant.*

REGVLA LI.

SEmel Deo. Dy. ponit exẽplũ in
æde sacra,q̃ si destrua
tur,vel corruat,locus tñ remanet sacer. In-
sti iu.de re.diui.§.locus.& ff.de rerũ di. intã
tũ.§ sacræ.& de cõtrah.emp.l.ædes sacra.ob.ꝯriũ. ff. de
ver.ob.cõtinuus.§.pẽ.vbi dr̃,ꝙ possibile est rẽ sacrã fieri
ꝓphanã,soluit,ꝙ hic ꝯsideraẽ iuris possibilitas , ibi vero
summi Põtificis potestas,q̃ põt sacrũ reducere ad pro-
phanũ,sed qđ illi⁹ solius potestati ꝑmittitur,reputaẽ im
possibile de iure.ff.de le.j.apud Iulianũ.§.fi. scdm Dyn.
nec admireris hoc dictũ,nã si ꝯriũ diceres, nihil eẽt im
possibile de iu.positiuo,cũ Papa sit.s̃.illud. & illud imu
tat,& ꝯ illud dispensat,de cõces.pbẽ. ꝑposuit. cũ ꝯcor.
imo illud sic reuocare põt,qđ habeaẽ ꝓ infecto.de im-
mu.ecc.c.vno.in clem.¶ Prima glo.ponit exẽpla, scdo
dicit ẽt in alia re ꝑcedere regulã,itẽ in eadẽ forma , ter
tio ꝙ in nõ ditatis,nõ procedit,obiicit ꝯriũ huic & ibi
remittit.quarto no.nedũ dominiũ sed etiã vsum pro-
hibitũ.in j.gl.ibi[§.j.]sepulchrũ alterius cõuersationis
vsum non accipit.& ibi[*auth præterea*]vasa sacra priua-
tis nõ venduntur nisi conflata,& ibi[*si rem mobilem*]il-
larum rerũ,q̃ animo vel rõne carent, cõfestim amitti-
tur possessio,hominis aũt retinetur,si reuertẽdi animũ
haberet.& ibi[*Pomponius.*]in prin.lapidũ meorũ in ty-
berim meriorũ naufragio dominiũ retineo,& possessio
nẽ nõ,licet in fugitiuo secus,ne ipsa possessione me pri
uet.¶ In glo.j.ibi[*hoc ius.*]& prædicta auth. præterea. &
in fi.Dy.In gl.ii.ibi[*clericorum*]qui & homines sunt. &
ibi[*pro humili*]benigno,mansueto,& misericordi,& in-
humanitas econuerso pro feritate,crudelitate,& impie
tate.s̃.de rescri.cum ex officij.in prin.de censi. licet. & i
cle.de reli.do.quia contingit, post prin.

QVAESTIO.

Hæc regula,quæ ẽt sumi potuit de Leuitico.c.vlt.ad
fi.facit ad quæstionem,quã disputaui simul cũ quæstio
ne quã posui sup regula, Actus legitimi.an Papa possit
dispensare cũ monacho ex cã , vt matrimoniũ ꝯhat?
Ad negatiuã inducã.v.sed quarto & quinto statim rñ-
debitur,inducã sex,duos textus, & quatuor glo. in ꝯriũ
sex rationes & v.gl.tertio soluã, sed plene interserã di-
ctũ Thomæ distinguens inter clericũ in sacris & mo-
nachũ.Quod ergo nõ possit,facit hæc regula, cũ ꝯcor.
imo nõ vr̃ q̃stio,cũ sit tex. exp̃ssus, de sta.mo.cũ ad mo
nasteriũ.in fi.Scdo non legimus Beatũ Petrũ talia fecis
se,successor ergo talia non attentet , alias cessaret Petri
priuilegiũ.xxiiii.q.j.manet.Tertio monachorũ ꝯtinen-
tia pendere vr̃ ab vniuersali statu ecclesiæ , ergo ꝯ illud
Papa dispensare non poterit.xxiiii.quæ. j.memor sum.
Quarto in votis proprie nõ fit dispensatio , sed cõmu-
tatio.de voto.c.j.& c. magnæ.sed in cõtinentia non est
inuenire æque bonũ,in quod cõmutari possit.ecclesia.
xxvi.c.omnis ponderatio non est digna animæ conti
nentis.facit.xxxii.q.j.nuptiæ.ergo dispensari vel cõmu
tari non poterit, maxime qa votũ tenetur esse de iure
naturali immutabili. v.di.in prin. In his aũt quæ sunt
1 †de lege naturæ & in præceptis diuinis non potest per
hominẽ dispensari,& præcipue in p̃ceptis primæ tabu
læ,q̃ ordinãtur directe ad dilectionẽ Dei,qui est vltim⁹
finis præceptorũ.sed f̃m hoc implere votũ est de lege
naturæ,& p̃cepto legis diuinæ,& pertinet ad p̃cepta le-
gis diuinæ & primæ tabulæ,cũ sit actus latriæ ,& cõclu-
dit hoc ẽt in aliis votis p̃ter continentiã dispensari nõ
posse,fort ins nec in illo,sed ad hoc respondetur, ꝙ qñ
ecclesia dispensat in voto , non dispensat in præcepto
iur.naturalis vel diuini,sed determinat id , quod cade-
bat sub obligatione deliberationis humanæ, q̃ non po
tuit oĩa circũspicere,sicut ẽt dispensare ꝯ legẽ huma-
nã,non est tollere legẽ,sed ordinare ex cã , ne liget eo
casu,quo dispensatur,& sic non est ꝯ.Quinto executio
voti fundatur sup fidelitate , quã homo debet Deo , in
qua nullus dispensare põt.ergo nec in voto p̃cipue tali.
Ad hoc rñdetur, ꝙ ad fidelitatẽ Deo debitã non perti-
net,ꝙ qs faciat aliquod malũ,vel maioris boni impedi
tiuum,ad quod tendit voti dispensatio .Sexto ad hãc
partem facit.xxxii.di.de illo.xxv.q.j.sunt quidam.& qđ
ibi no.& no.s̃.de cler.coniu.cum olim.de biga.ca.ii. in
2 glo.magna.in vlt.glo.¶ In † contrarium,quod dispen-
sare possit.ꝓbatur ex generali potestate Petro data de
ligando & soluendo.Mat.xvi. xxiiii. q. j. quodcunque.
de ma.& obe.solitæ ad fi.nam de monacho facit cleri
cum sæcularẽ.lxxiiii.di.quorundam.Item dispensat cũ
bigam.xxxiiii.di.lector.& facit constitutionem contra
ius naturale,quo minor.xiiii.doli capax obligatur reli-
gioni

gioni statuens ne obligetur, de regula. ad nostrã. & hoc eod. titu. postulasti. Secundo in votis authoritas superioris intelligitur excepta, de iureiuran. venientes. Ter-
3 tio †coitus cũ vxore dr̃ castitas. xxxi. di. in coena. per il-
4 lum ergo non vr̃ frangi. Quarto †simplex votũ tollitur per matrimoniũ. qui cler. vel vo. meminimus. solennitates aũt voti sunt de iure positiuo, & ex constitutione ecclesiæ. de voto. c. vno. li. eo. ergo contra solenne votũ poterit dispensare. ¶ Quinto Papa absoluit a iuramento, per quod iurans Deo & homini obligatur, de iureiu. quanto. ver. de hoc. & xv. q. vi. authoritate. ergo fortius a voto, quod obligat soli Deo. Facit ĩ. de cele. mis. de homine. Sexto in professione religionis vltra votũ continentiæ continetur votũ paupertatis & obedientiæ, sed in his duobus dispensatur, vt patet in religioso, qui fit episcopus. xviii. q. j. c. vno. ergo & in tertio, de quo loquitur. Septimo in voto abstinentiæ, si vergat in corporale periculũ vouentis, dispensatur. Facit de obser. ieiu. c. ii. §. pe. & vlt. pari ratione & in voto continentiæ, si in eius periculũ vergat, dispensabitur. Octauo, ad hanc partẽ faciunt, q̃ lo. no. xxv. q. i. quæ ad perpetuã. xxvii. q. j. nuptiarũ, & Bar. Brix. xxxii. di. de illo. Inn. & Host. de voto. c. j. de stat. mo. cum ad mon ¶ Solutio aũt patet ex his, q̃ ibi post eos scripsi, ampliatis aũt verbis dicamus cum
5 Thoma & theologis. In voto †cõtinentiæ tria considerari, voti materiã. i. continentiã. Secundo ipsius perpetuitatẽ, ad quã se astringit. Tertio ipsius solennitatẽ, aliquibus aũt vr̃ solenne votũ continentiæ indispensabile, pp ipsam continentiã, quæ non recipit condignã cõmutationẽ, vt primo dixi p authoritatẽ eccl. & pro rõne dicunt, ꝙ per cõtinentiã homo triũphat de domestico inimico, vel quia per continentiã homo perfecte cõformatur Christo secundũ puritatẽ corporis, & animæ, quia bona animæ. vt contẽplatio, & oratio sunt meliora bonis corporis, & magis nos Deo conformãt, & tñ in voto contemplationis & orationis dispensari posset, vnde absolute respicere ad ipsam cõtinentiã nõ vr̃ sufficiens ratio prohibendæ dispensationis, p̃sertim cũ apostolus. j. ad corin. vii. ad continentiã per contemplationẽ inducat, dicẽs, ꝙ mulier innupta cogitat quæ Dei sunt. ad idẽ. de cler. coniu. diuersis. Finis aũt potior est his, quæ sunt ad finẽ, alii ponderant scd̃m perpetuitatẽ dicentes rõnem esse, quia votũ continentiæ non põt p̃termitti, nisi per directe cõtrariũ, quod in aliquo voto non licet. hoc est patẽter falsum, quia sicut vti carnali copula est continentiæ contrariũ. Itẽ abstinere a carnibus, vel vino, est directe contrariũ, comedere carnes vel vinũ bibere, & tñ in his votis dispensatur. Tertij ponderant tertium, i. solennitatẽ voti, sumentes rõnẽ ex hac regula, dicentes aliquem prælatũ ecclesiæ non posse id, quod Deo sanctificatũ est, ad humanos vsus ꝯuertere, nisi id quod sanctificatũ est sanctificationem amittat, & hoc etiam in rebus inanimatis, vnde non p̃t facere quin calix consecratus maneat cõsecratus stans integer, multominus hoc poterit de homine consecra-
6 to. Solennitas †aũt voti consistit in quadã consecratione, vel benedictione vouentis, & ideo nullus p̃latus ecclesiæ hoc potest, ꝙ votum solenne emittẽs desistat ab eo, quod est consecratum, puta ꝙ sacerdos non est sacerdos, licet possit prælatus ob aliquam causam executionẽ ordinis prohibere, simili ratione nõ posset Papa facere, quin professus sit religiosus. Et deridet Thomas opi. Vin. & Io. contrariã. Est ergo secundum Tho. considerandum, an continentia sit essentialiter annexa ei, ad quod votũ solennizetur, an non. Primo casu non posset manere solennitas sine debito continentiæ, scd̃o potest, per quod dicit, ꝙ cum votũ continentiæ non sit essentialiter annexũ ordini sacro, sed ex statuto ecclesiæ per ecclesiã dispensari poterat, vt contrahat constitutus in sacris & vide, quod scripsi de conuer. coniu. placet. in fin. sed debitum continentiæ est annexum essentialiter professioni religionis, p quam quis renuntiat seculo, se totaliter Dei seruitio mancipando, quod nõ potest stare cum matrimonio, in quo incumbit necessitas alendæ, & regendæ coniugis, prolis & familiæ, & rerum quæ ad hoc requiruntur. vnde. i. ad corin. vii. qui cũ vxore est, solicitus est, quæ sunt mũdi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. Vnde nomen monachi ab vnitate sumitur per oppositum ad diuisionẽ p̃dictã, quare in voto solennizato per professionem non dispensat ecclesia, quod voluit secundũ Thomã dec. cum ad mon. in fi. dicẽs quod castitas annexa est regulæ monachali &c. hoc prosequitur secunda secundæ quæstione. lxxxviii. articulo. xi. vbi etiam ipse respondet ad illa duo, quæ vltimo allegaui ad partem affirmatiuam, dicens falsum esse, quod religiosus factus episcopus absoluatur a voto paupertatis, & obedientiæ, vnde nihil habet proprium, licet episcopatus bona dispenset, & quod acquirit non sibi, sed episcopatui acquisiuit: vt in contrario, & supra de priui. cum olim. ii. Item licet per accidens obedire non teneatur, si superiorem non habet, sicut nec abbas non tñ per hoc ab obedientia absoluitur. De hoc vide, quod no. xvi. q. j. c. iii. Ad id, quod dixi de voto abstinentiæ respondet, quod cibus directe ordinatur ad conseruationem corporis, vnde si abstinentia directe vergit ĩ corporis periculum, votum abstinentiæ dispensationẽ recipiet, sed coitus non ordinatus directe ad conseruationem personæ non vergit, sed si per accidens ex ea aliquid personale accidat, subueniri debet per abstinentiã ciborũ, vel alia corporalia remedia sine peccato. Facit de poe. & re. cum infirmitas. in fi. sed vt scripsi post Inn. & Host. de voto. c. j. & in decr. prædicta, cum ad mon. super vlt. glo. vbi votum continentiæ solenne est impedimentum maioris boni, poterit Papa dispensare, nam bonum commune melius est q̃ bonũ vnius. Posset aũt per vnius continentiam bonum multitudinis impediri, vt si per matrimoniũ alicuius solenniter vouentis, et monachi posset pax patriæ procurari, vel patria infide-
6 lis ad fidem conuerti, vel his simile, absit †ꝙ his casibus monachelli continentiam præferamus tanto bono. vt plene scripsi. & ideo plus non insto, in præ. decr. cum ad mon. super vl. gloss. & rñsiones ad contraria ibi vide, & in præ. dec. vnica. de voto. super vlt. glo. bene probat hæc dec. vnica. de voto. eo. li. In dec. autem, cũ ad mon. quæ mouit Thomam ad prædictam distinctionẽ, certũ est nulla verba Papæ posse tollere, vel detrahere potestati successoris, quia par in parem &c. de elec. innotuit. cum concor.

SVMMARIVM.

1 *Accusandi ius ademptum notatis de calumnia.*
2 *Testium & instrumentorum eadem vis in litibus dirimendis.*
3 *Instrumenta documentorum appellatione an contineantur in probandis criminibus.*
4 *Mulier an in criminibus recipiatur testis.*
5 *Testium & instrumentorum an diuersa sit fides.*
6 *Puniri ne quis debeat, si non sit conuictus de crimine per testes, vel confessionem propriam.*
7 *Lis dicto, ut accipiatur, quid ne significet.*

REGVLA VIII.

SEmel malus. Facit hęc regula ad quęstionem de notario, q fecit vnũ instr̃m falsum, an valeat postea ꝯfectũ per ipsum? Quam ponit Gul. in Spe. de instr. edi. §. restat. ver. qd si tabellio. Prima gl. ponit exẽpla secundo qũo hęc p̃sumptio potest dici hominis facti, vel iur. sed nõ de iur. Circa p̃sũptiones duas remissiones interserens, & conuertens regulam subdit vnde procedat hæc p̃sumptio. tertio dat simile de paupere, & remittit. quarto dicit quandoq; hanc p̃sumptionem ad filios transire. ¶ In prima glo. ibi [*l. iij.*] calum-

nia

3 ria † notatis accusandi ius ademptũ est.& ibi [*& eos*]
vide de ord.cog.c.ii.in glo.pen.& ibi.[*quod ita*]sequitur,
sanatum est,vt in pristinum statum restitueretur, per-
inde haberi debet,ac si morbosum non fuisset.& ibi[§.
rogo]meritus dicitur qui non offendit,& ibi[*a Barbaris*]
Rediẽs ab hostibus restituitur,si probat se captum eua-
sisse,non transfugisse,& si bonus miles primus æstima-
tus fuit,assertioni eius creditur.& ibi[*si aliquid*]li.x.nul-
lus susceptor vel arcarius interuertisse conuictus. illud
gerat officium,in quo ante dixit. & ibi[*ex persona*]colle
gæ aui mei non conuenior,si probo illum tempore de
positi officii fuisse soluendo.& ibi[*si magistratus*]pupill⁹
non habet docere tutores non fuisse soluendo.sed ma
gistratus habet docere illos iuneidoneos, & ibi[*si credi
tores*]l. fi.creditores habent probare hęredem inopem
a quo satisdationem petunt. & ibi[*quod mancipia*]vide.s.
eo.li.de temp.or.c.j.in glo.de qua.In j.glo. ibi. l. iiii. & l.
si cui. §.iisdem. & ibi[*præsumitur bonus*]& licet hæc præ-
sumptio sit iur.& naturæ accedens,tamen huic contra
rium remouet effectum præsumptionis, & quãuis for-
tior videatur præsumptio naturæ,quam actuum, qui
sunt naturæ contrarii,tamen posteriora hic prioribus
derogant,nec est illa de iur.naturali immutabilis,secun
dum Dyn.qui etiam hic soluit,qualiter præsumitur qs
esse in actu possessionis malitiæ,in quo semel fuit,cum
non præsumamus quem esse in possessione rei,licet olĩ
possederit.C.de proba.siue possidetis. & dicit finaliter
hoc esse,quia possessio auferri potest facto alterius sine
voluntate possidentis,non sic in animi vitio.hac so. nõ
eges,si tenes quod dixi de restitu.spo.cum ad sedem. su
per.iii.glo.& ibi[*corrupta*]inducit Ioan.mo. illud Sapiẽ.
17.Perturbata conscientia semper præsumitur sæua ,&
ibi[*prona*]vnde ponit Io.mo.illud Senecæ, quod scripsi
de sent.excom.cum voluntate. in fi. & ibi [*si creditores*]
& ff.qui satis.co.si vero.§.j.& ibi.c.vno.& vide supra eo.
li.de elect.si forte.in glo.qui etiam.

QVAESTIO.

Huic regulæ congruit quæstio prima,quam post do
ctoratũ disputaui,an per instrumentũ directe probetur
crimen,directe dico,quia,puta,adhibitis testibus roga-
tur tabellio conficere instrumentum de vulnere,homi
cidio,adulterio,incendio,vel his similibus , quæ cõmi-
sisti,& tabellio sic facit,quod postea contra te produci
tur,& placuit tunc quæstio & solutio Ia.de Aret. p Bõ.
transeunti,quare scripsit in ea ,cuius verba ponit Cy-
nus ad literã.C.de proba.sciant cuncti. Ad affirmatiuã
inducã sex rationes,& sex glo. In contrarium totidem
rationes,& quatuor gl.tertio soluã distinguendo , & ad
contraria prius singulariter, demum communiter rñ-
2 debo.Quod probetur,videtur primo,quia in † exercen
dis litibus parem vim obtinent testes & instrumenta
de fide instr.cum lo.C.eo.ti.in exercendis.& vndecun
que crimina clauerint,punienda sunt.xxiiii.q. iii. ecce
¶Secundo non est in criminalibus restringenda pro-
bationis forma,cum publice vtile sit,ne crimina rema
neãt impunita.xxiii.q.iiii.est iniusta.in fi.& ff.ad l. Aql.
ita vulneratus.¶Tertio multi canones dicunt,crimen
per documenta probari.ii.qõ.vii.plerumq;.ibi,publicis do
cumentis.& c.si quis episcopus.ii.q.viii. sciant . quæ est
lex.C.de prob.ibi,apertissimis documentis. xxiii.qu.iiii.
forte in populo.in fi.ibi,si veris documentis testibusq;
3 conuincitur.sed ibi patet,quod † documentorum appel
latione instrumenta continentur,cum ponantur vt di
uersa a testibus,probatur etiam id de prob.quoniam s̃.
&.C.de eden.si quis in aliquo.¶Quarto ad hanc partẽ
facit de restitu.spolia.cum ad sedem.vers. nos prioris.de
do.& con.veritatis.C.quorum ap. non re. l. obseruare
ibi,testibus productis,instrumentis prolatis &c.¶Quĩ-
to videtur casus,quia periurium & falsum probatur p
instrumentum,eodem lib.de iur.iur.cap.vltim. vbi de
hoc,de his quæ fi.a præla. quanto. & conspiratio, quæ
magnum crimen est,probari videtur per scripturam.
de ver.si.c.ii.eod.lib.vbi de hoc,& scisma.eo.lib. de scis-
ma.c.vno.Item dilapidatio rerum ecclesiæ,de rebus ec
cle.non ali.si quis presbyterorum.& facit.C.de eden. is
apud quem.Sexto inducitur etiam lex.ii. ff. de ser. in fi.
vbi per aspectum æstimatur iniuria. sic ergo respectu
notarii & testium poterit instrumentum confici & p-
bari per illud.Ad hanc partem facit quod not.Hu.,vii.
quæstione.ii.c.j.Bertran.t.quæstione.vii.plerique.Io.fa-
cit.ii.quæstione.j.iudex.Host.in de resti.spol.cum ad se-
dem.Guil.in Spe.in appa.de vsur.quamquã.& in Spec.
de instru.edit.§.restat.ver.sed si alii.an.fi. Acc.ff.ad Tur-
pill.in senatu.in prima gl,& C.ad l. Aqui.contra negã-
tem.in j.glo.¶In contrarium cõstat ,quod cautius agẽ
dum est,vbi maius periculum imminet.xlii.di.quiesca
mus.vii.q.ij.c.fi.s̃.eod.lib.de elec.vbi periculum. in prĩ.
& ff.ad Car.l.j.§.ii.vel.iii.propter periculum autem cã-
rum criminalium,in quibus quandoque de salute ho-
minis agitur.C.de app.addictos.non recipitur procura
tor in ill.de accu.veniens.eadem ratione non recipiet̃
probatio instrumentalis.Secundo patet etiam dissimi-
4 litudo,quia in criminalibus mulier† non recipitur in
testem,de verbo.si.forus.nec minor.xx.an.iiii. quæstio.
iii.in testimonium.quæ est lex.ff.de testi. sed in instru-
mento forsan scriptus est minor. xx. cuius viuæ voci
non crederetur,multominus mortuæ ,ergo instrumen
tum repellatur,cuius repellitur author.de testi. licet ex
5 quadam.& alia † est fides testium,& alia instrumento
rum,& non testimoniis sed testibus est credendum. iii.
quæst.iii.§.item vbi alia.ff.de test.l. iii.§. iii. & sæpe talia
ex mala fide scribuntur.ff.de custo.& exhib.re.l. diuus.
Tertio constat,ꝙ accusatio est odiosa.ii.q.vii.si quis epi
scopus.C.de iu.properandum.ergo in ea probatio non
dilatetur,sed potius restringatur.ad hoc.s̃.de test.,co. di-
lectorum. vbi in ciuili & non criminali coguntur te-
stes.facit hoc.eodem ti.odia.C.de nup.l.neque. Quarto
multum facit,quod in criminali causa testes exhiben-
tur coram iudice,in Authen.de testi.§. multæ. versi.in
criminalibus.C.de fide.instru.iudices,& authen. apud
eloquentissimum.facit.v.q.v.illi qui.ergo non stabitur
instrumento.nisi testes exhibeãtur. Quinto si absens ac
cusari non potest.ff.de pœ.absentem.iii.q.ix.c.j.ii. & iii.
multominus conuinci,vt ibi,& ii.q.viii.per scripta.& c.
j.ff.de requi.re.l.ii. Sexto facit. ii.q.j.iudex.& c.primates.
6 vbi dicitur, ꝙ non debet punire † nisi conuictum per
testes vel propriam confessionem.xv.q.vlt.c.vlt.in fi.&
l.sciant.inducta pro prima parte facit pro ista, cum ibi
dicatur,probationes in criminalibus debere esse aper-
tissimas,& luce clariores.Pro hac parte facit, quod no-
tat.B.de ma.& obe.cum in ecclesiis.& quod ibi no. In
no.xxiiii.q.ii.sane.ii.in glo.sed quod si.& quod no.Gu.
in Spe.de accu.§.j.ver.quod si accusatus.¶Soluendo di-
xi per instrumentum directe non probari crimen per
vltimo allegata,nam & video , etiam in contractibus
notarium non posse , me non mandante , contra me
conficere instrumentum,in Auth,de tabell.ad fi.j. co-
lũ.coll.iiii.hæc vera,nisi per me,vel me volente & man
dante coonficiatur instrumẽtum,per quod ipso facto
crimen meum probetur.xxiiii.q.ii.sane.lxxxviii.di. ne-
que.ff ad l.Cor.de fal.si quis legatum.& l.qui duobus.C
de his qui sibi ascri.per totum.& per hoc sit responsũ
ad decr.vlt.supra eodem.lib.de iur.iur.& ver.s̃. sequen-
tes.l.is apud quẽ.loquitur de actis causæ,non de instrĩs.
sicut præ. decre.vlt. de iur. lex ij.de iniu. loquitur de iu-
dice,qui suo non alieno aspectu habet æstimare atro-
cem iniuriam.Redundo ad principium allegationum
non ob.quod dicitur,in exercendis litibus &c.quia ver
7 bum † litis,non criminalem sed ciuilem causam desi-
gnat.ff.de verbo.signi.l.litis.vnde quod de vno concedi
tur de altero negatur.xxv.distinct.qualis. Itẽ fateor cri-
men puniendum cum claruerit , sed nego directe cla
rere

rere per instrumentum.c.forte.& lex,obseruare. coniũgant testes & instrumenta,vt ś.patuit,& sic non sunt ꝯ. Posset etiam aliter ad illa & alia rũderi,ꝙ instr̃a bene ꝓbant indirecte crimen, vel coadiuuant criminis probationem. Pone,accuso,ꝙ incendisti domum meam,per testes probo incendium,per instr̃m probo dñium, accuso te de pace fracta,induco instrumentum pacis, accuso te de periurio,induco istr̃m,quod iurasti. accuso Titium de adulterio, probo, ꝙ mulier fuit vxorata, & eo sciente,per instr̃m ꝯctus matrimonij,in quo ipse inscriptus fit.sic etiam loquatur gl.in l.ꝯ negantem.fateor ergo bene probari indirecte crimen per instr̃m.veniant no.per Inn.& Ho.de accu.super his.& ſm hoc vltimo dicta procedunt,in Auct.vt li.ma.& auiæ.ad fi.§.his quoq;.col.viii.ex qua sumpta fuit auct.si quis ei.cuius verba posui,de coha. cle. & mu.c.ij.denũtiationes.n. factas conuersanti cum vxore mea bene probabo per instrumentum.

S V M M A R I V M.

1. *Matrimonium contrahens cum meretrice, quam credit non desinere meritricari,peccat.*
2. *Matrimonium intermedium legitimationem an impediat.*
3. *Præscriptio est acquisitio dominij.*
4. *Clerici beneficiati quas domi sua mulieres possint habere.*
5. *Concubinarij an ad ordines possint promoueri.*
6. *Ius naturale quid sit.*
7. *Spurij quare,& vnde sic dicantur.*
8. *Naturales filij cur sic,& vnde sic vocentur.*
9. *Concubinæ & vxoris differentia quæ sit.*
10. *Naturales quomodo legitimentur.*
11. *Naturalis prius natus,licet post legitimatus, an ius habeat in successione primogenituræ.& nu.13.*
12. *Consuetudo duo requirit.*
14. *Subdiaconus an in episcopum possit eligi.*
15. *Consuetudo an nos lædere,vt iuuare possit.*
16. *Statuta & consuetudines an ligent clericos &c.*
17. *Consuetudine an teneantur clerici,si sit eis onerosa.*

REGVLA XXIII.

SIne culpa. Prima glo.ponit exẽpla regulæ & exceptiõis,reddit rationem rłæ,& remittit.In gl.j.ibi, si ꝓ cura.putans arborem in loco, quo nõ erat iter,non tenetur,quia non diuinare tenebatur, aliquẽ transiturũ.& ibi,sancimus.vide in regula non dẽt aliqs.ś.proxi.in ordine textus. ¶In glo.j.ibi, tua.quod dic,vt ibi scripsi.& ibi de nox.in prin.Dy.ponit exemplum cũ fauore publicæ vtilitatis res aufertur possessori.& datur militi,qui virtuose se habuit.ff.de euic.Lucius.de re.iu.verũ.Ita vulneratus.ff.ad l.Aql.Itẽ cũ torquetur seruus vel ẽt liber testis ꝑ alterius delictũ pandendũ.ff.qui & a qui.l.prospexit.ff.de qõ.l.ex libero.sed ibi subest cã, qa facto iterfuit.Itẽ culpa qa vacillabat. als si quod ꝓdictorũ deesset,non dẽt torqueri,vt ibi.Itẽ ponit exẽplũ, per l.C.preci.imp.of.l.i.& pro quibus ca.ser.ꝓ. de lib.accu.l.i.vbi ꝑ laudabilis fidei exẽplũ seruus admittitur ad vindicandã necẽ dñi.& ꝓ ꝓmio libertatẽ ꝯsequitur,& sic ꝓsens dñs perdit dñiũ sine culpa.ad idẽ.ff.de adul.si postulauerit.& qđ no.de calu.l.pe.& ibi,nec pęna.ad hoc induc.lo.mo.illud Deute.xxv.in prin.ibi, pro mẽsura peccati erit plagarum modus.item,vt dicit, poena dicitur a pendendo,i.soluendo debitum per culpam.

QVAESTIO.

Hæc rła facit ad secundũ princi.mẽbrũ qõnis, quam disputaui, vt lrimatio superueniẽs natiuitatẽ lrimi, sibi non ꝓiudicet,q non est in culpa.Quia vero qõ pulchra & vtilis est,illam integrã hic inserã,quã sic proponebã. A colitus beneficiatus habens,B.filiũ ex A.concubina. C.duxit in vxorẽ,ex qua suscepit D.fi.,ꝓmotũ ad sacros.demũ vxore mortua in extremis agens cũ dicta cõcubina mr̃imoniũ ꝯxit,primo q̃rit,an ille. B. sit legitimꝰ. secundo dato ꝙ sic,an sibi debeatur hr̃ditas , quã inter legitimos loci ꝯsuetudo defert primogenito.Prima qõ habet tria dubia: Primũ, an quod dr̃ nãlẽ legitimari ꝑ sequẽs parẽtũ ꝯiugiũ,locũ habeat i genito ex clerico in minoribus beneficiato. Secũdũ, an ibi id locũ habeat, cũ alter parẽtũ interim aliud mr̃imoniũ ꝯxit.Tertiũ, an talis legitimatio fiat per matrimoniũ in extremis ꝯctũ.& sicut verbotenus, sic & nũc in scriptis primo expediã vltimũ,scđo scđm,tertio primũ. Ad negatiuã autẽ iducã.iii.rõnes,& vnã æquitatẽ,scđo solua,& solonẽ, v.rõnibus adiuuabo, & ꝯriis respondebo. Et ꝙ matrimonium in extremis ꝯctum non legitimet prolem, videtur casus in l.nuper.C.de natura.li.quæ dicit,matrimonium tunc legitimare prolem, cum ꝯhitur spe tollendæ sobolis,quæ spes hic deficit, ergo &c.¶ Secundo sic,matrimoniũ ꝯsideratur ex duplici institõne, prima fuit ab ipso Deo in statu innocentiæ, & in paradiso.de voto.c.ij.no.eo.lib. per verba protoplasti. hoc nunc os &c.Gen.ij.in fi.& hæc institutio fuit ad prolẽ, vnde ibi sequitur,& erunt duo in carne vna,idest,ad vnã carnã procreãdam, & ibi, crescite & multiplicamini &c. secunda fuit ab apostolo, post statum innocentiæ, & hoc principaliter ad vitãdum fornicationem.j.ad Corin.vij.de vtraque habetur.xxiii.q.ii.§.his ita.sed in eo q in extremis agit fateri oportet, vtrũque deficere, & spẽ prolis & euitationẽ fornicationis,ergo deficiente cã deficiet & matrimoniũ, & per consequens legitimatio, quam inducit mr̃imoniũ,vt.ś.qui fi.sint le. tãta.& hoc sic formatur, vbi plura sunt substantialia alicuius actus sacramentalis vel non.vno deficiente deficit totum,patet in baptismo,cuius substãtialia sunt verbũ & elemẽtum,altero deficiente deficit sacramentũ.j.q.j.detrahere.ś.de bap.non vt apponeres.patet in elec. quo ad substantialia formæ scrutinij,de elec.quia propter.& c.cuncta.& c.Cumana.patet in diffinitiua quo ad substantialia.s.vt feratur in scriptis a iudice sedẽte & per se recitãte,quorũ alterum si desit, vitiat sñiam.de re iud.c. fi.lib.eo.cũ concor.Item transactione alimentorũ de tribus quæri debet,de cã, de modo, de personis, quorũ alterũ omissum,vitiat quod agitur. ff.de trãsac. cum hi. §.vlt. ver.oratio.& §.si prætor.cum concor.Ita in proposito, cum tria sunt, quæ August. vocat matrimonij bona.xxvij.q.ij.omne.& dec.vlt.de condi.appo. dicit illa substantialia,deficiente vno illorũ, ẽt in spe, deficiet matrimoniũ, ergo & legitimatio.nam ẽt in matrimonio deficiente substantia & forma vel deficiente altero duorum consensuum , in quibus consistit substantia. constat,ꝙ deficit matrimoniũ.ś.de spon.tuç.& ca.tua. ¶Tertio ad hanc partẽ induco.lvij.dist.ca. vno.vbi baptismus in morte receptus irregularitatẽ inducit quo ad ordinis promotionẽ.de poe.di.vij.si quis positus.vbi August.non vult asserere , ꝙ sacramentũ pniæ in morte susceptum sit illius efficaciæ , cuius est cũ in sanitate suscipitur.& ĵ.de rap.super eo.vbi confesso in morte denegatur officiũ sepulturæ , ex quibus concluditur hæc diuersa,aliquid fieri in vita,quod non in morte.exẽplũ vide.ś.de sepul. de his.in prima glo.& super ipsa.de off.or.præsenti.§.porro.in magna gl.eo.li.¶Quarto æquitas iuuat hãc partẽ,qua docemur,ꝑ experiẽtiã aliquos ĩ morte ꝯstitutos cũ tali ꝯhere, cũ qua in sanitate nullo mõ ꝯherẽt.Itẽ cũ tali ꝯhere in mortis articulo ꝯstituta cũ qua tũc sani ꝯcturi nõ essent,videĩ ergo ĩesse in isto scr̃amenti.de pę.di.iii.irrisor.¶In ꝯriũ,quod ꝓ solutione do,est sciẽdũ,ꝙ sup de.tãta.c.ti.in prin.sic dicere soleo,& sic scripsi sup ver.ꝯctũ mr̃imoniũ.ꝑ hãc lr̃am. q̃ sic simplr̃ loquiĩ , vr̃ satis esse, ꝙ mr̃imoniũ sit ꝯctũ,licet i ꝯctu desit spes ꝓlis,ꝑ qđ vr̃,ꝙ si qs in mortis articulo ꝯstitutus ꝯhit cũ illa,ex qua filiũ nãlẽ habebat, vel ꝯhit cũ illa in mortis articulo ꝯstituta,ꝙ legitimata sit ꝓles,licet qdã ꝯ.ꝑ l.nuꝑ.C.de nã.li.ibi, spẽ tollẽdę sobolis,ꝑ qđ ẽi dicũt,mr̃imoniũ tũc nõ esse,& attribuiĩ hoc dictũ Iac.de Are.verius vr̃,ꝙ si mr̃imoniũ, & legitimata sit proles,& satis est,quod sit spes prolis in casu conualescientiæ. Item & sine tali spe videtur esse matrimo-

uium propter humanitatis solatium, xxvij. q. j. nuper.
supra de ei. quod ledem. & ibi not. nec vitiatur proposi
tum, non habendo prolem, nisi deducatur in pactum.
s. de con. appo. ca. si. & no. de consan. & affi. de infid. nō
ob illa litera. spem tollendę sobol. nam non minus fi-
lius ꝑ tollendā ipsius qualitatem & patris potestatē in
quam incidit, creari videtur. ad hoc in aut. quibus mo.
na. ef. le. §. si quis igitur. & patet in l. nuper. ibi, sat. n. & c.
bene facit. xxvj. di. c. j. & quod ibi no. optime facit. s. de
spon. cōmissum. Coadiuuemus hoc dictū in ↄtriū rn̄dē
do allegatis. Primo vide q̄no bn̄ fac. præ. dec. cōmissum.
constat, ꝙ in illo matrimonio defecit spes prolis, quia
non intendebat ad coitū. Itē species sacri, quia per pro-
fessionem intendebat ↄhens cito diuertere. deficiebāt
ergo duo bona in spe, & tn̄ tenet matrimonium, for-
tius ergo tenet, vbi deficit alterū tātum. ¶ Secundo for-
tificatur illud per tertiū bonū fidei. ↄhis cum muliere
non sperans sibi fidē tori seruare, vel ↄhis cū illa, quam
non sperat fidem tori seruaturam, & tamen nullus du-
bitat ibi esse matrimonium, fateor tamen, quod peccat
† qui cum meretrice ↄhit, quā non credit desinere mere
tricari, & meretur, si credit ꝙ desinat. xxxij. q. j. non est
s. de spon. inter opera. C. de nup. imperialis. cōcluditur,
ꝙ ēt si omnia tria bona deficiant in spe. dūmodo hoc
non deducatur in pactū, est mr̄imoniū, ergo & c. ¶ Ter
tio hoc, quod de prole dicitur, probatur per. c. beate. 27.
q. ij. constat enim, ꝙ fuit matrimoniū inter Mariam &
Ioseph, & tn̄ ipsa virgo ēt ↄhendo se virginitatē seruatu
rā disposuit, vt sic iuxta dispositionē animi nō erat spes
prolis. ¶ Quarto vide in baptismo, bonū baptismi est in
fusio gratiæ cū remissione peccatorū, sed si ficte baptiza
tur adultus, verū habet baptismū. non tn̄ bonū baptis-
mi, quod tn̄ habere incipiet postea, cum illa fictio a ve-
raci corde recesserit. j. q. j. sicut ficti. de con. dist. iiij. tunc
valere. s. de bap. maiores. §. fi. sic iste habet verū scramē
tū mr̄imonij, sanatus āt ab ægritudine habere poterit
spē prolis & prolē. ¶ Quinto multū hoc adiuuat, quia
licet nil morte certius. vnde eccle. xiiii. c. testm̄, huius
mūdi morte morieris. nil tn̄ ipsius hora incertius. xiiii.
q. ij. in ecclesiastico. ff. de condi. & de. l. j. & sępissime hoc
experimur, sanari pronosticatos ad mortem, & eↄ de
ęta. & quali. ad aures. cū ergo certitudo mortis non im
pedit matrimoniū, alias nullū esset mr̄imoniū. ita verū
in egris sicut in sanis est dies incertus, fateri oportet per
inde ac si fuisset in sanitate ↄctum, quod sic coadiuuo.
Donatio fit cā mortis ↄn̄que instātis. si irreuocabiliter
datur, censetur in vita donatū, vt eo. ti. vbi. sed hic est ↄ-
ctus irreuocabiliter, quia quos dn̄s & c. de translatio. per
totū, ergo perinde habetur factū in periculo mortis in-
stātis & in vita, patet hoc in spirituali mr̄imonio, quod
per religionis professionē ↄhitur, q̄ tenet facta in mor-
tis articulo, & de regula. sicut nobis, dūmodo ꝑ infir-
mitatē non sit alienatus a mēte. eo. ti. sicut tenor. quo
casu fateor, ꝙ non teneret carnale. xxxij. q. vii. neque. s.
de spon. dilectus. cū concor. Concludimus ergo cū illo
generali, quo dicimus, edictū de matrimonio prohibi-
toriū certarū personarū, de spon. cū apud. In extremis
ergo laborantē nō inuenimus ꝓhibitū, ergo dicamus
illū permissum, qui alias iurasset cū aliqua ↄhere, in ex
tremis positus haberet necesse deierare, sed nullꝰ de ne
cessitate peccat, xxiii. q. iiii. Nabucdonosor. ver. vasis iræ.
quod alias est capitulū. ¶ Ad ↄria rn̄detur, nā ad. l. nup.
& ad id, quod inducebatur secundo. iā rn̄sum est. s. Ad
illa quatuor, quæ inducebantur ad fornicationē secun
di. facilis est rn̄sio, quia illa loquūtur in substantialibus
formæ, q̄ si fuerint omissa vitiant, quod agitur. Quod āt
fortius noceat vitiare formā q̄ cām. collige ꝑ no. xij. q.
ij. in summa. Ad illa. q̄ tertio inducebātur. rn̄de. Primo
ad illud. c. vnicū. lvij. dist. ꝙ ille baptizatus in morte ve-
rū habet baptismū, sed ꝓrogatiua ordinū, quæ repellit
multos, ēt nō peccantes repellit & istū. sicut neophitū,
licet vere sit baptizatus. xlviii. dist. per totū. Ad. c. si quis.
rn̄de per no. eo. tit. in sum. Ad ca. super eo. dic, ꝙ ille ve-
rū habet sacramentū pęnitētiæ, sed ad aliorū terrorē de
negatur officiū sepulturę, vt ibi no. in gl. penul. ¶ Ad id,
qd̄ ex his ↄcludebat, rn̄do, qa illa sunt casualia. nā regu
lariter quod licet in vita, & in morte; & dicens contra-
rium, incidit in l. Fusiā canināe, qua licebat in vita liber-
tates dare non in morte hodie sublatam. Instit. de l.
Fusia can. tollen. & C. eod. tit. l. vna. ¶ Ad secundum ve-
niens probo per matrimonium, quod ponit thema, cū
concubina contractum illum. B. nō legitimatur, quia
non primum sed aliud fuit intermedium. ¶ Quod sic
ostendo per tres copiosas rationes. Ad contrarium
inducam opi. quam duabus rationibus adiuuabo. ter-
tio soluam, contrariis respondebo. Ad primum, ius po
sitiuum permittens legitimationem, de qua loquitur,
cogitasse videtur de nuptiis, quæ post natiuitatem filii
nullis aliis interpositis sint contractæ, hinc est, quod si
minor manumittit ancillā, vt nubat alteri, non est li-
bera, etiam si soluto matrimonio nubat manumitten-
ti. ff. qui & a quibus. l. matrimonij causa, inde dicit lex,
ꝙ hoc sermone, cum nupta erit, primæ nup. intelligun
tur. ff de uer. sig. boues. §. j. & dotis ꝓmissio de primis nu
ptiis intelligitur, nec trahitur ad secūdas primo matri-
monio soluto contractas cum illo, cui promissio facta
fuit. ff. de iur. do. dotis promissio facta. ff. de pact. inter so
cerum. in fi. & de leg. ij. cum pater certam. hinc etiam
est, ꝙ si iuraui cū P. muliere contrahere, si primas nup.
cum illa non contraho, sed cum alia, sum periurus, &
de periurio puniendus. supra de spon. sicut his. bene cō
uenit. de præben. non potest. in fi. vbi dispēsatio de duo-
bus curatis intelligitur de primis. Ad idē. C. de vsufruct.
antiquitas. vbi nomen hæredis ex causa intelligitur de
primo. ff. de verb. obl. eum qui calendis. ff. de iur. fis. l. edi
cto. §. cum autem a parte. ff. de le. iii. fideicommissā. §. si
quis. x. & vt le. no. cau. l. j. §. si cui. ita subaudiamus, ergo
in potestate legitimationis, si res in eodem statu permā
serit. xxii. q. ij. ne quis, de iur. iur. quemadmodum. de so
lu. cum quis. j. & ij. responso. Secundo sic probo, actus
impertinens intermixtus vel vitiat, quod agitur, vel im
pedit extrema coniungi, fortius ergo contrarius, vt hic
De primo patet, quod vitiat testamentum. quod vno
contextu fieri debet. ff. de testa. hæredes palam. in fin. vi-
tiat electionē. de elect. quia propter. & c. cum post peti-
tam, stipulationem. ff. de verb. obligatio. l. j. & l. conti-
nuus. in princip. Fortius ergo contrarius, cum plus ap-
pareat voluntas cōtradicentis verbo vel facto. de simo.
sicut tuis. de bap. maiores. ad fi. nec dicas, de sacramen-
to loquitur, nam & verba intermedia baptismū vitiāt
sacramentū, & fortius contraria, vt no. de conse. di. iiii.
si nō sanctificatur, dicam ergo hic induci vitiū propter
coniugem intermediam, supra de fil. presby. ex trans-
missa. de feudo, s. ꝙ impediat coniūctionē extremorū, sic
ꝓbo, sponsalia cōdōnalia, & sequens carnalis copula
faciunt matrimonium, sed contrarius conditionis euē
tus intermedius impedit coniunctionem horum ex-
tremorum. supra de condi. appo. per tuas. Item locus fa
cer intermedius, vel qui non seruit, impedit seruiturē.
ff. de serui. l. seruitutes. iiii. §. fin. de seruit. rust. præ. l. qui
sella. §. fin. & no. supra de obser. ieiu. c. j. sicut locus me-
dius impedit pollutionem. de conse. ecc. vel alta. c. vno.
Itē interruptio media naturalis vel ciuilis, de quib. xvj.
q. iii. §. hæc q. s. de ꝑscr. illud. & C. de ꝑscr. xxx. ann. vel. xl.
cū notiss. mi. §. sed & si quis. īpedit extrema coniugi, &
oportet nouam præscriptionem inchoari, vt in prædi.
§. hæc quæ. in princip. & interpolatur possessio, quam
habeo per colonum recedētem vel deserentem per in-
termediam personam tertij. ff. de acquir. poss. si de eo. §.
j. & eodem modo possessio testatoris hæredi. eo. ti. l. cū
solus. in fi. & sic loquitur præ. §. hæc quæ. in pri. & quod
ibi no. mr̄imoniū ergo ītermediū, ꝑ quod videt̄ ꝑ asse
rere se nolle nālē legitimare, ēt ipso soluto lītimationē
īpediat, vt sic in huiusmodi ꝑiudicialibus vnius electio ꝑ
indicet

iudicet alteri.§.c.li.de post. c.vno.de ele.vt qs.& bñ facit, qd notaui d clerico habēte lras ad vacaturā q ꝯtrit mri moniū. per quod ēt soluto matrimonio gratiā perdit. de cle.ꝯiu.c.vno.li.eo.in gl.hinc ergo ¶ Tertio ad hanc partē inducitur, quod fictio canonis, ꝑ quā duo dies ꝓ vno finguntur, cessat per cibū vel potū intermediū ex parte ordinantis vel ordinandi.lxxv.di.quod a pluribus. de tē.or.literas.sic & fictio, qua fingit ius positiuū, matrimoniū añ natiuitatē ꝯtctū impedit per matrimoniū intermediū. maxime cū iuris fictio non ꝓcedat super impossibili, vt no.ff.de lib.& posth.l.Gallus. §.si eius. ad fi.magnæ gl.vel iuri ꝯtrio, vt no.ff.de le.i. talis scriptura. ad fi.vltimæ glo.& ꝓbatur.ff.de ca.& postli.reuer.in bello.§. factæ. ff.is qui ꝓ emptore.ff.de vsuc.ars enim, & fictio iuris positiui habet imitari naturā. insti.de adop.§. minorē. & qa in hoc plenius insistā, in ij.q.nō plus hic

2 ꝓsequar. Ex his ꝯcluditur † ꝑ matrimoniū intermediū legitimationē impediri. ¶ Ad ꝯtriū primo īduci ī opin. Gof.& Ho. qui hoc tenent aperte in sum.de fil.presby. Gof.in ver.qd si qs natus.& Ho.§ ij.in fi.quorū opinio sic iuuatur.ꝯstat, q ius positiuū, quod iubet ꝑ parentū matrimoniū legitimari ꝓlē, nō distinguit an fuerit matrimoniū intermediū, vel nō, sed hoc solū requirit matrimoniū inter parentes secutū. Sed hoc hic fuit, ergo &c. vbi āt ius non distinguit, nec nobis distinguere licet.31.q.i.quod si dormierit.de ma. & obed. solitæ.ff.de alea.l.i.§.q āt.satis ergo sit illi B.quod mrimoniū tēpore ꝯtctū quo fuit inter parentes fieri potuit, nec nocet, q tēpore medio fieri nō potuerit, facit clemen.de præbē si de bñficio.vbi ēt executor, cuius potestas est odiosa qui primo ꝯferre potuit.& medio tēpore nō potuit, bñficio ad papā deuoluto, illud ꝯfert, non ob.q medio tēpore nō potuerit.itē video, q si infra annū appellationis ꝓsequendæ fiat cōpromissum, illo postea deserto, ꝯiunguntur posteriora tēpore prioribus. C.de tēp.appel. aut.ei tū.& in clemen.de ap.quandiu. & hoc ēt est cōe, vbicunque ꝑscriptio dormit, vt tempore vacationis, scismat.vel hostilitatis.§. de præscri.c.i.& c.auditis.& c.ex transmissa & c.cū nobis.sicut ēt ꝯ pupillū ꝑscriptio.30. an.C.de ꝑscrip.30 an.sicut in rē.C.in qb.ca.l.fi.& ꝯ filiū fa.C.de an.exc.l.i.in fi.& C.de bo. ma. l.i.in fi. nā ꝯiunctionē ꝯsensus ꝯstituti procura. ād ꝯstiunētem non impedit ipsius procuratoris intermedia ꝯdictio.de ꝓcur.licet.li.c.sicut nec ecclesia impedit matrimoniū spirituale, vt ibi no.sic ēt ꝯiungimus tēpus, quo post absolutionē suā excōicatus agit tēpori, quo egit ante exceptionē oppositā. & de his facimus vnā instantiā. de excep. pia.li.eo. itē licet ꝯtumaciter recedēs & appellans ꝑ iudicē a quo pro tūc citari nō debeat.si tñ appl'oni renūtiat, citatur vt prius, non obst.cōditione intermedia. de do & contu.cū qui.eo.li.dicatur ergo, q C. reuolauit ad A.& extremitas ad prin.est reducta.25.dist ab exordio.

¶ Secundo ꝓbemus ꝑ aliquas leges, & primo per l.potior.ij.rñ.ff.qui potio in pigno.habe.vbi si ubi obligaui rē sub cōditione, secundo illam obligaui alter, pure, si eueniat ꝯditio, tempus cōditionis trahitur ad tēpus obligationis nō ob.illo ꝯtrio actu intermedio.itē soluitur hypotheca vendito pignore de volūtate creditoris. ff qb.mo pig.vel hypo.sol.si debitor.§ i.& l.si consenserit.& tñ reintegratur, si res redeat ī prioris debitoris dominiū, eo.ti.l.volūtate.in vlt.rñ.& l.sicut.§.supernacuū. itē video, q actio rerū amo.inchoata post diuortiū, reintegrato matrimonio cessat, sed non extinguitur, imo sublato impedimento matrimonij reintegratur. ff.rer. amot.l.reintegrato.& l.vlti.sic ēt, quia actio de dote nō cōpetit ꝯstante matrimonio, facto diuortio ꝯpetit, sed reintegrato matrimonio desinit cōpetere, ēt iā inchoata.ff.sol.ma.si mulier diuerterit.& l pe.§.vxor. facit.ff.de iure do.l.dotē.& l.diuus. Cōcludamus ergo, q illud ius legitimandi, quod habebāt parentes, antequā alter ꝯtheret, impedi ū pro tpe ꝯtctus reuiuiscat īpedimēto sublato, & sic satis sit in prin.& in fine hoc licuisse.facit.ff.de stat.homi. & seruorum.nec nocet tempus mediū. ad hoc.C.de cur.fur.l.pen. ¶ Solutio, teneo cū Gof. & Ho. quod mediū mrimoniū nō impediat legitimationē ꝑ rōnes secundo inductas, qbus videtur hoc expressum, in Aut.de incest.nup.§.dubitatū.col.ii.& si dicā illū legitimatū ꝑ nunc tantū, non pro tūc, solutū esset, quod de fictione in ꝯtriū allegatur tertio, sed, vt dixi, hoc prosequar in secunda qōne principali. itē per eundē modū solutū esset, quod opponebatur de ꝯiunctione extremorū impedienda ꝑ mediū Impertinens, vel ꝯtriū. Ad id, quod dicebatur de interruptione ꝑscriptionis, vel interpellatione possessionis, rñde.q illa requirūt cōtinuatio-

3 nē, vnde † ꝑscriptio est acquisitio dominij per ꝯtinuationē tēporis &c.sed in casu nostro constat, q inter natiuitatē filij & matrimoniū nō requiritur actuū continuatio.i. q ꝯtinuatis actibus scdm cōiungatur primo, imo patet ꝯtriū ꝑ c.tāta.& ꝑ iura q allegātur in i.glo.ad id quod dicebatur, q actus nil ꝑtinens intermixtus vitiat. Rñdet, illud verū in his, q habēt fieri vno cōtextu, vt testm̄, electio, stipl'o, & similia & hoc nō est tale, vt ꝓxime dixi. Ad primū qōnis dubiū veniens. Primo ꝓ filio inducā duas copiosas rōnes, secundo ꝯ cū alias duas tales, tertio ponā opin. quā rōne & æquitate iuuabo, & ꝯtriū soluā, & in fi.tres ꝑcedentes solutiones ꝯiūgā. ¶ Primo ergo ꝓbabo, legitimationē istius B.ꝑ ordinē vel bñficiū patris nō impediri, si ꝯcedatur ꝯcubinatū expresse ꝑmissum, habeo intentū, & q sit ꝑmissus. patet. 33.di.§. cōcubina.& duobus.c. sequētib.& si dicas, q ibi sumitur ꝯcubina ꝓ vxore nō publice ducta, vt ibi no.transibo ad aliū arguendi modū, dicēs satis esse hūc ꝯcubinatū nullo iure prohiberi, quod aperte probari videtur. xxxij. q iiii. meretrices. ibi, nisi sit in decalogo &c. & est iste bonus modus arguendi.xxviii.q.j.iam nunc est.lib.x.de iur.fisc.l.certa forma.in fin. ff.de præuari.l.iii. in fi. imo saltem tacite permissus videtur. constat enim, quod gradatim & non per saltum cōferendi sunt ordines. xxui. distin.legimus.de cler.per sal.promo.c.vno.supra.de postu.bonæ.ij.in fin. ff.de mu. & ho. vt gradatim. & l.honor.§ gerendorum.C.vt dig.or.serue.l j.& ij.lib. xij.ff.de neg.gest.quæ vtiliter.in prin.sed authē. quomodo oportet episcopos.§.neque autem, prohibet habentem concubinam promoueri ad sacros, ergo in minoribus habere licebat. Item constitutus in sacris prohibetur habere concubinam.xxxiii. dist.habuisse.lxxxi. dist. presbyter.cum sex.c.seq ad idem de cohabit. cler.& mu. in v, primis.c. ergo dicam permissum constituto in minoribus, ad hoc.xv.q.iii.ex eo.quæ est lex.ff.de testi. ex eo. & supra de præsumptionibus.nonne.cum concordan.sed iste licite matrimonium contrahit.ille non.de cleri. ꝯiu.c.j.& ii.capi.diuersis.& cap.Ioan.qui cleri.vel vo.c.j.& ij non obstat authen.multomagis. C.de episcop.& clerie.& in authen.de mon. §.si quis autem. quia ibi appellatio lectoris omnes cōstitutos in minoribus comprehendit, sicut & xxviii.dist.de his.xciii.dist.a subdiacono, Concludam ergo, quod cum iste B.sit natus ex concubina, quam facit animi destinatio.ff.de concu.l.pen.& ex concubina nascuntur naturales, & naturales legitimantur per subsequens parentum matrimonium, ergo iste legitimus. Plus dico, quod dato, q volens istum naturalem vocare, satis est tamen ad legitimationem, de qua quærimus, potuisse coniuges esse tempore coitus. C. de natu. lib. cum quis.in prin.& l.nuper.in prin. & inst.de nup.in fi.isti ergo tales erant, vt est probatum, ergo &c. ¶ Secundo arguam ex fauore prolis & legitimationis.eod.titu.peruenit.& c.ex tenore.C. de ind.viduit.l.i.ff.de ven.in.l.j.§.quamuis.de ritu nup.qui in prouincia.fauemus etiam proter matrimonium ipsius dependenti, vt puta doti.supra de pig.ex literis.de don.inter virum & vxo.nuper ff.so.matr.l.i.& l. Caius.et.ff.de reg.iur. & de iur.do. in ambiguis.dicam ergo, quod si certum est, istum B.esse legitimum, habeo propositū, si dicas casum dubium, interpretemur pro prole & legiti

matione per iura prædicta, maxime cum propter illũ
dicatur matrimonium fuisse contractum, vt in prædi-
cta. l. cum quis. de natur. li. in authen. quib. mod. na. effi.
le. §. j. & quib. mo. eff. su. §. si quis igitur. facit. ff. de annu.
leg. l. quintus. in fin. & l. liberto. §. filium. in fi. ¶ In con-
trarium si probabitur, concubinatum clerici præcipue
beneficiati iure positiuo expresse damnatum, dicetur
filius spurius, & sic non legitimabitur p sequens matri-
monium, vt in c. tanta. ij. respon. Primum sic probo,
æquamus militem armatæ militiæ, & cęlestem quem
militem vocamus. xj. q. j. Christianis. xxiii. quæ. vlt. repre
hensibile. supra de cleri. ægro. c. j. ne cler. vel mo. c. j. con
ueniunt enim in promotionis principio, in medio &
in fin. De principio patet, quod vtriusque prærogatiua
certos a promotione repellit. de primo patet. C. lib. xij.
qui mi. non pos. in quatuor primis legibus, & in rub. se.
negotiatores ne milit. de secundo. xxv. dist. cũ dist. seq.
3. de fil. pres. cum sub. se. De medio patet, quod primus
non seruiens priuatur stipendiis sicut & secundus. De
primo. ff. de re mil. desertorem. §. qui militiæ. & l. qui ex
cubias. & l. pe. C. eod. tit. cum allegatis. lib. xii. de secundo
patet. de cleri. non resi. c. ij & c. ex parte. & duobus c. seq.
xxxij. dist. inct. præter hoc. C. de epis. & cler. generaliter.
can. xvj. quæstio. j. in fi. etiam conueniunt, quia vterque
exauthoratur. ff. de infa. l. ij. §. ignominiæ. de pœn. c. ij.
eod. libr. si ita est, quod de vno dicitur, de alio intellige-
retur. iiii. di. denique. v. dist. ad eius. de constit. translat. c.
ij. ff. ad le. Aquil. illud. C. ad leg. falcid. l. fin. sed primo in
terdicitur cõcubinatus. C. de dona. inter virum & vxo.
l. ij. vnde nec tenet relictum illi, de qua est suspitio. ff. de
testa. mili. l. miles ita. § mulier. & vt indignæ personæ re
lictum confiscatur, ff. de his quib. vt indig. Claudius. & l.
mulierem, si igitur coitus & concubinatus damnatur,
ergo filius spurius, ergo vt supra. ¶ Secundo sic, Clerici
beneficiati continue beneficio seruiendo sanctis mini-
steriis vacare debent. xxxj. distin. tenere. & capit. seq. er-
go non debent infici concubinatum libidine, vt dicit
canon. lxxxj. dist. quidam veniens. vt dicit lex, C. de natu
4 ra. li. l. j. constat † etiam quod tales habere non debent
in domo mulieres, nisi quas canon permittit, xxxij. di.
interdixit. de cohabi. cleri. c. j. C. de episc. & cleric. cum
qui. sed concubina dicitur in domo retenta, prout dicit
vna l. alia dicitur indubitato mẽtis affectu. prima litera
in auth. qui. mo. na. eff. l. circa prin. secunda qui. mo. na.
effi. sui. §. si autem. & in authenti. licet. C. de natu. lib. ad
id. xxxij. q. ij. concubinæ. de probat. per tuas. & not. in c.
5 tanta. ex quo concluditur, clerico † concubinatum ex-
presse prohibitum, inde est, quod habens concubinam
non ordinatur ad minores. xxxiii. dist. c. j. & c. laici. In
Authen. de sanctil. epi. §. clericos. & quid instamus ar-
gumentis a parte, omnibus clericis prohibetur. 81. di-
stin. In omnibus. & c. quidam cleri. cum tribus. c. seq. de
coha. cleri. si autem. cum tribus vlt. c. seq. ex quibus con
cluditur, quod in princi. dixi. ¶ Circa solutionem est
sciendum, quod inueni (si scripta sunt vera) doctorem
legum magnæ authoritatis hanc secundam partem te
nuisse. Ad cuius demõstrationem ordiebatur ab alio. &
sic ante. l. scriptam non distinguebamus in naturalibus
filiis legitimos a non legitimis, in authen. quibus mo.
natu. effi. leg. §. liceat, igitur. & quib. mo. effi. sui. §. palam.
& §. illud, quod per ius scriptum postca distinctũ fuit
in tres partes, scilicet, expressam approbationem, ex-
pressam reprobationem, & partim relictum extra ex-
pressam iur. approbationem, vel reprobationem. De
primo nascuntur naturales & legitimi, naturales dicti s
a coniugatione, quæ est de iure naturali, vt in præ. §. is.
& l. distinct. ius naturale. ff. de iusti. & iur. l. j. §. ius natu-
rale. & institut. eodem, post principium, & vtrobique
6 subditur. Ius † naturale est maris & feminæ coniunctio,
quam nos matrimonium appellamus, hanc expresse
lex approbat. C. & instit. de nupt. per totum, de talibus
filiis. 31. quæstio. iiii. c. fina. ff. de his qui sunt sui vel alie-
ni iuris, sunt filij. in princip. Institut. de patria potestate,
7 in principio. De † secundo nascuntur spurij quasi non
pure, sed extra puritatem iur. naturalis geniti, & hoc
quomodocunque sit veridus sine per effusam libidinẽ.
In authenti. quibus modis eff. sui. §. si quis autem. ff. de
statu hominum. l. vulgo. institu. de nup. §. pe. siue per
incestum vel alium modum prohibitum. Institut. de
nupt. §. sunt & aliæ. & isti nec succedunt, nec aluntur de
iure ciuili, licet secus de begninitate canonica, de hoc
de eo qui dux. in ma. cum haberet. isti non legitiman-
tur per sequens matrimoniũ. vt in c. tanta. ff. de sta. ho.
8 Paulus. & no. de ele. innotuit. De tertio † nascũtur natu
rales tñ, sic dicti, qa nãli ɔiunctione ꝓducti, sed nõ le-
gitimi. quia iur. dignitatẽ vel approbationem non ha-
bent. ff. de leg. iii. item legato. §. parui. & l. qui concubi-
9 nam. in princ. ibi dicitur, quod inter † concubinam &
vxo. in sola dignitate est differentia. i. non est differentia
inspecto iure naturali. viii. dis. quo iure. de ɔiu. ser. c. j. in
Aut. de mo. §. huic ſãt. iñ hãc solẽnitatẽ inducit ius posi
tiuũ, vt sit vnica, & in domo, vt dixi, q̃sita nõ libidinis
cã, sed ꝓcreandæ ꝓlis. in aut. qui. mo. na. eff. le. post prin.
sed hæc solẽnitas hoc nõ approbat, sed nec reprobat,
sed tolerat, vnde dr̃. ff. de cõcu. l. in cõcubinatu. in fi. qa
ɔcubinat⁹ ex. l. nomẽ assumpsit, extra pœnã leg. est. q. d.
non in prohibitione lega. sicut alibi dicit lex, quod nõ
recte facit hæres q funerari nõ sinit, pœna tñ in eũ statu
ta nõ est. ff. de reli. & sũp. fu. at si qs. §. idẽ Labeo. de his.
C. de nat. li. p totũ. ff. de cõs. tu. l. nãli. In aut. qb. mo. nat.
eff. su. §. discretis. & §. se. hi sũt quos legitimat sequẽs ma
trimoniũ. in auct. qui. mo. na. ef. le. §. taucirũ. C. de na. li.
l. cũ qs. & l. nuper. & c. tãta. Concludebat igitur, ꝙ cum
talis non sit de hac tertia spẽ, sed de scd̃a ꝓhibita, ad qd̃
principalr̃ iducebat p. §. clericos. in auct. de san. epi. ergo
nõ legitimabatur, & certe satis sonaret iniquũ, ꝙ inter
filios laici & clerici forte plebani, licet non in sacris, de-
beret esse diuersitas, maxime cũ pp tales legitimandos
multi a clero recesserũt, ɔ id. de ele. cũ ex eo. lib. c. Tñ vbi
nisi nouũ aliud statuatur, pro eo & soluendo dico, illũ B.
legitimatũ. Cũ. n. dec. tanta. hic dicat p virtutẽ sequẽtis
mr̃imonij ꝓcedẽtẽ prolẽ lẽimari, probato ꝙ fornicat⁹
coitus & oĩs qui fit ex vxorẽ lẽimã sit dãnatus, habeo ꝙ
ẽt ex dãnato coitu natus dũmõ coitus ipe parentes cõ-
iuges esse potuerint, legitimetur per ipsorũ ɔiugiũ, qũo
aũt probetur simplicẽ fornicationẽ esse mortale pecca
tũ, vide no. in cle. de hær. ad nostrã. ver. vii. in j. & ij. gl. fa-
teri ẽt oportet mr̃imoniũ institutũ fuisse ante oẽm. l.
scriptã, vt dixi in artic. ægrotantis. & dico, ꝙ mr̃imoniũ
est de iur. nãli, non dico inquantũ nãle dr̃ ex principiis
nãæ de necessitate creatũ, sicut moueri sursũ nãlr̃ inest
igni, vel graui cadere deorsũ, sed sumẽdo nãle, ad quod
inclinat nã. & ɔpletur mediante arbitrij libertate, ɔstat
. n. ꝙ principalis finis mr̃imonij proles est, proli aũt de
bent parẽtes nutrimẽtũ & disciplinã, patet aũt ꝙ filius
a parentibus educari, & instrui non posset, nisi determi
natos & certos parentes haberet, certitudo aũt & deter
minatio est ꝓprie per oblõnẽ viri ad determinatã mu-
lierẽ, quã mr̃imoniũ vocamus. Itẽ si respicimus secũda
riũ mr̃imonij finẽ, qui est mutuũ obsequiũ sibi per cõ
iuges in familiaribus ĩpensum rebus, & hoc ẽt nãle, si-
cut. n. nãlis rõ suadet cohabitationẽ hominũ, qa min⁹
sibi sufficiunt in oĩbus, q̃ ad vitã pertinẽt, cuius rõne dr̃
hõ naturaliter politicus, ita illorũ, quibus indigetur ad
humanã vitã q̃dã sunt cõpetẽtia viris, q̃dã mulieribus.
vñ monet nã, ꝙ sit societas viri ad mulierẽ, q̃ mr̃imo
niũ dicitur, vnde ẽt philosophus viii. ethi. vbi tractat de
amicitia cõiugali, dicit ꝙ hõ est aĩal magis nãliter cõ-
iugale, q̃ ciuile politicũ. Fornicatio ãt & oĩs vagus con
cubitus directe vr̃ esse ɔ vitã & educationẽ ꝓlis, cuius
necessaria est cura matris in nutriẽdo, sed & fortius cu
ra prĩs in ea instituẽda, defendẽda & ꝓmouẽda ĩ bonis
interioribus, oportet ergo sm̃. l. naturę ordinatã esse co
habitationẽ parẽtũ ad tẽpus non modicum pp nu-

trimentum

trimentum & disciplinam, quam debent proli, quod non est nisi per matrimonium. ergo fornicatio & omnis vagus concubitus est contra bonum prolis educandæ, & ideo mortale. Nec obst. si dicas, fornicantẽ sufficienter prouidere proli circa educationem & disciplinam, quod illud, quod cadit sub determinatione legis, iudicatur id, quod communiter accidit, & non secundum id, quod accidere pōt. Cōmuniter autem accidit fornicantes diuertere, & vtrunque educādæ proli non vacare, ergo vt supra, patet ergo l. diuina. & l. naturę fornicarium coitum damnatum. l. canonica patet in glo. etiam ad quas remisi. vnde dicit. c. non solum. xxxij. q. vij. inter cætera. vii. vitia fornicatio magnum scelus est, & lex ciuilis concubinatum permittens est reprobata. xxxii. q. iiii. nemo. & dicit illas. Liur. ciuili correctas. Inducit in Auth. de leno. col. ij. & col. v. scenicas mulieres & c. & vt non luxu. contra naturam. col. vj. & quia castitatis sumus amatores. quib. mod. na. effi. leg. §. illud. & quia circa peccata corrigēda lex sequitur canonem, in auth. quomodo oportet episcop. & de ec. tit. & vt cle. ap. propri. ep. §. si vero. & hoc not. ipse, qui si. fini leg. la-

10 tor. Concluditur ergo † quod ex quo dicit canon legitimari illegitimum per parentum coniugium, illud intelligi de suscepto ex damnato coitu, dūmodo coitus tempore & c. vt supra dixi. & aperte videtur hic velle lex inst. de nup. §. si. qui primo loquens de legitimatione, quę fit per dationem curię, loquitur de naturali, postea subdens de legitimatione per matrimonium, non exprimit de naturali, sed id solum, quod non fuerit inter parentes matrimonium legibus interdictum, cui concor. præ. l. cum quis. in princ. C. de natura. li. & per hoc sit respōsum ad secundo allegata pro hac parte. Fateor enim coitum damnatum, sed id non sufficit, vt prædixi, ad id, quod primo allegabatur de milite. Dico, quod lex non prouidit in eo contra concubitum, sed contra sponsalia militum. Resumēdo igitur hos tres articulos dicam, quod cum decret. tanta. tractet de sanitate & quātitate virtutis matrimonij, ne illi virtuti detrahatur. Accedat quod no. in. cle. de sum. trini. c. vno. in vlt. glo. primæ partis, dicam, sic tanta est vis, idest, virtus matrimonij, vt qui antea sunt geniti ex quocunque coitu, quod tamen potuerit esse vxorius, si tunc affuisset consensus postea subsecutus post contractum matrimonij quandocūque in alio matrimonio intermedio. Item in sanitate vel in morte, dummodo esse demus matrimonium, legitimi habeantur, saltem ex nunc an ex tunc, in sequenti quæstione dicetur.

SECVNDA & principalis quæstio habet tria dubia. principale est, an naturali primogenito, sed legitimato post natiuitatē legitimi competat succedere iur. primogenituræ. Secundum an consuetudo talis præiudicet secundogenito, qui clericus est. Tertio, an inter laicos valeat consuetudo, sed hoc vltimum prosequi non intendo. super quo tamen videri posset, quod post Hostien. scripsi de voto, licet. Pro legitimato inducam rationes sex. secundo totidem contra ipsum. tertio ponam trium disputantium solutionem, & contrariam Bartho. quam approbo cum certa determinatione per tres dec. & ad contraria copiose respondebo. Ad primū

11 † quod prius natus licet post legitimatus habeat in successione ius primogenituræ, sic probo, constat illum primum, quod nullum habet ante se. de ver. si. Ioseph. ff. eo tit. proximus. & l. proximi. in proœ. digesto. §. discipuli. alias incipit in reliqua. sed iste reperitur primo natus naturaliter. Item legitimus, & hæc duo concurrunt eo tēpore, quo defertur hæreditas, & indubitatum est, quod cessante cōsuetudine succederet simul cum aliis vt in c. tanta. insti. de hæred. quæ ab intes. §. 1. in Authē. de incest. nup. §. dubitatum. C. de natural. li. authen. si cōsuetudo. ergo quæ inter legitimos respic. primogenituram debet in illo prius nato, & legitimo aliquid operari. de priui. in his. eo. tit. si papa. lib. vj. ff. de leg. j. si quando. in princ. ad muni. l. j. sicut ergo idē ius de toto quod de parte. de offic. deleg. pastoralis. § j de don. inter vir. & vxo. nuper. ff. de rei ven. quæ de tota, sic ergo qa sicut cōmuni iur. in totum excluderet personas secundi gradus. qui si. fini leg. c. j. ita quod primogenitus & legitimus in totum excludant secundogenitum iur. consuetudinis, sic ergo ex prioritate & concurrentia duorum tempore debito, & arguendo de parte ad totum. Item de toto in alia specie, ad hoc totum concluditur pro primo nato. Secundo arguo de proximioritate ad primogenituram, certum est, quod sicut de iur. ex gradibus diuersis succedit proximior. ff. de suis & le. l. post consanguineos. §. ij. saluo, quod habetur in Authen. de hæredi. ab intes. §. reliquum. facit. xij. q. j. fuit manifeste. xvj. quæstio. vii. filiis. ita hic de consue. in personis eiusdem gradus succedit primogenitus, idest prior in genitura quod conuenit legi diuinæ. Gen. xxv. & xxvij. de qua. vij. q. j. quam periculosum. & facit pręd. dec. licet. de voto. nam vt ibi pater in fin. In genitura plurium est ordo & prioritas & posterioritas. ff. de statu hominum. Arethusa. sed certum est, quod in proximioritate spectatur tempus mortis, vel posterius & non anterius, vt præd. l. post consanguineos. §. proximus. vnde legitimi. l. j. & l. si duobus. vnde cognati. l. capitis. Institu. de legi. agnato. succes. §. proximus. ff. de iniust. rup. testam. si quis exhæredato. ij. respo. ergo in primogenitura legitima spectabimus etiam tempus mortis, non enim oportet prius quæri de conditione cuiusquam, quam hæreditas vel legatum ad eum pertineat. ff. de leg. ij. non oportet. ad idem. ff. de leg. pręs. per contrata. l. interuenit. non inspiciatur igitur quod prius fuit, sed quod nunc est. l. di. ferrum. supra de rescrip. eam te. & ff. de ædi. edi. quod ita. ad id. 31. quæstio. j. non enim. & c. non est. quia licet certis casibus inspiciatur tempus testamenti, hic nō potest id dici, cum sit successio ab intestato. Tertio sic, aliquod retrotrahi procedit non solum in iudiciis & maleficiis, sed etiam in contractibus. habetur concor. in regu. ratihabitionem. cod. tit. in prin. patet. C. ad Mace. l. fi. Item & vbi non est contractus, vnde retro dicitur in ciuitate fuisse, qui ab hostibus aduenit. ff. de capti. l. retro. qn̄ igitur potestatē legitimationis potestati iu. postliminij. dicā, quod sicut illud eū in cuius psona admouet ius seruitutis per captiuitatē inductæ, facit eiusdē conditionis, ac si nunquam in eadem specie seruitutis fuisset. xvj. q. iii. prima actione. ff. de cap. & postli. reuer. l. postliminium. sic & legitimatio istum perinde faciat haberi, acsi illegitimus non fuisset. ff. de iniust. est. si quis filio. §. pe. & sicut per illud ius posthu. reuersus excluderet secūdogenitos & remotiores, vt præ. l. si quis. §. sed & si pater. ff. de bo. liber. si necem. §. si deportatus. C. de bo. pos. secundū ta. qui ex liberis. §. j. ita & per legitimationē, quæ retrotrahitur, nam cōstat, ipsum naturalem a conceptu, & partu habuisse statum legitimationis implicitum, explicitum, & consumatum postmodum in cōtractu, trahatur ergo consumatio ad initium. xxxv. di. ab exor io. ff. qui po. in pi. ha. potior. & respon. de contrah. emp. nec emptio. ff. de peri. & com. rei ven. quod si pendente. alias est. § sub. l. necessario ff. ad l. fal. fundo legato. nec hoc impedit matrimonium intermedium, vt dictum est in secundo mēbro primæ q. & si dicamus retro non erat secundum illud certo tpe naturalis tm̄. & certo nālis & legitimus, quod esset mōstrum, vt no. supra de clan. despon. cum inhibitio. & eadem res sic censetur duplici iur. & contrario, contra id. xij. qō. ij. cognouimus. de deci. cum in tua. ff. de re. permu. l. j. C. de cod. l. fin. Quarto sic arguo, Proles legitima dicitur cā omnis priuilegij. & pręcipuitatis, quæ doti indulgentur. ff. solu. matri. l. j. de iur. do. l. ij. de priuil. cre. interest. sed cū ipsa dotis cā omni tēpore pręsenti præterito & futuro, sit p̄cipua & fauorabilis. ff. sol. ma. l. j. facit §. de pi. ex literis, de do. īter vi. & vx. nup. quāto magis ergo fauorabilis erit ples omni tempore, quia pp vnum

quodque &c. sumitur hoc. C. de natura. l. l. cum quis. sit ergo iste pro omni tẽpore legitimus, cũ hominibus legitimis gaudeat princeps rẽpublicã frequentari, qui fi. sint le. ex tenore. & c. fi. & ibi. p vtilitate publica. C. de indi. vidui. l. ij. sicut de ingenuis dicitur, C. de bo. lib. l. fi. & attendi debet tempus, quod plus expedit legitimato, vt præ. c. cum inter, C. de natur. li. nuper, ad fi. Quinto induco, quod hoc beneficium est sacramẽti & iur. positiui canonici, ergo latissime sumendum. ff. de consti. prin. beneficium. de ver. sig. olim. de don. cum dilecti. Item talis legitimatur ad spiritualia, vt no. in c. tanta. & de elec. innotuit. fortius ergo ad primogenituram, cum spiritualia &c. qui fi. sint le. per venerabilem. xxvi. dist. duo sunt. supra de ma. & obe. illud. & c. solitæ. Sexto & vltimo est textus apertus in auth. qui. mod. na. ef. sui. §. reliqui. ibi, semel eos efficientes legitimos, damus habere etiam successiones illas etiam quas habẽt hi, qui ab initio legitimi sunt, & ibi in §. illud, alias, si quis ergo, in fi. nihil a legitimis filiis differentes. ad id, ff. de lib. & posthu. l. filio. & C. de consul. l. j. in fi. lib. xii. quarum legum casus. j. patebunt. & per hoc concluditur pro legitimato. ¶ In contrariũ pro prius legitimo, certum est, quod ipsius cœpit esse hæreditas. ad Gala. iiii. si filius, ergo hæres. ff. de lib. & posthum. l. in suis, & primo fuit constitutus in iur. succedendi, insti. de hære. qua. §. sed sui. nec est hic fauor ampliandus, quia si fauorẽ matrimonij inspicimus, hoc est contra prius legitimum. non debet ergo cõcedi posteriori, quod denegaretur priori. supra de præben. cum causam, C. qui po. in pi. l. fi. versi. & cepit. Cum ergo in duobus dotibus, in quibus etiam locum habet fictio, C. de rei vx. ac. l. vna. circa princ. ex tempore prærogatiua seruet, vt ibi ergo & hoc, ne quod prius legitime factum fuerat, vel quæsitum, per superuenientem euentum vitietur, vel perdatur contra regulam. eodem tit. factum legitime, cum concor. nam & habet regula, quod id, quod nostrum est, sine nostro facto a nobis euelli non potest. ff. eo. titu. id quod nostrum, primogenitus autem legitimus nil fecit hic, propter quod illud ius successionis sibi debeat deperire, nec pater id facere potuit. primo, quia iste non est de casibus illius, §. causas. in Auth. vt cum de ap. cog. notatis sup. de iur. iur. quintauallis. Secundo, quia in præiudicium filii ex primo matrimonio non potuit mutare cõsilium. hoc eod. tit. mutare. cum concor. Tertio non poterat expresse priuare, vel fraudare illum, cui competebat ius ex primogenitura, multominus tacite contrahendo cum illa olim concubina, de præben. dilecto. Item nec papa, nec princeps in alterius graue præiudicium priuilegia cõcedunt, de consue. cum olim. in fin. ff. ne quid in lo. pu. l. ii. §. si quis, C. de eman. nec auus. Secundo sic probo, quod incipit hodie valere, nõ trahitur retro. de despon. impu. c. j. eod. lib. valet ergo vt ex nunc, vt no. in regula, non firmatur. patet hoc. insti. de mili. test. § penult. ff. eod. titu. quod ab initio. ff. de offi procon. obseruare. in fin. Facit. ff. quæ res pi. ob. pos. l. Titius. & de mill. test. tribunus, Cum igitur legitimatio æquipolleat restitutioni, & vtraque ex suo tempore secundũ veritatem aliud non tribuat, illius attributionis effectus retro non extẽditur, sed inchoat ex tempore suo, ergo prius legitimus, & per id ius primogenituræ adeptus, per legitimationẽ naturalis, quam ponderamus, ex suo tempore non perdit, vt patet in c. tanta. ibi, post contractum matrimonium. in authenti. qui. mo. natura. ef. sui. §. illud. alias, si quis ergo, ad finem, & ibi, ex hoc. & glo. exponit tempore, de rescrip. quanuis, libr. eodem. ff. de minor. l. & fine, §. sed quod Papi. de hære. institu. ei qui soluendo. de bo. posses. contra tabu. l. j. §. fina. nec mirum, si retro non trahitur, quod legitimatus habere debet, quæ huius appellationem decent. In Auth. de inces. nup §. dubitatũ, colla. ij. sed non decet, quod plus iur. habeat legitimatus, quam legitimus. In authen. quibus mo. natura. effi. sui. §. si quis ergo. §. & quoniam varie. & §. si quis autem ergo. &c. põderamus autem quid deceat, de voto. mag. de electio. cum non deceat. libr. eodem. ¶ Tertio sic. Sicut nos habemus certos modos, vel casus, quibus secundus expectans beneficium ponitur in locum primi, quos not. de præben. quia sæpe. libr. eodem. in vltim. glo. sic legistæ habent certos modos, vel casus, quibus in successionibus hæreditariis constitutus in loco secundo in locum prioris adducitur, vt in morte naturali, qua primo subducto &c. vt qui ff. sint le. lator. ff. de suis, & le. l. filius a patre. §. filius. & l. Gallus. in princ. Item morte ciuili, vt deportatione, vel damnatione in metallum, vt in l. Gallus. §. quid enim si nepos. de his modis. ff. de suis & le. l. j. §. filius, vsque ad. §. post suos. ff. de in iu. test. l. posthumorum, institut. de exhæred. libe. §. posthumorum. sed modus legitimationis nõ est de illis, per quos secundus adducatur in locum primi. ergo &c. per locum a sufficienti numeratione partium, supra de institu. c. fi. de postul. bonæ. ij. in fi. ff. de his qui sui vel ali. iur. sunt. l. j. in princi. de ac. & ob. obligationum fere. de præto. stipu. l. j. §. j. Institu. de ac. §. actionum. nec arguas a simili, de legitimatione ad casus expressos, qa casus omissus a principe vel impetrante habetur pro omisso. de rescri. susceptum. lib. eod. vbi de hoc dixi super gloss. ar. contra. & a canone. de tempor. ordi. dilectus. de sentẽ. excommu. is qui. in fin j. respon. libr. eod. in clemen. de ele. ne Romani post prin. & c. constitutionem. in principa testatore. ff. de lib. & posthum. commodissime. ff. de excusa. tu. ex his a paciscente. ff. sol. mat. si cũ dotẽ. in prin. de pac. con. l. fin. & a lege. C. de adi. priua. an in totum, & quæ sit long. consuetud. l. j. Quarto sic probo, cõ-

12 stat † quod consuetudo duo requirit coniunctum, scilicet primogenituram, & legitimitatem, sed natus ex cõcubina non est talis, cum verba sint certa, quæstionem voluntatis non admittunt. qui fi. sint leg. c. ij. C. de lib. præte. l. iii. ff. de lega. iii. ille, aut ille. §. cum in verbis. sed in nato ex vxore simul concurrit vtrunque. ergo &c. si ergo quærimus, quis prior est filius, non est dubium, quod naturalis, hunc enim natura genuit, licet non honestas coniugii. 32. q. iiii. c. fin. ff. de adopt. l. j. vnde & spurium vocamus filium. cap. præal. tanta. sed si quæritur, quis prior naturalis, an legitimus, patet quod secun-

13 dus. ¶ Et si † quæritur, quis prior in iur. succedendi, solu. is qui prius illa duo iura nactus est, ex quibus ius successoris competit, vt sic in hoc ponderetur ius primogenituræ, xxii. quæstio. ij. §. vlti. in princip. & si vis, quod concedam, cum censeri a natiuitate legitimum, hoc non est secundum veritatem naturæ, sed secundum dispositionem, vel ciuilitatem, sed constat, quod illum, quem excludunt filii secundum naturam, non excludunt filii secundum ciuilitatem. ff. de leg. ij. si ita quis. §. j. de de cond. & de. fideicommissum, vnde non est satis ciuiliter fieri, de rescript. susceptum. scripsi de hoc, supra de conuer. coniuga. cum sis. ad id. ff. de verbo. obligatio. ex ea parte. §. insulam. vbi de hoc. C. de his qui ve. æta. l. fin. ¶ Quinto arguo sic, quando quærimus de ordine, & oportet ad alicuius perfectionem duo concurrere, si inter duo perficientia in vno hæc iura simul in altero concurrant, prior intelligitur ille medius, qui inter duo prima cõsequitur. hoc patet in rei vend. & in publiciana. C. de rei vend. l. quoniam. ff. de publ. vt si quidem. & hoc tanto fortius, quia actus traditionis erat necessaria sequela cõtractus, & tamen non trahitur ad cõtractum, sed hic non sic, quia secundus cõtractus matrimonij fuit ad nudam voluntatem parentum, idem in pignore, si prius imperfecte conueni, postea cum alio perfecte, demum sequuta est perfectio cũ primo & numeratio, vt præ. l. Titius. ff. quæ res pign. qui. po. in pi. ha. l. j. in fi. & l. qui balneũ, & l. potior. j. rñ. sic est videre in litera, qua mandatur alicui prouideri, dato executore ad conferendũ sine decreto, præsentatio enim. & executoris inhibitio afficiũt ita, quod collatio ordinarij nõ tenet, sed si inter præsentationẽ, & inhibitionem ordinarius cõferat,

ferat, tenet collatio, hæc probantur de concess. præb. si soli. l. eo. ita sponsalia de futuro & copula faciũt matrimoniũ, sed si inter hæc duo desponsetur alia de pñti, valet intermediũ, de spon. veniens, & c. si inter. de eo qui cog. con. per tot. ista vero non procederent, vbi primũ perficit sine secundo, vt in c. fi. de spon. du. vel sufficit, vt in c. si tibi absenti. de præben. eod. lib. beneficium enim ante acceptatam collationem mihi factam non fuit meum, sufficit tamen collatio ad impediendum collatorem ante repudiationem vel terminum lapsum, vt ibi. Sexto ponderanda est æquitas, quid enim dices de nobili D. non contractura cum eo, cum quo contraxit, si primogenitum habuisset ad successionem habilem, quæ postmodum primogenitum habuit ex matrimonio. Item quali periculo illam submittis, si naturalis sperat se illa mortua legitimari posse cum iur. primogenituræ, facile enim veneno, vel aliter conspirabit in eius mortem. ex quibus concluditur pro primo legitimo, idest ex primo matrimonio nato. ¶ Ad solutionẽ quæstionis est sciendum, quod olim hæc quæstio fuit disputata per Gener. Accursij, & tenuit per præ. §. reliqui. inductum in fin. j. partis legitimatum præferendũ, maxime quia consideratur tempus mortis. Instit. de hære. qua. §. sui. & §. in extraneis. sic secundum cũ ex pacto olim inhito hodie datur actio. C. de re. permu. ex placito. & dicebat quod. §. illud. alias si quis. ad fi. vbi dicit, ex hoc non debet intelligi, scilicet, tpe, vt dicit ibi glossella, sed ex hoc, scilicet matrimonio & oblatione curiæ, vel alio modo ad legitimandum idoneo. Item modernis temporibus tenuit hoc alius solennis doctor hoc disputans. Idem dicitur tenuisse alter summæ scientiæ doctor in studio Paduano inducẽs principaliter. l. filio. ff. de li. & posthu. sed Bar. Brixi. hoc disputans in dominicali. lv. quæ incipit. Quidam habens filium. tenet cõtrarium pro legitimo nato ex primo matrimonio, dicens quod id tenebat H. nescio si de Hugutione, vel Hugolino intendit, quia per illorum scripta hoc non apparet, & hanc partem teneo, sed tremulus propter illorum authoritatem & reuerentiam. qui tenuerunt contrarium. Tamen hanc partem eligo deliberato consilio & respõso trium doctorum legum solennissimorũ huius studij, quos in disputatione nominaui, doctor ẽt meus in theologia hanc partem deliberatus prælegit a me consultus. ¶ Ad hanc autem solutionem induco tres decre. sexti, scilicet, de rescrip. si pro te. & cap. quamuis. de præbend. si apostolicæ. & hoc modo dices, quod per secũdum matrimonium fit in illum naturalis collatio legitimitatis, aut cõfirmatio, vel restitutio, vel alterius prædictorum fictio. De primo fit casus in decre. si pro te. certum est, quod naturalis habet statum conditionatum ad legitimitatem, scilicet si parentes consẽserint in matrimonium, & ille, pro quo fuit ibi scriptũ, habuit etiam statum conditionatum, scilicet, si consenserint episcopo &c. & tamẽ si antequam veniat ille consensus, alius canonicatum in illa ecclesia consequitur, postea superueniat ille consensus, ille secundus in gratia, qui conditionem præuenit, est prior & potior, etiam in assecutione præben. post vacantis, sic iste, qui primo consecutus est legitimitatem, erit primo potior, cuius postea legitimitas superuenit, si dicas, ꝙ est confirmatio, sit casus in decreta. si apostolicę, vbi si reseruatio legati præcessit, & confirmatio papalis secuta est, tamẽ post reseruationem, & ante confirmationem alter ibi impetrauit a papa, iste medius erit prior. Confirmatio enim præponit illum solum ius acquirentibus post cõfirmationem, sicut & hic legitimatio præponit istũ genitũ tantum, si dicas, quod est restitutio. facit. C. de nata. rest. l. ij. ibi, natalibus antiquis restitui &c. & in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. si quis ergo. ibi. prolem naturæ voluerit restituere, tunc est casus in dec. quamuis. ibi restitutio nõ ꝑiudicat iuri acquisito alteri añ restitutionẽ, cui cõuenit. l. ij. ff. de decur. procedat solutio si de speciali contraria interpretatione vel obseruantia consuetudinis quo ad casum propositũ non apparet. ¶ Modo est ad contraria respondendum, & primo ad. §. reliqui. & dico, quod mens literæ sonat solum hic, quod sicut a principio legitimis defertur successio, sic & legitimitatis, nec dicit litera, quod censeantur ab initio legitimi. vide supra de ætate, & qualitate, multis. in fin.

14 subdiaconus † eligitur in episcopum, sicut diaconus, vel sacerdos, non per hoc fingitur diaconus, vel sacerdos, vel aliter illud, vbi iur. repugnantia non impedit talem fictionem, secus vbi impedit, vt in terminis nostris, vt ibi dicam respondendo ad tertium argumentum. Vel dic quod lex non ponit prærogatiuam in successione ex ordine filiationis, vnde vocatur sicut ab initio legitimus, cũ hodie vterque naturalis & legitimus, nec iur. communi curamus quis prior. Sed cum quæris, quis prior, procedit solutio & casus prædicti, quibus nõ quærimus de excludendo secundo, sed postponendo, facit ad prędicta, quod recitare soleo, de in integ. rest. constitutus. aliter enim iudicamus de temporali præscriptione, quam præuidet ius, quam de illa quam non præuidit, puta si inducta sit per consuet. & ibi, vel per conuentionem, vt not. ff. de minori. Aemilius, & per eundem modum potest respõderi ad. §. si quis. ibi, nihil a legitimis. Vel dic, quod nihil differunt, vt ex nunc, & in successionibus, quæ nondum pro aliis erant effecta, & si stemus glossellæ ibi, ex hoc. l. tempore, habeo propositum cui conuenit decr. tanta, ibi, post contractum matrimonium, & quod recitare soleo post Host. de elec. innotuit. quod legitimando superueniens per parentum coniugium non ratificat electionem prius factam de legitimato. Ad. l. ex placito. dico, quod facit pro, cũ ibi consideretur vt ex nunc tp̃s, quo cõcurrit vtrumq;, naturale scilicet, & ciuile. Ad l. filio. respõdetur primo sic, quod illa lex inducitur pro, nam ibi exhæredatio de naturali emancipato non impeditur per arrogationẽ, qua recidit in potestatem, vt sic vinculum ciuile non tollat impedimentum medij temporis super naturali iur. fundatum, sic & hic ius, quod competit naturali primo legitimo, quod exhæredat illum naturalem tantum, non tollatur propter ciuilitatem vel legitimationem superuenientem. Item illa lex loquitur de filio sẽper naturali, & legitimo, & a principio in potestate, qui postea iur. legitimo priuatus fuerit per emancipationem. Vnde per adoptionem potius dicitur recuperare ius legitimum amissum, quam de nouo quærere, vt. ff. de pac. si vnus. §. quod si non. tamen improprie, sic dicitur, quia illud tn iur. eliso nõ perempto. ff. de sol. qui res. §. aream. vel sic ponderata ratione licet ille foret emancipatus, vere tamen, & efficaciter filius quo ad ius exhæredationis saltem de iur. prætorio. ff. de inof. tes. Papinianus. §. j. & C. eo. l. ij. Non fuit ergo tantæ potentiæ adoptio, vt ita eum nouum filium faciat, sicut fieret extraneus, & per id extinguitur ius naturale per ius ciuile, vt sicut facta exhæredatio de nouo filio non nocet illi filio facto. ff. de bo. pos. contra ta. non putauit. §. si quis emancipatum. Item facta de emancipato non noceat adoptione secuta, quia vere filius fuit. l. j. de consulibus. facit pro, in princip. inquantum ibi dicitur, quod prius dignitatem adeptus est prior, sicut & hic prior adeptus legitimitatem. in fine facit contra. in quantũ ille prior cõsul secundo patriciatum adeptus præfertur secundo prius patritiatum adepto, si sequeremur secundam lecturam, quam ibi ponit glo. negaretur casus, & sic non esset respondere necesse, quia faceret pro, sed secundũ communem casum prædictum etiam quem approbat gl. solue, quod ibi ex ordine ꝯsulatus debebatur magistratus. facit. ff. de mu. & ho. rescripto. si ergo aliter factũ fuerat, ex quo primus adeptus est magistratũ, merito ꝑferendus illi, cui in adipiscendo ꝑferri debuerat, vel habebat ibi ꝯsuetudo cõsulatus, quod habet ꝯsuetudo multarum ecclesiarum, quod inter canonicos eiusdẽ

ordinis non inſpicitur prioritas in ordine, ſed in conſtitutione, vel canonicatu eccleſiæ ſic īſpiciebatur prioritas in conſulatu tantum inter magiſtratus habentes. Vel dic, quod caſus ille non conuenit iſti, ibi de ſede, hic de ſucceſſione, ſed ibi ex ſolo conſulatu habebat conſul ſedem, ſed ex magiſtratu maiorem, hic ex ſolis natalibus nil iur. habebat in ſucceſſione, vnde probamus per legem illam, quod habens purum ius ad canoniam, licet ſecundo receptus præfertur ſecundo impetranti, licet prius recepto, vel canonicatū adepto, vt de reſcri. tibi qui. lib. vi. vbi in apoſtil. de l. illa mentionem feci, & ibi videas. Ad aliorum ſolutionem eſt ſciendum, quod logicus habenti aſinam cum pullo, de quo nunc eſt ſermo Euangelicus in ramis palmarum, per fallaciam accidentis probat, quod illa aſina eſt ſua mater, & ſic iſta aſina eſt tua, quod conceditur. licē eſt mater, & hoc conceditur propter pullum, concludit ergo coniungendo iſta, ergo eſt mater tua. recte ſic faciunt aliqui argumenta contraria, quia dicunt, iſte eſt primo natus, & hoc conceditur. Item eſt etiam legitimus, & hoc etiam conceditur, cōiungūt, ergo eſt primo natus legitimus, hoc negatur. Licet ergo aliqua prædicare diuiſim, quæ non licet cōiungere, vt hic vides ad ſenſum, quod hoc non ſequitur. Ego ſum primus canonicus in eccleſia, & ſum ſacerdos, ergo primus factus ſacerdos. Concedo ergo quod dicebatur in primo argumēto, eum primo natum, ſed non eū primo legitime natum, quod requirit conſuetudo, quæ ſubdebatur de tempore, quo defertur hæreditas, inſpiciendo fateor, vbi prius ius non cōpetiiſſet illi per conſuetudinem, ſaltem ad rem, & tale, quod afficit, & impedit patris poteſtatem, vt dixi in fine quinti argumenti ſecundæ partis. & per hoc ſit reſponſum ad totum ſecundum argumentū, excepto ipſius fine, ad quem reſpondetur, quod illud verum in eodem inſtanti, alias conſtat, quod diuerſis temporibus eadem res diuerſo iur. cenſetur. Quod ſubdebatur in primo argumento, quod conſuetudo debet aliquid operari in iſto. hoc verum ſi eſſet ille, quæ iuuet cōſuetudo. Quod in fin. dicebatur, Idem de toto quod de parte, verum, ſi eodem iure deberetur vtrūque, ſed de iur. debetur pars, quia legitimus de conſuetudine totum, quia primus legitimus. Cum ergo non ſit eadem vtrunque &c. ¶ Ad tertium argumentum de retrotrahendo, reſpondeo, ꝙ in fictionibus, quæ ad principium trahi debent, oportet, quod eadem cauſa, & eſſētia perſeueret, alias ſi ex poteſtate filia ſit emancipata, fictio ſuam naturam immutat, patet. C. de rei vxo. act. l. vna. §. videamus. Cum ergo pro tempore, quo pater habuit legitimam vxorē, & ea filium concubina non potuerit eſſe vxor, ergo fictio mutabit naturam & ad id tempus non trahetur. nec enim trahi debet ad tempus, quo ſequi poſſit iuris repugnantia. ff. de vſuc. ſi is qui. C. de inoffi. do l. ij. & de dona. inter vir. & vxo. l. donationes. ſecundum illos, qui dicunt, quod non trahitur ad dominium. Item nec fictio trahitur ad princi. mutata conditione perſonæ, vel quando res poſſet vitiari. C. de teſta. ma. l. j. ff. de teſt. mi. ſi centatum. §. fi. ff. de cap. in bello. §. codicilli. plus videtur, quod fictio locum non habeat cum alterius præiudicio, quod ſic probatur, vt dixi in fin. argumentorum ſecundi membri, primæ quæſtionis, actio de dote, quæ non competit conſtante matrimonio, facto diuortio competit. & reintegrato matrimonio deſinit cōpetere iam inchoata, vt l. ſi mulier diuertit. ff. ſo. matri. & aliis. l. ibi allegatis, ſed licet hoc ex fictione, quæ fingitur non diuertiſſe vel nō competiiſſe, procedat, quando debetur ſoli mulieri, vel mulieri & patri, non tamen procedit, quando debebatur extraneo, vt patet. ff. de iur. do. ſtipulatio de dote. ff. ſol. mat. in inſulā. §. fi. in illius enī præiudicium non procedit illa fictio, licet ergo quo ad parentes contrahentes & ipſum filium procedere poſſit fictio, non tamen quoad præiudicium primogeniti legitimi habentis efficax ius ad rem, vt dixi. Si ergo poneremus patrem habentem legitimos vxore mortua, ex concubina habuiſſe filium, cum qua poſtea contrahit, hic nulla iuris repugnantia, vel alterius præiudiciū impedit fictionem ad principium trahi. & ſic etiā procederet. §. reliqui. vt ſupra dixi. Ad id quod dicitur. proli fauorem deberi. Fateor, ſed non contra aliam prolem, ad perimēdum ipſius ius, ſicut nec priuilegiamus dotē cōtra dotē, vt dixi in primo arg. ſecundæ partis. Ad vltimū, quod de beneficio dicebatur, dico, quod nedum ſacramētū matrimonij, ſed nec etiam ſacramentum baptiſmi, qđ maiꝰ eſt, tollit ius actionis, vel exceptionis alteri competens, vt no. xvj. di. demum. xxviii. q. j. ſi quis. & de diuor. quanto. in vlti. gl. beneficia ergo licet ita large interpretemur, non tamen ſic large, quod alterius ius perimant, tamē quod ſic aliquid conferant, iſtud autē multum cōfert, quod honoribus fungitur vt legitimus, ceſſante conſuetudine in parte ſuccedit. Item deficiente illo primogenito, ad alios eum ſequentes haberet ius primogenituræ. Plus, caſus eſt, quod legitimatus naturalis non ſuccedit in feudo, & ſic beneficium non recipimus latiſſime. in lib. feu. ſi feu. contro. ſu. c. naturales. ſoleo tamen dicere in c. tanta. id loqui de legitimato nō per matrimonium, ſed per principis beneficiū, in quo id non exprimitur, vt ibi no. tales autem diſpenſationes natalium ſunt odioſæ, & ſtrictam habent interpretationem de fil. presb. c. j. li. eod. & ſuper hoc vide, quod plene ſcripſi in c. lator. ſuper. i. gl. ¶ Quia in præcedenti articulo mihi ipſi videor fuiſſe prolixus, hunc vltimum, qui eſt, an poſito, quod clericus ſit ille ſecundogenitus, & alter habet ius primogenituræ an ſibi præiudicet, cōſuetudo, breuiter expediam. Et contra clericum inducam quatuor, ſecundo pro ipſo alia quatuor, & opinionem, tertio datur ſolutio, ſaluatur opinio per quam cōtrariis reſpondetur. ¶ Et quod præiudicet, videtur per glo. legum expeditum, quærunt enim glo. ff. de legi. de quibus. C. quæ ſit lon. con. l. j. conſuetudo, quod monachus non ſuccedat, extendatur ad regularem canonicum, ponunt ergo glo. illæ pro indubitata conſuetudine illam non ſolum clericis, ſed & monachis præiudicare. ad id glo. vlti. in authen. hoc ius porrectum. C. de ſacroſanctis eccle. licet communiter non approbetur. Secundo cōſtat, quod liber vſus feudorum iuxta quod verbum ſonat, ſunt conſuetudines feudorum, & tamē per illas conſuetudines clericus non ſolum non ſuccedit in feudo, ſed etiam illud perdit per clericatum, vt de vaſ. qui ar. bel. depo. c. vno. ſi de feu. cōtro. fue. c. qui clericus. de beneficio fœminæ. c. vno. in fin. & an mutus, vel alias imperfectus. c. vno. & ſic patet per has gl. & caſus per tales conſuetudines clericis præiudicari. Tertio

15 ſuadet, hoc æqualitatis† ratio, cum enim ipſi tales conſuetudines recipiant pro ſe, tenentur illas accipere contra ſe. de vi. & hone. cleri. c. fi. cum concor. præcipue cū conſuetudo talis ſuper æquitate fundetur, ſcilicet ne patrimonia annihilentur. Facit, quod poſt Hoſtien. ſcripſi de voto. c. licet. facit ſupra de præben. maioribus. de pig. ex literis. de conceſ. præben. c. fin. verſi. quanto. lib. cod. ff. de exercito. ne in plures. & appetit reſpublica ſubiectos fore locupletes, in Aut. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. cogitatio. coll. ij. ſi ergo fatemur conſuetudinē æquam, fateamur etiam, quod ipſius virtus ligat priuilegiatos, ſcilicet clericos, ſicut priuilegiatos minores & pupillos. vnde conductor, quia poſſeſſor, ad tributa tenetur, & non dominus. ff. de vſuf. hactenus. & de impenſis in rebus dotalibus factis, neque ſtipendium. C. de annon. l. j. libr. x. de agric. & cen. libus. §. hoc de redditibus. & de coll. fun. pa. omnes. lib. xi. ſed conſuetudo, quod domini teneantur & non poſſeſſores, ligat etiam minores, vt patet. ff. de admi. tu. ſine hærede. §. Lucius. Idem probat decre. ex eo. de elect. coniuncta cum decret. vlt. de conſuetu., eod. lib. cum ergo conſuetudo detrahat ſingulorum patrimoniis. ff. communia præd. venditor. §. ſi conſtat. patet etiā in ſucceſſione feu. inter laicos.

laicos.si de feu.contro.fue.c.mulier.& c.si filij.& de matrimonio ad morga.cōtracto. c.vno.fateamur, ꝙ huic clerico præiudicet in portione sibi alias de iure debita, nam videmus, quod priuilgium Anglicis concessum prodest clericis.de foro compe.dilecti.Sic & consuetudo eos ligabit,cum in iure ista æquiparemus.ix.q.iii.cōquestus.de offic.ord. duo simul. de iud. nouit. ver. non enim,cum concord. Item videmus, quód de iudicato in foro ecclesiastico excipitur in seculari, & econuerso. de excep.c.ij.lib.eod. Multa exempla de virtute consuetudinis scripsi de consue.c.fin.super glos.& quam.Quarto,probatur hoc etiā ab originis principio, vt dicamus, ꝙ quorū est eadē origo ipsorū eadem sit ratio. Facit de cler.peregri.c.j.de deci.ex parte.ij.& cap.cum in tua successione.patet.C.de liber præteri.l.finali.de legi. hæredi. l.lege xij.instit.de exhæreda.liber.§.nostra.de legi.ag. tu. §.cæterum.& §.sequentib⁹.Sed cōstat, quod B.& C.ambo nati sunt laici & nudi.xlvij.di.sicut.vnde nec clericatus confertur infanti,vel illiterato.de tempo.ord.c.fi.li.eo.ipsum ergo in natiuitate sua, & prius,si fas est sic loqui, ligauerat consuetudo,quæ primogenito detulerat ius primogenituræ, quo sibi debebantur bona, etiam patre inuito, vt dictum est in primo membro clericatus,ergo subsequens illud ius prius quæsitum primogenito auferre non potuit,sicut nec abstulit baptismus. vt dictum fuit in proximo membro in fin.& sic de his concluditur ꝯ clericum. ¶ In ꝯtrium pro clerico allegatur æquiparatio legis ad consuetudinem.ff. de legi.l. de quibus. Sed ita est,quod lex non ligat, nisi subditos, de sent. exc. a nobis. de pœn.& remis. quod autem .de consti.c.ij.eo.li.& in l.cunctos populos.in principio.C. de summa trin.ergo nec consuetudo ligabit non subditos.Constat autem, quod aliud est clerus quam populus.de præben.c.j.de ver.signifi.ex parte.de sen. excom. quod si sententia.lib.eod.inde est, quod plebiscira olim non ligauerunt nobiles. ff.de origi. iur. l.ij.§.deinde.de

16 iure nat.gen.& ciui.§. plebiscitum. Itē nec† statuta vel cōsuetudines populi ligant hodie clericos, qui nobiles sunt. C.vt nemo priu.l. ij.& quomodo militibus æquātur,satis dixi supra in tertio membro primę quęstionis. ¶ Secūdo clerici sunt maiores, statuta ergo minorum vel consuetudines illos non ligāt.xxj.distin.inferior. de ma.& obe. cum inferior. Item etiam sponte non possunt clerici se subiicere iudicio laicorum.de fo.compe. si diligenti.eo.tit.significasti.¶ Tertio pro clerico faciūt textus.xcvi.dist.bene quidem. de consti.ecclesia sanctæ Mariæ.& c.quæ in ecclesiarum. de re. eccle.non alie.c. fi.hoc de l. vel cōstitutione de consuetudine patet, qđ

17 ex quo † onerosa est ecclesiis vel clericis non tenet de consuetudine.c.j.& c.cū inter.de iud.clerici.& de re in. cū causa.C.de sacros.eccl.auth.cassa. & maxime in terminis quæst.quibus loquitur de cōstituto in sacris, qui a statu clericali non potest diuertere.de electio.cum ex eo.eod. lib. Sint ergo immunes a lucratiuorum inscriptionibus.C.de sactosan.eccle.l. penultima.¶ Quarto negatur verum esse,quod allegabatur primo,hanc consuetudinem esse rationabilem, imo iniqua & irrationabilis videtur,quæ aufert alteri,quod sibi debetur,de consuetudine. c. penul.& filios, qui non habita prioritatis ratione debet æqualiter patri succedere,vt dixi in proximo membro.in so.cōtrariorum, facit summe inęquales,vt.s.alteri totum, alteri nihil debeatur, cōtra id xvj. q.vij.c.j. Item priuat istum legitima,quod pater expresse non posset,de testamen. Raynu. & c.Rainal.ergo dato quod valeat inter laicos, & inter eos de facto seruetur, non tamen noceat clericis, & hanc partem tenet Iac.de Ra.vt notat Cy.C.quæ sit longa consuetudo.l.ij. in fi.loquendo in communi de consuetudine.& Host. in sum.de cōsuetudine.§.fi.ver. Sed pone. & quod post eum scripsi,de for.compe. postulasti. ad fi. magnæ glo. Sed puto in terminis quæstionis consuetudinem clerico præiudicare per alleg. in prima parte, & maxime in fi.Coadiuuatur hoc,quia alias consuetudo in illis partibus non procederet propter remedium fraudis paratæ Secundogenito circa clericatum suscipiendum,& dānosum nimis esset primogenito, si nobiliorem quotam hæreditatis sibi per primogenituram non solum debitæ,sed affectæ per fratris vnius vel plurium clericatum amitteret, tales autem fraudes non amplectimur. de diuor.quanto,in fi.cum concor.ff.de rei ven.cum in fundo.hoc etiam coadiuuat, quia sic se habet in partibus illis, vbi viget interpretata est consuet.quæ optime etiam interpretatur legem.de consue. cum dilectus. ff. de legi.si de interpretatione. sed est sciendū, quod opi. Host.& Iac.posita in fi.partis contrarię nihilominus vera est extra terminos nostros, quando scilicet quæritur de præiudicio,quod inchoaret consuetudo in iam clericum,per quod dici posset,quod si vera esset in articulo proximo opinio contraria,scilicet,quod legitimatus haberet ius primogenituræ, cum tempore huius iur. quæsiti ille iam esset in sacris, vt ponit thema, sibi non præiudicaret consuetudo, & per hunc modum soluendi sunt concordata contraria. Ioan. And.

SVMMARIVM.

1 *Vsucapere an possimus ignorantes.*
2 *Præscriptio quæ exigat antequam sit completa.*
3 *Dominium alicuius rei insolidum eodem tempore acquiri a duobus, an sit possibile.*
4 *Præscriptio quæ nam nunquam currat absenti.*
5 *Possidenti ciuiliter intra quot annos præscribatur.*
6 *Interdictum, vti possidetis, cui detur.*
7 *Actor quomodo ex reo fit.*
8 *Reis fauorabiliores esse debemus, & quare.*

REGVLA III.

Sine possessione præscriptio nō procedit. Exponit Dy.i.non inchoatur, licet quandoque inchoata sine possessione continuetur,nam hæreditas iacens non possidet.ff.siqs ex testamen.lib.&c. l.j.§.Scæuola.& tamen vsucapit.ff. de vsuc.l.cœptam.& l.nunquam.§.vacuum. & l.iusto. §.nondum aditę. satis instat ad hoc finaliter dicens, ꝙ possessio, quam habuit defunctus, apta est continuari in hærede,qui est eadē persona iuris fictione.ff.de vsuc. l.hæres.si non sit per alium occupata, tunc enim impeditur prædicta continuatio.ff.de acquir.pos.Pomponius.§.quæsitum.& de vsuc.l.possessio testatoris.si vero per alium occupata non est,pro cōtinuata debet haberi.arg.ff.de testa.l.filius.ff.ex quib.cau.ma. cū miles. circa princip.& pro hærede.l.ij.§.filist.& ideo procedit pręscriptio.¶ Prima gl.dicit,vnde sumpta,& ponit & specificat exempla, secundo de multiplici possessione remittit. Tertio, qualis possessio in præscriptione requiratur. Quarto, quæ possessio debet esse continua. Quinto, de quasi possessione. Vltim.gl.præmissā ratione regulæ ponit duas opi.legales,quas soluit.¶ In j.gl.ibi[*sine possessione*]ergo non procedit vsucapio.¶ In gl.ij.ibi[*l.iij.*]vi-

1 de in sequenti gl.¶ In gl.iii.ibi[*.l.ij.*]in† peculiaribus receptum,vt ignorantes vsucapiamus. & idem.§. Celsus. & ibi [*seruus*]clam facit, qui æstimare debet quæstionē sibi moturā,licet nō æstimet,ne stultus.&c. & ibi.[*quānis*]vide in c.contingit.in iiii.gl.& ibi[*lege vna*]vide in c. is qui.statim allegato in glo.ij.¶ In gloss.j.ibi[*ciuilis possessio*]prolixe tractat hic Dyn. quod ad præscriptionem

2 †requiritur ciuilis & naturalis possessio, vel ciuilis tantum,scilicet, quæ animo retinetur, sed naturalis tantū non sufficit, vbi alius ciuiliter possidet,ꝙ sufficiat ciuilis, probat per.ll.dicentes, quod absens, quē constat solam ciuilē animo retinere, possidet quo ad cōtinuādā

vsucapionem.ff.de furtis.l.serui & filij.l.vlti.de diuer.&
tem.præscrip. de accession. de acquir. pos. l.j. §.per ser-
uum,qui in fuga.ad id,quod sola naturalis nõ sufficiat.
ff.de acquir.re.do.l.acquiritur.§.vlti.ad exhiben. l. Cel-
sus.§.Iulianus,& de acquir.pos.l.i.§.per eũ.sequitur hoc
et necessario secundũ eum, ex quo ponimus ciuiliter
possidentẽ præscribere, vt probatũ est, nã si diceremus
idem de possidente naturaliter,sequeretur iuris impos
3 sibile,quod duo alicuius rei dominiũ † insolidũ eodẽ tẽ
pore acquirerent,quod esse non potest.ff.commo. si vt
certo.§.si duobus.& de cast.pecu.l.hæreditate.§.pater.&
de reg.iur.ꝙ contra.§. vnl duo.sed opponit, ꝙ ſm hoc
ꝯ absentem non curret pscriptio, q nõ currit ꝯ possidẽ-
tem,C.de præscri.xxx.ann.l.ij.Itẽ tẽpus non est modus
perdendæ possessionis.ff.qui.mo.vsusfru.l.mulieri.ergo
4 cõtra † absentẽ ciuilem possessionem animo retinentẽ
nunquam curret præscriptio. Respondet,quod licet tẽ-
pus non sit modus perdendæ possessionis,est tamẽ mo-
dus inducendi obliuionem, & obliuio est modus indu
cendi dispositionem animi,& dispositio animi est mo
dus perdendæ possessionis, vt legitur,& notatur de vsu-
5 capio.l.furtum. §.fundi.si ergo ciuiliter † possidens ne-
glexit naturalem possessionem per decem annos,vel vl
tra,illa negligentia priuat illum possessione ciuili,sicut
negligentia in adipiscenda vel recuperanda possessione
inducit amissionem ciuilem.ff.de acquir.posses.si ideo.
§.si forte. Concludit ergo contra ciuiliter possidentem
præscriptionem non inchoari duabus rationibus supra
dictis,inchoabitur autem ex quo ciuilem perdiderit.vt
est dictum, & dicit,quod glo in l.j.C.de ser.fugi. voluit
hoc dicere, sed non plene.¶ Propter prædicta vero inci
denter tractauit aliam quæstionem,an sint duæ posses
siones specie differentes, an vna tantũ diuersificata per
accidẽtia, quam plene prosequitur, tenet autem opin.
Ioan.quod sint duæ,per l.ff.de acquir. posses. l.iii.§.Ner-
ua filius. & pro hærede. l.ij. §. quod vulgo.& in fi.idem
Dyn. qui de hoc formauit obiectionem ad vltimum
alleg.ff.si seruit.vend.si quis diuturno.& de aqua plu.ar-
cen.l.j.§.denique.& l.ij.in princ.de seruitu.& aqua. lege
prima,& secunda.de præscriptio.long.tempo.lege vlti.
6 dat etiam simile de † interdicto vti poss. quod nõ datur
nisi possidenti.ff.vti poss.l.j.§ interdictum.& tamẽ sicut
datur pro tuẽda naturali possessione rei corporalis im-
mobilis,ita datur pro quasi possessione tuẽda rei incor
poralis,quæ de numero immobilium reputatur . ff.de
serui.l.penul.si seruitus ven.lege sicuti. §. Aristo. & vti
poss.l.fin. ¶ In glo.vltima ibi,[*sed lex*] idem Dy.& ibi [*so-
lutio*] idem dicit hic Dy.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem quã disputaui post
Io.de monte Murlo,quam sic proposui. Ioanni diœce
sano episcopo petẽti quartam decimarum opponit ec
clesia præscrip.quæritur,quis habet probare.¶ Pro epi
scopo duo allegauit disputans, quæ fortifico, secundo
cõtra ipsum alle.quatuor quæ etiam fortifico. iii.poni
tur solutio disputantis.ostẽditur difficultas solutionis,
ponuntur euidentialia,datur solutio distinguens, & ꝯ.
riis respondens. ¶ Quod ecclesiæ excipienti incumbat
probatio,sic arguo.Certũ est,petitionem episcopi circa
quartam fundatam esse iure communi.x.q. iii. vnio. s̄.
de off. or.conquerente. supra de præscrip. de quarta.de
deci.quoniam, & c. dudum. habet ergo probare ipsius
aduersarius 100. dist.contra morem.Item præsumptio
facit etiam pro episcopo,quod diligens fuerit in exigẽ-
do,& quod nõ iactauerit pecunias suas. ff.de proba. cũ
de indebito.de sol.c.fina. ergo ꝑbet ecclesia. ¶ Secũdo
7 reus † in excipiendo quo ad onus probandi fit actor. ff.
de proba.exceptionibus.C.eodem.l.i.de excep. pia. lib.
eo.& habet probare etiam si excipiat negatiue.de renũ.
super hoc.de prob.tertio.de testi.cum literis,de his quæ
si a præla.quanto.& generaliter allegans præscriptionẽ
habet illam probare,eo.ti.veniens.& c.cum olim.& c.
auditis.de causa pos.cum ecclesia.sicut & allegans con
sue.de consue.cum dilectus . & si ecclesia probare non
potest, hoc nocere non debet episcopo , qui probauit,
sed dicetur ecclesiæ deficere non ius sed probatio secũ-
dum Ioan.de mon.¶ Fortificatur primum sic,ius com
mune,& præsumptio quodlibet per se transfert proba-
tionem in aduersarium & negantem,vt.ĩ.probabitur,
fortius vtrunque coniunctim. facit,de rest.spo. audita.
de pur.ca. inter. Item si pdicta transferunt probationẽ,
fortius impediunt, ne ex vi negatiuæ transferatur pro-
batio in episcopũ,cum plus sit transferre, & minus im
pedire.ad hoc.xv.q.j.c.fi.de iureiu.quẽadmodum. Secũ
dum fortifica per no.post Inno.& Hosti. de accu. super
his.vbi tenent, quod excipiens cõtra electum in tali ne
gatiua, quæ probari non potest, per hoc non transfert
in ipsum onus probandi,vbi videas, & ꝙ talis negatiua
non trãsferat,probat.l cum de indebito.& decretis qui.
præal. sic inductæ . Certum est, ꝙ repetens indebitum,
quod soluit,habet necesse probare,quod fuit non debi-
tum,sed hic,si nunquam fuit debitum, impossibile est
probari aliter,quam per confessionem aduersarij,quod
patet,& dicere soleo,vt lyr.non conte.quoniã.super vlti.
gl.de rescrip.nonnulli.& c.ex parte. iii. non tamen per
hoc transfertur probatio in aduersarium. ad idem de
priuil.cũ personæ.eo.li.c.iii.vbi probat allegans præscri
ptionẽ & cõsuetu. & negatiuam.s.quod nõ subest epõ,
& ꝙ nõ reqsiuit eps consilium capi.latis facit ad idẽ.C.
de fun.patr.l.fi.ad fi.li.xj.vbi allegatur præscriptio s.l.an.
in canone non soluto , quam approbat allegans ibi.xl.
an.possessio restatur,ad idem.C.de serui.l.fi. vbi allega-
tur præscriptio.xx.an.contra non vtentem seruitute,ex
quibus concluditur,quod probet excipiẽs.¶ Quod pro-
bet episcopus,sic ostenditur,dicens habet probare,non
is qui negat.ff.de prob.l.ij.C.e.actor. vj.q.fi.si actor.& est
virtus puræ negatiuæ transferre probationem in aduer
sariũ,no.de elec.bonæ.etiam si huic negatiuæ aduerse-
tur iudex,vt patet de probatio. quoniam contra.Secun
do probatur per l.plures.C.de fi.instru.cuius consilium
alias esset inutile, scilicet , quod datur domino de reci-
piendo instrumento solutionis sibi factæ a colono, vel
emphyteuta, ne cõtra ipsum allegetur xxx. an. præscri-
ptio in non soluendo,ac si diceret.l.cũ allegãs talẽ præ-
scriptionem propter negatiuã, quæ inest, necesse habet
ꝓbare cõtrarium,ne succumbat. Tertio,quia inutiliter
emanasset decr.de præscrip.de quarta, quæ dicit, hanc
quartã præscribi , sed hoc esset, quod præscribens habe-
ret probare, & probare non posset, nec valet, si dicis, ꝙ
probare poterit per positionẽ.de confes.c.i.lib.eo. quia
8 adhuc illud ius non emanauerat.Quarto † iuuent cleri-
cos,quia rei sunt fauorabiliores,& pugnant pro liberta
te.supra de probat.ex literis.de re iud.c.fi. secundũ Ioã.
de mo.Fortificat primum,qd no. Accu.C.de nõ num.
pec.l.ij.scilicet,negatiuam puram probatam hoc ipso,
quod non probatur contrarium. Ad secũdum optime
facit.s̄.de test.significauit . vbi consulit producẽti testes
in casu publicationis, quod de requisitione aduersarij
confici faciat publicum instrumentum, ac si dicat ap-
parentibus attestationibus,si negaret aduersarius se ci-
tatum,producenti incumbit probatio,habeat igitur in
strumentum ad id. Ad tertiũ facit, quod lex non debet
esse inutilis,& de verbo tãtum,nec impossibilis. iiii. di.
erit autem.supra eo.lib.de elect.cõmissa.§.porro.C. cõ-
munia de leg.l.ij.in fi.ex quibus concluditur, quod epi-
scopo competit probatio.¶ Solutio, si non allegatur ti
tulus,obtinet episcopus, licet nil probet, si vero allegat
ecclesia ti præscriptionis.puta concessionem episcopi,
sine consensu capituli,vel confirmationem papæ in cõ
muni forma,vel alium sufficientem,vel probat se aliis
hanc quartam soluisse spatio xl.an. vel hanc quartam
alias petitam ab episcopo, & denegatam , vel simile,
per

per quod apparet, ecclesiam fuisse in possessione, & sic
præscripsisse, & tūc succumbet eps, nisi probet possessio-
nem, & interruptionē per præ. c. auditis. & per l. plures.
C. de non nu. pe. l. si ex cautione. & l. asseueratio. & iura, q̄
dicunt, ꝙ probat negans, loquuntur, qñ præsumptio
est ꝯ ipsum, & iura, quæ dicunt probare ipsum, qui præ
scriptionem obiicit, loquuntur in affirmatiua, ſm Ioā.
de Mon. Mihi vr̄, ꝙ huius qōnis solutio sedeat tremula
inter duas fortes ꝯrias æquitates. Si enim dicimus, epm
debere probare, sequitur, ꝙ succūbet, nisi probet, quod
vr̄ iniquissimum, s. ꝙ ex sola verbali allegatione presby-
teri nil probātis succumbat epus, cuius petitionem fun
dat ius commune, & formaliter est impossibile solutio
nem ꝓbare, licet facta fuerit pp familiam epatus mor-
tuam vel mutatam, vt est moris, vel incendium palatij,
si extabant instr̄a, vel his similia. Et discutiat quisq; qua
conscientia potest iudex hic ecclesiam absoluere, & su
per quo fundetur hæc absolutio. In ꝯriam si dicamus,
ecclesiam debere probare, sequitur, ꝙ succumbet, si nō
probet: sed fingamus, ꝙ ecclesia vere præscripsit nō sol-
uēdo, nec existat aliquis modus probādi hoc: quia nec
fuit interpellata, nec alteri soluit, qua conscientia con
demnamus, ecclesiam, q̄ non reperitur in aliqua culpa,
cum istud sit tale negatiuū, in quo durante præscriptio
ne ad nil tenebatur ecclesia, i. nō occurrit, ꝙ aliquo mō
circa hoc sibi debuit, vel potuit ꝓuidere: quia nec instr̄a
nec testes poterat rogare. Nam & si singulis diebus præ-
scriptionis rogasset notariū vel testes sup solutione non
facta, aliis horis eorundem dierū soluisse poterat, & sa
tue fecisset, epm interpellando, pp quæ dubius sum in
casu. & puto sic fuisse prædictum D. Io. quod satis colli
go ex verbis solutionis. ¶ Ad declarationem tñ dicēdo-
rum est sciēdum, ꝙ circa negatiuam facti principaliter
duo quęruntur, licet plura incidenter. Primo, an debeat
probari, secūdo an possit probari. Ad primum vtriusq;
iur. doctores concordant, ꝙ negatiua probari nō debet,
nisi in casibus. Primo, qñ præsumptio est ꝯ negantem,
inducunt Inn. in dec. cum in iure. de of. dele. & alij decr.
vnicā. vt ec. be. de succes. ab inte. c. fi. de prob. post cessio-
nem. C. de codi. nec codicillos. de do. inter vi. & vxo. l. ēt
de iniu. si non conuitij. de sica. l. j. Secundo ſm Legistas
in grauibus delictis. C. de aboli. fallaciter. in fi. sed mixti
Legistæ, i. qui viderunt scripta iuris nostri, intelligūt illā
l. de infamatis. & hoc placet. vi. qō. vlti. c. vlti. Tertio, qñ
probatur negatiua per factū ex commissione iuris vel
iudicis, exempla ſm leges patent. C. de his qui ad ec. cō-
fug. præsenti. vltra medium, cum suis concord. de testi.
præsentium. & c. pe. de sen. ex. si vero. de ele. vt circa, & c.
nulli. lib. e. cum si. Quarto, qñ negatur vera scriptura, vel
probatio actoris, s̄. de test. ex tenore. C. de cōst. prin. opti
mam. ¶ Circa secundū, quo quæritur, an possit probari:
Rūdetur ꝙ non, nisi cum resoluitur in affirmatiuam,
vel æquiualētem, de tenon. super hoc. ff. ad l. Aqui. inde
Neratius. §. fi. vel cum includitur aliquod affirmatiuū,
quo probato probatur negatiua. qui mat. accu. pos. c. fi.
ff. de his qui sui vel alien. iur. sunt. l. filium. & bene facit,
quod no. c. ti. præsumitur. Item qñ habet determinatio
nem, vt pręc. dec. ex tenore. & l. optimam. Item qñ pp de
terminationem, val coarctationem cadit intellectui te
stis, vel subiacet inspectioni oculorum, quo casu proba
ri potest, ēt directe, vt satis scripsi in dec. bonæ. de ele. su
per gl. negatiue. Ex his vr̄ cōcludendū iuxta prius dicta,
ꝙ cum ius & præsumptio sit ꝯ negantē, probare debue
rat ecclesia, sed iura adhuc inducta s̄. ver. j. qñ, loquūtur
in negatiua, quæ potest probari, vt patet per singula exē
pla ipsorum iurium, & sit ēt rīsum ad alia iura superi⁹
inducta in prin. Propter quod soluendo dico, ꝙ aut alle
gat ecclesia cōsuetudinem gñalem in loco, aut spālem
suam præscriptionē. Primo casu probet ecclesia, ꝙ aliæ
ecclesiæ loci non soluunt hanc quartam, quo probato
per clericos & rectores ecclesiarū loci qui suo negatiuo
facto ad istius commodum deponere potuerunt, tuta
erit, nisi ꝯriam consuetudinē huius ecclesiæ probet eps
per decr. vlt. de of. arch. & ea q̄ ibi scripsi, & sic intelligo.
ff. de pub. l. si publicanus. ī fi. & l. licitatio. §. earū. vt si cō-
suetudo esset, ꝙ de libris vel pannis sericis non soluatur
vectigal. Secundo casu, aut ecclesia allegat præscriptio-
nem noīe alieno, puta alicuius epi, cui soluit quartam,
quo casu probet pp affirmatiuam, ad hoc de præscri. cū
ex officij. & sic loquitur dec. cū personæ. s. non sum tibi
subiectus, quia sum alteri īmediatus. Aut proprio, tunc
aut all. præscri. xl. an. aut tanti tpis, cuius initij nō est me
moria, vel ꝯrij, si. xl. tm̄, probet titulū, qui præcesserit in
choatā præscriptionem, quo probato transfertur onus
in epm ex hac præsumptione ex ui negatiuę, & fortius
si cū titulo probaret denegationem. Secundo, casu pro
bet, & si non titulū, ad quod non astringitur, saltem cō
munem opi. & famam, iuxta ea, quæ no. s̄. c. lib. de præ
scri. c. j. in vlt. gl. & in Spe. de proba. §. j. ad fi. quo probato
transfertur in epm onus probandi, vt s̄. facit c. li. de præ
sum. quia verisimile. de hæret. filij. & tunc vtilis est epo
apoca solutionis, vt in l. plures. & in dec. significauit. vel
loquitur decre. in actis iudicialibus, in quibus negatiua
trāsfert, vt in dec. qm̄ ꝯ. & sic intelligo. l. si ex cautione.
& asseueratio. C. de non nu. pec. vt s. non ex vi negatiuę
tm̄, sed ēt ex præsump. qua debitores egentes consueue
runt se sic obligare sub spe futuræ numerationis, trāsfer
tur probatio in creditores, nec multū in hoc grauaī eps
cui satis erit probare semel ī. xl. an. in primo casu, vel a
tpe cuius non est memoria, in secundo quartam fuisse
solutam, & sic temperetur æquitas supra pro epo. all. de
præscri. illud. & c. auditis. si vero neutrum istorū in alte
ra dictarum pręscriptionum probet ecclesia, ēt si proba
ret quartam petitam & denegatam, ex quo titulum in
prima, vel cōem opi. in secunda non probet, succum-
bet, diœcesano etiam nil probante, si tñ esset talis præ-
scriptio, quæ non requireret titulū, posset ecclesia proba
re, ꝙ non soluit per positionem negatiuam, si cōfitetur
ipsam eps. de confes. c. j. s̄. e. lib. per quam dec. satis posset
attentari, ꝙ sola negatiua non transfert onus probandi
si probari non potest per negantem, als non video, qua
re fuisset necessaria vel vtilis prouisio illius iuris noui ex
quo aduersarius sic negans haberet necesse probare, cō
currente vero præsumptione secus, vt dixi, posset ēt pro
bare per libros rationis, si super his existant, & ita probā
tur apud nos aliqui non soluisse decimas papales, & eo
casu intelligo præ. l. fi. C. de sun. pa. debēt. n. illi collecto-
res libros habere, ꝑ quos de solutis rationem reddat, &
per illos probari poterunt soluta & non soluta: & facit,
quod dixi de prob. qm̄ ꝯ. super fi. vlt. gl. Per modum aūt
dec. tertio. non puto negatiuam casus nostri posse pro-
bari, nam illa loquitur de actu alienationis, quæ nō po
test expediri. nisi per tractatum & deliberationem col-
legij. illi ergo, qui fuerunt ēt de necessitate in illo tracta
tur, bene pñt probare, quid fuit ibi tractatū & firmatū
affirmatiuū vel negatiuū. Sed solutio quartæ epalis est
actus, qui per solū prælatū vel dispensatorem ecclesię si
ne scīa vel tractatu capituli potest fieri licite, & sic lon-
ge diuersus, & sic ēt rūdetur ad dec. cum literis. & decr.
quanto. in dec. iij. de consue. lib. e. negatiua probatur per
affirmatiuos actus, quib. coarctata bene cadit in intelle-
ctū testium, qui percipere potuerunt exercitiū illorum
actuum capitulo non vocato, nec consulto, per episco-
pum expediuntur, per hæc sic distincta & addita puto
singula ꝯria partim concordata & partim fore soluta.

REGVLAE IVRIS CIVILIS, SIVE DIGESTORVM
huius literæ S. sunt hæ.

Vlpianus. *Lex* IX.

Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur.

Paulus. *Lex* X.

Secundum naturam est, commoda cuiusque rei eum
sequi.

sequi, quem sequuntur incommoda.

Pomponius. *Lex* XIX.

Si filiusfa. sub conditione stipulatus, emācipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio competit, quia in stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

Vlpianus. *Lex* XXXV.

Semper in stipulationibus, & cęteris contractibus id sequimur, quod actum est. Vnde si non apparet quid actum est, consequens erit, vt id sequamur, quod in regione, in qua id actū est, frequentatur. Quid ergo si neque regionis mos appareat, quia varius fuit. Ad id quod minimum est, redigenda summa est.

Pomponius. *Lex* CXLII.

Sicuti in pœna ex delicto defuncti hæres teneri non debet, ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum peruenisset.

Caius. *Lex* LVII.

Semper in dubijs benigniora præferenda sunt.

Idem. *Lex* LXI.

Semper, qui non prohibet pro se interuenire, mandare creditur. Sed & si quis ratum habuerit, quod gestum est, obstringitur mandati actione.

¶ Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset: nihil nocere, quominus, & reus & fideiussor teneantur.

Vlpianus. *Lex* CV.

Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est, proponenda est causa æstimationis. Vbi aūt æquiparentur famosa iudicia: & si summā disparem habeant, pro paribus tamen accipiēda sunt.

Paulus. *Lex* CXVI.

¶ Si quis obligatione liberatus sit, potest videri accepisse. Nō potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione submoueri.

Vlpianus. *Lex* CXLII.

¶ Si nemo subijt hæreditatem, omne ius testamenti soluitur.

Celsus. *Lex* CXLVIII.

¶ Si quis pregnantem vxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse.

Modestinus. *Lex* CL VIII.

¶ Semper in conuentionibus non solum, quod liceat, considerandum est, sed quod honestum sit.

Caius *Lex.* CXC.

Semper specialia generalibus insunt.

Vlpianus *Lex* CCIX

Seruitutem mortalitati fere comparamus.

Paulus *Lex* XIX.

Seruus reipublicæ causa abesse non potest.

Vlpianus. *Lex* XLX

Sub litera T. sequitur hæc regula.

Toties in hæredem damus actionem de eo, quod ad eū peruenit, quoties ex dolo defuncti conuenitur, non quoties ex suo.

SVMMARIVM.

1 *Vtile non debet per inutile vitiari. Limi. nu. 2.*
3 *Rescripti part an possit approbari, et reliqua ipugnari. et nu. 4. 7.*
5 *Vitiosa coniunctio sæpe totum improbat.*
6 *Excommunicati consuetudo & vsus, num iure prohibeatur.*

REGVLA XXXVII.

VVile non debet. ¶ Pima gl. ponit exempla, secundo vltra tria exēpla all. ad hanc panē broc. 22. iura, ad partem ɔ̄riam al. x. ponit solutiones. Bar. Brixi. demū plenius soluit, rńdens ad solutionis ɔ̄ria. ¶ In j. gl. ibi [*si ex falsis.*] loquitur, cū translatio habeat plura capl'a, & vnum solū decisum est per falsa instr̄a, & ibi [*si prætor.*] ij. declaratur. & ibi [*facilis*] vt quia mancipia sunt cōiuges, vel parentes, & liberi vel fratres vel iumēta sunt paria, vel est triga vel quadriga, hæc volunt illę leges. & ibi [*l. plane*] in prin. si testator legatū mihi factum in alium transtulit, mihi non debetur, ēt si ille capax non sit, & ibi [*§. sed si mihi*] stipulor Pāphilum promittis Stichum a Pamphilū, inutilis adiectio nō vitiat vtilē. & ibi [*quæ extrinsecus*] adiecta stipulationē non vitiāt. vt si stipulanti tū. Arma virumq; cano, spondeo. & ibi, §. ij. donatio facta coniugi & extraneo, si est inseparabilis rerum vel personarum cā, valet tota, si separabilis, cætera valent, donatū ɔiugi non valet. ¶ In gl. j. ibi [*non tenet*] Dy. ponit exempla per l. si duobus. §. hæres. de leg. j. vbi debetur legatū, ad quod p̄standum dānatus est hæres & nō hæres: & ibi, vsurę, immixtæ sorti. & ibi, Pedius. als iuci. patum refert. & ibi, rr. idem Accu. in præ. l. Pedius. sed dicebat Dy. solutionem nō sufficere, nisi ad casuum exceptorum sp̄alis rō reddatur. & ibi, inseparabilia. idem lo. mo. hic & ibi, cum super. & per l. Pedi⁹. & ibi, & integra vicino. sed in l. Pedius. non fiebat insolidū compromissum: quia tunc secus, vt in l. seq. sed cū
2 ita. Dy. distinguebat tres casus, nam qn̄q; † concurrunt ad confirmationē vnius actus, quorū vnum est vtile, alterum inutile, & tūc si vnū per se sufficeret, valet, quod agitur, vt l. præ. quod cū fal. tu. & si vtrūq: requiritur nō valet, vt in l. Pedius. Secundus casus, qn̄ vnū solum est factū ex pluribus commistū, quorū alterū vtile, alterum inutile, & tūc locum hēt distinctio de separabili ab inseparabile. Tertius casus, qn̄ plures sunt actus prorsus distantes & separati, quorū secundus accedere vr̄ ad reuocationem primi, tunc secundus oīno inutilis non tollit primū, si vero aliquid vtilitatis licet non perfecte contineat, tollit primū. ff. si cer. pe. l. certi condictio. §. qm̄. insti. qui. mo. tol. ob. §. pręterea. ff. de le. j. si seruus legatus. §. si seruus. de iniust. rup. re. l. ij. de his quib. vt in. l. cū quidā. de le. j. l. plane. in prin. & de adi. leg. l. legatū. §. patri. & l. licet. dicit aūt, ꝙ tres. l. vltimæ allegatæ videntur solutionem destruere, sed non destruunt: quia ademptio legati quæ per eas inducitur, poterat vtiliter procedere separatim sine translatione, & eodem modo rūdetur ad l. Iulianus. §. minor. ff. de fun. instr. ſm Dy. hanc mām Dy. prosequitur in l. sancimus. C. de do. vbi ēt ponit dictum Iac. de Are. quod fuit tale. Aut vtile causatur ab inutili, & tunc vitiatur. ff. de ver. ob. l. i. §. si quis ita. & de fideius. l. cū lex. & C. de legi. nō dubiū. fallit ſm eum, qn̄ primū est inutile respectu ciuilis vinculi, sed vtile respectu nāalis. C. de ʒ. stip. l. nuda. de pac. si pacto, aut causatur inutile, & trahitur ad vtile. ff. ɔh. em. l. fundū. & sic pōt loqui. ff. de do. inter vi. & vxo. si sponsus. §. gn̄aliter. quod verū, nisi expresse per l. prohiberetur. ff. de vsu. vsuras. aut vice mutua vnū est alterius cā, & tunc vitiatur vtrūq: , vt in l. Pedius. & ff. fa. er. in hoc iudicio. aut neutrū est alterius cā, & tunc nō vitiatur vtile, si separari potest, si separari non pōt vitiatur, sed agenti culpa possit ascribi. Inducit §. item q̄ritur. & §. Trebatius. ad secundū casum obstat. s̄. e. lib. de ele. si confirmationē. pp quod rēperari pōt illud, deinde ꝙ trahitur inutile ad vtile supplendo, vel saltem vtile non vitiatur, vt ibi.

QVAESTIO.

Huic rłæ ɔuenit qō. D. Superantij de Cingulo ep̄i Teruisi. quā prosequar abbreuiando, & erat talis A. & B. litigātes in curia super receptione testiū vtriusq: rescriptū impetrauerunt ad partes coram receptore, opponit A. testes B. recipi non debere, cum rescriptum pro ipsius parte sit nullū, quia excōicatus erat maiori excōicatiōe t̄pe datæ. q̄ritur, an hoc ꝓbato rescriptū ex toto valeat, vel ex parte illius A. tm̄, an vero in nullo valeat. ¶ Ad primum all. iiii. rōnes. ad secundū. iii. regulas, & vnam rōnem, ad tertiū quatuor rōnes, demū soluit excludendo casus non dubios, & ad negatiuam distinguit. ¶ Ad partem, ꝙ in totū valeat, Inducebat de arb. cōtingit. & c. per tuas. vbi cōmistio habilis, & inhabilis facit valere, quod non valeret gestum solū ab inhabili, licet ergo rescriptum a solo excōicato impetratū non valeret. s̄. eo.

lib.

lib.de rescrip.c.j. valebit tñ pp commistionē. Ad idem, quod dr̄ auctoritate præstita per verum & falsum tuto res.ff.quod cū fal.tu.l.j.§.j. vnde vnitum cū duobus retinet conditiones, quæ sunt meliores in altero. C.com. de le.l.ij.no.xvi.q.j.& tpis.ne se.va.c.j.facit.3 a.q.j.non est culpandus.de spon. inter opera. & prodest maiori cōio quam hēr cū pupillo.ff.quemad.ser.amit.si cōem. & vide, quod no.s.e.lib.de iu.pa.c.vlt. in vlt.gl.sic ad validandum rescriptum prosit excōicato cōio non excōicati, cū non sit nouum, quem per aliū consequi, quod per se cōsequi non posset.de conce.præ.c.pen.cum concor. ¶ Secundo, certum est rescripta impetrata de consecutiuis iudicij distingui ab his, quæ sunt principaliter impetrata, vt patet, s.de rescrip.ex parte decani. vbi valet primū eo casu, quo non valeret secundum, vt ibi patet in summario intellectu, sed istud de consecutiuis iudicij, & in iudicio, & intra litem impetratum fuit, cum testiū receptio, & ipsius receptionis commissio sint de litis processu. Patet primum, de prob.qm̄ ꝯ. & secundū s.e.lib. de testi.præsentium. sed actus iudicialis cum excōicato habitus, ēt si sit actor, valet, donec opponatur exceptio. s.e.lib.de excep.pia. ergo valuit impetratio, ex quo non fuit exceptum. ¶ Tertio, in effectu satis est, ꝙ valeat ex persona non excōicati: nam si solus impetrasset rescriptū talis formæ, aduersarius vteretur illo, sunt enim rescripta cōia, saltem post citationem, de quo satis scripsi. de rest.spo.ex conquestu. facit ad id.de mu.pe.c.j.& ij.s. e.lib.de rescr.stipendia.§.reus quoq;.C.de temp.in inte. rest.l.petendę.sicut qñq; vnius partis priuilegium alteri participatur.C.de fruc.& li.ex.l.si poterit ergo ipse excōmunicatus suos testes corā receptore producere, & sic non est disputandum, an valeat quo ad eum. ¶ Quarto, si hoc dicatur dubium, debemus illam partem eligere: vt potius res valeat.s.de ver.sig abbate.& quę minus sit captiosa.ff.eod.titu.l.quoties.& in iudicis æqualitas seruanda est, s.e.in iudicijs.& c.non licet.esset autē inæqualitas, vnius tm̄ testes recipere, ꝙ si fieret, oporteret nouā commissionem fieri. Melius est ergo partes hic expediri compendio, quam per quandam subtilitatem cum partium dispendio cām prorogari.s.de re iudi. abbate. ad fi. Recipiat ergo A.ꝯ se, quod pro se approbat.4.q.3.si quis testibus. nec illud solum in parte respuat.de cōs.di. ij.comperimus.cum concor. potissime quia personam ipsius B.cum quo impetrauit, approbādo sibi deinceps opponi non poterit.facit.s.e.lib.de ele.nulli. cum ꝯcor. ¶ Ad partem, ꝙ solum pro non excōicato valeat, facit hęc rła, vt vtile separabile ab inutili, quale est istud, per ipsum inutile non vitietur, ex quo sequeretur, ꝙ si grauaretur quis alterius odio ꝯ regulam.s.e.non dēt, & puniretur culpa carens ꝯ regulam, sine culpa.s.e. ¶ Secundo, ꝙ possit † rescrip.in parte valere, & in parte non valere, patet.s.e.lib.de rescrip.si eo tpe.nec mirū, cū in snīis, collationibus, testamētis, legatis, & ꝯctibus idē habeatr̄, vt patet.s.de arb.cum tpe.de præb dilectus.de testa.Ray. & c.Rainaldus.sic & ꝯctus pro parte tm̄ valet & claudicat, de despō. impu.de illis.& ibi cōcor. Item si relinquitur capaci & non capaci, valet in parte capacis.ff.de le. ij.si Titius.& de leg.ij.plane.§ si coniunctim. & l.si duobus. sic & in proposito teneat rescriptum pro parte capacis ad impetrandum. ¶ Ad tertiam partem, ꝙ in nullo valeat, inducitur, quia si A.& B. impetrauerunt, negari non pōt B.excōicatum impetrasse, quia licet alter impetrauerit, tñ & ipse.ff.de ritu nup.illud.sed de.dicit, rescriptum ab excōicato impetratum ipso iure nō valere: vt tenet̄ de rescri.c.j.& istud est tale. ergo &c. facit ad hoc e.ti.in to.& c.plus semper. ¶ Secundo, sæpe coniunctio

5 † vitiosi totū improbat, vt patet.ix.di.si ad sacras.& xvi.d. c.j.vnde si ex comedis, quadrigis, vel similibus vnū est in casu redhibitionis, oēs redhibentur, si non singulare, sed cōe fuit precium eorum.ff.de æd.edi.cum eiusdem. vnde si in testimonio, vel instrō sit aliqua falsitas, totū vitiatur, vt iij.q.ix.pura.de hære fraternitatis. vbi satis de

6 hoc post Inn. ¶ Tertio, cōmistio † scienter facta de excōicato in actu electionis, illam vitiat, vt no.ix.q.j.in hominem.& s.e.lib.de ele.si qñ.in gl.fi ad idem.ff. de arb.Pedius. vbi non valet cōpromissum factum in liberum & seruū in snījs, & in iudicialibus processibus satis vel sactis ab habili & inhabili probatur.de re iud.ad probandum.de of.dele. cum super. idem in cōstōne sindici, de procu.c.fi. ¶ Quarto cōio excōicati peccatū est, & qñq; mortale, vt satis scripsi, quod me.cā.sacris.in vlt.gl.ergo pp delictum impetrantis cum excōicato, ēt quo ad ipsum non valeat rescriptū, vt puniatur, in quo peccauit, de immu.ecc.c.fi.cum concor. ¶ Ad primā & secundā partem facit, quod scripsi post Inn.de of.dele. prudētiā. §.vj.in glo.no.hic. ¶ Soluendo primo proponit qōnem

7 nō dubiam, vel in illis † casibus, in quibus ēt solus excōicatus impetrare pōt, exceptis in præ.c.j.de rescri.idem si in prædicto iudicio excōicatus erat reus, qui pōt oīa facere ad sui defensionē pertinentia, de iud.intelleximus. de excep.cum inter.remanet ergo dubiū, qñ ille excōicatus erat actor primæ causæ vel litis.& tunc dixit in totum valere rescriptū de cōsecutiuis iudicij impetratū, ex quo non fuit exceptum per allegata post prin.j.patis ver.ij.certum. sed si adhuc est excōicatus, licet exceptio non obstet rescripto, obstabit tñ productio testiū, quā facit vt actor, sicut obstaret coram delegante. Extra thema ad declarationē materiæ qñ excōicatus cum nō excōicato impetrauit rescriptum non de consecutiuis iudicij, sic distinguit, aut simul impetrauerunt vt actores ꝯ tertiū, aut vnus ex eis actor, alter reus. Primo autē casu, aut ius ipsorū erat diuisibile, vel vtrique insolidū cōpetens ēt quo ad exercitiū, aut indiuisibiliter vtriq; cōe. Primo casu pro non excōicato valebit, si rescriptum pro excōicato erat caducū, facit.ff.de le.ij.si Titio & mihi. secundo casu qñ indiuisibiliter est vtrique cōe, inseparabilitas vitiat rescriptū, per ea quæ hic plene not. in gl. super ea. qñ vero vnus ex eis actor est, alter reus, si excōicatus erat actor, non valet rescriptum, per præ.decr. primam.de rescri.cum rescriptū a vitioso & prohibito traxerit originem, vt ibi no. si vero excōicatus erat futurus reus, qui cū actore conuenit de iudice & loco, vt est moris, tunc cum non ab ipso rescriptum originem duxerit, valebit in totum, ad hoc.C.de cadu.tol.l.vna.§.in primo. facit, quod no.de prob.licet.in gl.bene tñ.ver.nō si constat. non tñ per illud audiretur reus excōicatus agere vel recōuenire volēs, vel aliqd facere qđ ad defensionem non spectet, nisi prius fuerit absolutus. de exce. cum inter.in fi.c.lib.& c.pia. ad id quod dixi de conuenientia iud.obstare vr̄, quod scripsi post Arc.in præ. decre.j.de rescrip.in fi.s. curia non admittit excōicatum reum ad conuenientiam iudicum, sed illud procedit cum de excommunicatione excipitur.

REGVLAE IVRIS CIVILIS,
huius literæ V. sunt hæ.

Vlpianus. *Lex* IIII.

Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris, vel domini.

Idem. *Lex* XXXI.

Verum est, neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere. Quod enim impossibile est, neq; pacto, neque stipulatione potest comprehendi, vt vtilem actionem aut factum efficere possit.

Paulus. *Lex* CII.

Vbi lex duorum mensium fecit mentionē, & qui sexagessimo primo die venerit, audiendus est, ita enim & imperator noster Antoninus cum diuo fratre suo rescrpsit.

Paulus. *Lex* CVI.

Vbicunque causæ cognitio est, ibi prætor desideratur.

Celsus. *Lex* CXLVI.

Vani timoris non iusta excusatio est.

Idem,

Idem, *Lex* GXLIX.

Vbi repugnantia in testamento inter se innenitur, neutrum ratum est, Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt.

Vlpianus, *Lex* CXLVII.

Vbi non voce, sed præsentia opus est, mutus si intellectum habet, potest videri respondere. Idem & in surdo hic quidem responderi potest. Furiosus absentis loco est, & ita Pomponius libro primo Epistolarum scribit.

SVMMARIVM.

1 *Dierum & mensium obseruatio in cancellaria Romana. & numero.4.*
2 *Pacta aut stipulationes factum tollere non possunt.*
3 *Miles quis.*
4 *Instrumentum sine indictione viribus non subsistit, nisi loci consuetudo aliud ferat. & nu.6.8.11.*
7 *Duo vel plura vbi requiruntur ad esse rei, altero deficiente, desicit, quod agitur.*
9 *Tabellionis error, an partibus obesse debeat. & quid de errore facti proprij.*
10 *Nominis expressio est de substantialibus instrumenti.*
11 *Notarij error circa indictionis omissionem, vel falsitatem, vel similia. an & quando ab eo possit corrigi dict.*
13 *Magistri & porfessores an libris a se editis, nomina sua debeant inscribere, & numero 15.17.19.21.25.27.29. 31. & numero 33.*
14 *Gloria cui debeatur. & quam eius ambitio sit periculosa, & quam maximorum errorum parens.*
16 *Scripta vnde pondus & auctoritatem accipiant.*
18 *Vitæ immortalitas factis & scriptis emenda.*
20 *Philosophia actu & re constat, non verbo.*
22 *Nomen libris non inscribi, multis de causis. & quando peccatum sit, subticere. & nu.23.*
24 *Scriptis inuitantur ad virtutem & studium.*
26 *Magistri auctoritas magno est ad discendum incitamento.*
28 *Gloria summa dulcedo.*
30 *Beneficiorum acceptorum gratulatio duplex.*
32 *Gloria merces virtutis, & alumna.*
34 *Charitatis commendatio, quæ est inimica ambitioni.*

1 DAtum Romæ quę principatū, et caput obtinet nationum. ii. qō. vii. beati. ad fin. vbi Petri & apostolica fuit sedes a Deo principaliter ordinata. 21. di. quāuis. 24. q. i. rogamus. s̄. qui fi. sunt leg. per venerabilē. ad fi. s̄. e. lib. de ele. fundamenta. §. ne autem. & vide, quod de Roma. clero, & populo Romano ibi scripsi, ante. §. illum, super gl. die secūda Martij, qui mēsis s̄m Latinorum cōputationem antiquā est primus. de hoc no. 75. di. c. vlti. s̄m Hebraicam vltimus 36. dis. §. i. ¶ Prima gl. arguit & remittit. ij. gl. instruit de Calendis, Idibus, & Nonis. Gl. scire debes instruit de more curiæ circa epatum scribendum in literis, & circa formā bullæ, & circa pōtificatum, & qn̄ incipiat. ¶ Vlt. gl. quærit, arguit pro & ꝯ, opi. ponit, & soluit. in fi. facit conclusionem operis. ¶ In gl. scire. ibi, l. pe. dr̄ miles, qui † cœlesti
3 militia exornatus est. & in comitatu principum retentus. & ibi, de consul. l. j. & de decur. l. fi. loquuntur istæ. ll. de veste trabea, qua vtebantur consules, & de insulis pręfectura. & idem Auth. de cons. quæ statim allegatur. & ibi, ex eo. non est miles, ēt si militet expensis publicis itinerans, donec fuit in numero. ¶ In gl. ij. ibi [*qui ad nundinas*] vel a colo. j. veneror, quia venerabātur olim, vt no. ff. de ver. sig. l. cum bisextus. in j. gl. & ibi, dies ad Idus, de hoc xviii. di. pp j. & ibi, octouicenos. cui si bisextus fuerit, sup addit̄ vnus. ¶ In gl. scire debes, ibi [*scribere possunt*] bene facit s̄. e. lib. de conce. præ. c. vlt. in prin. ponderato ibi textu summi pontificatus. & quod ibi no. in gl. ij. & iij. infra sequitur in hac glo. per quæ coniuncta patet, q̄ Bonifacius tp̄s pontificatus vocat, quo non erat consecratus. & ibi, bulla sine noīe, de hoc ī Spe. de rescri. præs. §. vlt. ver. Item quod obtentū est, sed hodie opponentes ista ꝯ literas quas Clemens tradidit ante suam coronationem, sunt excōicati per ipsius extraua. quia nōnulli. & ibi. cōputātī. est similis error in cōputatione annorū
4 Dn̄i, quā quidā † inchoant a natiuitate, alij a circucisione, alij ab incarnatione, alij viii. Calendas Octobris, sicut fiebat ante aduentū Christi. de hoc vide in Spec. de instr. edi. §. ij. in j. & iij. col. ¶ In vlt. gl. ibi nonagesimoctauo de tpe cōpil dec. no. ij. q. vi. §. forma. de tpe Latera. cōcil. dixi de his q̄ fi. a præ. cū apostolica. in fi. de tpe gn̄alis dixi de dec. c. pe. de tpe vtriusq; Lugd. dixi s̄. e. lib. de ele. nemo. sup gl. ij. de tpe conc. Vien. vide no. in cle. de elec. cū sit. in glo. pe. & ibi, nouæ constōnes prædecessorū, de quibus non dubitatur, quin prius ligarent, licet nouiter per Boni. fuerint hic insertæ, illi aūt fuerunt Greg. IX. & X. & IIII. Inn. Alex. Vrba. Cle. & Nicolai. III. aliorū constōnes non memini hic insertas. & ibi, iur. veteris, vide quod no. in proœ. cle. in glo. vr̄ per hanc. & ibi, §. vt aūt apertius. Io. mo. s̄. c. gn̄ali sub xiii. mēbro alle. hanc aut. q̄ necessaria sit publicatio in prouincia ad hoc, vt ligentur prouinciales, & dicit id verū cū vna constō editur. Secus si plures cōi voce præhabita. de extraua. faciēdis vel iuribus reformandis. Vel s̄m cū illud in lege imperiali, quia cū imperator, qui est aduocatus ecclesiæ, hēt discutere, fieri dēt publicatio in prouincia, sed papa qui non hēt pedes plumeos sed plūbeos stabilisq;, manens dat cūcta moueri. In ipsius ergo constōnē nō est necessaria publicatio per prouincias. s̄. de postula. c. j. sum me. necessaria esset in hoc casu declaratio. Host. in dec. quia cunctis. ver. nec obstaret. s̄. e. lib. de con. præ. dicit sp̄ale in constōne principis, q̄ ligat post duos menses a tpe publicationis, in alijs sit tp̄s arbitrariū pro rōne diuersitatis, & pro mā remit. in sum. de const. §. qn̄ constō. in prin. & ibi, pparari dēt. j. q. j. spiritussanctus. in fi. & ibi, ita fit, q̄ ēt p ministeriū reproborū spiritussanct' pbos colligit.

HIC aduertendū, q̄ ea rōne pontifices non ponūt indictionē in suis literis, imo nec ponunt annū natiuitatis, vel incarnationis, sed ponunt hæc quatuor, locū, annū pontificatus, mensem, & diē. Principe qn̄q; ponunt duplicē, & qn̄q; triplicē annū, s. an. dn̄i, annū Regis, & ēt Imperij post coronationē, & tn̄ indictionē non ponūt, vnde vltimæ literæ, de quibus loquitur cle. de iur. Romani. in fi. habebant datā Romę apud sanctā Sabinā. 1312. secūdo Nonas Iulij regni anno. iiii. imperij an. j. illę, de quib. ibi pmittitur, datæ fuerant. 1310. Idibus Octob. sui regni an. ij. olim in priuilegij papalibus, vel instr̄is, q̄ fiebant de actibus papalibus, ponebant annus dn̄i & indictio. 23. dist. in noīe dn̄i. in prin. sed illud, quia talia tunc subscribebantur per notariū, sed hodie in bullatis notarij non scribunt, & sic prædicta non faciunt ad qōnem qua q̄ritur. An omissio īdictionis vitiet instr̄m, & quid si indictio cū anno concordare non pōt. ¶ Ad intellectū huius bimēbris qōnis datur remissio, & inducitur alia qō Gof. & ipsius solutio. Secundo soluitur primū mēbrū cū determinatione duplici. iii. s̄m membrum disputa. & ꝯ instr̄m inducuntur. vii. pro instr̄o. iii. ex quibus concluduntur. v. Ad quartū signantur duo ꝯria, & soluuntur tria. iii. ponitur opi. & dictū Dy. iiii. do plenā so. distinguentē & ꝯrijs rn̄dentē. ¶ In themate ergo declaratiter potes s̄m ꝯputū traditū de fi. inst. inc. in gl. Indictio, puta quia dr̄ anno dn̄i. 1326. indictione. 11. cum debeat dicere nona, si verus est annus: al̄s si vera erat indictio debeat dicere anno. 28. vel 14. vel anterioribus. ¶ Gof. in qō. suis, q. i. q̄rebat de noīe Papæ, vel Imperatoris, anno pontificatus vel imperij, an fidē faciat priuilegiū, rescripiū, vel instr̄m prædicta non exprimens, & tenet q̄ non per iura q̄ statim allegabo, alleg. ēt. C. de apo. pu. l. j. li. 10. in auth. de exhi. & intro. reis. §. sancimus. col. v. & idē dicit, si deficiat locus. alle. quod no. s̄. eo. lib. de re iud. abbate. ad fi. in gl. j. ¶ Sed redeundo ad id, quod pri-

mo

mo q̄rebam.f.de indictione,ꝙ inferenda sit,expressum
est in auth.col.v.vt præponatur Imperatoris nomē,per
totū,& col.vi.qui.mo.na.eff.sui.§.quantū vero ibi,sub il
la indictione,illo mense,illo die &c.de fi.instr.inter.ver.
sed ꝯ. xxiii.dist.in noīe dñi.in prin.facit.quod no.xxv.q.
ii.si qua.de reli.do.cū venerabilis.Gui.in Spe.de inst.ed.
§.ii.in i.col.& §.instrm.ver.item,quod non est.& hr̄ de
indictione.23.q.v.de regu.& 16.qō.7.maiores. Cū ergo
5 per prius alle.appareat,indictionē † esse de substantiali-
bus instri.dicendū est,sine illa instrm non valere,quod
intellige,si p aliqua q̄ præcedāt in pagina,de indictione
non constet,quod sufficeret.facit.s.de vo.ex multa.ver.
verū.de ap.ii.requiris.32.q.7.apostolus.ff.de eden.si quis
ex argētariis.§.si initiū.quod dixi instrm nō valere.verū
intelligo,nisi consuetudo loci habeat ꝯriū,s.indictionē
non poni.bene facit de fi.instru.cū dilectus.iiii.dist.§.le
ges.ff.de leg.de quibus.in fi.facit per hæc dictio æquitas,
q̄ fundatur super cessatione causæ,cū.n. hodie non fiat
cū illa indictione solutio tributorū ferri,argēti, & auri,
de qua no.C.de iusti.C.compo.l.vna.in fi.& in auth. vt
ppo.nomen impe.in prin.& dixi in p̄dicta dec.inter.su-
per gl.indictio,facilius cessare pōt ipsius inscriptio,quæ
pp illa fiebat.s̄ de voto.magnæ.in fi.de renun.post tran
slationem.& ibi concor.¶ Nunc transeamus ad scd̄m
mēbrū,quod per disputationis modū tractatur Dyn.in
quo primo reperitur,quod p̄dixi,s. idictionē esse de sub
6 stantialibus † instri.per iura prius alle. sed s̄m thema va
rietas talis est,q̄ inducit ꝯrietatē, pp quam vr̄ instrm nō
valere.ff.de reg.iu.vbi repugnantia, vel saltē non iuuare
producentē.s.de fi.instru. imputari. & C.e.ti.scripturæ.
¶Secundo constat,ꝙ in instro scriptū est de anno,& in
dictione,non posse simul verū esse, ergo fateri oportet,
alterū falsum,& sic totū instrm vitiatur.ix.dist.si ad sa-
cras,facit.ff.ad l.Cor. de fal.eos, qui.¶ Tertio,illa pars,q̄
est falsa,hr̄ pro nō scripta.ff.de ver.sig.l. Paulus. sed pars
vtraq;.s.annus & indictio sunt de substantia instri. si er
go alterū,quod est falsum,censetur non scriptū.facit.ff.
de auct.tu.l.si qui satisda.co.l. quoties. ergo deest alterū
de substantialibus,per quod ꝯcluditur,.instrm non va
lere,sicut ad annullandā electionē sufficit,ꝙ in ea desit
vnū de substantialibus.de elec.quia pp.& c.ecclesia.& c.
cū pōt.facit.ff.de transa.cū hi.§.si prætor.& de reb. eo.
7 magis.§.si æs alienū.¶ Quarto,certū † est,ꝙ qñcunq; ad
esse rei,duo vel plura necessaria requiruntur,altero defi
ciēte,deficit.qd̄ agitur.1.q.1.detrahe.de bap.c.pe.¶ Quin
8 to quid plura?Nonne tex.est,ꝙ falsitas † instri potissime
patere pōt ex indictione,ita ꝙ ipsius offuscatio reddit
instrm suspectū.s̄.de fi.instru.inter dilectos.ver sed ꝯ nō
vr̄,quod aliud sonare possint hæc verba,nisi casum no-
strū,s.ꝙ nō conueniente cū anno inscripto falsitas ap
9 pareat.¶ Ad ꝯriū † inducitur,ꝙ error tabellionis scriben
tis aliter,quā debuerit,ꝯhentibus ,vel alteri eorū,cuius
cōmodū inspicit instrm,nō dēt obesse.C.de test.errore.
& l.ambiguitates,quarū mentē vide in suffra.s̄.de fi.in
stru.ex parte.ff. de reg.iu.si librarius.quod vide.s̄.sub sua
litera.facit ēt.ff.de hæ.insti. quoti.§.sed si maiorē.¶ Se-
cundo,vbi de damno vitando agitur,constat,ꝙ error fa
cti ēt proprii non noceret.ff.de condi.inde. sed & si me
putē. i.& ii.rñ.ff.de act.emp.l.si tibi liberū.ff.de iu.& fa.
ign.l.error.& l.fi.¶ Tertio,reperitur qñq; error facti &
iur.mistim circa idē concurrere, & licet de lucro captā
do agatur,hr̄ perinde,ac si sol' facti error interueniret,
ff.de do.inter vi.& vxo.si sponsus.§. gñaliter. ¶Quarto,
certū est,ꝙ probabilior est ignorantia in alieno facto.q̄
in proprio.s̄.de scien.ab excōicato.ff.pro suo.l.fi.ad Tre.
l.q̄q̄.¶ Modo ex his cōcludo primo,ꝙ hic est error nō
habens originē a ꝯhentibus,sed a tertio,s.notario.Item,
ꝙ hic agitur de dāno vitādo,quare siue errauit notarius
in iure,siue in facto, siue mistim,non dēt error nocere
ꝯhentibus.¶ Secundo sic,error cōputationis,vel calcu-
li non nocet.C.de erro.cal l.i.& C.de iu.& fac.ignol.si
post diuisionē.cū v.leg.seq.si igitur notarius in indictio
ne & ipsius cōputatione errauit,eius error nocere non
dēt.¶ Tertio constat scribentis errorē non debere noce
re,vt est dictū,& patet.C.de erro.aduo.l.ii.ff.de hæ.insti.
l.his verbis.§.fi.sed in his,q̄ non solent a partibus expri-
mi,sed a notario. præsumimus verba fuisse ipsius nota
rii,& non partiū.præsumit.n. ius illud fuisse a partibus
expressum,quod ex ꝯsuetudine per ipsos exprimi solet,
ar.ff.de qō.de minore.§.tormēta.C.loc.l.circa.ff. de ædi.
edi.quod si nolit.§.quia assidua.de leg.i.si seruus pluriū.
§.fi.de leg.iii.l.nummis.& l.p̄dijs.§.Titio.& §.fi.facit re-
gula.inspicimus,s̄.ti.prox.s̄m id cōcludimus,ꝙ error no
10 tarii partibus non nocebit.¶ Quarto,ꝙ variatio † vel er-
ror circa substantialia non reddat rē inutilē,sic probat.
si hęredis vel legatarii nomen, vel æquipollens omittit,
dispositio est nulla,sed valet dispositio,si exprimitur,li-
cet in expressione erretur.ff.de hę.insti.l.quoti. in prin.
& §.si quis in noīe.& l.his verbis.§.vlt.insti.de le..§ si qs
in noīe.C.de test.si in noīe.C.de leg.si Fortidianū.ff. de
11 ver.obli.si in noīe.Ex quo † concluditur,ꝙ licet omissio
annorū Dñi vel idictionis posset vitiare instrm, expres
sio tñ errorē habens annexū , vitiare non dēt.facit ꝯ de
confir.vti.vel inuti.bonæ.So.ibi fraus tacentis,sed hic er
ror scribētis.hē,ꝯ.de ele.cōstitutio.§.i.solue,vt ibi in vlt.
glo. ¶ Quinto lex dicit,ꝙ omissio substantialiū.q̄ leuia
sunt,non vitiat,quod agitur.ff.de ven.inspi.l.i.in fin.Cū
ergo per instrm constet de grauibus,s. de personis ꝯhen
tiū & re in ꝯtū deducta ,& de cā ꝯctus,quæ ꝯtū perfi-
ciunt,cætera,q̄ solent apponi,vr̄ leuia,quasi omissa nō
vitiant,vt s̄.& hanc partē vr̄ tenere Dy.dicens ēt plus p̄
sumi errorē in indictione,quā in anno , cum prima sit
12 magis incognita,& circa publicē no.† ignorantia præsu
mitur lata culpa.q̄ dolo æquipollet.ff.de institu.sed & si
pupillus.§.proscribere.ff.de ver. sig. cedere.§.fi.& l.latæ.
& l. magna. in incognitis aūt sustinetur ignorantia , vt
in p̄di.§.proscribere. Ex quo igitur error tabellioni at-
tribuitur,verisimilior est indictionis qō,quo p̄suppposito
poterit facile corrigi,vel plus valeat,quod scribi debuit,
q̄ quod scriptum inuenitur.ff.de sta.ho.l.i.in prin.de of
fic. præsi.illicitas.§.veritas.plus valere,quod agitur.l.i.&
per totū.& de lib.cā.l.nec omissa.¶ Scias,ꝙ qn post pro
ductionem instri apparet in ipso error notarii in omis
sione,vel falsitate indictionis,vel his similibus, non cor
riget notarius.nec supplebit sine auctoritate iudicis vel
officialis ad hoc constituti.& est Bono.proconsul nota
riorū,alias posset sibi impingi falsū.ff.de fal.l.eos,qui. in
prin.si vero ante,q̄ parti tradat authenticū,videns nota
rius se errasse sine iudicis auctoritate suū errorē corrigit
& sic seruatur. Ad hoc facit,quod no.in Spec.de instru.
edi.§.q̄q̄.ver.sed nūquid ca..& ver.vbi aūt.& §.instrm.
ver.sed nunquid confecto.Si nō extat notarius,qui cor
rigat,& posset videri eius protocollū,per quod apparet
error anni,vel indictionis,s.lt llabitur , ī auth.col.iiii.de
tabel.§.illud.& vide qd̄ no. in Spe.de instr.edi.§.instrm.
ver.quid ergo,si ī nota.& iura ibi alle.facit,s̄. de fi. instr.
c.pe.& pp hoc ēt iurat notarius ,procolla tenere, vt scri
pti,ne cle.vel mo.sicut te.& no.Gui.in Spe.si. prædicto.
§.restat.ver.sed q̄ro sub qua.si nec protocollū videri po
test,nec per testes coadiuuatur, qui memorentur de an
no,nec aliud est in instro,per quod appareat veritas an
ni descripti quod esse pōt.puta , quia exprimitur nomē
consulis.qui erat annalis , per quod satis vr̄ patere erra-
tum in indictione. his deficientibus putarē ꝯrietatē illā
obstare per prius allegata.¶ Nec ob.allegata secundo,q̄
iam s̄.concessi,si constat , vel saltē verisir̄ p̄sumitur de
errore.vbi vero non est circa alterum certū erroris indi
ciū,constat dīē incertā,& sic habendū perinde, ac si nō
esset,sicut dr̄ de incerto voto eligentis s̄ c.lib.de ele.c.ii.
& facit,quod ibi no.de incertis iudice.arbitro,& tutore
& fortius procedūt prædicta , qñ tp̄s pp prioritatem vel
posteritatem multū facit ad cām in qua producitur in
strm.Hæc vlt.qō.quā hic me tractaturū obtuli.in i. gl.
13 procemii cōpositionis Gregorianæ,an † magistri com
positio-

positores librorum vel scriptorum sua noĩa debeant in illis scribere. Memor sum, quod iamdiu est, q̃onem hanc motã a quodã magistro meo in theologia, sed solutionẽ ipsius, vel alterius nunquã audiui. & hoc mouet ad fortius insistendũ. scio ꝙ dices absq; lectione sequẽtiũ solonẽ tibi notã, cũ & in meis opusculis nomẽ inscripserã. sic Plinius secundus q̃rens a Cornelio. l. j. epistola. xx. quæ oratio esset commendabilior breuis vel prolixa. Dixit solutionem se sciturũ per solã visionem, absq; lectione breuis vel prolixæ epistolæ rñsiuæ, ꝙ tñ hic pro solutione illud non sufficiat, ĩ. patebit. Decurrabuntur aũt allegationes, vt plenius circa solutionẽ instetur. ¶ Ad partẽ negatiuã primo inducuntur auctoritates veteris, & nouæ legis. Secundo dicta canonũ & doctorũ. iii. & iiii. duæ rõnes. ¶ Primo inducitur j. † Reg. iii. 14 nolite loqui sublimia gloriãtes, quia Deus sciarum est dñs. Iere. 9. ad fi. dicit dñs, Non glorietur sapiẽs in sapientia sua. j. ad Corin. 4. quid habes, quod nõ accepisti. si accepisti, quid gloriaris. ad Gal. v. in fi. non efficiamur inanis gloriæ cupidi. ad Philip. ij. ne quis ex operibus glorietur. ad Thessalo. ij. non q̃rentes ab hominibus gloriam, imitemur ergo Christum dicẽtẽ Io. viii. ante fi. ego gloriã meã non q̃ro. & Apostolũ dicentem, ad Gala. vi. mihi aũt absit gloriari, nisi ĩ cruce Dñi nostri Iesu Christi. ¶ Secũdo canon reprehendit & honorũ auctuũ superbã gloriationẽ xi. q. iii. intuitũ. in fi. & eos, qui humanã laudẽ q̃runt. j. q. i. sunt nonnulli. ix. q. iii. non solũ. nec debet inesse docenti auiditas laudis consequendæ. 31. q. 4. obiiciuntur. Hiero. ad Pamma. & Mar. docet & gloriosa ex scripsis vitanda. dicens, nisi prolixũ esset, & redoleret gloriã. iã tibi ostenderẽ. Itẽ. ad Algasiã q. j. no. falsam doctrinã. q̃ gloriã q̃rit humanã. & di. xlii. mansio. dicit, nil tam periculosum est, q̃ gloriẹ cupiditas, & iactãtia, & tumens animus cõscia virtutũ. & super Matth. v. nõ q̃ras gloriã, & cum inglorius fueris, non dolebis. sup. para. 28. dicit, ꝙ laus cruciat iustos, iniquos exaltat. Gregorius & 31. moralium aggrauans inanẽ gloriam. dicit, ꝙ ex illa procedunt inobedientia, iactantia, ypocrisis, cõtẽtio, pertinacia, discordia, nouitatũ p̃sumptio ergo merito fugienda. Tullius lib. j. Tusculanar. q̃ő. c. 4. reprehendit opifices, qui post mortẽ nobilitari volunt. subdens, quid nři philosophi: nonne in libris ipsis, quos scribunt de gloria contẽnenda, sua noĩa inscribunt? cuius & dictũ ponit Hier. super Gala. v. & Valerius lib. viii. c. de cupiditate gloriæ. cir. fi. vbi dicit, ꝙ illi, qui professione ẽleuantur, vsurpatione memoriæ assequi conantur. cui cõuenit. l. professio. C. de mu. pat. lib. x. & Sene. epistola vii. gloria publicandi ingenij te non producat in mediũ. & epistola. cxiii. in fi. qui virtutẽ suã publicari vult, nõ virtuti laborat, sed gloriæ. Itẽ Plini⁹ li. j. epistola. viii. maiori animo honestatis fructus in conscia, q̃ in fama reponitur. sequi . n. dẽt gloria, nõ appeti. vnde lib. iii. eplã. 20. turbatur, quod multi famã, conscĩam pauci verentur. debemus ergo dicere cũ Apostolo, gloria nřa hæc est testimoniũ conscĩæ nřæ. ij. ad Corin. j. xi. q. iii. inter verba, de sac. vnc. c. vno. §. hoc ergo. non omittã Galenum, q. vii. tertia terũpenticæ. in prin. multũ ad propositũ sic dicit: Contẽpsi multorũ hominũ laudẽ, concupiui virtutẽ, & disciplinã nullã esse existimaui neq; meliorem hominibus, neq; diuiniorẽ possessionẽ. p̃pterea igitur neq; ĩ. scripsi vnquã nomen meũ vlli a me scriptorũ librorũ. rogabam aũt, vt nostis & vos. neq; me laudare apud homines immoderatius, sicut assueuistis, neq; subscribere conscriptiones meas. Tertio, sic probatur. Ea, q̃ 15 dant mãm † delinquẽdi, vitanda sunt, sed nomen inscribere est tale, ergo omittẽdũ. maior patet. 61. di. § verũ. xii. q. j. certe. 33. q. 4. nec hoc quoq;. de coha. cle. c. j. ĩ. c. li. de sta. reg. c. vno. in fi. j. partis. de vsur. vsurarũ. in proœ. Digesto. §. illud. ff. nau. ca. sta. l. j. § i. C. de lati. lib. tol. l. vna. § pe. minor. patet, dicit. n. Hier. ꝙ statim cũ aliquid scripsit, inter amatores suos, & inuidos est contentio, primi excedunt laudando, secundi vituperando, ipsius verba vide in Hiero. ad Pamma. iii. v. lib. & super Osee dicit, ꝙ scribentes. dũ viunt, p̃sunt an amicorũ studia & nouẽ æmulorũ opprobria, & præmittit, ꝙ amici plus merito laudant, & inimici plus iusto detrahunt. facit, quod ĩ. p̃xime dixi post Galenũ. non sunt ergo noĩa inscribenda, per q̃ datur amicis & æmulis mentiendi mĩ. Quarto, cũ cuiq; satis sit opinionẽ & ipsius rõnẽ scire, vel allegare, sine noĩe opinantis, vt probatur de ser. capellanus. de ref. spo. literas. de cele. mis. cũ Marthæ. § q̃siuisti. de bap. maiores. ver. quãuis. & §. item q̃ritur. & in cle. de sum. tri. c. vno. §. fi. in quib. oĩbus rõnibus pontifices opi. ponunt, nõ exp̃ssis opinãtiũ nominibus. patet ergo nugatoriẽ, vel ex abundãti nomẽ inscribi. & Hier. ad Ale. 16 non doctoris opi. sed doctrinæ rõ ponderanda est. & † ꝯ Pellagianos lib. iii. in dogmatibus, & q̃õnibus differẽdi s, nõ persona, sed cã q̃renda est. & facit ad Dama. iiii. lib. Item super Zacha. non quid, seu vbi scriptũ est, sed qua rõne sit scriptũ, considerãdũ. facit. ix. di. ego solis. & hoc merito, quia lex est omne, quod rõne consistit. j. di. con 17 suetudo. ex his concluditur ad negatiuã. In ꝯtiũ † ꝙ sint noĩa inscribenda, vtriusque testamenti auctoritates veniant, sicut ĩ. secundo ipsius exempla. iii. dicta doctorũ. iiii. sub auctoritatibus & rõnibus adducta. Primo adducitur illud Eccle. 37. sapiens hæreditabit honorẽ, & nomen illius viuet in æternũ. hoc aũt per certitudinẽ sine noĩe esse non posset, quod & de Salamone & Aristotile facile discernitur. & eod. lib. c. xli. curã habe de bono noĩe. & Esai. xlij. & xlviii. gloriã meã alteri non dabo. quod sine inscriptione posset facile euenire. fiunt. n. q̃nque falsæ inscriptiones, vt patet in miraculis Hier. sub litera. C. & ad Pom. & Mar. ij. lib. & ad hoc facit. xvi. di. c. j. & c. Clemẽtis. & Psal. c. xiii. nomini tuo da gloriã. Matt. v. luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona. & j. ad Corin. ix. bonũ est mihi magis mori, q̃ vt gloriã meã quis euacuet. ad Ro. ij. gloria, honor, & pax omni operanti bonũ. Secundo, vt quid in dubio proponitur q̃ő, q̃ soluitur per vtriusq; legis exẽpla. Hier. ad Marcel. xiii. non nocet exemplis affirmare, quod dicimus. nonne Esaias, Ieremias. & Ezechiel, oẽsq; XII. p̃phetæ minores suarũ visionũ vel prophetiarũ principijs sua noĩa habent inscripta. idemq; de parabolis Salomo. & lib. ecclesiastes, inquirens aduertet hoc de veteri. Itẽ, nonne in nouo testõ Apostoli suis exemplis, excepta j. Ioannis & vlti. Pauli, sua noĩa scripserunt? Idem in Apocalypsi coniicies, idẽ patet in Hier. licet decise, de epistolis. Hier. ad Aug. Tertio patet idẽ, quia Hier. super Eccle. & c. cõmendat laborãtes, qui libros exponũt & in memoriã sui relinquunt. ergo inscribere, licet ad id, vt scribẽtis memoria habeatur, & ibidẽ. c. vii. fac tibi famã longiorẽ, vt ad tuũ vocabulum posteritas delectetur. Et ad Euandrũ. ij. reprehendit non inscribentem, dicens, ꝙ id fecerit, vt fugeret periculũ disputandi, cui cõuenit, quod ipse scribit ad Demosten. ꝯ Ruffinũ. Item, 18 nomen † nõ scribere, est scripta celare. quod Hier. reprehendit, dicens ꝯ Ruffinũ. dic oro celãdas scripsisti schedulas, an prodendas, si vt celares, cur scripsisti? si vt proderes, cur cẹlabas? Item Plinius secundus lib. j. episto. tertia Canino Ruffo sic scribit, finge aliquid, & excute q̃d sit perpetuo tuũ: nã cum reliqua rerũ tuarũ post te aliũ atq; alium dñm sortiẽtur: hoc nunq̃ tuum esse desinet, si semel cẹperit. & ad eundẽ lib. iii. episto. vii. cũ denegetur diu viuere, relinquamus aliquid, quo nos vixisse testemur, talia. n. s'm philosophum. x. Ethi. faciunt hominem immortalẽ. Quarto vt dicit Macrobius super som 19 nio Scipionis, lib. ij. c. iii. † negari nõ põt, quod sensus vel visus affirmat, sed experimur nos turbari, cum librorũ, quos dilcimus, ignoramus auctorẽ. & sæpe quod non inuenimus in principio, q̃rimus in fi. & si nec ibi, quia cupiditas hominum est auida occulta cognoscere: vt dicit Her. in vita Pauli: inquirimus per media, si de auctore certificari possimus. inhoneste ergo facit auctor incertudinẽ hanc relinquẽs, cum Sapientiæ. vii. dicatur,

ꝙ spi-

ꝙ spiritus sapientiæ dẽt esse Dei seruus, i. certus, suauis
&c. & subditur stabilis, certus, & securus. satis ergo põt
inferri, ꝙ illa certitudo duplicata hẽt respicere styli cer-
titudinem & ẽt auctoris. vnde Ecclesi. 22. Labia mea si-
gnaculũ certũ. & 19. cõmendat eũ, qui mittit verbũ cer
tum, enarrãs virtutẽ. vnde Num. 17. in principio Deus
præcepit de. xii. virgis, quod nomẽ cuiusq; tribus in sua
virga scriberetur, vt haberetur notitia virgarũ, sic & ad
eundẽ finẽ virgis vel operibus magistrorũ ipsorũ noĩa
debent inscribi: cũ virgis merito cõparentur: quia ad si
militudinẽ virgarũ, q̃ semper virent & florẽt, rectificãt
intellectus, & eos virere faciunt & florere, vltra id virgis
ad disciplinã vti solent. 23. q. v. c. i. ad fi. Item, cũ auctor
sit principiũ essẽdi sui libri, & sit vna de quatuor causis,
s. efficiens, q̃ no. in libris, nonne absurdũ est, illã fore in-
certã. Item, cũ libellus, qui reũ tm̃ respicit, habere de-
beat actorẽ inscriptũ, nonne absurdũ est dicere, ꝙ libel-
lus, qui respicit vniuersum, non indigeat inscriptione
sui auctoris. Patet primũ, ij. q. viii. libellorum, de lib. obl.
c. i. & ibi no. multos ẽt casus, quibus reprobatur incerti-
tudo, collige ex no. s̃. e. lib. de ele. c. ij. cum suis remissio.
¶ Ad solutionem qõnis veniens dicam cum Hiero. ad
Dama. iiii. c. ꝙ decet pro ipsius veritate habenda labora
re paulisper. igitur sex permittam. Primum, ꝙ qõ non
proponitur de principibus, vel prælatis, qui leges pñt sub
ditis imperare, sed de magistris, quorum scripta non ar
ctant, nisi quantum de rõne deriuant, vt dictum est. Se-
cundum est, ꝙ qõ nõ intendit in dubium deducere, an
nomen auctoris sit scribendũ, tãquam per se requisitũ
ad scientiam. certum. n. est, ꝙ illud non inducit propriã
20 entitatem † vel essentialem, & intrinsecam cognitionẽ
sciæ, cum sit eã extrinseca. quod et ostendit Sene. epist.
lxvi. circa medium. vnde ab ignorato opifice scĩa tradi
potest de omnibus integralibus & subiectiuis partibus
suis. vnde Hie. in prin. suæ cronicæ dicit, ꝙ qñq;. v. vi. vii.
editio, quarum ignorantur auctores, auctoritatẽ sine no
minibus meruerunt. Sene. epist. xx. facile docet, philoso
phiã non docere sed dicere. & epist. xvi. philosophia in
rebus est non in verbis. concor. s̃. e. lib. de ele. commissa.
21 §. porro. cum concor. Tertium est. quod dato, ꝙ † in ca-
su, de quo q̃ritur in inscribendo vel non, culpa fore dica
tur, nõ tñ est talis, q̃ iudicialis fori pœnam requirat, per
quod fateri oportet illius, de quo q̃ritur, conscĩam pon-
derandam. Quartum, ꝙ Hie. in textuali prologo, in epl
sto. ad Hebræos. dicit Paulũ in ipsa epistola suũ nomen
& offm̃ non inscripsisse, pp sui humilitatem, & illorũ
quibus scribebat, superbiã, dicens beatũ Ioannẽ ex cau-
sis eisdẽ in sua i. epist. nomen subticuisse. Quintum est,
ꝙ Valerius lib. viii. c. pe. de cupiditate gloriæ. in prin. dif
finire voluit, an gloriæ cupiditas sit vitiosa, vel virtuosa.
& an vt nõ necessaria, negligi debeat a virtute. Aug. tñ.
v. de ciuitate Dei dicit, ꝙ sanius vr̃, qui maiorem laudis
vitiũ esse cognoscit. curiosus de hoc videat per Tho. se-
cunda ii. qõ. 32. maxime. i. iii. & iiii. articulo. Sextum, ꝙ
huius qõnis veritas distinctionem requirit, & illã mul-
tiplices diuisiones oporteret habere, æstimans igitur ex
illis confusionem vel obscuritatẽ obuenire posse ad qđ
Sene. epi. 58. id vitij hẽt doctrina, qđ nulla diuisio simi
lis cõfusio est. quicquid vsq; in puluerẽ factũ est. & præ
mutũ philosophiã in partes, non in frusta diuidendã:
diuidi. n. illam, non cõcidi, vtile est. Vtar igitur alio mõ
soluendi, qui erit clarior, & in similibus trahi poterit in
exemplũ, sicut euenit de modo, quẽ ad decutiandas di
stinctiones inueni, in qõ. epi excõicãtis appellantẽ, quã
posui super regula, cum fini partiũ. s̃. e. lib. cui nunc ad-
do modum ad deuitandas easdem. ¶ Primo igitur po-
nã de non inscribente casus, quibus non peccat, & alios
quibus peccat. Secundo, de inscribẽte faciam illud idẽ.
22 Primus casus † est, qñ pp purã humilitatẽ non inscribit.
Ad hoc sufficiat, quod s̃. prox. dixi post ler. ver. tertium
& ad humilitatis cõmendationem, vide, quod not. in
cle. de relig. do. cũ de quibusdam. in vlt. gl. Secundus, qñ
non ponderat, nec aduertit sic inscribendũ vel non. for
te sic fuit in his doctoribus, de quibus ĩ. proximo mem
bro dicetur, siue. n. dicamus peccatũ id quod est factũ,
dictũ, vel cõcupitũ ꝯ Dei legem, vt no. ꝑm Aug. de pœ.
di. iii. illę res ad fi. siue ꝑm Amb. dicatur peccatũ, quod
aliter fit, quã probatum est. i. approbatũ in conscĩa non
erronea 28. q. i. §. his. siue dicatur voluntas retinendi, vel
consequendi, quod iustitia vetat, & hr̃. xv. q. i. §. i. in fine.
non erit eo casu dare peccatũ, vbi non præcessit iniqui
tas, q̃ est habitus mentis iniustę, vt in præ. c. illę res pce-
dit hoc maxime isto casu, quo cõsciam ponderamus,
vt s̃. dixi. ver. secundũ. Tertius, qñ non inscribit, qa actus
vel stylus suus ita est notus, ꝙ sine inscriptione constat
de auctore, cuius notitiam alij inscribẽdo deducent ad
posteros. hoc videri posset in Gratiano, qui non inscri
psit cõpilationẽ decreti, Inn. Io. & B. & Accur. qui se suis
apparatibus non inscripserunt, tñ in legendo fuit id no
rum contẽporaneis, & per illos deuenit ad nos. xi. di. ec-
clesiasticarũ. de cele. mis. cum Marthæ. ver. credimus. li-
cet in additione dec. quod sicut, Ber. de se fecerit mẽtio-
nem, ꝑm q̃dam exemplaria, & Accu. de se. in l. facta. §.
si vero. ff ad Treb. ad idem inducitur, quod ex. xv. q. scri-
pserunt compil. Gregorianã solus quartus se inscripsit:
vt scripsi super eius proœmio, in i. gl. & quod de Gale-
no dixi ĩ primis allegationibus, ver. ij. in fi. nec tñ absur-
de dicerent. prædictos licet in nigro se nõ inscripserint
rubricas, vel tit. proposuisse, vel poni cõsensisse, vt ipsos
auctores fuisse constaret. vnde princeps non vult aliũ
noĩa subticeri. C. de vet. iu. in l. tanta. §. tanta. faciunt pro
œmia istius compilationis Gregorianæ. Valerius ẽt po
nit lib. viii. c. de studio. ante fi. ꝙ filius Sophoclis in illius
tumulo sculpi fecit, quod scripserat Edipodem, ne po-
steris esset ignotũ. fabula erat, ex qua dicit Valerius, ꝙ
omniũ illius studij poetarũ percipere potuit gloriã, & il
lam cõscripserat paulo ante mortem, fere centenarius.
¶ Quartus, qñ non inscribit, ne det æmulis mãm detra
hendi, quã perceperit forte paratam. & sic fit satisfactũ
ei, quod allegabatur in ver. iii. q̃ aũt prompta sit repre-
hendẽdi libido, vide in Iero. ad Celantiã, facit ad hoc
mẽbrũ, ibi litera prima. & vide ẽt in chronica. v. vbi di-
cit reprehensionem vitare non posse, nisi eũ, qui oĩno
nil scribit. ¶ Quintus, qñ ex certa cã credit inscriptionẽ
operi vel sibi non expedire, cuiusq; dicti demus exem-
pla. ¶ Primũ exemplum de primo, quia videt se exosũ
illis, quibus scribitur, vel quibus participandum est scri
ptũ, ita ꝙ illud lacerarent, vel igni subminerent, vel pos
sibilem darẽt operã, vt operis copia vel notitia periret:
vt. n. dicit Hier. super psal. 83. iustũ est, vt figulus miserea
tur operibus suis. concor. quadragesimalis sermo. v. Hie.
Secundũ, cũ pp aliquã suã notã, puta apostasiam, vel si-
mile percipit ex inscriptione fidẽ vtilis operis minui, &
sic nomen iuste reticeri. 19. di. scdm. vnde iamdudũ le-
gisse me memini in lib. qui Mariale vocatur. in fi. secun
di prologi, ꝙ auctor nomẽ subticere se dixit, ne vilesce-
ret opus cognito translatore: & tũc a quodam ordinis
ꝑdicatorũ audiui, ꝙ ille fuerat ipsorũ apostata. dato tñ,
quod exprimat, vel sciatur. non recipiuntur eius dicta:
vt auctorizabilia ex scribente. & sic loquitur. xvi. di. c. j.
sed recipiũtur rõnabilia, vt scripsi de hære. fraternitatis.
super i. gl. facit. ix. di. ego solis. & 20. di. c. i. & i. q. i. nonne.
cũ concor. & quod dixi in fi. alleg. i. partis. est tñ excusa-
bilis tacẽs, vt dixi. Exẽplũ primũ de secundo, quia videt
id statui suo non conuenire, puta quia religiosus est,
qui scripsit aliqua vtilia in iur. ciui. vel in mã sibi non
congrua, vel poeticas fabulas. huiꝰ rõ, quia licet peccaue
rit cõponẽdo. facit quod hr̃ in legenda. Io. non tñ illud
occultũ peccatum prodere tenetur. de pœ. di. i. non tibi
dico. Secundũ, quia sibi & suis prodendo non inscribit
operi, quod fecit pro iustitia, & re publica ꝯ tyrannos:
cum tñ tyranno subsit. suadet Hiero. super Iere. lib. v. ne
frustra nos periculis offeramus. facit xxii. q. v. si nõ licet
vij. q. i. §. hoc tunc. vnde ad Amasium. dicit aduersus oĩa
scribere,

scribere, non huius est tpis. ¶ Tertio, qn̄ volens speculatiuus esse, & non actiuus, habens vnde sibi in tpalibus sufficit, subticet nomen, ne inquietetur, vel a speculatiuis retrahatur per gloriam, vel famā prouenturā ex inscriptione, vide Hier. ad Honestum de duabus q̄b. C. vbi dicit, non fieri, quod occupato fit animo, & ad Abiga. C. dicit, quosdam philosophos, vt totam cogitationē ad mentis cogerent puritatē, sibi oculos eruisse. Sene. epist. iii. resistendū est occupationibus, nec explicādæ sed submouendæ sunt, ipsis quidem nullum satis est idoneum studio salutari. ad idem epist. sequēs in prin. & epist. liii. vltra mediū, bene facit, quod dicit Hier. de Demostene ad Nepotianum. B. & super Ezechi. lib. vii. dicit pp occupationes aut nobis claudendū est ostium, aut scriptura sū, per quas aperiendæ sunt fores, studia relinquenda. & per ista habeo propositū. ¶ Casus aūt quibus† nō inscribendo, peccat, sunt hi. ¶ Primus, qn̄ ꝯ consciam, & credens male agere non inscribit, iste n. gladio consciæ punctus est prouer. xii. & a consciā infirma polluitur. j. ad Corin. viii. scienti. n. bonum, & nō facienti, peccatū est illi. Iac. 4. in fi. iura sunt no. ꝙ, qui facit ꝯ consciam, ædificat ad gehēnā. 28. q. j. § ex his. de res. spo. literas. ver. porro. de simo. per tuas. ¶ Secundus, qn̄ studiose & sine cā relinquere vult lectorē incertū, iste certe facit ꝯ charitatem, & quod sibi fieri nollet: ꝯ id Thobiæ. 4. & Mat. vii. & hr̄ in prin. dec. & ṡ. de ma. & obe. dilecti. ¶ Tertius, qn̄ operi improbo vel detractiuo saltē ī parte nō inscribit, vt alter, quē odit, scripsisse putetur. Est ergo directe ꝯ præceptum de proximo diligendo, quod hr̄ Matt. 22. in fi. & Luc. vii. & ad Gal. v. & hr̄ de sac. vnc. c. e. vno. ver. caput. vnde ad Ro. xiii. dr̄, qui diligit proximū, legem impleuit, & sic illū odiēs legē violat. ¶ Quartus qn̄ id agit, ne sibi incumbat declarandi, corrigendi, vel defendēdi onus. huic conuenit, quod in alle. ii. partis dixi post Hie. ver. iii. & vt dicit Valerius lib. iii. c. de cōstan. in prin. virtus constantiæ hoc requirit, vt a nobis gesta, si obtrectētur, acriter tueamur, vel inchoata si nondum perfecta impediantur, sine vlla cunctatione ad effectum perducamus. vnde Hier. se offerebat defensurum, q̄ super Ionā scripserat ad Aug. iii. di. ¶ Quintus, qn̄ id agit, vt ꝯ tium dicere vel agere possit, ne obstent sibi propria scripta, de primo Prouer. viii. os bilingue detestor. concor. j. ad Timot. iii. ṡ. vt ec. be. c. vno. ver. oībus, & Hiero. ad Pamma. & Mar. ij. dicit, ꝙ scribens illum, vituperare non potest, q̄ in suis opusculis laudauit. & ad Pamm. C. quis tam hebbes, & in scribēdo rudis, vt idem damnet & laudet? &c. ibi vide ¶ De secundo Hier. ad Oceanum j. C. perdit auctoritatem docēdi, cuius opere sermo destribitur. & inducit illud Tullij. Caput artis est docere, quid facias, & ad Nepotianum. C. accusare auaritiam et latro potest, & vide super Titum. E. Nunc de† inscribente pariter videamus, qui non peccat, qn̄ id agit, vt alios ad similes labores illiciat. Experimur, quod sæpe inuidia testante Seneca, epist. v. quod philosophiæ nomen ēt si modeste sëratur, inuidiosum est, vel bona æmulatio aliquos inducit ad scribendum, alias non scripturos, talem aūt æmulationem laudat Hier. super Galatas, lib. xii. D. & facit ad Asteram. B. sicut aūt flagitiosa sunt exēpla malorum actuū. xi. q. iii. præcipua. ita meritoria sunt exempla bonorum. ad Titum secundo, teipsum præbe exemplum bonorum operum in doctrina, &c. facit. xx. di. de quib. lxiii. distinctio. Valentinianus. ¶ Secundo, quando† inscribit, dubitans, ne opus alteri inscribatur, & hoc probant, quæ dixi allegando supra parte ij. in prin. vnde ponit Valerius, cap. pe. quo supra de Aristotele, ꝙ cum libros Rhetoricorum, quos composuerat, donasset publicandos vt proprios Theodecti discipulo suo, moleste gerens postea sic illorum titulum alteri cessisse, in alio libro cuidam materiæ insistens, dixit se de illa plene in Theodectis libris tractasse, si vir tā latæ & patentis scientiæ pati non potuit alteri, cui etiam consenserat, suos labores ascribi, reprehēdi non debet, qui a principio huic errori prouidit. ¶ Tertio, quando per inscriptionem certificare vult† illam fidem operis, quæ prouenit ex auctore, constat, ꝙ ex varietate doctorum augetur vel minuitur fides scriptorum. vnde ponit Valerius lib. viii. c. vl. de Pytagora, ꝙ ipsius dicta in disputatione deducere auditores ipsius æstimabant absurdum. & interpellati de cā hoc solum respondebant, id cum dixisse. ꝙ de Paulino dicit Hier. ꝙ eius conscriptiones scriptore & charta nō indigent: quia fructum sine radice oriri fieriq; tentauit. vide in Hier. de xii. lectoribus C. & de materia per totū. bene igitur agit, qui lectorem de auctore hoc respectu certificat, vt sic lector dicere possit, ex noīe te noui. Exo. 33. est enim primum incitamentum discendi nobilitas magistri, vt dicit Hier. ad Paulā, & Eust. D. & vide super Zachariam, & ibi, dictorum fidem ad eos, a quibus dicta sunt, referamus. ¶ Quarto, qn̄† indiferens ad inscribendum, vel nō, illud sic occurrit eligere. Huic sufficiat quod dixi in prima parte non inscribentis. ver. secūdus. ¶ Quinto, quando licet per id cupidus fuerit pompæ vel famæ, tamen habuit iustum motum. puta, vt sibi & suis de scientia, in qua diu studuit, prouidere posset, ad quod† summe suffragetur fama scientiæ. Circa primū Valerius lib. viii. de† cupiditate gloriæ, nulla tāta humilitas, quæ dulcedine gloriæ non tangatur, & multa ibi ponit virorum clarorum exempla. Et Chrysostomus dicit super Matt. vj. ꝙ inanis gloria occulte ingreditur. & Hier. ad Caluinam. C. dicit, ꝙ difficile est gloriam virtute superare, & in vita S. Hylarionis. C. qui potissime Hiero. in eo stupet, ꝙ calcare potuit gloriam & honorem. & adde, ꝙ de hoc pulchre dicit ad Eustoc. B. & Plinius lib. 4. epist. xij. dicit, ꝙ laus etiam a minoribus profecta delectat. si ergo tali cupiditati difficile resisti pōt, nec ille talem gloriam intendit timori diuino præponere, cum etiam hoc non repugnet charitati, quo ad ꝓximum, nec quoad rem, vel† subiectum. dicā, ꝙ ex quo iustum motiuum fuit admistum, s. vt sui labores honestum fructum perciperet, & suis necessitatibus prouideret, non peccauit. bene facit 14. q. 4. quicunq; & iura appetunt literatos honorari, & ditari. de præbend. de multa. in fi. & in dubio pro eis præsumunt. de procu. in nostra. de præsum. c. pe. ¶ Sexto, quando propter obedientiam superioris id iubentis inscribit, ad hoc sufficiat. xii. q. 1. quod ergo. 23. q. j. quid culpatur. in fi. & quod vtrobiq; no. & ṡ. de temp. ord. ad aures. in fi. ij. gl. facit. 8. q. 1. sciendum. de ma. & obe. illud. ¶ Septimo, qn̄ benefactorem suum vel magistrum vel reuerentialem dominū huius rei dignum vult honorare, sibi opus destinando: quia tunc eum ad quem oportet inscribit. ¶ Ad primū facit prologus nouellæ, & ad Hebræos. 13. beneficentiç nolite† obliuisci, & repræhenduntur obliti beneficiorū suorum. Psal. 77. Sene. ij. de beneficijs, dicit, ꝙ quidā furtiue beneficiorum gratias agūt in angulo, & ad aurem verent̄ quidam palā facere, vt sua potius virtute, quam alieno adiutorio consequuti dicantur. ingratum igitur illum vocat, qui remotis arbitris gratias agit. ¶ De secūdo ad Hebræ. xii. habuimus eruditores & reuerebamur eos ¶ De tertio, quod reuerentiales venerandi sunt, & honorandi, ponit pulchre Valerius lib. viii. c. vlt. vbi inter cætera ponit duces suorum hostium & prædonum ad venerandum Scipionem inermes venisse. ad idem. lib. 8. c. de testibus. vlti. exēplo ¶ Peccat autem† quando inscribitur ad puram vanam gloriam sine vllius boni mistura, & sic procedūt, quæ allegata super primo. Vnde Aug. ad Honoratum de vtilitate credēdi, circa prin. libri. de tali vanagloria se excusans, dicit, bene mihi cōscius sum, ꝙ adhuc stilum pio & officioso animo non vani nominis appetitione aut nugatoriç ostentationis accessi quare aūt de mistura diximus, ṡ proxi. ver. v. requirite sufficiat ergo sibi, ꝙ virtuosum ipsius actū sequeretur gloria, velit, nolit. vnde Hier. de sancta Paula in ipsius epitaphio. B. dicit, ꝙ gloria virtutes† sequitur, quasi vmbra, & appetitores sui deserens, appetit contemptores.

tes.& Tull. Tuscul. lib. j. c. x. quia virtutem necessario sequitur gloria. & Valerius li. ij. c. j. dicit, quod virtutis vberrimum alimentum est honor. ¶ Secundo, quando solus † rancor ad ęmulos, quos videt ex ipsius dolere honore, & ad detrahendum paratos facit eum inscribere. ¶ Huic membro sufficiat, quod dixi in secunda parte non inscribentis, membro secundo & tertio. tamen & hoc addendum est, quod rancorem dimittere videtur cuique fideli, de necessitate salutis. de hoc no. xxiii. q. iiii. si is, qui. supra eodem lib. de homicid. c. ij. in iiii. glo. super qua plenius dixi. ¶ Tertio, quando sola ambitio dignitatis ecclesiasticæ maxime mouet ad id, vt per quamplures factum constat, qui pontificibus & principibus ad eum finem illis, & sibi inscripta destinarunt opuscula, fateri oportet, ex quo talis ambitio cadit in culpam, omnis actus, qui ordinatur ad illam, etiam prohibitus est. facit, quod no. in clemen. de hæreti. ad nostram. ver. vi. in prima glo. Vnde Senec. lib. primo natura. quæstionum post princip. dicit, quod ad dignitates non nisi per indigna ducit ambitio. ¶ † De primo i. ad Corin. xiii. B. charitas non est ambitiosa. & Petrus Ra. exponens dicit, quod ambitio est simia charitatis: charitas enim patiens est pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis. charitas benigna est pauperibus. ambitio diuitibus, charitas omnia suffert pro veritate: ambitio pro vanitate. per hoc Plinius. I. ad Vespasianũ comendando Catonem, dicit, quod erat ambitionis hostis. & Valerius lib. ij. c. vlt. de Catone dicit, quod eius domus erat ambitioni clausa. & vide clemen. de regu. vt professores. & quod ibi no. super versicu. ambitio. & quod dixi. supra de præbend. quia intantum. Non tamen putet aliquis, quod ambitionem imponam in singulos sic scribentes: non enim officium debet censeri ambitio: vt dicit Hiero. ad Salui. in princip. sed si qui ex prædictorũ numero esse consentiunt, suæ saluti prouideant, quod faciliter possunt. supra de simonia. cap. vltimo. & est huic fini simile supra eodem libro. de electio. fundamenta. §. proinde.

FINIS.